

عَلِيٌّ وَلِيٌّ قُوَّاتِي

ПЪЛНО СЪБРАНИЕ

на

Държавните Законы, Уставы, Наставления и
Высоки Заповеди

на

ОСМАНСКАТА ИМПЕРИЯ

съ приложение на сключените съ чуждите Държави Трактати и протоколи; на издадените Императорски Фирманы за подвластните на Империята Княжества; на потръбните разяснения и на Азбученъ Указателъ.

ПРЕВЕДЕНО ОТЪ ТУРСКИ.

издава са отъ

ХРИСТА С. АРНАУДОВА.

—
ТОМЪ ВТОРЫЙ.

ЦАРИ-ГРАДЪ.

1872.

ДЪРЖАВНИТЕ ЗАКОНИ

на

ОСМАНСКАТА ИМПЕРИЯ.

KEMOSAS ENTREPRENEUR

RITUAL (1) - 100% ORGANIC

ОБРАЗЪ НА ХАТТИ-ХУМАЮНА.

«ДА ВЪДЕ СПОРЪДЪ СЪДЪРЖАНІЕТО.»

ЗАКОНЪ

з д

ЗЕМИТЪ.

(7 Рамазанъ 1,274 — 11 Марта 1,858 г.).

ВВѢДЕНИЕ.

Членъ Първый.) Земитъ, които са намѣрватъ въ Османската Имперія са раздѣлятъ на пять категоріи:

- I.) На ступански (*мемлукѣ*) земи;
- II.) На Правителственни или Тимаріотски (*феудални-мириѣ*) земи;
- III.) На посветени (*мезкуфѣ*) земи;
- IV.) На земи, оставени за обща потреба (*метрункѣ*), и
- V.) На мяртви (*леватѣ*) земи.

Чл. 2.) Ступанскытъ земи сѫ четыри вида:

- I.) Празнытъ мѣста (*арсымѣ*), що лежатъ изъ селата и градищата както и земитъ, които са намѣрватъ по краищата имъ, които не могатъ да бѫдатъ по-вече отъ половина увратъ, и които са считать като допълнение на жилището;
- II.) Земитъ, които сѫ откженъти отъ Правителственнытъ

земи и съ позволеніето на свещенныя Законъ (*) сѫ преми-
нали подъ дѣйствителната собственность на нѣкого, за да са
притежаватъ спорѣдъ различныти начини на ступанството;

III.) Земитѣ, които плащатъ десетъкъ (*юшрѣ т. е. terre decimalles*), и

IV.) Земитѣ, които плащатъ даждіе (*хараджіе, т. е. terres tributaires*); сирѣчъ въ времето на завоеванието, земитѣ, които сѫ са подѣли като корыстъ (плачка) на завоевателитѣ са именуватъ земи, които плащатъ десетъкъ, а земитѣ, които са били останали въ владѣнието на жителитѣ нѣ-Мюсулманы, са именуватъ земи, които плащатъ даждіе. Наложеното върху тѣзи земи даждіе и именуемото *хараджъ* е двѣ вида: *Първыйтъ*, е онуй даждіе, което са зема върху прихода и кбето са именува *хараджъ мухасемѣ*, тѣ състон отъ десетата часть до половината на прихода, и са опредѣлѧ и зема съразмѣрино съ сходността на земята; *Вторыйтъ*, е онуй даждіе, което са

(*) Турското законодателство състон въобщѣ отъ свещенныя или вѣроисповѣднныя Законъ (*Шері-Шеріфъ*) и който съдържа *Корана*, различнѣ му изяснявания *Фетвамъ* на различнѣ *Мюфтіи* и пр., и отъ гражданския Законъ называемый *Канунъ*, който състава свѣтското законодателство на Турція.

Законоизеснителнѣти книги на Османската свещенъ Законъ сѫ написаны съчитѣ на Арабскъ езикъ, който, за дѣлъже человѣкъ да разбере, нужно е да познава доста добре Арабската филология, но такива хора и между самите Турци като сѫ малко, искат у насъ ги иѣма никакви, поради мѣжнотоїта, която са посрѣщаше отъ туй, В.-Славното Императорско Правителство преди година и половина нареди Коммисия при Върховнъ Съдъ на правоосаждето, а еста препестена на *Шехъ-ул-Ислямъ* канія, състояща отъ най учениѣтѣ и свѣдущи лица въ Османското законодателство, която да преведе и преработи отъ книгата *Мюлтакъ* отдавленето на Гражданския Законъ. Дѣлъто єшо не е довършено, защото до сега сѫ са изработили само шестъ книги, и тѣ сѫ следующи:

I.) За купуванѣе-продажанѣе (*Китаб-ул-Вѣйъ*);

II.) За даванѣе подъ наимъ (*Китаб-ул-Иджарѣ*);

III.) За поръчителство (*Китаб-ул-Кефалѣ*);

IV.) За прехвърлянѣе на дѣлъ (*Китаб-ул-Хавалѣ*);

V.) За залаганѣе и употека (*Китаб-ул-Рехамѣ*) и

VI.) За депозитиранѣе (*Китаб-ул-Ведѣа*).

Тѣзи нужни за сѣкій сѫдилъчнѣи членъ и частно лице книги, какъто въ Съдицата тѣи, и на сѣкадѣ изъ Империята, смо превели на Български и чѣкими шоук издаваѣтъ на свѣтъ и другутѣ, които са сега работиха отъ речената Коммисия, ги помѣстимъ въ настоящето си *Собрание*.

(Заб. на Изд.)

зема върху стежаниета и което са именува *хараджси музазафे*. То състои отъ количество опредѣлено и земано по отсѣченіе (*мукатѣ*) върху земята.

Собствеността (*ракабѣ* т. е. сѫществото и ступанство-то) (*) на ступанскътѣ земи принадлежи на ступанина имъ и подобнѣтѣ земи наследствено преминуватъ какъто и движимытѣ стежанія. Върху тѣхъ са извѣршва посвещаванье, залаганье, подаряванье, съсѣдственното право (**) и пр. Когато иѣкой ступанинъ на земи *ушриѣ* и *хараджіе* умре безъ наследници, и тѣ са паднатъ на Държавната Касса (*Бейтъ-ул-малѣ*), ставатъ Правителственни земи (*миріе*). Понеже законодателнитѣ книги [*кютуби-фихіе*] са занимаватъ съ постановленіята, които са приспособяватъ върху четиритѣ вида ступански земи, поради туй настоящійтѣ Законъ не що са занимае съ тѣзи предмети.

Чл. 3.) Правителственнытѣ земи сѫ иниятѣ, ливадитѣ или чаритѣ, лѣтнитѣ пасища (*аймакътѣ*), зимовищата (*кышмакътѣ*), куритѣ и тѣмъ подобнѣтѣ, на които собствеността принадлежи на Държавната касса. Тѣ едно време са отстѣживахъ (***) отъ Импер. Правителство и въ случай на проданъ или разполагаемостъ (§), са земахъ подъ владѣніе чрезъ позволеніето и отстѣживаньето отъ страна на ступанитѣ на Тимаритѣ и Заимитѣ (*fiefs militaires*) (§§), които са считахъ като

(*) Думата *ракабѣ* е технический терминъ, на която значеніето й е вратъ (*умѣбѣ*) а тука като са употреблва, относително показва ступанството. Спорѣдъ Источнѣтѣ идеи, човѣкъ за да е господарь на врата на иѣкого, значи въ препосно значеніе да е господарь на личността му, и отъ туй Султанътѣ инос титлата *Малики рекабѣлъ умѣбѣ*, т. е. Господарь на вратоветѣ на народътѣ.

(**) Съсѣдственното право (*шефаѣ*) са именува правото на предпочтаньето, кое го иматъ съсѣдътѣ на иѣкое стежаніе, когато то ще са продава.

(***) Турскийтѣ текстъ пише *Ихалѣ ве тифеїз*, т. е. възлаганье и отстѣживанье. Тѣзи речи сѫ приближителни до Французската речь *investir*, когато са касае за прикосванье, на примеръ, което Правителството бѣ направило на Спахитѣ, като отъ една страна запазваше простото ступанство на тѣзи земи, а отъ друга отстѣживаше само правото на владѣніето и плюдоземаньето.

(§) Сирѣчъ когато ступанинътъ имъ умре безъ наследници.

(§§) Тѣ сѫ онѣзи, които са именуватъ Спахи.

(Заб. на Изд.).

ступани на земята, или по нѣкога отъ страна на тѣхнитѣ закупници или бирници. Но въ послѣдне време, като са уничтожи тѣзи системи, тѣхното владѣніе са прехвърля по посвѣщението и по отстъживането на нарочния чиновникъ на В. Перта. И тѣхнитѣ притежатели са снабдяватъ съ тапіи, които иматъ на чедо Императорската Тугра.

Тапія са именува количеството, което са дава срѣщо праздината на владѣнietо, и което са зема чрезъ нарочния чиновникъ за Държавната касса.

Чл. 4.) Посветенитѣ земи сѫ два вида:

I.) Истиноступанскитѣ земи, които сѫ посветени съгласно съ свещенния Законъ. Собствеността и притежателнитѣ правдии на подобнытѣ земи принадлежатъ на посвѣщението. Върху тѣхъ не са приспособяватъ постановленія на гражданския Законъ (*Канунъ*), но са управляватъ спорѣдъ условиията, които е положилъ завѣщателъ. Прочее настоящий Законъ не ще са занимае съ този видъ посветени земи.

II.) Земите, които сѫ са отдѣлили отъ Правителственни земи и посветили отъ Султанитѣ или по Султанско разрешение отъ други лица. Посвѣщението на подобнытѣ земи състои въ туй, че Правителственитѣ даждя, сирѣчъ десетъци и другиятѣ даждя на тѣзи отдѣлена частъ отъ Правителственитѣ земи, сѫ са посветили отъ Правителството за нѣкоя цѣль (ср. за нѣкое общеполезно заведеніе, като за джамія, за учебно заведеніе и пр.). Нодобныйтѣ видъ посветени земи не сѫ истински *Vakufы* (*). Повечето посветени земи въ Османската Държава принадлежатъ на тѣзи категоріи. Собствеността на посветенитѣ вакуфски земи по този начинъ за нѣкоя цѣль принадлежи на Държавната касса, сѫщо какъто собствеността на чисто Правителственитѣ земи, и

(*) Спорѣдъ Турското право, посвѣщението на нѣкое вѣщо за да е дѣйствително, изисква са посвѣщаемото нѣщо да е собствено стеканіе по завѣщателя. Прочее посветенитѣ по този начинъ Правителственни земи на общеполезни заведения сѫ истински Вакуфы, понеже сѫ биле стеканія на тѣхнитѣ завѣщатели, на Държавната касса.

върху тѣхъ напълно са приспособяватъ долузложенитѣ законодателни постановленія, но само съ тѣзи разлика че, какъто върху Правителственитѣ земи правото за продажбата и за наследственното прѣхвърлянѣ и стойността за *макомътѣ* (*) принадлежатъ на Държавната касса, тѣй и върху подобнитѣ посветени земи тѣ принадлежатъ на посвешеніето.

Постановленіята, които са касаѣтъ до Правителственитѣ земи, които ще са изложатъ по дойу, са приспособяватъ и върху подобнитѣ посветени земи. Настоящітъ Законъ когато поменува думата *посветени земи*, разумѣва подобнитѣ посветени вакуфски земи за нѣкоя цѣль.

Но има и другъ единъ видъ отъ подобнитѣ посветени земи, сирѣчъ простата собственность какъто и десетъцъти и тѣхнитѣ даждя, които принадлежатъ на Държавната касса, и само притежателнитѣ права сѫ са посветили за нѣкоя цѣль; или простата имъ собственность не оставяла на Държавната касса, а десетъцъти и даждята заедно съ притежателнитѣ права сѫ посветени за нѣкоя цѣль. Върху подобнитѣ посветени земи не са приспособяватъ постановленіята на гражданския Законъ за отстѣживаньето и прѣхвърляньето, но са обработватъ и ступанисватъ отъ Вакуфа или направо или чрезъ даванье подъ наимъ, а приходитъ са иждивяватъ за потрѣбите, които означаватъ условията на завѣщаніето.

Чл. 5.) Земитѣ, които сѫ оставени за обща потрѣба сѫ два вида:

I.) Онѣзи, които сѫ оставени за обща потрѣба, какъто сѫ общественитѣ пѫтища, и

II.) Онѣзи, които сѫ присвоени за потрѣбата на масата на населеніето на едно или на повече села и градища, и подобнитѣ сѫ пасищата (*меритѣ*).

Чл. 6.) Мртви земи са думътъ цензисленитѣ земи, които не сѫ дойъ владѣнietо на никого и, които не сѫ оставени за потрѣбата на населеніето; и сѫ толкови отдалечени отъ

(*) *Макомътѣ* са казава стѣжките (безъ върховието) на Държавната касса или на Вакуфа, до съдѣствието, когато е умрълъ склонилъ му бѣзъ наследници.

(Заб. на Изд.).

селата и градищата, щото гласътъ на единъ высокогласенъ човѣкъ да не сачува отъ краишата на населенитѣ мѣста сирѣчъ които сѫ отдалечени отъ населенитѣ мѣста единъ и половина милиъ или половинъ часъ отстояніе.

Чл. 7.) Настоящітъ Законъ са раздѣли на три отдѣленія. *Първото* отдѣленіе са занимава съ Правителственитѣ земи; *Второто*, съ онѣзи иртызы земи, които сѫ оставени за обща потреба какъто и съ общественитѣ горы, а *Третето*, съ различни предметы. Първото отдѣленіе обнема четири главы: *Първата*, за владѣніето; *Втората*, за продаваньето; *Третата* за наслѣдіето; *Четвъртата*, за *Махлюмътъ*.

ОТДѢЛЕНИЕ ПЪРВО.

ГЛАВА ПЪРВА.

За начина спорѣдъ които са владѣятъ Правителственитѣ (мирѣйскытѣ) земи.

Чл. 8.) Цѣлостта на земите на едно село и на една градъ не може да са отстѫни изъ цѣло на массата на населеніето или на едно или двѣ лица избрани изъ помежду му, но са даватъ подъ владѣніе особно на сѣкїй житель и нарочи имъ са даватъ таинъ за туй.

Чл. 9.) Въ обработванитѣ Правителственни земи са сѣятъ разновидни растенія, т. е. жито, ъчемикъ, орѣзъ, бой и пр. Даватъ са и подъ наимъ или на исполу за да са сѣятъ и освѣнъ случайтъ на законно препятствіе, за които означава *Главата за безступанска земи (Махлюмътъ)* не са оставятъ празни (пусты и необработени).

Чл. 10.) Ливадытъ (*чайритъ*), на които отъ древне време са се косила трѣвата и са се земаль десетъкъ, са оприли-

чаватъ на обработванытъ земи и са притежаватъ съ таша. А отъ трѣвата която произлѣзва отъ тѣхъ са ползува само притежателъ имъ, той може да възбрани на други хёра да са ползвуватъ отъ нея. Подобнѣтъ ливады могатъ да са заоржатъ и обработватъ съ позволеніето на надлежния чиновникъ.

Чл. 11.) Кодкото за растящата лива трѣва, называема *кеleбѣ* и происходяща отъ една нива, отъ онѣзи, които са притежаватъ съ таша, и която нива са остави необработена за отпочивка (*) съразмѣрно съ сходността на земята, само притежателъ на нивата са ползува отъ нея, той може да възбрани да не влѣзватъ други и да докарватъ за пасене добытака си.

Чл. 12.) Притежателъ на земи не може да употреби прѣстъта имъ за направа на керчици и керамиди безъ позволеніето на надлежния чиновникъ. Ако ли стори туй, зема са отъ него въ полза на Държавната касса стойността на прѣстъта спорѣдъ мѣстната цѣна, били земитъ Вакуески, били Правителстени.

Чл. 13.) Притежателъ на земи съ таша, може да възбрани да не премине другъ прѣстъ тѣхъ безъ право. Обаче, ако той има отъ древне време право за преминуванье (пѣтъ), не може да го възбрани.

Чл. 14.) Никой не може да ископае ровъ (*хидѣкъ*) или да направи гумно (*харманъ*), или чрѣзъ каквътъ и да е другъ начинъ да освой неправедно ступанисанытъ отъ другого земи и, безъ позволеніето и, съдѣйствието на притежателя имъ да завладѣе земи, притижаемы отъ другого.

Чл. 15.) Ако съдружествено-притежаемытъ земи сѫ сходни за подѣла, сир. ако сѣкай отъ съдружниците може отдельно да владѣе дѣла си, и поискатъ съдружниците, или само сѣкай изъ помеждъ тѣхъ, подѣлата, тогази са раздѣля и опредѣля дѣлътъ на сѣкаго отъ надлежния чиновникъ и то въ

(*) Законодателъ тукъ разумѣва нивытѣ, които ступанинътъ имъ остави необработени при временно за отпочивка, сирѣчъ да не са обезсили производителната сила на земята.

присъствието имъ или въ присъствието на настоятелите имъ, чрезъ жребосванье, или чрезъ други праведни съдѣства, като са присъства земита съразмѣрно съ положеніето и на подъла, средно и по-долно качество. Ако ли не прилагатъ за подъла, тогази са притежаватъ пакъ съдружествено какъто и отъ напредъ и не са допрощава да са владѣятъ по изреждане (люнавебѣ).

Чл. 16.) Земить като са сподѣлъти спорѣдъ означенъ начинъ въ предидуція членъ и всяки отъ съдружниците опредѣли синоры и особно завладѣе дѣла си, тогази никой отъ тѣхъ не можатъ да поискатъ уничтоженіето на направената подъла и извършването на друга нова.

Чл. 17.) Безъ позволеніето и съдѣствието на надлежны чиновникъ, и безъ присъствието на притежателите или на законищта имъ настоятели, не може да са подѣлятъ земи; прочес, всяка таквази подъла, която са би случила да стапе, е недѣстивителна.

Чл. 18.) Ако онѣзи, които съдружествено притежаватъ земи, или нѣкои отъ тѣхъ, сѫ несъвършиенолѣтни, тогази онѣзи земи, които ѹдатъ за подъла спорѣдъ съдържаніето на 15-ти членъ, подѣлятъ са чрезъ тѣхните настояйщици (васи). Също и земить на умоповреденъти и на обезумѣлъти (матѣфитѣ) са подѣлять чрезъ тѣхните настояйщици.

Чл. 19.) Оизи, който самъ е притежателъ съ тапія на лѣсовиты мѣста (орманы) може да ги корени и да ги преобрази на изви. Но само единъ отъ онѣзи, които съдружествено притежаватъ подобни мѣста не може да искорени и преобрѣне на изви сичкыти или една тѣхна часть безъ предварително позволеніе на съдружниците си; ако ли направи туй, съдружинкъ му може да владѣе и върху обработеното мѣсто.

Чл. 20.) Освѣтии случайнѣ на дѣстивително препятствие закони доказано, т. е. на несъвършиенолѣтіе, на умоповреданье, на насилие и на отсѫствието по далечни страни, сѣка тѣжба, която са относя до земи, които сѫ са притежавали десетъ години наредъ съ тапія и безъ оспореніе, зачертява са.

а тъжбытъ, които са относятъ до подобни земи са сѫдътъ до десетъ години, числясмы отъ времето по което сѫ приставали и мањили реченнитъ дѣйствителни препятствія, но подиръ истеченіето на туй време са зачертаватъ. Обаче ако тъжимыйтъ исповѣда че неправедно е завладѣлъ и работилъ притежаемитъ отъ него земи, тогази истеченіето на времето и владѣніето не са земата въ внимание, и земитъ са връщатъ на ступанина имъ.

Чл. 21.) Земитъ, които неправедно и насилствено сѫ били задържани и работени, отъ които сѫ били земани ежегодно и узаконенитъ правдини, като са поврънатъ и завладѣятъ сѫдебно чрѣзъ надлежния чиновникъ, чиновникъ какъто и онзи, на когото са са връжли земитъ, нѣма право да иска отъ оногози, които неправедно и насилствено ги е задържалъ обезщетяванье за изнемощеніе на земята (*), или стойността за наимъ. Подъ тѣзи постановленія подлежатъ и земитъ на нестършениолѣтнитъ, на умопореденитъ и на он безумѣлътъ.

Чл. 22.) Когато земитъ, които неправедно и насилствено сѫ били задържани и работени са врънатъ на диръ, онзи, на когото са повръщатъ, може да подѣйствува чрѣзъ надлежния чиновникъ щото онзи които спорѣдъ означения начинъ ги е билъ завладѣлъ да искуби растеніята и другитъ трѣти, които е билъ посвѧля и които сѫ израсли въ тѣхъ, но нѣма право да ги завладѣе.

Чл. 23.) Когато нѣкой притежателъ на земи, ги даде подъ наимъ или на исполу, онзи които ги е зель подъ наимъ или на исполу, не може подиръ дѣлговременно удържанье и обработванье да придобие върху имъ право на владѣніе, като исповѣда че ги е билъ зель подъ наимъ или на исполу. И въ такъвзи случай, не са зема въ внимание истеченіето на времето, но съката тѣхнитъ притежателъ може да си ги земе на диръ

С. Сарди, когато са описа работите земите, та с изнемощене производите тега, д. съдъ,

(Заб. на Над.).

отъ рѣцѣтъ на завладѣтелите си, които ги държатъ подъ наимъ или на исполу.

Чл. 24.) Освѣнъ зимовищата (*кышлацытѣ*) и лѣтни пасища (*лайлакытѣ*), които сѫ присвоени за потрѣбата на населеніето на едно или на повече села, земитѣ, които отъ старо време сѫ били употребени отъ едно лице исклучително като лѣтни прибѣжища (*лайлаки*) и като призимовища (*кышлаци*), и които сѫ са завладѣли съ тапія или само отъ единоге или съдружески отъ мнозина, не различаватъ отъ разработвани земи и са приспособяватъ върху имъ напълно долуназначенитѣ постановленія. И отъ ступанитѣ на тѣзи два вида зимовища (*кышлаци*) и лѣтни пасища (*лайлаки*), са зема съразмѣрио съ сходността на земята, иравдина за зимовище (*кышлақ*) и лѣтно пасище (*лайлак*).

Чл. 25.) Никой не може да посади лозы и други плодоносни дървета въ земитѣ, които притежава, и да образува лозя или градина безъ позволеніето на надлежното Началство. Ако ли стори туй безъ позволеніе, Правителството (*миріята*) има право да подействува ископаваньето имъ до три години; обаче ако са измине туй време и дърветата престигнатъ да даватъ плодъ, тогази трѣба да са оставятъ въ което състояніе са намѣрватъ. Но какъто онѣзи плодоносни дървета, които сѫ посъяни безъ позволеніе и които сѫ преминули тритѣ години, туй и онѣзи които сѫ посъяни съ дозволеніето на надлежния чиновникъ, не подлежатъ на земята, но сѫ стежаніе на господаря имъ. Ежегодно са зема десетъкъ върху приходитъ имъ. А за земята на лозята и на градинитѣ не са зема даждie по отсѣченіе (*мукатѣ*), когато са зема десетъкъ отъ приходитъ на дърветата, които сѫ въ тѣхъ.

Чл. 26.) Който бы присадилъ и опитомилъ самораслъти дървета въ земитѣ, които са притежаватъ отъ него било съдружествено било исклучително само отъ него, той става тѣхъ ступанинъ, и нито съдружникъ му нито Началството

може да имъ са намѣсва ; но ежегодно са зема законнитѣ десетъкъ върху приходытѣ имъ.

Чл. 27.) Никой не може да присадї и да стане ступанинъ на самораслы дървета въ земи, които са притежаватъ отъ друго лице, безъ позволеніето на послѣдня. Ступанинътъ може да възбрани оногози, който са би опытали да стори туй. Ако е обаче той предварилъ да ги присадї, земепритехателътъ има право да прерѣже дърветата отъ присаденото място.

Чл. 28.) Въобще дърветата, които сѫ отъ самосебе си порасди въ Правителственни земи, били плодоносни или не, т. е. желудъ (памукты), кестаны, орѣхи, дѣбове (габары, мешета), и подобнытъ, подлежатъ на земята, и тѣхното плодоносие принадлежи на земепритехателя имъ. Отъ прихода на плодоноснитѣ дървета са плаща десетъкъ на Държавната касса. А самораслите дървета не могатъ да са отсѣкатъ или ископаїтъ нито отъ притехателя имъ нито отъ другого. Ако стори нѣкой туй, зема са отъ него стойността на дърветата, която е била преди отсичаньето или ископаваньето имъ.

Чл. 29.) Съ позволеніето на надлежния чиновникъ, ако нѣкой посадї неплодоносни дървета въ притежаемитѣ отъ него земи и образува курія, тѣзи дървета ставатъ негово съжаніе и само той има право да ги отсѣче и ископає. Ако ли ги отсѣче другъ нѣкой, зема са отъ него стойността на дърветата, която е била преди отсичаньето имъ ; но за подобни куріи са опредѣля и зема наимъ за земя, равенъ на десетъка съразмѣри съ голѣмата или малка годность на положеніето имъ.

Чл. 30.) Освѣнъ общитѣ горы (джубали мубаха) и лѣсоветѣ (орманитѣ и куріитѣ), които сѫ оставени за потребата на населеніето на селата, куріитѣ, на които дърветата сѫ самораслы, а владѣніето и правото за браньето на дърва са намѣрва въ рѣцѣтѣ на нѣкого было прародителски было по слѣдствиѣ на отстѣживанье отъ другого, тѣ са владѣйтѣ съ тапія и само притехателъ може да отсѣче дърветата

иитъ. Ако ли цѣкой другъ са [опыта да отсѣче, надлежнѣтъ чиновникъ може да го вѣзбрай. Ако ли е предварилъ отсѣкътъ дървета, земя са отъ него за Державната касса стойностъта, която е бѣда преди отсичаньето имъ. Земя са отъ Державната касса за мѣстото на тѣзи курїн наимъ за земята вмѣсто десетъкъ. Подобнѣтъ курїн подлежатъ подъ категоріята на другытъ земи.

Чл. 31.) Неможе да са вѣздигне ново зданіе върху Правителственни земи безъ позволеніето на надлежнѣя чиновникъ. Ако ли са вѣздигне, Правителството може да то събори.

Чл. 32.) Притежателъ на Правителственни земи може да създада върху тѣхъ, ако стане нужда, по позволеніето на надлежнѣя чиновникъ чифтелишки зданія, т.е. мѣници, мандри (жѣлѣ), хлевове, влагадища (*хамбари*), и пѣни като заплаща наимъ за земя, равносителъ съ десетвка, за мѣстото имъ съразмѣри съ стойностъта на добрината на положеніето имъ. Но да са вѣздигнатъ нови зданія и да се образува маҳала или село на земи, дѣто не сѫществува никакъ знакъ отъ зданія, непремѣнно са изыскава Императорско утвърдение, и не стига само позволеніето на надлежнѣя чиновникъ.

Чл. 33.) Върху притежаемътъ земи съ тапія не може да са зарови мрътвецъ нито отъ притежателя имъ, нито отъ другыго. Ако ли стане туй, тогазъ ако тѣлото не са еше растопило, пренося са отъ надлежнѣя чиновникъ на друго мѣсто, ако ли са е растопило, изравнява са земята, (*могилата*) която го покрыва.

Чл. 34.) Мѣстата, които сѫ откъснаты отъ Правителственни земи и които като сѫ са преобразили на гўми (*харманы*), са притежавать съ тапія исклучително отъ едного или съдружествено отъ членъна, тѣ подлежатъ подъ категоріята на другытъ земи. На истия редъ са полагатъ гўмненытѣ мѣста що сѫ за соль, и що сѫ откъснаты отъ Правителственни земи. А за подобнѣтъ гўмнени мѣста са зема годишень земленъ данокъ по отсѣченіе (*мокат*) вѣсто десетъкъ,

Чл. 35.) Ако върху истиннопритежаванытѣ отъ нѣкого земи другъ нѣкой безправедно съзида зданія или посадѣ дозы или дървета, землепритехательть може чрѣзъ надлежния чиновникъ да подѣйствува за разсыпваньето и ископаваньето на зданіята, на дозытѣ и на дърветата. Ако единъ отъ съдружницытѣ неправедно съзида зданія или посадѣ дървета върху цѣлото място на съдружествено притехаванытѣ земи, безъ да са е зело позволеніе отъ другия съдружникъ, тогази колкото за дѣла на другия съдружникъ са дѣйствуваатъ горнитѣ. Обаче, ако нѣкой съградѣ зданія или посадѣ дървета върху земи, които притехава съ силата на дѣйствителни документи и чрѣзъ едно отъ средствата, които сѫ за владѣніето, было послѣдствіе на отстѣпванье отъ страна на друго лице, было отъ страна на Правителството, което е помислило че поради безнаслѣдие е била безступанска земя (*мажлюлг*), или чрѣзъ наследствено прѣхъврлянѣе отъ баща или отъ майка, а отъ послѣ са поеви другъ нѣкой, който има право върху земята на онѣзи зданія и дървета, и са докаже владѣтелното му право, въ такъвъ случаѣ ако стойността на зданіята и на дърветата подиръ съсыпваньето и ископаваньето имъ е по гория отъ стойността на мястото, тоето е подъ тѣхъ, заплаща са истинската му стойност на оногози, който е доказалъ правото си, за зданіята и дърветата, които сѫ върху туй място оставатъ въ рѫцѣтѣ на господаря имъ. Обаче, ако стойността на онуй място надминува стойността на зданіята и на дърветата, тогази са присмѣта стойността, която быха имали въ случаѣ на ископаванье или разсыпванье, и са заплаща на господаря имъ, а дърветата и зданіята преминуватъ въ владѣщето на онуй лицѣ (сирѣчъ на туй, което е доказало правата си върху земята). Ако ли само на нѣкои страни върху земи, които са притехавать съдружески, единъ отъ съдружницытѣ съзида зданія или посадѣ дървета безъ позволеніето на другия си съдружникъ, тогази тѣзи земи са подѣлятъ спорѣдъ означения начинъ въ 15 ^и членъ. Но ако мястото, върху което лежатъ зданіята или дърветата, са падне на дѣла на другия му съдружникъ, и въ този случаѣ са дѣйствуваатъ горѣозначенытѣ.

ГЛАВА ВТОРА.

*За начина спорѣдъ който са отстѣпватъ Правителствен-
ныятъ (Мирійскытъ) земи.*

Чл. 36.) Притежательтъ на притежаемытъ земи съ тапія, може да гы отстѣжи на когото щѣ по позволеніето на надлежния чиновникъ, было даромъ, было противъ позната цѣна. А вѣобще, сѣко отстѣпванье на Правителственны земи е недѣйствително, когато стане безъ позволеніето и съдѣйствието на надлежния чиновникъ. Пріимательтъ (лицето което купува земитѣ или на което са отстѣпватъ) за да земе попъ свое владѣніе земитѣ, непременно са изыскава позволеніето на надлежния чиновникъ. Ако пріимательтъ умре безъ да са е дало позволеніето отъ чиновника, отстѣпительтъ може да гы притежава какъто отъ напрѣдъ (сирѣчъ какъто гы е притежавалъ преди отстѣпваньето). Но ако умре отстѣпительтъ, ступанството са прехвърля на онѣзи лица, които иматъ право за наследѣе спорѣдъ слѣдующія начинъ; ако ли не сѫществуватъ такви наследници, оставатъ располагаемы за проданъ съ тапія, и пріимательтъ получва отъ имотя на отстѣпителя цѣната, която е платилъ. За размѣненіе на земи, сѫщо са изыскава позволеніето отъ надлежния чиновникъ. За отстѣпваніята, които са станали отъ притежателя на тѣзи земи съ позволеніето на надлежния чиновникъ, са изыскава щото пріимательтъ или настойникътъ му да пріема отстѣпваньето.

Чл. 37.) За да са отстѣпїтъ Правителственни земи, довольно е само позволеніето на надлежния чиновникъ. Ако, нѣкой когато съ позволеніето на чиновника отстѣжи земитѣ съ на другого, умре, преди пріимательтъ да получи тапіята отстѣпваньето пакъ е дѣйствително и тѣ земи не са считатъ безступански.

Чл. 38.) Нѣкой, като отстѣжи земитѣ си даромъ на другого, сирѣчъ безъ да именува замѣната (стойностъта) имъ, той послѣ не може да поиска стойностъта имъ, нито подиръ смъртъта му неговытѣ наследници. Обаче, ако гы отстѣжи съ

позволенietо на чиновника противъ позната стойностъ, и пріимателъ не заплати стойността имъ на отстѣпителя, тогази отстѣпителъ или подиръ смъртъта му неговытъ непосредственни наследници (*) могътъ да подѣйствуваатъ за връщането на земитъ отъ страна на пріимателя или отъ страна на непосредственныtъ му наследници и да си ги завладѣятъ. Обаче, ако са заплати замѣната имъ, нѣматъ право да подигнатъ съдебна тѣжба.

Чл. 39.) Нѣкое лице, като отстѣпли земитъ си съ позволенietо на чиновника било даромъ, было противъ позната стойностъ чрѣзъ окончателно и дѣйствително отстѣпванье, но може да са повърне отъ отстѣпваньето си.

Чл. 40.) Ако нѣкое лице, като отстѣпли земитъ си на друго съ позволенietо на чиновника, ги отстѣпли повторително и на друго лице безъ позволенietо на първия пріимателъ, тогази второто отстѣпванье е недѣйствително.

Чл. 41.) Онзи, който притежава земи съдружествено, не може безъ позволенietо на съдружника си, да отстѣпли дѣла си на другого даромъ или противъ стойностъ (съ пары); ако ли стори туй, съдружникътъ му може до пять години чрѣзъ сѫдъ да поиска на дирѣ този дѣлъ отъ оногози, който го е зель, като заплати стойността му, която е по времето на поискваньето. Но като истекатъ тѣзи пять години, и еще ако и да съществуваатъ законныtъ препятствія на несъвршеннодѣтието, на умоповрежданьето и на отсѫтствието по далечни страни, тогази не остава вече право за тѣжене. Обаче, ако съдружникътъ даде съзволенietо си въ времето на отстѣпваньето или са откаже да земе продаваемия дѣлъ, при сичко че му са е билъ предложилъ, и тѣй изгуби правата си, той не може вече да подигне тѣжба.

(*) Текстътъ казва: наследнициtъ, които имать право за прехвърлянъе, си рѣчъ онѣзи, на които самоправно преминува ступанството на земитъ, на които притежателъ бы умралъ, и таквзы сѫ чадата и родителите. За краткость нѣм употребихъ думата: непосредственни наследници. Глѣдай чл. 54—55 и 59 въ настоящія Законъ.

Чл. 42.) Ако нѣкoi отъ тримата или по вече съдружиници поискa да отстѫпи дѣла си из нѣкое чуждо лице, само единътъ отъ другите съдружиници не са преложата за туй чуждо нѣщо. Обаче, ако сичкытъ други съдружиници сѫ изедно купувачи, имат право съдружески да земать този дѣль; ако единътъ отъ реченинътъ съдружиници отстѫпи цѣля си дѣль на единого отъ съдружиницъти си, тогази останалытъ другий съдружникъ може да земе надлежашата си частъ отъ онзи дѣль. Постановленiата що сѫ въ предидущия членъ са приспособяватъ и за настоящiя.

Чл. 43.) Ако нѣкое лице, отстѫпи съ позволенiето на Началството, земитъ на чуждо лице или на съдружника си бъде да е отреденъ за туй отъ ступаница имъ, този послѣдниятъ ако не припознае цаправеното отстѫживанье, може да подействува за връщањето на земитъ си, чрѣзъ надлежния чиновникъ, отъ оногози, който ги е неправедно зель и присвоилъ.

Чл. 44.) Притежателътъ на земи, върху които има дървета или здания ступански на другого нѣкого, и които земи са притежаватъ и обработватъ като зависищи отъ тѣзи дървета и здания, не може да ги отстѫпи на другого даромъ или съ пары, ако притежателътъ на тѣзи дървета и здания иска да ги купи съ тапia. Обаче, ако ги той отстѫпи, ступанинътъ на дърветата може да ги иска на дирѣтъ чрѣзъ сѫдъ до десетъ години и има право да ги земе, като заплати стойността, която сѫ имали въ времето на поискваньето имъ. Не са земать въ внимание препятствiата на несъвършеншолѣтiсто, на умоловрежданьето и на отсътствiето по далечни страни.

Чл. 45.) Ако притежателътъ на земи съ тапia, които лежатъ въ предѣлътъ на нѣкое село, ги отстѫпи на нѣкого отъ жителите на друго село, онѣзи отъ жителите на селото, въ което лежатъ тѣзи земи, които быхъ имали нужда за земя, могатъ да ги искаятъ на дирѣтъ чрѣзъ сѫдъ до една година, като заплатятъ стойността имъ.

Чл. 46.) Правото за съѣдното намѣсванье, което има сила за ступанските стежанія, има сила за Правителствените и

посветени земи; сирѣчъ, ако ступаши пѣтъ на такви земи, гы продаде на другого иѣкого противъ позната цѣна, съсѣть му вѣма право да подигне тѣжба за да гы земе противъ тѣзи цѣна.

Чл. 47.) Колкото за земитѣ, които са отстѫпваваѣ съ означеніе на количеството на дююмъти или на аршинъти, зематъ са вѣ, вниманіе дююмъти и аршинъти. Но колкото за земитѣ, които са продаватъ, като предварително имъ са опредѣлѣтъ синорытѣ, не са зематъ вѣ вниманіе. И. п. иѣкой, ако продаде земитѣ си лумающъ че съдѣрживатъ 25 дююма, гы покаже и положи п. синорытѣ имъ, а посѣѣ са види че тѣзи земи възвѣшватъ на 32 дююма, не може да поискъ отъ купувачя да са отдалѣтъ и да му са дадатъ седемъти дююма, или да поискъ по вѣче пары. Ако подиръ продажбата умире, чадата му или баща му или маѣка му, сѫщо не могатъ да са памѣтѣ; тожде, ако речениетѣ земи са памѣрѣтъ че са на пространство отъ 18 дююма, купувачъ не може да поискъ да му са върие на дирѣ принадлежашата част на седемъти дююма за платенъти отъ него пары.

Чл. 48.) Когато иѣкой продаде земитѣ си, самораслытѣ вѣ тѣхъ дѣрвета са обнематъ вѣ продажбата като принадлежащи на земята. Обаче, ако вѣ времето на продаваньето не продадѣ и ступаискытѣ върху тѣхъ дѣрвета, и не гы помено вѣ продажбата, купувачъ не може да гы завладѣе.

Чл. 49.) Когато притежателитѣ на земи съ тапія продаджатъ, съ позволеніето на чиновника, ступаискытѣ дѣрвета, лозы и зданія, които сѫ отпослѣ посадени или създани отъ горѣ имъ, заедно съ тѣхъ по позволеніето на чиновника са продава и мѣстото върху което лежатъ, на купувачя на дѣрветата, на лозытѣ и на зданіята. Сѫщо са прави и за горытѣ на който мѣстото е отъ Правителственниятѣ земи, а дѣрветата ступаиски.

Чл. 50.) Недѣйствително е отстѫпващето на земи, които са памѣрватъ подъ владѣніето на несъвршеннолѣтни, на умоповредени и на обезумѣли; ако ли са случжатъ да гы отстѫпятъ, и умржатъ прѣди съвршеннолѣтіето си или преди исцѣленіето си, тогази ако сѫществуватъ наследници, които

иматъ право за наследие, какъто ще поменемъ по-долу, тогази земитѣ преминуватъ на тѣхъ, а като не сѫществуватъ такви-
зи, оставатъ располагаемы за проданъ съ тапія.

Чл. 51.) Несъвършеннолѣтнитѣ, умоповреденитѣ и обе-
зумелитѣ не могатъ да купіятъ земи; обаче, ако е вѣроятно
че отъ туй ще произтече полза за тѣхъ, тогази тѣхнитѣ на-
стойници могатъ да купіятъ земи за тѣхна смѣтка.

Чл. 52.) Земитѣ които сѫ преминжли въ ступанството на
несъвършеннолѣтни чрѣзъ наследствененъ путь отъ страна
на баша имъ или на майка имъ или чрѣзъ нѣкой другъ путь.
настойникътѣ на тѣзи несъвършеннолѣтни не може да ги пре-
хвърли отъ горѣ си, или да ги отстѣпї на другого, было за
дългъ, было за прехрана (*нафака*), или за нѣкоя друга при-
чина. Ако настойникътѣ отстѣпї на другого или прехвърли
отъ горѣ си подобни земи, несъвършеннолѣтнитѣ когато ста-
не съвършеннолѣтенъ и вреденъ да притежава, може до де-
сеть години да подействува чрѣзъ Началствата за връщаньето
на земитѣ отъ оногози, който ги държи, и да си ги ступаниса.
Ако ли умре преди съвършеннолѣтнитѣ си, земитѣ преминуватъ
на непосрѣдственниятѣ му наследници, ако ли нѣма такви-
оставатъ располагаемы за проданъ съ тапія. Обаче, ако чифти-
ците които са намѣрватъ въ владѣнието на несъвършенно-
лѣтнитѣ не могатъ да са употребѣкть отъ настойниците имъ,
безъ да произлѣзе тщета за тѣхъ, и ако нѣщата, които са на-
мѣрватъ въ тѣхъ сѫ нѣща да струватъ пары и ако отъ из-
губваньето или поврежданьето имъ са причинява голѣма тщета
на несъвършеннолѣтнитѣ, и като са докаже туй обстоя-
телство та стане нужда да са продаджатъ съ позволеніето на
Свещенныя Законъ, при туй са докаже и чрѣзъ Закона че ако
зданиата и другитѣ, които са намѣрватъ въ земитѣ като са от-
дѣлжатъ отъ тѣхъ и останатъ само земи ще са ощетѣжъ не-
съвършеннолѣтнитѣ, зема са отъ Свещенныя Законъ позво-
лителенъ *Хюдженсъ* и са продаватъ земитѣ заедно съ нѣщата,
които са намѣрватъ въ тѣхъ по текущата имъ и истинна
цѣна. И като са продаджатъ спорѣдъ означения начинъ,

несьвършеннолѣтныи не могуть послѣ съвършеннолѣтіето си да поискутъ на дирѣ чрѣзъ сѫдъ тѣзи земи. Тѣзи постановленія са приспособяватъ и върху земитѣ на умоповреденыи и обезумѣлѣ.

Чл. 53.) Когато притежателитѣ на лозья и градины, направени чрѣзъ посадяванье на лозы и дървета върху земи Правителствени и Вакуфски, или чрѣзъ зданія върху такви земи, сѫ несъвършеннолѣтни, умоповредени или обезумѣли, настойниците имъ могутъ да продадутъ на другого, спорѣдъ обстоятелствата, които допрощаща Свѣщениия Законъ; подобнитѣ лозья, градины и зданія, сѫщо и да отстѫнятъ за висящите земи отъ тѣзи стежанія.

ГЛАВА ТРЕТЬЯ.

За наследственото прехвърляне (интикаль) на Правителственитѣ (Мирійски) земи.

Чл. 54.) Подирѣ смъртъта на оногози който притежава Правителствени и Вакуфски земи, земитѣ, които той притежава преминуватъ изъ равно даромъ и безплатно на мѫжкытѣ му и женски чада, били сѫ намѣрвали дѣто лежатъ земитѣ, били по други мѣста. Ако остави само мѫжки или само женски чада, земитѣ сѫщо преминуватъ на тѣхъ исклучително и даромъ. Ако нѣкой притежателъ на земи като умре, остави сѫпругата си непразна, земитѣ оставатъ въ висяще положение до рожденіето ѹ.

Чл. 55.) Правителственитѣ и Вакуфски земи, на които притежателитѣ бяхъ умрѣли безъ чада, преминуватъ даромъ и спорѣдъ означения начинъ на баща му, ако ли нѣма баща а то на майка му.

Чл. 56.) Ако нѣкои отъ чадата на умрѣлия сѫ на лице, а нѣкои отсѫтствуваатъ непрерывно отсѫтствие и сѫ изгубени (*), земитѣ са даватъ на онѣзи дѣца, които пре-

(*) Сирѣчъ дѣло отсѫтствие, презъ което не сѫ са завършили у дома си, нито сѫ дали нѣкой знакъ че сѫ живы.

(Баб. на изд.)

съществуватъ и които сѫ на лице. Обаче, ако чедото, която отсъствува са поеви въ разстояние на три години отъ смъртта на баща си или на майка си, или, ако са докаже че е живо, получва дѣла си отъ земитѣ. Тѣзи поснаювленія са приспособяватъ и върху бащата и върху майката.

Чл. 57.) Земитѣ, на които притежателъ отсъствува три години непрерывно отсъствіе, и на когото е непознато съществуваніето или смъртъта, какъто означава предидущій членъ, преминуватъ на чадата му, а когато нѣма чада на баща му, а когато нѣма баща, на майка му. А когато липсаватъ тѣзи сичкытѣ оставатъ расположаемы за проланъ съ тапія, спорѣдъ по-долниѧ начинъ, а когато липсава подобенъ, отстѣпватъ са чрѣзъ публично наддаваніе на искателя.

Чл. 58.) Колкото за онѣзи лица, които принадлежатъ на Императорската войска и са измѣрвани въ дѣйствителна военна служба по други иѣста, было съществуваніето имъ по-знато, били отсъствували непрерывно отсъствіе, земитѣ на баща имъ и на майка имъ или на чадата имъ преминуватъ на тѣхъ и не са отстѣпватъ на другого, доро са законно не докаже смъртъта имъ. Ако са случи да стане подобно отстѣпваніе, войнѣтъ има право, когато са поеви да завладѣе земитѣ, които му сѫ преминжли наследствено, отъ рѣцѣтѣ на оновози, който ги притежава. Но за да са съхранѣтъ правата на земята, родинитѣ, или настойаницитѣ, които сѫ на това-реніе да пазижатъ имота и вещите на войнитѣ, ако ли нѣма таквици другъ иѣкой, може да обработва тѣзи земи, за да са плащатъ правата на земята.

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА.

*За безступанскытѣ (махлюль) правителственны
(мирійски) земи.*

Чл. 59.) Земитѣ, на които притежателитѣ быха умрѣли безъ да оставїтъ чада, баща и майка, даватъ са:

I.) На еднокръвния братъ (на братъ, който е отъ сѫщимъ

баша и отъ сѫщата майка) и на по баща братъ (по баща братъ е онзи, който въ само отъ сѫщия баша и отъ друга майка) противъ стойността на тапія, сирѣчъ противъ цѣна, предположена спорѣдъ прецѣненіето на безпристрастни и свѣтлии хора, които иматъ познаніе отъ пространството, отъ землии, отъ синорытѣ и отъ добротата на тѣзи земи, съ размѣри съ растителната имъ сила, колкото отъ къмъ положеніето имъ. Поменѣтъ иматъ право да ги искатъ надиръ чрѣзъ сѫдъ до десетъ години.

II.) Ако нѣма еднокръвенъ братъ и по баща братъ, даватъ са на еднокръвната сестра и на по баща сестра противъ стойността на тапія, била жителствувала тя въ селото или въ града, дѣто лежатъ земите, или на друго място; и съ право да са искатъ надиръ чрѣзъ сѫдъ до пять години.

III.) Ако нѣма еднокръвна сестра или по баща сестра, даватъ са изравно на сыновнии синъ (внуку) или и на сыновната дъщеря (внучку) противъ стойността на тапія, и съ право да са искатъ надиръ чрѣзъ сѫдъ до десетъ години.

IV.) Ако нѣма сыновенъ синъ или и сыновна дъщеря, даватъ са на сѫпруга или и на сѫпругата противъ стойността на тапія и съ право да са искатъ надиръ до десетъ години.

V.) Ако нѣма сѫпругъ, даватъ са на братъ или сестра по майка изравно противъ стойността на тапія и съ право да са искатъ надиръ чрѣзъ сѫдъ до пять години.

VI.) Ако нѣма по майка братъ или сестра, даватъ са на дъщерини синъ или и на дъщерината дъщеря изравно и противъ стойността на тапія и съ право да са искатъ надиръ чрѣзъ сѫдъ до пять години.

VII.) Ако нѣма дъщеринъ синъ или дъщерина дъщеря, даватъ са изравно на онѣзи отъ наследниците, въ владѣніето на които сѫ преминѣли ступансниятъ дървета и зданія, които са памѣрватъ върху земите, противъ стойността на тапія и съ право да са искатъ надиръ чрѣзъ сѫдъ до десетъ години. Особинъ горѣпоменѣтъ, никой другъ сродникъ нѣма право за тапія.

VIII.) Ако не сѫществуватъ означените наследници,

даватъ са на съступанытъ на земитѣ, противъ стойностъ на тапія и съ право да са искатъ надирѣ чрѣзъ сѫдъ до пять години.

IX.) Ако нѣма съступани, даватъ са на онѣзи отъ телитѣ на селото, въ което лежжтѣ земитѣ, които иматъ нужда отъ земя противъ стойностъ на тапія и съ право да са искатъ надирѣ чрѣзъ сѫдъ до една година. Обаче, ако жителитѣ на селото, които иматъ нужда отъ земя, сѫ мнозина, сичкытѣ съвременно искатъ да зематъ, какъто са каза, земитѣ, които сѫ располагаемы за проданъ съ тапія, когато случи подѣлата на земитѣ да не доставя нѣщо безчинно и вредително, тогази са подѣлятъ на части и са дава по единъ на сѣкыго; обаче, ако не могжтѣ да са подѣляватъ или ако бы да произтича тщета отъ подѣлата, тогази са давать онѣзи изпомежду тѣхъ, които иматъ по голѣма нужда за земя. Ако ли сичкытѣ иматъ еднаква нужда за земя, дава са онѣзи, които, дѣйствително, като сѫ послужили въ Императорската войска, и свѣршили службата си та сѫ са завѣрни у дома си. Ако ли нѣма и таквызи, хвърля са ждребіе и даватъ на когото бы паднжало ждребіето, и като са даджтѣ на единого отъ тѣхъ, другйтѣ не може отъ послѣ да подигнатъ тѣжа за да гы иска надирѣ.

Чл. 60.) Когато нѣкой притежатель на земи умре безъ наследници, сирѣчъ безъ чада, безъ баща и майка, а нѣма лица които иматъ право за тапія спорѣдъ означеныя начинъ или, ако има таквызи, но сѫ изгубили правдиниетѣ си като са отрѣкли да зематъ противъ стойностъ на тапія земитѣ за които сѫ имали право за тапія, тогази тѣзи земи оставатъ чисто безстуپански земи (*мах.молг*) и са давать на оногозъ който наддадѣ. Обаче, ако онѣзи които иматъ право за тапія сѫ несъвршеннолѣтни или умоповредени, изгубваньето право, было то произтекло отъ тѣхна страна, было отъ страна на настойницитѣ (*васиумѣ*) имъ, не е дѣйствително.

Чл. 61.) Определенытѣ срокове колкото за правото са искатъ надирѣ чрѣзъ сѫдъ, което иматъ онѣзи, които нѣтъ

за тапія какъто са каза по-горѣ, са смѣтать отъ какъ
онѣзи притежателитѣ на земитѣ. Въ разстоянието на тѣ-
хъ срокове онѣзи които иматъ право за тапія могжть да зе-
митѣ земи отъ Правителството (*миріята*), като запама-
тятъ стойността на тапіята, която е била въ времето на
заключаньето имъ, били сѫ дали земитѣ на другыго или не.
Пакъръ истечението на тѣзи срокове, или, ако онѣзи които
иматъ право за тапія сѫ го изгубили, не са приема вече таж-
же право на тапія. Препятствията на несъвършенно-
стта, на умоповрежданѣ и на отсѫствието по далечни стра-
ни иматъ сила колкото за тажене за правото на тапія, но
пакъръ истечението на опредѣленытѣ срокове, макаръ и да
нестоятъ тѣзи препятствия, правото за тапія са зачертава-
(*ничава*).

Чл. 62.) Ако само единийтѣ отъ онѣзи, които иматъ
нестепенно право за тапія, са откаже да земе дѣла си
на безступанскытѣ земи противъ стойност на тапія, и тѣй
зуби правата си върху тѣхъ, тогази другыйтѣ може да земе
тѣзи земи съ стойност на тапія.

Чл. 63.) Несъвършениолѣтнытѣ, умоповреденытѣ и от-
сутвующытѣ по далечни страни, които иматъ право за та-
пія върху безступански земи, когато са случи да не могжть
да зематъ, отстѫваньето чрѣзъ тапія на подобнытѣ земи
са спира нито са отлага, но тѣ са даватъ, съ стойност
на тапія, на онѣзи които иматъ равно или по долнѣ право
за тапія съ означенытѣ, като са съхранява на първыйтѣ, съ-
щѣрно съ степенъта имъ, правото да ги искатъ чрѣзъ сѫдъ
въ разстоянието на опредѣленытѣ срокове. Обаче ако
на таквици, или ако сѫ изгубили правото си, тогази са да-
ватъ на наддавача.

Чл. 64.) Ако отъ онѣзи що иматъ право за тапія, и ко-
то са полагатъ на деветъ степени, онѣзи отъ тѣхъ които
отъ по горнїя степенъ са откажатъ да зематъ противъ
стойност на тапія земитѣ, за които иматъ право за тапія,
и тѣй изгубѣятъ правото ёси, тѣ са принасятъ на онѣзи които

съ отъ втора степень. Но и тѣ ако са откажжть, тогашъ принасятъ постепенно наредъ на другытѣ доро до послѣ та степень. Но ако са откажжть тѣзи сичкытѣ, тогавши ватъ на оногози, които наддадѣ. Ако нѣкой отъ онѣзи иматъ право за тапія умре преди да земе съ тапія земитѣ, върху които има право за тапія, туй право не премину чадата му и на наследницацъти му.

Чл. 65.) Ако онѣзи, които иматъ право за тапія съ съвършенолѣтни, умоповредени, или обезумѣли, тѣхъ настойницы (*асци*) зематъ за тѣхна смѣтка съ стойностъ тапія земитѣ, върху които иматъ право за тапія, ако са у отъ туй сѫщата полза.

Чл. 66.) Колкото за земитѣ, върху които са намѣри дървета и зданія притежаніе на другого нѣкого, и контѣ обработватъ и ступанисватъ като прибавленіе на онѣзи дървета и зданія, ако притежательть на тѣзи земи умре безъ има нѣкой отъ онѣзи, които имать право за тапія, какъто каза по горѣ, ступанинътѣ на дърветата са предпочита другытѣ, и, ако поискъ земитѣ, даватъ му са съ стойностъ тапія, ако ли не сѫ са принесли на него по сѫ са далъ другого, реченийтѣ може да гы иска падирѣ чрѣзъ сѫ до десетъ години, като имъ заплати стойностъта, която е бѣ въ времето на поискваньето имъ.

Чл. 67.) На онѣзи, които иматъ право за тапія, и бѣхъ доказали че сѫ служили дѣйствително въ редовната Пирска войска, даватъ са даромъ и безъ замѣна (*пары*) плюсъ дюнюма отъ земитѣ, върху които иматъ право за тапія. А контѣ са касае до повечето отъ петътѣ дюнюма, означавши подлежжть подъ тѣзи законни постановленія, подъ контѣ другытѣ, които иматъ право за тапія.

ПРИТУРКА НА ГОРНИЯ ЧЛЕНЪ.

Въ превилегията за дѣто са даромъ отстѣпватъ на воинъ по пять дюнюма отъ земитѣ, върху които сѫ придобили

за тація, са обънематъ и чиновницытъ отъ Императорската
ліка, които сж въ дѣйствіе, също и инвалидътъ чиновници и
ліки. На онѣзи, които сж преминѣли опредѣленыя рекрут-
ные возврастъ, и които сж вѣзли въ реда на родибытъ,
добыбытъ были сж въ дѣйствіе, или нѣ, отъ земитъ на ре-
гата категорія имъ са отстѣживатъ даромъ само по два и
ловина дюніома. А онѣзи които сж замѣстили другы войни
въ войската, съвършено са исключватъ онъ тѣзи превилегія.

Чл. 68.) Ако са не докаже че са е случило едно отъ ис-
пыта препятствія, сирѣчъ че сж са были оставили земитъ съ-
зѣрно съ сходността имъ повече отъ една или двѣ години
време неработени за отпочивка поради положеніето имъ, което
врѣдъ на рѣдко са случа, или поради затопяванье отъ вода
са е била оставила земята неработна доро са оттегли водата
и стане работна, или че е бывъ нѣкой заробенъ, ако притехжа-
тель на нивата не бы я работилъ или направо или не бы
далъ подъ наимъ или на исподу, три години наредъ, онѣзи
за остава располагаема за проданъ съ тація, бывъ са на-
правъ притехжатель имъ дѣто лежжть земитъ или бывъ
отсѫтствуvalъ по далечны страны, и ако най напреж-
жатель притехжатель поискъ да я земе отъ ново, дава са на
 него съ стойность на тація, ако ли не я поиска, дава са на
давача.

Чл. 69.) Ако земитъ, които са притехжаватъ отъ нѣко-
са покрыятъ съ вода за дѣло време, и послѣ са оттегли
дата, за тѣхъ не са изыска нова тація, но ветхыйтъ имъ
притехжатель гы запазва подъ владѣніето си, а когато са
муччи да умре, ступанисватъ гы дѣцата му, или баща му
и пайка му. Ако ли нѣма таквызи, даватъ са съ стойность
на тація на онѣзи, които иматъ право за тація. Но ако са
оттегли водата и станжъ за работяне, пѣкъ ступанинътъ
или наследницацъ му не гы ступанисать, но гы оста-
жъ празны безъ препятствіе три години наредъ, тогази ста-
жъ располагаема за проданъ съ тація.

Чл. 70.) Ако нѣкой като остави безъ препятствіе земитъ

си пусты двѣ години наредъ, гы отстѣжи на другого, иже умре и тѣ наслѣдствено преминѣтъ на чадата му, и баша му и майка му, а онзи на когото сж отстѣжены поменѧтытъ му наслѣдницы гы оставятъ пакъ пусты препятствіе една или двѣ години наредъ подиръ времето отъ което гы е оставилъ праздны притежательть имъ, земи не оставатъ располагаемы за проданъ съ тапія.

Чл. 71.) Притежательть на земи, за когото са бы казало че гы е оставилъ праздны, какъто са каза по три години наредъ и безъ препятствіе, ако умре по истинѣто на тритѣ години, а остави чада или баша или безъ да са даджть земитѣ на другого чрѣзъ надлежны новникъ, тѣзи земи не са давать даромъ на означеныти имъ са принасять съ стойность на тапія. Тѣ ако са откали или ако умре притежательть на земитѣ, безъ да има наследственны наслѣдницы, тогази не са дирѣжть онѣзи иматъ право за тапія, но земитѣ са отстѣживать чрѣзъ издаванье на искателя.

Чл. 72.) Ако жителитѣ отъ иѣкое село или градъ сички вѣобще, или само иѣкои отъ тѣхъ, напускнѣтъ отстово си по слѣдствіе на истинно препятствіе, притежательть имъ земи не оставатъ располагаемы за проданъ съ тапія; но ако напускнѣтъ отечеството си безъ препятствіе, ако не сж завѣрижть въ разстояніе на три години, счислены отъ времето, по което с престанжало препятствието завѣршнѣето имъ и тѣй, тѣзи си земи оставатъ праздны препятствіе, тогази тѣ оставатъ располагаемы за проданъ съ тапія.

Чл. 73.) Земитѣ, които са намѣрватъ въ владѣніе лица, които дѣйствително слугувать въ Импер. войску, които отсѣтствувать по другы страны, тѣ земи или са намѣрватъ въ рѫцѣтѣ на оногози, който гы є зель на исполу, или останкѣ, тѣ не оставатъ располагаемы за проданъ съ тапія.

не са докаже смъртъта на ступанытъ имъ; но, ако сѫ са дали другыго, тѣ, подиръ изслугуваньето си като са завършилъ огнището си, могатъ да земяятъ земитъ си въ които ржавъ да гы быхѫ намѣрили.

Чл. 74.) Ако иѣкой, който отсѫтствува по далечни страни (и на когото сѫществованietо е познато), бы наследилъ земи было отъ родителитъ си было отъ чадата си, мажки и женски, а самолично не отиде да ступаница земитъ, които сѫ преминжли на него, или не опредѣли свой настойникъ чрѣзъ имено или чрѣзъ друго средство за да гы обработва, но гы остави пусты три години наредъ безъ препятствie, тѣ оставатъ располагаемы за проданъ съ тапія.

Чл. 75.) Ако подиръ смъртъта на иѣкой землепритежатель непосрѣдственнытъ му наследници отсѫтствуватъ непрерывно отсѫтствie, безъ да е знайно ако сѫ тѣ живы или умрѣлы, тѣзи земи оставатъ располагаемы за проданъ съ тапія. Обаче, ако са тѣ появѣхѫтъ въ разстояніе на три години отъ какъ е умрѣлъ, иматъ право да освоїхѫтъ тѣзи земи даромъ. Но ако са представлятъ подиръ реченныя срокъ не могатъ да подигнатъ тѣжба за да гы искатъ надирѣ.

Чл. 76.) Земитъ, които са намѣрватъ въ владѣнietо на несъвршениолѣтни, на умоповредени и на обезумѣли никога не оставатъ располагаемы за проданъ съ тапія, за дѣто сѫ биле оставени необработваны. Ако настойницытъ имъ гы оставятъ необработени три години наредъ безъ препятствie, тогази надлежныйтъ чиновникъ предлага на реченнытъ настойници да работѣхѫтъ тѣзи земи или непосредственно или по-средствено. Но тѣ ако не направѣхѫтъ туй, надлежныйтъ чиновникъ гы дава подъ наимъ на желающытъ наемници, само за тѣзи цѣль да са запазижатъ за да не останютъ пусты; а опредѣленыйтъ наимъ, който ще са получи отъ наемника са предава на настойницытъ за смѣтка на несъвршениолѣтниятъ, на умоповреденътъ или на обезумѣлътъ. Несъвршениолѣтниятъ или умоповреденътъ подиръ съвршениолѣтietо си или

подиръ исцѣленіето си могатъ да приематъ земитъ си отъ разѣтъ на наемница.

Чл. 77.) Ако са докаже че онзи, който има право за тапія по най горна степень върху земи, които съ располага за проданъ ги е усвоилъ скришомъ и самоволно безъ му съ са отстѫпили отъ Правителството (*миріята*) и ги е държалъ по малко отъ десетъ години, земя са отъ него стойността на тапія, която е била по онуй време, и земитъ е оставатъ на него. Но той ако не ще, а съществува другъ който има право за тапія, на когото опредѣленъ е срокъ съразмѣрно съ степенъта му не е истекълъ, даватъ са на него ако ли нѣма такъвъз, или пъкъ ако има такъвъз; но съ изгубици правдинаятъ си, даватъ са на наддавача. Обаче, ако докаже че онзи, какъто са каза по горѣ, който е присвоилъ работилъ своеволно тѣзи земи по малко отъ десетъ години, отъ онѣзи, които нѣматъ право за тапія, земитъ са земать отъ него и са даватъ на оногози, който има право за тапія стойностъ на тапія, която е по онуй време. Ако ли нѣма такъвъз, или ако е изгубилъ правдинаятъ си, даватъ са на наддавача.

Чл. 78.) Ако иѣкой освои и обработи земи Правителственни и посветени десетъ години на редъ безъ оспорение (*низа*), той придобыва право да ги располага, бѣль той ималъ или не въ разѣте си действителенъ документъ; тѣзи земи са считатъ като располагаемы за проданъ съ тапія, по дарожи му са дава нова тапія. Обаче, ако сѫщійтъ той исповѣда неправедно е усвоилъ тѣзи земи когато съ били располагаемы за проданъ съ тапія, тогази тѣзи земи му са принасятъ стойностъ на тапія, безъ да са земя въ внимание истечешето на времето, ако ли не приеме, даватъ са на наддавача.

Чл. 79.) Нищо не може да са земе за изнемощеніе земята или за наимъ отъ оногози, който, какъто означаватъ двата предидущи членове, бы самоволно освоилъ и работилъ безступански, Правителственни или посветени земи, и съ нещимо платицъ правата за земята.

Чл. 80.) Ако иѣкой, като засѣе нивата, която ступаша

Чре безъ непосредственны наследници, надлежното Началство располага тъзи нива на ономози, който има право за тапия на другъ купувачъ, а растеніята които са порасли въ неи сътъ като принадлежащи на имущество то на умрѣлъ, и изи, който бы земъ нѣбата не може да поискан да са дигнатъ растеніята и да поискан нѣщо за наимъ отъ наследнициятъ. Трѣвата, която бы порасла чрезъ папояванье и посъванье, принадлежи на категоріята на реченнитъ растенія; но сама раслата трѣва, за израстованьето на която не бы спомогло работянието на умрѣлъ не преминува на наследнициятъ.

Чл. 81.) Колкото са касае до лозята и до градиниатъ, които сѫ станжли отъ послѣ върху Правителственны земи, притежаваны съ тапія по позволеніето на надлежното Началство, чрезъ посадяваньето на ступански дървета и лозы, какъто и до въздигнатътъ отъ горѣ имъ ступански зданія, като умре ступанинаътъ имъ, тъзи дървета, лозы и зданія, преминуватъ въ владѣніето на наследнициятъ на умрѣлъ, какъто и другиъ ступански стежанія. А за определената стойност на земята, върху която лежатъ дърветата, лозытъ и зданіята, са земя право само за прехвърлянѣе, и тъзи земя са дава даромъ на наследнициятъ, съразмѣри на съкой дѣлъ на наследнициятъ за дърветата, лозытъ и зданіята. Тѣхнитъ забѣлѣжки, които са намѣрватъ въ Императорската Дефтерхана са поправяять и са забѣлѣжка въ полъти на документытъ, що сѫ на рѣдѣтъ имъ.

Чл. 82.) Ступанскытъ зданія, сир. маидрятъ, жълътъ, ълнициятъ и пр. които сѫ въздигнаты върху Правителственни земи като са срутѣтъ, и не остане никой слѣда отъ зданіе, мѣстото на тъзи зданія остава располагаемо за проданъ съ тапія и са дава на ступанина на зданіята, ако го поискан, ако не, дава са на другого. Обаче, ако подобнитъ мѣста сѫ преминжли наследственно отъ родители на чада, или ако чрезъ другъ начинъ сѫ преминжли въ владѣніето на ступанина на зданіята, които сѫ отъ горѣ имъ, и даждіето, което е постъченіе е следувало да са влаща на Правителството

(миріята), подобнытъ мѣста не са отиѣматъ отъ ржѣвъ на ступаница на зданіята и не са вѣзбраняватъ въ ступаницваньето имъ.

Чл. 83.) Дѣрвета и лозы на градица или на лозе, което е направено на земя Правителственна, която са ступаница тапія като исхинжть или като са ископаіжть, и не остане никакъ тѣхна слѣда, мѣстото на тѣхнитъ дѣрвета и лозы остава располагаемо за проданъ съ тапія и са дава па ступанитъ дѣрветата и на лозитъ, ако го поискътъ, ако ли нѣ, а то са дава на другыго. Но, ако подобнытъ мѣста сѫ предварителни преминжли отъ родителитъ на чадата, или ако сѫ чрѣзъ друго средство преминжли подъ владѣніето на ступанитъ дѣрветата, тѣзи мѣста не са земята отъ ржѣвъ на притехтелитъ имъ и не са вѣзбраиява ступаницваньето имъ.

Чл. 84.) Лѣтнитъ пасища (яйлацитѣ) и зимовища (кюшлакитѣ), които са притехаватъ съ тапія, ако въ времето си не са употребиѣтъ безъ препятствіе три години наредъ и ако не са заплати даждіето имъ, оставатъ располагаеми за проданъ съ тапія.

Чл. 85.) Ливадитъ (чайрытѣ), които са притехаватъ съ тапія и които отъ древне време плащатъ десетъкъ отъ плодородіето си, ако тѣхната трѣва са некосѣ три години наредъ безъ препятствіе и не са е заплащалъ десетъкъ но сѫ останжли праздны, тѣ оставатъ располагаемы за проданъ съ тапія.

Чл. 86.) Когато нѣкой като има право за тапія, поискъ да пріеме съ стойностъ на тапія земитъ, върху които има право за тапія, а са представи другъ нѣкой и принося по высока цѣна, този послѣднійтъ не може, по причина че не са е былъ еще предалъ документътъ, да са намѣси и да отнеме отъ ржѣвъ на първия земитъ, които му сѫ са отстѣпили. Но като

Чл. 87.) Когато безступанска или посветена земи са отстѣпѣтъ на нѣкого чрѣзъ публично наддаванье и чрѣзъ рѣшенїе цѣна, а са представи другъ нѣкой и принося по высока цѣна, този послѣднійтъ не може, по причина че не са е былъ еще предалъ документътъ, да са намѣси и да отнеме отъ ржѣвъ на първия земитъ, които му сѫ са отстѣпили. Но като

гаждъ на иѣкого безступански земи, а са докаже че сѫ са дали
иѣ цѣна много ио-долня отъ стойността на тапіята, предлага
му са въ разстояніе на десеть години отъ какъ сѫ са отстѣ-
пили да допълне стойността на тапіята, която е била по време
отъ на отстѣпваньето, и ако не я допълне, връща му са да-
леното количество и земитѣ са располагатъ за проданъ на и-
звестеля. Ако ли сѫ са изминѣли десеть години отъ времето
на отстѣпваньето, не може вече да му са досажда, и земитѣ
се са зематъ отъ него. Сѫщитѣ постановленія са приспособя-
ватъ и върху имеющытѣ право за тапія, които бѣхъ зели
безступански земи съ стойность на тапія.

Чл. 88.) Чиновникътъ надъ тапіитѣ па една казж прѣвѣ-
продълженіето на службата си, не може да земе за своя симъ-
ка безступанскытѣ и съ тапія располагаемы за проданъ земи,
кошо не може да гы даде и на чадата си, на брата си или на
сестра си, какъто и на баща си и на майка си, на супругата
си, на купенныи слуга (*юлѣ*) и слугыни (*джаріе*), и на под-
домственныи си чицовици. Може да ступаниса само зе-
митѣ, които му бѣхъ наследствено преминѣли отъ неговытѣ
родители или отъ неговытѣ чада. Ако ли е отъ имеющытѣ
право за тапія, получва земитѣ спорѣдъ Закона чрѣзъ чино-
вника надъ тапіитѣ отъ една друга казж.

Чл. 89.) Като са срутъятѣ зданіята, на които мѣстото е
правителственна земя, а зданіето посветено за иѣкоя цѣль, и
се остане никоя слѣда отъ тѣхъ, а настойникътѣ (*мютевел-
лътъ*) имъ не гы подновї и не заплатї на Държавната касса
занма на земята, подобнытѣ мѣста са зематъ отъ рѣцѣтѣ на
настойника и са даватъ на желающія да гы купи. Обаче, ако
настойникътѣ гы подновї и заплатї по отсѣченіе (*муката*)
земленното даждie, тогази никое намѣсванье не става, но о-
ставатъ въ рѣцѣтѣ на настойника. Сѫщитѣ постановленія са
приспособяватъ и за мѣстата, на които мѣстото е отъ Вакуф-
ытѣ земи, а зданіето посветено за иѣкоя друга цѣль.

Чл. 90.) Лозето и градината, на които земята е Прави-
телственна, а лозытѣ и дървретата посветены за иѣкоя цѣль,

като са искореніјкъ, и не остане никакъ слѣда отъ дървета и лозытъ; ако, частойникъ на посвещеніето ги остави пусты три години паредъ безъ препятствіе, и не заплати даждѧкоето е по отсѣченіе (*муката*) и не ги възстанови на хото имъ състояніе чрѣзъ посадяванье на дървета и лозы, подобнытъ земи оставатъ располагаемы за проданъ съ тѣхъ. Подобнытъ постановенія са приспособяватъ и за мѣстата, които иѣстото е Вакуфска земя, а дърветата и лозытъ поставени за друга иѣкоя цѣль.

ОТДѢЛЕНИЕ ВТОРО.

За мрѣтвѣтъ земи и за онѣзи, които сѫоставѣни за обща потреба.

ГЛАВА ПЪРВА.

За оставенитѣ за обща потреба земи.

Чл. 91.) Отъ дърветата на курінѣ и лесоветѣ (*органи*), които са именуватъ балталакъ и които сѫ отъ древи време привързани на иѣкое село или градъ за да си берутъ дърва и да сѫ ползватъ жителитѣ му, само жителитѣ на онѣ село или градъ могатъ да сѣкютъ. Жителитѣ отъ друго село или градъ не могатъ да берутъ дърва. Отъ дърватата на курінѣ и лесоветѣ, които сѫ отъ старо време привързани къ много села или градове, за да си берутъ дърва и да сѫ ползватъ отъ тѣхъ жителитѣ имъ, могатъ да сѣкуютъ само жителитѣ на онѣзи села, а не и жителитѣ на други. За подобни куріи и лесовете даждю са не зема.

Чл. 92.) Отъ курінѣ и лесоветѣ, които сѫ привързани къ жителитѣ на села не може да са отдѣли никакъ часть и да сѫ расположи за проданъ съ тѣхъ на другого иѣкого, за

написа само той или съ съдружиници и да образува особена
струя, или да я разоре за обработване. Ако нѣкой ступаница,
жителѣтъ сѣкога можтъ да го възбранява.

Чл. 93.) Никой не може да посадї дървета или да въз-
гражда зданія на общественъ путь; ако нѣкой стори туй, тѣ са
вымпватъ и ископаватъ. Въобще, никой не може да тури рѣка
на общественъ путь, и нѣкой ако тури рѣка, възбранява са.

Чл. 94.) Шицьтъ (*майданытѣ*), които сѫ са оставили въ-
гъ или вънъ на село или градъ въ полза на жителите за ис-
пользованіе на колята имъ, или за събираніе на добытъка имъ,
што и мѣстата, които сѫ привързани за исполненіе на бо-
лженія (*намази гяхъ*) (*), са считать като общественни пож-
ица и не са продаватъ нито купуватъ; не са посаждатъ върху
тѣхъ дървета, нито са въздигатъ зданія. Никой не може да
завладѣе исклучително, и нѣкой ако стори туй, жителите
възбраняватъ.

Чл. 95.) Мѣстата, които сѫ записани въ *Дефтераха-*
ма, и които сѫ са оставили отъ древне време за *лазарь* или
шайръ, не са купуватъ нито продаватъ, и на никого не са
документъ, съ силата на който да ги завладѣе исключи-
телно. Нѣкой, ако ги завладѣе, възбранява са; но за подобны-
и мѣста са зема отъ Дѣржавната касса записано даждѣ.

Чл. 96.) Гумпенитѣ (*харманытѣ*) мѣста, които сѫ са
ставили и привързали отъ древне време на общината на нѣ-
кое село, не са купуватъ нито продаватъ, нито са обработ-
ватъ. Не са допроща да са въздига отъ горѣ имъ никое зда-
ніе. Не са завладѣватъ съ тапія нито отъ единого исключи-
телно, нито отъ мнозина съдружествено. Нѣкой, ако ги
зладѣе, жителите го испаждатъ. Жителите отъ други села
не можтъ да превезжатъ и положятъ растеніята си въ подобны-
и гумпенни мѣста.

(*) По нѣкой мѣста изъ Турція дѣто нѣма джоашід, доста пространна за жите-
лите, пия мѣста опредѣлены съ обкопы (*хендецы*) или съ дувары, въ които Мусул-
манъ са богохолїтъ, въ петъкъ и прѣзъ други дни, когдѣ са па-
звани *намазъ*.

(Заб. на Изд.).

Чл. 97.) Въ пасището (*мержта*), което е присвоено древце време на иѣкое село, само жителитѣ на него село могатъ да пасятъ добытъка си; жителитѣ отъ други села не могатъ да закаратъ тамъ за пасене добытъка си. Едно пасище когато принадлежи отъ древие време съдружествено на три или и на повече села, жителитѣ на тѣзи села съдружествено могатъ да пасятъ добытъка си, безъ различие въ колко синори на тѣзи села лежало пасището, и единътъ отъ тѣни не може да възбрани другия. Пасищата които отъ старо време по този начинъ принадлежатъ на жителитѣ на едно село иключително, или на жителитѣ на много села съдружествено са купуватъ нито продаватъ и върху имъ не са правимандри, югълы и други зданія. Не могатъ да са преобразъти на градина или на лозе чрѣзъ посадяванье на лозы или дъвета. Нѣкой, ако въздигне зданія, или посади дървета, жителитѣ съкога могатъ да ги съсыпѫтъ и ископаїтъ; на никоя не са проща да ги заоре и разработи каквто другытѣ посѣвни земи; нѣкой ако ги обработи, испънда са и съкога са съхраняватъ като пасища (*меры*).

Чл. 98.) Счита са като пасище толкози пространство отъ опредѣлены земи, колкото са е оставило като таквози отъ старо време, и съко полаганье на синори което бы станжало отъ послѣ е недѣйствително.

Чл. 99.) Колкото добытъкъ отъ единъ чифликъ, които лежи въ село или градъ, е пасжъл отъ старо време въ общото пасище на онуй село или градъ, толкози може и да пасе безпрепятствено; но особениятѣ пасища, вънъ отъ общите пасища на селото или на града, които сѫ исклучително и отъ старо време привързани на подобнитѣ чифлици не подлежатъ подъ категорията на земитѣ, които сѫ оставени за обща потреба, каквто пасищата, които отъ древие време сѫ оставени и привързани на жителитѣ на селата и на градовете. Въ подобнитѣ пасища само притежательтѣ на чифлика, на който принадлежатъ може да пасе добытъка си, и да забранява други да докарватъ за пасене добытъка си. Подобнитѣ пасища са

притежаватъ съ тапія и зависійтъ отъ постановленіята, които са касаїтъ до Правителственнытъ земи; и за подобни чифлишки пасища са зема годишенъ данокъ (*иджарѣ*), равенъ съ десетъка.

Чл. 100.) Въ пасищата, които сѫ привързани на едно село или изъобщо на много, населеніето на селото безпрепятственно може да пасе и добытъка, който са отвържда отъ колкото добытъкъ е пасалъ; но никой отъ жителитѣ нѣма право да докара отъ вѣнъ и други добытъкъ и тѣй да направи утѣсненіе на добытъка на жителитѣ. Онзи, който бы дошълъ отъ вѣнъ въ едно село и са отъ ново засели въ него като си направи и кѣща, може да докара отъ вѣнъ едно количество добытъкъ и да го пасе въ пасището на онуй село, но съ условіе да не направи утѣсненіе на добытъка на онуй село. Който земе колыбата (*юрта*) на нѣкой жителъ отъ селото, невъзбранно може да пасе толкози добытъкъ, колкото е пасжълъ и господарътъ на колыбата въ пасището на селото.

Чл. 101.) Колкото са относя до лѣтнытѣ пасища (*яйлацымѣ*) и до зимовищата (*кѣшилацымѣ*), които са записани въ *Дифтерханата* и които отъ древне време принадлежатъ на жителитѣ на едно село исклучително или изъ общо на жителитѣ на три или петь села, само жителитѣ на селата, на които сѫ привързани, могатъ да са ползвуватъ отъ трѣвата и водата имъ, а не и жителитѣ отъ други чужды села; и съразмерно съ сходността на тѣзи пасища са зема данъкъ за *яйлацакъ* и за *кѣшилацакъ* въ полза на Правителството (*миріата*) отъ жителитѣ, които са ползвуватъ отъ трѣвата и водата имъ. *Яйлацымѣ* и *кѣшилацымѣ*, които сѫ по тозъ начинъ привързани на жителитѣ, нито са купуватъ нито са продаватъ, нито са пъкъ дава владѣніето имъ на никого съ тапія исклучително, и не са обработватъ безъ съзволеніето на жителитѣ.

Чл. 102.) Не са зема въ вниманіе истеченіето на времето за тажбытѣ, които са касаїтъ до земи, оставени отъ древне време и привързани за общата потрѣба на жителитѣ (сирѣчъ за тѣхъ не сѫществува просрочие); като и. п. за

курилъ и лѣсоветъ (орманытѣ), за общественнытѣ пожи-
за панаиритъ, за пазаритъ, за гумененитъ мѣста (харманытѣ)
за пасищата, за кѣшилацийтѣ и за лѣмачийтѣ.

ГЛАВА ВТОРА.

За мртвите земи (мератѣ).

Чл. 103.) Като мртви земи са считать празните мѣ-
ста, ч. п. хѣмоветъ, лѣсовиты и каменливи мѣста, пър-
наржитъ и пасищата, които не са притежаватъ съ тапі-
отъ никого, които не сѫ привързани отъ древне време на жи-
телитъ на градове и села и които отстоѧтъ отъ градоветъ и
селата толкози, колкото да са не чуват человѣчески гласъ отъ
краишата на населенитъ циста. Ози, който има нужда за
земя може даоре и съ позваленіето на надлежния чиновникъ
да ги заоре и да образува нива, съ условие щото собствен-
ността да принадлежи на Държавната касса (Бѣйтб-ул-
мада); и за подобните земи са приспособяватъ законитъ по-
становленія, които управляватъ другите посѣни земи. О-
баче ози, който земе отъ надлежното Началство позваленіе
и обработи земята, която му са е дала, я остави пуста и въ
първото и състояніе три години наредъ безъ истинско пре-
пятствіе, тя са дава на другого; но ако нѣкой заоре подобна
земя и образува нива безъ позводеніе, земя са отъ него стой-
ността за правото на тапіта за обработеното място на зе-
мята, и му са дава съ изданіе на тапія.

Чл. 104.) Сѣкъ, който иска може да си набере дърва и
частъче дръзы (керестѣ) отъ общите горы (дагларѣ) и балкани,
които не сѫ отъ куритъ и лѣсоветъ (орманы) що са оставени
отъ древне време на жителитъ; никой не може да препят-
ствува. Не са зема десетъкъ отъ трѣзата която произхожда отъ
тѣхъ, и отъ дърветата, които са сѣкъти. Отъ подобните общи
горы не може да са откъсне една частъ и да са даде отъ над-
лежния чиновникъ подъ исклучителното или съдружествен
владѣніе на нѣкого, за да я преобрази на курія.

Чл. 105.) Когато въ синорытѣ на нѣкое село са намѣрва за пасенеъ, освѣнъ пасищата, който сѫ привързани па жителите на селата и градовете, жителите на онуй село могат да пасятъ добытъка си и да са ползватъ отъ трѣвата и отъ водата и безъ да плащатъ нѣкой данѣкъ. Но отъ онѣзи, които быхѫ докарали отъ вѣнъ добытъка си за да са ползватъ отъ трѣвата и водата на онуй пасище, зема са, въ полза на Правителството (*мирійата*) съразмѣрно даждie за пасенето и жителите на селото не могатъ да възбрашѣтъ, чито да земятъ дѣлъ отъ даждието за пасенето.

ОТДѢЛЕНИЕ ТРЕТЬО.

ЗА РАЗЛИЧНИ ПРЕДМѢТИ.

Чл. 106.) Дѣрветата, които сѫ отъ самосебеси изникнали и порасли на мъртвите, на оставените за обща потреба, на Правителствените (мирійските), на посветените и на тупанските земи не са притежаватъ съ тапія. Но онѣзи дѣрвета, които сѫ изникнали и порасли въ Правителствените и Рикуфски земи са притежаватъ като зависящи отъ земята какъто означава *Главата за владѣніето* (*).

Чл. 107.) Рудытѣ, и. п. златото среброто, мѣдьта, жељзото, различниятѣ камене, алчята, тефть (*ююкортгѣтѣ*), штарть (*гюхердэжелето*), наждакътѣ (*зимпараты*), вѣглишата, солта и прочійтѣ ископаемы (*изравяны*) руды, които сѫ махѫ поевили въ нѣкое място изъ Правителствените земи, то място въ владѣніето на когото и да сѫ намѣрва, рудытѣ и приадлежатъ на Правителството (*Бейт-у-лб-мала*), а тупаните на земята не могатъ да завладѣшѣтъ никоя рудница да зематъ частъ отъ ископаемата руда. Рудытѣ които са отирывать въ посветени земи, що сѫ отъ вида на земитѣ,

(*) Гледай въ отдѣление I-во Гл. 1-ва на този Законъ. (Зад. на Изд.)

които съ посветени за нѣкоя цѣль сѫщо принадлежатъ на Правителството (*бѣйтѣ-улѣ-мѣла*), и не може да са намѣрено притежательтъ на земитѣ нито посвещеніето (*Вакуфъ*). Но какъто за Правителственнытъ земи тѣй и за реченнытъ посветени земи са врыща на притежателя имъ стойността на частта на земята, която (часть) бы останѣла пуста поради ископаваньето на рудытѣ. Петата часть, отъ рудытѣ които са открывать въ земитѣ, що съ оставени за обща потреба и въ мѣртвите земи са дава на Правителството (*бѣйтѣ-улѣ-мѣла*), а остатъкътъ на оногози, който гы е открылъ. А рудытѣ, които са намѣрватъ въ истинно-посветенытѣ земи принадлежатъ на посвещеніето (*Вакуфа*). Рудытѣ, които са намѣрватъ въ ступанскытѣ мѣста (*арса*), що лежатъ въ селата и градоветѣ, сичкытѣ принадлежатъ на ступанина на тѣхъ мѣста. Колкото пѣкъ за онѣзи руды, които са открывать въ земитѣ отъ които са зема десетъкъ и даждѣ, тѣ ако са сгодни за *классъ*, петата имъ часть принадлежи на Правителството (*бѣйтѣ-улѣ-мѣла*) а остатъкътъ на ступанина на земитѣ; а онѣзи, които не съ сгодни за *классъ* сичкытѣ принадлежатъ на ступанина. Колкото пѣкъ за древнытѣ и новы монеты и различнытѣ съкровища (*иманье*), които съ быха намѣрили въ каквъто да е земи, и на които ступанинътъ е непознать, за коюизяснятелнѣ книги са занимавать съ постановленіята, които са касаѣтъ до тѣхъ.

Чл. 108.) Земитѣ на убития не преминуватъ чрѣзъ наследие на убиеца му. Сѫщо и убиецътъ не може да има право за тапія върху земитѣ на убития.

Чл. 109.) Земитѣ на Мусулманинъ не преминуватъ наследствено на чадата му, на баща му и на майка му, ако не исповѣдватъ Мусулманското вѣроисповѣданіе. Земитѣ на не-Мусулманинъ не минуватъ на дѣцата му, на баща му и на майка му ако исповѣдватъ Мусулманската вѣра. Не-Мусулманинъ не може да има право за тапія върху земи на Мусулманинъ, и Мусулманинъ не може да има право за тапія върху земи на не-Мусулманинъ.

Чл. 110.) Земитѣ на Турскій подданикъ не преминуватъ на чадата му и на родителите му, ако сѫ тѣ чужды подданици, и чуждъ подданикъ не може да има право за тапія върху земи, които сѫ на Турски подданици.

Чл. 111.) Земитѣ на оногози, който напушта Турското подданичество не преминуватъ на чадата му или на родителите му, като сѫ тѣ Турски подданици, или на чужды подданици, но оставатъ безступански (*маклюлъ*), и, безъ да са подырѣтъ имеющытъ право за тапія, даватъ са чрѣзъ наддаванье на искателя.

Чл. 112.) Преди и подиръ освобожденіето си купеныйтъ робъ (*кюлѣ*) или робыня (*джаріе*), които быха придобили земи съ позволеніето на господаря си и чрѣзъ надлежното Началство, господарътъ имъ не може да имъ ги отнеме и подъ никакъ начинъ не може да са намѣсѣ; и ако господарътъ умре преди освобожденіето имъ, и наследницътѣ сѫщо не могатъ да турїятъ ржка върху земитѣ имъ. Ако ли са случи да умре робътъ или робыната (*кюлѣто* или *джаріето*) преди освобожденіето имъ, онѣзи земи не преминуватъ наследствено на никого; но ако върху тѣзи земи не сѫществуватъ ступански дървета и зданія, никой не може да има право за тапія върху земята, освѣнъ онѣзи, които ги притежаватъ съдружественно и онѣзи отъ жителите на селото, които иматъ нужда за земя. Ако има отъ горѣмъ ступански дървета и зданія, господарътъ на роба са предпочита отъ другытѣ и има право да ги земе надирѣ съ стойностъ на тапія до десетъ години. Но ако робътъ умре подиръ освобожденіето си, земитѣ му преминуватъ на свободнытѣ му чада или родители; ако ли нѣма таквици, и ако върху тѣзи земи нѣма ступански дървета и зданія, онзи който е освободилъ роба или робыната или чадата му нѣматъ право за тапія върху тѣзи земи; но тѣ са даватъ съ стойностъ на тапія на свободнытѣ родници на освободенія, които иматъ право за тапія; ако ли нѣма таквици даватъ са на наддавача; но ако върху тѣзи земи има ступански дървета и зданія, тѣ са даватъ съ стойностъ на тапія на

онѣзи отъ наследницытѣ, на които сѫ преминѣли ступанскыи дървета и зданія, които иматъ право за тапія спорѣдъ по горнія степень.

Чл. 113.) Отстѣживаньето на Правителственныи и посвѣтии земи, което е станжло по слѣдствіе на насилие и деспотизъ на лице, което може да употреби заплашителни средства, не е дѣйствително, и ако нѣкой отстѣжи на другого земитѣ, които е придобыцъ чрѣзъ насилие и деспотизъ, или подиръ смъртъта му тѣ преминатъ на чадата му или на баща му или на майка му, или ако умре безъ да сѫществува нѣкой подобенъ, и останжть безступански (*махмолъ*), отстѣпителътъ пакъ може да подигне тѣжба да гы иска надирѣ, а подиръ смъртъта му и чадата му и родителите му. Обаче, ако умре безъ таквыи наследницы, тѣзи земи не са считать като безступански, но оставатъ въ рѣцѣтѣ на притежателя имъ.

Чл. 114.) Отстѣживаньето на правителственныи и посвѣтии земи, което е станжло подъ условія, които са считать уничтожителни отъ свещенныи Законъ, не е дѣйствително ; н. п. отстѣживаньето, което е станжло съ условіе и за което са е задължилъ пріимательтъ да гледа и поддържа отстѣпителя доро е живъ. Слѣдователно, ако нѣкой отстѣжи на другого земитѣ, които е получилъ подъ подобныи уничтожителни условія, или еще, като умре той, ако преминѣтъ на чадата му или на баща му и майка му, първыйтъ отстѣпитель, ако ли умре той, неговытѣ наследницы могжтъ да подигнijтъ тѣжба, и да искатъ уничтоженіето на станжлото отстѣживанье.

Чл. 115.) Притежаемытъ земи отъ дѣлжникъ не могжтъ да са завладѣйтъ отъ заемодавца за дѣто има да зема ; послѣднійтъ нѣма право да го принуди за да гы отстѣжи на другого щото отъ стойностъта да са исплати дѣлгътъ, (сир. да си земе, което има да зема отъ дѣлжника). Подиръ смъртъта на дѣлжника, было са намѣрвало друго движимо имущество, было нѣ, земитѣ които са притежаватъ отъ него преминуватъ на непосредственнытѣ му наследницы, ако ли нѣма таквыи. оставатъ располагаемы за проданъ съ тапія и са даватъ съ

стойност на ташя на онъзи, които имат право за ташя, ако неществуватъ таквази, ако ли не даватъ са на наддавача.

Чл. 116.) Правителственнытъ и посветени земи не са запагатъ. Обаче ако нѣкой отстѫпи чрѣзъ Началството земитъ си на своя заимодавецъ за дѣто има да му дава, съ условие да му са въриятъ подиръ исплащаньето на дѣлга, или съ условие да има право да поисква връщаньето имъ подиръ исплащаньето на дѣлга, туй което са именува отстѫпванье, което има сила само до исплащаньето (*фирагъ бѣль вефа*), дѣлжникътъ не може, бѣль са опредѣлилъ срокъ или не, да поисква връщаньето на земитъ доро не заплати дѣлга си, а когато дослати дѣлга си, може да си ги земе надирѣ.

Чл. 117.) Ако нѣкой отстѫпи на другыго притежаемытъ си земи противъ дѣлга си подъ означаемото условие въ предидущія членъ, и дадѣ на заимодавеца си невъзвратна повѣренность (*векилликѣ*) (*) щото, ако въ опредѣлено време не заплати дѣлга си, да продадѣ земитъ му на другыго, и отъ стойността имъ като извади колкото има да зема, да му предаде остатъка; ако ли не може да заплати дѣлга си прѣзъ опредѣления срокъ, заимодавецъ чрѣзъ надлежното Началство може да подѣйствува за продаваньето на земитъ, при живота на дѣлжника, и чрѣзъ този начинъ да земе колкото има да зема. Обаче, ако дѣлжникъ опредѣли за повѣренъ другыго (сир. не заимодавеца) спорѣдъ означения начинъ, и той подиръ истеченіето на срока може да расположи земитъ на другыго чрѣзъ силата на повѣреността си, и отъ стойността имъ да заплати дѣлга на дѣлжника.

Чл. 118.) Ако онзи, който отстѫпи земитъ си на заимодавеца си подъ горѣзложеното условие, умре преди да е заплатилъ нацѣло дѣлга си, а остави чада, или банса или майка, заимодавецъ му, и въ случай на смъртъта му, въобще наследницътъ му иматъ право да секвестриратъ тѣзи земи, и

(*) Векіллѣти девріе са дума спорѣдъ Турското право повѣреността, която нѣкой дава на нѣкое лице съ опредѣлено условие щото, ако и да лигно отъ него повѣреността си, пакъ да слѣдува да е неговъ повѣренъ. (Заб. на Изд.)

чадата или бащата или майката на дължника не може да завладеят земите, които им съ наследствено преминели доро не исплатятъ дълга напълно. Но ако дължникъ умре безъ да остави непосредствени наследници, тогави нито наследодавецъ му, нито въ случаи на смъртта му, неговите наследници иматъ право да ги секвестиратъ. Тези земи подлежатъ подъ постановлената, които управляватъ безсту-
пансъкъ (*махмюлски*) земи.

Чл. 119.) Въобще за посветените и Правителствени земи са приема съдънитето за лукавство и измама (*) между отстъпителя и приемателя; но послѣ смъртта на отстъпителя не остава право да са тъждатъ чадата му, или баща му и майка му, и подобните земи не са считатъ като безступански.

Чл. 120.) Отстъпването на Правителствени и посветенни земи, което става отъ близосмъртенъ (отъ тогави който берѣ душа), е действително, и следователно, земите, които съ са отстъпили отъ него въ времето на смъртоносна болестъ съ позволенитето на надлежния чиновникъ не преминуватъ на наследниците му, нито, когато нѣма таквъзи, оставатъ расположаемы за проданъ съ тапія.

Чл. 121.) Никой не може да посвети на нѣкое заведение земите, които притежава съ тапія, ако предварително не ги направи ступански и съвръшено негови стежания чрезъ Императорско утвърждение (*мюлкнамѣ*).

Чл. 122.) Земите, които съ отъ древне време привързани на нѣкой мънастырь и за таквъзи записани въ *Дефтерханата* не са притежаватъ съ тапія, и не са продаватъ нито купуватъ. Обаче земите, които съ са притежавали отъ древне време съ тапія, и послѣ какъто и да е като съ преминели въ ръцѣ на монасътъ, притежаватъ са безъ тапія като привързани на мънастыря; тѣ подлежатъ подъ категорията

(1) Турскиятъ текстъ казва *тагрѣръ ве габни фахїшъ*, което значи да изгънне нѣкой купувачъ, представляющъ продаваемото нѣщо като че има свойства, които нѣма, или продавающъ го на цѣна, много по висока отъ истинната му стойностъ. Тези думы са превождатъ за по-вразумително: изгонва изъ качеството и въ количеството.

ята на другытъ Правителственны земи, и са ступанисватъ тапія какъто и отъ древне време.

Чл. 123.) Когато водата на старо езеро или рѣка са отегли и са поевѣжть работни земы, тѣ са даватъ на наддавачя, са полагатъ въ категоріята на Правителственытъ земы.

Чл. 124.) За распритѣ, които са касаїтѣ до правото на пияне, на поеные и на прекарванье на вода са зема въ внимание, което е ставало отъ древне време.

Чл. 125.) Не са допрощаща да са скита добытъкъ изъ помежду необранытъ земленни плодове и между лозята и градинытъ макаръ и отъ древне време да са е скиталъ; тщетата не са освѣтявана отъ древностъта. Плодоветѣ доро са обержть, на ступанытѣ на добытъка са заповѣдва да ги надзираватъ строго, и подиръ туй повеленіе ако ступанытѣ имъ, пущатъ добытака си, и са причинява отъ туй тщета, задължаватъ са да обезтищѣтъ, но като са обержть плодоветѣ, тогази добытакътъ може да са скита тамъ дѣто са е скиталъ отъ древне време.

Чл. 126.) Ако синорытѣ на иѣкое село или градъ, които сѫ са опредѣлили отъ древне време, са заличитѣ и станутъ вече непознаты, старытѣ и достовѣрни хора изъ помежду жителитѣ на близкытѣ села и градове отиватъ на мѣстото, и чрѣзъ свещенныя Законъ опредѣлѣтъ са четырите имъ древни синоры и знаковетѣ са подновяватъ.

Чл. 127.) Десетъцитѣ на земеделческытѣ произведения и растенія са считать като приходъ отъ селото, въ предѣлы на което лежатъ земитѣ, въ които сѫ порасли, безъ да са гледа дѣ сѫ са овръхи. Подобно, даждята и данъцитѣ, които сѫ по отсѣченіе на яйлацитѣ, на кѣшлацийтѣ, на пасищата, на жълъйтѣ, на мѣлницийтѣ и пр. са считать като приходъ отъ селото, въ синорытѣ на което лежатъ.

Чл. 128.) Когато вадата на чалтициятѣ (нивытѣ въ които са сѣе орызътѣ), които са записаны за таквици въ Дефтерханата, са развали, поправя са отъ оногози, който е билъ посвѣялъ чалтика. Земитѣ на чалтициятѣ са притежаватъ съ

тапія какъто и другытъ Правителственни земи, съ тъзи само разлика, че мѣстнитѣ обычай, които съществуватъ отъ дрезен време преди да са е направилъ чалтиктѣ са съхраняватъ.

Чл. 129.) Именуванитѣ земи *хасѣ*, които преди *Таяз-матата* са бѣха привързали на Спахійтѣ и на други, и тѣкоито са именуватъ *Батекѣ*, що сѫ привързани на Българскиятъ Войници, на които системата са уничтожи, и земитѣ що даватъ съ тапія отъ лѣсовскытѣ аги (*куру агаларж*), което сѫщо са уничтожи, сега са притежаватъ съ тапія и сѫщо подлежатъ подъ постановленіята на Правителственитѣ земи които за отстѫпваньето, за наследдіето и за прехвърляньето.

Чл. 130.) Земитѣ на едно село, на което жителитѣ съществуватъ, не могатъ да са даджътъ само на едно лице и да са преобразъжътъ на чифликъ. Обаче, спорѣдъ съдържаніето на 72 членъ, когато прочийтѣ жители на едно село са распредѣлѣни и земитѣ имъ станатъ располагаемы за проданъ съ тапія отъ ново са привождатъ земедѣлцы и са населяватъ, и са даватъ особно земи на сѣкыго, ако ли стане невъзможно да дадатъ селото на първото си положеніе, земитѣ му са даватъ изъ цѣла на едно, двѣ или три лица, за да са преобразъжътъ на чифлики.

Чл. 131.) Спорѣдъ Закона, *чифликъ* са именува иѣсто, което са работи сѣка година съ единъ двоякъ (*чифликъ* волове и което принося приходъ; то съдържа земя отъ седемдесет до осемдесет дююма, когато е земята отъ първо качество, когато е отъ средче качество, съдържа земя сто дююма, а когато е отъ долне качество, съдържа сто и тридесет дююма. Дююмътъ състои отъ 40 раскрача на ширина и 40 на дължина сирѣчъ отъ 1,600 квадратни аршина земята, която е по-малка отъ единъ дююмъ са именува отдеяніе. Но въобще именуемыйтъ *чифликъ*, обнема земитѣ заедно съ съзиданитѣ здани и съ отвѣденитѣ животни, семена, земедѣлцы, и прочи сѣчива, които сѫ за неговото обработванье. Ако притежательтъ на таквъзи *чифлици* умре безъ да остави иѣкой наследникъ, или другъ който има право за тапія, чифликътъ са продава на наддавачи чрѣзъ публич-

надаванье отъ Държавната касса. Ако умре безъ да сѫществуватъ непосредствени наследници за земитѣ, а зданіята, и бытъкътъ, семената и пр. преминжатъ на други наследници, тѣзи наследници, какъто означава *Главата за безступанитѣ земи*, иматъ право за тапія върху земитѣ които подлежатъ на чифтлика, и следователно тѣзи земи имъ са даватъ стойностъ на тапія. Но ако са откажутъ да гы земятъ, располагатъ са само тѣзи земи на наддавача, безъ да са докачатъ стежаніята и иѣщата, които имъ сѫ преминжли наследственно.

Чл. 132.) Който съ Султанско позоленіе напълне иѣвное морско място, става неговъ ступанинъ. Обаче, като земи изыскваното за туй позоленіе ако не напълне мястото до три години, вече никое право не му остава, но другъ може да напълне онуй място чрѣзъ Султанско позоленіе и да го ступаниса. Ако ли иѣкой безъ позоленіе напълне иѣвное морско място, тѣ принадлежи на Държавната касса (*бѣйтѣ-улъмда*), които го располага съ заплата на стойностъ, а въ случаѣ на отрицаніе, дава са на наддавача.

Настоящійтъ Императорскій Законъ ще са положи въ дѣйствіе отъ какъ са обшародва. Постановленіята на Султанскытъ утвържденія, които сѫ са издали до сега колкото за Правителственнытъ земи и за онѣзи, които сѫ посветени за иѣкоя цѣль, ако бы иѣкои въ иѣщо да сѫ противни на постановленіята на настоящія Законъ, уничтожаватъ са. Нѣматъ сила и *фетвымѣ*, които сѫ са издали по основанието на онѣзи утвържденія, и за въ бѫдащее само настоящійтъ Законъ ще има сила въ Император, писалища и въ сичкытъ Сѫдилища и Съвѣты. Уничтожаватъ са и ветхытъ Законы и Уставы, които сѫ за правителственнытъ и посветени земи, и които сѫ записани въ книгытъ на *Диванъ Хумаюнъ* на *Дефтерханата* и пр.

ОБРАЗЪ НА ХАТТИ-ХУМАЮНА.

ЧАСТЬ ПЕРВАЯ СЪДЕРЖАНИЕ.

УСТАВЪ

ЗА

ГАНІНТЪ

(8 Декември-ст-Лажръ 1,275 — 31 Декември 1,858 г.)

Членъ първый.) Отстъпваньето на царскытъ земи изъ областитъ е възложено на мѣстнытъ финансіални чиновници т. е. на Дефтердаритъ и Малмюдюритъ, еще и на Казалискытъ мюдюры, които занимаватъ място на ступанытъ на земли.

Чл. 2.) Въ продаваньето, прехвърляньето и отстъпваньето на тѣзи земи, никое частно наимѣванье отъ страна Началствата на земедѣліето не зема място; тѣзи Началства върху този предмѣтъ са считатъ като прости на Съвѣта членове, и въ иници повече ненадлѣжни отъ другите членове.

Чл. 3.) Нѣкой когато възnamърва да продаде земитъ съ зема съ печатъ на Имамина и на Мухтарытъ отъ своята махала или село подпечатена записка (*аллихаберъ*), която означава истиинското ступанство на реченитъ земи, конт. продава продавачътъ, количеството за което ще са продаджатъ, *Казата* и еелото въ които лежатъ, слоговетъ имъ, еще и отъ колко дюнима състоїтъ, послѣ са представята съ копувачи или съ законнитъ поѣрени отъ страна на двамината предъ мѣстния Съвѣтъ, дѣто записката са зема и задържа, и съплащатъ разноскытъ за отстъпваньето. Послѣ, ако тѣзи работи

за въ нѣкоя *Казд*, представятъ са предъ казалійскія Мюдюнъ, ако ли въ *Санджакъ* или въ Главно управлениe (*Еялѣтъ*), представятъ са предъ таминътъ финансіалны Началства и объявватъ изыскванытъ за относителната проданъ и спорѣдъ тѣхнсъзъявление (*такрѣрѣ*), подиръ изыскванытъ забѣлѣжки и запишия въ тѣфтеритъ на писадището, зема са представляляемытъ документъ (*сенетъ*) за земитъ; ако ли е въ *Казд*, испроважда изложеніе заедно съ реченытъ разноски до върховното административно Началство, при което са задържа изложеніето *Каздата*, и подиръ изыскваното записване въ тѣфтеритъ писва са друго, което са испроважда на *Дефтерханата* въ Цариградъ заедно съ документа, за да са забѣлѣжи въ полѣтъ му продажбата, че ако е документътъ ветхъ, да са изваде новъ, и да са задържи ветхътъ въ *Дефтерханата*; но ако туй дѣло за проданъта на земи става въ сѣдалището на *Санджака* тутакси са писва принадлежащето изложеніе, и исправа на *Дефтерханата*. Ако ли продавачътъ нѣма ветхъ документъ, тогази въ изложеніята, които ще са съчинѣтъ какъто тогорѣ нужно е да са означи за дѣйствителното му ступанство.

Чл. 4.) Ако нѣкой като притежава земи вънъ изъ обѣститъ, поиска да ги продаде на нѣкого въ Цариградъ, нужно е да земе отъ Съвѣта на Санджака, въ окръжкето на който са памѣрватъ земитъ, писмено изложеніе, че продавачътъ е тинпийтъ имъ ступанинъ, и послѣ, какъто той тый и купуващътъ, или законъятъ имъ повѣреини, са представятъ предъ *Дефтерханата*, и объявватъ изыскванытъ, и върху туй, спорѣдъ означенытъ въ предидущія членъ, ако продавачътъ има въ документъ на тапія, ще са запишатъ въ полѣтъ му напрѣдътата проданъ, ако ли нѣма, ще му са дадѣ такъвзи. Когато издава документъ, *Дефтерханата* ще проважда до надлежашето административно Началство изыскваното извѣстіе, за да са правїжтъ помѣстно нужнытъ забѣлѣжки.

Чл. 5.) Въ случай на прехвърлянѣе на ступанство на земи поради наследіе, ще са издава отъ *Имамина* и отъ Мухарытъ на маҳалата или селото подпечатена записка (*ильми-*

хаберъ), че умрълый или умрълата съ били действителни притежатели на земитѣ, които са прехвърлятъ, за около коли струватъ, и че лицето, за което ще са направи прехвърлянъето имъ, съгласно съ 54 и 55-ти членъ на Закона за земитѣ, имъ исклучително туй право. По основаніето на записката, разноскытъ, които ще са зематъ отъ реченото лице и изложенето, което ще са напише ще са испроводїтъ па *Дафтер-ханата*, какътъ са означи въ 3-ти членъ, и последствието тъзи ще са направи прехвърлянъето.

Чл. 6.) Върху количеството, за което са продаватъ земитѣ, лицето което ще ги ступаница плаща за разноски петъ гроша на 0/0-тъ. Но ако нѣкой за да плати по малко тъзи разноски, покажи количеството по малко отъ действителната стойност, стойността на земитѣ безпристрастно като са издири и опредѣли, зематъ са разноскытъ съразмѣрно съ направеното имъ прецѣнение. А когато са даджътъ земи даромъ, подобно са плащатъ разноски по петь на 0/0-тъ, върху предѣлената имъ по прецѣнение стойност. Който е заложил земитѣ си за обезпеченіе на дълга си и той плаща половината отъ разноскытъ, сирѣчъ два и половина на 0/0-тъ върху дължимото количество.

Чл. 7.) Когато са промѣняватъ земи, прецѣнява са стойността на промѣняемытъ земи, и са зема за основаніе половината й, та върху половината са плащатъ разноскытъ по петь на 0/0-тъ; но отъ тъзи разноски половината плаща единийтъ промѣнителъ, а другата половина другйтъ.

Чл. 8.) Подобно, когато са прехвърлятъ земи поради наследие, пресмѣта са върху прецѣната имъ стойност, и са зематъ разноски по петь на 0/0-тъ отъ енуй лице, върху което става прехвърлянъето.

Чл. 9.) Освѣнь разноскытъ какъто по горѣ, които ще са зематъ за направеното продаванье или прехвърлянѣе, когато са дава новъ документъ (*сенетъ*), ще са зематъ и три гроша за стойността на хартията, когато е за продаванье отъ про-

земя, а когато е за прехвърлянъе, отъ лицето върху което прехвърлятъ земитъ.

Чл. 10.) Когато ще са продаватъ земи, които не сѫ редовно прехвърлены, какъто продавачътъ тѣй и купувачътъ плащатъ разноски по петь на 0/0-тѣ, първыйтъ за прехвърлянето и вторыйтъ за купуваньето, при тѣмъ са плащатъ отъ купувачи еще и три гроша за хартията, ако са издаде новъ документъ (*сенетъ*).

Чл. 11.) Като са обѣви относителното село, или махала, подиръ потребиътъ издирванія ще са напише и поднесе заедно съ записката (*илмихаберя*) и изложение до *Дефтерханата*, да са издаджътъ документы (*сенети*) отъ ново, какътъ за онѣзи, които безъ таквызи документы притежаватъ земи (онѣвѣнъ онѣзи, които принадлежатъ на Държавната касса [*макмола*], и които тайно са ступанисватъ) и да са платижътъ разноскиятъ, н. п. разноскиятъ за тѣхното прехвърлянѣе и стойността за хартията, тѣй и за другыятъ, които имать ветхи документы, предадени на тѣхъ отъ закупници *Спахи* и отъ други подобни, или за които е доказано, отъ сѫществуващи званични документы че сѫ си загубили документытъ, и да са плати само стойността на хартията.

Чл. 12.) Спорѣдъ 103-ия членъ на Императорския Законъ за земитъ, онѣзи лица, които възнамѣрватъ да обработатъ дивы земи, тѣ имъ са даватъ даромъ и безъ разноски, съ издаванѣе на новъ документъ и плащанѣе само три гроша за стойността на хартията. Еще са оставятъ да не плащатъ десетъкъ онѣзи лица, които обработватъ таквызи дивы земи за една година, ако ли сѫ тѣзи зами каменливи, за двѣ години.

Чл. 13.) Административиътъ и финансіални Началства сѫ длъжни да бдѣятъ щото необработенътъ земи да не са отстъпватъ, освѣнъ на онѣзи лица, които искатъ да ги опитомѣжъ и обработѣятъ, какъто са каза по горѣ, и особено, за горы и за земи, които сѫ са оставили и опредѣли за обща полза никой да не зема документъ (*сенетъ*) за владѣніе, нито да са установявая, еще и да са не издаватъ документы за онѣзи земи.

които сѫ за обработванье и които єж останали расположени за проданъ съ таинія.

Чл. 14.) Издаваемытъ напечатені таинія къмъ земите тежателитѣ, ще носятъ на чено напечатена Императоръ Тугра, ще означаватъ въ коя Каза и село лежатъ земите какъто и слоговетъ, тъй и числото на увратытѣ, и ще са напечатватъ съ опредѣленыя печатъ на Дефтерханата.

Чл. 15.) Колкото за притежаемытъ чифтици съ Императорски мюлкнамета (документы за ступанство), ще исполнѣятъ условіята, които са обнематъ въ тѣзи мюлкнамета.

Чл. 16.) Ако сѫществуватъ лица, на които по предъ чтеніе да са отетожнѣтъ земитѣ съ таинія, согласно съ 5 членъ на Императорскія законъ за земитѣ, тѣ като са разгледатъ и прецѣпятъ помѣстно, сирѣчъ въ който градъ и село лежатъ, чрѣзъ безпристрастни еще и чрѣзъ такви жители, които познаватъ отъ таквыи иѣща, тогази са пренасята по редъ на имеющытѣ право, противъ количеството което ще са опредѣли отъ горѣрченнытѣ прецѣнители бъщета на Държавната касса, и тѣ ако искатъ да ги земите възлагатъ имъ са и имъ са отстѣпватъ, безъ да са изваждатъ на публично наддаванье ; и послѣ са написва приличното изложеніе ; но разглежданьето, което са прави отъ казалійски Съвѣтъ само тогази е достаточно, когато реченытѣ земи съставятъ по-малко отъ сто уврата ; ако ли надмишуватъ туй число, тогази при направенитѣ разглежданія отъ казалійски Съвѣтъ са прилагатъ и издырваніята на санджашкия, и послѣ са отстѣпватъ земитѣ, сѫщо безъ да са изваждатъ на публично наддаванье. Обаче никакъ не ще са отложи, по предъ тѣзи разглежданія надлежащата таинія, нито ще са изгубятъ правата на лицата, за които Законътъ опредѣля туй.

Чл. 17.) Онѣзи лица, които иматъ право за таинія, не щатъ да приематъ върху си приносванытѣ земи противъ размѣрната замѣна (цѣна) и са отеглятъ отъ туй право, тогази тѣ ще са отетожнѣтъ чрѣзъ публично наддаванье, и

са напише изложение, въ което ще са забѣлѣжи случаеното отказванье на онѣзи лица, които сѫ имали право за таяя а съ са отказали.

Чл. 18.) Когато несѫществуватъ лица, които иматъ право за таяя, или последствиѣ на оттеглянѣе отъ туй право, тогави земитѣ, които исклучително принадлежатъ на Държавата, и спорѣдъ 77-ия членъ на Закона за земитѣ, са отстѣживатъ прѣзъ публично наддаванье; тѣ когато сѫ до 100 уврата ще са продаватъ на публично наддаванье чрѣзъ казалайския Съѣтъ, а когато сѫ отъ 100 уврата до 500, ще са изваждатъ повторително на публично наддаванье чрѣзъ санджашкия Съѣтъ, и ще са отстѣживатъ на наддавача противъ опредѣленото количество, като са написана и изыскваното изложение; аколи съ по-вече отъ 500 уврата, подиръ изваждането на публично наддаванье чрѣзъ реченытѣ Съѣти, ще са поднася изложение на Министерството на финанситетѣ, за да са извадѣкти на наддаванье еще нѣколко пѣти едно подиръ друго при тукашната Императорска касса. Подиръ престигането на изложениета въ Цариградъ въ разстояніе най-много на три мѣсяца ще са довърши реченото наддаванье. А кои сѫ лицата, които иматъ право за таяя, за туй Импер. Законъ за земитѣ пространно расправя; по защото онѣзи, които иматъ нужда за земя, и които са относятъ на последниятъ класъ отъ селенитѣ що иматъ право за таяя, туй право за таяя са обръща на отдѣлни земи, които сѫ съразмѣрни съ тѣхните нужди, поради туй, за относителните земи, на които отдѣлянѣто и раздѣлянѣто е вредително, какъто сѫ земитѣ, които сѫ отъ голѣмо пространство, и земитѣ на чифтицитѣ, правото за таяята са простира само до осмия степень, за който означава 59-ия членъ отъ речения Законъ.

Чл. 19.) Предплащаната стойност за тѣзи земи, които са отстѣживатъ отъ Държавата, и разноснати, които ще са земятъ какъто по горѣ за продаването или прехвърлянѣто, и стойността за хартіата, сичките принадлежатъ на Държавната каса.

Чл. 20.) На един лице, което е известило съществуванietо на земи, на които владѣтелното право принадлежи на Държавната касса (*махмюла*), и за които Началството са е известило направо, подиръ публичната имъ проданъ и отстъпванье чрезъ Съвѣта, ще му са дава за възнаграждение по 5 на 0/0-ти отъ получената стойност.

Чл. 21.) Като стане проданъ, прехвърлянъе или отстъпванье на земи, какъто са по горѣ каза, и като са платиха разноските за проданъта и за прехвърлянето, или за замѣниата, никое пропущанье или отлаганье на време не са прави, доро са испроводи и върие надлежащітъ документъ, но са дава безъ забава на новия притежателъ на земитѣ, за да ги притежава и обработва, една сгодна записка (*илми-хабер*) подпечатена съ печата на Съвѣта, която има сила до престигването на документа за владѣнието.

Чл. 22.) Въ съдалището на Санджака са държат на ръчна книга за земитѣ на сѣка *Каза*, въ която са записватъ продажбите, прехвърляніята и отстъпваніята, що ставатъ за тѣхъ.

Чл. 23.) Написанытѣ изложения за изданието на документытѣ за земитѣ, са турятъ отдеино въ пликъ, и направо по пощата са пращатъ на *Дефтерханата*. Обаче, ако лицето което ще ступаница земитѣ, поискъ самъ да занесе туй изложение на *Дефтерханата*, и тѣ са допрощава.

Чл. 24.) Сѫдбытѣ за царскытѣ земи, що са касають до лукавство, до измама и до други таквици, и що са сѫдиха спорѣдъ свещенныя Законъ, що са разглеждатъ въ пресъствието на финансіалнитѣ чиновници, или на тѣхнитѣ повѣренни, които представляватъ ступанитѣ на земитѣ.

ГЛАВА ВТОРА.

*За отстъпването подъ условие на правителственитѣ земи
отъ страна на притежателитѣ имъ,
противъ дѣлъ.*

Чл. 25.) Спорѣдъ узаконеніята на Императоръ. Законъ за земитѣ, допрощава са и е дѣйствително отстъпването подъ

условие отъ страна на притежателя на Царски земи, за обезпеченіе на дѣлгъ; но ако лицето, което гы е отстѣнило подъ условие умре, безъ да е оставилъ наследницы, които имать наследствено право върху земитъ, заимодавецъ не може да гы усвои за заимитъ си, по безъ другого треба да са отстѣніятъ съ тапія. При тѣмъ, въ полза на общественныя интересы, по снисхожденіе са издаде Высокъ Императорскій Указъ съ дата отъ 9-ий Рамазанъ 1,274 л., съ силата на който заимодавецъ да получва заимитъ си чрезъ продаваньето на отстѣнитъ подъ условие земи. Тука ще са помене и за изыскванитъ въ случай на отстѣнванье на земи подъ условие.

Чл. 26.) Ако иѣкой притежатель на Царски земи възnamѣрва да земе пары на заемъ, обезпечающъ заимодавѣца си чрезъ отстѣнванье подъ условие на притежаемитъ си земи съ тапія, и двамната, т. е. заимодавецъ и заимоземицъ или тѣхнитъ повѣрени, ще са представятъ предъ казалійскія Съвѣтъ, ако сѫ въ Каза, или предъ санджашкія Съвѣтъ или предъ оизи на Главното управление, ако сѫ въ тѣхнитъ съдалища, въ пресѫтствието на финансіалното Началство, и ясно изложатъ количеството и слоговетъ на земитъ, главить на паритъ и лихвата която ще са плати, не по-много отъ законната, еще и условието за отстѣнваньето. И спорѣдъ тѣхното изявленіе ще са написва званиченъ обезателенъ записъ, и тапіята която държи заимоземицъ са дава въ залогъ на заимодавѣца, който дава въ заемъ паритъ подъ отстѣнванье съ условие, и съдържаніето на работата са забѣлѣжва въ напоченъ течтеръ, който са особно държи за туй. Послѣ заимоземицъ когато плати заетитъ пары и поиска да заличи отстѣнваньето, пакъ двѣтъ уговорены лица ще са представятъ предъ надѣлжната Съвѣтъ, и ще са върне какъто обезателниятъ записъ, тай и тапіята, като са забѣлѣжатъ изыскванитъ въ речения течтеръ.

Чл. 27.) Отстѣнитъ какъто по горѣ подъ условие земи, нито заимоземицъ, който гы е отстѣнилъ, нито заимодавецъ, който гы е прѣелъ може ди гы продаде, освѣнъ, спо-

рѣдъ 117-и членъ на Императорскія Законъ за земитѣ, като са е былъ опредѣлилъ срокъ, заимоземицтѣ е опредѣлилъ или заимодавеца си, който е прѣль отстѣживаньето другого нѣкого за повѣренъ да продаде земитѣ и заплати дѣлга отъ стойността имъ. Ако са случи заимоземицтѣ да не плати на падежа дѣлга си, тогази реченыйтѣ повѣренъ чрѣзъ надлежнаго чиновнике гы продава чрѣзъ публично и истинско наддаванье съразмѣрно съ тѣхното пространство и стойностъ въ разстояніе отъ петиадесетъ дни до два мѣсѣца най много, и тѣй отъ публичната продажба са исплаща дѣлгътъ. Повѣреността (*векилликѣтѣ*) подъ условиѣ за която е думата, трѣбатъ да е написана ясно въ званичния обезателенъ записъ, за който са помена въ предидущія членъ. Друго яче, ако не са поменува въ този обезателенъ записъ, не може да са предложи таквази повѣренность.

Чл. 28.) Ако нѣкой, като е отстѣпилъ подъ условиѣ, какъто са каза, съ знаніето на надлежното Началство, земитѣ, които притежава съ таниѧ, умре преди исплащаньето на дѣлга си, този дѣлгъ, какъто и другытѣ дѣлгове, са исплащать отъ другото му имущество. Но ако не е оставилъ никое имущество, или ако оставеното му не стига за исплащаньето на дѣлговетѣ му, чадата на умрѣлъя, или баша му или майка му не могатъ да ступанисатъ реченыйтѣ земи, ако не заплатятъ напълно дѣлговетѣ, а заимодавецтѣ има право да възбрани туй ступанисванье доро са наплати. Въ случай, когато нѣма наследници на умрѣлъя, върху които преминува владѣніето на земитѣ, но сѫществуватъ таквази лица, които иматъ право за таниѧ, тогази не са иска за туй да са плати съразмѣрното количество, но земитѣ са излагатъ на публично наддаванье и са отстѣпватъ на оногози, който има право за таниѧ, ако поискда гы земе приносящъ най горното количество, което са бы сполучило чрѣзъ публичното наддаванье; и като са задържи за Държавната Касса (*Бейтѣ-улѣ-мала*) едно число равно съ годишния имъ приходъ, вмѣсто опредѣленото за таниѧта, съ другытѣ пары отъ имуществото на умрѣлъя са плаща неиздѣлже-

шить еще дългъ. Обаче, ако лицето което има право за тапія, не ще да даде принесеното чрѣзъ публичното наддаванье ко-
дичество, или ако никой не сѫществува която има право за
тапія върху земитѣ, на които е бѣль умрѣлыйтъ ступанинъ,
тѣ са отстѫпватъ на наддавача, и сѫщо съ присиѣманье на
количество равно съ годишния приходъ за Държавната касса,
а съ остатъка са плаща дългътъ за който е думата.

Чл. 29.) Въ сичкытѣ горѣречени случаи ако са случи
и замѣната на земитѣ да не стигне за издѣлженіе на дълга,
заемодавецътѣ отъ никое друго място нѣма право да поискა
остатъка, нито да го земе отъ замѣната на земитѣ на дъл-
жника си, когато тѣ не са записани въ обезателнія записъ и
въ тифтеря; но дългътѣ трѣба да са покрыва само отъ замѣ-
ната на отстѫпенитѣ подъ условіе земи, която остава подиръ
присиѣманьето на годишния приходъ; а не ще са продаватъ
земи за повечето дългъ.

Чл. 30.) Ако заемодавецътѣ и дължникътѣ, не сѫ за-
пазили горѣозначенитѣ, но сѫ направили помежду си осо-
бить обезателенъ записъ по собственната си воля, този о-
безателенъ записъ за сѣкога ще е недѣйствителенъ. На конецъ,
сѫдбытѣ които проистичатъ отъ отстѫпванье подъ условіе ще
са разглеждатъ, въ присъствието на надлежната финансіаленъ
чиновникъ, въ мястната Съѣтъ, по основаніе на званичния о-
безателенъ записъ и на забѣлѣжката въ тифтеря, за които са
по горѣ помена.

ГЛАВА ТРЕТЬЯ.

За чифтелици на несъвършенолѣтнитѣ.

Чл. 31.) Общено называемытѣ чифтелици, т. е. стежанія съ-
стоящи отъ зданія, добѣтъкъ, впрегатни говеда, лозя и отъ
други собственности, и на тѣхъ привързани за работеніе цар-
ски земи, като преминѫтъ по наследѣие на несъвършенолѣт-
ни, ако е вѣроятно че ще можатъ да са даджтѣ подъ паймъ,
равенъ съ лихва по $2\frac{1}{2}$ на кесията (500 гроша е една
кесия) върху прецѣнената имъ стойност, по съ условіе да са

замѣстявасть съ другы, ако бы са случило да са изгубѣхтъ или повредѣхтъ онѣзи нѣща, които сѫ за повреждане въ тѣхъ, т. е. собственостите и добыткътъ, сирѣчъ да сѫ *демирбашъ*, тогази са задържатъ въ името на несъвършеннолѣтнитъ какъто си сѫ, доро тѣ снанѣтъ съвършеннолѣтни.

Чл. 32.) Ако побечето нѣща що сѫ въ чифтицийтѣ са случи да сѫ движими, а други го да сѫ като нѣкои кѫщи и пlevни, на които разсираваньето може малка тѣста да причини съразмѣрио съ стойността на земитѣ, въ такъвzi случай, движимытѣ са продаватъ безъ отлаганье, а земитѣ са даватъ подъ наимъ съ какво да е възмездie, и сѫщо са съхраняватъ въ името на несъвършеннолѣтнитѣ.

Чл. 33.) Като са докаже, съгласно съ свещенныя Законъ, по исповѣданіето на свѣдущи прецѣнители, че недвижимытѣ нѣща въ чифтицийтѣ сѫ лозя, градины, мѣници, голѣмы зданія, т. е. стежанія за непризиранье, отъ поврежданьето на които ще са много повредѣхтъ несъвършеннолѣтнитѣ, тѣ сичкытѣ са испродаватъ чрѣзъ публично наддаванье. А по слѣдствіе на документа на купуванепродаваньето, който ще са проводи на Императорската *Дефтерхана*, какъто и изложеніето за тѣхъ, ще са допости и продаваньето на земитѣ, които зависѣхтѣ отъ продаденитѣ собствености. Сѫщото става и за земитѣ, които са употребяватъ като прибавленіе на нѣкоя кѫща, и за които спорѣдъ Закона са е доказало, какъто по горѣ, че много ще са умали стойността имъ, ако са отдѣлѣхтѣ отъ нея, т. е. допрощава са и тѣхното продаванье заедно съ кѫщата, какъто са каза.

Дополнение съ дата отъ 26 Септември 1,278 л.

Тѣжба за отстѣпванье подъ условіе, която бы станѣла за царски земи, какъто и за посветени и особено за нѣщо определени са отхвърля, когато не сѫществува обезателенъ записъ.

НАСТАВЛЕНИЯ,

КОИТО СА КАСАЮТЪ ДО ТАШИСКЫТЪ ЗАПИСЫ ЗА СТУПАНИСВАНЬЕТО
НА ЦАРСКЫТЪ ЗЕМИ.

(7 Шабанъ 1,276 — 16 Февруарий 1,860 л.).

ПРЕДИСЛОВИЕ.

Основнытѣ постановленія за царскытѣ земи, каквто и онѣзи които распореждатъ дѣйствието на надлежнытѣ чиновници за този предметъ са изложихж, първый въ Император. Законъ за земитѣ, напечатанъ и обнародванъ на 7 Рамазанъ 1,274 л., а другытѣ въ Устава за тапійтѣ, напечатанъ и обнародванъ на 8 Джемазі-ель-Ахжръ 1,275 лѣто. При тѣмъ за по голѣмо улесненіе а еще и за обезпеченіе, сега са зе по редовна мѣрка, вмѣсто запискытѣ (*илмихаберитѣ*), които ще са издававть спорѣдъ 21-ия членъ на Устава за тапійтѣ, подпечатвани съ печата на Съвѣта, за да сѫ вмѣсто тапійскытѣ записы, доро са тѣ испроводїжть отъ Император. *Дефтерхана* до ступанытѣ на земитѣ, за въ бѫдѫщее трѣба да са издававть напечатены записки на таблицы, съчинени нарочно за туй спорѣдъ показанытѣ и опредѣлены образы, и отрѣзваны отъ двойны (*кочанлии*) тифтери, които са распроводихж на сѣкадѣ; проче поради туй преобразованіе, нѣкои отъ постановленія на речения Уставъ, по естественна причина са измѣнихж, а други са нуждаютъ отъ разъясненіе. Слѣдователно ще са обнародва пространенъ Уставъ, съдѣржающъ разъяснени членоветѣ на сѫществующія сега, но при тѣмъ временно са издававть слѣдующытѣ наставленія, които наржки изцѣляватъ сѫществующытѣ нужды.

Членъ първый.) Върху която причина и да са основава владѣніето, съвршенно на никого не са допрощава за въ

бѫдѫщее да ступаисва царски земи безъ писмененъ актъ Слѣдователно, онѣзи които нѣматъ актъ ще са задължатъ да си земѣтъ, а онѣзи които иматъ ветхъ (освѣнь ако е отъ та-пійскытъ актове, които иматъ на чело Императорския знакъ — *Туграта*), да го промѣнѣятъ съ новъ. Старателното дѣйствиѣ на изыскванытъ издырвания за предлежащето са възлага какъто на главытъ вилаетски Управители, тѣй и на другытъ административни Началства, на членовете на Съвѣтътъ, на финансіалнытъ чиновници, на казалійскытъ мюдюры и на тапуджійскытъ писари, тѣ сичкытъ ще сѫ отговорни въ случай на невниманіе или пренебреженіе. *А* за службата на тапуджійскыя писарь ще са избрѣре и прибрѣре достойнѣйтъ за повѣреніе и по способиыйтъ изъ между сѫдебнытъ и административни писари.

Чл. 2.) Когато иѣкое лице ще продава своите земи, изыскванытъ спорѣдъ 3-ти членъ на Устава за тапитъ ще са испълнѣятъ; но защото, спорѣдъ зетата нова мѣрка, не е допростиено да са написва особно изложеніе за сѣкой предметъ, за туй изыскванытъ за прехвърлянѣто, за отстѣживанѣто или за продаваицето на земи и пр. ще са записватъ спорѣдъ напечатенъ иѣстѣлкувателенъ Уставъ, прѣзъ сѣкой мѣсецъ на напечатени изложенія (какъто въ казытъ тѣй и въ сѣдалищата на санджацитъ), и прѣзъ мѣсeца колкото записны таблицы и да са быхж събрали, ще са проваждатъ отъ Санджака, сичкытъ изведеніѣ, на *Дефтерханата*. Но позволено е, спорѣдъ нуждата, да са проваждатъ и набранытъ таблицы преди окончаніето на мѣсeца, обаче отъ друга страна съвѣршенно е забранено да са задържатъ въ мѣстото дѣто сѫ са издали и да са изостави иенрашанѣето имъ по късно отъ единъ мѣсецъ.

Чл. 3.) За въ бѫдѫщее не ще са правїжть забѣлѣжки въ политъ на актоветъ за владѣніе, но за сѣкой предметъ ще са издава новъ актъ, и за сѣкой актъ ще са зема по три гроша, като стойностъ за хартіята, и еще по единъ грошъ като писалищни разноски (*клатибиѣ*); въ полза на мѣстниятъ тапуджійский писарь; и нищо друго.

Чл. 4.) Като умре нѣкой и не остави наследникъ на когото преминуватъ земитѣ, които е притежавалъ, и са издыри че тѣ земи сѫ са быле усвоили скрышомъ, тогазъ спорѣдъ 77-ия членъ на Императ. Законъ за земитѣ, ако усвоителътъ имъ е отъ имеющытѣ право за тапія, отстѣживатъ му са противъ съразмѣрната стойност по опуй време, т. е. когато са открыло скрываньето на земитѣ за които става дума. А въ случаѣ, когато не ще, или когато усвоителътъ на земитѣ нѣма право за тапія, тогази са отстѣживатъ чрѣзъ публично наддаванье на наддавача. Но спорѣдъ сегашната посветена нова система, ако онзи който има право за тапія, като не сѫществува отъ Закона възбранителна причина, сирѣчъ, безъ да е несъвршенполѣтенъ, или умоповреденъ, или обезумѣлъ или отсѫтствующъ отъ отечеството си, не са представи въ разстояніе на шестъ мѣсѣца отъ престигваньето въ мѣстото на двойнитѣ (кочанитѣ) записки, за които са по горѣ каза, за да поиска чрѣзъ Съвѣта новъ тапійски актъ за скрышомъ усвоенитѣ какъто по горѣ земи, при тѣмъ като получи принадлежащія записъ, а послѣ са докажи туй му дѣло, въ такъвъз случаѣ вече не са издырва съразмѣрната замѣна, но земитѣ са изваждатъ на публично наддаванье и му са принасятъ противъ сполучената стойност отъ наддаваньето, и ако даде туй количество, отстѣживатъ му са, ако ли нѣ, зема са отъ рѣшѣтѣ му записка узначающа че са е отказалъ да ги земе, и са даватъ на наддавача. Мѣстнитѣ Началства сѫ длѣжни да истилкуватъ туй какъто са изысква на сичкитѣ, за да го разбератъ добрѣ.

Чл. 5.) Дивитѣ мѣста, които сѫ отдалечени отъ краишата на нѣкое село, за да са опитомѣжтѣ отстѣживатъ са даромъ спорѣдъ 12-ия членъ на Устава за тапіитѣ, като са платятъ само три гроша като стойност за хартіята, а спорѣдъ новата мѣрка са прилага и по единъ грошъ за писаря; но зауранитѣ вече и при тѣмъ останжлы необработени, като сѫ были безъ ступанинъ, не подлежатъ на туй правило, но са отстѣживатъ чрѣзъ публично наддаванье. А дивитѣ мѣста за да

са опитоми^{тъ} и преобрази^{тъ} на обработвани изысква са правителственно позволен^е спорѣдъ 103-ти членъ на Импер. Законъ за земитѣ. Онѣзи землеприте^{жатели}, които подиръ обнародваньето на реченыя Законъ сѫ гы опитомили, безъ да сѫ были зели правителственно позволен^е, ще са задължатъ да плати^{тъ} съразмѣрната замѣна, която е струвала въ времето когато са гы усвоили и заработили, за да имъ са отстѫпѣтъ отъ Правителството; и туй, ако, като са съобразяватъ съ туй постановлен^е, подобны^{тъ} са представи^{тъ}, въ разстоянието на опредѣлени^е въ предидущія членъ шестимѣсяченъ срокъ (като не сѫществува законно препятствіе) за да плати^{тъ} съразмѣрната замѣна и поискатъ принадлежащія актъ; въ противенъ случай отстѫпваньето що стане къмъ тѣхъ като плати^{тъ} настоящата съразмѣрна замѣна.

Чл. 6). Съразмѣрната замѣна която ще са земе за земитѣ, които ще са отстѫпѣтъ на имеющы^{тъ} право, за тапія, не е приносаното чрѣзъ публично наддаванье количество, или подъ другъ начинъ по случай даваното отъ другого, но е истинната на земитѣ стойностъ, опредѣлена отъ безпристрастни свѣдущи хора по основание и съразмѣриостъ на стойността на други такви^{зи}; слѣдователно отъ една страна не са допрощава подиръ смѣртъта на прите^{жателите} да са продаватъ чрѣзъ публично наддаванье онѣзи земи които ще са отстѫпѣтъ съ тапія, а отъ друга, понеже замѣната която ще са земе принадлежи на Държавната касса спорѣдъ свещенния Законъ, поради туй ако свѣдущы^{тъ} прецѣнители или като сѫ зели пары или по какъвъ да е другъ начинъ опредѣлѣтъ по голѣма или по малка стойностъ, ще са наказватъ спорѣдъ постановленіята на Наказателния Законъ, А особенно сѫ отговорни колкото за туй граждански^{тъ} и финансіални чиновници. Когато ще са прецѣняватъ земи, за да са плати^{тъ} обыкновенны^{тъ} разноски, сѫщото стараніе и прилежаніе ще са полага-

Чл. 7.) Когато са дава писменен^{тъ} актъ за ~~и~~ѣстата ~~и~~ зданія, на чифтелици, на лозя, на градини и тѣмъ подобни ще са зема отъ стойността имъ разноски по петь на 0/0^{-тъ}

А върху прицѣненіето на тѣзи мѣста, са приспособява пра-
вилото за да не са земѣтъ въ вниманіе принадлежащыи имъ
зданія, лозы и дѣрвета, но да са опредѣлія стойностъ като
да сѫ само нивы, и друго нищо; и отъ тѣзи стойности са
земать разноски по пять на 0/0-тѣ, а не отъ онѣзи, която
ниатъ въ което състояніе са намѣрватъ сега. Но ако е мѣ-
стото лѣсовито, т. е. ако има самораслы дѣрвета, тогази раз-
носкить по пять на 0/0-тѣ ще са земѣтъ отъ цѣлата стой-
ность и на земитъ и на дѣрветата.

Чл. 8.) Онѣзи лица, които спорѣдъ 78-ия членъ на За-
кона за земитъ сѫ снаижли законны ступаны, т. е. които са
основаватъ на иѣкое отъ причинаѣтъ на ступанисанье (си-
рѣчъ поради причинитѣ когато преминуватъ зимитъ отъ умрѣ-
лая на иѣкое лице, което има право да юы наследи, поради
причинитѣ когато са продаватъ отъ иѣкой другъ ступанинъ,
или когато са отстѣпватъ отъ надежныи лица), и чрѣзъ де-
сетьгодишно неоспоримо ступанисанье като сѫ придобили
туй право, а като иѣматъ на рѣцѣ писмененъ актъ, тѣ ще си
земѣтъ принадлежащія актъ, като платятъ разноски по пять
на 0/0-тѣ. Но и тѣ сѫ должны да сторѣжатъ туй, което са каза-
но горѣ въ разстояніето на шестьмесечныи срокъ; подиръ ис-
теченіето на туй време безъ законно препятствиѣ, онѣзи които
не сѫ са представили да си земѣтъ изысканыйтъ актъ отъ
послѣ са задължаватъ да платятъ двойни разноски.

Чл. 9.) Въ 11-ия членъ на Устава за тапіїтѣ е описано
че онѣзи, които иматъ ветхи документы, издадени отъ Спахіи,
отъ закунницы и отъ таквыи други, ще земѣтъ новы тапії,
като платятъ три гроша за стойностъта на хартіята; но тѣзи
ветхи документы трѣба да са достовѣрни, и да могутъ да са
докажатъ, сирѣчъ, нужно е печатъ на документа да е познатъ
и доказанъ въ мѣстоизданіето си; въ противенъ случай, не-
подпечатанныйтъ документъ или онзи който-носи непознатъ пе-
чатъ не са счита за истиненъ и действителенъ, за туй онѣзи
лица които притежаватъ земи съ силата на таквыи документы,
понеже са оприличаватъ на онѣзи, които иѣматъ документы,

но тѣ ако иматъ вече придобыто правото за ступанисванье, земѣтъ новы, като платѣтъ разносъ по петь на 0/0-тѣ, стойността на хартіята и едини грошъ за писаря. А въ случаѣ когато нѣматъ придобыто реченото право, приспособявано описаното въ 4-мъ членъ за скрытытъ земи постановление. А пъкъ притежателитѣ на ветхи документы, които иматъ доказателна сила, какъто по горѣ, сѫдъ должны да ги представятъ въ разстояніе на речения шестъмесеценъ срокъ, за да получатъ новы; подиръ истечението на този срокъ, безъ законно препятствиѣ, ще заплатїтъ обыкновеннытъ разносъ по петь на 0/0-тѣ.

Чл. 10.) Спорѣдъ 11-мъ членъ на Устава за тапійтѣ, които са докаже (отъ сѫществуващи тѣ званични забѣлѣжки) че сѫ изгубили документы тѣ си, ще получатъ други, като заплатїтъ само по три гроша за стойността на хартіята; туй е за издаванытѣ отъ *Дефтерханата* тапійски записи, които носїтъ на чело Императорски знакъ — *Туграта*, а отъ онѣзи които са домогватъ че сѫ изгубили документы преди 1,263 лѣто издадени отъ Спахіи, отъ закупници (*мюлтезими*) отъ бирници (*мухассілѣ*) и отъ други таквици, ще са зематъ обыкновеннытъ разносъ по петь на 0/0-тѣ. И онѣзи, за които са отъ званични забѣлѣжки доказва че сѫ си изгубили украсенытѣ съ Императорската *Тугра* документы, трѣба въ разстояніе на шесть мѣсеца да земятъ новытѣ; ако ли разстояніето на туй време пренебрежатъ исполненіето на туй постановление, безъ да е имало законно препятствиѣ, въ съкрай случаѣ ще са задължатъ да платїтъ обыкновеннытъ разносъ по петь на 0/0-тѣ. А онѣзи, които иматъ ветхи документы, украсени съ Императорската *Тугра*, като искатъ да ги промѣнятъ съ настоящи тѣ новы, що ще са съчинятъ, должны да платїтъ само три гроша за стойността на хартіята и единъ грошъ за писаря, послѣ, спорѣдъ новата мѣрка, таблиците имъ ще са проводицѣтъ на *Дефтерханата*, въ противенъ случаѣ промѣняваньето за което е думата зависи само отъ волата на притежателитѣ на тѣзи документы.

Чл. 11.) Когато ще са продаде на третъ лицо нѣкои

шеподѣляемъ дѣлъ отъ съдружествено-притежаемы земи, той дѣлъ са принася на съпритежателя, и ако той не ще да го купи зема са отъ него записка за отказваньето му, и работата са забѣлѣжва въ полѣтъ на записнитѣ (или хабернитѣ) таблицы, на които са написва продажбата. Сѫщо, когато ще са сподѣлѣтъ съдружествено-притежаемы земи, понеже, спорѣдъ 15-ти членъ на Император. Законъ за земите трѣба да стане сподѣлата праведна, пужно е да са забѣлѣжва пакъ въ сѫщото място, че сѫ са сподѣлили спорѣдъ Закона. А сѫществуващи документы са промѣняватъ.

Чл. 12.) Когато нѣкоя часть на земи, притежаемы съ силата на единъ или повече документы, са отдѣлио продава, дава са на купувачя записка (или хаберб), какъто става за сѣка проданъ, еще са испълняватъ и другытѣ Законни постановленія. А когато са случи отъ таквози изятіе да происходиа измѣненіе въ слоговетѣ и въ количеството на дюпюмътѣ, които са означени въ документытѣ що държи за владѣніето на земите, тѣзи документы са промѣняватъ.

Чл. 13.) Когато са продаватъ земи, непрехвърлени спорѣдъ реда на оногози на когото сѫ преминѣли по наследственна причина, зематъ са и отъ двѣтѣ уговорвани страни, какъто са показва въ 10-ти членъ на Устава за тапитѣ, разноски по петь на 0/0-тѣ, отъ продавача за разноски на прехвърлянтьето, а отъ купувача за разноски на продаваньето, но не е простено да са земята изведиъжъ двойни разноски за прехвърлянѣе, по причина че реченитѣ земи сѫ са прехвърлили на бащата, който сега ги продава отъ баща си; ако ли тѣзи земи, т. е., които не сѫ са прехвърлили на наследника спорѣдъ реда, но са отстѫпватъ даромъ нѣкому, въ такъвзи случай, какъто разноскитѣ които ще са зематъ отъ продавача за прехвърлянтьето, тѣй и другытѣ разноски, които ще са зематъ отъ купувача за продаваньето ще са опредѣлѣтъ по основаніе на стойността спорѣдъ прицѣненіето на земите.

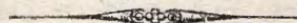
Чл. 14.) Спорѣдъ введенія сега редъ, ако възнамѣрва

иѣкой да продаде земитѣ си, като е вече зель отрѣзаната записка (*илмехаберъ*) отъ двойната (*кочанлията*) книга, но преди да е стигналъ документътъ, който ще са издаде отъ *Дефтерханата*, първомъ са плащаѣ разносътъ за продаването, спорѣдъ Устава, послѣ са дава особна записка (*илмихаберъ*) на новия купувачъ, а онѣзи що е въ рѫцѣтъ на продавача, са прилага на втората таблица, която са е дади на този купувачъ, и са проважда на *Дефтерханата*. А на мѣстото на записната (*измихаберната*) таблица, въ която са забѣлѣжва за коя причина са дава документътъ, са записватъ следующето: «*Понеже, еще не е престигнало званичнитѣ документъ отъ Дефтерханата, за туй са проваисда относителната на този документъ ветха записка (илмихаберъ)*». А въ случай, когато еще не е престигнала на *Дефтерханата* таблицата на новата записка, ако са е бѣль написалъ и проводилъ за мѣстото си документътъ, издаденъ послѣдствиѣ на ветхата записка, въ такъвъзъ случай, речеыйтъ документъ са задържа и запазва въ мѣстото на испрашаньето си, та послѣ като престигне другйтъ, издаденъ послѣдствиѣ на новата записка, предава са на купувача, а първыйтъ какъто са каза по горѣ що са е бѣль задържалъ и запазилъ, са връща на *Дефтерханата*, съдруженъ съ записката, която ще са земе отъ купувачи. Туй сѫщото става и ако лицето що държи при временната записка умре преди престигваньето на документа.

Чл. 15.) Продаваньето, прехвърляньето и пр. на земи, които са намѣрватъ въ иѣкое село, са испълня въ сѣдалището на *Казата*, отъ която тѣ зависиѣтъ, а не въ друго Казалайско или Санджашко сѣдалище. При тѣмъ, колкото за земитѣ за които, спорѣдъ 16-и 18-ыи членъ на Устава за тапитѣ, трѣбва да са направиѣтъ издырванія, или на които продаваньето трѣбва да стане въ сѣдалището на Санджака, какъто и за онѣзи за които повторителното наддаванье са изысква да стани въ Цариградъ, колкото за такъвъзи земи по напредъ са испълняватъ предузначенътъ отъ Устава, а послѣ са написватъ какъто са каза по горѣ принадлежащиѣ документы.

Чл. 16.) Какъто означава изъяснителниятъ за тапійтѣ Уставъ, кочанитѣ на запискытѣ (илмихаберитѣ) са назъжъ въ сѣко Казалайско сѣдалище. А въ сѣдалището на Санджака са държи кратъкъ тефтеръ за сѣка *Каза*, и тѣзи двѣтѣ, какъто кочанитѣ тѣй и краткыйтѣ тефтеръ са турятъ на здравомѣсто, щото, когато дотрѣбатъ, да са земать въ вниманиe.

Членъ послѣднѣй.) Ако произлѣзе нѣкое недоумѣніе за какъ трѣба да са прави послѣдствіе на новата иѣрка, въ та-къвзи случай трѣба да са поиска разъясненіето отъ Импера-торската *Дефтерхана*.

ИЗЪЯСНИТЕЛНЫ ПОСТАНОВЛЕНИЯ

З А

СЪЧИНЯВАНЬЕ НА ПЕЧАТНЫТЬ ТАПИЙСКЫ ТАБЛИЦЫ.

(15 Шабан 1,276 — 24 Февруарий 1,860 г.)

ПРЕДИСЛОВИЕ.

Основныятъ узаконенія за царскыть земи са изложихъ въ Императорския Законъ за земитъ, издаденъ на 7 Рамазанъ 1,274 лѣто, а обязанноститъ и дѣйствіята на надлежнытъ испльнителни Началства са написахъ и разъяснихъ въ Устава за тапійтъ, издаденъ на 8 Джемазі-ел-Ахр 1,275 л. и распратенъ на сѣкадѣ изъ Дѣржавата; постановленіята на реченыя Законъ и Уставъ и за въ бѫдущее ще сж въ пълно дѣйствіе. Но зашто посльствіе, на прѣтата нова мѣрка за урежданьето и преобразованіето на относителнытъ до съчиняваньето и издаваньето на тапійтъ, стана нужно да са допълніјатъ и разъяснятъ съдѣржаемытъ въ реченыя Уставъ и вмѣсто запискытъ (*илмихаберитъ*) които спорѣдъ 21-иа му членъ ще са издаватъ привременно за притежателитъ на земитъ, подпечатени съ печата на Съвѣтъ доро престигнѣтъ тапійтъ, които ще са проводїјатъ отъ Императорската *Дефтерхана*, ще са даватъ съчиненытъ сега печатны таблицы, поради туй са направихъ и издадохъ настоящытъ изъяснителни постановленія какъ да са прави въ бѫдущое за реченытъ печатни записки (*илмихаберы*). Които пѣкъ за даденытъ до сега привременни записки съ предварителна предплата на изыскванытъ разноски и на замѣната, за тѣхъ не е нужно да са промѣнїјатъ съ печатнытъ таблицы, ноще си останютъ дѣйствителни въ рѫцѣтъ на онѣзи.

зонто ги държатъ какъто до сега, доро престигнатъ ташитѣ отъ *Дефтерханата*, щото тутакси да са проводѣхтъ на туй Началство подиръ приеманьето на ташитѣ.

Членъ първый.) Тифтеритѣ за които е речта сѫ особно нумеруваны за сѣкой *Санджакъ*; сѣкой отъ тѣхъ съдържа по двестя записки (*илмихаберы*), сѣка же записка по три таблицы. Запискитѣ сѫ подвързани наредъ отъ № 1 до 200, и когато стане нужда да са употребѣхтъ, тѣ са употребяватъ какъто ще са каже по долу; но за да са покаже по-ясно начинътѣ спорѣдъ който ще са употребѣхтъ, испратихъ са на сѣка *Каза* за образецъ по шесть напечатены таблицы, относящи са до различни предметы; сѣка отъ тѣхъ е нумерувана отъ края. Изложеніята (*мазбатытѣ*), които ще са проваждатъ отъ нѣкоя *Каза* въ сѣдалището на *Санджакъ*, и отъ тамъ на *Дефтерханата*, понеже сѫ и тѣ напечатены, за туй по единъ образецъ са проводи отъ тѣхъ за сѣка *Каза* и за сѣкой *Санджакъ*, сѫщо допълнени и носящи номери какъто и другытѣ; на конецъ, понеже въ сѣко *Санджашко* сѣдалище ще са държатъ съдържателни книги (*иджмалъ дефтери*), за сѣка *Каза*, за туй са проводихъ по два образци и отъ тѣхъ до сѣко *Санджашко* сѣдалище.

Чл. 2.) Въ случай на продаванье, прехвърлянѣе или отстѣпванье на земи, или на даванье на писмененъ документъ, на оногози който нѣма такъвзи, или на промѣняванье на ветхы документы, съ една речь, какъто са вижда въ образиците, тогази и въ тритѣ записни таблицы при речта «*Санджакъ*» ще са напише наименованіето му, а на мѣстото дѣто е напечатена речта «*Каза*» ще са напише наименованіето на *Казата* въ която са намѣрватъ земитѣ; ако ли сѫ тѣ отъ принадлежащытѣ на нѣкоя *Касаба*, при речта «*Касаба*» ще са забѣлѣже вѣнъ отъ *Касабата* въ «*еди кое мѣсто*» (наименованіето на мѣстото въ което са намѣрватъ); ако ли сѫ въ предѣлътѣ на нѣкое село, при речта «*село*», ще са напише наименованіето на селото. Слѣдователно до речите що сѫ забѣлѣжены на мѣстата, които сѫ за слоговетѣ, ще са

забѣлѣжътъ настоящытъ истински слогове на земитѣ за ~~което~~
е думата. Послѣ, въ мѣстото на увратытѣ, какъто са показаны
въ реченитѣ образцы, ще са напишатъ количеството на увра-
тытѣ на земитѣ. Но на мѣстата друго, за опредѣление на про-
странството на земитѣ, са употребяватъ вместо увраты
количеството на семето, което тѣ обнематъ, а мѣстото на което
тѣбѣ да са напишатъ числото на увратытѣ, са оставя празни
а на мѣстото на семето тѣбѣ да са напишатъ колко семе об-
нематъ земитѣ. Послѣ ще са напиши мѣстото, което е за всички
на земята, т. о. ако сѫ земитѣ нивъя, какъто въ образците
подъ № 3 и б₂, при речта «плащаатъ десетъка» ще са
напишатъ «нивъя», ако ли сѫ ливади спорѣдъ образца № 5,
ще са напишатъ «ливади». Ако ли сѫ лозъя, градици, бостани
вместо нивы и землетрѣвни мѣста, ще са напишатъ «лозъя и
градици» и пр. Въ случай когато са касае до чифтишки мѣ-
ста, до лѣсове, до мѣлници, до гумни (армали), до жлове
(кошари за стада), до изѣви, до мандри и до други таквъзи
за които вместо десетъка са плащаатъ едно опредѣлено количе-
ство по отсѣченіе (мукатѣ), въ такъвъз случаѣ, какъто са
показана въ образца подъ № 2, при стълпа «плащаатъ де-
сетъка» ще са забѣлѣжи онзи отъ реченитѣ видове, на ко-
ито принадлежатъ земитѣ, и ще са опредѣли и количеството
вместо десетъка. Ако ли са касае до яйлаци, копилаци, или до
пасища, какъто са показвана въ образца подъ № 4, ще са на-
пишиятъ при речта «плащаатъ даждіе» еще ще са приложи-
и количеството на даждіето. Ако ли видовете на земитѣ, за
които е думата, сѫ чифтишки прибавления, тогази, за да
са показвана че зависятъ отъ чифтишка въ съка записка
тѣхъ, спорѣдъ горѣназначенія образецъ № 3, ще са на-
пиши въ срѣдното малко мѣсто «зависящи отъ чифтишка
на А въ издаваемата записка за мѣстата на глав-
ните домодзданія на чифтика, какъто са излага въ образца
№ 2 при стълпа «които плащаатъ десетъка», ще са на-
значатъ «мѣстото на чифтика», послѣ въ реченното малко
мѣсто, ще са напишатъ името на този чифтишъ, и пакъ послѣ

ще са напълне мястото за коя причина са издава записът; т. е. ако съществува ветхъ записъ, ще са положи опредълението, какъто са узначава въ речения образец № 1 по «аромѣна», въ мястото за коя причина са издава документът; ако ли са е той изгубилъ, ще са напише, какъто са узначава въ образците № 2 и 5, думата «поради загубянето на записа», ако ли съ знайни, на изгубения документъ датата и номерът, при думата «поради загубянето на документа» ще са забължатъ и двѣтъ. Въ случай, когато чрѣзъ неспоримо до десетъгодишно ступанисванье, са е придобило правото за владѣніе и тѣ дѣйствително съществува, но нѣма за него документъ, въ мястото за причината на изданіето на документа, какъто са узначава въ образца № 6 ще са напише случката и думата «отъ начало», а въ мястото на стойността по прицѣненіе, прицѣнената стойност на земитъ, а въ мястото на «обыкновенныятъ разносъки», ще са забължатъ, полученитъ разносъки, присмѣтнѣти по 5 на 0/0-тъ. Колкото за мяртвите земи, за които са издава документът даромъ, ще са забължи въ реченото място за причината за която са издава документът опредѣленietо «за обработване». На конецъ, съкѣй, който ще стане притежателъ на каквъто и да сѫ земи ще са тури собственното му име и прѣкоръ, какъто и на баща му, до опредѣленото място за него.

Чл. 3.) Когато ще са продава нѣкое място отъ онѣзи които иматъ наименованietо си земи, най напредъ са напълнять означенитъ въ 2-ия членъ мяста, какъто са изыска; послѣ какъто са показва въ образца № 1, при речта «продажане» са написватъ името и прѣкорътъ на продавача и на баща му, и третъ, въ мястото на стойността, ще са забължи количеството на паритъ, за което сѫ са продали земитъ. А като са присмѣта по 5 на 0/0-тъ върху туй количества, ще са запишатъ и разносъкитъ на продаваньето въ мястото на обыкновенныятъ разносъки. Ако сѫ са били продали земитъ даромъ, отсъчената имъ стойност ще са забължи въ мястото

на стойността по прицѣненіе, а до нея, съ присмѣтваніе ~~на~~ 5 на 0/0-тѣ, разноскытѣ за продаваньето подобно ще са ~~на~~ пишатъ въ мѣстото на обыкновеннытѣ разноски. На конецъ ако е направена промѣна съ други земи, пакъ, спорѣдъ го-рѣреченитѣ, отъ цѣлото количество на прицѣнената стой-ностъ на земитѣ половината ще са забѣлѣжи въ мѣстото ~~на~~ стойността по прицѣненіе, а разноскытѣ които ще са зем-жатъ по петь на 0/0-тѣ на тѣзи половина, ще са забѣлѣжатъ въ мѣстото на обыкновеннытѣ разноски.

Чл. 4.) За прехвърлянѣе на земи, сѫщо, подиръ испъ-неніето на означенитѣ въ 2-и членъ, първо, ако сѫ били земитѣ преминжли отъ баща, ще са напиши въ мѣстото за туъ спорѣдъ образеца № 2 «преминжли отъ умрѣлтия му баща». Ако ли сѫ преминжли отъ майка, ще са забѣлѣжатъ «преминжли отъ умрѣлата му майка». Ако ли сѫ преминжли отъ дѣца, ще са забѣлѣжи «отъ умрѣлтия му синъ, или отъ умрѣлата му дъщеря». Каквто и да е забѣлѣжва са и датата на случената смърть. Второ, въ мѣстото на прицѣнената стойностъ са забѣлѣжва прицѣнената стойностъ на земитѣ, а въ мѣстото на обыкновеннытѣ разноски, разноскытѣ имъ, пречисляемы по петь на 0/0-тѣ.

Чл. 5.) За продаванѣе на земи, еще не прехвърлены~~ни~~ имеющія право, за които означава 10-иитѣ членъ на Устава за тапійтѣ, като са напише, въ мѣстото на замѣната на продава-нѣето, тѣзи замѣна, и въ онуй мѣсто на прицѣнената стой-ностъ, пакъ тѣзи замѣна, цѣлата сумма на разноскытѣ, които ще са земжатъ по петь на 0/0-тѣ и отъ двѣтѣ замѣни, ще са забѣлѣжатъ въ мѣстото на обыкновеннытѣ разноски. Ако же еще непрехвърленытѣ земи са даджтѣ даромъ, стойността имъ по прицѣненіе са забѣлѣжва въ мѣстото на прицѣнената стойностъ, а разноскытѣ, които ще са земжатъ по съразмѣ-ри-сть за прехвърлянѣето и даваньето даромъ, са турятъ~~ни~~ цѣло въ мѣстото на обыкновеннытѣ разноски.

Чл. 6.) И на запискытѣ (*или хаберитѣ*), които ще са даджтѣ на имеющытѣ право за тапія, сѫщо, подиръ испълне-

шето на означаемытъ въ 2^{ия} членъ са написва, спорѣдъ образеца № 3, до напечатената речь «право за тапія», и шето на умрѣлъя, датата на смыртъта му, и сношеніето къмъ него на имеющія правоъ за тапія. Послѣ опредѣленото количество отъ безпристрастны свѣдущи прицѣнители като замѣна на тапіята са забѣлѣжва до напечатената речь «съразумна замѣна».

Чл. 7.) Въ запискытъ (*илмихаберътъ*), които ще са издаватъ за земи, на които владѣніето е преминжало безъ нѣкое ограниченіе на Държавната касса, и като ще са отстъпѣтъ чрѣзъ публично наддаванье, написва са, какъто въ образицытъ № 4 и 5, до речъта «преминжли сичкытъ на Държавната касса», за коя причина гы е усвоила Държавната касса, т. е., че нѣма никой имеющъ право за тапія, или че съществующытъ сѫ са оттеглили отъ туй право; а въ място то на продаванье чрѣзъ публично наддаванье, са забѣлѣжва получената замѣна чрѣзъ него. А когато са касае до земи скрытопритежаемы или опитомены, ще са направи истото дѣйствие.

Чл. 8.) Подиръ исполненіето на сичкытъ горѣозначены, като са допълниятъ какъто видѣхмы и тритъ таблицы на записни документъ (*илмихаберъ*), въ първото празно място между долнитъ чрѣти на таблицата пакъ са написва, спорѣдъ образеца, видѣтъ на земитъ за които е речъта, а въ второто, мято на притежателя и на баща му, послѣ са напълни и мястото на лѣточисленіето; а послѣ въ зависищытъ *Казы* отъ нѣкой *Санджакъ*, до напечатената речь «мюдюрилъ или музасебеджія» са написва наименуваніето на *Казама*; а въ Санджашкытъ съдалища, речъта «финансіаленъ». Ако са ступаисватъ земитъ съдружественно, въ първото празно място са означава и количеството на дѣловетъ.

Чл. 9.) Подиръ написваньето на сичкытъ горни, записната десна таблица т. е. на която са е надписано «Императорский дефтеръ», като са отрѣже, ако е въ зависищытъ *Казы*, подпечатва са отъ *Кадијата*, отъ Административното Началство, отъ Кассиера и отъ писаря, ако ли е въ Санджашкытъ съда-

лица, подпечатва са отъ Кадијата, отъ финансіалния чиновникъ (*Мал-меймурин*), отъ қасеєра и отъ писаря, та сълѣ са дава на оногози, който ще стане ступанинъ на земѣтѣ. А послѣ, като са подпечатана и втората таблица на записката, и като са лѣточисли, и тя са отрѣзва отъ забѣлѣженіе въ образцъ мѣсто, и, ако има ветхъ документъ на земите, зашиват са о него, ако ли нѣма, запазва са особно.

Чл. 10.) Въ сѣка *Каза* колкото записни таблицы и са наберѫтъ въ разстояніе на единъ мѣсецъ, заедно съ прѣшиитѣ о тѣхъ ветхи записи, са допълнѣтъ сичкитѣ спорѣдъ образца на Казалійското изложение (*мазбата*) подъ № 7, и притворены въ Казалійското изложение, което ще подпечатана отъ Съвѣта, са испроваждатъ въ сѣдалището на *Санджака*, отъ който зависи *Казата*.

Чл. 11.) Като са отрѣжитѣ, каквто по горѣ, двѣ таблицы отъ напечатената записка (*илмихабер*), третята систава на кочана, и са запазва въ мѣстото за да са зема вниманіе когато дотрѣба; а като са напълни сѣкой листъ, сѫща подпечатана и кочанитѣ съ прочитѣ. За пазиането на кочанитѣ въ Казитѣ сѫ отговорни Казалійскитѣ *Мюдюры* и *шарифи*, сѫщітѣ редъ са съхраняватъ и въ *Казата* дѣто е сѣдалището на *Санджака*.

Чл. 12.) Въ сѣко Санджашко сѣдалище са държати кратки тефтери за зависящитѣ отъ него *Кази*. Тѣзи тефтери сѫ сѫщо напечатени, и са забѣлѣжватъ въ тѣхъ съдържаніето на запискитѣ, спорѣдъ образцъ № 8 и 9. Сирѣчъ:

I.) Написва са отъ горѣ, въ принадлежното мѣсто името на *Казата*, послѣ подъ селото, неговото име. Ако земите лежатъ въ село, но зависятъ отъ *Касаба*, тогази подъ името на рѣчта «*Касаба*» са написва името на *Касабата*. Като са забѣлѣжи името на иѣкое село въ едно мѣсто, ако стане нужда и повторително да са забѣлѣжи името на ту село въ долнето подиръ него мѣсто, не са повтаря сѫщото писанье на името, но са туря азбуцина буква за неговото значеніе;

II.) Забѣлѣжва са видѣть на земитѣ;

III.) Количеството на земитѣ, ако са е опредѣлило въ запи-
сната таблица съ увраты, са написва въ празното място,
което е подъ увратытѣ, ако ли са е опредѣлило по пресмѣт-
нине на семето, забѣлѣжва са въ празното място, което е
подъ семето;

IV.) Името на бѫдущія притежатель на земитѣ са забѣлѣжва-
ти принадлежащето място; а принадлежащиѣ редовенъ ну-
меръ на записката, са забѣлѣжва подъ своето място; а пъкъ
редовниятъ нумеръ на тѣфтеря, отъ който са е отрѣзала за-
писката, са забѣлѣжва подъ мястото, въ което са е написалъ
нумерътъ на тѣфтеря;

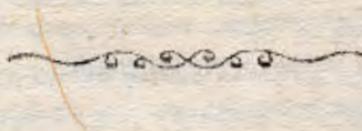
V.) Даждіята на писменния документъ, които сѫ въ запи-
сната таблица, т. е. платеното количество за ташята и стой-
ността на хартията са написватъ изедно въ мястото, което
е подъ мястото на приходытѣ; а числата, които сѫ въ мя-
стото на приходытѣ, са събиранъ по петь и сумматѣ имъ са
написва въ мястото до тѣхъ. А въ началото на сѣкой мясецъ,
на което място и да са случи, тамъ са събиранъ отъ страна
сичкытѣ сумми, и са записва въ мястото до тѣхъ на *кассier-*
ата таблица, Грыцкытъ мясецъ, прѣзъ който въ кассier-
ата таблица сѫ забѣлѣжени;

VI.) Еще въ долнето място са забѣлѣжва *датата* на ис-
пращаньето на запискытѣ (*илихаберытѣ*) до Император-
ската *Дефтерхана*. А въ мястото на прегледаньето на
тези кратки тѣфтери са написва стапката продажба или
прехвърлянѣ и други нѣкои иѣща, какъто и ако земитѣ за-
висѣятъ отъ чифликъ и пр.

Чл. 13.) Подиръ вмѣстяваньето въ кратки тѣфтеръ какъто
по горѣ на проводенытѣ таблицы отъ зависящтѣ *Казы*, и на
издаденытѣ въ *Казата*, дѣто е сѣдалището на *Санджака*, съ-
чинява са, спорѣдъ образца № 10 на Санджашкото изложе-
ніе, едно Санджашко изложеніе, и като са турятъ въ пликъ
престигнѣлътѣ изложенія отъ зависящтѣ *Казы*, и набранытѣ
записки въ сѣдалището на *Санджака*, притварятъ са сичкытѣ

въ реченото изложеніе, и са проваждатъ съ пощата направо до *Дефтерханата*. Надъ плика, който обнема тѣзи сичкытѣ, са надписва «*Изложеніе за земи*»; а на срѣдата му «*До Главното управление на Дефтерханата*», а подъ туй са забѣлѣжва отъ коя *Каза* и *Санджакъ* са испроважда.

Чл. 14.) Щомъ престигнатъ въ сѣдалището на *Санджака* съчиненитѣ и проводени отъ *Дефтерханата* тапіи, безъ отлаганье са забѣлѣжва *датата* на престигващето имъ въ краткыя тифтерь, у тѣхното мѣсто; и принадлежащты отъ тѣхъ на управляемата отъ *Мютесаррифина Каза* са предаватъ на които трѣба, като са пребиратъ запискытѣ имъ, които имъ сѫ били дадены привременно, а принадлежащты на зависящтѣ *Кази*, са проваждатъ тутакъси на мѣстата си, дѣто са сѫшо предаватъ на ступанитѣ имъ, отъ които са земать запискытѣ (*илмихаберитѣ*). И тѣзи записи, като са испроводѣнѣ тѣй въ сѣдалището на *Санджака*, послѣ заедно съ сичкытѣ други набраны тамъ, са испроваждатъ на *Дефтерханата*.

НАСТАВЛЕНИЯ

ЗА ДѢЛАТА, КОИТО СА КАСАЮТЪ ДО ТАПІИТЪ.

(1,282 — 1 Мартъ 1,866 л.).

Членъ първый.) До окончаніето на описаньето на земитѣ, въ сѣкой *Санджакъ* (отъ зависящтѣ на Главнытѣ управлениѣ) ще има опредѣленъ по единъ чиновникъ за земитѣ, имеющъ при себе си двама, или и трима писари, спорѣдъ потребата; а въ сѣка *Каза*, отъ които са съставляватъ *Санджасытѣ* ще са намѣрва по единъ писарь за тапіитѣ. На сичкытѣ тѣзи средоточието ще бѫде, въ сѣдалището Главното управление въ което ще са намѣрва единъ чиновникъ, подъ наименование « Управитель на Импер. Дефтерхана », и единъ подуправитель, и при управителя ще са образува писалище отъ седемъ писари, сѣкій отъ които ще са занимава съ дѣлата на единъ *Санджакъ*. А писаритѣ що сѫ въ казытѣ ще са относіятѣ до чиновницитетъ на земитѣ, които сѫ въ сѣдалищата на *Санджасытѣ*, а пъкъ тѣ до Управлението на тапіитѣ, което е въ сѣдалището на Главното управление. А предъ надзорителството на Царската *Дефтерхана* ще е отговорно само Управлението.

Чл. 2.) Какъто помѣстенитѣ въ издаденія на 7 Рамазанъ 1,274 л. Император. Законъ за земитѣ, сѫ въ пълно дѣйствіе, тѣй и дѣйствието на надлежнитѣ писалища и редътъ за вписваньето ще бѫдатъ съгласни съ издаденія за тапіитѣ Уставъ отъ 8 Джемазі-ел-Ахъръ 1,275 л., и съ изяснителнитѣ постановленія отъ 15 Шабанъ 1,276 лѣто. При тѣмъ, по ради новото законоиздаденіе за Вилаетытѣ, изыскава са едно разъясненіе върху иѣкои предметы, и тѣ сѫ слѣдующи: Земитѣ, за които ще са издаджатъ и сѫ са издали тапіи, сѫ раздѣлятъ на разны классове, отъ които до първия са

касајќи документытъ за продаванье и прехвърлянье, и измекванытъ дѣйствія за премиижлытъ въ владѣнието на Държавната касса, или за скрышомъ притежаемытъ. Колкото за тѣзи, надлежнытъ чиновници сѫ непременно длѣжни да приспособаватъ прилично постановленіята на Император. Законъ, на Устава, и на заповѣдите за туй, въ които са намѣрватъ разяснени въ такви случаи възлагаемытъ обязанности. До втория видъ са касајќи земитъ, за които притежателитъ имъ иматъ документы, спорѣдъ ветхата система, издадени отъ закупници (*мюлтезими*), или отъ бирници (*мухасилѣ*), или които никой документъ не има, а са придобили владѣтелното право чрезъ десетъгодишно обработванье на притежаемытъ земи. Колкото за този видъ земи Император. Законъ повелява щото, въ първия случай, като са докаже истинността на документытъ, да са даватъ вмѣсто тѣхъ новы, а спорѣдъ втория, щото, като са подтверди сѫществуващото право, да са издаватъ нови тапи за притежателитъ. Нужно е туй да са прави: при тѣни, отъ една страна документы подпечатени съ печати непознати и поддѣлни, каквто отъ закупници и бирници подпечатени са понегдѣ показватъ, а отъ друга страна, празни домогвания за десетъгодишно владѣніе на земи, са считать за документи достаточни и получаватъ дѣйствителностъ, доро, спорѣдъ Закона и Уставытъ, документытъ трѣба да са доказватъ истини, а правото на владѣнието да са основана на десетъгодишно продължително обработванье, никой не може да придобие туй право надъ земи, макаръ и да ги е притежавалъ до десетъ години, ако никакъ не ги е съялъ или поживвалъ, или ако, като веднѣжъ или дважъ ги е само обработвалъ, ги е оставилъ прѣзъ другото време препебрежены и непроизводни. Слѣдователно изысква са да са полага успѣшино стараціе въ издирваньето на такви случаи. Третійтъ видъ, съ исключение на отстѣпенитъ на приселенцытъ отъ мръзвитъ земи, които на жителитъ на нѣкоя *касаба* или село са опредѣлятъ за бранье на дърза, и които сѫ присъединени по Импер. заповѣдъ на нѣкой чифтикъ, или които гори сѫ доказано привързани на нѣкое

Бакуфъ, съдържащ непотрѣбнытъ на Държавата горы, лѣсове и
бъщи горы, които са продаватъ отъ Правителството съ попе-
ченіето на надлежнытъ чиновници подиръ изыскванытъ откры-
ванія, спорѣдъ означаемытъ въ слѣдующія членъ. И еще, по-
неже опитъ доказа, че по нѣкои мѣста слоговетъ на нивы
на земитъ са начертаватъ само съ едно просто и частно из-
ложеніе, и отъ тами са случватъ много бѣркотіи, трѣба щото
да стане помѣстно, по съко село, испытаніе, за сичкытъ въ *Казътъ* и *Санджасътъ* земи, а освѣнь тѣхъ, за които са быхъ
представили документы, правилно съчинени, и по сѫщество
дѣйствителни, другытъ да са запишатъ и, до колкото зави-
сѧтъ отъ едната или отъ другата отъ горѣрчениытъ три ка-
тегоріи, да са земѣтъ за тѣхъ сгоднытъ и законни мѣрки.

Чл. 3.) За продаваемытъ спорѣдъ постановленіята на
предидущія членъ горы (*курии*) (лежащи тѣ въ мяркы земи),
и за отстѣпванытъ земи, които не са притежаватъ отъ никого,
и които не са обнематъ въ пасищата на селата, са извѣстява
Административнитъ съвѣтъ на *Казата*, въ окружietо на ко-
ято лежатъ, и като са издыри че земитъ и горытъ за които е
речъта сѫ отъ онѣзи, които, сѫ са, какъто по горѣ опредѣлили
за отстѣпванье, тогази са раздѣлятъ на видове, и са опредѣ-
ляватъ и цѣнитъ имъ, съразмѣрно съ честъта, положеніето и
вредностъта на сѣка; послѣ, предлежащето продаваніе са
извѣстява на онѣзи, които иматъ нужда и които искатъ да ку-
пятъ тѣзи стежанія, които отъ послѣ, на дѣлове и увраты, са
продаватъ чрѣзъ публично наддаваніе въ Казалійския съвѣтъ,
и са отстѣпватъ на наддавача. А за сѣкой увратъ на тѣзи земи
и горы, са зема въ вниманіе положеніето и тѣсяніето, и са
опредѣля вмѣсто десетъ особно даваніе по десетъ или два-
десетъ пары на година, като са забѣлѣжа, количеството ко-
ето ще са плаща, въ документа който ще са издаде. При
тѣмъ, макаръ че е допростено преобразованіето въ нивы на
нѣкои мѣста, въ които са намѣрватъ гѣсталаци и пѣриарльци,
но които сѫ и сгодни да станатъ горы и сѫ излиши, из-
даватъ са за тѣхъ таини; но защото въ повечето мѣста, дѣто

и ъма горы, и въ вѣкоп полета, дѣто нуждата за тѣхъ е необходима, трѣба гъстайлѣшкытъ мѣста да са преобразяватъ на горы. Поради туй не ще са дозволява разработваньето и преобразяваньето на нивы по онѣзи мѣста, но ще са отстѫпватъ на желающытъ, противъ умѣренна цѣна, съ условие да са запазїятъ какъто си сѫ, щото по време да са образїятъ горы. За този предметъ сѫ длѣжни реченытъ чиновници да сѫ доста внимателни, и да дѣйствуватъ съ голѣмо осмотрѣніе и точность, какъто за различаваньето на онѣзи, които ще са запазїятъ за потребата на Дѣржавата, тѣй и на онѣзи мѣста, които не сѫ нужны на Дѣржавата, което различаванье, като едно отъ иай важнытъ, за туй ще са направя помѣстно прицѣпеніе за нуждата и за относителната имъ стойностъ, но въ случаѣ на сумнѣніе и недоумѣніе, ще са поднася на одобреніето на Главното началство.

Чл. 4.) Какъто са по горѣ каза, испытваньето за земитѣ въ селата на сѣка Каза, и доказаваньето за онѣзи които ще са отстѫпятъ, или продаджатъ, или за онѣзи за които ще са издаджатъ документы, ще стане чрѣзъ отиваньето въ селата на писаритѣ надъ тапійтѣ, и чрѣзъ испѣлненіето на потребуитѣ издырвания. За което, тѣзи писари, като отхождатъ какъто на описанытѣ отъ напредъ тѣй и на неописанытѣ села, ще свикватъ Старѣйшинскытъ съвѣты, и предъ тѣхъ като зематъ въ вниманіе представляемытѣ тапіи, а еще като сравняватъ, до колкото туй може да стане, документытѣ съ земитѣ, ще опредѣлїятъ скрышомъ притежаемытѣ и онѣзи който сѫ безъ притежатели, и онѣзи, на които владѣніето трѣба да са подтверди спорѣдъ Закона, и за които трѣба да са даджатъ отъ ново документы и ще показватъ истинното и дѣйствителното количество на земитѣ и горитѣ, които са бы случило да са продаджатъ. И тѣ продаваемы чрѣзъ публично паддаванье спорѣдъ предидущїя членъ, продаваньето ще са направя отъ Казалїйскытъ съвѣты; ако ли сѫ що годъ пространни и значителни, т. е. около нѣколко стотини уврата, слѣдователно и отъ по голѣма стойностъ, тогази трѣба да са продаватъ предъ

Санджашкытъ съвѣты, утвърждаemo, и въ двата случаи, съдствието на проданъта чрѣзъ писменно изложеніе отъ Съвѣта. Сѫщо когато са касае да са отстѫпѣютъ земи на имеющытъ право за тапія, опредѣленіето на съразмѣрната замѣна са допрощаava на Казалайскытъ или Санджашки съвѣты. А писаритъ надъ тапіитъ, понеже сѫ натоварени, въ селата, да извршватъ съдующытъ, т. е. подтвърденіето на правото на притежателитъ върху законопреминальтъ имъ земи, подтвърденіето на доказаното владѣтелно право, и подновяваньето на ветхытъ документы, за пивытъ, пасищата и за други таквызи, които сѫ преминѣли законно, или на които владѣтелното право са основава върху обработванье и плодоземанье десетъгодишно безъ писмененъ документъ, или за които са иска изданіето на новъ документъ, вмѣсто сѫществуващи отъ ветхо, ще издирватъ и опредѣляватъ вида, количеството и слоговетъ върху свидѣтелството и свѣдѣниятъ на старѣйшините и на други, които иматъ познаніе отъ работата. А като допълнятъ, спорѣдъ постановленіята за туй, печатнатъ таблицы, и като объявяватъ на притежателитъ обыкновениытъ разноски, стойността на хартіята, и писалищното право, и на конецъ като запишатъ тѣзи сичкытъ въ тѣфтеря който иматъ, прочитатъ публично въ услышаніе на Старѣйшинския съвѣтъ вида, количеството, разноскитъ, писалищните права, и други тъ за земитъ на сѣкїй притежателъ, а старѣйшината подпечатва забѣлѣжката по призваніе на писаритъ. А за дѣто ще са земѣтъ отъ сѣкїго за писалищни права и за стойност на хартія, написватъ каталогъ въ видъ на верига, назначающи въ него имената на дѣлжниците, и паричното количество, и го даватъ на селския мухтаринъ, за събиранье.

Чл. 5.) Писарть надъ тапіитъ, тъй като свѣрши тѣфтеря на едно село, и като забѣлѣжи сичкытъ му земи, и подиръ подтвърденіето отъ старѣйшината на означениятъ и опредѣлениятъ за тѣхъ помѣстно, не пребързва да отиде на друго село, но тутакси допълни кочанитъ на запискытъ (*илемхаберитъ*), и най напредъ той подпечатва отъ долу на тѣзи записи;

отъ друга страна са попечава за събираньето на парытъ, ко-
ито ще са събиратъ чрѣзъ селския мухтаринъ, и са проважда
за туй, спорѣдъ нуждата, единъ отъ Казалійскытъ събирачи,
които е опредѣленъ въ онуй Отдѣлениe. А като са събержть
парытъ и донесътъ, предаватъ са заедно съ запискытъ на
кассиера, отъ когото са прави изыскваното приглежданье и срав-
неніе, и подиръ изятietо на принадлежащytъ на писаря надъ
тапитъ писалищны права, другытъ са забѣлѣжватъ като при-
ходъ на Кассата, и тогази са подпечатватъ отъ касіера и отъ
управителя на *Казатъ* запискытъ и кочанитъ, които е бывъ
отъ напредъ допълнилъ писарътъ, и запискытъ са раздаватъ
чрѣзъ мухтарытъ и преврѣжчаватъ на които трѣба да са да-
дятъ, а кочанитъ прѣзъ сѣкой мѣсецъ са проваждатъ въ Сан-
джашкото сѣдалище съ изложеніе, означающе количеството,
което са е събрали прѣзъ мѣсекта. Колкото са касае до от-
стѣживаніята чрѣзъ съразмѣрина замѣна и до продаваемытъ чрѣзъ
публично наддаванье горы и прочіи земи, за които не може
да са земе нѣкоя окончателна мѣрка въ селата, ако изысква-
натъ за тѣхъ зависиѣтъ отъ вѣдомството на Казалійскытъ съ-
вѣты, призоваватъ са по опредѣлено време въ сѣдалището на
Казатъ, какъто отъ селата тѣй и отъ другытъ мѣста желав-
ющытъ да са представиѣтъ като купувачи, и прочійтъ, които
имать интересъ, и подиръ испълненіето на изыскванытъ предъ
Съвѣта, съгласно съ изложеніето, което ще са напишатъ отъ
него, ще са издаджатъ нужнытъ записи, еще ще са напра-
вятъ и другытъ дѣйствія, спорѣдъ горѣпоказанный редъ.

Чл. 6.) Писаритъ надъ тапитъ изъ *Казатъ*, като иматъ,
какъто видѣхмы, обязанность самички да изврѣшватъ изъ се-
лата изыскванытъ издырванія, и да допълнїятъ запискытъ и
кочанитъ, а отъ друга страна да са занимаватъ съ изслѣдува-
нието на земитъ, които ще са продаджатъ чрѣзъ публично над-
даванье и които ще са отетжпїятъ съ съразмѣрина замѣна, въ
края на сѣкой мѣсецъ ще извѣствяватъ на чиновниците надъ
тапитъ въ сѣдалищата на Санджацътъ, колко записи сѫ са
дали прѣзъ мѣсекта въ *Казатъ*, и на кое количество са сѫ вѣс-

качили разноските и стойността на хартията, и на кой тефтеръ на *Казата* сѫ са забѣлѣжили като приходъ. Слѣдоватилю, за да са испълняватъ сичките тѣзи какъто са изыска, и да става скоро и лесно описаньето, дължни сѫ, до расподѣленіето на работата, да имѣтъ въ сѣкой случай при тѣхъ си достаточното число помощници и писари, на които ще плащатъ мѣсечна заплата по една опредѣлена съразмѣрностъ, или по отсъченіе отъ принадлежащи имъ четыридесетъ пари за сѣкой документъ.

Чл. 7.) Чиновниците, които ще са опредѣлѣнія въ сѣдалищата на *Санджасацътъ*, най първите имъ обязанности сѫ съдѣдующытъ: да надзираватъ сѣкога работите на *Казалійските* писари; да распореждатъ изысканіето за описание съгласно съ посветенъ редъ, и да ускоряватъ тѣхните дѣйствія; да търсѣтъ и издирватъ останалытъ безъ притежатели и скрышомъ притежаемы земи; самолично да отиватъ за да видѣтъ, ако е нужно, мъртвите земи и горытъ, които ще са продаватъ, и като ги изваждатъ на публично наддаваніе, да намѣрватъ истинната имъ замѣна. Въ случай на нѣкое безчиние на писарите надъ таиніето изъ *Казитъ*, или ако са поеви изъ помежду имъ нѣкой неспособенъ или неопытенъ, ту такси да извѣствяватъ на Административната съвѣтъ, и да земѧтъ сгодните мѣрки. Да държатъ за сѣка *Каза* кратъкъ тефтеръ, раздѣленъ на таблицы, и да испытватъ потънко записките които са доносятъ отъ *Казитъ*, и да ги забѣлѣжватъ чрезъ подзаплатните при тѣхъ писари, въ краткия тефтеръ, а послѣ безъ отлаганье да ги проваждатъ въ сѣдалището на *Виласта*. Въ *Казитъ*, дѣто приближава да са довършиятъ записките, да ускоряватъ испроважданіето на таквызи, които получаватъ отъ Управлението. Ако има еще несъбрани количества отъ обикновенниятъ разноски, послѣдствіе на описание, които ще са плащатъ, или отъ стойността на хартіите, ижи отъ писалищните права, да са споразумѣватъ и да държатъ взаимно-писаніе съ *Казалійските* управители за скорото имъ събираніе, и да са стараѣтъ да не остава несъбрана нито ботка; на

конецъ, да съобщаватъ съка работа на *Мютесарифина*, и да го пытать за което са съмняватъ, като имъ стане нужда да са отправятъ и до Централното управление за потрѣбнѣтъ. Предъдѣлътъ на подобните обязанности, и изыскваното исполнение трѣба да бѫдатъ съразмѣрни съ способността на чиновниците. Слѣдователно тѣ като ще основаватъ дѣйствiята си върху речеснитъ начала, дължни сѫ да полагатъ възможното старанie за исполнението на възложената имъ обязанность, а точното и исполнение ще бѫде причина на похвалъ къмъ тѣхъ.

Чл. 8.) Като са вече каза че чиновниците и писарите падъ тапійтѣ ще са натоварѣнти и съ потрѣбното дѣйствiе на земитѣ, които сѫ привързани на Евкафа, съ тѣхното описание, и съ даваньето на документытѣ, които ще са издаватъ за тѣхъ, за туй ще са дѣдатъ павѣрно прилични подробнi наставления за този предметъ, когато са рѣши, прочее не трѣба отъ сега да са направи иѣщо за зависящите земи отъ Евкафа. Но защото, ако за зависящите отъ Евкафа земи са быхъ давали записки като да са е касаяло до Царски земи, или ако Царските земи са быхъ располагали като да сѫ Вакуфски, туй бы привлякло отвѣтственность на надлежните чиновници, а въ краткытѣ тѣфтери, които ще държатъ чиновниците надъ тапійтѣ, ще е забѣлѣженъ и опредѣленъ видътъ и категорiята на дѣлътѣ, поради туй ще са положи старанie да са различатъ и опредѣлятъ еще отъ сеѓа, спорѣдъ направеното описание.

Чл. 9.) Писалището въ сѣко Вилаетско сѣдалище надъ тапійтѣ, което ще управлява подъуправителътъ, ще са съставя отъ седемъ подзаплатни писари, които сичкытѣ ще сѫ подъ надзиранiето и отвѣтствеността на управителя, и на съкыгъ особно ще са назначи дѣйствiето върху тапійтѣ на единъ *Санджакъ*, и отъ единъ протоколистъ; а когато са отбержатъ и назначатъ чиновницитѣ надъ тапійтѣ въ Санджацътѣ, ще са избиржатъ и назначатъ и потрѣбните ~~на~~ въ сѣдалището на Вилаета писари; а при тѣхъ отъ послѣ ще са земѣтъ и други, спорѣдъ нуждата, по одобренiето на Вилаета, за да допълня-

вать носящи тѣ надписана Импер. *Тугра*, въобще тапінтѣ спорѣдъ проводенитѣ отъ Санджацьтѣ записки, и да гы сравняватъ едны съ другы. Най първо надлежиши писари ще испытвавъ ако въ испроводенитѣ отъ сѣкой *Санджакъ* документы има или не иѣщо противно на означенитѣ за тѣхъ, а послѣ ще допълнїжть, съгласно съ тѣзи документы, украсенитѣ съ Импер. *Тугра* тапіи, сравняющы гы. И туй като са свърши, на тѣй раздѣленитѣ документы нумеритѣ, имената на онѣзи къмъ които са издаватъ, и количеството на сичкытѣ ще са забѣлѣжватъ въ особна напечатена таблица, която, като са подпечатана отъ Управлението на Император. *Дефтерхана*, ще са проважда съ различниятѣ документы и съ тѣхнитѣ изложения до Надзирателството на Импер. *Дефтерхана*, отъ Вилаета съ писмо.

Чл. 10.) Заплатитѣ на управителя въ сѣдалището на Вилаета, на подъуправителя, на писаритѣ и на протоколиститѣ на писалището надъ тапінтѣ, какъто и възмездіята на чиновницьтѣ надъ тапінтѣ и на тѣхнитѣ писари въ сѣдалищата на *Санджакътѣ* ще са заплащатъ отъ половината стойност на хартінитѣ, по 3 на 0/0^{-тѣ}, която ще са зема спорѣдъ новото постановление за запискытѣ които ще са издаджатъ, и отъ опредѣленитѣ суммы, отъ които Казалайскытѣ касси плащахѫ на досегашнитѣ таквызи чиновници, които служахѫ въ Вилаетытѣ и които суммы, по Император. заповѣдъ са запазихѫ като нужны за туй иждивеніе; а другата половина отъ речевата стойност на хартіята ще са проважда на Императорската *Дефтерхана*. За туй ще са състави Касса на Управлението, която ще е подъ надзиранието на управителя и на подъуправителя на Импер. *Дефтерхана*, а ще са държи и пази отъ протоколиста при Централното писалище подъ поръчителство; въ тѣзи Касса ще са намѣрва една дневна книга, въ която ще са забѣлѣжватъ приходытѣ и разноскитѣ, и други двѣ, въ които ще са записватъ отдельно и подробно, събиратѣ и иждивеніята. Слѣдователно, тригрошната стойност на хартінитѣ, която въ *Казытѣ* са предава на мѣстната Касса

чрѣзъ писаритѣ надъ тапійтѣ, а отъ тамъ исправажда съдалището на *Санджака*, прѣзъ сѣкой мѣсецъ на което количество и да са вѣзкачи, зема са противъ квитанція отъ чиновницытѣ надъ тапійтѣ; и отъ нея стойностъ като са отдѣлѣтъ по шестъдесетъ пары за сѣка хартія, които принадлежатъ на Импер. *Дефтерхана*; отъ останалытѣ шестъдесетъ пары са заплащатъ, противъ квитанція, мѣсечини отъ чиновнициятѣ надъ тапійтѣ и на тѣхнитѣ писари въ съдалището на *Санджака*, и остатъкътъ са исправажда на Централното надъ танійтѣ писалище; а другата половина на стойността на хартійтѣ са исправажда, спорѣдъ обычая, направо до Император *Дефтерхана*. Подиръ заплащаньето на мѣсечини отъ чиновнициятѣ надъ тапійтѣ въ *Санджакътѣ* отъ половината стойностъ на хартійтѣ избытъкътъ са предава на речената Касса, и отъ тѣзи събирки противъ квитанція са издѣлжаватъ, по опредѣлено прицѣненіе, количествата които са плащатъ отъ Централното писалище на печатницата за отпечатенитѣ хартіи, еще са плащатъ и мѣсечини отъ управителя, на подъуправителя и на писаритѣ, а остатъкътъ, сирѣчъ, избытъкътъ отъ опредѣленитѣ мѣсечини и иждивенія, остава въ Кассата, да са расположи, ако стане нужда, за издѣлженіе на разноскытѣ на грядущитѣ мѣсеки. Ако мѣсечини събирки отъ половината стойностъ на хартійтѣ въ Санджакътѣ съдалища не стигатъ за исплащанье на мѣсечини отъ чиновнициятѣ, което не достига ще са земе отъ приходытѣ на бѫдущитѣ мѣсеки; сѫщата тѣзи мѣрка ще са приспособява и за Централното управление което е въ съдалището на Вилаетътѣ. А въ края на годината ще са направи общо пречисленіе на Кассата на туй Управление, и, заплатенитѣ мѣсечини и разноскытѣ като са приснѣматъ отъ ежемѣсечини количества (отъ древне време опредѣленитѣ за мѣсечини и таини), които сѫ са зели отъ мѣстнитѣ Касси, и отъ приходытѣ, които сѫ са произвели отъ половината стойностъ на хартійтѣ, ако има избытъкъ, отъ него ще са издѣлжатъ и въ случай еще неплатенитѣ — дължими мѣсечини и прочиитѣ разноски на чиновнициятѣ въ *Санджакътѣ*, и което

остане, ще са предаде на Санджашката касса и счете като приходъ на Държавната централна Касса, безъ да са допрощава прехвърлянето на приходытъ отъ една година въ друга. Обаче, ако происходящтъ избытъкъ, въ окончанието на годината, подиръ направенътъ иждивенія, не покрива суммата на неплатенътъ мѣсечини и разноски, тогази този избытъкъ са разхвърля по съразмѣрността на съкого отъ останалътъ неплатени мѣсечини, и тъй са приключватъ смѣткытъ на нея година.

Чл. 11.) Испроважданытъ на Импер. Дефтерхана документы, като са разгледатъ и тамъ, вмѣстяватъ са въ тафтеритъ и са подпечатватъ; а като са задържатъ тамъ и запазватъ подпечатенътъ таблицы, противъ квитанція доро престигнатъ преждесъбранытъ за испроваждане расписки (*илмихаберы*), тапитъ са проваждатъ надирѣ какъто си сѫ и какъто сѫ раздѣлены, и ако между тѣхъ са намѣрѣнъ иѣкои безчинно и неправилно съчинены, сѫщо са проваждатъ и тѣ, съ изысканытъ разъясненія или поправки, до Главното Вилаетско управление; а отъ тамъ, подиръ вмѣстяваньето имъ въ тафтеритъ, са испроваждатъ до сѣдалщето на *Санджака*.

Чл. 12.) Върнатытъ надирѣ отъ Главното Вилаетско управление въ *Санджасътъ* подпечатенъ тапитъ, като са забѣлѣжатъ, спорѣдъ преждедѣржимиа редъ, въ принадлежащиа тафтеръ, безъ отлаганье са проваждатъ въ *Казытъ*, дѣто, съ знаніето и чрѣзъ писаря надъ тапитъ са даватъ тутакси даромъ на ступанитъ имъ, отъ които са зематъ преждедаденътъ расписки, и са проваждатъ въ сѣдалището на *Санджака*.

Чл. 13.) Чиновницитъ на земитъ и писаритъ на тапитъ изъ *Казытъ* са съсчитватъ, когато са касае до размышленіе за земи, съ членовете на мѣстнытъ Административни съвѣты, и съ тѣхъ като разыскватъ и обсѫдятъ, подпечатватъ и тѣ изложеніята що ще са съчинятъ.

Чл. 14.) Когато управителътъ на Импер. Дефтерхана, или подъуправителътъ отива на иѣкое мѣсто да направи испыти и издирванія, ще получва, съразмѣрно съ отстояніето на

мѣстото, дѣто отива, заплата за четыри коня; а чиновници тѣ на земитѣ въ Санджацитетѣ, за обхожданьето имъ изъ тѣхъ ного окружie, ще земятѣ заплата за два коня. Тѣзи пари сѫщо са плащатъ отъ половината стойност на хартiйтѣ, предимѣтванье, което ще става сѣкога по основаніе на изложенiята на Съвѣтъти за отстоянiето на мѣстата, дѣто отиватъ и отъ дѣто са връщатъ реченытѣ чиновници. Какъто сичкытѣ чиновници, тѣй и онѣзи надъ тапитѣ сѫ дѣжни, дѣто и да отиватъ и дѣто и да обхождатъ, да земятѣ съ пары потрѣбны си нѣща; въ противенъ случай сѫ отвѣтственни и виновни за престъпленiето на туй постановленiе.

Чл. 15.) За Централнитѣ тапийски писалища и за онѣзи въ Санджасацитетѣ ще са опредѣли по отсѣченiе едно съразмѣрио писалищно иждивенiе, и ежегодно, за сѣко Централно писалище, сѫщо едно количество по отсѣченiе за дърва и други разны разноски; на послѣднитѣ тѣзи писалища ще са назначи и слуга. А иждивенiето за сичкытѣ тѣзи сѫщо ще са извади отъ половината стойност на хартiята. Съ една речь, отъ м. Марта на 1,282 л., отъ Казалiйскитѣ кассы никоя платка не ще стане за мѣсецини, или за разноски, или за какво да е друго нѣщо на чиновници тѣ надъ тапитѣ.

По настояще като са начерта, чрѣзъ горнитѣ постапованiя, дѣйствието на чиновници тѣ надъ тапитѣ, отпослѣ до колкото са би направили измѣненiя въ приспособленiето, които са укажатъ отъ опыта, ще са съобщатъ изыскванытѣ чрѣзъ званични забѣлѣжки на Главнитѣ Видаeтски управления.

ОБРАЗЪ НА ХАТТИ-ХУМАЮНА.

«ДА БѢДЕ СПОРѢДЪ СЪДЪРЖАНІЕТО.»

УСТАВЪ

на наследственното право върху правителственитѣ
(ЕМИРИЕ) и посветены (МЕВКУФЕ) земи.

(19 Мухаррѣмъ 1,284 — 12 Априлъ 1,867 л.).

За олесненіе на промѣненіята на земленытѣ стежанія,
за развитіето на земледѣліето и търговіята, еще и на бо-
гатството и благодеинствіето на Държавата, благосклонно са
подтвърдихъ отъ Н. И. В. Султана слѣдующытѣ постановле-
нія, които са касаіятъ до началата на преминуваньето върху
наследницийтѣ какъто на царскытѣ тѣй и на посветенытѣ зе-
ми, за които бѣше обычай да са притежаватъ съ тапія.

Членъ първый.) Какъто Законътъ за земите опредѣля за
прехвърлянето изравно на притежаемытѣ съ тапія земи, били
правителствени или вакуфски, върху чадата и отъ двата ро-
да, ще са съхраніятъ и за въ бѫдущее, какъто и до сега.
Обаче, ако притежателътъ на такви земи не остави чада,
тѣ ще преминятъ

II.) На внуцийтѣ му, сирѣчъ на сыновнытѣ му и дъщерины
чада;

III.) На баща му и на майка му;

IV.) На еднокръвнытѣ му и еднобащины братя;

V.) На еднокръвнытѣ му и еднобащины сестры;

VI.) На еднобащинийтѣ му братя;

VII.) На едноматернытѣ му сестры изравно, и безъ замѣна.

А въ лишеніе на наследници отъ сичкытъ тѣзи степени, ще са прехвърлятъ земитъ върху останжлъя въ животъ отъ сѫпрузытъ

Чл. 2.) Наслѣдникътъ, който принадлежи на нѣкой отъ горѣзложеніетъ степени, исключва отъ наслѣдіето сичкытъ други отъ слѣдующытъ степени: внуцътъ, напримѣръ, не можтъ да наслѣдїтъ земи, когато има чада, и родителитъ сѫщо са исключаватъ отъ наслѣдіето когато има внуци; при тѣхъ чадата на преждеумершытъ сынове и дъщери замѣстяватъ своитъ родители, и наслѣдватъ вмѣсто тѣхъ дѣда си и баба си. А останжлъйтъ въ животъ сѫпругъ или сѫпруга иматъ право да наслѣдїтъ дѣлъ равенъ съ четвъртината отъ земитъ, които са прехвърлятъ на наследницитъ, но отъ 3-ия до 7-ия степень, т. е. когато има чада или внуци, никой дѣлъ не зема отъ наслѣдіето останжлъйтъ въ животъ сѫпругъ или сѫпруга.

Чл. 3.) Дѣлговетъ за залаганье поради обезпечениe (*фи-
рдиги-бѣлѣ-вѣфѣ*), какътъ и условіята, подъ които незаложенитъ земи могатъ да послужатъ за исплащанье на сѫществующытъ дѣлгове, бывъ живъ или умрялъ дѣлъникътъ, ще са изложжатъ въ особни Уставы.

Чл. 4.) Постановленіята, които са приспособяватъ върху правителственитъ и посветени земи, ще са приспособижатъ напълно и върху земитъ и чифтицытъ, които са притежаватъ съ силата на Султански актове за ступанство (*мюлкнамѣй ху-
маюнѣ*), но ще са зема и за въ будущее годишното имъ заплащано даждie, спорѣдъ особния за туй Законъ, какъто и до сега.

Чл. 5.) Сѫщо са съхраняватъ въ пълна сила и постановленіята на Закона за земитъ, които са касаѣтъ до владѣніето на сѫществующытъ зданія и дървета върху правителственни и посветени земи.

Чл. 6.) Настоящійтъ Законъ са полага въ дѣйствие отъ обнародваньето си; но ще са обнародва отъ послѣ ново изданіе на Закона за земитъ и на Устава за ташитъ, съгласно съ горѣопредѣленитъ новы Императорски постановленія.

ОБРАЗЪ НА ХАТТИ-ХУМАЮНА.

«ДА БЪДЕ СПОРВДЪ СЪДЪРЖАНІЕТО.»

ПОСТАНОВЛЕНІЯ

ЗА ПРИСПОСОБЯВАНЬЕ НА ПРЕДИДУЩІЯ ЗАКОНЪ.

(17 Мухарремъ 1,284 — 10 Априлій 1,867 л.д.).

До сега правото за наследіето на земи Правителственны *Емиріє* и Посветены (*Мевкуфѣ*), което зависяше отъ *Бейтъ-з-мѣла*, са ограничаваше върху чадата, башата и май-матата на ступанина; но за утвържденіе на правото на ступан-ството на тѣзи стежанія въ раждѣтѣ на тѣхнитѣ ступани, прѣгътѣ на наследіето върху реченытѣ стежанія са разшири, съ силата на издаденія съ днешна *дата* по Императорскій Указъ Законъ.

Но поради причинваната тщета на Господарственната масса чрезъ уничтоженіето на правото на обезступанствуваніето (*махлолѣ*) (*), сѫщо и поради ползытѣ, които ще из-личатъ чрезъ отстѣживаніето на тѣзи стежанія притежатели-тѣ имъ, за възмездіе на туй отстѣживано право на землеприте-телитѣ, са рѣши щото Правителството да земе отъ годи-шнага приходъ на земята единъ и половина десетъкъ, т. е. по 15 на 0/0-тѣ. При тѣмъ, понеже изведенѣжъ и съ пары ис-пращаніето на този данъкъ може да произведе повреда на землепритецелитѣ, за туй ще са разхвърля на пять години, а той ще са заплати отъ годишнитѣ произведенія въ стока или въ пары, по волята на землепритецеля. Разхвърлянието на пять години на този данъкъ ще стане какъто слѣдува:

(*) Гледай на стр. 8 и 9-та въ Закона за Земитѣ.

(Заб. на Изд.).

Първата година (1,283) ще са заплатищъ половината десетъцитъ, които са земахъ до сега върху произведените на земите *Емирие* и *Мевкуфе*, т. е. землепритежателъ, който сега плаща за десетъкъ едно кило, ще даде тогази освѣтъ кило и друго половина.

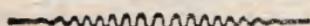
Втората година ще са заплатищъ четвъртината отъ десетъцитъ, т. е. землепритежателъ, който сега плаща за десетъкъ едно кило, ще даде тогази освѣтъ туй кило и една четверть повече.

Третата, четвъртата и петата година събираньето ще стои, какъто прѣзъ втората, отъ една четверть. А подиръ теченietо и на петата година, землепритежателъ не плаща вече нищо друго освѣтъ обыкновенитъ десетъци.

Единътъ и половина десетъкъ, който ще събере какъто по горѣ за вѣмездіе на правото, което разширява кръга на наследдіето, ще са земе само отъ ступанытъ на земите *Емирие* и *Мевкуфе*. Каквото и да е произведенietо на обработваната земя, земаньето на едина и половина десетъкъ, и случай на даванье подъ наимъ на етежаніето, ще е въ тежкотъ на ступанина. Този данъкъ са ограничава за земите *Емирие* и *Мевкуфе*, притежаемы съ тапія, а не ще са земи отъ произведенietо на маслинытъ, чирицитъ, лозята и други плодоносни дървета.

Данъкъ по 15 на 0/0^{-тъ}, разхвърленъ на пять години, ще са земе и отъ приходитъ или ползитъ на необработенитъ земи, какъто отъ *кюшлацийтъ* и *яйлацитъ*, притежаемы съ тапія, върху сѫщитъ условия и съразмѣрности, върху които и отъ обработенитъ земи,

Сѫщата мѣрка ще са земе и за земите притежаемы *Мюлкнамѣта* какъто и за други земи *Емирие*, а по послѣдните са обнародватъ постановленія за годишни даникъ върху земите, които принадлежатъ на реда на Царскитъ земи (*Елляки Хумаюнъ*).

ОБРАЗЪ НА ХАТТИ-ХУМАЮНА.

«ДА БѢДЕ СПОРѢДЪ СЪДЪРЖАНІЕТО».

ЗАКОНЪ

А ПРЕХВЪРЛЯНЬЕ НА НЕДВИЖИМЫТЬ ГРАДСКЫ (МОШАК-
КАФАТЪ) И ЗЕМЛЕННЫ (МОСТЕГИЛАТЪ)
ВАКУФСКЫ СТЕЖАНІЯ.

(17 Мухарремъ 1,284 — 10 Априлій 1,867 л.).

Слѣдующытъ постановленія са подтвърдихъ по высоко-
славното одобреніе на Н. И. В. Султана за благоустройство
на наслѣдственното право поради прехвърляніето на вла-
дѣніето на недвижимыть вакуфски стежанія, называемы *му-*
шаккафатъ и *мюстегиллатъ* (*), а притежаемы съ двоенъ
наимъ (били-иджаретейнъ) (**), и подлежащи подъ наблюде-

(*) *Мушаккафатъ* = градскы зданія, са казватъ онѣзи, които сѫ посветени на
иѣкое посвещеніе и иматъ въобще образа на съвръшенно зданіе, т. е. покриты съ
покръвъ, както къщытъ, хамамытъ, дюгенийтъ, хановетъ, училищата и подобниятъ.
А *Мюстегиллатъ* = земленны стежанія, са казватъ стежаніята, които нѣматъ об-
разъ на зданія, а произвождатъ плодове, и. п. лозята, нивытъ, градинитъ и сич-
китъ които нѣматъ покръвъ.

(Заб. на Изд.).

(**) *Иджарѣ* са дума наимътъ, който плаща на Лѣржавната Касса посве-
тенытъ на иѣкое посвещеніе земи (*аразій джисбаѣтъ*). А *иджаретейнъ*, двойнітъ
наимъ, който плаща притежателитъ. Отъ тѣзи наими, называемытъ *иджарѣй*
муаджиселѣ = наимъ предплащанъ, са плаща веднѣжъ за выпаги, когато са зема
владѣніето; а *иджарѣй-мюеджиселѣ* = наимъ на почаци, са плаща отъ притежа-
теля ежегодно. Притежателъ на таквызи съ двоенъ наимъ посвещенія може да ги
продадѣ, ако иска, а пъкъ посвещеніята що сѫ съ по единъ наимъ (*иджарѣй-вахи-*
делио) не са продаватъ, но са прехвърлятъ само наслѣдственно отъ единъ членъ на
другия на притежающата ги фамилія, дори като умре иѣкой отъ тѣхнитъ прите-

ніето или подъ управлението на Кассата на Импер. Евкафъ, като принадлежащи на Вакуфытъ на едновременнытъ Султаны и на онѣзи около тѣхъ, или поради свършваньето на рода на опредѣленытъ попечители (*мютевеллии*) (*). Тѣзи отстѣживанія никакъ не ще повредїжть испълненіето на условіята, подъ които сѫ са посветили благотворнытъ заведенія и привързанытъ на тѣхъ стежанія, като положенытъ условія (*шартъ вакуфъ*) отъ завѣщателя са считать какъто и до сега въ пълна сила и дѣйствіе.

Членъ първый.) Покрытытъ и не покрыти Вакуфски стежанія, притежаемы съ двоенъ наимъ, ще преминжтъ

Първо какъто до сега, на мажкытъ и женски чада на притежающія изравно. А когато той нѣма чада, нито мажкы нито женски, реченытъ стежанія ще преминжтъ

Второ, пакъ изравно, върху неговытъ внуци, т. е. върху сыновнытъ му чада, мажкы и женски;

Третъо, върху родителитъ му;

Четвърто, върху единокръвнытъ му братя и сестры;

Пето, върху едиобашинытъ му братя и сестры (които сѫ само отъ единъ баща);

Шесто, върху едноматернытъ му братя и сестры (които сѫ само отъ една майка);

Седмо, върху останълъ въ животъ сѫпругъ или сѫпруга-

жатели безъ чада преминжтъ тѣ въ владѣніето на Главното управлениe на Евкафа. *А джасабъ* въобще са казва сѣкій правителстvenъ чиновникъ, отреденъ за събираньето на различни произведения, но са посвети речта за чиновницътъ, които сѫ отредени особно за събираньето на тѣзи годишни наими (*иджарѣ*) и за наблюдението надъ тѣхъ.

(*Заб. на Изд.*)

(*.) *Мютевеллия* на Вакуфа т. е. попечитель на пѣкоѣ посвещеніе са казва онѣзи, когото завѣщательъ опредѣля надзиратель върху стежаніето което завѣщава и испълнителъ на условіята на завѣщаніето. Завѣщательъ опредѣля много пласти щото надзиранието на посвещеніето му да са прехвърля наследствено отъ единъ членъ на другия на фамиліята, но защото са случаи едновременнытъ попечитель подиръ истеченіето на едно време да умре безъ наследникъ, тогази управлението на посвещеніето преминува исклучително подъ управлението на Кассата на Императорскытъ Вакуфы.

(*Заб. на Изд.*)

Чл. 2.) Пò близкыйтъ наследникъ исключва по отдалеченъя. И тъй когато има чада, не наследватъ внуцитъ, а когато има внуци, никое право за наследіе върху Вакуфски стежанія нѣматъ родителитъ на умрѣлъя притежатель. При тѣмъ чадата на преждеумрѣлъя сынове и дьщири, като влѣзватъ на място на своите родители, ще наследватъ принадлежащія имъ дѣлъ отъ имуществото на дѣда си или на баба си. А останалыйтъ въ животъ съпругъ или съпруга, като има наследници доро до вторая степень, т. е. чада и внуци на умрѣлъя съпругъ, нѣма никое право за наследіе върху недвижимы Вакуфски стежанія. Обаче, когато нѣма наследници освѣнь отъ 3-ї степень доро и до 6-ми. (братья и сестры по майка), наследватъ четвъртата часть отъ имуществото на умрѣлъя.

Чл. 3.) За обезщетяванье на отнеманытъ ползы отъ Вакуфската касса, поради разширеніето на наследственното право, и поради за въ бѫдущее рѣдкото преминуванье на стежаніята въ владѣніето на Вакуфытъ, ще са умножи съразмѣрно и спорѣдъ стойността на стежаніята опредѣленытъ отъ напредъ върху тѣхъ годищени даникъ (*иджарѣй мугеджеселѣ*); туй съразмѣрно умноженіе ще са опредѣли чрѣзъ особни наставлениа.

Чл. 4.) Ще са зема, какъто и отъ напредъ, въ случай на продаванье на Вакуфскытъ недвижимы стежанія даждіе по 30 на хылядата (3 на $0/0^{-\text{th}}$), а въ случай на прехвърлянъето имъ отъ родителитъ на чадата имъ по 15 на хылядата ($1 \frac{1}{2}$ на $0/0^{-\text{th}}$). А въ случаите, когато прехвърлянъето на недвижимытъ Вакуфски стежанія ще стане върху наследници по даченъ, на които степенитъ са по горѣ опредѣлихъ, ще са зема даждіе съразмѣрно съ наследственныя имъ степень, който особно ще са опредѣли.

Чл. 5.) Системата на залаганьето (*фираги билг-вефа*) на стежанія за обезпеченіе на дългъ остава си дѣйствителна какъто и до сега; а зависящитъ случаи отъ тѣзи ~~и~~ система ще са опредѣлѣни чрѣзъ особни Уставы.

Чл. 6.) Притежателитъ на Вакуфскытъ недвижимы сте-

Осм. Зак. Том. II,

жанія не сж длѣжны да са съобразіјѣтъ съ настоящія Уставъ Но желающытъ да са ползуватъ отъ тѣзи постановленія, сж длѣжны да подновїјѣтъ сѫществующытъ актове на стежанія си, които притежаватъ съ двойно даждіе (*бѣлг-иджаретенъ*), спорѣдь формалноститъ, които ще са опредѣлїјѣтъ отъ послѣ.

Чл. 7.) На настоящія Законъ подлежатъ само свещенныи вакуфы (*) на одновременныи Султаны и на онѣзи които сж около тѣхъ, на които управлението ввѣreno на попечители, принадлежи на Н. И. Величество, и които поради изгубваніето на попечителскыи фамиліи са управляватъ за съѣтка на Министерството на Евкафа. А върху другыи Вакуфи не са приспособява настоящійтъ Законъ, но, ако иѣкой завѣщатель на таквици Вакуфи, еще като е живѣ, може да измѣни условіята, на завѣщанието си, допрощаща му са да са съобрази съ настоящія Законъ.

Чл. 8.) Недвижимыи стежанія *Мушаккафатъ* и *Мюстегалатъ*, на които земята е посветена, плащащи наимъ по отсѣченіе (*мукатѣ*) (**), а не и зданіята върху тѣхъ, като сж собственни стежанія (*мюлкъ*), подлежатъ на владѣющытъ отъ напредъ постановленія, за тѣхъ. Но въ времето на купуванье-продажаваніето, на замаганьето, или на наследственното прѣхъряніе на подобиитъ стежанія ще са умножава съразмѣрно опредѣлениитъ отъ древне време по отсѣченіе наимъ (*мукатѣ*).

Чл. 9.) Настоящійтъ Законъ вдѣзыва въ исполненіе отъ деня на проглашеніето му.

(*) Вакуфи сж посвященіята, направени за иѣкое человѣколюбиво помѣрепе, въ обыкновенно на джаміи, или на Турски мѣнастыри привързани. Стежаніята за поддържаніе на благотворни заведенія са дававатъ подъ наимъ отъ Евкафа, а който земя владѣніето, имъ заплаща едно опредѣлено коичество, называемо *иджарѣ*, на предназначената за туй Евкафска касса.

(Заб. на Изд.)

(**) Притежатель на Вакуфско стежаніе, независище отъ тѣзи формалности на *мукатѣта* — даванѣе подъ наимъ по отсѣченіе, освѣнъ годишното даждіе, е освободенъ отъ сѣко друго задълженіе къ Началството на Евкафа; зданіята върху таквици земи са считатъ като собственни стежанія (*мюлкъ*). (Заб. на Изд.).

УСТАВЪ,

КОЙТО СА КАСАЕ ДО ИСПЪЛНЕНИЕТО НА ЗАКОНА ОТЪ 17 МУХАРРЕМЪ
1,284 г., ОБИАРОДВАНЪ ПО ИМПЕРАТОРСКА ЗАПОВѢДЬ ЗА РАЗШИРЕ-
ЧЕТО НА НАСЛѢДСТВЕНИТО ПРАВО ВЪРХУ ВАКУФСКИТЕ СТЕЖАНИЯ,
ЛЕЖАЩИ ВЪ ПОСВЕЩЕНИЯТА НА ИМПЕРАТОРЪТИ, И НА ОНѢЗИ
ЩО СЪ ОКОЛО ТѢХЪ, ИЛИ ВЪ УПРАВЛЕНИЯТА ОТЪ
МИНИСТЕРСТВОТО НА ЕВКАФА.

(2 Зилкадѣ 1,285 — 2 Февруарѣ 1,869 г.).

Членъ първый). Уничтожаемы опредѣлениетѣ отъ древно
време наимъ, заплащани за владѣніето на Вакуфскитѣ градски
и земленни стежанія, на които владѣніето по наследствено
право са опредѣли върху по широки основы, притежателитѣ
на таквьзи стежанія за въ бѫдущее ще плащатъ годишнѣ
наимъ (*иджарѣтъ люеджелѣтъ сеневиѣ*) по единъ грошиъ на
хълядата, върху настоящата дѣйствителна стойностъ на тѣзи
стежанія, прицѣпнѣма чрезъ свѣдущи брифители.

Чл. 2.) Тѣзи мѣрка са приспособяватъ и върху притежа-
митѣ съ двоенъ наимъ *гедици* (*), съ тѣзи само разлика че
като са присъста стойността на земята, като е чисто сте-
жаніе на ступаница ѝ, годишниятъ данъкъ на подобнытѣ са
опредѣлъ върху другото отъ прицѣпната стойностъ, т. е. върху
стойността на зданіето.

(*) *Гедикъ* е право происходяще отъ продължително даванье подъ наимъ на
иѣко кѫща, или дюгешъ, или заведеніе, или друго недвижимо стежаніе, съ силата
на който закупникъ на горнитѣ, като е заплатилъ единъ путь за сѣкога опре-
дѣленото количество чрезъ туй съгласително писмо, не може да са изгойи никога
отъ туй собствено негово стежаніе, нито той, нито неговите наследници, но го
съхранява продължително, като заплаща ежегодно едно даждie, опредѣлено въ ре-
ченото съгласително писмо. Той еще може и да прехвърли правото си, прдавающъ
ги на другого съ съгласието на собственый ступаницъ, было смѣ случаило да е той
частно лице, было Наимѣството.

(Биб. на Изд.).

Чл. 3.) Стойността на градскытъ и земленни стежания, зависящи отъ категорията на означаемытъ въ новия Законъ посвещенія, и имеющытъ гедикъ, ще са счете като четыридесетократна на наима на собственното стежаніе, който плаща ежегодно ступанинътъ на гедика, и върху тъзи стойность, на колкото гроша ако и да са въскачва, са опредѣля годишень наимъ по 20 пары на хиладата, безъ да са допрощава умножението на ветхия наимъ.

Чл. 4.) Когато определеныйтъ отъ древне време наимъ на иѣкое посветено стежаніе е по голѣмъ отъ онзи, който ще са прицѣни спорѣдъ настоящія Уставъ, ще са зема и за въ бѫдущее какъто си е.

Чл. 5.) Понеже са разшири правото на наследственното прехврлянѣе на Вакуфскытъ стежанія, тѣ когато става върху чадата, зема са даждіе, какъто и отъ напредъ, по 15 на 1000-та, а когато върху внуци, по 30 на 1000-та, върху родители, по 40 на 1000-та, а върху еднокръвни братя и сестры или върху братя и сестры отъ разны бащи и майки, или върху сѫпруги, по 50 на 1,000-та. Въ случай на съвършенната имъ продажба, зема са, какъто и отъ напредъ, даждіе по 30 на 1,000-та, а въ случай на залаганье или на разрѣшеніе на залога, по 15 на 1,000-та.

Чл. 6.) Четвъртата часть отъ даждіето за продаванье, за залаганье, и върху самытъ чада за прехврлянѣе на Вакуфскытъ стежанія принадлежи, какъто и отъ напредъ, на писаритъ и бирпицьтъ на относителнѣтъ Вакуфи, а остатъкътъ на Кассата за смѣтка на тѣзи Вакуфи. Но освѣнь прехврлянѣето върху чада, даждіето което ще са земе за съко друго прехврлянѣе върху другъ наследникъ, принадлежи исклучително и само на реченытъ Вакуфи, и като таквози са предава на Кассата.

Чл. 7.) Наслѣднициятъ, които получватъ правото на прехврлянѣето върху тѣхио име на Вакуфски стежанія, ако сѫ въ Цариградъ, въ разстояніе на шесть мѣсеца, ако ли сѫ вънъ изъ областитъ, въ разстояніе най много на ёдна година, сѫ

должни да поискатъ, было самолично было чрезъ повѣренъ, прехвърляніето, спорѣдъ опредѣленытъ формалности, на пре-минжалитъ върху тѣхъ по наследственна причина стежанія.

Чл. 8.) Ако ступанинѣтъ на градски или земленни сте-
жанія, привързаны на различни Вакуфи, поиска да са съобрази
съ новыя Законъ, примѣрва са и са опредѣля особно принад-
лежащето на сѣкой Вакуфъ място, и съгласно съ новыѣ
формалности са съчиняватъ актоветъ за тѣзи мяста, които са
относятъ до означаемыѣ въ настоящія Законъ категоріи. А
происходящыѣ стежанія отъ много посвещенія, быве изцѣло
зависяли отъ реченытъ категоріи, или отъ части принадлежели
на реда на посвещеніята върху особни условія (*Ефкафим-ме-
срутѣ*), са прицѣняватъ по основаніето на настоящето имъ
състояніе, и спорѣдъ съразмѣрната на сѣкой Вакуфъ стойностъ
за принадлежащата му часть са опредѣля наимѣтъ, който ще
са плаща на сѣкой.

Чл. 9.) Когато, за нѣкое стежаніе притежаемо изъобщо и
неподѣляемо, иска нѣкой отъ притежателитъ му да са съобрази
съ новыя Законъ, а другытъ нещожътъ, тогази, ако раздѣле-
ніето на таквози стежаніе е възможно, отдѣля са принадле-
жащійтъ на него дѣль, и са съчинява актътъ му спорѣдъ по-
становленіята на новыя Законъ; обаче, ако стежаніето не
може да са подѣли, тогази са издава новъ актъ за владѣніе,
съгласно съ реченыя Законъ, за неподѣляемия дѣль на при-
тежателя за когото е речъта.

Чл. 10.) Подиръ опредѣленіето какъто по горѣ на го-
дишното даждie за наима на реченытъ градски и земленни
стежанія, ако са тѣ разрушатъ отъ пожаръ или съсипатъ и
опустошатъ, прави са ново прицѣненіе само за мястото, и
по туй основаніе, като са приснѣма съразмѣрното количество
на наима на разрушенытъ зданія, зема са частъта му която
са пада на стойността на мястото.

Чл. 11.) Подиръ опредѣленіето на наима на мястата, на
които е изгорѣло и са е опустошило зданіето, и на онѣзи, върху
които не е имало отъ напредъ зданіе, щомъ са въздигнатъ

нови зданія отъ топъ имъ, прицѣняватъ са тѣзи стежанія отъ ново чрѣзъ свѣдущи прицѣнители спорѣдъ настоящето имъ състояніе, и са опредѣля съразмѣрно годишнійтъ имъ наимъ по единъ грошъ на 1,000-та.

Чл. 12.) Отъ който день са съчинѣтъ и издадѣтъ актоветъ на Вакуфскытъ стежанія спорѣдъ новата система, којто разширява наследственното право; и отъ ново опредѣля количеството на наимѣтъ, до допълненіето на пять годици, было сѫ случило възвышеніе или уменіе въ стойността на стежаніята, опредѣленійтъ годишненъ наимъ прѣзъ туй пятьгодишно разстояніе нито ще са умножи, нито умали. Но въ края на съко петолѣтіе ще става ново прицѣненіе на Вакуфскытъ стежанія, и по основаніето на съкогашната имъ стойност ще са поправя наимътъ.

Чл. 13.) Въ актоветъ за владѣніето, които ще са издадѣтъ спорѣдъ новата система не са допроща за забѣлѣжванѣе въ полытъ имъ; но и за продаваніе, и за прехвърляніе, и за раздѣленіе и подѣленіе са съчиняватъ и издаватъ съкога нови документы, а ветхытъ са зематъ отъ рѣцѣтъ на притежателитъ и саeturятъ въ архивътъ между предѣстителитъ.

НАСТАВЛЕНИЯ,

КОИТО ОПРЕДЪЛЯВАТЬ ДѢЙСТВІЕ НА КАССАТА ВЪ ЦАРИГРАДЪ
И ВЪ ТРИТЪ МУ ГРАДА И ОНУЙ ИЗЪ ОБЛАСТИТЕ ЗА ПОДНОСВАНІЕ
ПРОЗБЫ ПОРАДИ РАЗШИРЕНИЕТО НА НАСЛЕДСТВЕННОТО ПРАВО.
СЪГЛАСНО СЪ НОВЫЯ ЗАКОНЫ.

(Мухарремъ 1,287 — Марта 1,870 г.)

Членъ първый.) Прозбытъ на ступанытъ на стежанія за разширение на наследственото право, въ Цариградъ и въ тритъ му града (*), са възлагатъ на писалището надъ актоветъ, а изъ областите, на принадлежащето на Вакуфъ Управление. Туй като стане, актоветъ що сѫ въ рѣцѣтъ на просителя са сравняватъ съ сѫществуващи за тѣхъ забѣлѣжки въ архивътъ, и тѣзи забѣлѣжки отъ несъ са написватъ на прозбытъ. Въ случай, когато актътъ на просителя са е изгубилъ, разглеждатъ са изыскванытъ издырвания по основанието на сѫществуващи забѣлѣжки, и става тѣхното изложеніе въ полътъ на истата прозба; а въ съкрай случаи еще са забѣлѣжва и относителното съдържаніе на Закона.

Чл. 2.) Подиръ испълнението на формалностите въ горнія членъ, ако прозбата са е подала въ Цариградъ, или въ тритъ му града, отиватъ на мястото, за начертанието на плана, който е потребенъ зада са узнаѣтъ настоящите синори и числото на арианытъ на стежаніето; и за опредѣленіе на стойността му, отъ Управлението надъ актоветъ, едно лице за туй отредено, и отъ относителното отѣдливо на града, единъ индексинерипъ, и отъ телмаламътъ които сѫ на служба при Кассата, и отъ прицѣнителитъ при Нисалището на актоветъ, по

(*) Въ Іервия томъ на стр. 357 обяснянія кои сѫ тритъ града на Цариградъ.

едно лице, и, въ присѫтствіето на Имамина и на махаленски-
тѣ първенцы (дѣто лежи реченото стежаніе), ако ли маха-
лата състои отъ други народности, пакъ въ присѫтствіето на
първенците ѝ, и най малко четырма отъ отличнѣи жители,
ставатъ изысканытѣ издѣрванія, и са написва точно изложе-
ніе за тѣзи, по основаніето на което са извръшватъ за по-
нататъкъ въ Кассата, и са издаватъ актоветъ. Ако ли не е
станжла прозбата въ Цариградъ и въ тритѣ му града, но въ
окружіето, което зависи на Централното Полицейско упра-
вленіе, изыскваното испытванье и разглежданье става въ при-
сѫтствіето на надлежния Вакуфский управителъ, на единого
отъ членоветъ на Съвѣта, на Имамина и на първенците на
махалата или на селото, дѣто лежи стежаніето, и на старѣй-
шината. И като са съчини изложеніе, подпечатва съ печа-
тытѣ на сичкытѣ присѫтствующи, и са дава на Главното у-
правленіе, което го поднося на Централното Полицейско у-
правленіе; а тѣ Управление възлага документытѣ съ писмо на
Министерството на Императорскытѣ вакуфи и послѣдствіе на
туй са извръшватъ изысканытѣ въ кассата за изданіето на
принадлежащи актове.

Чл. 3.) Послѣдствіе на подносванытѣ за този предметъ
прозбы изъ областитѣ, като са испълнѣйтѣ колкото са въ 1-мы
членъ забѣлѣжихъ, отиватъ на мѣстото за разглежданье
отъ Мѣстния съвѣтъ двама членове, Евкафскытъ управителъ,
или неговътъ повѣренъ, Имаминътъ и мухтарытъ на махалата,
дѣто са намѣрва стежаніето, ако ли тѣ лежи въ село, Старѣй-
шинскытъ съвѣтъ на селото, ако е възможно и служителитѣ
на относителнѣя Вакуфъ, и намѣстникътъ на Евкафскыя упра-
вителъ, или пѣкъ писарь испроводенъ отъ негова страна, и
тѣй, съчинямо изложеніето, въ което са забѣлѣжватъ насто-
ящытѣ синоры, числото на аршинытѣ, или на дююнытѣ, и
на приценената стойност на реченото стежаніе, подпечатва
са отъ присѫтствующи въ издѣрваньето и отъ чиновници-
тѣ, и са проважда на *Каймакамина*, и чрѣзъ него като са под-
твъриди отъ Казалійскыя съвѣтъ, отправя са на *Мютесарифина*

и посль са извршватъ изысканытъ спорѣдъ дѣйствующія редъ.

Чл. 4.) Подиръ свършаньето на горѣозначенытъ формалности на градскытъ и земленни Вакуфски стежанія, за който са е поискalo разширеніето на наследственното право, за стежаніята, какъто градски тѣй и земленни, лежащи въ Цариградъ и въ тритъ му града, или въ мѣста, зависящи отъ Централното Полицейско управление, ще са издадѣтъ, спорѣдъ прѣстяя редъ, привременни актове отъ Управлението на Касата на Императорскытъ вакуфы, което е надъ актовете; подиръ изданіето на тѣзи привременни актове разширеніето на реченото право са счита като свършено.

УСТАВЪ

ЗА ЗАЛАГАНЬЕ НА СТЕЖАНИЯ.

(21 Ребін-юл-Аххръ, 1,287 — 8 Юлій 1,870 л.).

Членъ първый.) За стежаніето, което ще са заложи най напредъ трѣба да са зема записка (*цымхаберъ*) отъ мухтарытъ и отъ старѣйшината на махалата и на селото, означающа че не е заложено на другого или секвестрирано отъ нѣкого; тъзи записка въ съдалищата на *Санджасытъ* ще са представя на Съдебния съвѣтъ (*Темизи-хукукъ*) на *Санджасака*, а изъ *Казытъ* на Съдебния съвѣтъ (*Даави-меджслиший*) на *Казата*; тъзи Съвѣты безъ забава ще разглеждатъ документытъ на стежаніето, и ако нѣма нѣкое препятствіе, записката ще са задържа тамъ, и ще са дава позволителна записка, по основаніето на която Мехкемето Санджашко или Казалайско ще издава *Хюджестя* за залаганіето.

Чл. 2.) Въ Съдебнытъ съвѣти ще са държи за туй тефтеръ, и когато са издаде позволителна записка за залаганье на нѣкое стежаніе, ще са забѣлѣжва въ речения тефтеръ, а като са издѣлжи дѣлгътъ му, ще са заличава.

Чл. 3.) Никое даждіе не са зема за таквози дѣло отъ съдилищата или отъ старѣйшинитъ освѣти даждіето за *хюджестя*.

ПОСТАНОВЛЕНИЯ

ОДОБРЕНИ ПО ИМПЕРАТОРСКА ЗАПОВЪДЬ ЗА ПРОДАВАНЬЕТО ИЛИ НИ
НА ЗЕМИ, ПРИНАДЛЕЖАЩЫ НА ДЪЛЖНИЦЫ, ЗА ИСПЛАЩАНЬЕ
НА ДЪЛГОВЕТЬ ИМЪ.

(7 Реби-юл-Езеда 1,279 — 1,862 г.).

Какъто е решено спорѣдъ ветхия Уставъ да са продаватъ движимытъ или недвижими стежания на дължниците освѣнъ една кѫща отъ малка стойностъ, сѫщо чрѣзъ публично наставанье са продаватъ и правителственитъ (мирскитъ) земи, които сѫ на дължниците, освѣнъ само толкози място отъ земята, което бы стигнѣло за нуждатъ на кѫщата имъ. Ако ли отъ количеството на предметытъ, които ще са продаджатъ не са изравняватъ сумытъ на дълга, тогази остатокътъ са събира отъ поражителитъ.

Когато са случи закупоподатъ (молтезимитъ) (*) на различнытъ Държавни даждя да възложатъ събираньето имъ на други лица, а тѣзи последнитъ да подаджатъ подъ дългове, зематъ са противъ тѣхъ сѫщите мѣрки, които трѣба да са земятъ и противъ онѣзи, които непосредствено дължатъ на Държавната касса. За исплащанье на дълговете на подобнитъ дължници са продаватъ движимытъ имъ и недвижими стежания и различнитъ имъ предметы, освѣнъ една кѫща, съгласно съ Устава. Но макаръ че спорѣдъ Императорския Законъ за земите, е решено да не са продаватъ за исплащанье на дългъ правителственитъ земи, които са намѣрватъ въ владѣнietо на дължниците, обаче исключихъ са отъ туй постановление правителственитъ искания, и туй исключение понеже има сила само за даваціята и земанита подъ закупъ (наимъ) които сѫ станжли направо отъ Държавната касса, за туй никоя сила нѣматъ за частитъ лица и за закупоподатъ.

(*) Молтезиминъ или пактагалдасъ са наимува онѣи, които съ заплащанье на едно количество камъ Правителството зема прѣвъ годината десетъцитъ или права на иѣкое място. Когато са касае само до десетъц., подобнитъ са имеуватъ ашярджеи или ташарджеи.

(Заб. на Изд.).

ОБРАЗЪ НА ХАТТИ-ХУМАЮНА.

«ДА БѢДЕ СПОРѢДЪ СЪДЪРЖАНІЕТО».

УСТАВЪ

ЗА ПРОДАВАНЬЕТО НА НЕДВИЖИМЫ СТЕЖАНІЯ
ПРОТИВЪ ДѢЛГЪ.

(27 Шабанъ 1,286 — 19 Ноемврій 1,869 л.).

Членъ първый.) Посветенытъ покрыты и непокрыты земи и зданія, и правителственытъ (мирійскитъ) земи, които са притежаватъ съ двойно даждіе (бѣлъ-иджаретѣнѣ) са продаватъ като просты собственны стежанія за отсѫденъ дѣлгъ (маккюмъ-бихъ) и безъ съзволеніето на дѣлжника.

Чл. 2.) Ако дѣлжникътъ докаже че отъ чистия приходъ на недвижимытъ си стежанія може да исплати дѣлга си въ разстояніе на три години заедно съ законната имъ лихва и разноски, и отстѣпи събираньето имъ на заимодавеца си, тогази стежаніята му са непродаватъ.

Чл. 3.) Ако събираньето на отсѫденъ (за който са е издало сѫдилищно рѣшеніе) дѣлгъ са възложи на другого нѣкого, а той като го пріемы върху си извѣсти дѣлжника за туй, има сѫщътъ правдина какъто и първыйтъ заимодавецъ да поиска продаваньето на недвижимытъ стежанія на дѣлжника.

Чл. 4.) Какъто не могатъ движимытъ стежанія на дѣлжника да са продаджатъ чрѣзъ рѣшенія, които сѫ за апелирванье, сѫщо и чрѣзъ заочны (отсѫженственни) рѣшенія не могатъ да са продаджатъ, доро не са измине срокътъ на прекотаженъето (йттираза).

Чл. 5.) Когато заимодавецътъ отправи прозба за зема-
щето си, и, въ случаи когато не са е заплатило земаньето му,
за продаваньето на недвижимытъ стежания на дължника, тръба
да написва съобщение, и като притвори въ него преписъ отъ
съдебното рѣшеніе, да ги испроводи направо до дължника
си или въ мѣстопребываніето му чрѣзъ испълнителната Власть.

Чл. 6.) Доро са не изминѣтъ 31 день отъ испрашаньето
на съобщеніето, не може да поискано продаваньето на недвижи-
мите стежания; обаче, ако подиръ испрашаньето на съобще-
нието му са изминѣтъ 91 день, прѣзъ които не са поискано про-
даваньето, тогази тръба да са проводи и второ съобщение,
подиръ което да са изминѣтъ и други 31 день, и тъй да са
искано продаваньето за да е дѣйствителна прозбата.

Чл. 7.) Подиръ испълнението на изыскванытъ, съгласно
съ 5-ия и 6-ия членъ, са испраща отъ Испълнителната власт
нароченъ чиновникъ, който извръшва секвестрираньето, и са
написватъ двѣ първообразни преписа за него, въ които са
забѣлѣжва съдѣржаніето на съдебното рѣшеніе и деномѣсечие-
то му, видѣтъ на недвижимото стежаніе, мѣстото и слоговете
му; сирѣчъ, ако секвестрираното стежаніе е гостопрѣемница, кѫ-
ща, дюгень, и друго таквози нѣщо, забѣлѣжва са името на града
или на селото, на *Казата*, на махалата и на улицата, въ която
тѣ лежи, нумерътъ на вратата и видѣтъ на съсѣднитъ му зданія;
но тѣ ако е земя, сирѣчъ градина или друго таквози нѣщо,
забѣлѣжва са *Казата*, селото, името на мѣстото, въ което
лежи, и отъ около колко уврата състои; ако ли има връхъ него
зданія, или дървета, забѣлѣжва са тѣхното число и видѣ,
името на сѫдилището, отъ което са е издало рѣшеніето, и
името, прѣкорътъ и мѣстопребываніето на тѣхните.

Чл. 8.) Наддаваньето са съобщава на публиката чрѣзъ
извѣстни извѣстия и чрѣзъ вѣстниците 21 день преди ис-
пълнението му. Тѣзи извѣстия са заливнатъ по стѣните на пѣ-
централизиранытъ мѣста изъ града, въ който ще са направи над-
даваньето.

Чл. 9.) Наддаваньето са продължава 61 день, и тогази сте-

жаніето са отстъпва на наддавача, и ототживањето са забѣлѣже въ наддавателния документъ отъ Испълнителната властъ. Ако въ разстояние на 31 день отъ реченото деномѣсечие са поеви нѣкой наддавач и наддаде до 5 на 0/0-ти, наддаваніето на стежаніето са повторя, а количеството на наддавањето са зема заедно съ разносите отъ последнія наддавач, и му са предаватъ отъ надлежното Отдѣление притежателните документи.

Чл. 10.) Ако наддавачъ на когото са отстъпили недвижимото стежаніе, са отегли отъ приемањето му, наддавањето са повторя, и причинената тѣща заедно съ разносите на тѣжбата са зематъ отъ него.

Чл. 11.) Членовиците, които извръшватъ наддавањето на стежаніето, каквто и членовете на съдилището, което е издало решението за продавањето, нѣматъ право да наддаватъ; ако ли сторијтъ туй, отговорни сѫ спорѣдъ Закона.

Чл. 12.) Ако нѣкой, прекланя на своя страна т. е. ако смущава публичното наддаваше, съгласно съ 238-ия членъ на Наказателниятъ Законъ са наказва.

Чл. 13.) Ако са представи нѣкой да оспорява притежателни документи ирху продаваемото стежаніе чрезъ публичното наддаваше, той трѣба да направи тѣжбата си преди исполнето отстъпване; но ако тѣжбата му са укаже неизправна, причинената тѣща отъ възбранието на наддавањето и отъ другиъ причини, напълно са зема бѣтъ него. Подобната тѣжба, като стапе и подиръ последното отстъпване, само тогава е дѣйствителна, когато тѣжителътъ може да докаже, че благословни причини сѫ го възбраили да стори туй нѣщо преди първото отстъпване.

Чл. 14.) Когато нѣкой заимодавецъ не поискъ продавањето на стежаніето на дѣлника си прѣзъ опредѣленото време, има право да направи туй нѣщо другъ заимодавецъ.

Чл. 15.) Когато една частъ отъ недвижимото стежаніе стига за исплаќањето на дѣлга на дѣлника, той като е на лице, продава са която частъ той одобрява, а когато отсътствува, продава са оцѣнена частъ, която по малко ощетива дѣлника.

УСТАВЪ

КОЙТО ОПРЕДЕЛЯВА ВЪ КОИ СЛУЧАИ СА ПРОДАВАТЪ ЗА
ИСПЛАЩАНЬЕ НА ДЪЛГЪ, ПОДИРЪ УМИРАНЬЕТО НА ДЪЛЖ-
НИКА, ЦАРСКЫТЪ ИЛИ ПОСВЕТЕНЫ ЗЕМИ, И ПОКРЫТИТЪ И
ПРОЧИ КАТО ПРИХОДЫ НА ВАКУФЫТЪ ПРИВЪРЗАНЫ
СОБСТВЕНИИ СТЕЖАНІЯ.

(23 Рамазанъ 1,286 — 15 Декемврий 1,869 г.).

ВВЕДЕНИЕ.

Какъто са предизвѣсти въ 3-ти членъ на Устава, спорѣдъ
който са разширява прехвърлянтьето по наследственна причина
на земитъ, и въ 5-ти който са касае до разширеніето на пре-
хвърлянтьето по тѣзи причина на покрытитъ и прочи на Ва-
куфытъ привързани стежанія, сега като са измѣнихи поста-
новленіята на 28-ти членъ на устава за ташитъ, допрощава са
подиръ умираньето на дължника за исплащанье на дълговетъ
и да са продаватъ заложенитъ противъ дълга му негови зе-
ми и покрытитъ и прочи посветени собствени стежанія, на
които са разшири правото на прехвърлянтьето. А чрѣзъ настоя-
щия уставъ са опредѣлява що да са върши за туй, когато е
живъ или умръ дължникътъ.

Членъ първый.) Притежателъ на царски или посве-
тени земи, който иска да задожи тѣзи съ тація притежаваны
земи на заемателя си, дълженъ е най напредъ да съхрани по-
становленіята въ 27-ти членъ на Устава за ташитъ.

Чл. 2.) Когато иѣкой, съ знанието на надлежното На-
чалството като е заложилъ на своя заемател притежаѣмытъ
си царски или посветени земи умре преди исплащаньето
на дълга си, той, какъто и другытъ дългове, са издѣлжава отъ
оставеното имущество на дължника. Обаче, ако той не е оста-

вилъ никое имущество, или ако оставеното не стига за исплащанье на дълговетъ му, безъ да са гледа че съществуватъ наследници, които иматъ право за прехвърлянъе на земите, или други, за които са опредѣлило правото на тапія, или не съществуватъ, дълговетъ ще са заплатѣтъ чрѣзъ продаваньето на публично наддаванъе противъ съразмѣрина стойност на една частъ отъ реченытъ земи, която стига за исплащаньето на дълга му.

Чл. 3.) Постановленietо на 2-ия членъ са приспособява и върху покрътъ и други на Вакуфътъ привързани стежания, за които Законътъ отъ 13 Сеферъ 1,284 л. нареди разширенietо на началото за прехвърлянъето по наследствена причина, и умноженietо на съразмѣренъ наимъ на количеството, което по лека лека ще са заплаща на Вакуфа.

Чл. 4.) Ако стойността на заложенътъ земи и покръти стежания и прибавленія не стигне за издълженіе на дълга на умрѣлъ дължникъ, заемателъ не може да поиска, за пъвчето частъ на заемътъ си, други земи и прочи посветени стежания, които сѫ въ владѣнието на дължника, а не сѫ заложени на него.

Чл. 5.) Настоящытъ законоизъеснителни постановления, понеже ще сѫ притурка на Законътъ отъ 17 Мухарремъ и отъ 13 Сеферъ на 1,284 л., ще са положатъ въ дѣйствие отъ датата на тѣхното проглашеніе.

ОБРАЗЪ НА ХАТТИ-ХУМАЮНА.

«ДА БѢДЕ СПОРѢДЪ СЪДЪРЖАНІЕТО».

УСТАВЪ,

КОЙТО ОТСЪЖДА ПРАВО НА ЧУЖДЫТЪ ПОДДАННИЦЫ ЗА СТУ-
ПАНИСВАНЬЕ НА НЕДВИЖИМЫ СТЕЖАНІЯ.

(13 Сеферъ 1,284 — 23 Maii 1,868 л.).

За да са развые богатството и благодеинствието на Император. Държава, и отмахнатъ затрудненіята, злоупотребленіята и сумнѣніята, които происхождатъ отъ ступанисваньето на недвижимы стежанія отъ чуждытъ подданици, и да са допълни длѣжимото икономическо и гражданско обезпеченіе, като са распореди и съгласно съ правилата изравни и този важенъ предметъ, сега са рѣшихъ чрезъ Высока Импер. Заповѣдъ слѣдующытъ законополѣзителни постановленія.

Членъ първый.) Чуждытъ подданици ще са ползвуватъ на съкадѣ изъ Император. Държава (освѣнъ отъ земитѣ на областта Хеджазъ) съ истиятъ правдини на ступанисваньето, какъто и Турскытъ подданици, безъ никое друго особно условие, какъто въ градоветѣ и градовцетѣ тѣй и вънъ отъ тѣхъ, и ще подлежатъ подъ иетытъ Уставы и задълженія, подъ които и Турскытъ подданици относително до този предметъ, какъто ще са обясни съ слѣдующытъ членове. Исключаватъ са отъ туй постановленіе онѣзи лица, които като сѫ были отъ напредъ Турски подданици, та послѣ сѫ промѣнили своята народностъ; колкото за този предметъ тѣ ще подлежатъ на Закона, съчиненъ особно за туй.

Чл. 2.) Спорѣдъ постановленіето на 1-ия членъ, чуждытъ подданици, които ступаисватъ недвижими стежанія, лежащи въ градовете или вънъ отъ тѣхъ (т. е. градски или землены), дѣлжни сѫ да испълняватъ истиятъ условія въ сичко, което са касае до тѣхните стежанія, подъ които подлежатъ и Турскытъ подданици. А законното слѣдствіе на туй послѣдне задълженіе е:

I.) Че ще подлежатъ колкото за владѣніето, за прехврълянето, за продаваньето и за залаганьето на стежаніята, толкози подъ Уставытъ които сѫ сега въ дѣйствіе, колкото и подъ полицейскытъ и гражданска Законы и Уставы, които сѫ быхъ положили за въ бѫдущее;

II.) Че ще плащатъ сичкытъ даждя и данъци, съ които сѫ задължени и Турскытъ подданици, които сѫ притежатели на стежанія подъ кадвото и да е име или образъ было въ градовете или вънъ отъ тѣхъ, и подъ които може отъ сега да са задължатъ;

III.) Че за сичко, което са касае до стежаніята, тѣй и когато са случи да са направи нѣкоя тѣжба касателна до тѣхъ, двѣтъ страни т. е. тѣжителитъ или тѣжимытъ макаръ и да сѫ чужди подданици, ще са относїтъ направо до сѫдилищата на високославното Правителство, въ които ще са сѫдїятъ съ сѫщытъ правѣ и спорѣдъ сѫщытъ условія и формалности, съ които и ступаишъ Турски подданици, безъ ини най малко оспоряемитъ предметъ да поврежда личната имъ народностъ, като са съхранявать предоставенитъ неплащанія на даждята за собственитъ имъ личности и за движимытъ имъ стежанія спорѣдъ условіята на договорытъ (*трактатытъ*).

Чл. 3.) Въ случай, когато испадне въ несъстоятелностъ нѣкой чуждъ подданикъ, притежатель на недвижими стежанія, синдицитъ па несъстоятелността му ще са относїтъ до Правителството и до неговытъ званични сѫдилища за продаваньето на притежаемитъ отъ него недвижими стежанія, които колкото отъ тѣхното свойство, и спорѣдъ Устава, са до прощава да издѣлжатъ дѣлговетъ му. Сѫщо, ако нѣкой чуждъ

подданикъ бы направилъ нѣкоя тѣжба за нѣкой другъ предъѣтъ (освѣнь за недвижими стежанія) противъ другъ чуждъ подданикъ, ступанинъ на недвижими стежанія, и придобые сѫдбата си чрѣзъ рѣшеніе отъ Консулатото, което рѣшава за продаваньето на недвижимытъ стежанія на осажденія чуждъ подданикъ (които могжть да исплатїтъ дѣлга му), тогази пакъ ще са относятъ до высокославното Правителство и до неговытъ сѫдилища, и предварително като са докаже отъ Императорскытъ Началства и сѫдилища че недвижимытъ стежанія, на които заимодавецътъ иска продаваньето имъ, сѫ отъ реда на онѣзи, за които продаваньето са допрощава спорѣдъ Устава, тѣ тогази ще са испълнива.

Чл. 4.) Чуждыйтъ подданикъ има право да располага и подарява своите недвижими стежанія, за които прехвърлянъето и подаряваньето са допрощава. Обаче онѣзи, които не сѫ са подарили или расположили, или за които Държавытъ Законы недопрощаватъ да са подаряватъ и располагатъ, за тѣхъ ще са приспособяватъ дѣйствующытъ Държавны Законы.

Чл. 5.) Съкій чуждъ подданикъ ще са ползува отъ преимуществата на настоящія Уставъ, щомъ Правителството, отъ което той зависи, бы одобрило предложеніетъ отъ высокославното Правителство условія за да има право за ступанисванье.

ПРОТОКОЛЪ,

СЪДЪРЖАЮЩЪ УСЛОВИЯТА, ЧРЕЗЪ КОИТО В. ПОРТА ОТСЪЖДА НА ЧУЖДЫТЕ ПОДДАННИЦЫ ПРАВО ЗА СТУПАНИСВАЦЬ НА НЕДВИЖИМЫ СТЕЖАНИЯ ВЪ ОСМАНСКАТА ДЪРЖАВА.

(11 Реби-юл-Есред 1,284 — 20 Юни 1,868 г.)

« Попеже Законътъ, който отстъпва право на чуждытъ подданници за недвижимытъ собственны стежания никое докачение по самосебе си не обнема спорѣдъ посвѣтенитѣ чрезъ договорытѣ привилегии, които ще слѣдуватъ да защищаватъ какъто личноститѣ тѣй и движимиytъ имущества на чуждытъ подданници, като ставатъ ступани на недвижимы стежания.

« Но изготованіето на туй право за собственнытѣ стежашї понеже ще възбуди чуждытъ подданници по многочисленно да са населенїтъ въ Османската Държава, за туй Импер. Правителство счита за своя длъжностъ да предвиди и предвари мѣчнотитѣ, на които приспособленіето на този Законъ можи да даде нѣкоя причина. Такъвзи ще е предметътъ на слѣдующытѣ спогажданія.

« Жилището на сѣкїй чуждъ подданикъ, който обитава въ Османската Държава понеже е неприкосновено и никой не може да влѣзе въ него безъ съзволеніето на ступанина му, освѣнь съ силата на заповѣдь, издадена отъ надлежното Началство и съ съдействието на сѫдіята или на чиновника, който има сѫщїя степенъ, съгласно съ договорытѣ, чиновниците на Правителственната сила, не могатъ да влѣзятъ въ него безъ присъствието на Консул или на негова повѣренъ, отъ когото зависи този чужденецъ.

« Съ думата жилище са разумѣва кѫщата и пѣйнитѣ помѣстия, т. е. готварницата, ахрѣтъ, градината и други гра-ды, съ исключеніе на сичкытѣ други мѣста на собственното стежаніе.

« Въ място, отстоящи най-малко 9 часа отъ Консулското съдалище, полицейските чиновници не могатъ да влизатъ въ жилището на чуждъ подданикъ безъ присъствието на Консул, какъто са помена по горѣ. Но Консулътъ отъ своя страна е длъженъ да отстъпва своето непосредствено съдействие на мястната Власть, съ начинъ щото да не са изминуватъ повече отъ 6 часа отъ какъ са извѣсти за неговото отхождане или на негова повърхност когото исправява, щото дѣйствието на Властьта никога да не са възбранява повече отъ двадесет и четири часа.

« Въ място, отстоящи 9 часа или повече отъ 9 часа пътъ отъ съдалището на Консулския практоръ, Правителственитѣ чиновници, по искането на мястната Власть и въ присъствието на трима отъ старѣйшината на населеніето, могатъ да влизатъ въ жилището на чуждъ подданикъ, безъ присъствието на Консулския практоръ, но само по необходима нужда или въ случай на разтирсяване или доказаване на обвиненіе за убийство, на покушение за убийство, на пожаръ, на кражба подпомагана съ оржжие или чрѣзъ разбиване на врата или ноща въ обитаема къща, за въоръжено разбунтуване и за фальшивост (калпазанлиг), и туй, обвиненietо съ било извршило отъ чуждъ или отъ Турски подданикъ, било станало въ жилището на чуждия подданикъ, или вънъ отъ него, или дѣто и да е на друго място.

« Обаче, тѣзи постановления не ще са приспособяватъ освѣнъ въ предѣлътъ на собственитетъ стежанія, които опредѣляватъ жилището, какъто са къса по горѣ. Вънъ отъ жилището полиціята ще дѣйствува свободно и безъ предпазване; обаче, когато са случи да са улови нѣкое лице обвиняемо за престъпление или за злодѣяніе; а тѣ са случи да е чуждъ подданикъ, тогави дѣйствуващи привилегии за туй лице трѣба да са пазятъ противъ него.

« Чиновникъ или служителътъ, който е натоваренъ съ исполненietо на претърсяването въ пъкъа къща поради определенитѣ по горѣ извѣредни обстоятелства, и членовете на

старѣйшината, които ще присъствуватъ, сѫ дължни да съчинятъ изложение за претърсяваньето въ кѫщата и тутакси да го съобщатъ на върховното Началство, отъ което зависи; а тѣ безъ забава ще го проважда на близонамѣрвания Консулский практоръ.

« Особенъ Уставъ ще са обнародва отъ В. Порта, за разъясненіе на начина за дѣйствието на мѣстната полиція въ горѣ предвиденътъ обстоятелства.

« Въ мѣста, отстоящи по далечъ отъ 9 часа отъ Консулското съдалище, въ които ще има сила Законътъ, който е за съдебното устройство на Вилаетътъ, чуждытъ подданници ще са съдѣятъ, безъ присъствието на Консулския повѣренъ, отъ Старѣйшинския съветъ, испълняющъ обязанностъ на помирителни сѫдіи, и отъ съдилището Казалайско, какъто за распритъ, които незадминуватъ 1,000 гроша, тъй и за престъпленіята и прегрѣшеніята, които неприносиатъ осажданье на глоба по голѣма отъ 500 гроша.

« Чуждытъ подданници въ съко обстоятелство ще иматъ право да апелирватъ предъ Санджашкото съдилище издаванытъ рѣшенія, какъто са кѣза по горѣ, а апеллациата имъ ще са разглежда и сѫди въ присъствието на Консула, спорѣдъ съществуващытъ договоры.

« Апелирваньето съко ще възбранява испълненіето на рѣшеніето.

« Въ съко обстоятелство, припудителното испълненіе на издаванытъ рѣшенія въ горѣзъесняемытъ условія не може да земе мѣсто безъ съдѣствието на Консула или на негова повѣренъ.

« Императорското правителство ще издаде Законъ, изъясняющъ правилата на съдопроизводството, които ще пази; интересуванытъ страни въ дриспособленіето на предидуЩытъ постановления.

« Чуждытъ подданници, дѣто и да сѫ, тѣ сѫ свободни да предпочитатъ по собственната си воля Старѣйшинския съветъ или Казалайскитъ съветы, безъ присъствието на Консула, за

распритѣ, които ненадминуватъ надлежността на тѣзи Съмѣты, но съкога иматъ право да апеллирватъ предъ Санджашкия съвѣтъ, дѣто ще са апеллирва работата и пресажда въ присъствието на Консула или на негова повѣренѣ.

« Но пріеманьето на чуждыя подданициѣ да са сѫди, какъто са кѣза по горѣ, безъ присъствието на Консула, трѣба да са дадѣ писменно преди съко сѫдопроизводство.

« Разумѣва са че сичкытѣ тѣзи условія никакъ не са касающи до сѫдбытѣ, които иматъ за предметъ иѣкой въпросъ за собственно недвижимо стежаніе, тѣ сѫдби ще са разглеждатъ спорѣдъ постановленіята на Законытѣ.

« Правото за защитата и за публичното разыскванье напълно са допрошаватъ за чуждытѣ подданици, които ще са сѫдихатъ предъ Османскытѣ сѫдилища, какъто и за Турскытѣ подданици.

« Предидущытѣ условія до повторителното разглежданье на ветхытѣ договоры — разглежданье, за което В. Порта си запазва правото отъ послѣ да предизвика едно споразумѣванье между нея и приятелскытѣ Силы».

ОБРЖНА ВЕЗЫРСКА ЗАПОВЪДЬ,

СЪОБЩЕНА НА ДУХОВНЫТЕ ПОДДАННЫ НАЧАЛСТВА, КОЯТО СА ОТНОСИ
ДО УСТАВА ОТЪ 13-СЕФЕРЪ 1,284 — 23. МАЙ 1,869 л., КОЙТО ОТСЪЛА
ПРАВО НА ЧУЖДЫТЪ ПОДДАННИЦЫ ЗА СТУПАНИСВАНЬЕ НА НЕДВИЖИМИ
СТЕЖАНИЯ ВЪ ОСМАНСКАТА ДЪРЖАВА.

(20 Ребі-юл-Ахър 1,285 — 28 Юлий 1,868 л.).

Ваше Превъходителство и пр. и пр.!

« Понеже са одобри дигањето на съществуващето до сега
възбранение за владѣнietо отъ чуждытъ подданици на соб-
ственини недвижими стежания въ Императорската Държава, и
отстъпването колкото по този предметъ на ползътъ съ исти-
тъ правдини, съ които са ползватъ и Царскытъ подданици, и
подъ иѣкоi условiя, отъ които най главниятъ сѫ да сѫ подчинени
и тѣ на истиятъ задълженiя, на които са подчиняватъ и Турскытъ
подданици, за туй са бѣ съчинилъ Императорски Уставъ, съ-
държающъ що трѣба да са върши относително до чуждытъ под-
даници, които обитаватъ въ Императорската Държава, въ слу-
чай, когато сѫ бѣхъ ползвали отъ тѣзи правдини, и преминъ-
лата година сѫ бѣхъ раздади по пѣколко екземпляра отъ напра-
веното званично изложение за туй, което са остави на Прія-
телскытъ сили да го одобрятъ и подпишатъ. И понеже отъ
реченътъ Пріателски сили Англія, Франца, Швеція и Белгія
напълно одобриха означенътъ въ речения Уставъ и въ изло-
женiето, и понеже тѣ изложение са подписа отъ Министерство-
то на външнитъ дѣла, еще и отъ Посолствата на реченытъ
Сили въ Столицата и са размѣни между тѣхъ, заради туй
нужно става тѣзи мѣрка за въ будущее да са дѣйствува за
подданицитъ на Англія, Франца, Швеція и Белгія; по тѣзи
причина са проваждатъ до Вашето пріятелско лице притво-

рены въ настоящето ни 10 екземпляра отъ Устава и изложението. Туй като е тъй, реченыйтъ Императорский Уставъ, когато са, случи да са ползвуватъ чуждыть подданици съ правдинытъ на собственнытъ недвижими стежания, ясно и положително опредѣлява какъто правдинытъ тъй и задължната имъ, сѫщо и дѣлата, които естественно са изыскватъ по този предметъ, са виждать въ реченото изложение, тѣ за въ бѫдущее не са нуждаѣтъ отъ никакое противоречие и притѣлкуванье. Понеже вниманието което са изыска, колкото за точното съхранение на опредѣляемытъ дѣлности въ Устава, то са изыска еще побче и за доброто управление на работытъ, за които отъ друга страна са даде обѣщаніе и обезпеченіе. Познато е, че въ едно нѣщо ако са случи отъ началото му лошо употребление отъ каквато и да е страна, а туй нѣщо като излѣзва вънъ отъ крѣга си, послѣ мѣчно става да го вирне человѣкъ на естественна му и правъ путь; този предметъ е единъ въпросъ, който може да поеви една нѣмалка важность, поради туй за сичкытъ тѣзи са изыска да са положи вниманиѣ за точното исполненіе на означаемытъ въ Устава и въ изложението, и да са дѣйствуватъ безъ привилегия и погрѣшка; проче Пріятелскытъ сили, които отъ сега нататъкъ, быхъ одобрили туй решеніе, само забѣлѣжката на одобреніето имъ сѣкога ще са счита доволна (*), за туй пребѣрзайте да дадете точни заповѣди дѣто трѣба, за да са приспособяватъ тѣзи постановленія за сичкытъ изравно.

(*) Освѣти горѣреченнитѣ Дѣржавы т. е. Англія, Франца, Швейцарія и Белгія въ послѣдне врѣме одобрихъ туй решеніе и Германія, Австрія, Данія и Испанія за своите подданици, а сега и Россія е въ преговорѣ съ Императорското Правителство за този предметъ.

(Заб. на Изд.).

ОКРЖНО ПАСМО

ДО ПОВЪРНЕННИЯ НА СИЛЫТЪ ПРИ В. ПОРТА ЗА ОТСЪЖПЕНОГО ПРАВ
НА ЧУЖДЫТЪ ПОДДАННИЦЫ ЗА СТУПАНИСВАНЬЕ НА НЕДВИЖИМЫ
СТЕЖАНІЯ ВЪ ОСМАНСКАТА ИМПЕРИЯ.

(1870 л.).

Додѣ до знаніето на В. Порта, че, преди обнародванието на Устава, който отстѫпва правото на чуждытъ подданици за ступанисванье на недвижими собственни стежанія, нѣкои чужди подданици, желающы самолично да станатъ притежатели на недвижими стежанія въ Турція, съ представляли като Турски подданици за да могѫтъ да получатъ на свое име актоветъ за стежаніето си. Но защото по силата на Устава отъ 13 Септеръ 1,284 — 23 Маій 1868 л. са дигнахж отъ срѣдата прежнытъ ограниченія колкото за собственнытъ недвижими стежанія на подданицитъ на Силытъ, които съ одобрили приложенія протоколъ на този Уставъ, В. Порта, за да покажи на тѣзи Сили желаніето което съблюдава за олесненіе на приспособленіето на Устава и за отдалеченіе на сичкытъ мѫжнотіи, които по случай быхж проистекли въ условіята за недвижимытъ стежанія отъ зетытъ актове за означенытъ условія, заповѣда на Министерството на Евкафа да замѣнява, когато са случи обстоятелство, актоветъ отъ подобно свойство |съ новы, които да означаватъ истинската народность на притежателитъ.

Умолявате са да иззвѣстите туй рѣшеніе на подданицитъ, които са намѣрватъ подъ Вашето вѣдомство. Като са ползувамъ отъ случая да ви изразиж Господине (имерѣкъ), чувствата на крайното си къмъ Васъ почитаніе, оставамъ . . .

ОКРЪЖНА ВЕЗЫРСКА ЗАПОВЪДЬ,

СЪОБЩЕНА НА ВАЛИТЬ

ЗА СЪБИРАНЬЕТО НА ДАЖДИЕТО ВЪРХУ СТЕЖАНЯТА.

(6 Джемази-ел-Еввел 1,287 — 22 Юлий 1,870 г.).

Понеже нѣкой, като иматъ въ владѣніето си чифтелици, ханове, хамамы, хамбари, дюгени, и други таквици стежанія и земи, обитаватъ въ Цариградъ, а други, като са намѣрватъ въ служба или занимаватъ съ тѣровія, та пребываватъ по други мѣста, лицата които даватъ подъ наимъ стежаніята имъ, думающы че не сѫ тѣхни ступани, и повѣреннытъ на стежаніята, предлагающы че сѫ отредены сїмъ за управлението, са отказватъ да плащатъ възлагаемытъ даждія. Прочее за да са събиратъ права на Господарствената касса, съчини са отъ Императорското Министерство на финансите начертаніе на едно рѣшеніе, което като са проводи на В. Порта, и отъ нея като са възложи на обсѫжденіето на Държавния съветъ, одобрихъ му са сичкытъ постановленія. Туй рѣшеніе, като са напечата и съобщи на Вилаетытъ, двадесетъ и пять екземпляра са испроваждатъ, притворени въ настоящето ни писмо, до Ваше Превъходителство.

Колкото за туй рѣшеніе, понеже излага подробно изыскванытъ за събираньето на даждіето за което е речта, никакъ нужда не са изыска за разъясненіе. А което е нужно да са внимава за подлежащето, е изыскваното точно исполненіе на съдържаемата въ реченото рѣшеніе здрава система; но защото осъществуваніето на тѣзи цѣль, като е дѣло на Правителственнытъ чиновници, зависи отъ тѣхната ревностъ и готовностъ, за туй проваждамы на В. Превъходителство настоящето си приятелско писмо, за да благоизволи да са погрыжи съ готовностъ и вниманіе за мѣркытъ, които емствуватъ оздравя-

вањето на свещеннытъ права на Господарственната касса чрезъ дѣйствие съгласно съ системата за която е думата.

Събираньето на даждята които ще са плащатъ за чифтици, за земи, и за сичкытъ други стежанія, на които ступанытъ пребиваватъ по други мѣста, и които даждя сѫ отредены по слѣдствіе на описаніе, еще и които съсѣдно сѫ определены, като посрѣща много пѣти затрудненія и като подпада въ отлаганія, за туй са рѣши за въ бѫдущее на реченытъ земи и прочіи стежанія даждіето да са зема какъто слѣдува:

Ако реченытъ земи и стежанія сѫ са били дали подъ наимъ отъ ступанытъ имъ, тогази, ако са е условило по времето на наемваньето да са плаща даждіето отъ лицето което гы е зело подъ наимъ, то ще са зема отъ него спорѣдъ направеното условіе, ако ли не са е нищо опредѣлило по времето на условіето на наемваньето за заплащанье на даждіето отъ лицето което гы е зело подъ наимъ, или ако е станжало невъзможно узнаваньето на условіята, подъ които са е направило наемваньето, годинното даждіе на реченытъ земи и стежанія, противъ наима пречислявано, ще са зема отъ лицето което гы е зело подъ наимъ противъ квитанція; а то лице ще дава тѣзи квитанція, противъ сметката на наима, на лицето което гы е било дало подъ наимъ, и което е длѣжно да я приема вмѣсто броены пары.

Ако чифтицытъ, лозята, градинитъ, лывадитъ, и другытъ таквызи земи не сѫ са били дали подъ наимъ, но са обработватъ и управляватъ чрезъ повѣренъ и настойникъ направо, отъ тѣзи земи когато са зема, по обычай, десетъкътъ отъ приходитъ, ще са поиска и опредѣленото даждіе; а когато са случи да са отказва или двоеуми да го заплати отреденитъ за управлението повѣренъ или настойникъ, отдѣля са съразмѣрно съ количеството на изыскваното даждіе отъ произведеніята въ стока една часть достаточна, като са зема въ вниманіе текущата имъ въ піяцата цѣна, която часть са продава безъ отлаганье съ попеченіето на мѣстния съвѣтъ, и отъ стойността ѝ като са издѣлжи даждіето, ако остане нѣщо

избытокъ, заедно съ него са предава потрѣбната квитанція на повѣренныя или на настойника; но ако произведеніата не сѫ опредѣлени въ стока, но е опредѣлена стойността имъ, какъто са случва обыкновенно, върху лозя, градини и пасища и. п. отъ тѣхъ са зема отдѣляемо даждіето заедно съ десетька, сѫщо са дава квитанція.

Болкото са касае до опредѣленото даждіе на други стежанія свѣнъ земитѣ: т. е. на къщи, хамамы, хамбари, иѣлницы и на тѣхъ подобни, които не сѫ дадены подъ наимъ, но са управяватъ чрезъ повѣренъ, туй даждіе ще са зема отъ първый събирки на представляющія ступаница имъ. Но ако земитѣ другытѣ стежанія нито сѫ са били дали подъ наимъ, нито пъкъ направо са управяватъ чрезъ повѣренъ, но са обработватъ съдружески и на часть, даждіето което ще са плати отъ ступаница, отдѣляемо отъ произведеніята, които принадлежатъ на дѣла му, ще са зема и събира преди сѣкое друго, въ стокаши въ пары, отъ съдружника или отъ обработника, какъто са заа по-горѣ, и на него ще са дава квитанція, която е длъженъ да приема ступанинътъ.

На конецъ, когато са касае до земи и стежанія, недадены подъ наимъ, нито управяваны чрезъ повѣренъ, но оставенъ безъ обработванье и наглежданье, на подобнытѣ отреденото даждіе ще са зема скоро отъ ступанытѣ, дѣто и да са намѣрятъ, и ще са проважда за дѣто трѣба, съ попеченіето на Наслѣството, което са извѣстява безъ отлаганье за работата.

ОБРЖЖНА ВЕЗЫРСКА ЗАПОВѢДЬ,

ИСПРОВОДЕНА до Валитъ

ЗА ИСПЪЛНЕНИЕ НА РѢШЕНИЯТА И ИЗЛОЖЕНИЯТА, КОИТО СА
ИЗДАВАТЬ ОТЪ ВѢРОЗАКОННЫТЕ СѢДИЛИЩА И КОИТО
ОСТАВАТЬ НЕИСПЛАТЕНИ ПОДИРЪ СМЪРТЬТА* НА
ДѢЛЖНИЦЫТЕ ИМЪ.

Рѣшенията (*илямътѣ*) и изложеніята (*мазбатътѣ*) които
са издавава отъ Господарственниятѣ сѫдилища и съвѣты, иматъ
какъто предъ Высокославното Правителство значеніе и дѣй-
ствіе като званични заповѣди и писма, тѣй и предъ сичкытѣ
клонове на Правителствената служба. При сичкытѣ тѣзи, има-
мы примѣры, спорѣдъ които, когато са случи да умре нѣкой,
които е останалъ да дава чрезъ рѣшеніе или изложение, преди да
си е исплатилъ дѣлга, като му са описва имуществото отъ вѣ-
розаконнытѣ сѫдилища (*михкеметата*), тѣ не пріематъ рѣ-
шенията и изложеніята като дѣйствителни, но искатъ новы до-
казателства.

Туй понеже уничтожава званичнитѣ дѣла и причинява раз-
лични измайванія и затрудненія въ отдаваньето на правдата,
която много желае Им. Правителство, и понеже е нужно да са
даде край на този безспорѣдъкъ, за туй нарочно са съчини до-
луизложенытѣ Законъ, които като са разыска въ особенъ Им-
ператорски Съвѣтъ, поднесе са на Н. И. В. Султана, и са
подтверди по негова В. Заповѣдь и прибави на другытѣ Дър-
жавни Законы.

Отпечатанъ листъ отъ този Законъ, които са е съобщили
дѣто трѣба, проваждамы и на Васъ, и заедно съ туй ви при-
зовавамы да извѣршите изыскванытѣ.

ЗАКОНЪ

ЗА ИСПЪЛНЕНИЕ НА РѢШЕНИЯТА (ИЛЯМЫТЕ) И ИЗЛОЖЕНИЯТА
(ИАЗБАТЫТЕ), КОИТО СА ИЗДАВАТЬ ОТЪ ВѢРОЗАКОННЫТЪ
СЪДИЛИЩА И КОИТО ОСТАВАТЬ НЕИСПЛАТЕНИ ПОДИРЪ
СМЪРТЬТА НА ДЪЛЖНИЦЫТЕ ИМЪ.

Ако нѣкое лице, когато е осъдено да плати нѣкое количество по силата на нѣкое рѣшеніе (илямъ) умре доро не си е исплатило дѣлга, той са зема спорѣдъ рѣшеніето отъ оставеното му имущество, когато са тѣ описва отъ вѣрозаконнѣтъ съдилища (межкеметата).

Но, предварително е нужно да са испыта, ако е останжло неисплатено цѣлото количество за което е издадено рѣшеніето, или само една частъ отъ него, че тогази да са издаде за туй заповѣдъ отъ Началството, спорѣдъ която Вѣрозаконното съдилище, което е описало имуществото на умрѣлъя дължникъ, предава останжлъя неисплатенъ дѣлгъ на заимодавеца му.

Обаче, ако въ случай на испаданье въ несъстоятелностъ останжлото имущество принадлежи на заимодавците, съразмѣрно съ заимътъ на сѣкыго отъ тѣхъ, тѣ си зематъ принадлежащата съразмѣрна частъ спорѣдъ рѣшеніето което иматъ въ рѫцѣтѣ си.

Тѣзи заповѣдь е исполнителна и изъ окрѣпъята, дѣто заповѣдитѣ за събираньето на дѣлгове са издававть отъ Управителитѣ.

ИЗЛОЖЕНИЕ

НА ОТДѢЛЕНИЕТО НАДЪ ОБЩЕСТВЕННЫТЪ ДѢЛА ПРИ ДѢРЖАВНИЯ СЪВѢТЪ, ПОДНЕСЕНО НА ОБЩЕТО МУ ЗАСѢДАНІЕ И КОЕТО СА ЗАНИМАВАСЬ ГОРЫТЪ НА ОСМАНСКАТА ДѢРЖАВА.

Че горытъ на едно място е значителенъ изворъ на богатство, то отъ разъясненіе не са нуждае. А защото, спорѣдъ общытъ правила на просвѣщеніето, за да са ползува иѣкой отъ естественнытъ плодове на иѣкое стежаніе има истата важиностъ съ опытасты мѣрки, които са изыскватъ за умноженіето и запазваньето на благодеинствието и разцѣвтаньето на градоветъ, туй правило като съѣдуватъ просвѣтеніетъ Дѣржавы колко трудове и старанія извѣнредни са смѣложили за запазваньето въ добро състояніе на горытъ си и кои ползы не извличатъ отъ произведеніята имъ, и туй е сѫщо познато на сѣкыго.

Османската Имперія, състояща отъ най значителнѣтъ страни на свѣта, съдѣржа изъ помежду безчетнѣтъ естественни свойства, съ които я е надарила рѣката на Всевишниятъ, освѣнъ опѣзи, които доволствува за общытъ вѫтрешни нужди на страната, много стары и пространни горы, на които ползата спорѣдъ Закона принадлежи на Дѣржавата. А защото отъ начало иѣ само дѣто не са е зело предосмотрѣніе за запазваньето нито на една отъ тѣхъ, но напротивъ сѣкѣй са бѣ оставилъ свободенъ да си бере дѣрва по угодата, и поради туй додѣ съѣствието щото много отъ тѣхъ, които са мѫчи до са намѣрѣтъ, нито въ дѣлго време да са развиштѣ, да са заличїтъ съвѣсмѣ. А че и отъ сѫществуващи горы никоя полза не придобыва Дѣржавата, п то е за неотричанье.

Императорското Правителство много пажи зе въ вниманіе и обажди потънко тщетытъ, които причинява на Дѣржавата туй състояніе, за исцѣленіе на което станахъ много разыскванія. А защото сѫществуващи въ Европа система за запазваньето на горытъ са основава върху особна наука, като са доказа че е неотбѣжно, щото и ный да пріемиме тѣзи система, за туй имѣреніе са повыкахъ

реди нѣколько години отъ Европа нарочни миханици, искусни въ тѣсовѣдството, устрои са тута нарочно училище за горытѣ, еще и особенъ Сѣвѣтъ са състави и доволно число ученици слѣдува реда на уроцитетъ въ речено то училище.

Макаръ и да е вѣнъ отъ сѣко сумиѣніе че горнитѣ дѣйствія на Император. Правителство сѫ първото основаніе на нужднитѣ улучшенія, колкото за общето управлѣніе на горытѣ, но защото единообразіето въ сичкитѣ дѣйствія изыскаваше съществуваніето на Законъ и Уставъ, за туй са показа отъ начало нужно да са съчини общъ Уставъ за горытѣ. И за тъзи цѣль като са съчини едно начертаніе, понѣже са видя за необходимо да са възложи управлѣніето на горытѣ на Министерството на финансътѣ и да са запазятъ нѣкои горы въ Азіатска и Европейска Турція, на които продаваемы дѣрветата подъ особно условіе, да произлѣзятъ за опытъ много ползы, и да са обезпечятъ и капиталистытѣ, които са представяхъ съ условія, да са опредѣли методата за запазваніето на горытѣ, и да са положи попеченіе за придобываньето на очакватъ ползы отъ тѣхното общо управлѣніе, туй начертаніе съ особно изложение отъ Министерството на финансътѣ са проводи на В. Порта, отъ която са възложи на Държавния Сѣвѣтъ. Тѣ като са обсѫди въ отдѣленіето на Общественнытѣ дѣла, въ присъствието и на нѣкои частни лица, които имахъ особни познанія отъ работата, макаръ и да са видя че са е съчинило съгласно съ правилата на науката и че съдѣржа сичкитѣ изысканы мѣрки за запазваньето на горытѣ, но пакъ, поради причинитѣ които ще са изложатъ по долу, като са размысли, защото сичкитѣ членове исповѣдахъ важността за полаганьето на Закона върху едно основаніе по съгласно съ управителната система на Османската Имперія и съ навицитетѣ и преданіята на жителитѣ, съчиненото съгласно съ възнамѣрваната цѣль отъ отдѣленіето на Общественнытѣ дѣла начертаніе са поднесе предварително на общето засѣданіе на Държавния Сѣвѣтъ, което като го обсѫди и размѣска, на конецъ измѣни и поправи нѣкои части. Една же отъ по важнѣтъ причини, които забавяха и неолесняваха съставянието на Устава за горытѣ, бѣ наѣсаньето на Императорскитѣ Министерства на Мореплаваньето и на Алтилеріята въ общественнытѣ горы, които за провидѣніе на нужнитѣ имъ дръви (kereststѣ) са основавахъ на нѣкои особни обычай, и найпаче, спорѣдъ единъ владѣющїй старъ обычай, дръвятѣ които са сѣкаютъ отъ

горытъ за потребата на Правителството са изваждахъ и превозахъ до крайнорията съ помощта на жителитъ; но защото тъзи система стана причина на злоупотребление и упаквания и защото неотговаряше на сегашните желаеми преобразуванія, за туй Н. И. В. Великодушнійтъ нашъ Императоръ благоволи, въ свѣтлытъ дни на царуваньето си, послѣдствіе на рѣшеніето отъ Министерскія Съвѣтъ, да съгласи щото за въ бѫдущее ветхата система на превозваньето на дръвътъ чрезъ посредството на населеніето да са уничтожи, и никакъ реченытъ Министерства да са не намѣсватъ въ горытъ, но нужнитъ имъ дръви да са съжатъ и превозватъ чрезъ посредството на Управлението на горытъ.

Тъзи высока Императорска благосклонность като съобщи на Държавния съвѣтъ, макаръ че уничтоженіето на една таквази англійска система, останка отъ прѣминжалътъ поколѣнія, въспользованіето на населеніето отъ Императорското правосѫдие и съчувствіе и отъ мѣненіето му отъ тяжестта на речената служба, раздѣленіето и възбраненіето на реченытъ Министерства за да са не намѣсватъ въ горытъ, олеснихъ доста много съчиненіето и свършваньето на Устава за горытъ; обаче, ако чрезъ управлението на горытъ съчаването, превозваньето и относителнитъ дѣла на дръвътъ, които сѫ нужны за Министерствата на Мореплаваньето и на Алтилеріята не са изравнявахъ особно, защото бѣше мѫжно да са запази отъ бѫдущи за късняванія службата на реченытъ Министерства, като са обсади и разыска работата подъ сичкытъ точки на зреніето и укончателно като са направи начертаніето за общето управление на горытъ, съчини са и особно начертаніе за преуготовленіето и предаваньето на дръвътъ за реченытъ Министерства; и дѣвътъ като въ присъствiето на Т. Т. П. И. Министрытъ на Вѣтрѣшиятъ дѣла, на Мореплаваньето, да Върховния съвѣтъ на правосѫдiето, на Финанситъ и на Алтилерінта, са прочетохъ, обсѫдихъ и съгласио съ разыскваніята по нѣкои части поправихъ, поднесохъ ви са притворени въ настоящето и изложение.

Отъ тъзи двѣ начертанія, първото са занимава съ общето Управление на горытъ, а другото, понеже е клонъ отъ него, видѣхъ за по добре предварително да са занимаемы съ онѣзи, които са отнасятъ до рѣшеніята на Устава за общето управление на горытъ.

Първата му частъ са занимава съ раздѣленіето на горытъ, по макаръ и да може нѣкой да каже че, като цѣльта на настоящата У-

ставъ е урежданьето за запазваньето и управлението на горытѣ на Дѣржавата, той не може да обнема и непринадлежащтѣ на него, а защото има въ Османската Империя нѣкои горы, достояниe на Евкафа, и опредѣлены като приходы на Вакуфы, и други които сѫ опредѣлены за браныe на дърва на населенietо, на градоветѣ и селата, като са положътѣ основытѣ на правилното управление на горытѣ на Дѣржавата, ако другытѣ са оставяни въ настоящето си положение, не ще са сполучи желаемото намѣренie, защото, какъто е познато, чрезъ надзираніето подъ особно управление на горытѣ на Дѣржавата са искажти дѣйствиа, отъ които първото е да са помага въ завардяваньето на естественното обществено богатство чрезъ запазваньето на горытѣ отъ разоръвietо, и второто е да са ползуват вещественно Дѣржавата отъ добре запазваньти, съченi и продаваны дървета и отъ другытѣ особни отъ горытѣ приходы, заради туй са видя за важно и подпомагателно за придобиванье на горнитѣ ползы и отъ Вакуфските горы, т. е. като посветенътѣ на разны Вакуфы горы са положътѣ отъ Управлението на Император, посвѣщенiе подъ надзиранie и управление, какъто онѣзи на Дѣржавата, да са обеспечатъ този видъ ползы на Вакуфы и да са земятъ сгодимътѣ мѣрки и за запазваньето на горытѣ, които сѫ опредѣлены за браныe на дърва на населенietо на градоветѣ и селата.

Макаръ и да са продължавахъ разыскванiята, но пакъ са обсади и са изложихъ нѣкои мнѣнiя за да са счетътѣ вѣобще горытѣ като естественни богатства, и происходящтѣ вещественни и правственни ползы отъ тѣхното запазванье да принадлежътѣ на обществото, и послѣдствiе на постановленiята на Закона за земитѣ, спорѣдъ които самораслитѣ дървета сѫ достояниe на Дѣржавната касса и които ступанинътѣ на земята не може да отсъче и разруши, да са даде на Управлението на горытѣ право да надзирава и надъ частнитѣ горы, които да не може ступанинътѣ имъ да ги съче и разрушава съвършенно; но защото туй изыскваше съчиненiето на общъ за земитѣ Законъ и промѣненiето и поправаньето на нѣкои членове на Закона за земитѣ, и защото Отдѣленiето на Общественитѣ дѣла зе особно заповѣдъ да почне нужнитѣ за туй съразмышленiя (*),

(*) Спорѣдъ различнитѣ постановленiя на членовете на Закона за земитѣ, растягнатѣ въ ступанските земи саморасли дървета принадлежатъ на Дѣржавата, съдо -

на които последствието ще са изложе по посълъ, заради туй поднесеното начертаніе са занимава само съ горытъ на Държавата, на Вакуфътъ и съ браньето на дърва отъ населеніето на градоветъ и селата.

Първата часть на настоящія Уставъ са раздѣли на три главы, а втората, подъ назначение «сѫдопроизводство и наказанія» на двѣ, на които са приложи и допълненіе, означающе за приспособленіето на този Уставъ.

Но защото, спорѣдъ първата часть, са рѣши запазваньето и надзираието на общественнытъ горы и слѣдователно никой неможе вече, преступляющъ Устава, да сѣче дърва отъ тѣхъ, доро стане почитаемо туй начало и доро са положи попечениe за запазваньето, учаква са безъ сумнѣніе че горытъ ще са отмѣнѣтъ отъ съвършенното си разореніе; и защото сичкытъ градове и села нѣматъ горы за бранье на дърва, за туй населеніето имъ е обыкњило да бере отъ общественнытъ горы, щото като отъ толкоzi години насамъ экономисва по този начинъ нуждитъ си и нечели отъ тѣхъ, вмѣсто да му са възбранѣтъ съвършенно общественнытъ горы, трѣбаше или да са опредѣли място за бранье на дърва на сѣко място което нѣма гора, или да са позволи на населеніето да си бере дърва даромъ отъ общественнытъ горы, спорѣдъ начина който ще му са покаже; но защото, въ случай на избиранье отъ помежду тѣзи два мята, по правъ и по здравъ щеше да бѫди онзи, спорѣдъ който бы са опредѣлило място за бранье на дърва на населеніето което са лишава отъ тѣквози, и да не са оставя никой свободенъ да бере дърва давателно ступанинѣтъ на земята не може да искорени тѣзи дървета; въ случай на престъпление на Закона, макаръ и да са задолжава да заплати стойността имъ, по защото туй постановленіе става вредително на ступанитъ, Император. Правителство праведно иселающе обезпечението на правата на ступанитъ и възвишението на стойността на земята, сполучи изданіето на Император. Указъ отъ 15 Шеввалъ 1,286 — 7 Януарий 1870 л. съ силата на който са унищожаватъ горнитъ членове на Закона за земитъ и ползитъ отъ самораслышъ дървета, които бѣх до сега на Държавата са оставятъ на ступанитъ на земята; прочее за знаніе на туй нѣщо стана настоящата забѣлѣжка.

*Изложението за горытъ отъ отдѣленіето
на 15 Шеввалъ 1,286 — 7 Януарий 1870 л. съ силата на
закона за земитъ и ползитъ отъ самораслышъ дървета, които бѣх до сега на Държавата са оставятъ на ступанитъ на земята; прочее за знаніе на туй нѣщо стана настоящата забѣлѣжка.*

ромъ отъ общественнытъ горы, и този путь при сичко че щение да биде най сгоденъ за лесното запазванье на горытъ, когато обстоятелството са покаже благословие на Управлението тѣ ще опредѣли мѣстото за бранье на дърва, а постепенно и опытено да престажли къмъ туй; но по настояще ще са предпочте вторыятъ путь, сирѣчъ рѣши са щото населеніето да има позволеніе да съче даромъ отъ общественнытъ горы, спорѣдъ начина който ще му са покаже, толкози дървета, колкото му стигатъ за домашнитъ му нужды и экономіи.

При тѣмъ нужно е да са забѣлѣжи че тѣзи отстѫпка са ограничава само до олесненіето на домашнитъ нужды на населеніето, а дръвите които бы то отсѣкло за търгуванье, не са обнематъ въ него, и защото отъ превозваньтъ въ пазаритъ и въ пристанищата дръви са зема десетъкъ, макаръ за въ бѫдущее че земаньето на десетъкъ са вижда доволно, но какъто са каза по горѣ, едно отъ желаемытъ намѣренія чрезъ запазваньето на общественнытъ горы е ползата на Дѣржавата, а тѣ, като са сполучва и чрезъ продаваньето на дърва отъ Управлението имъ подъ особни условия и цѣни, ако населеніето съдува да има позволѣніе да съче дръви за търгуванье давающе само единъ десетъкъ, понеже туй въ сѣкой случай ще е по изисно отъ цѣната, която ще услови купувачъ съ Управлението на горытъ, и отъ разносътъ, подъ които ще са подложи начинающї едно таквози условие, разумѣва са че капиталистытъ, които искатъ да провидѣтъ дръви отъ общественнытъ горы, тѣ като земѣтъ тѣзи въ вниманіе виѣсто да са отправятъ до Управлението, направо ще са условватъ съ населеніето което има позволеніе да съче дръви, и тий ще намѣрватъ благовреміе да покупуватъ онѣзи дървета които желаїтъ. Проче доро са не изнамѣри цѣръ на туй обстоятелство, Господарствената касса никакъ не ще са ползува отъ съставлението на Устава за горытъ; и за туй са изразихъ многовидни мнѣнія, и наконецъ, като единственното исцѣленіе на горнитъ безчинія са видя задълженіето на населеніето да плаща цѣната за дръвите, която ще са опредѣли отъ Управлението, които (дръви) ще насича отъ общественнытъ горы за търгуванье, съ исклученіе само на дѣржавата за собственнытъ му нужды, и да подлежатъ на Уставътъ **За горытъ**, какъто търговцитъ и закупницитъ (*мюлтезимитъ*) на десетъцътъ.

Единъ отъ въпросытъ, които проистекохъ отъ тѣзи система, е и да са рѣши начинътъ, спорѣдъ който да са съвѣтъ дѣрвата, които

ще послужатъ за търгуванье; а защото е неотрицателно че дървата за горене и въглицата сѫ отъ първата нужда на жителитѣ, и съкътъ отъ тѣхъ, съразмѣрно съ състоянието си, е длъженъ да провиди потребното за употребленіето си количество, и защото жителитѣ на онѣзи мѣста на Османската Имперія, които съсъствуватъ съ по главнитѣ горы, са занимаватъ съ търгуваньето на дървата и на въглицата, ако новыйтъ Уставъ за горытѣ, когато са касае до дърва и въглища, са ограничваше само въ ползътѣ на Управлението и не обнемаше важнитѣ мѣрки за леснината на нуждътѣ на жителитѣ и за запазваньето на ползътѣ на онѣзи жители, които са занимавахъ съ търгуваньето на дървата, отъ туй быхъ произлѣзли въроятио мъжноги и за Държавата и за търговията, Отдѣленіето на обществоенитѣ дѣла, тѣзи изложенитѣ като зе въ внимание и като обсѫди мѣркытѣ и причинитѣ, които немогатъ да принесатъ препятствія въ работитѣ на Управлението на горытѣ, чито да притѣснятъ и ощетятъ нуждътѣ и ползътѣ на населеніето, замѣчи слѣдующиъ: Какъто е познато, търгуваньето на дървата са извршва подъ два начина, отъ които първыйтъ е онзи, спорѣдъ който жителитѣ на едно село освѣнъ количество на дървата за горене, които съкътъ за домашнитѣ си нужди, съкътъ и побвче дърва, които съ животни или съ коля за возвезъ по пазаритѣ и гы продаватъ; а вторыйтъ е онзи, спорѣдъ който жителитѣ освѣнъ дървата, които съкътъ за собственнитѣ си нужди и онѣзи, които продаватъ по пазаритѣ, съкътъ отъ общественоенитѣ горы и доволно количество дърва за горене, посъдствие на условие съ нѣкой търговецъ или чрезъ друго нѣкое средство, които завозвзватъ и продаватъ по други мѣста.

Кожкото са касае до първия начинъ на търгуваньето, понеже то са отнася до нуждътѣ на населеніето и до частнитѣ ползы на седата, съществува причина неотрицателна да са дадѣ пълна свобода на дѣйствието му; сѫщо и вторыйтъ начинъ, при сичко че не може да са счете че е съвршенно бѣзъ сношеніе съ равновѣсіето на нуждътѣ и на ползътѣ на населеніето, обаче, ако този видъ търгуванье съ дърва са исключваше отъ сичкытѣ си ограничения и условия на Устава за горытѣ, т. е., ако на онѣзи, които сѫ новыканвили да съкътъ значителни количества дърва и да гы продаватъ, са дадеше правото да бератъ дърва даромъ отъ общественоенитѣ горы, понеже запазваньето на горытѣ, което е основание на основавията белкъ и душата на настоящия Уставъ, ще пострада; и на-

етоящето имъ състояніе ще слѣдува, поради туй са видъ благословно да са положи една опредѣлена цѣна на дърветата, които ще са отсичатъ въ голъмо количество отъ общественнытъ горы за изважданье на въглища и на дърва за горенъе.

Тъзи мѣрка белкимъ бы произвела причина на осъжливаньето на дървата и на въглищата, и ограничила този видъ търговия на жителите. При тѣмъ, макаръ че до сега повечето горы на Европейска и Азіатска Турція, които бѣхъ по изобилиятъ за бранье на дърва, бѣхъ предназначени за провидѣніето на потрѣбното вещество за Министерствата на Мореплаваньето и на Артилеріата, сега, спорѣдъ послѣдната мѣрка на Императорското Правителство, и отъ тѣзи горы ще е свободно за въ будущее браньето на дърва, и наконецъ сичкытъ горы ще сѫ престинни за търговците на дърва за горенъе. А защото умноженietо на горытъ, отъ които ще са сѣкжатъ дърва, ще помогне да намали цѣната имъ вѣсто да я умножи, какъто отъ опредѣленietо на заплатата за дървата за горенъе; и защото търговцитъ, които са занимаватъ съ голѣната търговия да сѣкжатъ и продаватъ дърва, употребяватъ близкнитъ жители на горытъ, за да сѣкжатъ и превозватъ дърва, и послѣдствието на туй като получаватъ заплатата за сѣчанье и превозванье на дървата ползвуватъ са повече отъ колкото да бержатъ дървата за своя смѣтка, еще като сѫ свободни да бержатъ даромъ колкото дърва искжатъ отъ горытъ, въ колко работи сѣкирата; но като са предположи че жителитъ на едно или повече села заедно сѣкжатъ доволно количество дърва за горенъе отъ общественнытъ горы, понеже ползата имъ която простира отъ тукъ надминува ползитъ, които получватъ тѣ отъ дървата които продаватъ по пазаритъ, какъто са каза по горѣ, и слѣдователно, понеже не ни са вижда никакъ вредително ако жителитъ са призовжатъ да почитатъ реда, който ще са положи за търгуваньето на дръвите за домозиданье; заради туй са рѣши да са положи основание щото жителитъ на селата, които сѣкжатъ голъмо количество дръви отъ общественнытъ горы за горенъе дърва и за въглища, които или сѫщитъ или чрезъ друго средство ги превозеатъ по други страни и ги продаватъ, да плащатъ за тѣзи дървета стойността, която са бы опредѣлила отъ Управлението. Исключаватъ са отъ туй правило въглищата и дървата, които жителитъ съ своитъ животни и коля превозватъ въ съсѣднитъ пазари за продаванье. Върху туй основание еа съчинилъ 5-ыйтъ членъ на настоящія Уставъ, приложи са и

особенъ параграфъ на този членъ за да са вмѣстїтъ въ особни наставленија дѣйствiята, които трѣба да опредѣли Управлението колкото за въглицата и за дървата, преуготовляемы за изнуряваньето на тѣрговията. А въ особна глава са опредѣли щото престажленiята поради пресилваньето на настоящiя Уставъ да са сѫдїтъ отъ граждансътъ сѫдилища, като са опредѣлихъ наказаниета които ще са приспособiятъ по нужда за престажленiята които сѫ быхъ случили.

Колкото са касае до изложенiето, което са занимава съ про-видѣniето на дръви които ще са даватъ на Императорскiтъ Министерства на Мореплаваньето и на Алтилерiята, *първата жу* *часть* означава за начина, чрезъ който отъ общественiи гори ще са съектъ и предаватъ дръвътъ, а *втората*; отъ вакуфскiи и отъ частни гори, доро има дръви въ общественiи гори, а са зе и по-печенiе за да додътъ въ равновѣсие сичките причини и обстоятелства, щото нито на нуждатъ и на ползътъ на реченытъ Министерства да са причинява тщета, нито за жителите нѣкоя вреда да произлѣзе. Какъто съдържаватъ особните членове на Закона за земите, опредѣлихъ и пър щото самораслътъ дървета въ Държавните земи да принадлежатъ на Държавата, подбужданы отъ мысъльта че ступанинътъ на земята нѣма право да ги отсича, като принадлежащи на земята, при сичко че трѣбаше Държавата да има право да съчедаромъ дръви отъ частните гори; но защото този Законъ до сега не са е приспособилъ и съкiй е употребявалъ какъто е искалъ ступанска си гора и са е ползувалъ отъ дръвътъ ѝ, и защото е противъ достолѣтието на Императорското Правителство да въспрiеме съчаньето на дръви отъ частните гори, макаръ и Държавата, какъто стори, касателно до разширенiето на правото за прехвърлянietо на земите, са оправдаваше нѣщо си да предложи на ступанътъ на горите противъ преустроенiето или съвършенното напуштанье на каноническото право, което, какъто са каза, имаше върху горите, защото и то изыскване нѣкой състиматически обсѫжденiя и разыскванiя, които ще са извършатъ касателно до преустроенiето на Закона за земите, на който преработваньето, са възложи на нашето Отдѣление; но защото обществените гори могатъ да стигнатъ за нуждатъ на двѣтъ речени Министерства, колкото и да сѫ тѣ, и Управлението не ще са намѣри никога въ нужда да съче даромъ дръви отъ частните гори, но ако са пакъ предположи че йарѣдко ще земе нужда за

лѣкои дѣрвета, понеже стойността имъ въ гората ще е маловажна, въ случай, когато са поискватъ таквици въ името на Дѣржавата отъ такъвъ видъ частни гори, Отдѣленіето видя че съгласно съ Императорското правосѫдие трѣба да са дава стойността имъ която струва въ гората, и върху туй основаніе съчини сгоднитѣ членове.

По главнитѣ точки на обсѫжденіята и рѣшеніята на Отдѣленіето върху реченитѣ начертанія са изложихъ по горѣ, и като са обсѫдихъ, и въ обще засѣданіе на Дѣржавния Съвѣтъ одобрѣхъ, трѣба да са подѣствуватъ изыскванитѣ и да са съчинихъ отъ страна на Министерството на финансите наставленія за дѣйствията, относителни до практическата часть на Устава за горите. Но защото тѣзи наставления трѣба да са съчинихъ колкото е възможно по скоро, и доро не са е приспособилъ, да са разгледатъ и отъ Дѣржавния Съвѣтъ и послѣ да са даджъ на чиновниците, за туй тѣзи трѣба да са съобщатъ на реченото Министерство. А на Управлението на Евкафа да са препоръчи че трѣба скоро да рѣши и да поиска одобреніето за запазването и управлението на вакуфските гори съгласно съ настоящія Уставъ, сѫщо да са зановѣда и на Императорските Министерства на Мореплаваніето и на Алтилеріята да даджъ изыскванитѣ наставленія на своите чиновници, за да са съобразиътъ съ постановленіята на настоящія Уставъ, колкото за провидѣніето на нужнитѣ имъ дръзы. Дѣйствието за тѣзи надлежи на заповѣдите на Ваше Превѣходителство.

ПРИТУРКА

ОТЪ ОБЩЕГО ЗАСѢДАНІЕ НА ДЪРЖАВНИЯ СЪВѢТЪ.

Изложеніето ѹ притворенътѣ начертанія на Отдѣленіето на Общественнытѣ дѣла при Държавния Съвѣтъ са прочетохъ и обсѫдихъ въ общето засѣданіе. Уреждането на управлението и на въ добро състояніе запазваньето на горытѣ на Османската Държава е отъ най важниятѣ вѣтъръшни улучшенія, а ползытѣ, които ѹе принесе тѣ на страната и на Държавата, и обсѫжденіята, които изражава Отдѣленіето за правилата и за дѣйствіята, които трѣба да са земятѣ отъ Управлението, попеже сѫ съгласуватъ съ дѣйствителността и достаточно сѫ разтълкувани, за туй общето засѣданіе ги прѣ и подтвърдявя рѣшениетѣ отъ Отдѣленіето. Излишно е да са повторя тута че запазваньето чрезъ особено Управление на горытѣ на Държавата трѣба да са направи чрезъ начинъ който обезпечава и вещественнытѣ ползы на Държавата и общытѣ нужды на страната; и като Н. И. В. препочитаемыйтѣ ии Императоръ благоволи въ славнытѣ си дни да отмѣни населеніето отъ ветхата аигарийска система за превозваньето на дръвътѣ, които са зематъ за Императорскытѣ Министерства на Мореплаваньето и на Алтилеріята, отъ туй стана важенъ въпросъ за Държавата да олесни и уреди, чрезъ Управлението на горытѣ, провидѣніето и превозваньето на веществото, което е нужно презъ сѣка година за реченытѣ Министерства. А защото предложенытѣ на насъ дѣвъ начертанія обнематъ и предвиждатъ сичкытѣ случаиности, относителни до тѣзи дѣвъ начални основанія, за туй общето засѣданіе като ги видя че сѫ сгодни, и иѣкои второстепении въпросы съ обсѫжденіята си като поправи, поднася Ви чистопреписанытѣ, които, когато получътъ Высокото одобреніе и удтвърденіе, отъ послѣ остава да заповѣдатъ Ваше Высочество да са обнародватъ и положътъ въ дѣйствіе.

УСТАВЪ

ЗА

ГОРЫТЪ.

(1,286 — 1,869 л.).

ЧАСТЬ ПЪРВА

ЗА РАЗДѢЛЕНИЕТО НА ГОРЫТЪ.

Членъ първый.) Лежащи тѣ въ Императорската Държава горы са раздѣлятъ на четири категоріи:

I.) На категоріята на принадлежащи тѣ направо горы на Държавата;

II.) На категоріята на подлежащи тѣ на Вакуфытъ;

III.) На категоріята на именуванытѣ *балталъкъ* и принадлежащи на градоветъ и селата, и

IV.) На категоріята на именуванытѣ кори и принадлежащи на частни лица.

Понеже за горытѣ отъ четвъртата категорія особни постановленія за начина на владѣніето и употребленіето имъ и други относителни до тѣхъ обстоятелства са опредѣлихъ въ Закона за земитѣ, за туй настоящійтъ Уставъ, нищо не поменува за нея, но само са отнася до общественнытѣ, до вакуфескытѣ и до принадлежащи тѣ на селата и называемы *балталъкъ* горы.

КАТЕГОРИЯ I.

За общественнытѣ горы.

Чл. 2.) Колкото общественни горы са намѣрватъ въ Османската Имперія ще са опредѣлѣтъ, а слѣдующытѣ постанов-

вленія ще имѣтъ дѣйствителна сила за горытъ, които ще опредѣлѣтъ тѣй и подъ надзираніе положѣтъ.

Чл. 3.) Не е допростено отсичаньето на дѣрвета отъ общественны горы противъ постановленіята на настоящіи Уставъ.

Чл. 4.) Отсичаньето на дѣрвета за вещество (*керестѣ*) зе потрѣбата на *Терсаната* (Арсенала) и *Топханата* (Артилеріата) и начинътъ на превозваньето имъ было отъ общественны или вакуфски горы, было отъ горы (*коріи*) които са намѣрватъ въ владѣніето и ступаѣството на частни лица, са опредѣлихи чрезъ особенъ Уставъ, съставляющъ прибавленіе на настоящіи.

Чл. 5.) Селскытъ жители ще сѣкѫтъ даромъ отъ общественнытъ горы дѣрвета за направа или поправа на къщи, хамбари, мандры и за таквызи потрѣбности на тѣхъ зданія и кола и земедѣлчески сѣчива, какъто и дѣрвета, до колкото имъ сѫ потрѣбни, за направа на вѣгища и на дѣрва за гореніе, но ще плащатъ стойностъта, която ще опредѣли Управлението на горытъ, за дръвятъ които ще сѣкѫтъ за тѣргуванье, и като тѣрговци ще подлежатъ подъ постановленіята на настоящіи Уставъ; сѫщо ще плащатъ и стойностъта, която ще са опредѣли отъ Управлението на горытъ, за отсѣченитъ отъ общественнытъ горы дѣрвета, отъ които ще са правїжтъ и вѣгища или дѣрва за гореніе отъ жителитъ непосредственно или чрезъ други посредственно превозватъ по други страны за продаванье.

Вѣгищата и дѣрвата за гореніе, които ще превозватъ селскытъ жители съ своитъ коля и животни по пазаритъ си, са исключватъ отъ горнето постановленіе. А особни постановленія за този случай ще са опредѣлѣтъ чрезъ особни наставленія.

Чл. 6.) Дѣрветата които ще са ежегодно отсичаютъ за вещество са назначаватъ съ едно сѣчivo називаемо *мирѣ-чеки*, а видътъ и количеството на назначаванитъ дѣрвета са заблѣжва отъ чиновниците на горытъ въ нарочныя тѣфтеръ за ту.

Чл. 7.) Дѣрветата които си хвърлятъ листата прѣзъ

зимата са съкътъ отъ 15 Октомври до 15 Априлія, т. е. по времето когато мягката на дърветата са сгъстява (загубя) допрощава са само отсичането на джбове (горуны = *мешта*) и презъ друго време за да са извали кората имъ чрезъ особно разрешение. А дърветата които никога не си хвърлятъ листата са съкътъ презъ съко време.

Чл. 8.) Чиновниците на горите определяватъ ежегодно мястата за направа на въглища какъто и особните дървета за въглища или за горене дърва.

Чл. 9.) Отсичането на дървета за вещества (*кересте*) и превозътъ имъ става чрезъ писмено разрешение отъ чиновниците. Безъ писмено разрешение на никого не са допрощава нито отсичане нито превозане на дървета за вещества.

Чл. 10.) Отсъчването отъ обществените гори и превозане дърва са забраняватъ съ особенъ знакъ, който служи като означение на мястото на изваждането имъ.

Чл. 11.) Отъ лицата които съкътъ дърва отъ обществените гори съ условие, са зема едно парично количество или споредъ обстоятелствата достоуважаемо поръчителство, обезпечаващи точното испълнение на задълженята имъ какъто и за заплащането на глобите, които въ случаи са би възложили, поради престъпление, на тяхъ или на работниците имъ.

Чл. 12.) Допрощава са на желаещите отсичането отъ обществените гори на дървета, които са намърватъ въ определено отделение, чрезъ особни условия. Въобще споредъ определението, отсичането и превозането отъ купувачите на дървета отъ обществените гори са зематъ въ внимание постановленята на особните наставления.

Чл. 13.) Презъ съка година мухтаринътъ на съко село подава на чиновниците на горите показателъ теттеръ за вида и количеството на животните, които ще пасятъ селените въ обществените гори.

Чл. 14.) Чиновниците на горите, като разгледатъ теттерите, които ще имъ са подадътъ отъ селските мухтары за животните що ще пасятъ, определяватъ времето, презъ което

ще става пасенъето въ общественнытѣ горы, начина му, и за колко време.

Чл. 15.) Опредѣлява са по единъ пастырь за животнытѣ на съко село, за да не преминуватъ въ времето на пасенъето предѣлытѣ, които ще имъ са назначжтѣ.

Чл. 16.) Джелепытѣ (търговци на жива стока) като желайжтѣ да проводищтѣ за пасене животнытѣ си въ обществени горы, длѣжни сѫ да поискжтѣ и земжтѣ позволеніе, а чиновницацитѣ опредѣляватъ мѣстата, въ които ще пасятъ и пребиваватъ. Отъ такъвзи видъ стада спорѣдъ предидушиятѣ Уставы ще са зема право за пасене.

Чл. 17.) Селскытѣ жители по позволеніе на чиновницацитѣ могатъ да събиржтѣ дърветата на общественнытѣ горы, които са намѣрватъ въ земитѣ имъ, и колкото са случайно паднали отъ самосебе си и лежжтѣ по земята, безъ да заплатятъ нѣкое право.

Чл. 18.) Не са допрощаава изваждането отъ обществени горы, безъ позволеніе, на камъни, прѣсть, сухи или зелены листа, металлически и тѣмъ подобни нѣща. За отстѣпванье на позволеніе за туй, наставленіята обнематъ подробни постановления.

КАТЕГОРИЯ II.

За подлежащиytѣ горы на Вакуфытѣ.

Чл. 19.) Спорѣдъ постановленіята на 4-ти членъ на Закона за земитѣ, какъто ползытѣ на подлежащиytѣ земи на Вакуфытѣ сѫ посветени за тѣхнитѣ заведенія, тѣй и истытѣ постановленія са приспособяватъ за запазването и управлението на подлежащиytѣ на Вакуфытѣ горы.

Чл. 20.) Вакуфскытѣ горы са полагатъ подъ надзiranіе, като са извршватъ изложенитѣ за общественнытѣ горы въ Първата категория на настояща Уставъ постановленія колкото за съчаньето, за продаването на дръвы и за другиетѣ на Вакуфскытѣ горы; но ще са приспособижтѣ и постановленіята на Уставытѣ за горитѣ, които ще са съчинижтѣ за въ

следующее. А колкото за съчаньето на дръвъ за *Терсаната и Топханата*, за превоза имъ и за заплащањето на стойността са зематъ предъ видъ постановленіята на Устава за туй.

КАТЕГОРИЯ III.

За балталжцитѣ въ градовете и селата.

Чл. 21.) *Балталжци* са именуватъ горытъ, които сѫ отъ древне време опредѣлени за иѣкой градъ или село, щото отъ тѣхъ да си бере дърва или друго яче ползува населеніето имъ.

Чл. 22.) *Балталжцитѣ* на сѣкой градъ или село принадлежи на населеніето на оизи градъ или село колкото за съчанье на дръвъ и за другитѣ ползы, и върху тѣхъ са преспособяватъ постановленіята на 91 и 92-и членъ на Закона за земитѣ, и не са допрощава намѣсваньето въ тѣхъ на населеніето отъ другъ градъ или село.

Чл. 23.) *Балталжцитѣ* на градовете и селата не са допрощава, спорѣдъ Закона, да са прекаратъ въ владѣніето на иѣкого, нито като земи, нито като дървета.

Чл. 24.) На тажбытѣ за горытъ които сѫ опредѣлени отъ древне време за населеніето не са зема въ вниманіе истечението на времето, спорѣдъ 102-и членъ на Закона за земитѣ.

Чл. 25.) Населеніето на иѣкой градъ или село съдружествено или отдельно са ползува отъ опредѣлени *балталжци* на града или селото си. Само когато са сѣкжти дръвъ за търгуванье отъ *балталжка* са зема десетъкъ спорѣдъ постановленіята за туй.

Чл. 26.) Населеніето на градовете и селата е длѣжно да забранява населеніето на другъ градъ или село отъ съчаньето въ *балталжцитѣ* му на дървета, потрѣбни за горене, или за въглища, или за вещества за зиданье, и опредѣляюще мяста за направа на въглища, да запазва гората отъ сѣка тицета; стражарытѣ и мухтарытѣ сѫ длѣжни да надзираватъ въ извръшваньето на съхранителнитѣ мѣрки, които ще са опредѣлѣтъ ~~презъ~~ особни наставления.

ЧАСТЬ ВТОРА.

ЗА СЪДОПРОИЗВОДСТВО И НАКАЗАНИЯ.

ГЛАВА ПЪРВА.

За съдопроизводство.

Чл. 27.) Съдбытъ за престъпление, които са случватъ въ общественнытъ и вакуфски горы що са намѣрватъ подъ надзирание са съдѣйтъ първо съдно или апеллативно отъ гражданскытъ съдилища.

Чл. 28.) Чиповнициятъ на горытъ извѣстяватъ (наковлаждатъ) случванытъ престъпление щомъ са открыйтъ безъ отлаганье на време въ съдалището на *Казата*.

Чл. 29.) Извѣстията (наковлажданіята) имъ трѣба да съдържатъ името, прѣкора, званіето и мѣстопребываніето, вида на престъпленіето на обвиняемыя, какъто и мѣстото на гората дѣто са е случило, и ако е възможно, еще и времето по което е станжало престъпленіето.

Чл. 30.) Въ случай, когато са докаже неосновно обвинението противъ настыръ че ушъ е билъ насъжъ безъ позволеніе стадото си въ гората, връща са надиръ количеството което ще остави той преди съдопроизводството въ рѫцѣтъ на мухтарина, спорѣдъ 45-ия членъ на настоящія Уставъ. А когато са слути да са докаже туй престъпление, ако стайността на животнытъ, които ще са продаджатъ са намѣри по малка отъ глобата, която ще са земе, нищо повече не са зема отъ ступанията на животнытъ.

Чл. 31.) Съка тѣжба за предметъ, който са отнася до горы и за която спорѣдъ Закона са изысква обезтѣщяванье, трѣба да са направи въ разстояніе на три мѣсeца отъ деня презъ които са е извѣрила подсъдимата робота, и послѣ

съдопроизводството рѣшеніето което ще са издаде да са испълни въ разстояніе на три мѣсеца, подиръ истеченіето на които тѣ са уничтожава. Които отъ чиновниците станатъ причина на отлаганьето на тѣжбытѣ, наказватъ са спорѣдъ Наказателныя законъ.

Чл. 32.) Слѣдствието на съдбытѣ които ще са разглеждатъ по обвиненіето на чиновниците на горытѣ са съобщава на надзирателитѣ (*мюфеттишитѣ*) на горытѣ, които са намѣрватъ въ съдалищата на Казимѣтѣ.

ГЛАВА ВТОРА.

За наказанія.

Чл. 33.) Отъ онѣзи които съкѣятъ или изваждатъ дърва отъ общественни горы безъ позволеніе, ако объемътъ на отсѣченото дърво е по малъкъ отъ единъ аршинъ, зема са глоба четири петака за съкой голѣмъ товаръ или два петака за человѣчески товаръ или за съкой вързопъ; ако ли е объемътъ на дървото отъ единъ до два аршина, осемъ петака, отъ два до три аршина, десетъ петака, а повече отъ три аршина, двадесетъ петака; ако ли е отсѣчаното дърво джѣбъ (горунъ—*мешѣ*), глобата са одвоява. Объемътъ на отсѣченитѣ дървета са мѣри два аршина отъ земята, ако ли са тѣ отсѣкѣтъ по долу отъ двата аршина, примѣрваньето става отъ отсѣченото място.

Чл. 34.) Които бѣлѣятъ корытѣ на дърветата, или гы друго яче повреждатъ, наказватъ са като че сѫ гы отъ дѣно отсѣкли.

Чл. 35.) Отъ онѣзи които изваждатъ нѣща, на които изважданьето отъ общественнытѣ горы не са допрощава спорѣдъ 18-ия членъ, са зема глоба за едни кола товаръ петь петака, а за единъ товаръ на животно или человѣкъ два петака.

Чл. 36.) Освѣнъ глобытѣ които ще са зематъ спорѣдъ предидущитѣ членове, еще са задържать и дърветата и пр. и ако извиршаната работа противъ Закона и противъ забраненіето е причинила тѣшти, като са разгледа предъ съдили-

щето, зема са отъ престажника обезщетяваньето. Еще са допрощава на чиновниците на горытѣ да задържатъ трона, брадвата, и други гъсчица, които е употребилъ престажникътъ, съ задължение да ги предадътъ тутакси на граждансите чиновници въ съдалището на *Казата*.

Чл. 37.) Които престажникътъ до отсичане на дървета доро не сѫ зели писмено позволеніе отъ чиновниците на горытѣ, спорѣдъ 9-ия членъ, наказватъ са на опредѣленытѣ наказанія въ 33-ия членъ за онѣзи които сѣкѫтъ дърва безъ позволеніе; и въ случай, когато не са уловѣнъ онѣзи които сѫ сѣкли дърва безъ позволеніе, глобата са зема отъ закупника (*мюлтезимина*) на горытѣ, или отъ негова поръчитель (*мютеахидъ*) (*), или отъ опревилегированыя за сѣчаньето на дърветата отъ горытѣ.

Чл. 38.) Онѣзи, които безъ позволеніе на чиновниците на горытѣ, спорѣдъ постановленіята на 9-ия членъ, превозватъ отъ гората дървета отсѣчани, и въ случай когато не са уловѣнъ, поръчитель или опревилегиранытъ на гората са наказватъ на наказанията, възлагаемы на онѣзи които сѣкѫтъ дървета безъ позволеніе.

Чл. 39.) На онѣзи които сѣкѫтъ дървета повече отъ отстажнепото позволеніе са възлага двойно опредѣленото наказаніе въ 18-ия членъ, връщатъ са надирѣ отсѣчанытѣ дървета и са зематъ изыскванытѣ обезщетяванія. Въ случай, когато са не уловѣнъ онѣзи които сѫ ги отсѣкли, горнитѣ наказанія са възлагатъ на поръчителя или на опревилегированыя на гората.

Чл. 40.) По отсичаньето на назначено дърво, когато са заличи знакътъ на чекичя който е въ кореня му, ако заличаваньето му не са докаже че е произлѣзло отъ случай независимъ отъ волята му, онуй дърво са счита като противозаконно отсѣчано.

(*) *Мютеахидъ* са именува онуй благосъстоятелно лице, което има кредитъ при Правителството, и което поръчителствува на него за закупници на Държавните имущества, и става отговорно за сѣко право, което има Правителството върху закупници.

(Заб. на Изд.).

Чл. 41.) Ако отсъчано дърво съ позволеніето на чиновника на горытъ не са превезе отъ гората презъ определенія за туй срокъ, туй дърво са задържа и продава въ полза на Правителството.

Чл. 42.) Въ случай на престапление на горнитъ постановленія какъто и на наставленіята и заповѣдите, които ще са обнародватъ отъ Управлението на горытъ, и на условіята които ще са опредѣлѣтъ отъ порожчилите или отъ опревилегированытъ на горытъ, освѣнь изыскванытъ обезщетяванія, зема са и глоба отъ десетъ до двадесетъ петака.

Чл. 43.) Отъ онѣзи които безъ позволеніе пасѫтъ животни въ мяста на общественни горы, въ които е забранено, за сѣко животно са зема глоба по единъ грошъ. Освѣнь туй са осаждатъ и на обезщетяванье нѣ помалко отъ количеството на глобата.

Чл. 44.) За животнытъ които безъ позволеніе пасѫтъ, отъ стадото на което село и да принадлежатъ, наказаніята са възлагатъ на пастыря.

Чл. 45.) Ако тѣзи животни принадлежатъ на населеніето на нѣкое село, улавять са и са предаватъ на Мухтарина, и въ случай, когато ступанытъ на животнытъ незаплатѣтъ изыскваната глоба и обезщетяваша, ако тѣхното число не надминува двадесетътъ, зема са едно отъ тѣхъ, ако ли сѫ на число отъ двадесетъ и едно до четыридесетъ, зематъ са двѣ, а три, ако сѫ отъ четыридесетъ до шестъдесетъ и едно, и тий нататъкъ за повечето, и са продаватъ въ полза на Господарственната касса.

Чл. 46.) Въ случай, когато са направѣжть вѣгища, въ място неопределено отъ чиновниците на горытъ, отъ порожчителя или отъ опревилегировани са зема глоба двадесетъ петака.

Чл. 47.) Онѣзи, които съ намѣреніе е подалилъ нѣкоя гора, наказва са спорѣдъ 164-мъ членъ на Наказателния законъ.

Чл. 48.) Онѣзи, които употребяватъ поддѣланъ чекицъ по подражаніе на Правителственныя, наказватъ са спорѣдъ 150-мъ членъ на Наказателния законъ.

Чл. 49.) Въ случаѣ на преслѣдваніе на много повинници лица поради прест҃жленіе на постановленіята за горытъ, сич-
кытъ тѣзи са считатъ взаимопорожчители за глобытъ, на ко-
ито сѣкѣй отъ тѣхъ са бы осуждилъ.

Чл. 50.) Глобата, на която са осуждатъ пастыритъ, са
зема отъ ступанытъ на стадата, а тѣ иматъ право да прого-
нѣятъ пастыритъ.

Чл. 51.) Порожчителитъ и опревилегированытъ на горытъ
сѫ отвѣтственны за дѣлата на работающытъ за тѣхна смѣтка,
и изыскванытъ глобы поради тѣхнитъ прест҃жленія са зематъ
отъ първѣтъ.

Чл. 52.) Онѣзи, които не могатъ да заплатятъ глобата
на коѣкто сѫ са осудили нито да представятъ порожчителство,
запиратъ са по единъ день за сѣкы два петака.

Членъ послѣднѣй.) Настоящійтъ Уставъ вмѣзва въ дѣ-
йствіе послѣ три мѣсѣца отъ званичното му чрезъ чинов-
нициятъ проглашеніе за въ одобренытъ отъ Управленіето на
горытъ мѣста. Обязанноститъ на чиновнициятъ какъто и изы-
скванытъ за исполненіето на настоящія Уставъ мѣрки ще са
определѣлѣтъ отъ речепото Управление чрезъ особни наставленія.

УСТАВЪ

ЗА ДРЪВИТЕ, КОИТО ЩЕ СА ЗЕМАТЬ ОТЪ ТЕРСАНАТА
И ТОПХАНАТА.

ЧАСТЬ ПЪРВА.

*За начина на съчаньето и предаваньето на дръви (керестѣ)
отъ общественныи горы.*

Членъ първый.) Сичкытъ общественни горы, които са на-
мѣрватъ въ Османската Държава, управляемы чрезъ особни
Уставы, ще сѫ подъ управлението и надзиранието на Мини-
стерството на финансите, което ще отстѫпна направо нужнитъ
дръви (керестѣ) за Терсаната и Топханата.

Чл. 2.) Презъ съка година Управленията на Терсаната
и Топханата преди началото на м. Марта объявяватъ вида, ко-
личеството, и около коя величина, Виласта и Санджака, и,
по възможности, мястото и гората за дръвите, които имъ са
потребни за грядущата година.

Чл. 3.) Дърветата, които ще са поискатъ какъто по горѣ,
са избиратъ отъ Управлението на горите и отъ чиновниците
на Терсаната и Топханата, и са забѣлѣжватъ съ печата на
Управлението за потребата на което ще са отсѣкнатъ, като имъ
са туря и увеличителенъ нумеръ.

Чл. 4.) За забѣлѣжванье на дърветата и испълненіе на
прочитѣ изысквани, са опредѣляватъ отъ Министерството на
финансите нужните горски чиновници и времето за испълне-
нието на тѣзи са опредѣлява подиръ споразумѣніето съ Упра-
вленията на Терсаната и Топханата.

Чл. 5.) Като са забѣлѣжатъ дърветата, съгласно съ чи-

новнациятъ на Управлениета на *Терсаната* и *Топханата* съчинява са просевербалъ, въ който са означава

I.) Мѣстото на дърветата и странитъ на които ще са проводѣтъ, и

II.) Видътъ, количеството, величината и нумеритъ на забѣлжениетъ дървета.

Отъ речения просевербалъ единъ преписъ са испроважда на Министерството на Финансите а другъ на *Терсаната* или на *Топханата*, на което принадлежи.

Чл. 6.) Подиръ исполненietо на означенитъ въ горнитъ членове, дърветата са отсичатъ и като са одяжатъ превозватъ са чрезъ чиновнициятъ на горитъ въ странитъ, които са забѣлжватъ въ просевербала, и са зематъ отъ тѣзи чиновници по наричнитъ и сгодни мѣрки за исполненietо на горнитъ узаконенія. Но чиновнициятъ на *Терсаната* и *Топханата* имать право да присѫтствува въ времето на отсичането на дърветата и да не прiemатъ изгнилиятъ или на изгниване наклонитъ и неполезни за тѣхнитъ Управления дървета, които, за да са продаджатъ на друго място, са оставяте въ гората.

Ако Управлениета на *Терсаната* и *Топханата* поискаятъ да разрѣжатъ (разстържатъ) и надробятъ дърветата си, чиновнициятъ имъ испъняватъ изыскванитъ въ мѣстото на отсичането, и посль тѣзи дръви чрезъ Управлението на горитъ са превозватъ за дѣто трѣба.

Чл. 7.) Понеже са уничтожени древнитъ мѣрки за сѣчането и превозването на потрѣбнитъ дървета за *Терсаната* и *Топханата* чрезъ ангарията на населенietо, за туй потрѣбнитъ за тѣзи Управления дървета ще са отсичатъ и превозватъ, какъто са кѣза по горѣ, съ попеченietо на Управлението на горитъ. Тѣзи дървета до крайморието оставатъ подъ надзорирането на горскитъ чиновници, подпомагвани въ нужда отъ мѣстнитъ Началства, а дѣто нѣма таквици, подъ назиането на мѣстнитъ Началства.

Чл. 8.) Тѣзи дървета като са завезжатъ до крайморието ще са предаджатъ на чиновнициятъ на *Терсаната* и *Топ-*

ханда за да са депозитиратъ; изыскванытъ по времето на предаваньето ще са опредѣлѣтъ отъ Министерството на Финансытъ заедно съ Управленията на *Терсаната* и *Топханата*.

Чиновнициятъ на Управленията на горытъ, на *Терсаната* и на *Топханата* ще държатъ еднообразни течетери какъто и просевербала. Въ просевербала ще са означава

I.) Видътъ, величината, нумерътъ, цѣната на прѣетытъ дървета, и

II.) Видътъ, величината и нумерътъ на непрѣетытъ дървета.

Цѣната на прѣетытъ дървета са смѣта по съразмѣрностъ на величината на дърветата и на текущата цѣна въ скелята на този видъ дръвы. Въ случай на разногласие колкото за цѣната, на сѣкій чиновникъ мнѣнietо са забѣлѣжва въ просевербала, като са забѣлѣжва еще въ него и цѣлото предаванье на дръвите на чиновнициятъ на *Терсаната* и *Топханата*.

Чл. 9.) Стойността на предаденитъ дръви са забѣлѣжва като разноски въ бюджетытъ на Управленията на *Терсаната* и *Топханата*, а като приходъ въ бюджета на Управлението на горытъ. За разрешение на разногласието за цѣната, са опредѣлява смѣсена комиссия отъ Министерството на Финансытъ и отъ управленията на *Терсаната* и *Топханата*.

Чл. 10.) Нужнытъ дърва за царскытъ и общественни заведенія са сѣкжатъ и превозватъ спорѣдъ горнитъ постановленія.

ЧАСТЬ ВТОРА.

За купуванитъ дръви отъ Вакуфскытъ и частни гори

Чл. 11.) Управленията на *Терсаната* и *Топханата* какъто искжатъ нужнытъ дръви отъ общественниятъ гори, тѣй можжатъ да поискжатъ и отъ Вакуфскытъ и частни. Но дърветата които ще са отсичатъ отъ частни гори трѣба да иматъ объемъ най-малъкъ отъ два аршина на высочина, примѣрена единъ и половина аршинъ надъ земята; дърветата които са

намѣрватъ въ заградены градины и предъ кѫщи са исключватъ отъ туй правило.

Чл. 12.) Ако дръвътъ, които са нужни за Управленията на *Терсаната* и *Тонханата*, са намѣрватъ въ общественнытъ горы, тѣзи Управления не ги искатъ отъ Вакуфскытъ или частни горы.

Чл. 13.) Управленията на *Терсаната* и *Тонханата*, като обѣвѣжтъ на Управлението на горытъ величината и ширината на нужните имъ отъ Вакуфскытъ или частни горы дървета, не са намѣсватъ въ отсичаньето и превозваньето имъ.

Чл. 14.) Управлението на горытъ е длѣжно да отсѣче и превезе поисканытъ отъ Управленията на *Тонханата* и *Терсаната* дървета отъ Вакуфски или частни горы, съобразуемо съ долнитъ узаконенія.

Чл. 15.) Въ присѫтствието на чиновнициятъ на *Терсаната*, и на *Тонханата* какъто и на горскытъ, ако исканытъ дървета са намѣрватъ въ Вакуфска гора, призовава са попечителътъ (*мютевелліятъ*) или Вакуфскытъ чиновникъ, ако ли са намѣрватъ въ частна гора, нейнитъ ступанинъ, и са опредѣлява цѣната на исканытъ дървета, спорѣдъ стойността имъ въ гората, и тя като са заплати отъ страна на Управлението на горытъ, дърветата са отсичатъ и превозватъ въ мѣстото или въ пристанището което опредѣлѣтъ Управленията на *Терсаната* и на *Тонханата*.

Чл. 16.) Въ случай на разногласие колкото за цѣната на дърветата, опредѣливатъ са свѣдущи прицѣнители отъ мѣстното Началство, и рѣшиеніето имъ са прѣма какъто отъ страната на Управлението на горытъ тѣй и отъ страната на Вакуфския попечитель или на ступанина на гората.

Чл. 17.) Наставленіята за забѣлѣжваньето и нумеруваньето на дърветата и за държеньето на единообразни тѣфтери и за написваньето на просевербала за мѣстото на общественни горы сѫ дѣйствителни и за сѣчаньето и за опредѣлението на цѣната на отсѣчванытъ дървета отъ Вакуфскытъ и частни горы.

НАСТАВЛЕНИЕ

КЪМЪ ГОРСКЫТЕ ЧИНОВНИЦЫ

ЗА НАЧИНА НА ИЗВАЖДАНЬЕТО НА РЕЦИНА (ЧАМЪ-САКЖЗЪ)
ОТЪ ЧАМОВЕТЪ ВЪ ГОРЫТЪ НА ДЪРЖАВАТА.

(5 Шеввал 1,287 — 16 Декември 1,870 г.).

ГЛАВА ПЪРВА.

За изважданьето на рецина отъ продаваемите дървета.

Членъ първый.) Онѣзи които купуватъ дървета що ще са отсичатъ отъ горытъ на Държавата, сѫ свободни да изваждатъ рецина (чамъ-сакжзъ) отъ чамоветъ, които са обнemатъ въ покупката. Нѣматъ обаче право да поискатъ никакво изменение на условията въ контракта, основающи са върху тъзи свобода.

ГЛАВА ВТОРА.

За изважданьето на рецина отъ чамоветъ, които не сѫ означени въ контракта на покупката.

Чл. 2.) Изважданьето на рецина до степень който причинява повреда на дървото са допрощава само за изгнилиятъ вече или оistarѣлы дървета, на които ще са всѣче отъ двѣ разни страни по единъ различителенъ знакъ съ Правителствената сѣкира. Колкото са касае до младытъ дървета, на които запазваньето е нужно, допрощава са изважданьето на рецина, подъ условие обаче сѣкога да са предпази дървото отъ повреда, само отъ онѣзи, на които объемътъ, като са примѣрва единъ метръ надъ земята, са набира най малко до единъ метръ и двадесетъ сантиметра. Всича са съ Правителствената сѣкира и на тѣхъ само единъ знакъ.

Чл. 3.) Купувачите могатъ да изваждатъ рецината какъто

искъжът отъ изгнилиятъ и оstarѣлы дървета, но нѣматъ право да ги преобразъжътъ на такъвъ степень, щото да изгубїжътъ дѣйствителната си стойност продаваемы за направа на дърва.

Чл. 4.) Изважданьето на рецина отъ дърветата, на които е нужно запазваньето въ гората, най напредъ са прави чрезъ една рана (начекванье) (*) която са уголѣмявана презъ сѣка година по 80 сантиметра, безъ обаче на конецъ да надмине четыритъ метра.

Ако высочината на раната стигне тѣй четыритъ метра и продълженietо на закупа е повече отъ пять години, може закупникътъ да отвори втора рана до първата, и да я възвъши постепенно какъто първата. Но въ туй обстоятелство трѣба да са остави между двѣтъ раны разстояніе най малко отъ десетъ сантиметра.

Чл. 5.) Ширината на отварванытъ раны не трѣба да надминува единадесетъ сантиметра, примѣрвани на трупа, т. е. безъ да са обнема кората. Дълбочината не може да бѫде повече отъ единъ сантиметръ, примѣрвана отъ дѣто са съединява кората съ трупа чрезъ връвъ, протѣгната отъ една край до другия на раната.

Чл. 6.) Забранява са събираньето на рецината отъ ранытъ преди началото на м. Априлія, какъто и подиръ началото на м. Октомврія презъ сѣка година. Обаче, за да сѫ дърветата на времѣ приготвени, закупницътъ могѫтъ да обѣлѣжътъ кората на дърветата, начинаящи отъ 15-ти Февруарія.

Чл. 7.) Въ контрактътъ на закупа ще са забѣлѣжва че, когато закупникътъ направи нѣкоя операція на нѣкое дърво вънъ отъ горѣзложенытъ условія, ще са счете като разорителъ на онуй дърво, и слѣдователно накажи на опредѣляемытъ въ 34 и 36-и членъ на Закона за горите наказанія.

(*) Тѣй са именува проломътъ или дупката колто са отваря въ корена на дървото за истичаньето на рецината, който отъ начало • на дължина три или четири сантиметра, а посѫ подновляме по веднъжъ въ разстояніе на осемъ или десетъ дена, наконецъ са възвъшава до опредѣлената въ контракта горна высочина. Начинътъ на испытаньето на тѣзи постепенни възвъшениа трѣба да са остави на расположението на купувачите.

Чл. 8.) Стойността на закупа ще са опредѣли на дърво, безъ да стане никое поръчителство въ контракта за вида, за качеството и за количеството на рецината която ще са извади. Ще са отстѣни на закупника срокъ отъ единъ до два мѣсесца, начинаящъ отъ *датата* на контракта, за да разгледа числото на забѣлѣженитѣ дървета и поиска допълненіето на послѣ подписаньето на контракта, срокътъ са симѣта отъ *датата* на записката на забѣлѣжваньето на дърветата. Подиръ истечението на този срокъ, сѣка прозба за туй на закупника е непрѣта, — условіе, което е нужно да са забѣлѣжи въ контракта.

ГЛАВА ТРЕТЬЯ.

За мѣрките които ще са земжтѣ въ случай, когато ще са отстѣни съвременно и изважданьето на рецина и на дърва отъ чамоветѣ.

Чл. 9.) Въ случай, когато по прозбата на търговците стане възможно съвременното даванье подъ наимъ на рецината и на дървата отъ чамоветѣ, ще сѫ испълнителни сичкытѣ постановленія, означены въ *Втората глава* на настоящитѣ постановленія. Но при тѣмъ ще са направїхѣ и слѣдующитѣ измѣненія:

I.) Сичкытѣ дървета, за които са позволява отсичаньето въ случай на прости дърва, ще са забѣлѣжатѣ съ Правителственната сѣкира, за да са извади отъ тѣхъ рецина на начинъ, който ги разрушава;

II.) Закупникътѣ може безъ никое ограниченіе да изважда рецина отъ старытѣ или изгнили дървета чрезъ каквъ да е начинъ;

III.) Стойността на дървата които ще са извадїхѣ отъ тѣзи дървета са прицѣнява на дърво, когато е възможно, безъ Началството на горытѣ да пріеме върху си какво да е поръчителство или отвѣтственность за вида и количеството имъ; но са допрощава и опредѣленіето на цѣната по кубическа иѣрица, по прозбата на търговците.

УСТАВЪ

ЗА УЧИЛИЩЕТО НА ЛѢСОВѢДСТВОТО (ГОРЫТѢ).

(19 Шеввал 1,287 — 30 Декември 1,870 г.)

Членъ първый.) Училището на лѣсовѣдството, като му е цѣльта да образува горски чиновници, полага са подъ непосредственното распорежданье на Управлението на горытѣ и подъ вѣдомството на Министерството на финансите. Туй училище има особна стая за предаванье на наукытѣ, Музей и книгохранилище (библиотика).

Чл. 2.) Предаванытѣ въ училището уроци сѫ:

I.) Турскытѣ езыкъ;

II.) Изъ математическытѣ науки опитни уроци отъ ихнографія (чартеjъ на планове) и отъ измѣрванье на тѣлата;

III.) Начало отъ естественната философія и химія;

IV.) Отъ естественната исторія относителната часть до горытѣ;

V.) Отъ лѣсовѣдството потрѣбнытѣ за посадданье, за земедѣліе и за запазванье на горытѣ какъто и нужнытѣ за начина на отсичаньето и превозвашето на дърветата; и

VI.) Законытѣ и Уставытѣ които са касающѣ вѣобще до недвижимытѣ стежанія а особно до горытѣ.

Чл. 3.) Министерството на финансите опредѣлява за училището на лѣсовѣдството

I.) Единъ надзиратель натоваренъ съвременно съ предаванье на наукытѣ за лѣсовѣдство и на естественната исторія;

II.) Единъ професоръ за наукытѣ отъ математиката, отъ естественната философія и отъ химіята;

III.) Единъ учителъ за Турскыя езыкъ и за писанье;

IV.) Единъ писарь, на товаренъ съвременно съ надзираніето на книгохранилището и на Музея; и
 V.) Единъ слуга (*одаджіа*).

Чл. 4.) Времето за предаваньето на наукытѣ са опредѣлява на двѣ години, а уроците почиватъ отъ началото на Септември, презъ сѣка година и приставатъ на 15 Юлій на слѣдующата година. Училищетѣ са раздѣлятъ на два класса: отъ които първыйтѣ обнема второгодишнитѣ, а вторыйтѣ първогодишнитѣ. Училищетѣ немогутъ да са прехърмѣтъ отъ единиа класъ въ другия, доро са не испълни годината и да дадутъ испытаніе. Каталогътъ на уроците, редътъ и часоветѣ на предаваніята, презъ сѣка година по основаніе на изложеніето което ще са поднесе нарочно за туй отъ надзирателя, са опредѣляватъ отъ Управленіето на горытѣ послѣ предварително обсѫжданье.

Чл. 5.) Училищетѣ быватъ външни. Но сѫ длѣжны да присѫтствуватъ редовно въ времето на предаваньето на уроците, да ги приговарятъ у дома си, и да съчиняватъ начертаніята на уроците когато имъ зарѣча професорътъ.

Чл. 6.) За да са упражнятъ и съопытъ въ правилата които сѫ са предавали въ училището, ученищетѣ ще излѣзватъ 15 или 20 дена презъ сѣка година за обхожданье на горытѣ, а разносътѣ ще са отстѫпватъ отъ Господарственната касса, какъто са вижда въ 10-ти членъ.

Чл. 7.) Ако нѣкой отъ ученищетѣ покажи поведеніе и начинъ достоухулителенъ, или небреженіе въ уроците, на подобный са правїтъ изыскванытѣ съвѣты, и въ нужда му са възлага едно отъ слѣдующытѣ исправителни наказанія, назначаемо въ Дневника (Джурнала) училищный:

- I.) Изобличава са отъ надзирателя;
- II.) Смѣрива са въ присѫтствието на Съвѣта на горытѣ отъ Управлятеля; и
- III.) Испѣжда са отъ училището по заповѣдъ на Министра на финансите, която ще са издаде по основаніе на прозбата за туй отъ Управленіето на горытѣ.

Чл. 8.) За испытванье на ученицътѣ и урежданье на двата класса са съставя въ окончанието на съка година една испытателна комиссія подъ предсѣдателството на Министра на Финансътѣ, или на чиновника, който са бы нарочно опредѣлилъ за туй. Управителъ на горытѣ, Надзирателъ и Професорытѣ на училището сѫ самоправно членове на речената комиссія, на която ще са приложжть отъ Министерството четири други членове, отъ които двамината са зематъ отъ Съвѣта на горытѣ.

Чл. 9.) Имената на ученицътѣ, които въ времето на испытаніята са непокажжть че иматъ изысканытѣ познанія, зачертяватъ са отъ каталога училищны. Но на онѣзи които презъ времето на предаваньето сѫ показали добро поведеніе и прилежаніе, са отстѣпва по рѣшеніе на речената комиссія, правото да подкачжтѣ отъ ново еще за една година уроцътѣ на първата или втора година. Онѣзи отъ втория класъ които сѫ дали испытъ полагать са въ първия. Второгодишнытѣ ученици които са добре отговорїжтѣ по времето на испытанието забѣлѣжватъ са въ тефтеря на чиновницийтѣ на Управлението на горытѣ подъ название : «надзиратели второстепенны (люфтетиши-санъ)», и са опредѣлявать, като са даде случай, спорѣдъ числото и реда, които сѫ са опредѣлили отъ испытателната комиссія. Тѣ, доро са располагаемы, получаватъ половината отъ мѣсечната заплата на своите равностепенни.

Чл. 10.) Опредѣлява са ежегодно жалованіе отъ 25,000 гроша съ които да са покриватъ иждивеніята, които са изыскватъ за съставяне и осъвършенствованье на книгохранилище и Музей, и за правяне на опыты, и за писалищни разноски.

Чл. 11.) Ученицътѣ са прiemатъ въ училището подиръ предварително испытаніе. Обаче, за да са прiemи нѣкой на испытаніе, изыскава са да носи

I.) Званиченъ и подтвърденъ документъ, удостовѣряющъ че е Турски подданикъ и че не е на возврастъ по малъкъ отъ 18 години, нито по старъ отъ 25 години;

II.) Свидѣтелство отъ Управлението на Императорското Ме-

Лъщинско училище, удостовъряюще че снагата му може да са противопостави на ходянье по крака и на движение и че е отстраненъ отъ страсти и болести, противоположни на званietо на лъсовъдецъ. Тъзи документы тръба да са представятъ на Управлението на горытъ и да са сполучи изысканото позволеніе за испытаніето. — Прозбытъ за испытаніето съ предказанытъ документы тръба да са подаватъ на Министерството на Финансътъ преди началото на м. Августа ежегодно, ако са подаджатъ по послѣ тъ са непріематъ. Като са направи изысканото разглежданье на реченытъ документы, Управлението на горытъ обвъявява на просителитъ мястото и времето на испытаниета.

Чл. 12.) Тъзи испытания ставатъ публично подъ предсѣдателството на Управлятеля на горытъ или на Настойника който са би опредѣлилъ отъ него. Предлагаемытъ въпросы са ограничаватъ въ слѣдующиъ уроци

- I.) Въ Турскыя езыкъ;
- II.) Въ Аритметиката;

III.) Въ всеобщата География и особенно въ Географията на Османската Имперія.

Чл. 13.) Подиръ окончаніето на дѣлата на испытателната комиссія съчинява са каталогъ съдържающъ спорѣдъ степени на способностъта имъ числото и класса на учениците, на които са е одобрило пріеманьето; този каталогъ са поднася отъ Управлението на горытъ на Министра на финансътъ. Числото на учениците които ще са пріематъ въ училището са опредѣлява спорѣдъ предречения редъ и по основание на прозбата на Управлението на горытъ отъ Министра на финансътъ.

ОБРАЗЪ НА ХАТТИ-ХУМАЮНА.

«ДА БѢДЕ СПОРѢДЪ СЪДЪРЖАНІЕТО».

НОВЪ УСТАВЪ

ЗА СЪДИЛИЩАТА КОИТО СЪДІЈТЪ СПОРѢДЪ СВЕЩЕННЫЯ
ЗАКОНЪ ВЪОБЩЕ.

(16 Септѣбрь 1,276 — 3 Августъ 1,859 л.).

ВВЕДЕНИЕ.

Настоящійтъ Уставъ са раздѣля на двѣ части. Първата часть, обнема три главы, и означава вѣдомството на съдилищата, които съдіјтъ спорѣдъ свещенныя Законъ; а втората, също двѣ главы, опредѣлява количеството на даждіята, и на обыкновеннытъ права, които ще са плащатъ на тѣзи съдилища.

ЧАСТЬ ПЪРВА.

ГЛАВА ПЪРВА.

За купуванѣепродаванїя и за касателнѣтѣ до тѣхъ.

Членъ първый.) Купуванѣепродаваньето на лежащытъ въ собственноизываемыя Цариградъ недвижимы собственни стѣжанія, и други познаты като на тѣхъ оприличаваны собственности, еа извръшва само въ свещенното, Цариградско съдилище

(Межкемѣ) отъ което са издаватъ и хюджестытѣ (актовете) имъ. Допрощава са обаче въ окрѫжieto на реченото съдилище лежащиtъ съдилища *Махмуд паша*, *Ахъ Челеби* и *Дауд паша*, да извршватъ купуваньепродаваньето на недвижими и прочи стежания и да издаватъ изыскванытѣ актове до една стойностъ на 50,000 гроша; но купуваньепродаваньето на цѣниемытѣ повече отъ 50,000 гроша собственности, понеже не принадлежи нито на тѣзи нито на други съдилища, за туй ще принадлежи само на вѣдомството на свещенното Цариградско съдилище.

Чл. 2.) За купуваньепродаванье на недвижими и други собственни стежания, въ съдебния окрѫгъ на *Еюп* като са намѣрватъ, ще е надлежно само съдилището *Еюпско*; а продаваньето на недвижимытѣ и други собственни стежания въ окрѫжieto на *Юскюдаръ*, понеже съдебно принадлежи на *Анадолскыя Казаскериинъ*, за туй то ще са извршва отъ него и отъ *Юскюдарското* съдилище, никое же отъ съдебныtъ Началства на двата речени града, иеще преминува предѣлътъ на своето вѣдомство и влиза въ предѣлътъ на другото.

Чл. 3.) За купуваньепродаванье на съко собствено стежание, недвижимо или друго, въ предѣлътъ на *Галата* и на зависящиtъ отъ нея *Касымъ-Паша*, *Топхане*, *Бешикъ-ташъ* и *Ени-кюй* като са намѣрва, ще е надлежно *Галатайското* съдилище. Но могжть и *Наипътѣ*, които са намѣрватъ въ съдилищата на реченытѣ мѣста, да дѣйствуватъ върху купуваньепродаваніята на недвижимытѣ и други собственни стежания, що сѫ въ тѣхното окрѫжie, и на които стойностъ не надминува количеството на 50,000 гроша; а купуваньепродаваньето на продаваемытѣ за по голѣмо количество пары собственни стежания, понеже не зависи нито отъ тѣхъ нито отъ други съдилища, за туй ще принадлежи само на вѣдомството на *Галатайското* съдилище.

Чл. 4.) Колкото за лежащиtъ гедици на мѣнициtъ и фуриныtъ въ *Еюп*, *Галата*, *Юскюдаръ* и въ зависящиtъ отъ тѣхъ мѣста, касателниtъ до тѣхъ законоизъеснителни дѣй-

ствія, купуваньепродаваніята, подаряваніята, даваніята подъ наимъ, изявленіята на ступаство, и прочі, за които отъ древне време, по Императорска Заповѣдь бѣ надлежно Цариградското сѫдилище, и за въ бѫдущее ще сѫ подложены сѫмо подъ неговото вѣдомство.

Чл. 5.) За недвижимытѣ и прочіи собственны стежанія (съ исключеніе на означенытѣ въ предидущія членъ гедици, и на други иѣкои, които, на познаты еснаfy припадлежащи, зависѣхтъ отъ древне време отъ помѣстнытѣ сѫдилища) които са обнематъ въ наслѣдіята, на които описваньето са извръшва отъ сѫдилището *Късмѣти аскеріе*, продаваньето подиръ публичното наддаванье, и другытѣ за тѣхъ законоизъеснителни дѣла ше са извръшватъ сѫмо отъ реченото сѫдилище. Сѫщо, купуваньепродаваніята и другытѣ законоизъеснителни дѣла за недвижими и други собственни стежанія, които са обнематъ въ направенытѣ отъ Цариградското сѫдилище описванія, ще са извръшватъ сѫмо отъ Цариградското сѫдилище.

Чл. 6.) Съ исключеніе на означенытѣ въ 4-ия членъ гедици, купуваньепродаваніята и другытѣ дѣла за недвижими и други собственни стежанія, които са обнематъ въ описи извръшваны отъ сѫдилищата на *Еюпъ* и *Галата*, ще са извръшватъ сѫмо отъ тѣзи сѫдилища. Сѫщо и купуваньепродаваніята и другытѣ дѣла за сичкытѣ недвижими и прочіи стежанія, означаемы въ описытѣ направены отъ сѫдилището *Тефтишъ*, като са намѣрватъ въ вакуфски предѣлы, ще ги извръшва реченото сѫдилище. Исключавать са и тута дѣлата които са касаїтъ до реченытѣ гедици и други иѣкои, определены особно на мѣстнытѣ *Кади*.

Чл. 7.) Изъ областитѣ, дѣто и да сѫ продаванытѣ недвижими или други стежанія, сѫмо *Кадиятъ* на иея область ще е надлеженъ за тѣхното продаванье; а никой *Кади* или *Наипинъ* не може да издаде документъ за купуваньепродаванье на недвижимо или друго иѣкое стежаніе, което са намѣрва вѣнь отъ вѣдомството на окражието му. А продаваньето на недвижими и други стежанія, на които ступаиштѣ сѫ въ Цариградъ,

или въ друга областъ, са допроща да става спорѣдъ постановеніята въ 9, 10 и 11-ми членъ.

Чл. 8.) Когато ще са купуватъ или продаватъ недвижими и прочи собствени стежанія, было въ областитѣ, или въ Цариградъ, и въ тритѣ му града, ако продавачъ не са снабди съ званично доказателство, носяще печата на махалата му, и свидѣтелствующе че стежаніето е дѣйствително негово, и ако не покаже ветхытѣ си притежаваны актове, никое сѫдилище не ще изврши продаваньето. Въ лишеніе на ветхи актове, ще са счете достаточни реченото свидѣтелство, подиръ изыскванытѣ издырванія.

Чл. 9.) Ако нѣкой, като е ступанинъ на стежанія, лежащи въ Европейска или Азіатска Турція, пребывава въ Цариградъ, а възнамѣрва да гы продаде, безъ да отиде на място, нито да проводи нѣкой законенъ повѣренъ, за таквози продаванье ще подѣйствува, ако сѫ стежаніята въ Европейска Турція, Н. П. Румелійскитѣ Казаскеринъ, ако ли сѫ въ Азіатска, Н. П. Анадолскитѣ Казаскеринъ.

Чл. 10.) Изъ областитѣ, ако нѣкой поради служба, или друга нѣкоя причина като са намѣрва на друго място а иѣ дѣто лежатъ стежаніята му, пъкъ иска да гы продаде, безъ да отиде на място, нито да проводи законенъ повѣренъ, продаваньето ще изврши Кадиятѣ на областъта, въ която продавачъ на стежаніята пребивава.

Чл. 11.) Въ случаите на 9 и 10-ти членъ, т. е., когато ще са продаватъ стежанія, които са намѣрватъ въ нѣкоя областъ на Османската Имперія, но на които ступанытѣ сѫ въ друга областъ или въ Цариградъ, изыска са представленіето на званиченъ актъ, т. е. сѫдебно рѣшеніе (*илямъ*), владѣленъ документъ (*хюджестѣ*), или изложеніе (*мазбатѣ*) отъ Съвѣтъ, които да доказватъ че реченытѣ стежанія сѫ дѣйствително притежаніе на продавача, и показваньето на ветхи документы, ако има такви; ако ли иѣ, не са извршила продаваньето. Когато нѣма ветхи документы, предварително като са направиѣтъ изыскванытѣ издырванія, ще са счита достаточенъ

издаденыйтъ отъ мѣстното Началство актъ, было решеніе или изложеніе, увѣрающъ че стежаніята принадлежатъ на оногози, който ще ги продадѣ.

Чл. 12.) Въ званичнытъ за купуваньепродаванье документы, издадени отъ вѣрозаконнытъ сдѣлища въ Цариградъ и въ три титъ му града, какъто и въ областитъ, трѣба да са забѣлѣжва ясно сдѣлището което е было издало ветхытъ документы които притежава продавачътъ, подниката на *Кадијата* който ги е подписанъ, и на конецъ *датата* на изданіето имъ.

Чл. 13.) Съ исключение на опредѣленытъ за жителитъ на двата свещенни града, за тѣлохранителитъ и за слугитъ на царскыя палатъ стежанія, по Императорска заповѣдь отъ сдѣлището *Тефтишъ* зависящи, какъто и на онѣзи що сѫ въ предѣлытъ на вакуфтъ, сѫщо положены подъ вѣдомството на речено то сдѣлище, законоизъеснителнытъ дѣла, касающи са до сичкытъ въ Цариградъ, въ три титъ му града и изъ областитъ лежащи недвижими и прочи собственни стежанія, какъто подареніето, изявленіето на ступанство, изявленіето на послѣдне желаніе, издѣлженіето, ще са извршватъ спорѣдъ горбизложенытъ за купуваньепродаваньето начала.

Чл. 14.) Касателнытъ до исключенитъ въ предидущія членъ стежанія са извршватъ само въ вѣрозаконнытъ сдѣлища, но не са допрощава да са проваждатъ за тѣхното разглежданье помѣстно писари и сдѣбни чиновници. При тѣмъ испрважданытъ отъ двата *Казаскера*, какъто и отъ Цариградското сдѣлище, отъ сдѣлището *Тефтишъ*, отъ *Еюпското* и отъ *Галатайското* по *жестата* що сѫ подъ тѣхното вѣдомство сдѣбни писари и чиновници могатъ да изравняватъ и работятъ съ реченитъ стежанія, за които вече стана речь.

ГЛАВА ВТОРА.

За подтверждителитъ актове на продаванье, и за записи на побренностъ (векмѣтъ) и засѣщанія.

Чл. 15.) Подиръ продаваньето на сѣко покрито или не-покрито стежаніе (принадлежаще на вакуфтъ, а лежаще въ

Цариградъ или въ тригѣ му града и въ зависящтѣ отъ тѣхъ лѣста), и подиръ представлението на званиченъ за него вакуфски документъ (*темесюнъ*), подтвърдителнытъ неговъ актъ (*хюджестѣ*), който ще са земе отъ оногози къмъ когото е станжало продаваньето, са издава само отъ сѫдилището *Тефтишъ*, съдователно не могатъ други сѫдилища да издаджтъ таквици подтвърдителни документы.

Чл. 16.) Изъ областитѣ, когато са продаватъ земи вакуфски, или покриты и други стежания, привързани на Вакуфи, изыскваныйтъ подтвърдителенъ актъ по основаніето на вакуфския документъ или на предаденія отъ надлежния чиповникъ ще са издава спорѣдъ положенитѣ начала за купуваньепродаваньето, къмъ когото е станжла продажбата, отъ *Кадилта* на областта, въ която лежатъ реченытѣ земи и прочи стежания. Също и подтвърдителнытъ за царски земи актове, ще са издаватъ спорѣдъ туй правило.

Чл. 17.) За царски или вакуфски земи, лежащи изъ Европейска и Азіатска Турція, но на които притежателитѣ пребываватъ въ Цариградъ, а продаваньето са извръшва въ Императорската *Дефтерханѣ* или въ Министерството на Евкафа, подтвърдителнытъ актове са издаватъ, спорѣдъ постановленіята за купуваньепродаваньето, за онѣзи що сѫ въ Азія, отъ *Anadolскыя Казаскеринъ*, а за онѣзи що сѫ въ Европа, отъ *Rумелійскыя*.

Чл. 18.) За сичкитѣ въ Цариградъ и въ тригѣ му града вакуфски покриты стежания и прибавленія, какъто доказателството на поврънността подлежи на сѫдилището *Тефтишъ*, тѣй и самото издание на пълномощния документъ за продаваньето имъ ще са извръшва отъ туй сѫдилище.

Чл. 19.) Актоветъ за опредѣление на поврънни за недвижими и прочи собственни стежания, за царски земи какъто и за покриты стежания и вакуфски земи, лежащи въ Европейска и Азіатска Турція, а на които притежателитѣ са намѣрватъ въ Цариградъ, са издаватъ отъ *Казаскеримъ*, за онѣзи що сѫ въ Азія, отъ *Anadolскыя Казаскеринъ*, а за онѣзи

въ Европа, отъ Румелийския; а актоветѣ за повѣренность, за тѣжанье и прочитѣ са подлагатѣ подъ постановленіята за купуваньепродаваньето.

Чл. 20.) Завѣщаніето може да са съчини отъ сѣко сдилище, което сдиг спорѣдъ Свѣщенный Законъ, тѣ не подлежи подъ вѣдомството на никое сдилище.

ГЛАВА ТРЕТЬЯ.

За описание на наследія и за изыскваньетѣ по него.

Чл. 21.) Съ исключеніе на наследіята, лежащи въ вакуфскытѣ предѣлы, и на зависящитѣ и на възлагванытѣ чрезъ Императорска заповѣдь отъ древне време на мѣстнытѣ сдилища, наследіята въ Цариградъ, Еюпъ, Галата, и въ зависящитѣ отъ тѣхъ страны са описватъ вѣобщѣ отъ Румелийския Казаскеринг. Но онези които са открыватъ до стойностъ на 20,000 гроша въ окрѫжieto на Галаталийското сдилище, какъто и онѣзи що са открыватъ въ окрѫжieto на Еюпското сдилище, до тѣзи стойностъ, са описватъ първytѣ отъ Галаталийския Кадія, а вторытѣ отъ Еюпския Молла.

Чл. 22.) Освѣнъ наследіята, които са намѣрѣтъ въ вакуфски предѣлы, и наследіята на нѣкои познаты еснафи по высока заповѣдь зависящи отъ Цариградското сдилище, сичкытѣ други наследія що са открыватъ въ Юскюдаръ и въ зависящитѣ отъ него страны са описватъ отъ Анадолския Казаскеринг.

Чл. 23.) Изъ областитѣ сѣко наследіе са описва отъ сдилището, на което подлежи страната дѣто са е открыто, и никой Кадія или неговъ намѣстникъ не ще постѫпи въ описание на наследіе, по преминуванье на предѣлътѣ на своето вѣдомство.

Чл. 24.) Сѣко наследіе, което са намѣрва въ Вакуфско мѣсто, са описва отъ сдилището Тефтышъ, а онѣзи, на които описаньето е възложено на мѣстнытѣ Кадіи, са описватъ сѣко отъ относителното сдилище. Имуществата на изгубенитѣ,

на умоповреденътъ и на обезумѣлътъ са описватъ съгласно съ положенътъ начала за другытъ имущество.

Чл. 25.) Съдилището, което е описало оставеното имущество ще извърши и продаваньето чрезъ публично наддаванье на намѣренътъ въ наследието покръти и прочии прибавленія вакуфски, назначающе продажбата подъ таблицата, съчинена за подѣлата на реченото имущество. При тъмъ, когато нѣкое имущество са е описало отъ двѣ съдилища, продажбата на покрътътъ вакуфски стежанія и на другытъ прибавленія, които съставлять часть отъ него, ще са извръшва отъ онуй отъ двѣтъ съдилища, въ окръжъето на което са намѣрватъ стежаніята.

Чл. 26.) Съдилището *Тефтішъ* ще издава, какъто до сега, потрѣбнътъ позволителни актове за сичкытъ покръти вакуфски стежанія и прочии прибавленія, лежащи въ Цариградъ и въ три тъ му града, и притежавани отъ несъвършеннолѣтни, умоповредени и обезумѣли; а позволителниятъ актове, които са издаватъ за недвижими собственни стежанія, ще издава съдилището което е описало наследието.

ЧАСТЬ ВТОРА.

ГЛАВА ПЪРВА.

За даждіята, които ще са зематъ за рѣшеніята и за съдебнътъ изложенія.

Чл. 27.) За съдебнътъ рѣшенія, които отсяждатъ нѣщо, ще са зема даждіе по една парѣ на гроша, върху количеството или стойността на отсъденото нѣщо. Изъ областитъ, ще са зема също по една парѣ на гроша и за издаванытъ съдебни доказателства, върху частни исканія, изравняваны безъ съдействието на административнътъ Началства.

Чл. 28.) За съдебните решения, които отхвърлятъ тъжбата поради лишение на законна причина, ще са зема, върху количеството или стойността на подсъдимия предметъ, когато е до 20,000 гроша по една парѣ на гроша, а когато е повече отъ 20,000 гроша, по единъ на 0/0-тѣ за повечето количество.

Чл. 29.) Когато поради лишение на доказателства са отхвърли тъжбата, ще са зема даждie за решението което я отхвърля, върху количеството или стойността на подсъдимия предметъ, когато е до 20,000 гроша, по единъ на 0/0-тѣ, а когато е повече отъ 20,000 гроша, по половинъ гроши на 0/0-тѣ за повечето количество.

Чл. 30.) Като стане съдебно спогажданье, за документътъ които ще са дадатъ на тъжителя, ще са зема по една парѣ на гроша върху количеството, за което е станало спогаждането. Но ако и тъжимыйтъ поиска особенъ документъ, за освобождението отъ дълга си, ще заплати върху стойността или количеството, което е останало подиръ изятietо на даденото чрезъ спогаждането, когато е до 20,000 гроша по една парѣ на гроша, а за повечето по единъ на 0/0-тѣ.

Чл. 31.) Съдебните изложения за наказаниe кръвъ за кръвъ са издаватъ даромъ, както и за преглежданъе (*кѣшфѣ*) на умръблъ.

Чл. 32.) Отъ съдебните решения за стойност на кръвъта не са зема никакво даждie. При тѣмъ ако, като са издаде решенияето, отсъдената стойност напълно или отъ части са плати, зема са по една парѣ на гроша върху заплатеното количество. И отъ решенията, които сѫ за другиъ злодѣяния въобще, спорѣдъ мѣрката на обвинението, или въ случай на спогаждане между противници страни, съразмѣрио съ полученото чрезъ спогаждането количество, ще са зема сѫщо по една парѣ на гроша.

Чл. 33.) За издаваніетъ отъ съдилищата документы върху распри за сидоры на пасища, на курци, на лжилаци, и лайлаци, ще са зема едно умѣреню даждie, съразмѣрио

съ подсѫдимыя предметъ, щото да не са притеснява тажителътъ.

Чл. 34.) За сѫдебенъ документъ, който подтвърдява направеното доказателство на свободното фамиларно състояние ще са зематъ 225 гроша, а за онзи, който подтвърдява направеното освобождение, 75 гроша.

Чл. 35.) За брачнитъ обезателства и за условията на бракосъчитанието ще са зема, върху количеството на предбрачния даръ и на прыката, по една парѣ на гроша, а за издадените сѫдебни документи за разводъ по взаимно съгласие или за паръясване на сѫпругата, също, съразмѣрио съ количеството на предбрачния даръ и на прыката, ще са зема по една парѣ на гроша.

Чл. 36.) Не са зема никое друго даждie за актовете, които са издаватъ върху изявленietо на освобождение, или отробване, или върху уговоръ на откупъ отъ господарь, какъто и за опредѣление на настойникъ надъ умоповредени, изгубени и обезумѣли, и наконецъ, за прехрана на сиромаси несъвършеннолѣтни, на умоповредени и на обезумѣли, и на тѣмъ подобни; но само отъ 5 до 30 гроша, съразмѣрио съ обстоятелството, за стойност на хартія и за писанье и забѣлѣжване въ тифтеритъ.

Чл. 37.) Отъ съчиняванитъ сѫдебни хюдженети за издѣлжение, за подарение и за исповѣдане на ступаиство, ще са зема като даждie, съразмѣрио съ количеството или стойността на предмета на тѣзи законоизъеснителни дѣла, по 20 на хъядата.

Чл. 38.) А отъ сѫдебнитъ рѣшенія и изложенія за наследственни права, ще са зема даждie по половинъ парѣ на гроша, върху количеството или стойността на наследственни дѣла. А отъ изложеніята за опредѣление на повѣренъ, или за доказана повѣреностъ, които са издаватъ отъ сѫдилицата *Къслѣти аскеріе и Тифтишъ*, какъто и за издаванитъ отъ сичкытъ върозаконни сѫдилица, ще са зематъ по 15 на хъядата, съразмѣрио съ стойността на собственниятъ стежанія, недвижими

и прочіи, които ще са продаджатъ, или на вакуфскытъ стежанія, които ще са отстѣпѣятъ.

Чл. 39.) За съчиняванытъ отъ сичкытъ съдилища завѣщанія ще са зематъ като даждіе по 20 на хылядата, отъ количеството или стойността на располагваната вещь чрезъ изявленіето на послѣдното желаніе; а за съдебния документъ за утвържденіе на завѣщаніето, съ изятіе на третата часть (която е получилъ исполнителътъ) отъ оставеното имущество на завѣщаванытъ вещи, ще са зема отъ останалото количество по една парѣ на гроша. Ако ли са е расположила цѣлата третя часть, ще са зематъ само 40 гроша за даждіе.

Чл. 40.) За сичкытъ продавателни документы, върху стойността на продаденото, ще са зема за даждіе по 20 на хылядата. А отъ съдебнытъ документы, които сѫ изложили подъ условіе продаваніята, или отстѣпваніята, или залаганіята, и отъ тѣхнытъ подтвърдителни, ще са зематъ по 10 на хылядата, съразмѣрно съ стойността на покрътитъ стежанія на земитѣ.

Чл. 41.) Недвижимытъ стежанія били вакуфски, или собственни, за издаванытъ документы за тѣхната подѣла и поправа ще са зематъ по 15 на хылядата, по присмѣтанье на стойността на стежаніята. И отъ издаванытъ за подѣла на царскытъ и вакуфски земи, ще са зема сѫщо по 15 на хылядата, съ присмѣтанье на стойността на земитѣ.

Чл. 42.) Отъ документытѣ, които издаватъ съдилищата *Тефтішъ* и *Късмети дѣкеріе*, и другытѣ, които сѫдѣжатъ спорѣдъ свещенныя Законъ, когато дозволяватъ продаваньето или отстѣпваньето на собственнытъ или вакуфски недвижими стежанія, принадлежащи на несъвършенолѣтни или умоповредени, ще са зематъ за даждіе по 15 на хылядата, съразмѣрно съ стойността на дѣловетъ на реченытъ несъвършенолѣтни или умоповредени.

Чл. 43.) Отъ завѣщаніята, съчинявани отъ сичкытъ вѣро законни съдилища ще са зема по една парѣ на гроша върху количеството или стойността на завѣщаната вещь, до 20,000

гроша; ако ли задминува 20,000 гроша, за повечето количество ще са зема даждie по 20 пары на 0/0-тъ гроша. Третята часть отъ земаното даждie е право за писанье и вмѣстяванье въ тифтеритъ, а петата часть отъ тъзи третина са опредѣли за право на вмѣстяванье въ тифтеритъ, а остатъкъ за писанье.

Чл. 44.) За сѫдебныtъ изложенія (*илямы*), които са издаватъ отъ сѫдилището *Тефтишъ*, и за онѣзи що са издаватъ отъ *Кадиитъ* изъ областите за служби поради благотворна цѣль въздиғиѩти и отъ вакуфи зависими, тягостни и многотрудни, какъто сѫдѣзи на учителитъ, на Имамитъ, на проповѣднициятъ, и други таквици, ще са зема даждie отъ 25 до 200 гроша съразмѣрно съ приходытъ на речената служба.

Чл. 45.) За *илямитъ* (сѫдебни изложенія, мнѣніеподаванія), съчинявани за служби, какъто сѫдѣзи на попечителъ на църковно имущество, на мънастырски игуминъ, на падаринъ на нивы, на притежатель на чифликъ, или на посадителъ, са зема даждie умѣренно, нѣ повече отъ четвъртината, т. е. по 25 на 0/0-тъ върху годишняя приходъ, който ще са опредѣли за речената служба.

Чл. 46.) За издаванытъ мнѣніеподаванія (*бетфи*) за служби, относителни на вакуфи, или за други предметы, за които са искать свѣдѣнія, никое даждie не са зема, но само писалищно право, нѣ по голѣмо отъ 50 гроша.

Чл. 47.) За мнѣніеподаваніята, издаваны отъ *Румелійския Казаскерилъ*, отъ *Аладолския*, отъ сѫдилището *Тефтишъ* и отъ други вѣрозаконни сѫдилища, и които призоваватъ изыскваната высока Заповѣдь, са зема умѣренно даждie, съразмѣрно съ важността на предмета, нѣ повече отъ 500 гроша.

Чл. 48.) За съчиняванытъ отъ сѫдилището *Тефтишъ и-лямы* за издание на новъ актъ отъ Евкафа поради изгубяньето на ветхия, ще са зема даждie най много до 40 гроша; за онѣзи които сѫ за посвещеніе на гедици, половината, т. е. по 50 на 0/0-тъ отъ даваната предплата на Кассата; за онѣзи които сѫ за връщанье надиръ на нѣкое количество отъ Кассата, съразмѣрно съ туй количество, по една паря на гроша,

а за онѣзи които сѫ за земанье на позволеніе, за да са въздигни зданіе върху пуста земя, по 20 на хылядата, съразмѣрно съ стойността на реченытѣ земи.

Чл. 49.) За иламатѣ, които са издаватѣ отъ сѫдилището *Тефтишъ* и отъ онѣзи изъ областитѣ за преобръщанье въ двойно на простото даванье подъ наимъ на вакуфскытѣ недвижими стежанія, ще са зема по една парѣ на гроша, върху предплатеното количество, а отъ подобнытѣ стежанія за промѣняванье, сѫщо по една парѣ на гроша, върху стойността на стежанието.

Чл. 50.) За изложеніата, съчинявани отъ Цариградското сѫдилище за извръшваньето отъ страна на Евкафа на отстѣпваньето на опредѣленытѣ гедици за *еснафа* на мѣсопродавцитѣ, ще са зематъ сѫмъ 40 гроша.

Чл. 51.) За извлѣченіе и за вторый преписъ отъ сѫдебнитѣ документы са зема даждіе половината отъ онуй което са в зело за пъвообразното и за първия преписъ.

Чл. 52.) Зетытѣ даждія за сѫдебни документы, издадени отъ областнитѣ *Кади*, а неодобрены вито прѣты отъ Шеихъ-ул-Исламското писалище, ще са повърнѣтъ напълно на интересуемытѣ страни. Ако ли нѣкой отъ *Кади*тѣ, подиръ представянието на отхвѣрленыя му документъ, не повърне своеvolно исканото даждіе, той ще са задължи за повръщаньето му отъ Н. В. Шеихъ-ул-Ислама.

Чл. 53.) Колкото са касае до издаденытѣ отъ областнитѣ *Кади* рѣшенія и изложенія, които не сѫ са прѣли нито испълнили, като не сѫ били съгласни съ забѣлѣжкытѣ въ архивите, или като сѫ противоположни на действующытѣ Уставы и постановленія, зетытѣ даждія отъ подобнытѣ рѣшенія и изложенія ще са повърнїтъ, съ изятіе на писалищнитѣ права и на стойността на хартіята. Ако ли нѣкой *Кади* не ги повърне самоволно на интересуваныя искатель, ще му са заповѣда, какъто са каза въ предидущія членъ, отъ Н. В. Шеихъ-ул-Ислама да стори туй.

ГЛАВА ВТОРА.

За даждіята, които ще са зематъ за описание на наследдія и за нѣкои относителни до тѣхъ дѣла.

Чл. 54.) Като са приснѣматъ разноскытъ, дѣлговетъ, и третята часть (располагваната) отъ оставеното имущество, на което описанието извръща отъ сѣко вѣрозаконно сѫдилище, за остатъка, т. е. за количеството което ще са подѣли на наследнициятъ, ще са зема, за право на подѣлата, по една парѣ на гроша, а еще и по единъ и половина на хылядата, за право на забѣлѣжване въ тефтеритъ на направеното описание.

Чл. 55.) Никое даждіе не ще са зема отъ сѫдебнитъ дѣла за опредѣленіе на настойникъ надъ несъвършеннолѣтни, за прехрана, за иждивенія презъ великытъ празници, за позволеніе да са направїжтъ дрехы, за доказаната способность на дѣцата, и за подобнитъ вѣобще, но само едно писалищно и за вмѣстяване въ тефтеритъ право отъ 10 до 30 гроша, спорѣдъ обстоятелствата.

Чл. 56.) За документы на займы отъ имуществото на несъвършеннолѣтни, на вакуфи и на съвършеннолѣтни, ще са зема даждіе по единъ на 0/0-тѣ. А за подновяване на займа, по половинъ гроши на 0/0-тѣ като даждіе на забѣлѣжването въ полѣтъ на документа.

Чл. 57.) Понеже е отредено да са прави презъ сѣки три години разглежданіе на управлението на имуществото на несъвършеннолѣтнитъ, ако по разглеждането произлѣзе избытъ подиръ изнятіето на разноскытъ, ще са зема за право за разглеждането на сметкытъ по единъ на 0/0-тѣ върху цѣлото имущество, но до колкото бы за туй стигналъ избытъкътъ, т. е. безъ да са извади нѣщо отъ главытъ. А въ случай, когато стане нужда да са разгледа направеното управление въ окончанието на една година, ще са зема третината отъ реченото даждіе; ако ли послѣ двѣ години, двѣтъ

третини; ако ли послѣ три години, или и пѣвче, ще са зема реченото даждѣ по единъ на 0/0^{-тѣ}. Но като са види че подиръ изятіето на разиоскытъ никой избытъ не остава, нищо не ще са зема, и разглеждането ще става даромъ.

Чл. 58.) За описанието отъ вѣрозаконнитѣ сдѣлища на имуществото на изгубенитѣ, на обезумѣлѣ и на умоповреденитѣ, ще са зема право по единъ на 0/0^{-тѣ}.

Чл. 59.) За бракосъчитаніе, ако бракосъчитаемата е дѣвица, ще са зема даждѣ за изданіето на позволеніето 10 гроша, ако ли не е таквази, 5 гроша.

ГЛАВА ТРЕТЬЯ.

За взмездіята, които ще са даватъ на сдѣбнитѣ чиновници, когато отъ вѣрозаконнитѣ сдѣлища са проваждатъ за извръшване на различни слуги.

Чл. 60.) За исправажданитѣ отъ вѣрозаконнитѣ сдѣлища по нѣкои мѣста сдѣбни писари и слуги за слушаніе и сдѣданіе на распри, за съчиняваніе на завѣщанія, за опредѣляваніе на повѣрени, или за займи, за купуваньепродаوانье, за изявленіе на ступанство, за паръсваніе или разводъ по взаимно съгласие, за разглежданіе на движимо имущество, за раздѣляваніе на недвижими, за издѣлъжаніе, за клѣтводаваніе, и за други таквази, ще са зема право, съразмѣрно съ разглеждания предметъ, отъ 50 до 300 гроша.

Чл. 61.) Ако отъ свещенитѣ сдѣлища са проводи помѣстно чиновникъ за издѣрваніе на свидѣтелства, каквто за този чиновникъ тѣй и за сдѣбнитѣ съ него призователи, ще са зема едно умѣренно право за издѣрваніето, съразмѣрно съ предмета на свидѣтелствата, 25 гроша най малко, а 150 гроша най много, а са забранява да са зема нѣщо пѣвче.

Чл. 62.) Ако учищеніето (*тескіето*) на испытанитѣ въ вѣрозаконнитѣ сдѣлища свидѣтели стане пакъ въ тѣзи сдѣлища, и не остане нужда да са проважда чиновникъ за помѣстно издѣрваніе, никое право не ще са поискава или зема отъ интересуванитѣ страни.

Чл. 63.) За испроважданытъ чиновници за разглежданье (*кѣшфѣ*) на зданія, за прицѣпенія и други издырванія ще са зема едно умѣренно възмездіе, опредѣлявано съразмѣрно съ заплащаното право за издырванье на свидѣтелства.

Чл. 64.) Ако дѣлото на испроважданытъ сѫдебни писари и призователи за сѫденіе на распри, или за извръшванье на други поржчки не бы можно да са свърши презъ истыя день, или въ два, или най много въ три дена, и слѣдователно стане нужда реченытъ чиновници или призователи да са измайкѣтъ повече отъ три дена въ мѣстото дѣто сѫ са проводили, освѣнь опредѣленытъ въ предидущытъ членове правѣ, ще зематъ, за изминажлытъ отъ три дена повече, за сѣкой день по 50 гроша.

Чл. 65.) Ако мѣстото, на което поради горѣзложенытъ разны причини са проважда сѫдебнитъ чиновникъ, отстой толкози щото да трѣба конь или каикъ, а не е възможно завръщаньето презъ истыя день, но са изыска да остане тамъ една, двѣ, или и повече нощи, въ такъвзи случай освѣнь опредѣленото право и отреденото възмездіе за работата, реченитъ испроводенъ ще зема отъ интересуванытъ страни разносокътъ за коня или за каика, какъто и онѣзи за доволствующата си храна.

Чл. 66.) Писарътъ, който е отишълъ на нѣкое мѣсто за извръшванье на поржчкытъ въ горѣреченытъ членове не може да земе самоволно даждіето за испѣлненіето на възложената работа или на испытваньето, ако не извѣсти количеството на върховния си началникъ и земе позволеніето му.

Чл. 67.) Освѣнь въ 1-вата, 2-рата и въ настоящата *Глава* опредѣлени даждія и правѣ, забранява са на вѣрозакониитъ сѫдилища, и на писаритъ, на чиновницитъ и на прочійтъ да зематъ, за писанье или вмѣстяванье въ тѣфтеритъ, или за каква да е друга причина, друго нѣщо отъ интересуемытъ страни.

ПОСЛѢДНИ ЧЛЕНОВЕ.

Чл. 68.) Понеже са уничтожава сѣко начало, което бы владѣяло было по обычай, или по Высока заповѣдь или Уставъ

наредено, а противоположно на настоящытѣ постановлениѧ, отъ *датата* на проглашението на настояща Уставъ, за туй само той ще е въ дѣйствиѣ и испълненіе.

Чл. 69.) Престъпленiето на изложенитѣ въ настояща Уставъ постановлениѧ, т. е. преминуваньето на вѣдомството, или земаньето на побче отъ опредѣленото даждie за доказателнытѣ или други сѫдебни документы и за другытѣ дѣла, ще са накажжатъ прилично споръдъ Закона.

Чл. 70.) Постановленията, които сѫ быхъ видѣли нужни за различни предмети, и които сѫ быхъ породили послѣдствиye на размысленія и приключения по новы, ще са приложжатъ като допълненіе на настояща Уставъ.

ОКРЯЖНА ВЕЗЫРСКА ЗАПОВЪДЬ

СЪОВЩЕНА ДО НАЧАЛСТВАТА,

ЗА ОПИСВАНЬЕ НА НАСЛѢДІЯ, СЪ ИСКЛЮЧЕНИЕ НА
ОСТРОВА ГИРИТЬ.

При сичко че въ последне време са на съкадѣ распроводиха наставления чрезъ званичины писма за имуществото на Христіенитѣ, по защото по иѣкои страны не сѫ била добрѣ разбрала работата, а по други станжло зло приспособленіе на заповѣданытѣ въ онѣзи документы, заради туй са направи сега слѣдующето последне рѣшеніе колкото за приспособленіето на този предметъ.

Понеже за имуществото на умирающытѣ Христіены и имеющытѣ съвършеннолѣтни наследници не са допрощава да го описватъ *Кадиумъ* и *Наипумъ*, за туй, доро наследнициятѣ на подобнытѣ не быха поискали, да са описане и подѣли имуществото, *Кадиумъ* не ще са намѣсватъ никакъ, и нито ще зематъ участіе въ нѣщо. Ако ли иѣкой отъ тѣзи сънаследници бы представилъ уплакванія противъ иѣкого отъ сънаследнициятѣ си за подѣлата и предаваньето на имуществото, и бы отправилъ прозба до Началството, въ такъвъ случай ще са разглежда работата предъ Съвѣтъ чрезъ сѫденіе, и ще са описва имуществото по прозбата на тѣжителя какъто са изыска.

Ако ли умрѣлыйтѣ остави несъвършеннолѣтни сираци, тогази, понеже достолѣтіето на Императорското Правителство изыска, да са запазва имуществото на подобнытѣ сираци, за туй тѣ ще са описва спорѣдъ Вѣрозакона (*Шеріата*), и като са исплатїтѣ напълно направенытѣ разноски за по-гребеніето на умрѣлъя, какъто и сичкытѣ които бы той дъжилъ, или званично завѣщалъ, остатъкътѣ, было въ пары, или въ стока, ще са предава за пазянье на тѣхни настойникъ или

попечитель, спорѣдъ *Шеріата и Низама*; но само тогази, когато настойникъ или попечителъ не сѫ хора несъстоятелни и расточителни. Ако ли тѣзи сираци нѣматъ никого, тогази ще имъ са избиратъ единъ попечителъ и единъ надзиратель отъ достоуважаванытъ отъ тѣхната народность, и на тѣхъ ще са предава имуществото имъ, като са земе отъ тѣхъ порожителъ и записъ че не ще го расточятъ, но че ще са попечаватъ съкога толкози за тѣхната прехрана, колкото и за тѣхното ~~зъпитаніе~~ и изучванье. За тѣзи сичкитъ ще са направя и единъ сѫдебенъ документъ. А за описаньето на тѣзи имущества, какъто и за тѣжбытъ, който сѫ быхъ разгледали по прозбата на нѣкого отъ съвършеннолѣтнытъ наследници, какъто са по горѣ кѣза, *Кадиитъ* не ще земать нито ботка по вече отъ колкото сега земать, спорѣдъ Устава, т. е. ще земать по една пара *рѣсми късмети* на гроша, и по 60 пары на хылядата за *кайдиѣ*; но и тѣзи една пара на гроша ще са зема, спорѣдъ Устава, отъ остатъка на имуществото на умрѣлъ (каквото и да е то), т. е. подиръ изятіето на разноскытъ, еще же и на дѣловетъ му и на което е завѣщалъ, какъто са по горѣ кѣза; ако ли нѣкой отъ наследницитъ на нѣкой умрѣлъ отъ областнитъ жители бы въ странство, или умоповреденъ, и неговото имущество ще са описва, тѣй какъто са опредѣлява и за сирацитетъ. А за имуществата на имеющитъ наследницитъ си съвършеннолѣтни ще са зема даждie само отъ дѣла на съвършеннолѣтни наследникъ, който е направилъ тѣжба, а не и отъ дѣловетъ на другытъ. А вешитъ и имуществото на неимеющитъ на лице нѣкой познатъ наследникъ, понеже принадлежатъ на Държавната касса, за туй имуществото имъ ще са описва чрезъ Финансіалнитъ чиновници и Вѣрозакона, и ще са извръшва което изъска *Шеріата и Низама*. Ако ли нѣкой билъ отъ Цариградъ, или отъ друга нѣкая областъ, когато пребывава въ нѣкой градъ, было по търговія, было по разходка, са случи да умре, имуществото му ще са описва чрезъ Съвѣта и вѣрозаконното сѫдилище, и колкото нѣща отъ него клонїкатъ на развала, тѣ

ще са продаватъ спорѣдъ вредностъта имъ, и като, какъто са по горѣ каза, присиематъ потрѣбнитѣ разиоски, дѣлговетѣ му, и обыкновенито даждіе, остатъкъ ще са задържа въ областната касса, какъто и ако има драгоцѣни камъни, или и други скъпни иѣща, сѫщо ще са задържатъ и тѣ въ иѣкое здраво място, и когато са представятъ наследниците му или тѣхнитѣ повѣренни, тогази ще имъ са предаватъ парытѣ въ брой, а другытѣ задържени скъпоцѣни вещи сѫщо спорѣдъ течеря. Обаче, ако иѣкой преди смъртъта си бы завѣщалъ третата часть отъ свое то имущество на иѣкой отъ първенци, не само че туй завѣщаніе ще са счита званично предъ Вѣроакона подиръ смъртъта му, но еще по-вече, ако умрѣлъ като е ималъ еще здравъ разумъ, бы направилъ званично завѣщаніе предъ достовѣрии свидѣтели, което са е било и подтвердило отъ Патріархъ или Митрополитъ или Епископъ или отъ тѣхнитѣ настойници, и бы расподѣлилъ имуществото си на сѣкыго отъ дѣйствителнитѣ си наследници отдельно, или и на други лица, и бы извадилъ и предаль дѣла на сѣкыго, подобнытѣ документы, като са докажатъ вѣри, ще са припознаватъ званично отъ Кадимѣ и отъ другытѣ чиновници, и тогази таквози имущество не са нуждае вечно отъ описание, по, тѣ было състояло въ движими иѣща, или въ недвижими, ще са предава на които завѣщаніето точно опредѣлява. Но ако недвижимитѣ иѣща сѫ земи или вакуфски здания, или и земи назованы Дѣржавы (*Еразій-миріе*), понеже никое иѣщо отъ тѣхъ не е истинска собственность на онѣзи, които ги владѣятъ, а иѣкъ тѣхната проданъ са изыска, за туй продаваньето на вакуфскитѣ ще става съ позволеніето на попечителя (*мютевеллія*) (*), а онуй на Дѣржавнитѣ земи, съ позволеніето на Правителственитѣ чиновници, и защото тѣхното продаванье, като стане безъ позволеніето на отреденитѣ, иѣма дѣйствителностъ, спорѣдъ правилата и *Низама*, за туй е и необходимо, щото колкото за тѣзи недвижими иѣща да са испльнява по напрѣдъ Уставътъ за Вакуфъ и за подобнитѣ земи.

(*) За *Мютевеллія* — попечителъ вакуфский, гледай на стр. 98-та. (Заб. на Изд.).

Въ заключение, подиръ тѣзи подробности, ако са бы поевиль иѣкой противодѣйствующъ на направеното спорѣдъ горѣозначенія начинъ рѣшеніе, или го бы злѣ приспособилъ, подобныйтъ ще е повиненъ на строга отвѣтственность; защото самата цѣль на туй е съхраненіето на наследственности иѣща на сирацитетъ, и за туй никой не ще постѫпи противъ туй постановленіе; и защото за този предметъ не само И. В. Шеихъ-ул-Исламътъ писа до сичкытъ въ богохранимата Държава *Kadiи и Наипы*, и имъ заповѣда строго, по работата са прогласи, и са дадохъ и изыскваниятъ заповѣди чрезъ Патріаршійтъ и къмъ сичкытъ Митрополиты, Мерхасы и Епископы, и са рѣши да са възлага приличното наказаніе на оногози, който стори иѣщо противъ тѣзи; а защото за тѣзи и В. Порта распроводи на сѣкадѣ строгытъ си заповѣди, за да полагатъ сѣко внимание сички, били върховни Вали и Мютесарифы, били Каймакамы и Мюдуры на Казытъ или и други чиновници, за да са не случи отъ туй иѣкое противно дѣйствие колкото по този предметъ, заради туй като пишими и на васъ особно, послѣдствіе на высока Императорска заповѣдь, призовавамы ви да имате увѣреніе и да подѣйствувате приличнѣтъ, какъто са по горѣ изложихъ.

НОВЪ ЗАКОНЪ

ЗА НѢКОЙ ВИДЪ ГЕДИЦЫ, ПРИТЕЖАВАНЫ КАТО СОБСТВЕННОСТЬ.

(8 Зилхиджѣ 1,277 — 8 Юни 1,861 г.).

ВВЕДЕНИЕ.

Послѣдствіе на посветеното начало чрезъ высока Ймператорска Заповѣдь, издадена по основаніе на рѣшеніята на высокия надъ Танзимата Съвѣтъ и на Министерскыя, за да са не даватъ за въ бѫдущее гедици (*), иито да са продаватъ овдовѣлъти и неимеющыти нѣкое опредѣлено място гедици (*хавай-гедикъ*), и поради затрудненіята, които причиняваше този предметъ на гедици, забрани са съвършенно за въ бѫдущее издаваньето на новы актове (*сенеты*) за гедици было отъ страна на писалищата и на вѣрозаконныти сѫдилища, было отъ страна на Кассата на Императорскыти вакуфи; еще не са допрощава и да са преобрѣщать въ вакуфи онѣзи гедици които са намѣрѣнъ притежваны отъ древне време и управля-

(*) Особенъ видъ на собственно стежаніе, което съдѣржава и *вакуфъ* въ *гедикътъ*. Гедикъ са именува придобиваньето по причина на дѣйствително ступанисванье или отъ части на нѣкое недвижимо стежаніе, съ цѣль, че онзи който придобива стежаніето да изготавлява въ него работата си или занятіето си, плащающъ ежегодно едно даждѣ, опредѣлено отъ дѣлъ страни.

Началната причина на този видъ ступанисванье бѣ да са уздрави единъ всѣкогашенъ приходъ за ступанытъ на недвижимытъ стежанія, които отстъпватъ владѣнietо на стежаніето си на нѣкой *еснафъ* за изготавленіе на нѣкой опредѣленъ занятъ или занятіе.

Този видъ собственность като са введе постепенно преди единъ и половина вѣкъ или два, Императорското правителство уреди опредѣлително и изыскваныти за нея.

Какъто са вижда въ изложенъ горниятъ Законъ два вида гедици сѫществуватъ, първыйтъ опредѣлява числото и мястоположеніето, а другийтъ само числото, и са назовава *хавай гедикъ*.

ваны было изъ цѣло като таквази, или въ нѣкое мѣсто опредѣлено като собственность, а въ друго, като посветены стежанія съ силата на утвържденіе или на хюджесть отъ вѣро-закониыть сѫдилища, или съ преписъ отъ писалищата изданъ, и послѣдствіе на туй да са промѣнѣтъ тѣзи хюджесты и преписы съ други документы отъ речената Касса получены. Но зашто подведеніето само подъ одно сѫдилище на сич-кытъ които са касаїтъ до съхраняванітъ подъ този начинъ като собственни стежанія, и лежащи въ Цариградъ и въ тритѣ ~~му~~ града — Еюпъ, Галата, и Юскюдаръ гедици, съ исключе-ніе само на тютюнджийскытъ гедици, които зависятъ отъ вѣ-розакониыть сѫдилища на горнитѣ три града, са видя че от-говаря на благочиніето и на други еще ползы, за туй са опредѣли щото купуваньепродаванія и другытъ за тѣхъ дѣ-ла да са разглеждатъ за въ бѫдущее само въ Цариградското вѣро-законно сѫдилище. А начинъ на разглежданіето на работытъ какъто и обязанноститъ на вѣро-закониыть сѫдилища са наредихъ какъто слѣдува:

Членъ първый.) Сичнитъ работы и поражданы сѫдбы, ко-
ито са касаїтъ до различнитъ гедици на Цариградъ и на
тритѣ ~~му~~ града, притежаваны като собственни стежанія (ос-
вѣннъ тютюнджийскытъ гедици, като завысящи отъ вѣро-
закониыть сѫдилища на Еюпъ, Галата, и Юскюдаръ), на примѣръ

Съставънъто на еедикъ ставаше какъто слѣдува: желающій да придобѣтъ ге-
дикъ предварително са споразумѣваше съ студанина на недвижимото стежаніе,
върху което желаше да придобѣтъ еедикъ и като са опредѣляваше количеството
което ежегодно ще плаща, отиваше на Императорското писалище на архивытѣ,
подаваше прозбата си и получаваше противъ заплата на едно количество, *мугаджес-
лѣ*, или *фирманъ* или *илхи-хаберъ*, чрезъ който са признаваше владѣніето му
върху гедика; студанинътъ на еедика подиръ исполненіето на тѣзи формалности
можаше да го располага по волята си. Но отъ послѣ поради направенътъ голѣмы
 злоупотребленія, Султанъ Махмудъ въ 1,831 г., като състави Министрѣството на
Евкафа, заповѣда щото освѣнъ гедицитѣ които са притежаватъ отъ четирирѣтъ ес-
нафа т. е. отъ хлѣбарытѣ, франзеладжитѣ, брашнарытѣ, и тютюнджитѣ, които сѫ-
останвали *мюлкъ*, сичнитъ други гедици да са подложатъ подъ вѣдомството на
Евкафа. А-по послѣ са изададе и горнитъ Законъ които опредѣлява изыскваніетѣ.

(Зад. на Изд.).

купуваньепрдаваньето имъ, изявленіето на ступанството имъ, подаряваньето имъ и пр., освѣнъ залаганьето имъ, *еса* извръшватъ исклучително и опредѣлено отъ Цариградското вѣро-законно сѫдилище, отъ което сâмъ са издаватъ рѣшеніята и *хюдэжестътъ* за тѣхъ.

Чл. 2.) Сичкытъ какъто по горѣ сѫдопроизводства и дѣла за гедицитъ на тютюнджійтъ въ Еюпъ, Галата и Юскюдаръ, освѣнъ залаганьето, са извръшватъ, какъто и до сега, въ вѣрозаконното сѫдилище на града, въ който лежатъ.

Чл. 3.) Опѣзи, които земать Вакуфски пары на займъ было отъ имуществото на несъвршеннолѣтни или и на съвр-шеннолѣтни, депозитирано въ вѣрозаконното сѫдилище на военныя *касемъ* (*), или въ другытъ вѣрозаконни сѫдилища, можтъ да заложатъ противъ дѣлга си своитъ гедици, притежаваны съ дѣйствителни актове като собствени *стежания*, и лежащи въ опредѣлено място. А *хюдэжестътъ* на залога са дава отъ вѣрозаконното сѫдилище, въ което са е заключилъ заемътъ, като извръшваньето на подобнътъ залаганія не принадлежи сâмъ на Цариградското вѣрозаконно сѫдилище; при тѣмъ, понеже спорѣдъ по долния 17-ти членъ е нужно да са държи отъ сега новъ тѣфтеръ за притежаваньтъ като собствени стежания гедици, за туй ща са объевява залаганьето и разрѣшеніето на залога, за гедицитъ на тютюнджийниците, които са намѣрватъ въ Еюпъ, Галата и Юскюдаръ, въ вѣрозаконното сѫдилище на града дѣто лежатъ, а за другытъ гедици, въ Цариградското сѫдилище, за да са забѣлѣжватъ въ този тѣфтеръ.

Чл. 4.) Като умре нѣкой отъ притежателитъ на *гедици* като собственно стежаніе въ Цариградъ и въ трийтъ му града,

(*) *Късметъ аскеріѣ жехкемесъ* са зове сѫдилището, което испълнява обязанности на *Касемъ*, и което е длѣжно да извръшва описание на имуществото, на военниятъ лица било въ пары и венци или въ *жалованія* (пенсии). *Кассамъ* или *Касемъ*, дума по лѣма ще рече «подѣлителъ на благости и на наследства», а алгорически мястото, дѣто са пази имуществото на сираците и на дѣцата и са управлява въ тѣхна полза; тѣтъ са именува еще и попечителъ или и описателъ на тѣзи имущества.

имуществото му, съгласно съ постановленіята на Устава на вѣрозаконните сѫдилища, ще са описва отъ сѫдилището, въ окрежжietо на което са намѣрva; а за гедиците които са обнематъ въ такви имущества трѣба да са дава отъ страна на сѫдилището, което ще направи описа, илми-хаберъ за туй дѣло, въ Цариградското вѣрозаконно сѫдилище, ако сѫ гедиците отъ опредѣлените въ първия членъ, а въ Еюпското, Галатайското и Юскюдарското, ако сѫ отъ онѣзи въ 2-ия членъ, за да са съчиняватъ и издаватъ само отъ тѣхъ документи за купуваньепродаваньето, на позволенietо за зиданье и на прехвърлянието имъ по наследственна причина.

Чл. 5.) Въ случай, когато нѣкой отъ притежателите на нѣкой гедикъ като собственико притежание изъ цѣло или по опредѣленъ нѣкой дѣлъ са представи предъ вѣрозаконното сѫдилище за да го продаде на другого, предварително са зематъ предъ видъ званичните актове, т. е. хюджестъ на вѣрозаконното сѫдилище що е въ рѣцѣтъ му, или преписъ що е издаденъ отъ надлежното писалище, и ветхытъ които носиатъ дата по ветха отъ 1,247 (1,839 л.), ако сѫществуватъ, и послѣ са зематъ изыскванытъ свѣдѣнія стъ еснафа, на който принадлежи гедикъ що ще са продава, и тѣй като са издирни че продавачътъ е истыйтъ ступанинъ на речения гедикъ, по пѣговото изявленie, и въ присъствiето на еснафския кехая, са издава хюджестъ за купувача.

Чл. 6.) Ако продавачътъ нѣма въ рѣцѣ дѣйствителни актове, т. е. хюджестъ отъ вѣрозаконно сѫдилище, или преписъ отъ писалищата, или като има хюджестъ или преписъ стъ дата по нова отъ 1,247 (1,839 л.) какъто са по горѣ кѣза, а са лишава отъ ветхи актове съ дата по ветха отъ изложената, тогази вѣрозаконното сѫдилище разглежда Сиджилата (*) и архивиутъ на писалищата, и ако за касателниятъ гедикъ има забѣлѣжка по ветха отъ 1,247 (1,839 л.) извръшва са купуваньепродаваньето, като са испълняватъ предварително означе-

(*) Сиджилътъ е течтеръ въ който са забѣлѣжватъ хюджестътъ и рѣшеніята които са издаватъ отъ вѣрозаконните сѫдилища.

(Зад. на Изд.).

ныть въ 5-ия членъ нужны издыранія, въ присъствіето на еснафская кехая.

Чл. 7.) Извѣстителнитѣ *хюдэжеты* (*ихпáрз хюдэжеты*), които са представлятъ отъ нѣкого за подкрѣпованье на владѣніето му върху *гедикъ*, не са считатъ за актове имеющы доказателна сила. Но ако нѣкой предложи право за ступанство на *гедикъ*, представляющъ за туй само известителенъ *хюдэжетъ*, съ *дата* по ветха отъ 1,247 (1,839 л.), или забѣлѣжка на вмѣстяваньето му въ тѣфтеритѣ носяща сѫщата *дата*, тогази, въ необходимото пресъствіе предъ вѣрозаконното сѫдилище на ступанина на стежаніето, са испытва и издырва най напредъ какъ е преминъжъ *гедикътъ* въ владѣніето на домагателътъ та го притежава, отъ кои са е управлявалъ, отъ кое време са притежава и колко наимъ са плаща на ступанина на стежаніето, тѣзи свѣдѣнія са получаватъ отъ *еснафа* и отъ други, които иматъ познаніе отъ работата; а въ пужда са испрважда за туй на мястото, дѣто лежи *гедикътъ*, и чиновникъ за по голѣма увѣренность, И като са докаже точно древността и дѣйствителността на реченая *гедикъ* и истинността на владѣніето на онѣзи които са помогватъ че го имать, тогази са извръшва купуваньепродаваньето и другутѣ относителни за туй дѣла. Въ документа, който послѣствіе на туй ще са издаде трѣба да са забѣлѣжватъ подробно сичкытѣ направени издыранія.

Чл. 8.) Считать са че никакъ не сѫществуватъ *гедицитѣ*, за които са поднася актъ или забѣлѣжка на вмѣстяванье въ *Сиджилата*, или като са поднасятъ таквызи, но съ по нова *дата* отъ 1,247 (1,839 л.), а не са намѣрватъ актоветъ или забѣлѣжкытъ имъ съ *дата* по ветха отъ речената, съ исключеніе при тѣмъ на лѣжащи тѣ въ Цариградъ и въ тритѣ му града—Еюпъ, Галата и Юскюдаръ *гедици* на брашиарытъ, на франзеладжитъ, на хлѣбарытъ и на тютюнджитъ. Въ такъвзі случаѣ не са зема предъ видъ увѣреніето на *еснафа* и на ступанытѣ, и са забранява изданіето отъ кое да е писалище или вѣрозаконно сѫдилище на документы, т. е. на рѣшенія. *хюдэжеты*, и тѣмъ подобни,

за купуванье продаванье или за съдба, или за друга нѣкое работа, относителна до реченытѣ гедици. Еще побче, ступанытѣ, на стежаніята, върху които тѣ сѫществуватъ, иматъ право да ги уничтожатъ.

Чл. 9.) Псдъ постановленіята на горнитѣ 5, 6 и 7-и членове подлежатъ сѫщо и гедици тѣ на брашиарытѣ, на франзеладжитѣ, на хлѣбарытѣ, и на тютюнджитѣ, които са намѣрватъ въ Цариградъ и въ три тѣ шу града; а само са отличаватъ защото за тѣхъ са считатъ дѣйствителни и преписытѣ, които сѫ изданы отъ писалищата отъ 1,247 (1,839 л.) до настоящата 1,277 (1,861) година. Съдователно трѣба да са извршватъ купуванье продаваніята и другытѣ имъ дѣла, предварително като са исѧблиятъ принадлежащи тѣ издирванія.

Чл. 10.) Дѣлата, които са касающи до притежаванитѣ като собственность (мюлкѣ) гедици, т. е. подаряваніята, прехвърляніята по наследственна причина, залаганіята и пр., и съдбятъ за тѣхъ трѣба да са извршватъ, съхраняваны точно постановленіята на предидущитѣ 5, 6, 7, 8 и 9-и членове.

Чл. 11.) Запрещава са дѣйствието на купуванье продаваньето и на другытѣ дѣла за гедици тѣ, притежаваны като собственность, ако не присѫствува кехалта на относителния еснафъ, и ако не са земе отъ него илми-хаберъ.

Чл. 12.) Върху гедици тѣ притежаваны като собственность съ силата на выскы Заповѣди или на изданенитѣ отъ писалищата илми-хаберы, и на които мѣстата са опредѣляватъ въ поменжитѣ документы, или ако не са опредѣляватъ мѣстата, по са издирва количеството имъ, приспособяватъ са напълно постановленіята, означени въ горнитѣ членове.

Чл. 13.) Въ хюджеститѣ, които ще са дадѣтъ въобще за притежаванитѣ гедици като собственность, трѣба да са означава ясно преждеплащанитѣ наимъ за стежаніето, за което сѫществуватъ, и да са опредѣляватъ точно синоритѣ имъ и отъ четыритѣ страни, какъто и ветхытѣ имъ прибавленія.

Чл. 14.) Ветхытѣ наимы на собственитѣ стежанія не са умножаватъ безъ соизволеніето на притежателитѣ на гедици тѣ.

Чл. 15.) Върозаконнитѣ сѫдилица ще отхвърлѣтъ тѣжътѣ, които быхъ направили ступанитѣ на собствениитѣ стезания, за диганьето и уничтоженіето на находданитѣ въ тѣхъ гедици, щомъ са би доказало че са притежаватъ като собственность съ силата на званични и дѣйствителни актове.

Чл. 16.) Гедицитѣ, които са притежаватъ като вакуфъ, а не са намѣрватъ неотложваны въ нѣкое опредѣлено място (*), като са лишатъ отъ притежателъ, на никого са вече не продаватъ, но са зачертява сѫществующата въ тифтеритѣ на Касата на Императорскитѣ вакуфи забѣлѣжка; сѫщо и претежаванитѣ като собственность, а не сѫ неотложваны отъ опредѣлено място, като преминуватъ на Държавната Касса щомъ умре притежателъ имъ безъ наследникъ, не са продаватъ, но са зачертява забѣлѣжката имъ отъ тифтеритѣ на върозаконнитѣ сѫдилица и на писалицата.

Чл. 17.) Освѣнь сиджилатѣ ще са държи и по единъ тифтеръ въ върозаконнитѣ сѫдилица на Еюпъ, Галатѣ и Юскюдаръ само за тютюнджийскитѣ гедици, които са намѣрватъ тамъ, а въ върозаконното Цариградско сѫдилище, и за другытѣ гедици. Въ този тифтеръ трѣба да са забѣлѣжватъ за въ бѫдущее съкратено презъ сѣко време извръшванитѣ различни дѣла за гедицитѣ. Хюджестатѣ и Илямитѣ, които са издаватъ за тѣхъ, трѣба да са забѣлѣжватъ отдельно въ сиджилатѣтѣ.

Чл. 18.) Отъ издаванитѣ хюджесты и илями за купуванье продаванье, за сѫдбы и други дѣла по гедици, притежаваны като собственность, са зематъ даждя, съгласно съ Устава на върозаконнитѣ сѫдилица.

Чл. 19.) Запрещава са на върозаконнитѣ сѫдилица да вмѣстяватъ въ тифтеритѣ за въ бѫдущее просвещеніето на благотворни заведенія на притежаванитѣ като собственность гедици.

(*) Тѣзи гедици са именуватъ хавай гедици, понеже тѣхнитѣ притежатели могатъ да ги пренасятъ на което място и да искаятъ, съ соизволненіето на ступаница, или на притежателя на вакуфа.

ПОСЛѣДНИ ЧЛЕНОВЕ.

Чл. 20.) Отъ датата на проглашението на настоящия Законъ, сичкытѣ сѫ дѣлжни да са съобразяватъ точно и да дѣйствуватъ съгласно съ постановленіята му, безъ да зематъ въ вниманіе никой Уставъ или Указъ за притежаванитѣ гедици като собственность, забѣлѣжанъ въ сиджилиатътѣ, или въ територитѣ на писалищата, на който постановленіята быхѫ противоположни на настоящия Законъ.

Чл. 21.) Узаконеніята, които сѫ быхѫ видѣли за въ бѫдещее нужны колкото отъ хода на работитѣ и отъ съпрѣженія на обстоятелствата, ще са прибавяйтѣ на настоящия Законъ.

УСТАВЪ

ЗА РАЗДАВАНЬЕТО НА ТАЙНЫТЪ И ЗА ЭКОНОМИЯТА НА
СИРОПИТАТЕЛНЫТЪ ДОМОВЕ.

(19 Сеферъ, 1,272 — 25 Октомврий 1,855 г.).

Членъ първый.) Раздаваньето и отстъпваньето на *тайны* и жалованія (пенсії) къмъ имеющытъ право ще са възложи на четыри лица, които съ испълнили обязанность на намѣстникъ (*каймакамънъ*), и които иматъ изыскваната способность, тъ ще са назовжъ «*раздавачи на тайны*» и ще получаватъ мѣсечна заплата.

Чл. 2.) За въ бѫдущее подобнытъ жалованія и *тайны* ще са раздаватъ на имеющытъ право отъ реченытъ раздавачи, и отъ опредѣленытъ въ ветхытъ вакуфски стаи писари надъ *тайнытъ*, презъ назначенытъ дни на сѣкой мѣсецъ, въ реченытъ стаи и спорѣдъ обыкновенныя начинъ.

Чл. 3.) По раздаваньето на тѣзи *тайны* и жалованія, ако, като не съ са представили имеющытъ право, останжтъ нѣкоги количства нераздадены, задържатъ са до 6 мѣседа най много въ санджцытъ на относителнытъ стаи; и ако имеющытъ право са поевѣжтъ въ туй шестъмѣсечно разстояніе, получаватъ пенсіитъ и *тайнытъ* изведенъжъ сичкытъ, на които раздаваньето е было изостанжло, и са поднася презъ сѣкой мѣсецъ отъ раздавачитъ на Кассата изложение за раздаденытъ и депозитирани количства; ако ли, като са измине срокътъ, не са представѣжтъ имеющытъ право, нѣщата които ще имъ са раздаджтъ са предаватъ съ каталогъ на Кассата, за да гы поискатъ и зематъ отъ тамъ, когато додатъ, спорѣдъ преждния обычай.

Чл. 4.) Натоваренытъ да надзираватъ щото правеныйтъ

и раздаванъ ежедневно въ сиропитателнътъ домове хлѣбъ и другытъ храни да са правѣхть и раздаватъ прилично и да даватъ тѣзи храни экономи, които са до сега опредѣлявахъ и заплащахъ отъ Министерството, тѣ за въ бѫдущее ще подлежатъ отъ управлението на сиропитателнътъ домове, но ще са задържатъ добрытъ и честни въ службата си.

Чл. 5.) Настоятелитъ, които ще са задържатъ какътъ по горѣ ще дадатъ поръчителство за случая, когато быхъ останали длѣжни за пары и прочии; таквози поръчителсто ще дадатъ и онѣзи които ще са опредѣлѣнъ заедно съ тѣхъ.

Чл. 6.) За сиропитателнътъ домове, и за тѣхните свещенни джамії ~~обикновенни~~ разноски, какъто до сега, и случванитѣ извѣнредно, по позволенитето на Министерството, което са дава по прозба, ще са заплатихъ отъ управителитъ имъ, и презъ сѣкой месецъ подробенъ за направенитетъ иждивенія каталогъ ще са поднася на Министерството за по нататъкъ.

Чл. 7.) Въ началото на м. Марта презъ сѣка година, като са испытватъ, чрезъ писари които опредѣлява смѣтното писалище, смѣтките на раздаденитетъ и покупени въ сиропитателнътъ домове храни, са прави обикновенниото отъ древне време приглежданье; ако ли произлѣзе че управителитъ на тѣзи заведенія сѫ останали нѣщо длѣжни, туй длѣжимо са зема отъ тѣхъ или отъ поръчителитъ имъ; сѫщото приглежданье са прави и когато са промѣняватъ управителитъ.

Чл. 8.) Украшеніята и тѣмъ подобниятъ, които са отъ напредъ правѣхъ отъ имеющытъ надзирателска служба, въ свещенниятъ джамії и въ другытъ благотворни заведенія, за въ бѫдущее ще са извръшватъ чрезъ реченытъ управители.

Чл. 9.) Ако въ бѫдущее са поеви нужда и за други постановленія, за управлението и улучшеністо на тѣзи дѣла, членовете за тѣхъ ще са приложатъ на настоящія Уставъ, съ позволенитето на Началството.

ОБРАЖНО БЕЗЫРСНО ПИСМО

СЪВЪЩЕНО НА ВАЛІНГА,

ЗА ОПРЕДЪЛЕНИЕ НА ИМАМЫ ИЗЪ ОБЛАСТИТЕ.

(5 Шабанъ 1,287 — 18 Октомври 1870 г.).

Ако и да е спорѣдъ Закона, въ случай на умираньето на нѣкого отъ *Имамитѣ* и *Хатібытѣ* изъ *джаміїтѣ* или *мединитѣ*, было, да са прехвърли службата и обязанностите му на нѣкого отъ сыновете на умрѣлния, было и, въ лишеніе на наследници, да са остави на трето лице овдовѣлата служба, притежающъ я или чрезъ особно право, или и като наимѣстникъ, нужно е, щото избраныйтѣ да доде въ съдалището на мѣстното управление и да докаже способността си, по защото мнозина отъ онѣзи що дырѣхтъ тѣзи служба и служихтъ въ *джаміїтѣ*, като нѣматъ вещественни отъ нея ползы, правилятъ туй просто за свеето душеспасеніе, и защото, като не могжтъ да носіятъ тяжестъта на пажественіето и послѣдваныятѣ му разноски, не отхождатъ въ съдалищата на Санджацъти за испълненіето на Закона, поради тѣзи причины много отъ *джаміїтѣ* изъ областите са лишаватъ отъ *Имамы* и *Хатібы*, а какъто ни са съобщи, не са извръшва въ тѣхъ Петачната молитва, нито по *Байрама*. Излишио е да докажъ на В. Превъходителство, че за да са избере и опредѣли нѣкой на горѣпоменѣтъ богуслужебни службы нужно е предварително избраныйтѣ да са испыта отъ свѣдущи и учѣни лица, съгласно съ постановленіята, и да са издыхрѣхтъ неговыятъ задълженія къмъ Държавата като избираемъ за рекрутiranье или *редифликъ*, какъто и отъ напредъ ставаше въ съдалищата на санджацъти. Но защото и спорѣдъ новия Вилаетскій законъ отмененіето отъ военната служба е неприкосновенно, като

противно на Закона за рекрутираньето, поради туй, за да са опредѣлѣнъ за въ бѫдущее *Имамы* или *Хатибы* отъ незави-
сящите на горната категорія, областнитѣ *Наипи* задружно
съ евкафскыя чиновникъ въ засѣданіе на санджашкыя Съвѣтъ
ще подлагатъ подъ испытаніе представляванытѣ избрани и съ
изложеніе ще са поднася заключеніето на направеното испы-
таніе на надлежното Управление, което като го подтвърди
ще го поднесе чрезъ свое изложение на Главното управле-
ніе, което подиръ издирваньето на поднесенытѣ му документы,
на конецъ за да са опредѣли предложенытѣ избранъ и из-
даде чрезъ Императорското Министерство надъ вакуфытъ по-
требниятъ за туй Императорский фирмансъ, ще проважда до
реченото Императорско Министерство относителнитѣ за тѣзи
работа документы, т. е. рѣшенія и изложенія на мѣстнитѣ Съ-
вѣты заедно съ отреденытѣ писалищи разносцы, а Импера-
торското Министерство надъ вакуфытъ ще са попечава за из-
даніето и проважданьето на реченый Императорский фирмансъ.

Моля ви, да са съобразите съ зетото какъто по горѣ
рѣшеніе отъ Дѣржавния съвѣтъ по предложеніе на Импера-
торското Министерство на Евкафа.

(подписанъ) *Мехмед Рюждѣй.*

ОДРЖИНА ВЕЗЫРСКА ЗАПОВЪДЬ,

СЪОЩЕНА НА ВАЛИТВ

ЗА ПРИТУРКА НА УСТАВА, КОЙТО ОПРЕДЕЛЯВА ВЪ КОИ СЛУЧАИ СА
ПРОДАВАТЬ ЗА ИСПЛАЩАНЬЕ НА ДЪЛГЪ, ПОДЪРЬ УМИРАНЬЕТО НА
ДЛЪЖНИКА, ЦАРСКЫТИ или ПОСВЕТЕНЫ ЗЕМИ, И НОКРЫТЬЕ
И ПРОЧИ КАТО ПРИХОДЫ НА ВАКУФЫТЪ ПРИВЪРЗАНЫ
СОБСТВЕНИИ СТЕЖАНИЯ.

(6 Шеввакъ 1,288 — 6 Декемврій 1,871 л.).

« Въ Устава, съчиненъ на 23 Рамазанъ 1,286 (15 Декемврій 1869 л.) (*) за усигоряванье на дългъ съ посвѣтени стежания, зданія и Царскы земи, подърь съмртвата на притежателя имъ, понеже са видя за нужно да са направиѣтъ иѣкои измѣненія, за да липцатъ препятствията, които са поевяватъ спрямо интересытѣ на Господарственна касса, въ случай когато умре иѣкой длъжникъ, който е бѣлъ заложилъ свои стежания противъ дълга си, за туй работата са разгледа въ Държавныя съвѣтъ и са рѣши, щото онѣзи, които умрятъ и останятъ непосредствено или посредствено длъжни на Правителството, ако оставенътъ имъ стежания не стигнатъ за исплащаньето на дълга имъ, да могатъ да са продаватъ и Вакуфскытѣ стежания, зданія и Царскы земи, които са бы намѣрили подъ тѣхно владѣніе съ наимъ. Поради разноститѣ на този предметъ са притурихъ два члена на горѣреченый Уставъ, които са подтвердили и съ Высока Императорска заповѣдъ, като са и работата съобщи на надлежните отдѣленія еще и до сичкытѣ Валии изъ областитѣ.

Сега понеже ви са проваждатъ иѣколко екземпляра отъ напечатанытѣ листове на тия членове, пребързайте да ги положите въ дѣйствие и да са съобразите спорѣдъ тѣхъ».

(*) Гледай устава изложенъ на стр. 111 и 112-та.

(Зад. на Изд.)

Членовеятъ сѫ следующытъ, които сѫ притурка на Уставъ изложенъ на Стр. 111 и 112-та.

Чл. 6.) Който подъръ съмъртъта си остане дълженъ непосредствено или отъ поръчителство, а оставенътъ му имоты и стежанія не стигатъ за исплащаньето на дълга му къмъ Държавната касса, този дългъ ще са исплаща отъ стойността на завещанытъ имоты и стежанія и вакуфски и държавни земи, които ще са продаватъ.

Чл. 7.) Въ съдържанието на предидущия 6-ти членъ какъто са исключватъ *махлюмытъ*, тъй също неможе да става никакво съпротивление и за количеството, което има да зема отъ стойността на възложенътъ за дългъ имоты онзи, върху когото сѫ били преписани. Освѣнь туй, наследникътъ върху когото сѫ били преминели вакуфски стежанія и зданія, ако бы да има кѫща, неможе да му са продава жилището, което бы било доволно за пребываніето му. Ако препитанието на умрѣлъ дължникъ е било ограничено въ орачество и земедѣліе, отъ наследницътъ му неможе да са земе земя, която бы била доволна за тѣхното препитаніе. Слѣдователно, количеството на земята, която ще са отстяли на наследницътъ, са опредѣлява отъ страна на Съвѣта, на който са отнася и принадлежи вѣдомството на сѫдбата.

УСТАВЪ

ОТНОСЯЩИЙ СА ДО ДѢЙСТВІЕТО НА ПОКРЫТИЕ И ЗЕМЛЕННЫ
ВАКУФСКИ СТЕЖАНІЯ.

(7 Джемазі-ул-Ахър 1,287 — 22 Августа 1,870 г.).

ГЛАВА ПЪРВА.

*Видоветъ на свещенныи вакуфы, и притежателнии
права.*

Членъ първый.) Съществующи вакуфи (*) въ Османската Държава сѫ двойни, управляваныи, и наблюдаваныи отъ Кассата. Отъ първата категорія зависиѣтъ Вакуфы, на които надзираніето и управлението, или, когато надзираніето са възлага на оногози за когото сѫ опредѣлены, управлението же е само дѣло на Кассата на Императорските вакуфи, която извръшва направо сичкытъ имъ работы. А отъ втората, управляваныи отъ попечителитъ, подъ надзираніето та Кассата на Императорските вакуфи.

ЗНАЧЕНИЕТО НА ВАКУФЫ.

(*). § I.) *Вакъфъ* са именува условието, чрезъ което човѣкъ завѣщава на другого или на община употребленіето или ползваньето отъ нещо принадлежаще на него, безъ обаче получаваніето нещото да има право да го располага.

Посвещеніето са дума *вакъфъ евлядъ*, когато са прави въ полза на чадата, а *вакъфъ амъ*, когато са прави за цѣль общеполезна или богоугодна. На първия видъ са отнася *вакъфъ-и-йбнъ*, който става особно въ полза на сыноветъ.

Завѣщателъ на некое нещо са именува *вакъфъ*, завѣщаваното же нещо *мевкүфъ*; а лицето въ полза на което са завѣщава са именува *мевкүфунъ алейхи*.

§ 2.) Туй условиѣ за да бѫде здраво, изысква са изявленіето на взаимното исканїе (*иджасът вѣ кабўлъ*), предаваньето на завѣщаваното нещо (*тесламъ*), и приеманьето му (*икбадъ*).

Завѣщателъ е длѣженъ съ точни израженії (и. п. *вакъфъ кердѣмъ*, сирѣчъ завѣщахъ), да обѣви че е завѣщаль єди кое нещо за єди кое употребление.

Чл. 2.) Покрыты вакуфски стежанія сѫ мѣстата, върху които има зданія, и които сѫ были таквзы, или и за въ бѫдущее опредѣлены да са съзидатъ отъ горѣ имъ зданія; а земленны, сѫ онѣзи земи, които чрезъ съянье и посъдяванье на дървета (които показватъ владѣніето), или чрезъ другъ таквзы начинъ принасятъ полза. Гедицътѣ са съчисляватъ съ земленнытѣ стежанія.

Чл. 3.) Изыскванытѣ за владѣніето на различнѣтѣ земи, които зависіятъ отъ вакуфи, са означавать въ постановлениета на 4-ыл членъ на Закона за земитѣ.

Лицето въ полза на което са завѣщава иѣщото е длѣжно да изъеви приеманьето на завѣщаваното иѣщо чрезъ тѣзи речь *кабултѣ* (съгласувамъ). При тѣмъ доста е отъ страна на лицето въ полза на което са завѣщава иѣщото просто да е турило рѣка на него, и тогази са разумѣва одобрешето на приеманьето; приеманьето на завѣщаваното иѣщо може да стане и отъ лицето въ полза на което са завѣщава, или и отъ негова повѣренъ. А посвещеніето *вакуфа амъ*, което са прави въ полза за общеполезна или богоугодна цѣль, трѣба да го приеме *Имаминатъ*, ако ли таквзы не съществува тогази *Кадиатъ*.

Не може да са завѣщаітъ освѣни иѣща на които употребленіето не гы по-ирежда. Слѣдователно не сѫ претъ за завѣщаванье хранитѣ, плодоветѣ, обѣклата за работинъ и пр. Сѫщо иѣща, които са считатъ отъ Закона нечисты и възбранены не могжть да са завѣщаітъ, сирѣчъ віното, свинитѣ, идолитѣ, иѣща които доказатъ догмытѣ на Моаметанското вѣроисповѣданіе, вредителнѣтѣ книги, придобытытѣ безправедно и пр. Туй истото са приспособява и за иѣщата, които лицето въ полза на което са завѣщава не може да завладѣе, сирѣчъ робъ побѣгнѣлъ. Робинията, които е добыла съ господаря си чада не може да са завѣщае.

Завѣщаванийтъ предметъ, за отдалечавие на сумиѣніе и измама, трѣба да са опредѣлява ясно. Като и. п. завѣщаванийтъ конь трѣба да са заведе и представи предъ двамина свидѣтели. Предначертаніето на завѣщаваното иѣщо, което трѣба да е съгласно съ Закона, са изыска да са показва; и тѣй не са допрощава посвещеніето на зданіе, въ което сѫ быха богомолили друговѣрци или изготавливали вѣроисповѣданіето си, или въ което сѫ быха предавали въ раскошность отъ Закона или отъ благонравието възбранены, т. е. кумарѣтъ, баловетъ, вінопіянето и пр.

Забранено е да са завѣщава иѣщо въ полза на друговѣрцитѣ.

Характертъ на *вакуфа* е че са възбранява опредѣленіето на срокъ за окончавие на туй условиye, на което продълженіето трѣба да е неограничен [deedme]. Отъ туха са извлича че завѣщаш робъ никога не може да са освободи, и че земи като сѫ са обѣвили завѣщани оставатъ неприкосновенни ако и зданіята що сѫ връхъ тѣхъ да сѫ быха срутили.

Предметътъ на завѣщавацото иѣщо не може да са проладе или задожи, нито да са подари или даде като браченъ даръ [m  эрд или садакѣ], и съ една речь подъ никакъ

Чл. 4.) Първыйтъ видъ отъ покрытытъ стежанія са продаватъ съ двоенъ наимъ, а другыйтъ, са притежаватъ отъ Евкафа, даваны подъ наимъ просто. Располагванытъ съ двоенъ наимъ покрыти стежанія, като са даватъ подъ наимъ и отстъпватъ отъ Евкафа, преминувъ въ владѣніето на закупника чрезъ даваньето на едно количество, веднъжъ заплатено, и равно съ дѣйствителната имъ стойностъ, и на друго количество опредѣлено и плащано ежегодно. Този видъ стежанія са продаватъ отъ притежателитъ, и преминува наследствено на имеющытъ право. А располагванытъ съ простъ наимъ покрыти и

начинъ не може да са отчужди, освѣнъ ако завѣщателъ докажи предъ Вѣрозаконното сѫдилище, чрезъ доказателства неотрицателни, че ако не сѫ бы продало завѣщаното нѣщо, нѣ само че ще са много повреди, но и съвършенно ще са разори. Въ такъвъз случаѣ сѫдилището дозволява продаваньето.

Условието за *вакуфа*, трѣба да са направи безъ никое опредѣленіе; съ исключеніе само са допрощаща опредѣленіето че, ако завѣщателъ на нѣкое посвѣщеніе испадне въ сиромашія, ще има право да поискъ за себе си разрѣшеніето на условието.

Правото за располаганьето на завѣщаното нѣщо припадлежи на лицето въ полза на което са е направило условието на посвѣщепіето; по когато посвѣщепіето са е направило за обща полза, завѣщаното нѣщо не трѣба да са употреби само за едно лице, чито за истыя завѣщателъ, който не може да запази за себе си като прѣимущество, освѣнъ една умѣренна частъ.

Завѣщана робиня ме може да са жени, освѣнъ съ робъ, и туй за да не придобие свободата си, а даванытъ на нея отъ сѫпруга ѹ брачни дарове [жѣхръ], ѹе принадлежатъ на лицето за което са е направило посвѣщепіето. Чадата, които са раждатъ отъ подобенъ бракъ сѫ робъ на лицето, което притежава посвѣщепіето. Но ако робинята безъ да са е оженена добре чада съ нѣкой Мюсулманинъ, подобното сношеніе е достонаказателно; но чадата са раждатъ свободни.

§ 3.) Условието на посвѣщепіето за да е здраво, изысква са завѣщателъ да е съвършеннолѣтенъ, доволенъ да расположи имота си, съ здравъ разумъ, и да не е заразенъ отъ лоша болѣсть. Само нѣщата върху които има человѣкъ неоспорявано стушанство може да ги завѣщава.

§ 4.) Колкото за лицето въ полза на което става посвѣщепіето са изысква:

I.) Да сѫществува дѣйствително и да може да са представи; проче нищо не може человѣкъ да завѣща за умрѣли, или за еще неродени или отсѫтствуващи. Примѣръ са допрощаща, когато са завѣщава нѣкое нѣщо за опредѣлено лице, да простира завѣщателъ благодѣяніето отъ него въ полза и на чадата, които ще са добиѣтъ отъ лицето за което е посвѣщепіето.

II.) Да са опредѣлява ясно. Ако посвѣщепіето е станало въ полза на нѣкоя обичана, съкѣй общинар има равно право въ употребленіето на завѣщаното нѣщо

земленны стежанія, които немогутъ да са продаватъ и по наследствено право да преминуватъ на другыго, даватъ са подъ наимъ отъ Евкафа за опредѣлено време. Върху тѣхъ не са приспособява настоящійтъ Уставъ.

Чл. 5.) Отъ управляванытъ отъ Кассата на Императорскытъ вакуфи посвещенія, притежаванытъ съ двоенъ наимъ покрыти и земленны стежанія преминуватъ наследствено на чадата, на внукытъ, на родителитъ, на еднокръвнытъ братя и сестры, на братята и сестры по баща или по майка, и на съпрузытъ; а отъ наблюдаванытъ вакуфи двойно давани подъ

Ако въ условието за посвещеніето завѣщателъ казва «че посвещеніето му са касае до сичкытъ Мюсулмані, или е опредѣлено за сѣкій Мюсулманинъ,» сѣкій който вѣрва въ Исламизма, на която ересъ и да принадлежи, има право да употреблява завѣщаното иѣшо.

Когато завѣщаното иѣшо са е направило въ полза на съсѣдитъ, правото на употреблението [хемсаѣ джарә или джирәмѣ] са простира върху сичкытъ, които обитаватъ въ разстояние на 40 метра около завѣщаното иѣшо или около жилището на завѣщателя. Опредѣленіето на пространството не са опредѣлява съвършенно, но зависи повече отъ мястнотъ общачи [урбъ.]

III.) Да е въ свободно състояніе и вредегъ да придобие имотъ; прочее робъ не може да бѫде лице въ полза на което да са завѣщае иѣшо.

IV.) Да са попечица за завѣщанытъ на него робъ какъто и за животнытъ и да ги гледа прилично.

§ 5.) За освършението на условието на посвещеніето, са изымскива освѣнъ представлението на двамина свидѣтели, уговорватъ страни да изъявяватъ речта сагкѣ; тъзи же формалностъ че са е извършила доказва са писменно отъ документа на условието [вакфъ-пламѣ.] Речта сагкѣ са извръшва тѣй:

Бакъренъ сахихенъ Амиџъ!

Сирѣчъ «чрезъ туй дѣло правѣ законно посвещеніе.»

А на тѣзи речи за посвещеніето лицето въ полза на което е станало посвещеніето е длѣжно да отговори слѣдующытъ:

«Завѣщава са съ условието че не ще са продаде, нито заложи, нито остави наследие; прочее който знае съществуваніето на посвещеніето и не съхрани правилата на посвещаваньето ще съгрѣши.»

§ 6.) Колкото са касае до посвещаваньето, трѣба да направимъ и иѣкои замѣчанія за милостынитъ [садакаѣ.] Раздаваньето на милостыня е дѣло защищавано отъ Мюсулманския Законъ [емри шерї.]

Два вида сѫ милостынитъ:

I) Садакаѣ мефрўзъ е даваната за извръшванье на иѣкое молитствување,

II) Садакаѣ ментуѣ е поради человѣколюбие случайно даваната.

наимъ преминуватъ само на чадата. Постановленіята за наследствено прехвърлянѣе на управляванытъ вакуфи сѫ означены въ особенъ Законъ.

Чл 6.) За покрытие и земленни стежанія на управляванытъ и наблюдавани вакуфи, означени въ предидущія 5-мъ членъ, като не сѫществуватъ лица имѣющы право за наследствено прехвърлянѣе, преминуватъ въ владѣніето на относителнитъ вакуфи, и са давать подъ наимъ чрезъ публично-надаванье; а наддаваньето и даваньето имъ подъ наимъ са извръшва спорѣдъ нарочния Уставъ за туй.

Милостынна ментубѣ не трѣба да са дава освѣнъ на потомциятъ отъ рода га Бенъ Хасамъ и на пророка Моамета.

Скрышомъ даваната милостынна са предпочита отъ даваната публично; Мюсулманинъ при тѣмъ е длъженъ да дава милостынна публично, когато като дава скрышомъ би далъ сумнѣніе за норицаніето отъ злонравниятъ хбра.

Милостыннитъ за да сѫ съгласни съ Закона са изыска:

I.) Иджабъ се кабулъ, т. е. взаимно одобреніе на давача и пріимача на милостынната.

II.) Икебъз, приеманьето на милостынната.
III.) Нейетъ се гурбетъ, т. е. милостынната да са дава отъ чувство на благочестие и отъ желавіе за добродѣяніе.

НАЧАЛО И ПОРОЖДЕНИЕТО НА ВАКУФЪТЪ.

Вакуфътъ иматъ своето порожденіе въ Корана, защото ако и речта *Вакфъ* и *Хабусъ* (въ книгата *Укудатъ*, Отдѣл. IV. Глава D. са излага разликата на тѣзи двѣ условия) не са памѣрва въ него, но въ сѣка Глава са поучава Мюсулманинъ да завѣщае отъ имота си една частъ или сичкыя, или и самаго себѣ си за благочестиво и богоугодно дѣло.

Моаметъ, когато умрълъ, той, спорѣдъ свидѣтелството на Имамъ Букарія, оставилъ третата частъ отъ имота си за таизази цѣль, еще и нивъ за милостынна (*са-дака*).

Вакуфътъ, колкото отъ тѣмъ своето предначертаніе и отъ кадѣ законодателството, което ги управлява, могатъ да са счетатъ като *засасгае* на Рименътъ, които неможѣхъ да бѫдатъ предметъ на търгуваніе.

Три вида вакуфи има: 1.) Свещеннитъ, които обнематъ сичкитъ църковни стежанія; 2.) посветенитъ за общеполезна и благотворна цѣль и 3.) обыкновенитъ вакуфи. — Сѫщо могатъ да станатъ вакуфи и движими иѣща.

I.) Свещенни вакуфи.

ГЛАВА ВТОРА.

За съставянето на управлението на вакуфските актове и за държавното на архивите.

Чл. 7.) Управлението надъ актовете на Императорските вакуфи са раздѣля на два клоня, съставляющи назованото *Отдѣление на покритыятъ вакуфски стежанія и на гедицитетъ*, то ще са възложи на единъ управителъ, при когото ще са опредѣлъни и подъупрaviteli.

Първото съставление на църковенъ вакуфъ са отдава, спорѣдъ Букарія, на Моамета, който, когато отишълъ въ Медина заповѣдалъ да са съзида джамія; а когато поискълъ да заплати падишъците на работниците, тѣ са отказали да зематъ парите, и рекли че отъ Бога не са наградижътъ.

Свещенныятъ стежанія см. 1.) Зданіята за богослуженіето т. е. джаміицѣ, храмовете (меджіїдѣ), мънастырите (зауче, канака или текѣ) и гробищата на князете и на други званични личности, какъто и земите и другите недвижими стежанія, за които приходѣтъ еж предиачертаны за обдръжаніето на свещенныятъ зданія; на тѣзи са прилагатъ и случаини приходи происходящи отъ користите на боеветъ.

2.) Гимназиите (мадресѣ) и училищата (мектѣбѣ), които поради своя видъ на преданіянето на уроците въ тѣхъ сѫ свещенни заведенія, какъто и библиотеките въ тѣхъ.

3.) Свещенныятъ книги и други таквъзи иѣца, които са даватъ като вакуфъ на различните заведенія; като образецъ на формата за съставление на вакуфъ излагамъ подобно ава примира, извлѣченъ отъ книги завѣщанія.

« Высочайшій и крѣпчайшій Князь Елмеликъ енъ Насеръ Фараджи, синъ на покойния Султанъ Паркука, свидѣтельъ на корото да дарува Богъ съкога побѣда! напразни този коранъ вакуфъ за употребление на тюрбето (гроба) което въздигнатъ пустыната. »

« Мезлана Ессултанъ Елмеликъ Еддахерь Аббу Саидъ Баркукъ, комуто Богъ да помога! състрави този ковчегъ (които съдържа корана) вакуфъ на мънастыра (канака), които въздигнатъ Бейнъ Елкасреинъ, и никога не ще са изважда отъ тамъ. Съкът които знае туй, и го премѣсти, ще са накажи отъ Бога, които чува сичко и които нозица сичко. »

II.) Посвещеніята за общеполезна и благотворна целъ.

Първыйтъ които състрави този видъ посвещеніе е билъ, спорѣдъ Согютія, Омаръ Ибъ Елхатбъ, които завѣщълъ по поощреніето на Моамета едно място назовано Камі, съдържащо финикови дървета, чрезъ тъзи форма: « За благочестиво намѣреніе давамъ туй стежаніе въ полза на сиромасите, на пѣтниците и на хоктѣ средини, а когатъ управителъ заедно съ приятеля си ще получава приходъ безъ обаче да ги устрои за обогатяване. »

Чл. 8.) При отдѣленіето на покрытытъ стежанія и на гедицьтъ ще са намѣрватъ писари, прицѣнители и подписари достаточни за службата, а спорѣдъ нуждата ще са приберѣжть и инженеры. Особни наставленія ще опредѣлѣятъ тѣхъ нытъ обязанности, какъто и числото на писаритъ и на помощницътъ що ще служжть, тѣй и изыскванытъ за тѣхното вѣзвышеніе на служба.

Чл. 9.) При управлението на актоветъ ще са опредѣлѣйтъ нужнитъ подзаплатни бирницы (*таксилдәры*) и единъ кассиеръ, който ще е длѣженъ да дава порожителство. Единъ отъ бир-

Тѣзи общеполезни посвещенія сѫ:

- I.) Заведеніята (*имарѣ*), въ които са раздаватъ даромъ храны на сиромаситѣ.
- II.) Болницаятъ, чешмътъ, кладенциятъ, мостоветъ и гробищата.
- III.) Обыкновенитъ вакуфи.

Назоваватъ са обыкновенни вакуфи, купуванитъ отъ иѣкоя джамія на должна иѣна иѣкоя недвижими стежанія. Чрезъ туй купуваніепродаванѣе на този видъ притежательтъ прехвърля недвижимото си собственно стежаніе на джаміята противъ условената цѣна, но лакъ слѣдува да са ползова отъ стежаніето плащающъ годишненъ наимъ (*иджарѣ*), съразмѣренъ съ дадената стойность. И тѣй отстѣпителътъ на стежаніето остава неговъ ступанинъ да го притехава или дава подъ наимъ какъто си щѣ. Въ случай, когато го налагне дългъ, покровителствуда са отъ сѫдебнитъ постановленія; отстѣпителътъ на вакуфа има право да го прехвърли на чадата си, или какъто си той иска може да го расположи и може по продаванѣе на съѣдни стежанія да са предпочтита. Отъ друга страна джаміята чрезъ туй средство располага свойтъ капиталъ безоастно, отърва са отъ разноснатѣ за обдѣрканіето на иѣщото, които сѫ въ тяжесть на лицето, което получава ползата отъ иѣщото, ползова са отъ улучшеніята които ставатъ на иѣщото, какъто и правата, които принадлежатъ на джаміята, когато ступанинътъ расположи стежаніето въ полза на третъе лице; и наконецъ има право да наследи вакуфа когато умре ступанинътъ безъ чада.

Законодателство надъ вакуфитѣ и надъ свещеннытѣ стежанія.

Простото владѣніе на вакуфа остава на подарителя му спорѣдъ правилото, а приходитъ му са употребляватъ като мылостни или за иѣкоя друга человѣколюбива цѣль. Вакуфтъ обаче быва неповратенъ и престава да принадлежи на владѣніето на подарителя постъ предварително рѣшеніе отъ Кадиитъ; и тѣй, ако е иѣкой предалъ иѣкое иѣшо като вакуфъ а послѣ помска да си го земе надирѣ, подъ предлогъ че не го е направилъ неповратно (*лизумъ*), въпросътъ са представя предъ Кадиитъ; а той като каже че е *лизумъ*, вакуфтъ остава такъвъ и престава

нициятъ ще бѫде началикъ на другытъ, а тѣхнитъ обязанности ще са опредѣлѣтъ чрезъ особни наставленія.

Чл. 10.) Управлението на актоветъ ще държи и има предъ видъ каталогъ, за зависищиятъ отъ сѣко отъ управляванытъ и наблюдаваны въ Цариградъ и въ тритъ му града покрыти и земленни стежанія.

Чл. 11.) Архивытъ на управлението на актоветъ са раздѣлятъ на четыри отдѣленія, отъ които първото отдѣление е опредѣлено за вакуфытъ на двата свещенни града; второто, за вакуфытъ на императорытъ и на тѣхнитъ домашни; тре-

вто да принадлежи на подарителя. Но спорѣдъ други законовѣдци става нѣщото вакуфъ, ако подарителъ го расположи чрезъ слѣдующето изявленіе: «правя єди кое нѣщо вакуфъ послѣ смъртъта си.»

Спорѣдъ нѣкои Имамы, собствеността на вакуфа принадлежи на Бога, а тъкъ ползътъ отъ нѣщото принадлежатъ на човѣцътъ.

Спорѣдъ Имамъ Аббу-Юсефа, вакуфътъ, като са земе отъ владѣніето на подарителя, става неповратенъ, щомъ го той запѣща за такъвз, чрезъ изявленіето: «направихъ вакуфъ.» А спорѣдъ мнѣніето на Имамъ Мохаммеда, вакуфътъ не получава този характеръ, освѣтъ послѣ предаваньето на нѣщото на управителя (*мѣнѣвелліатъ*).

Подарителъ на нѣкой вакуфъ може да расположи цѣлъти приходъ или една частъ отъ него въ полза на майкытъ на чадата си, или въ полза на слугытъ си презъ цѣлъти си животъ, какъто еще и да запази право да замѣни вакуфа, когато поискъ, съ друго стежаніе. Имамъ Мохамедъ непрѣемъ туй мнѣніе. Спорѣдъ този Имаминъ може да състави нѣкой вакуфъ нѣ само недвижими стежанія, но и движими нѣща какъто и самодвижими. Но тѣзи послѣднитѣ спорѣдъ Аббу-Юсефа могатъ да станутъ вакуфъ само когато са прибавленія на нѣкое недвижимо стежаніе.

Законносъставенъ вакуфъ неможе вече да стане собственна стежаніе (*мюлка*).

Разноскытъ за обдѣржаньето на вакуфа са плащащи отъ неговытъ приходы ако и да не са е бѣло поменало за туй отъ подарителя.

Ако са е бѣль съставиль вакуфътъ само въ полза на нѣкого, той е длѣженъ да дава разноскытъ за обдѣржаньето му. Ако ли той не ще или неможе, сѫдѣтъ дава подъ наимъ вакуфа и отъ происходящитъ ползы отъ него исправи нѣщото, което послѣ повръща на имѣющія право.

Веществото отъ състиницьето на Вакуфъ са употреблява за неговото въздиганье; а който получава ползата отъ вакуфа неможе да употреби веществото, защото то съставлява частъ отъ земята.

Който съзижда храмъ (*мѣджидѣ*), запазва своето владѣніе отъ горѣ си, доро го отдѣли отъ другото си стежаніе чрезъ общественъ путь, или дозволи да са клянятъ въ него, или направи подъ него шерни или подземници въ обща полза.

тъето, за управляванытѣ отъ Кассата на Императорскытѣ вакуфи, а четвъртото за наблюдаванытѣ.

Чл. 12.) Сичкытѣ тѣзи тефтери ще сѫ однообразни и еднакви, а начинтѣ на държеньето имъ са показва въ ма-
стивленія нарочно за туй съчинени.

Чл. 13.) Подъ дѣйствiята, които ще са напишатѣ въ теф-
теритѣ ще са ударя печатъ, имѣющiй издѣлана речта « *вѣр-
на е направената забѣлѣжка* ».

Чл. 14.) Сичкытѣ забѣлѣжки въ тефтеритѣ ще са из-
връшватъ отъ писаритѣ при управлението.

Спорѣдъ Аббу-Юсефа, собствеността непрестава освѣнъ чрезъ изявленiето за
туй на ступаница.

За даваньето подъ наимъ на вакуфа са съхраняватъ положенитѣ условiя отъ
подарителя; такви兹и условiя като не сѫ положени, вакуфтѣ, когато сѫ земи раз-
работени, не са даватъ подъ наимъ за иб дълго време отъ три години, а когато
сѫ други недвижими стежанія, даваньето подъ наимъ не са простира за побче
отъ една година.

Наимътѣ са запазва съкога истыйтѣ ако и чрезъ наддаванье са принесе побче.

Даваньето подъ наимъ става отъ представляющiя подарителя или отъ управи-
вителя [мѣотеевелiята] на вакуфа.

Освѣнъ този простъ и началенъ наимъ [иджарѣ], има и другъ единъ видъ чрезъ
който вакуфтѣ получана съвременно двоенъ наимъ [иджаретейнъ], отъ който е-
динътѣ са заплаща по времето на съставянето на наима, а другиятѣ въ окончаниe-
то на условените срокъ. Наприм. управителътъ [мѣотеевелiята] на ибкой вакуфъ
на който наимътѣ е равенъ съ 20 дуката на съкрай денъ, дава подъ наимъ вакуфа
за ибколико хълди гроша заплащани по съставленiето на наима подъ име *иджарѣй*
муаджелѣ и съставляющи стойността на 15 дукаты, които сѫ равни на съкрай
денъ на временното разстояние, презъ което сѫществува наимътѣ. А другиятѣ 5 ду-
каты, които сѫ съразмѣри съ наима на съкрай денъ, са заплащатъ въ истеченiето
на срока [муаджелѣ]. Примѣръ за таквози даванье подъ наимъ излагамъ по долу :

« Давамъ подъ наимъ на Н. стежанiето Б. като *иджаретейнъ* за
гроша 15,000 предплатени *иджарѣй* *муаджелѣ* и за 185 дукаты, за съкрай мѣсецъ,
заплатени като *муаджелѣ*, т. е. на срока. » Тѣзи форма на даваньето подъ наимъ
иджаретейнъ еще употребляватъ за да преобрънятъ простото даванье подъ наимъ
иджарѣ на *мугатѣ* т. е. на наимъ спорѣдъ който цѣната са заплаща веднъжъ по
отсъченiе. Тѣзи же цѣна като са заплати, наимателъ не е долженъ вече на вакуфа
освѣнъ годишнъя наимъ *муаджелѣ*, който е неповратенъ и са заплаща въ
края на годината. Чрезъ този начинъ, този по новърхност наимателъ на вакуфа
са освободена отъ съко наимѣванье отъ страна на управлението на вакуфа; и еще
може да продаде или друго яче да расподожи по волята си вакуфа безъ Управлението

ГЛАВА ТРЕТЬЯ.

Формалности за продаванье и прехвърлянье по наследственна причина.

Чл. 15.) Притежаванытѣ съ двоенъ наимъ вакуфски стежания, покрити и землены, можтѣ да са продаватъ рѣшително, или привременно, по причина на обезпеченіе за исплащанье на дѣлъ т. е. залагатъ са. Еще можтѣ да са прехвърлѣтъ, по наследствено право, спорѣдъ означенытѣ въ 5-ия членъ степени и спорѣдъ опредѣленитѣ формалности. А продаваньето и залаганьето са извръшва съгласно съ означена вакуфа да може да направи препятствіе. Щооче този наимъ е начинъ за придобиванье на недвижимо стежаніе по видимому считано привременно експлоатирванье на нѣщото.

Вакуфътъ не може да са даде на заемъ или въ залогъ.

Ако нѣкой недвижимъ вакуфъ са усвои насила, дава са обезщетяванье чрезъ което са купува друго стежаніе, което става вакуфъ, въ замѣна на усвоеный.

Ако завѣщателъ като е билъ опредѣлилъ себе си като управителъ на вакуфа са поели отъ послѣ злоупотребителъ, може да са извади отъ управлението.

Въ пѣ преднитѣ времена приходитъ на вакуфътъ сѫ быве значителни и най-наче за нѣкои джаміи. Мураджи Дошонъ помѣнува че по неговото време джаміята на Султанъ Ахмета е имала приходъ 200,000 гроша, а на Султанъ Сюлеймана 250,000 гроша, а на Султанъ Баизида 300,000 гроша, а Св. Софія единъ милліонъ гроша; а пѣкъ разноскытъ за обдържаньето имъ не надминували нито половината на тѣзи приходы.

Вакуфскытъ приходъ, на които съставленіето са дѣлжнене на чувство отъ благочестива свобода, са умалиха достозначително сега; и по главытѣ же причини на туй умаленіе сѫ слѣдующытѣ: 1.) Системата да са даватъ подъ наимъ какъто са по горѣ къза сѣкога съ истинъ началенъ наимъ; 2.) лошото управление; 3.) всегдашното изменѣніе на стойността на монетытѣ.

Но освѣнь тѣзи причини има и друга една :: дозволяватъ многажди като претъкуватъ закона и цѣльта на съставленіето на вакуфътъ да ги продаватъ когато са принася по голѣма стойность отъ дѣйствителната, съ намѣреніе да са покупѣтъ други недвижими стежанія и да станутъ вакуфи.

Поради умаленіето на приходытѣ. Правителството са принуди за обдържаньето на вакуфътъ да дава на управлението имъ ежегодно нѣ малки парични количества. И тѣй на 1,850 л. даде 12,500,000 гроша, а на 1,861 л. 18,971,500 гроша.

Отъ времето на прежебившаго Султанъ Абдулъ Меджита, вакуфътъ са управляватъ отъ особно Министерство назовано Евкафъ.

нытв въ настоящата *Глава*, и са забранява да са прави друго яче.

Чл. 16.) По кои случаи и съ кой начинъ може да са обезпечи исплащаньето на дългъ, когато е живъ или умрялъ дължникътъ, чрезъ вакуфските стежанія, този предметъ определяватъ особни Уставы.

Чл. 17.) Сичкытъ въ Цариградъ и въ трите му града лежащи стежанія па управляванытъ и наблюдаваны вакуфи, и гедициятъ са продаватъ или залагатъ, и преминуватъ наследствено на имеющытъ право, по изявленіето на продавача, и на купувача, или на повѣренытъ имъ, а за наблюдаванытъ стежанія, въ присѫтствието и на попечителитъ или на тѣхнитъ повѣрени въ истото заведеніе на Управленіето надъ актоветъ, и предъ управителя или подъуправителитъ; но по особна писменна заповѣдъ отъ Министерството на Евкафа, са допрощава, да прiemатъ таквози изявленіе и вънъ отъ заведеніето, какъто управителътъ тъй и подъуправителитъ. Ако попечителитъ на наблюдаванытъ вакуфи не можтъ да присѫтствува въ времето на продаваньето, самички или чрезъ повѣрени, въ такъвзи случай трѣба да стане изыскваното изявленіе предъ Управленіето; а послѣ като са извѣстїтъ попечителитъ даватъ своето съизволеніе.

Чл. 18.) Съ исключение на нѣкои вакуфи отъ наблюдаванытъ, и на които ползатъ и приходатъ принадлежатъ на онѣзи, за които сѫ опредѣлены, стежаніята, покрыти и землены, са продаватъ и прехвърлятъ наследствено, а тѣхнитъ актове са съчиняватъ и предаватъ, спорѣдъ формалностите на настоящія Уставъ, въ Кассата на Императорските вакуфи.

Чл. 19.) За прехвърлянѣе, по наследственна причина, на покрътъ и землены вакуфски стежанія, управляваны и наблюдаваны спорѣдъ означенытъ въ 2-ия членъ степени, са изыска щото имеющытъ туй право да са представляватъ самички или чрезъ повѣрени, ако ли сѫ несъвършеннолѣтни, чрезъ своите надзиратели или настойници, предъ управителя или подъуправителитъ, и да имъ поднасятъ актоветъ, които иматъ.

Чл. 20.) Когато ще са продава или залага иѣкое вакуфско стежаніе, было покрыто, или землено, нужно е щото продавачъ или залагачъ да представи акта който има, и като са направи сравненіето му съ вакуфския тифтеръ, да са докаже дѣйствителността на владѣніето му; ако ли е изгубилъ акта си, да са направи нужното изявление за да са издаде новъ актъ, съгласно съ 31-ыи членъ, а пъкъ дѣйствіето за по-нататъкъ зависи отъ съчиненіето на този актъ, що ще са издаде.

Чл. 21.) Като са докаже дѣйствителността на владѣніето на продавача, зданіето, или мястото (за зданіе), или земята, които ще са продаватъ, са прицѣняватъ спорѣдъ нуждата чрезъ свѣдущи прицѣнители.

Чл. 22.) Отъ продаванытѣ вакуфски стежанія, покръти и земленни, какъто и отъ гедициятѣ са зема даждіе върху стойността по 50 на хылядата, а когато ще преминѣтъ на наследници чада, сѫщо върху стойността по 25 на хылядата, а за задаганье, отъ дѣжимото количество по 10 на хылядата, а за разрѣщеніе на залога, сѫщо отъ дѣжимото количество по 10 на хылядата, а за продаванье, или по наследствено право преминуванье на земи, по 50 на хылядата, за прехвърляніе на вакуфски стежанія управляваны отъ Касата върху внуци, по 40 на хылядата, върху родители, по 50 на хылядата, върху братя или сестри еднокръвни, еднонашими или и едномайчими, какъто и върху смирузы, по 60 на хылядата.

Чл. 23.) Отъ тѣзи даждія не са дозволява да са зема иѣщо повече или по малко отъ законното количество, нито да са прави закъсняванье или отлаганье въ събираньето имъ; само даждіята които са зематъ отъ сиромаситѣ за Евкафската Касса могатъ, по одобреніето на Министерството на Евкафа, да са умалѣтъ за тѣхъ най много до 250 гроша.

Чл. 24.) Отъ земанытѣ даждія за продаванія, залаганія, или прехвърлянія по наследствено право на вакуфските стежанія, покръти и земленни, са приснѣматъ и заплащатъ

иждивенитъ отъ прицѣнителитъ и отъ инженеритъ за конье, каици, или параплувы, и пр., за отиваньето и връщањето имъ, когато отиватъ далечъ или по море за посѣщеніе на стежанія покрыти и прочі, причислявани съразмѣрно съ отстояніето на мястото имъ, и спорѣдъ текущитъ цѣни.

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА.

За съчиняванье на вакуфскытъ актове.

Чл. 25.) Вакуфскытъ актове сѫ двойни. *Първыйтъ*, за покрыти и земленны вакуфски стежанія, отъ Кассата управлявани, тѣ са подпечатватъ съ собственнытъ печати на пре-бывающи въ ~~относителното~~ Министерство, а *вторыйтъ*, за вакуфскытъ наблюдаваны стежанія, тѣ по напредъ са подпечатватъ отъ надлежнитъ попечители, а послѣ съ печата на Министерството.

Чл. 26.) Отъ *датата* на проглашеніето и исполненіето на настоящія Уставъ, вакуфскытъ актове са написватъ на званични печатени листове, опредѣлени нарочно за туй. Отъ горѣ на таблицата на актоветъ са забѣлѣжва ясно: на продаваното зданіе или място нумерътъ, синорътъ, образътъ, стойността, и, ако е възможно, бѣтъ колко аршина състои, отъ кой вакуфтъ зависи, кой е продавачътъ, и на кого са продава, и че продажбата е станжла рѣшителна. Подобни забѣлѣжки са изявяватъ и за прехвърлянъе по наследственна причина. Когато са случва продаванье ренително или прехвърлянъе по наследие, тѣ актове са подновяватъ. А за залаганье, са дава опредѣленыйтъ актъ на заемодавеца що зема залога, и са забѣлѣжва на гърба на главния актъ, който носи залагатътъ, че е станжло залаганье, и тѣ сѫщото са написва надъ сѫществующата въ течтеря забѣлѣжка за стежаніето. Подыръ разрѣшеніето на залога, сѫщо са забѣлѣжва уничтоженіето му на една страна на горнія главенъ актъ, а привременыйтъ актъ що са намѣрва у заемодавеца, който е билъ зель залога са връща надыря уничтоженъ.

Чл. 27.) За продаванье, или по причина на наследствено прехвърлянне съгласно съ постановлението на 29-ия членъ, са дава на новия притежатель привременна записка, споредъ 28-ия членъ, до съчинението и изданіето на званичния актъ.

Чл. 28.) Когато са извръшва продаваньето, или по наследствено право прехвърляннето на нѣкое вакуфско стеженіе, отъ покрытъ и земленытъ, са зема привременно актъ отъ продавача, и са дава отъ управлението на новия притежатель привременна записка, подпечатена и двойна, която показва *дѣтата* на продаваньето, на кой вакуфъ принадлежи продаваното стежаніе, кой номеръ има, видътъ, стойността му, и имената на преждебывшія и на настоящія притежатель; а са забѣлѣжва въ вакуфскія тѣфтеръ, надъ забѣлѣжката за стежаніето, народността на продавача и на купувача.

Чл. 29.) Зетыйтъ отъ продавача актъ са сравнява съ съществуващата въ тѣфтеря на относителниятъ вакуфъ забѣлѣжка за стежаніето, до което са касае, а послѣ са забѣлѣжва лично въ реченія тѣфтеръ какъ и кога са е продало или заложило реченото стежаніе.

Чл. 30.) Ако нѣкое стежаніе, покрито или землено, състои отъ много вакуфи, съчинява са особно сѣкой отъ него-вътъ актове, който да показва аршинътъ и синорытъ имъ, и са дава на притежателя една записка, въ която са показва съкратено пространството на сѣкой вакуфъ, и номерътъ, и която е нужно да са показва на управлението на актоветъ въ случаи на продаванье или прехвърлянне по наследственна причина.

Чл. 31.) Ако нѣкой отъ попечителитъ е отсѫтствуващъ или безъ причина принебрегава за подпечатваньето на акта, сѫдилището *Тефтишъ* опредѣлява писменно намѣстникъ Управителя на актоветъ, и той като подпечатана, издава са реченыйтъ актъ за когото принадлежи. Освѣнь управителя никой неможе да подпечата актъ като намѣстникъ.

Чл. 32.) Когато са изгуби нѣкой актъ или записка, какъто по горѣ издаватъ са нови таквици документы, подыръ издир-

ваньето отъ архивытѣ за дѣйствителността на владѣніето на изгубенитѣ, или, ако са породи сумнѣніе колкото отъ сѫществувающитѣ забѣлжки, като реченото сѫдилище *Тефтишъ*, издыри работата, тогази ще издаде рѣшеніе за този предмѣтъ.

ГЛАВА ПЕТА.

Писалищна службა, и онѣзи, която са касае до сѣбираньето на приходытѣ.

Чл. 33.) Службата за сѣбираньето на приходытѣ на управляеманитѣ отъ Кассата вакуфи са извръшва отъ подзаплатни бирници, а писалищната служба на управляеманитѣ и наблюдаваны вакуфи са испълнява отъ писари, опредѣлены при управлението на актоветѣ.

Чл. 34.) Подыръ *датата* на проглашеннето на настоящія уставъ, какъто отъ занимающитѣ бирнишки и писалищни службы на управляеманитѣ вакуфи, тѣй и отъ онѣзи що сѫ писари на наблюдаванитѣ способнытѣ и достойнитѣ ще са приберѣтѣ при управлението на актоветѣ съ заплата, а другитѣ ще са положжтѣ подъ пенсія за да слѣдуватъ да получаватъ опредѣленитѣ даждя на службите си, т. е. отъ продажбѣтѣ на вакуфскитѣ покрыти стежанія по 30 на хылядата, а отъ залагваніята и отъ наследственитѣ имъ прехвърлянія по 15 на хылядата, съ изятіе на петата часть въ полза на Кассата.

Чл. 35.) Бирнишкитѣ и писалищни службы на управляеманитѣ вакуфи, а на наблюдаванитѣ писалищнитѣ не преминуватъ наследственно на чадата; и безъ никой другъ да са опредѣлява на тѣхъ подыръ смъртъта на притежателитѣ имъ, ще са завладѣватъ отъ Кассата; но на наблюдаванитѣ вакуфи бирнишкитѣ и писалищни службы, които са притежаватъ по слѣдствиѣ на условиѣ въ завѣщанието, са исключаватъ отъ туй правило, и на тѣхъ ще ставатъ опредѣленіята и за въ бѫдущее, какъто е било и до сега.

УСТАВЪ

КАСАЮЩИЙ СА ДО ОПИСВАНЬЕТО, ОТЪ СТРАНА НА КАССАТА
(БЕЙТ-УЛЬ-МАЛА) НАДЪ ИМПЕРАТОРСКИТЪ ВАКУФЫ,
СЪ СЪДѢЙСТВІЕТО НА СЪДИЛИЩЕТО ТЕФТИШЪ, НА
ОСТАВЕНЫТЪ ИМУЩЕСТВА (НАСЛѢДІЯ) И ДО ОТ-
НОСЯЩЫТЪ СА ДО ТѢХЪ.

ВВЕДЕНИЕ.

Настоящійтъ Уставъ са раздѣля на двѣ главы. Въ първата са опредѣливатъ наследіята, които са открывать въ окрѣжіето и въ покрытыгъ вакуфски стежанія, и на които описаньето са е възложило по Высоки заповѣди на Евкафската касса (*Бейт-улѣ-мала*). А втората означава за правдивытѣ, даждіята и прочіи, поради описаньето на наследіята отъ страна на Евкафската касса.

ГЛАВА ІІРВА.

Членъ първый) Умирающытъ лица въ сичкытъ покрыти и прочіи стежанія, които лежжть въ познатото окрѣжіе на свещенныя вакуфъ Еюпскій, безъ да имать, какъто са вижда, познаты наследници, или на които сичкытъ наследници, или само иѣкои отъ тѣхъ са намѣрватъ по други страхи, на подобнытѣ оставленото имущество, было вѣтрѣ, или въинъ отъ Вакуфскытѣ предѣлы, ще са описва отъ Евкафската Касса (*Бейт-улѣ-мала*), съ съдѣйствіето на надлежното съдилище; а на умирающытъ въинъ отъ означеното окрѣжіе, само стежаніята, които са намѣрватъ въ туй окрѣжіе подобно ще са описватъ отъ реченытѣ Началства.

Чл. 2.) Сичкото безъ исключенїе имущество на умирающытъ въ свещенната *Джаміл* на завоевателя Султанъ

Мехмедъ Хана, въ другытѣ му благодѣтелни заведенія, въ *Медресѣтата* (*), въ *Имаретъ* (**), въ зимното жилище (*табханѣто*), и въ подобнытѣ, еще и въ сичкытѣ покрыти и привързаны на тѣхъ стежанія, т. е. ханове, дюгени, хамамы и пр., ако умрѣть безъ да иматъ познаты наследници или ако и да иматъ таквици но нѣкой отъ тѣхъ или и сичкытѣ сѫ отсѫтствующи, или като иматъ на лице и познаты наследници, но помежду тѣхъ и несъвършеннолѣтни, сичкото имущество на подобнытѣ, было са намѣрвало въ реченытѣ благодѣтелни заведенія и привързаны стежанія, было вънъ отъ тѣхъ, сѫщо и имуществото на умирающытѣ по други страны, което са намѣрва въ горъвъзначенитѣ заведенія и стежанія, ще са описва само отъ Евкафската Касса. Исключаватъ са отъ туй постановленіе покрытытѣ стежанія, които лежатъ по стѣнитѣ (*калѣтата*) (***) или близо до тѣхъ, които въ послѣдне време са възложихъ на речения Султанъ Мехмедъ Хановъ Вакуфъ.

Чл. 3.) Сичкото въобще имущество на умирающытѣ въ свещенната *джамія* на Султанъ Баязидъ Хана, въ *Имаретъ* и въ другытѣ й благодѣтелни заведенія, въ Цариградъ или въ покрытытѣ прибавленія, т. е. дюгени, ханове и пр. лежащи въ двора на истата *джамія*; частъта на имуществото на умирающытѣ по други страны, която са бы намѣрила въ реченытѣ благодѣтелни заведенія и прибавленія, еще же и имуществото на умирающытѣ въ лежащи вънъ отъ Цариград-

(*) *Медресѣ* е въ видъ на академія при тѣмъ и училище на Мюсулманите, отъ които изгѣзватъ *Улемътѣ*, *Радиумътѣ*, *Мюфтійтѣ* и пр.

(**) *Имаретъ* е въ видъ на гостилиница, отъ която учащи са дѣца и особно ученицитѣ отъ *Медресѣтата* зематъ пища, отъ която са раздава и на сиромасиѣтѣ. Почти сичкытѣ Султани и мнозина отъ великожитѣ са иждивили достозабѣжителни количества за поддържанѣ на тѣзи *Имареты* побечето въздиници въ столицитетѣ. Първо таквози заведеніе са поменува въ Османската исторія че са е въздиници въ Никея (Изникъ) отъ Султанъ Орханъ или Орканъ Ел-Гази около 1380 л. отъ Р.Хр.

(***) Думата на Турски е: *Кулѣй земѣнъ*, която дума по дума значи «*могила*», и е тѣрминъ посветенъ въ Османсконското законодателство върху собственитетѣ стежанія за зданіята, които лежатъ върху или до Цариградскитѣ стѣни.

ската крѣпость лозъя, или въ кѫщытѣ, дюгенитѣ, градинитѣ и пр., които лежатъ въ предѣлъти на посвeteнытѣ приходо-весни земи (*арази-джисбаѣтъ*) на Цариградъ, но ако умирающытѣ нѣматъ познаты наслѣдници, или ако и да иматъ таквызи но сѫ отсѫтствующы, имуществото на сичкытѣ тѣзи са описва отъ Евкафската Касса.

Чл. 4.) Сичкото безъ исключеніе имущество на умирающытѣ въ свещенната джамія на Султанъ Селимъ Хана, въ Медресѣто на Имаретъ, и въ сичкытѣ и благодѣтелни заведенія, частъта на имуществото на умирающытѣ по други страны, която са бы намѣрила въ реченытѣ благодѣтелни заведенія, и имуществото на умирающытѣ въ предѣлъти на зависящето отъ речения вакуфъ *Кадж-куй*, който зависи отъ Юскюдаръ, въ случай, когато умирающытѣ не быхъ имали познаты наслѣдници, или ако и да быхъ имали таквызи но сѫ отсѫтствующы, описва са отъ Евкафската Касса.

Чл. 5.) Сичкото безъ исключеніе имущество на умирающытѣ въ окрѣжкето на свещенната джамія на Султанъ Сюлейманъ Хава (*Сюлейманіе*), въ Медресѣтата на Имаретъ, въ болницата, въ зимното жилище (*табхнѣто*) и въ сичкытѣ въобщѣ зданія и други нейни стежанія, частъта отъ имуществото на умирающытѣ по други страни, която са бы намѣрила въ окрѣжкето на благодѣтелни заведенія, зданія и прочи прибавленія, какъто са по горѣ пречисляватъ, са описва само отъ Евкафската Касса.

Чл. 6.) Сичкото безъ исключеніе имущество на умирающытѣ въ окрѣжкето на свещенната въ Цариградъ джамія на Султанъ Ахметъ Хана I-иї, и въ сичкытѣ отъ него въздигнѣты Имаретътъ, Медресѣто и въ подобиитѣ други человѣколюбивы заведенія, имуществото на умирающытѣ въ каменистытѣ одаи, лежащи въ окрѣжкето на речената джамія, какъто и въ сичкытѣ други зданія и земленни стежанія, лежащи въ други страни, а привързаны на нея, частъта отъ имуществото на умирающытѣ по други страни, която са намѣрва въ зданіята и въ земленытѣ стежанія на истыя вакуфъ, еще же и

имуществото на умираещите въ сичките жилища, ханове, дюгени, лозя, градини, хамамы и прочии покръти и други стежания, лежащи въ окръжиято на отдаленето Галатà и въ зависящите отъ него, което е привързано на свещенния вакуфъ на речения Императоръ, т. е. въобще Галатà, Бей-оглу, Касым-Паша, Топханата, Фанджуклии, Бешик-таш, Орта-кюй, Курю-чешме, Арнаутъ-кюй, Румели-Хисаръ, Стения, Ени-кюй, Терапия, Сарк-ерб и Ени-махале, ако, споредъ какъто са вижда, умираещите нѣматъ познати наследници, или сичките имъ наследници или само иѣкои отъ тѣхъ от-сътствуватъ, тогави сичкото имущество, било са намѣрило вътрѣ или вънъ отъ речените окръжия, са описва отъ Евкафската касса. Също и имуществото, което принадлежи на умираещите вънъ отъ речените места, а лежи въ гореозначените предѣли.

Чл. 7.) Въобще сичкото имущество на умираещите въ сичките посветени покръти и непокръти стежания на Султанъ Мустафа Хана III-ти, които лежатъ въ Цариградъ и Юскюдаръ, какъто и имуществото на умираещите въ лежащата при Лалели чешмеси у Владига свещенна джамия и въ принадле-жащите й, сиръчи въ Имаретъ и въ Медресето, а отъ иму-ществото на умираещите по други страни, само частъта му която са намѣрва въ речените покръти и непокръти стежания и благотворни заведения са описва отъ Евкафската Касса.

Чл. 8.) Въобще сичкото имущество на умираещите въ свещенната джамия на Султанъ Мехметъ Хана (Шехъ-Заде), въ медресето и въ другите й благодѣтелни заведения, какъто и въ сичките покръти и други тѣхни прибавления, частъта на имуществото на умираещите по други страни, която са намѣрва въ речените благотворни заведения, въ по-кръти и прочии привързани стежания, са описва отъ Евкаф-ската Касса.

Чл. 9.) Безъ исклучение описание на сичкото имуще-ство на умираещите въ кашти, лозята, ниви и въ подоб-ните, които лежатъ въ окръжиято на Бебекъ, пречисляваны и

съ стежаніята на вакуфа на Султанъ Ахметъ Хана III-ый, са извръшва отъ Евкафската Касса.

Чл. 10.) Сичкото имущество на умирающытѣ въ хановетѣ, въ кѫщытѣ, въ сандалджийскытѣ, бояджийскытѣ и въ прочійтѣ еснафески дюгени, лежащи сичкытѣ въ предѣлы на земитѣ *Селиміе* (*) въ *Юскюдаръ*, на Султанъ Селимъ Хана III-ый; оставенытѣ стежавія на умирающытѣ въ хановетѣ *Чиниліи* и *Зюмбюллү* у Цариградъ и въ другытѣ зданія на този вакуфъ; какъто и онѣзи имущества на умирающытѣ въ покрытытѣ и прочіи стежанія, които лежатъ въ Ченгелѣ-кюй и по други страны и зависѣятъ отъ този вакуфъ; частъта отъ имуществото на умирающытѣ въ други мѣста но която са бы намѣрила въ горѣозначенытѣ зданія и прочіи, са описва само отъ Евкафската Касса.

Чл. 11.) Сичкото въобще имущество на умирающытѣ въ лежащи тѣ у Цариградъ и по други страны покрыти зданія, привързани на вакуфа на Султанъ Абд-улъ-Хамитъ Хана, въ предѣлы на земитѣ на Вакуфа Абд-улъ-лахъ ага (привързано на горнія вакуфъ), т. е. въ окрѣжкето на селата *Кускундюсукъ* и *Ставросъ* лежащи покрыти и прочіи стежанія, имуществото на умирающытѣ по други страны, което са намѣрва въ означенытѣ зданія и прочіи стежанія и синоры на горнія вакуфъ, ще са описватъ отъ Евкафската Касса.

Чл. 12.) Описваньето на имуществото на умирающытѣ въ сичкытѣ въобще посветени покрыти и непокрыти стежанія на Гази Султанъ Махмудъ Хана II-ый, съ исключение на гедицитѣ, които са считатъ като прибавленія на вакуфа му, следователно описваньето на имуществото на умирающытѣ въ други окрѣжкія, което са бы намѣрило въ покрытытѣ и прочіи стежанія на този вакуфъ, ще са описва отъ Евкафската касса.

Чл. 13.) Описваньето на сичкото безъ исключение имуще-

(*) *Селміе ардзисій*, сѫ зоди наименованіето си отъ Султанъ Селима III-ый, отъ когото сѫ са завѣщали; тѣ са намѣрвѣть въ Юскюдаръ, дѣто са съзида и казарма подъ названіе *Селиміе Къшласжъ*.

ство на умирающытъ въ покрытытъ и прочіи стежанія, които лежжатъ въ познатытъ предѣлы на свещенныя въ Юскюдаръ вакуфъ на блаженнопочившата Стара Царска майка (*Атыйкъ валидѣ Султанка*), въ случай, когато не быхъ имали познаты наследници, или ако сичкытъ тѣзи, или само нѣкои отъ тѣхъ отсѫствуватъ, безъ различie, тѣхното имущество было са намѣрвало вѣтрѣ или вѣнъ отъ горѣреченытъ предѣлы, слѣдователно и описаньето на умирающытъ въ другы окражія, което са обаче намѣрва въ предѣлытъ на този вакуфъ, еще и описаньето на сичкото имущество на умирающытъ въ зависящытъ отъ Юскюдаръ села *Алѣмъ-бай* и *Султанъ-Чефтлий*, счи-
сляваны съ стежаніята на реченая вакуфъ, и наконецъ описаньето на имуществото, което принадлежи на умирающытъ по другы страны, а са намѣрва въ горѣреченытъ двѣ села, ще са извръшва отъ Евкафската Касса.

Чл. 14.) Описаньето на сичкото имущество на умирающытъ въ свещенната у Юскюдаръ джамія и въ Царскыя *Имарѣтъ* на блаженнопочившата Міхри Махъ Султанка, въ лежащытъ по другытъ страны благодѣтелны нейни заведенія и въ сичкытъ привързаны покрыти и прочіи стежанія, слѣдователно описаньето на имуществото на умирающытъ по другы страны, което са бы намѣрило въ реченытъ благотворни заведенія и стежанія, ще са описва отъ Евкафската Касса.

Чл. 15.) Колкото за умирающытъ въ свещенната у Цариградъ при *Бахчѣ-Капія* лежаща джамія, въ тюрбето и въ другытъ душеспасителни заведенія на блаженнопочившата Нова Царска майка (*Джедайдѣ валидѣ Султанка*), еще и за умирающытъ въ зданіята и прочіи стежанія, които сѫ привързаны на тѣзи заведенія, лежащи же въ двора на речената джамія и изъ другы мѣста, и наконецъ, за умирающытъ по другы страны, а сѫ оставили имущество въ реченытъ зданія, стежанія и заведенія, описаньето на имуществото имъ ще са извръшва отъ Евкафската Касса.

Чл. 16.) Сичкото имущество на умирающытъ въ *Има-*

рѣта, въ тюрбето и въ Себілымтѣ (*), които лежатъ до града Еюпъ, понеже сѫ отъ свещенныятъ Вакуфы на блаженно почившата Царска майка Султанка Михри Шахъ, и въ лежащытъ у Хасъ-Кюй, Топханата, и въ Цариградъ въобще и по други страны покрыты и прочи стежанія, които сѫ привързани на свещенната въ Кумъ-барханата джамія и въ другытъ душеспасителни заведенія на речепата Султанка, и на умирающытъ по други страны оставеното имущество въ реченытъ душеспасителни заведенія и привързани стежанія ще са описва отъ Евкафската Касса.

Чл. 17.) Имуществото на умирающытъ въ болница, която са удостои да въздигне блаженно почившата Царска майка Безмъ Адемъ, ще са описва отъ Евкафската Касса.

ГЛАВА ВТОРА.

Чл. 18.) Щомъ са обѣви че се умрѣлъ нѣкой въ предѣлътъ на познатытъ Вакуфъ, които сѫ означени въ вышереченътъ членове, или въ привързанытъ имъ стежанія, тутакси са запечатва оставеното му имущество отъ страна на Бейт-ул-мала и послѣ става описваньето му отъ опредѣленія за туй отъ страна на съдилището Тефтішъ-писарь, и отъ управителя (мюдюринга) на Бейт-ул-мала, или отъ негова повѣренъ. Таблицата са написва тѣй, щето да са означаватъ въ пея особно готовытъ на лице пары, здравытъ вѣресіи (ако бы ималъ умрѣлътъ таквызи), и поклонината и мобилитъ му що ще са продаджатъ едно по едно заедно съ стойността имъ, и като са събержатъ вѣресіите и стойността на испродаденытъ вещи, сичкото отъ тѣхъ събрано количество заедно съ памѣренытъ готови пары са депозитирватъ въ Държавната касса (Хазинѣй джелайлѣ).

(*) Себілъ въобще значи пѣть, какъто на посветенния терминъ Фа-себіл-ул-лахъ == въ правия пѣть. Тъзи дума въкатъ воинициятъ водоносцы на войската, които просижатъ да напоїжатъ за душеспасеніето си онѣзи що са бїйтъ за ѿбра. Чрезъ тъзи дума са различаватъ сѫщо и мѣстата, които са въздигнаватъ въ Османската Имперія, по които са раздава вода, за душеспасеніе на тѣхнитъ въздигатели.
(Заб. на Изд.).

А послѣ тѣзи, като са приснематъ отъ събраното количество разноскытъ за погребеніето на умрѣлъя, доказанытъ за плащанье неговы дѣлгове (*), располагваната третя часть и по 20 на хылядата за посредство (*теллалжкѣ*) на прогласителя (*теллалина*) отъ продаденытъ вещи, послѣ са зема отъ останж-lytъ по една парѣ на гроша обыкновенно даждѣ, и по 60 пары на хылядата гроша, за право на виѣстванье въ тѣфтеритѣ, а остатъкътъ са сподѣлява спорѣдъ Вѣрозакона между наследницитѣ.

Чл. 19.) Умирающытъ въ предѣлътъ или въ привързаны-
тѣ Вакуфски стежанія, за които са помена въ *Първата Глава*,
ако сичкытъ познаты наследници, или само иѣкои отъ тѣхъ,
сѫ несъвршеннолѣти, или ако сичкытъ или само иѣкои отъ
тѣхъ отсѫствува, тогази, подырь изятіето на означенытъ
въ предидущія членъ разноски и прочіи, отъ имуществото,
което ще са сподѣли между наследницитѣ предава са на съ-
вършеннолѣтиятѣ принадлежащата имъ часть безъ забава про-
тивъ саморѣчна тѣхна квитанція, а онуй на несъвршенно-
лѣтиятѣ наследници, са тури въ ковчегъ, и са предава за да са
дава подъ лихва, съ знаніето на сѫдебното Началство, на пи-
саря, който е описалъ имуществото. А колкото са касае до дѣла
на отсѫствуващи наследници, той са депозитирва въ Дѣржав-
ната касса, до появленіето му, и когато са той самолично
представи, или проводи законенъ повѣренъ, та докаже че е
той сѫщітъ, тогази противъ квитанція са предава на него
или на повѣренния му наследственыйтѣ дѣла, първомъ като
са подтвърди правдината му върху него отъ страча на сѫ-
дилището *Тефтишъ*.

Чл. 20.) Колкото са касае до умрѣлътъ въ предѣлътъ
на горѣзабѣлѣженытѣ вакуфи или въ привързанытѣ имъ сте-
жанія безъ познаты наследници, на подобнытѣ имуществото

(*) *Дъгъони* мѣсбетѣ ще рече истиннытѣ дѣлгове, т. б. доказанытѣ чрезъ за-
писи или чрезъ достовѣрни свидѣтелства, въ противоположность съ *Дъгъони* *гайри*
мѣсбетѣ, сирѣчъ дѣлговетѣ които не сѫ доказани, или които сѫ положени върху
неосновни доказателства.

са описва, и спорѣдъ постановленіето на 18-ия членъ, като са приснематъ правдинътъ за посредството, разносътъ за по-гребеніето, располагваната третя часть и другытъ правдини (*), избытокътъ са оставя въ Централната касса. И ако въ разстояніе на три мѣсяца са поеви наследникътъ на умрѣлъя, тогази най напрѣдъ като докаже наследственното си право предъ сѫдилището *Тефтишъ*, противъ квитаниція му са предава принадлежащето му наследіе. Ако ли презъ туй разстояніе са никой не покаже, тогази са предава на Централната касса реченытъ избытокъ, за да са забѣлѣжи въ приходитъ на относителния Вакуфъ; ако ли са случи подыръ истеченіето на опредѣленото тримѣсяче и предаваньето на избытока на Централната касса да са представи наследникътъ и докаже предъ сѫдилището *Тефтишъ* наследственнытъ си правдини, ще получи наследіето си отъ Централната касса, представляющъ преписъ който ще му са дадѣ отъ Евкафското смѣтно писалище (*Евкафъ мухасебеджий*).

Чл. 21.) Отъ посредството, което са по обычай зема отъ стойността на продаванытъ покъщиини и мобили отъ сичкытъ написваны отъ страна на *Бейт-ул-мала* наследія, едната третина принадлежи на Централната касса, другата на прогласителя а останалата третя часть на писаря, който е извършилъ описаньето. А колкото са касае до даждіето по една парѣ на гроша, което са по обычай зема подыръ изятіето на иждивеніята върху наследіята на умирающытъ въ душеспасителниятъ заведенія и въ привързанытъ на тѣхъ стежанія на сичкытъ означени въ *Първата Глава* свещенни Вакуфи, съ исключenie на вакуфытъ на Халита, на Султанъ Баязита, на Султанъ Ахметъ Хана I-їй, на Султанъ Селимъ Хана старый и на Старата Царска майка, половината отъ туй даждіе ще са дава на Централната касса, а другата половина на сѫдилището *Тефтишъ*.

Чл. 22.) Отъ исключенытъ въ 21-ия членъ петь свещенни вакуфи, за умирающытъ въ предѣлытъ и въ благотворнытъ

(*) Гледай 18-ия членъ на настоящія Уставъ.

(Заб. на Изд.).

заведенія на Вакуфъ на Халытъ, на Султанъ Селимъ Хана старый, и на Старата Царска майка, също и за умирающыть въ предѣлыть на посвetenыть въ Цариградъ приходоносны земи (*арази-джисибаётъ*), въ лозъята, които зависиющыть отъ свещенныя Вакуфъ на Султанъ Баязитъ Хана, и наконецъ за умирающыть въ познатыть предѣли на отдѣленіето *Галатѣ* и на привързаныть му, което зависи отъ свещенныя вакуфъ на Султанъ Ахметъ Хана I-ый, даждіето по едната парѣ на гроша, което са по обычай зема върху количеството на оставеныть имъ имущество, по напредъ като са приснематъ разноскытъ, тѣо приналежи изъ цѣло на сѫдилището *тефтишъ*. За наследственныть обаче дялове на отсѫтствующыть наследници или на непознатыть отъ първомъ, а послѣ са поевяватъ и като докажатъ своето право върху наследіето, ще са зема за Кассата даждіе по двѣ пары на гроша за освобожденіе (*), а остатокъ са дава на имеющыть право. А отъ опредѣленото даждіе, което са зема отъ наследията на умирающыть было въ покрытыть стежанія, които лежатъ въ двора на свещенната *джамія* на Султанъ Баязитъ Хана, въ *Имаретъ* и въ другыть й благотворни заведенія, было въ каменныть одаи, които са намѣрватъ около свещенната *джамія* на Султанъ Ахметъ Хана I-ый, въ благодѣтелныть й заведенія и въ сичкыты на нея привързаны стежанія, лежащи въ познаты мѣста, отъ туй даждіе половината принадлежи на сѫдилището *Тефтишъ*, а другата половина на Централната касса; но отъ дяла на отсѫтствующія наследникъ никое даждіе не ще са зема.

Чл. 23.) Съ исключеніе на означеныть въ горнитъ членове даждія, т. е. на даждіето за посредство, на обыкновенното даждіе по една парѣ на гроша, на даждіето за вмѣстяванье въ тифтеритъ, и на опредѣленото на пѣкои вакуфи даждіе за освобожденіе, нито сѫдилището *Тефтишъ*, нито Централната касса могатъ да зематъ за описаныты отъ

(*) Въ турския текстъ е думата *рёсми-тахлисъ*; която значи даждіе земано за освобожденіето на наследственниytъ дѣлгове на непознатыть или и на отсѫтствующыть и послѣ поевени наследници.

Бейт-ул-мала имущества друго нѣщо отъ отсѫствующыть или отъ другыть наследници, по каквато и да е причина, за право, за даждie, за обявленie и пр.

Чл. 24.) Имуществото на умирающыть въ Цариградъ жители на двата свещени града Мекка и Медина (*), са описва отъ сѫдилището *Тефтишъ* съ съдѣйствието на настойника (*терджуманина*) на тѣзи два свещени града и на управителя (*мюдюрина*) на *Бейт-ул-мала*; и като са приснематъ посредството, разноскытъ на погребенietо, обыкновенното даждie (*рѣсли адѣ*) (**), даждietо на вмѣстяваньето въ тефтеритъ (***) и располагваната третя часть, остатокътъ отъ имуществото са предава ежегодно на запосителя на Императорскытъ дарове за свещенныятъ мѣста (*сюрей-хумаюнбемини*) (\$), заедно съ съчиненитъ и подписаны за туй тефтери, щото като стигне тамъ да са сподѣли чрезъ управителитъ на Мекка и Медина на наследнициytъ, спорѣдъ постановленiята на свещенния Законъ, или да са положи при приходитъ на Пророческата касса (*Хазилей-небевiè*), ако умрѣлыйтъ нѣма наследници. А земаното какъто по горѣ обыкновено даждie принадлежи само на кассата на сѫдилището *Тефтишъ*.

Чл. 25.) Излѣзлътъ отъ Императорския дворъ чирацы дѣто и да умрѣтъ, оставенитъ ииъ наследдія са описвать отъ Евкафската касса. Подъръ изятietо на разноскытъ за погребенietо, за посредството, на располагваната третя часть, на обыкновенното даждie и на онуй за вмѣстяванье въ тефтеритъ, остатокътъ отъ имуществото са сподѣлява на наследнициytъ на умрѣлъя; а когато нѣма наследници, предава са

(*) Тѣзи два свещени града общкновено са именуватъ *Хремеинъ Мюхтремеинъ* и иматъ доста много вакуфи.

(**) Даждietо по една парѣ на гроша.

(***) Даждietо по шестъдесетъ пары на хмѣлдата гроша.

(\$) Тѣй са именува настоятельъ на Султана, т. є. залогохранительъ на Императорскытъ дарове, които са ежегодно проваждатъ на Мекка. Туй обыкновено проважданье са възлага на единого отъ Държавиитъ велики, който заминува отъ Цариградъ съ голѣмо торжество на 12 Реджебъ — петь мѣсеца преди Курбапъ байрамъ.

(Заб. на Изд.).

на кассата на Императорскытъ Вакуфы. А земаното какъто по горѣ обыкновѣнно даждѣ принадлежи само на кассата на съдилището *Тефтишъ*.

Чл. 26.) Въ случай, когато наследието на пѣкого, който е умрълъ въ предѣлътъ на означенитѣ въ *Първата Глава свещенни вакуфи* или въ привързанитѣ на тѣхъ стежанія, вместо да са опишетъ отъ страна на Евкафската касса, ако са бѣ описано съ познаніе отъ страна на отреденото съдилище за описание на наследието на военниятѣ (*Кжмѣти-аскеріѣ*), или отъ страна на други съдилища, тогази туй наследиѣ заедно съ съчинената за туй таблица са преосятъ въ кассата на Императорскыя Евкафъ. Върху него са приспособяватъ истийтѣ постановленія, които са касаѣтъ и до другите наследия.

Чл. 27.) Въ края на сѣкой мѣсецъ трѣба да са разглеждатъ сметкытѣ съ съдилището *Тефтишъ* на описанитѣ отъ *Бейт-ул-мѣла* наследия; да са съчинява въ видъ на таблица единъ течтеръ, съдържающъ подробно събраниятѣ презъ туй мѣсечно разстояніе отъ наследиета за даждя, посредства и пр., и особно да са забѣлѣжва принадлежащето на съдилището *Тефтишъ* количество, какъто и което щѣ са предаде на Централната касса (*Хазинѣй-джелійлѣ*). И туй количество отъ послѣ да са предава на предназначеното си място, т. е. онуй, което принадлежи на съдилището *Тефтишъ*, на надлежния му чиновникъ, а онуй което принадлежи на Централната касса, на нея. Еще же, какъто събираньето на дѣлжимытѣ на наследието, тѣй и извръшваньето на другите му работи, трѣба да са свръшва най късно въ три мѣсeca, и безъ друго да са съчинява таблицата на подѣлата (*касамъ дефтері*). Въ противенъ случай, когато не сѫ са добре изравнили работиѣ на иѣкое наследие и останатъ висящи- безъ причина до истеченіето на опредѣленото тримѣсечие, ставатъ поради туй отвѣтственни надлежнитѣ чиновници.

Чл. 28.) За живущитѣ въ предѣлътѣ на вакуфа на *Хазрѣтъ Халидъ*, какъто и за онѣзи въ покрътъ и прочи стежанія,

които лежатъ въ зависящите отъ Вакуфа на Султанъ Ахметъ Хана I-ти, въ Галата и въ прибавленіята ѝ, когато тѣ иматъ отсѫтствующъ наследникъ, или пъкъ никой наследникъ нѣматъ, тѣхните работи за завещаніе, за изявленіе на ступанство (*икрари мюлкѣ*), за подаряванье и тѣмъ подобни, са разглеждатъ и извршватъ само отъ страна на сѫдилището *Тефтишъ*, въ присъствiето на управителя на *Бейт-ул-мала* или на негова повѣренъ, а другите сѫдилища не са намѣсватъ въ таквици предмети.

Чл. 29.) Колкото са касае до извршваньето на относителните до завещанія, до изявленія на ступанство, до подаряванье и до тѣмъ подобни дѣла на обитающите въ предѣлъ и въ привързаныте стежанія на сичките вышеизложены вакуфи съ исключение на означените въ 28-ия членъ, за разглежданьето на тѣзи дѣла ще е надлежно не само сѫдилището *Тефтишъ*, съ знаянето и на *Бейт-ул-мала*, но и другите сѫдилища.

Чл. 30.) Нѣщата и стежаніята, които са намѣрватъ въ предѣлъ и въ привързаныте стежанія на сичките въ *Първата Глава* на настоящія Уставъ изложени свещенни Вакуфи, на които ступаныте сѫ изгубени, или отсѫтствующи, са описватъ етъ страна на Евкафската касса, и върху тѣхъ са приспособляватъ напълно постановленіята на *Втората Глава*.

ПОСЛЕДЕНЬ ЧЛЕНЪ.

Настоящійтъ Уставъ ще има сила отъ деномъсечіето на проглашеніето си. А сичките ветхи и новы, высоките заповѣди и Уставытѣ, които сѫ са до сега издали за описаныте отъ *Бейт-ул-мала* наследдія, и за относителните до тѣхъ, когато сѫ тѣ противоположни на постановленіята на настоящія Уставъ са унищожаватъ.

УСТАВЪ

ОЗНАЧАЮЩЪ НАЧИНА, СПОРѢДЪ КОЙТО ЕДИНЪ ЧИНОВНИКЪ, КОЙТО ЗАНИМАВА СЛУЖБА КАЙМАКАМСКА, И НОСИ НАИМЕНОВАНІЕ «УПРАВИТЕЛЬ НАДЪ ДОКУМЕНТЫ», И ДВАМА ПРИ НЕГО ОПРЕДЕЛЕНЫ ПОМОЩНИЦЫ (МУАВИНЫ), ЩЕ ИЗВРЪШВАТЬ ИЗЫСКВАНІЕ ЗА ПРОДАВАНЬЕ, ПРЕХВЪРЛЯНЬЕ ПО НАСЛѢДСТВЕННО ПРАВО, И ПОДОБНЫТЪ, КАСАЮЩІ СА ДО ПОКРЫТИЕ ЗДАНІЯ И ПРОЧИ СТЕЖАНІЯ И ДО ЗЕМЛІТЪ НА СИЧКИТЬ ВЪОБЩЕ ПОСВЕЩЕНИЯ, КОЙТО СА УПРАВЛЯВАТЬ ИЛИ НАДЗИРАВАТЬ ОТЪ МИНИСТЕРСТВОТО НА ИМПЕР. ВАКУФЫ, ВЪ ОПРЕДЕЛЕНОТО ЗА ТУЙ МѣСТО НА КАССАТА НА РЕЧЕНЫТЪ ПОСВЕЩЕНИЯ, ДѢТО ЩЕ СА ПРЕНЕСѢТЬ ТѢХНЫТЪ АРХИВЫ ОТЪ «СТАИТЪ НА ПОСВЕЩЕНИЯ НА ИМПЕРАТОРЫТЪ», ВЪ КОЙТО ДО СЕГА СА РАЗГЛЕЖДАХѢ ТѢЗИ ДѢЛА ЧРЕЗЪ КАЙМАКАМИНЪ.

(19 Сеферъ 1,272 — 25 Октомврій 1,855 л.).

Членъ първый.) Какъто сѫществующытъ въ статѣ на Императорскытъ Вакуфы тѣфтери и прочіи документы за реченытъ покрыты и други стежанія ще са пренесжть сичкитъ въ речелото мѣсто, тѣй и тѣфтеритъ, които са быхъ намѣрили въ рѣцѣтъ на нѣкои управители спорѣдъ опредѣленытъ (въ завѣщаніето) сѫщо ще са пренесжть въ сѫщото мѣсто, и никое таквози нѣщо не ще остане на друго мѣсто.

Чл. 2.) Забѣлѣжкытъ за посвещеніята, които са управляватъ отъ Министерството на Императорскытъ Вакуфы, като сѫ редовни, ще са считать отъ Кассата силни и дѣйствителни; но въ тѣфтеритъ на простонадзираанытъ посвещенія, вѣроятно е да са намѣрватъ забѣлѣжки, които да не сѫ точни, и слѣдователно недостойни за уваженіе. Прочее, отъ забѣлѣжкытъ които са намѣрватъ въ тѣзи тѣфтери, онѣзи които сѫ написани тѣй щото да даватъ увѣренность за своята дѣйствителностъ, ще са приематъ какъто си сѫ, а другытъ които не даватъ увѣренность, ще са сравниватъ съ актоветъ на ступанытъ имъ,

и ще са поправъжтъ какъто са изыска, като са съчиняжтъ отъ ново относителнитъ тефтери.

Чл. 3.) Какъто въ тѣзи тефтери, които ще са приемжтъ какъто си сѫ, тѣй и въ онѣзи, които ще са съчиняжтъ отъ ново сѣка забѣлѣжка ще са подпечатва подъ *датата си*, съ нароченъ печатъ, който ще са даде за туй.

Чл. 4.) Туй постановленіе, за ударянието на реченя печатъ, ще са приспособи иѣ само върху продаванье и прехвърлянѣе поради наследствено право, но и тогази когато, като са изгуби нѣкой актъ, и са поискана изданието на новъ, иди поради други причины, са написва върху възложената отъ Министерството прозба на истеца, забѣлѣжката, която са на мѣра въ архивътѣ.

Чл. 5.) Тефтеритѣ за които е думата са пазїжтѣ, какъто и тефтеритѣ на Кассата, полагвани въ изба (*лахзенъ*); и като са изваждатъ ежедневно, и представятъ тефтеритѣ на онѣ Вакуфъ, за който са е опредѣлилъ сѣкой, разглеждатъ са и са извръшватъ относителнитѣ до него дѣла.

Чл. 6.) Писаритѣ и бирницитѣ на управляванытѣ отъ Министерството Вакуфи, и попечителитѣ на наблюдаванытѣ Вакуфи дохождатъ, заедно съ опредѣленытѣ отъ Кассата писари, по опредѣленытѣ дни на седмицата въ реченото място, и въ тѣхно присъствиѣ распореждатъ тамъ поменжтытѣ, управителъ и двамата помощници, относителнитѣ продажби и прехвърлянія.

Чл. 7.) На управителя ще са даде каталогъ, въ който ще са забѣлѣжени попечителитѣ, писаритѣ и бирницитѣ на неуправляванытѣ отъ Министерството Вакуфи; и ще му са съобщатъ писменно становѣтѣ отъ послѣ приѣзденія на тѣзи служители.

Чл. 8.) За да са неотлагатъ работитѣ, въ случай, когато нѣкои отъ попечителитѣ на наблюдаванытѣ Вакуфи, поради законно препятствиѣ, не могатъ да доджатъ по опредѣленый день, реченыйтѣ управителъ ще са упълномощи отъ сичкитѣ попечители да приема изявленіята (*такраръ*), и да изврънива принадлежащитѣ на тѣхъ дѣла, като тѣхеиъ намѣстникъ.

Чл. 9.) Ще са съхраняватъ непромѣняемо посветенитѣ отъ древне време и по Императорска заповѣдь дѣйствующи постановленія, които са касаѣтъ до продаваньето, до прехвърляньято по наследственна причина, и до другитѣ дѣла върху сичкытѣ покръти и прочіи вакуфски стежанія, и ще са полага успѣшно попечениe за тѣхното приспособленіе, а нужнитѣ условія ще са забѣлѣжватъ въ издаванитѣ за тѣзи стежанія актове.

Чл. 10.) Когато са касае до продаваньето на покръти зданія, ако тѣхнитѣ актове не са съгласуватъ съ забѣлѣжкытѣ въ архивытѣ, предварително ще са прави изыскваното издирванье, и тогази ще са извръшила работата.

Чл. 11.) За продаванье, като са извѣрнатъ испытатъ и издирваніята, които са опредѣляватъ въ 9 и 10-ти членъ, прѣписъ на продаваньето и зетитѣ даждія или права ще са написватъ на гърба на *илмихаберитѣ*, които уреждатъ писаритѣ на относителни Вакуфъ, а дѣлото на продажбата ще са вмѣстява въ забѣлѣжкытѣ на стежаніето; следователно, подъръ изыскваното сравненіе, управителътъ ще подпечатва съ нароченъ печатъ единъ жгъль, на гърба на реченитѣ документы, дѣто съ рѣката на сравнившия писарь са е написала, подъ *дѣлатата*, думата «*вмѣсти са*», чѣ направеното въ архивытѣ вмѣстяванье; на конецъ мѣстото на документа, дѣто е изложенето за продаваньето, ще са подпечатва спорѣдъ сѫществующія редъ, ако са касае до простонаблюдаванъ Вакуфъ, съ печата на наблюдателя и съ онзи на Министерство, ако ли за Вакуфъ, управляванъ отъ Кассата на Императорътѣ посвѣщенія, само съ Министерскъя печатъ, и послѣ документътъ ще са предава на когото принадлежи.

Чл. 12.) Забранява са на попечителѣ, на писаритѣ и на бирницитѣ извръшваньето по тѣхно желаніе, вѣнъ отъ горѣопредѣленото мѣсто, на продажби и прехвърлянія. Въ случаѣ, когато продавачътѣ не може да доде на туй мѣсто, занимающъ высока служба, или като е отъ женскій полъ, или боленъ, ще са проважда на кѣщата му отъ страна на управителя

единъ отъ писаритѣ при него, и, спорѣдъ нуждата, единъ отъ подъуправителитѣ, като зема съ себе си отъ бирницаитѣ по опытнитѣ и по отличнитѣ, и послѣ ще са разглежда работата върху поднесеното изложеніе, послѣдствіе на направленото изявленіе отъ продавача.

Чл. 13.) Като умре нѣкой отъ притежающытѣ покрытия вакуфски зданія и други таквици стежанія, и като са касае изравно да са прехвърлїкти тѣзи стежанія върху неговытѣ мажки и женски чада, сѫщо сѫ дѣлжни чадата на онѣзи, които не сѫ познаты, да додѣлѣтъ на опредѣленото място, и да са представятъ предъ управителя и неговытѣ помощницы, и подъръ изыскваното издырванье ще са извръшва прехвърляніето.

Чл. 14.) Въ случай, когато притежателъ на покрито или друго Вакуфско стежаніе, е изгубилъ акта си и поиска новътъ, ще са приспособи существующійтъ за туй редъ, т. е. ще са издыри сѫдебно, въ сѫдилището *тефтіишъ*, отъ архивытѣ ако искателъ на акта е онзи, който дѣйствително притежава стежаніето, и спорѣдъ изложеніето на туй сѫдилище ще са направи дѣйствіето за по нататъкъ.

Чл. 15.) Документытѣ, които ще са издаватъ за вакуфскытѣ стежанія не ще са държатъ, какъто са случваше до сега, много време въ реченото писалище безъ причина; но онѣзи, които са съчиняватъ за управляванытѣ отъ Кассата Вакуфи, щомъ стане за тѣхъ изявленіето, ще са предаватъ, а онѣзи за наблюдаванытѣ Вакуфи, понеже изыскватъ да са подпечатватъ и отъ пчителитѣ, като са приготвѣкти съвръшенно най късно въ разстояніе на една седмица, съ попечението на Управителя и на подъуправителитѣ, ще са предаватъ на които принадлежатъ.

Чл. 16.) За продаванье на вакуфски покрытия зданія, и на други таквици стежанія (съ исключеніе на земитѣ), ще са зема, какъто и до сега, даждие по три на $0/0^{-\text{тѣ}}$ отъ прицѣнената стойност; а за прехвърлянѣе поради наследственна причина и за залаганье, по единъ и половина на $0/0^{-\text{тѣ}}$; на конецъ, за продаванье и прехвърлянѣе на земи, по петь на $0/0^{-\text{тѣ}}$; поло-

вината отъ туй даждіе ще принадлежи на Кассата, а другата половина на отреденытъ чрезъ *Бератъ* за служба на попечитель, бирникъ, писарь и пр. на относителныя Вакуфъ.

Чл. 17.) Тѣзи даждія, понеже сѫ опредѣлены и отредены какъто даждіята на сехіймытъ, за туй нито ще са умножаватъ, нито намаляватъ. Но Министрътъ може, отъ даждіята които ще плащатъ нѣкои сиромасы и достойни за помилванье, да свалї до 250 гроша, умаляющъ до толкози принадлежащето количество на Кассата.

Чл. 18.) Половината отъ реченытъ даждія, които са земать отъ продаваньето, прехвърляньято и залаганьето на вакуфски стежанія, като принадлежи на Кассата, а другата половина като са отстѣпа, по съразмѣрни дялове, на носящи тѣ *Бератъ* на попечитель, на писарь или на бирникъ, понеже службытъ на онѣзи отъ подобнытъ службы, които въ послѣдне време преминахѫ на Кассата, са разглеждатъ чрезъ подзаплатни писари, опредѣляваны отъ нея, за туй отреденытъ за горнитѣ службы дялове, като покрыйтъ иждивеніето за заплатытъ на писаритъ, ще са предаватъ на Кассата, заедно съ принадлежащія на нея дѣль.

Чл. 19.) За вмѣстиванье въ тѣфтеритъ на даждіята за продаваніята и прехвърляніята, и за другото за тѣхъ писанье, ще са опредѣлжтъ съ благословна заплата, при Управителя единъ главенъ писарь (*люмейзъ*) съ достаточно число писари, и трима врѣдни прицѣнители; а за сравняванье на актоветъ и на забѣлѣжкытъ въ архивытъ, единъ нароченъ чиновникъ.

Чл. 20.) Прицѣненіето на продаванытъ, прехвърлянты и залагванытъ вакуфски стежанія ще са извръшва отъ подъупрavitелитъ, а даждіята ще са зематъ по основаніе на туй прицѣненіе, щото отъ тамъ происхожда полза за Кассата, какъто и за имѣющытъ вакуфски службы. А защото реченытъ подъупraviteli, като отхождатъ по нѣкогажъ поради туй на що годъ далѣчни мѣста, по сухо или по море, дѣто лежжть прицѣняваши тѣ стежанія, и като са връщатъ отъ тамъ са излагатъ на иждивенія, понеже зематъ подъ наимъ конѣ и кaiцы, тѣзи заплаты за конѣтъ и за кaiцытъ, са пречисляватъ съраз-

мѣрно съ времето и отдалѣченіето на мѣстата, на които сѫ
были отишли речелытъ чиновници, и като са приснематъ отъ зе-
тытъ даждія (за продаваньето и за другытъ дѣла) преди подѣ-
лата, даватъ са на лицата, които сѫ гы платили.

Чл. 21.) Въ реченото писалище ще са държи особенъ тѣф-
теръ за сѣкой Вакуфъ, въ който реченытъ главенъ писарь и
другытъ писари ще забѣлѣжватъ подробно събирванытъ еже-
дневно даждія, и подъ събирката имъ Управителътъ ще забѣ-
лѣжва «пригледа са». Послѣ, като са предадатъ принадлежа-
щытъ на вакуфскытъ чиновници дялове, спорѣдъ постано-
вленіето на 18-ия членъ, опредѣленото за Кассата количество
и дяловетъ на оставенытъ служби на пепечителите и на
другытъ ще са предаватъ съ каталогъ на Кассата.

Чл. 22.) Зависящытъ гедици отъ Кассата на двата све-
щенини града, или отъ Кассата на Императорскытъ вакуфи,
понеже са намѣрвахъ отъ напредъ подъ управлението ца о-
собни чиновници, въ послѣдне време, когато са състави от-
дѣленіето надъ приходытъ, са пренесохъ въ туй отѣленіе;
но защото не е доста сгодно тамшното разглежданье на
гедици ще са положятъ въ реченото мѣсто, което е опредѣ-
лено въ Кассата за вакуфытъ; и за въ бѫдущее продажбите,
прехврляніята и другытъ за тѣхъ дѣла ще са извршиватъ
отъ Управителя и отъ подъуправителите.

Чл. 23.) Колкото са касае до лежащи тѣ изъ областитъ
покрити зданія и прочи вакуфски стежанія, като дохождатъ
тука тѣхъти документы за продаванье и прехврляніе, отъ
какъвъто Вакуфъ и да зависятъ, Управителътъ и подъуправи-
телътъ ще извршиватъ какъто изысканытъ издирванія, спорѣдъ
опредѣленытъ отъ древне време, тѣй и записваньето имъ особи-
но въ нарочни тѣфтери, какъто става за вакуфскытъ въ Цари-
градъ стежанія, и сичко друго което са изыска до тѣхъ.

ОБРАЗЪ НА ХАТТИ-ХУМАЮНА.

«ДА БЪДЕ СПОРѢДЪ СЪДЪРЖАНІЕТО.»

НОВЪ УСТАВЪ

СЪСТОЯЩЪ ОТЪ ДЕВЕТЬ ГЛАВЫ, И ОТЪ 56 ЧЛENA, ОПРЕДѢЛЯВА ОБЯЗАННОСТИТЕ НА УПРАВИТЕЛИТЕ НА СИЧКЫТИЕ ИЗЪ ОБЛАСТИТЕ ВАКУФЫ, И НАРЕЖДА ЩО ДА СА ВЪРШИ ЗА СЛУЖБЫТЕ, КОИТО СА ДЪРЖАТЪ ЧРЕЗЪ ПОСВЕЩЕНИЯ (ДЖИХѢТЪ), А УНИЧТОЖАВА ВЕТХИЯ ЗА ТЪЗИ УСТАВЪ.

(19 Джемазі-ул-Ахърб 1,280 — 8 Ноемврий 1,864 г.).

ГЛАВА ПЪРВА.

За нуждата на споразумѣваньето на Вакуфскытѣ Управители съ областнитѣ Съѣтъти, за началата, които ще следуватъ, и за тифтерицѣ, които ще държатъ.

Членъ първый.) Вакуфскытѣ управители, понеже сѫ членове на областнаго Съѣтъ на мѣстото, въ което са намѣрватъ, ще присѫтствуваатъ по опредѣленытѣ му дни, а еще, какъто и другытѣ правителственни чиновници, ще са намѣрватъ за въ бѫдущее ежедневно заедно съ своите писари въ мѣстния правителственый дворъ, дѣто ще са извршватъ, спорѣдъ означенытѣ въ слѣдующытѣ членове, сичкыти зави-сящи отъ свещеннытѣ Вакуфы дѣла, като са държатъ тамъ тѣхнитѣ тифтери, и съчиняватъ сичкыти нужны документы, безъ иѣщо отъ тѣхъ да са изважда на вѣнь. Подъ никой пред-логъ не са допрощаава престажленіето на туй постановлениe.

За Вакуфскытъ управители са опредѣли печатъ раздѣленъ на двѣ части: отъ които едната ще държи Управителтъ, а другата ще са пази въ кутіята, дѣто са туря печатъ на Съвѣта.

Чл. 2.) Сичкытъ събирки отъ стежаніята на свещеннытъ Вакуфи, никакъ не ще оставатъ при управителитъ, но ту- такси ще са предаватъ на мѣстнытъ Кассы, които не ще ги намѣсватъ съ другытъ пары, но ще ги вардѣятъ особно въ ковчегъ. За полагванытъ въ този ковчегъ, какъто и за из- важданытъ отъ него пары, управителитъ и кассиеритъ ще дър- жатъ по единъ особенъ диплографический тефтеръ, и безъ знаиньето на двамината не быва да са турятъ въ ковчега, нито да са изваждатъ пары. А защото на Кассиеритъ са е възложила еще и службата за да пазятъ имуществото на Вакуфитъ, поради туй ще получаватъ по едно съразмѣрна заплата и отъ Вакуфската Касса, и ще даватъ, какъто и Вакуфскытъ управители, надежденъ порожчитель, слѣдователно става нужно да подпечатватъ и двамината квитан- ційтъ за предаванытъ количества на речения Вакуфский ков- чегъ; ако ли са нѣкога представи квитаниція подпечатена само отъ едногото отъ тѣхъ, забѣлѣженытъ въ тѣзи квитанція пары, ако и да сѫ влѣзли въ ковчега, ще са счетжатъ като дѣлгъ на лицето което я е подпечатало ; еще же, понеже е съвършенно забранено да са даватъ отъ речения ковчегъ пары, было по одобреніето на Съвѣта, было послѣдствіе на Высока заповѣдь, за каква да е причина, и на кое да е лице, освѣнь за иждивеніята на свещеннытъ Вакуфи, съ знаиніete на област- ния съвѣтъ направени, и като сѫ въ отредената му над- лежностъ, и позволени по силата на Императорско утвърж- деніе и заповѣдь на министерството на Вакуфитъ, за каква да е причина и отъ каквътъ и да е случай ако стане друго нѣкое иждивеніе, не ще са приема отъ Кассата. Колкото тѣзи пары, толкози и онѣзи, за които са по горѣ кѣза, ще са съ- берѣятъ безъ отлаганье отъ Вакуфскытъ управители и отъ об- ластниятъ кассиери, или отъ тѣхнитъ порожчители. Съ една

дума, нито са оставяте въ речеия ковчегъ, нито са изваждатъ отъ него пары, ако не е съ знаенето и на двамината, т. е. на Вакуфския управител и на Кассиерина; а отвѣтствеността е обща и само на двамината.

Чл. 3.) Вакуфските управители ще държатъ единъ дневникъ, дѣто, и *Съвѣтъ като земе познаніе въ сѣка подробностъ за направенитѣ презъ сѣкой денъ извѣнредни, и за сичкитѣ разноски и приходы на Вакуфътѣ, ще ги забѣлѣжватъ точно; ще заплащатъ разноскитѣ, пенсииятѣ и заплатитѣ на писаритѣ, противъ квитанція. Презъ сѣко тримѣсечие, по основаніето на забѣлѣжкитѣ въ дневника като са пригледатъ смѣткитѣ предъ Съвѣта, це са съчиняватъ два каталога, единътъ за приходытѣ, а другытѣ за разноскитѣ; онзи що е за приходытѣ ще съдържа подробното имъ изложеніе, съвременно и суммытѣ на разноскитѣ; а онзи що е за разноскитѣ, само подробнотитѣ за тѣхъ; слѣдователно въ каталога на приходытѣ ще са обѣматъ исклучително сичкитѣ приходы и събирки, направени презъ тримѣсечното разстояніе, и онѣзи, на които е истекъ срокътѣ, но сѫ останжли несъбрани, като са забѣлѣжватъ особно събраниятѣ и несъбраниятѣ. И подъръ изятietо на принадлежащата пета част на Управителя, и суммата на другытѣ разноски, останжлыятѣ пары и зетитѣ записки за направенитѣ заплаты ще са проводижтѣ, заедно съ речеиятѣ каталоги на приходытѣ и разноскитѣ, съ изложеніе (*мазбатѣ*) отъ областния Съвѣтъ безъ отлаганье до Кассата на свещенныятѣ Вакуфи. Отъ тѣзи каталоги, които ще са пращатъ ведиѣжъ презъ сѣко тримѣсечие, въ началото на сѣка година ще са испроважда безъ друго на Кассата една смѣтна таблица, окончающа са на изложеніе отъ съвѣта, за сичко което са е зело, или дало, или испроводило, или което ще са събере. Оригиналътѣ на тѣзи таблицы, като са забѣлѣжжатъ въ протоколътѣ на областнитѣ съвѣти, ще са подпечатватъ отъ Вакуфските управители и отъ другытѣ членове.

Чл. 4.) Никоя смѣтка не трѣба да остава вънъ отъ таблицитѣ, които ще са проваждатъ презъ сѣко тримѣсечие, и

законто са помена въ предидущія членъ. А което са бы събрали презъ тримѣсечіето, трѣба безъ друго да са проважда заедно съ речената таблица, а не по напредъ, или по подырѣ. Какъто таблицытѣ на приходытѣ и на разносъкытѣ, които ще са проваждатъ веднѣжъ презъ сѣко тримѣсечие, тѣй и съмѣтнитѣ таблицы за годишнитѣ събирки и иждивенія, които ежегодно ще са проваждатъ, ще са съчиняватъ спорѣдъ образцытѣ, които ще са проводѣтъ отъ Кассата.

Чл. 5.) Освѣнъ дневнитѣ книги, Вакуфскытѣ управители ще държатъ и други двѣ, сѫщо спорѣдъ образца който ще са проводи отъ Кассата, едната за вакуфытѣ подъ тѣхното вѣдомство, който сѫ преминѣли подъ управлението на Кассата, а другата, за простонаадзираванытѣ. Въ тѣзи книги ще забѣлжватъ подъ имената на вакуфытѣ, наредъ, и съхранявано мѣстото на сѣкой Вакуфъ, различнитѣ му приходы, отъ предѣленытѣ мѣ и истинни иждивенія, имената на онѣзи които получаватъ отъ него приходы, службытѣ, които тѣ притежаватъ, и, ако привързанытѣ на тѣхъ стежанія сѫ покриты, кои сѫ тѣ и колко сѫ; ако ли сѫ приходытѣ имъ отъ десетъци, имената на селата и на нивытѣ, отъ които происхождатъ годишнитѣ произведенія, и обыкновенното иждивеніе. Тѣзи книги са държатъ въ двойни, отъ които едната ще са варди при мѣстната съѣтъ, щото, когато дотрѣба, да са зема въ вниманіе и да послужва като основаніе, а другата ще са проваждана Кассата.

Чл. 6.) Забранява са на Евкафскытѣ управители да платятъ нѣщо, безъ преписъ, който допроща туй, или безъ заповѣдъ, отъ страна на Кассата, било за мѣсечни заплаты на писарь, било за други иждивенія каквито и да сѫ, които не сѫ обнети въ означения имъ крѣгъ. Ако ли иждивѣтъ тѣй пары самоволно, иждивеніето не ще са приема. За сичкытѣ които са касаѣтъ до нѣкое иждивеніе, е нужно да са съчинява изложение отъ съѣта, но не може Управителътъ да поднася само своя прозба за подобнитѣ.

Чл. 7.) Сичкытѣ тифтери за свещенитѣ Вакуфи трѣба

да са подпечатватъ и отъ надлежнытѣ писари, които сѫ обя-
занни да работијтѣ задружно, и които сѫ съотвѣтственни за
тѣхъ.

ГЛАВА ВТОРА.

*За словодаваньето на преждебывшія управителъ, въ случаи
на замѣстяваньето му.*

Чл. 8.) Щомъ новоопределенытѣ Евкафскій управителъ
дѣде въ сѣдалището си, най напредъ ще са прочита Импера-
торскій Указъ за неговото определеніе, послѣ непремѣнно
ще му са предава половината часть отъ печата, която е въ рѣ-
цѣтѣ на преждебывшія, ще земи и тѣфтеритѣ и документытѣ на
Вакуфытѣ, които са намѣрватъ отъ напредъ при прежния у-
правителъ, и ще са оставятъ при Съвѣта, за да са не изваждатъ
отъ тамъ, но да са зематъ въ вниманіе когато стане нужда. Тѣзи
като са извѣршатъ, ще са разглеждатъ предъ Съвѣта смѣткытѣ
на предшествениника, отъ времето на неговото определеніе до
неговото отстраненіе, и ще са съчинява таблица, окончаема
на изложеніе отъ Съвѣта, за сичко което е зель, проводилъ и
иждивилъ, която ще са проважда на Кассата. Отъ тѣзи таб-
лица ще са дава единъ преписъ на преждебывшія управителъ,
а другъ ще са остави при мѣстния Съвѣтъ.

Чл. 9.) Понеже са подлагатъ подъ словодаванье управите-
литѣ, които сѫ определени преди датата на настоящія Уставъ,
заради туй управителитѣ, които сѫ въ дѣйствіе заедно съ Съ-
вѣтытѣ ще издирѣтъ отъ дѣто трѣба, явно и тайно, но без-
пристрастно, сичкытѣ направены събирки и иждивенія. А въ слу-
чай, когато бы произлѣзо въ тѣхъ, или въ управлението, което
са отнася до другытѣ Евкафски служби, недостатокъ, или скрито
нѣщо, или какво да е злоупотребленіе, принадлежащето количе-
ство ще са събира напълно, и проважда на Кассата, като са под-
нася и подробно изложеніе за случката; но ако не е възможно
помѣстното събиранье на реченото количество, тутакси ще са съ-
общатъ потребнитѣ, пакъ съ изложеніе, за да са поискатъ

не събранытъ пары въ Цари-градъ отъ поржчителя на дължника; а доро отговори Кассата за тъзи работа, управителътъ за когото става дума ще са държи тамъ подъ поржчителство и надзирание.

Чл. 10.) Мѣстныятъ съвѣты, понеже са дѣлъни задолжно да бодрствуватъ и да са попечаватъ заедно съ Евкафскитѣ въ дѣйствиѣ управители за испълненіето на горнитѣ, за туй съучаствува-
тъ по естественна причина, и въ належащата на тѣхъ отвѣт-
свенность, ако отъ послѣ са убеди Кассата че работата са е разгледала злѣ, по небреженіе или лицепріятіе безъ да са е доказалъ сѫществуващиѣ недостатъкъ или направленото зло-
употребленіе отъ нѣкого отъ управителитѣ, които сѫ са были положили подъ словодаванье, и на които смиѣткитѣ сѫ са были проводили на Кассата. Туй е нужно да го иматъ сѣкога предъ видъ.

ГЛАВА ТРЕТЬЯ.

*За словодаваньето на попечителитѣ на наблюдава-
нитѣ Вакуфы.*

Чл. 11.) Въ началото на сѣка година, когато са касае да са разгледатъ за шестъ мѣсеца, отъ Евкафскытъ управители и предъ Съвѣтъ, смѣткытъ на сичкытъ наблюдаваны Вакуфы, зематъ са за туй въ вниманіе съществующытъ при тѣхнитъ попечители преписы на смѣтнитъ таблицы, и са разглеждатъ смѣткытъ на годинитъ, за които нѣма преписъ на смѣтна таблица, безъ никое лишеніе или празно мѣсто ; и. п. като са разгледатъ смѣткытъ за иѣкой Вакуфъ до 1,265 лѣто, трѣба да са почне разлежданьето отъ 1,266 лѣто ; не са разглеждатъ смѣткытъ на 1,275 и 6-то лѣто, доро не сѫ разгледаны онѣзи що са испомежду тѣзи години ; а произлѣзлытъ избытъци на прошлитетъ години са прилагатъ на приходытъ на годината, на която са разглеждатъ смѣткытъ ; послѣ са забѣлѣжватъ на испроважданьтъ ежегодно отъ Кассата трилични листове на напечатана хартія, отъ които единътъ, като са подпише, ще са

проводжа притворенъ въ изложение отъ Съвѣта, заедно съ при-
надлежащи тѣ на Кассата количества, презъ сѣко тримѣсечie,
когато са проваждатъ и други тѣфтери; а други тѣ като са
подпечатана съ печата на Евкафския управителъ, ще са вмѣстява-
какъто си е въ принадлежаща тѣфтеръ, и като са нумерува-
предава са на попечителя привременно, доро са върнатъ
речены тѣ смѣтки отъ Кассата. А когато додатъ званич-
ни тѣ имъ преписы, нумеруватъ са, и като са сравняватъ съ
държени тѣ отъ попечителите привременни преписы, замѣня-
ватъ са съ тѣхъ, които послѣ са съдиратъ предъ Съвѣта. Ако
ли нѣкои неисправодени отъ Кассата закъснеятъ, трѣба за-
тѣхъ да са напомнява. А трети тѣ листъ отъ триличните ли-
стове, който остава на кочана, не са отрѣзва, но съ кочана
си заедно са оставя предъ очите на мѣстния Съвѣтъ чрезъ Ев-
кафския управителъ; а когато са съвършено довършатъ пре-
писы тѣ, които ще са отрѣзватъ, тогази и този кочанъ, заедно съ
триличните листове, които нося какъто под горѣ, ще са по-
ложи на едно здраво място при Съвѣта. Никога не ще са дава-
преписъ отъ смѣтна таблица, или друга смѣтна забѣлѣжка
на попечителъ, написана на обыкновенна хартія, освѣти преписы тѣ,
които ще са даватъ върху двойноличенъ листъ отъ
надпечатана хартія какъто под горѣ. Въ случай, когато са бы
доказало че са е дало, Евкафскитъ управителъ, престъп-
никътъ на туй забраненіе, нѣ само че са свали отъ служба, но
са наказва и на затворъ отъ три мѣсеца до двѣ години, или
на заточеніе отъ шесть мѣсеца до три години.

Чл. 12.) За извръшванье на разглежданіето на смѣтките
на попечителите, преди сѣко дрѣго дѣйствие трѣба да са зематъ
въ вниманіе завѣщаніята на Вакуфы, или тѣхните преписы подтвърдени отъ сѫдебните архивы, щото, ако сѫзаконно съчинени и дѣйствителни, да послужатъ като основа-
ніе на цѣлото дѣло; ако ли не сѫществуватъ завѣщанія, ще са дѣйствителни обычайните, които сѫ отъ древне време, за тѣзи
Вакуфи. Колкото са касае до избѣтъците, които принадлежатъ
на попечителя и на чадата му, понеже са такви, считатъ

избыточествующи количества подъръп нужното иждивеніе за обдържанье на привързанытѣ на Вакуфа благотворни заведенія, по разглежданьето на съмѣткытѣ на Вакуфытѣ, на които приходитѣ съ отъ произведенія на села и на посъбни земи, или отъ наимы на покрыти стежанія, или отъ лихвы на пары и на прочіи, били избытъцитѣ на тѣхнитѣ приходы опредѣлени за попечителитѣ, но привързанытѣ заведенія не са намѣрватъ наблюдаваны какъто е трѣбalo, били избытъцитѣ опредѣлени само за обдържаньето на заведеніята и за замѣна на стежаніята, тѣзи происѣкли избытъци, ако може да са състави убежденіе че не ще са изгубїтъ въ рѫцѣтѣ на попечителитѣ, а отъ друга страна да са присъмѣтнѣ че поправянието на относителнитѣ заведенія ще стане съ малко иждивеніе, т. е. до 2,500 гроша, въ такъвъз случаѣ са оставятъ при попечителитѣ, като са подлагатъ подъ поръчителство предъ Съвѣта и предъ Евкафския управителъ, и заведеніята са поправятъ по одобрението на Съвѣта; но ако напротивъ са одобри, че заведеніята съ въ лошо състояніе, тогази са събиратъ и проваждатъ на Кассата, заедно съ принадлежащата съмѣтка, притворенъ въ проважданытѣ веднѣжъ презъ сѣко тримѣсечие, като са поднася съвременно и *Илямъ* и изложеніе (*мазбата*) отъ Съвѣта. Ще са съобщи еще на Кассата, подъръп точно испытванье, кои съ тѣзи заведенія, които са нуждаїтъ отъ поправка, и колко иждивеніе изыскватъ, или кои ще съ стежаніята, които ще са привържатъ, и за колко ще могжатъ да са продадатъ подобнитѣ стежанія, ако са намѣрватъ въ онуй място.

Чл. 13.) Като стане разглежданьето, ако попечителитѣ покажатъ приходы отъ наимы на покрыти стежанія, призоваватъ са предъ Съвѣта закупницитѣ, и който другъ са бы видѣлъ нужденъ за издырванье на истинното количество; но ако са касае до десетъкъ на села и на обработенъ земи, тогази са зематъ въ вниманіе тѣфтеритѣ за тѣхното отстѫпванье, и са испытватъ и онѣзи които могжатъ да иматъ познаніе отъ тѣхъ, та са издырва истината. Сѫщо и разноскытѣ са издырватъ, спорѣдъ този начинъ, като са пытатъ прихранванытѣ и прочіи отъ

Вакуфа. Тъй са съчиняватъ смѣтнитѣ таблицы; и са подпечатватъ задружно и отъ испитанитѣ какъто по горѣ.

Чл. 14.) Отъ годишната лихва на завѣщанитѣ пары, на които избытъците не сѫ опредѣлены за иѣшо, и които са даватъ подъ лихва съ знаеніето на Свѣщенното сѫдилище, що са намѣрватъ при попечителя или при други, какъто и отъ лихвата на избытъците не са оставя иищо несъбрано, но като са събере сичкото напълно, което избыточествува прилага са на прихода на идущата година, заедно съ главитѣ; ако ли бы ималъ дѣлгъ Вакуфътъ той са издѣлжава отъ избытъка, който бы произлѣзжъ презъ грядущитѣ години, и са полага при тѣмъ изыскваното попечение, щото, спорѣдъ опредѣленитѣ отъ завѣщателя, завѣщанитѣ пары да са съхраняватъ на здраво място, за да са не изгуби нито една аспра отъ тѣхъ. И ако, като сѫществуватъ благотворнитѣ заведенія, за които сѫ опредѣлены паритѣ, не сѫ тѣ дадены подъ лихва, оставятъ са при попечителя, като даде надежденъ поръчитель, съ одобреніето на Свѣщенното сѫдилище и на Съвѣта; но завѣщанитѣ пары, на които какъто благотворнитѣ предметъ тѣй и условията никакъ не сѫществуватъ, и които при тѣмъ сѫ останали въ рѫцѣтѣ на различни лица, са събиратъ и са проваждатъ на Кассата, и са назначаватъ въ каталогозитѣ, които ще са поднасятъ ведиѣжъ въ сѣко тримѣсечие.

Чл. 15.) Подыръ точно испитванье за Вакуфытѣ, които сѫ опредѣлены за лица, що сѫ вече лицали, какъто и за онѣзи, на които, като сѫществуватъ тѣзи лица, само избытъците сѫ опредѣлены за двата свещенини града, става разглежданье на смѣткитѣ имъ, и избытъците които бы произлѣзли, и опредѣленитѣ количства, назованы *мами-сюре*, са събиратъ отъ дѣто трѣба, и са проваждатъ на Кассата на Императорскитѣ Вакуфи съ преписъ на смѣткитѣ, придужены съ исprovажданитѣ сѣко тримѣсечиѣ тѣфтери; еще са поднася за реченитѣ Вакуфи и подробно изложеніе.

Чл. 16.) Ако са намѣрѣтѣ законны и дѣйствителни завѣщанія на Вакуфытѣ, на които завѣщаніята не сѫ записаны

въ смѣтното писалище, ще са проводѣхтъ на Кассата, за да са вмѣстѣхтъ въ тифтеритѣ, подтвърденытъ имъ преписы, съ илламъ и излеженіе на Съвѣта.

Чл. 17.) Като са разглеждатъ тѣй ежегодно смѣтките на сичките наблюдаваны вакуфи, отъ произлѣзлытъ подыръ разглежданьето избытъци ще са зематъ, като даждіе за разглежданьето, и като възмездіе на писаря, слѣдующи тѣ количества:

	Даждіе за разглежд. върху двѣ хъяды.	Възмездіе на писаря върху двѣ хъяды.
Отъ доказано опредѣленытъ за попечителя и на чадата му избытъци отъ вакуфытѣ, на които приходитъ сѫ отъ села и обработваны земи	50	200
Отъ опредѣленытъ за обдържанье на зависящи тѣ благотворни заведенія, и за замѣстянѣ на стежанія опредѣлены избытъци на Вакуфытѣ, на които приходитъ сѫ отъ села и обработваны земи	25	100
Отъ избытъци тѣ на Вакуфытѣ, на които приходитъ състоіжъ въ наимы на покръти стежанія, или въ лихви на завѣщаны пары, безъ различие ако тѣзи избытъци сѫ опредѣлены за попечителя и за чадата му, или за обдържанье на благотворни заведенія и замѣстянѣ на стежанія	12 1/2	50
Отъ избытъци на лихви на завѣщаны пары, даваны подъ лихва съ знаиньето на Свѣщенното сѫдилище, и които са намѣрватъ при попечителя или при други, и на които избытъци тѣ не сѫ опредѣлены за нищо. . .	10	25

Горнитѣ даждія за разглежданье и за възмездіе на писаря не са зематъ по вече, или по малко отъ опредѣленытѣ количества, тѣ са забѣлѣжваны като разноски въ смѣтката на надле-

жащія Вакуфъ, и са испроваждатъ съ таблицата имъ, окончаема на изложеніе отъ Съвѣта, до Кассата, придружены съ испроважданытѣ веднѣжъ презъ сѣко тримѣсечіе тефтери.

Чл. 18.) Намѣстницацтѣ на управителитѣ, които са на-
мѣрватъ въ *Казытѣ* и въ привързанытѣ имъ *нахїи*, като из-
връшватъ разглежданьето, ще проваждатъ таблицытѣ на раз-
гледанытѣ смѣтки, съ изложеніе отъ мѣстния Съвѣтъ, до Съ-
вѣта въ сѣдалището на управителитѣ; и подъръ тѣхното
одобреніе и подтвърденіе отъ него, преписътъ на смѣткитѣ,
който ще са даде на попечителя, като са напише на двойна
надпечатана хартія, спорѣдъ 11-ия членъ, и подпечатана съ соб-
ственныя печатъ на управителя, нумерува са прилично и са
проважда на мѣстото си, за да са даде дѣто трѣба. А намѣст-
ницацтѣ на управителитѣ не ще даватъ преписъ отъ смѣтки, за
доказателство на направеното разглежданье, подпечатанъ съ
тѣхнныя печатъ.

Чл. 19.) Мѣстнитѣ Съвѣты ще поднасятъ изложенія за
наблюдаванытѣ Вакуфи, на които избытъцтѣ сѫ притоварены,
а бератытѣ нищо не означаватъ за количество, което да са
плаща по отсѣченіе (*мали-мактѣ*) на Кассата, и туй, отъ
приходитъ на тѣзи Вакуфи, освѣнь възмездіето на писаря и
даждіето за разглежданьето, да са отдѣлъ и опредѣлъ, спо-
рѣдъ ветхото постановленіе, едно парично количество, което
да са отстѣпа на Кассата, подъ название «*мали-мактѣ*», и
което ще е, спорѣдъ обстоятелствата, третята или четвъртата
имъ часть.

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА.

За поправки и покупки.

Чл. 20.) Когато са види нужно да са поправи или въздигни
иѣкое благотворно заведеніе, или съ простъ наимъ отстѣ-
пено стежаніе, привързано на Вакуфъ управляванъ отъ Касата,
управителитѣ на Вакуфытѣ отправя за туй документъ и зва-
нично съобщеніе до Съвѣта; и по одобреніето на мѣстното

Началство, речешиятъ управителъ съ нѣкого отъ членовете на съвѣта отхожда дѣто лежи стежаніето за което е речта, и, като са разгледа (*стане кѣшфѣ*), присмѣта са чрезъ архитектона и други свѣдущи масторы, по основаніето на строга экономія, изыскваното иждивеніе, и послѣ работата са изважда на публично намаляванье (*мезатѣ*) предъ Съвѣта. И ако стигатъ за исполненіето ѹ 2,500 гроша, най много, а са намѣрватъ, освѣнъ наимытъ, и даждята отъ прехвърялянѣе и продаванье, мѣстни приходы на Вакуфа, зема са съ знаинето на Съвѣта, надежденъ порожчитель, и нужнитъ задължителъ записъ, и послѣ са почнава поправката, като са полага успѣшно вниманіе за да е работата здрава и яка. Тя като са свърши, прави са и второ прицѣненіе, подъръ което истинно и благословно иждивенитъ пары са плащать на лицето, което е било наело работата отъ речениятъ приходы, противъ квитаниція, и са забѣлѣжватъ въ испроважданитъ презъ сѣко тримѣсечие тѣфтери. Вакуфътъ когато нѣма приходы, поднася са за туй изложеніе отъ Съвѣта, и са проси Высока заповѣдь.

Чл. 21.) За необходимы поправки и иждивенія на благотворнитъ заведенія на наблюдаванитъ Вакуфи, тѣхнитъ попечители могжатъ да расположатъ отъ приходытъ на вакуфа до 500 гроша; но ако трѣбать по вече, става подробнѣ издирванье на работата отъ Вакуфскыя Управителъ и отъ Съвѣта, и понеже са допрощаща иждивеніето отъ Вакуфскытъ събирки до 2,500 гроша, най много, туй количество са забѣлѣжва по разглежданіето на смѣткитъ въ колоната на разпоскытъ.

Чл. 22.) Когато ще са иждивѣятъ по вече отъ 2,500 гроша за поправка на наблюдаваны Вакуфи или отъ Кассата управяваны, трѣба да са проваждатъ потрѣбнитъ разясненія на Кассата и да са иска позволеніето за туй, безъ което не ще са иждивява таквози количество; ако ли нѣкога са бы употребили количество, което надминува горѣонпредѣленъ предѣлъ, безъ извѣстіето на Кассата, по вечето иждивено количество не ще са приема.

Чл. 23.) Ако, мѣстото което ще са поправя като лежи

далечь отъ центра на мѣстното Управлениe, са вижда че ще произлѣзе иждивително отхожданьето за тамъ на Вакуфскыя Управител и на лицето което ще го съдружи отъ страна на Съвѣта, или че отъ тамъ ще са възбрани напредѣкътъ да ввѣрената на него служба, разглежданьето и публичното намаляванье (*мензатѣ*) на работата са прави чрезъ мѣстнъя Съвѣтъ, и са поднася за нея изложение на Съвѣта при Главното управление, или при Санджакското, подъръ което са полага и тамъ, ако е възможно, на публично намаляванье поправката за която са касае, и послѣ, спорѣдъ показанытѣ въ предидущытѣ членове на настоящата *Глава*, са извръшватъ за по нататъкъ. Обаче, ако сѫ поправкытѣ важни, тогази, безъ да са зема въ внимание отстоянието, отхождать на мѣстото, за да видѣятъ съ очите си и прицѣниятъ работата, какъто Вакуфскытъ Управител тъй и единъ членъ отъ Съвѣта, и доро слѣдува зиданьето тѣ сѫ длѣжни да надзираватъ прилежателно. Като сѫ по естественна причина отвѣтственни Вакуфскытъ управител и Съвѣтъ за сѣка случайна измама и злоупотребление по прицѣниваньето, намаляваньето, или въ времето на зиданьето, и за сѣка пагуба, която отъ туй може да са причини на Вакуфа, ще зематъ слѣдователно сгоднитѣ и успѣши мѣрки. Вакуфскытѣ управители, сегись тогись ще посещаватъ *джаміїтѣ*, мѣстата за поклоненіе, училищата и прочійтѣ общеполезни заведенія, и съ простъ наимъ отстѫпенитѣ покриты и прочіи привързаны стежанія, и като правїхъ изыскванытѣ имъ малки поправления, които друго яче, безъ туй често наглежданье, быхъ станжалъ причина за голѣмо иждивеніе въ бѫдущее, ще са попечаватъ сѣкога и постоянно за тѣхното поддържанье, и за чистотата и благопристойното имъ състояніе. Когато, за исполненіе на важни поправки, са проважда надалечъ нѣкой членъ отъ Съвѣта съ Вакуфскыя управител, Централната касса, съгласно съ дѣйствующето постановленіе за отстѫпванье на *кирии* и надници (*гюндюлоци*) къмъ чиновницитѣ що отхождатъ по таквызи мѣста, дава *кирии* и надници само на испроважданы отъ Съвѣта, които са забѣлѣжватъ въ каталога на разносокътѣ на онѣзи за поправката на

които са касае. Но ако, поради таквази причина като сѫ са проводили безъ нужда по вече чиновници, са даджтъ *кирии* и надници за тѣхъ, тѣ не ще са пріематъ.

Чл. 24.) Вакуфскытъ управители ще извѣстяватъ писменно на Съвѣта за хранытъ, брашната, орыза, шекеря, блажното и дървено масло, и за другытъ потребности за направата на хлѣбъ, чорба и на други храны въ иѣкои *имарѣты*, лежащи изъ Областите и зависящи отъ Вакуфы, управляваны отъ Министерството, и за поддържанье на канцилата що са палѣтъ въ свещеннытъ *джамїи*, и въ другытъ благотворни заведения, и като са призоваватъ търговците и продавачите на подобниятъ иѣща, ще са изваждатъ на публично намаляванье хранытъ и ще са кунуватъ отъ онѣзи що ги даватъ съ най малка цѣна; парытъ, като са платїтъ отъ Вакуфския ковчегъ, ще са забѣлѣжватъ въ испроважданытъ презъ сѣко тримѣсечie тефтери, заедно съ които ще са проваждатъ на Кассата и получаванытъ записки отъ продавачите, еще ще са поднася и изложение отъ Съвѣта.

Чл. 25.) Количеството на ястіетата и хлѣбоветъ, които ще са правїтъ въ реченытъ *имарѣты* ще е за да доволствува на опредѣленытъ дялове прихрана спорѣдъ условията на званичнытъ актове и на завѣщаніето, а блажното масло, оръзътъ, шекерътъ и дървата, които ще са даватъ ще са даджтъ въ достаточна за тѣхъ мѣрка, какъто и дървеното масло, съразмѣрно съ канцилата, които ще са палѣтъ въ свещеннытъ *джамїи*, и не ще надминуватъ опредѣленото. Еще же, никога не ще са даде за въ бѫдущее нѣщо на никого отъ вѣнъ, ако не са искана за него позволеніе; и въ случай, когато са би дало, не ще са приема отъ Върховното Началство, но ще са причислява въ тяжесть на Вакуфския управитель, и по времето на приглежданьето на смѣткытъ ще са зема отъ него. Ще са полага изыскваното вниманіе какъто отъ Съвѣта тѣй и отъ Вакуфския управителъ, щото покупванытъ иѣща да са пазїтъ на здраво мѣсто, безъ да са развалитъ нито харамисватъ, а мострятъ на хранытъ, които ще са варїятъ ще са донасятъ

на Съвѣта, и приглеждатъ добрѣ, какъто и хлѣбътъ, за да е отъ добро качество и добрѣ притегленъ.

ГЛАВА ПЕТА.

За приходытѣ на Вакуфытѣ, за които не сѫществуватъ завѣщанія нито благодѣтелни заведенія, или които не сѫ назначени за нѣщо, нито привързаны, и за опредѣлението на Вакуфски служебы, и за съединенитѣ съ тѣхъ приходы.

Чл. 26.) За свещенцытѣ Вакуфы, които зависѣютъ отъ двата свещенны града, или отъ Императорскыя Евкафъ, и които сѫ записани че са владѣющъ като собственность, или като владѣніе на обработваны земи, или на села и чифтици, за тѣзи Вакуфы като умржъ притежателитѣ имъ, ще са поднася тукъ сѫдебенъ илямъ и изложеніе отъ Еялетскыя или отъ Санджакскыя Съвѣты, и инхѣ отъ Вакуфскыя управителъ, за да са издававть бератытѣ за владѣніето имъ, какъто до сега, спорѣдъ положенитѣ условія отъ завѣщателя, т. е. въ името на чадата, или на други лица, за които сѫ опредѣлены. Но въ случай, когато не сѫществува завѣщаніе, или принадлежащи на тѣхъ благодѣтелни заведенія, или когато има завѣщаніе, но не са счита за достовѣрно, а Вакуфътъ не са намѣрва опредѣленъ за нѣкого, или какъто и да е са е усвоилъ злоупотребително и не-праведно отъ нѣкого, тогази ще са отстживатъ пожизненно на притежателитѣ на Вакуфытѣ, отъ събиранытѣ приходы, пенсінтѣ, които са означаватъ въ бератытѣ що сѫ у тѣхъ, а остатокътѣ ще са проважда ежегодно на Кассата, за да са иждивява по общеполезни дѣла, какъто и отиосителната таблица, която ще са вмѣстява въ опзи отъ каталогозытѣ, които са проваждатъ презъ сѣко тримѣсечие; тя таблица ще са проважда въ началото на годината, и заедно съ нея ще са поднася съвременно и особно за туй изложеніе отъ Съвѣта; а като умре притежателитѣ, не ще са издава илямъ, нито проважда изложеніе, за да са прехвърли на другыго владѣніето на

таквызи Вакуфы, по Съвѣтъ ще съобщава работата на Кассата, която да земе принадлежащето на нея владѣніе.

Чл. 27.) За въздигванье отъ ново на готовитѣ за разсипванье Вакуфски заведенія, ще са прави отъ мѣстния Съвѣтъ, отъ Вакуфския управителъ, и отъ свѣдущи лица помѣстно разглежданье и прицѣненіе за изысканото иждивеніе, и ще са поднася изложеніето за туй на Началството; но пенсіитѣ на пребывающытѣ въ службата на таквызи Вакуфы, до окончанието на поправката, и онѣзи на слугытѣ на заведеніята, които сѫ съвѣтъ срутени, и напускти отъ онѣзи що сѫ живѣли въ тѣхъ, и на които поправянието не са счита нужно, никакъ не ще са плащатъ; а само на най сиромаситѣ отъ тѣхъ, и само отъ тѣзи пенсія що живѣятъ, ако има таквызи, ще са даватъ опредѣленитѣ пенсіи, за да казватъ «Богъ да прости» за завѣщателя. Сичкытѣ приходы на тѣзи Вакуфы, ще са забѣлѣжватъ въ испроважданитѣ ведињъ презъ сѣко тримѣсечие каталозы, и ще са проваждатъ за да са пазиѣтъ въ Кассата, и съвременно ще са означаватъ подробно изысканитѣ за тѣхъ чрезъ изложеніе отъ Съвѣта.

Чл. 28.) Понеже, като са намѣрватъ Вакуфски управители изъ сичкытѣ Османски области, притежаванитѣ чрезъ Императорски бераты службы на надзиратели на свещенни Вакуфы оставатъ безъ цѣль и значеніе, поради туй, като умре притежателъ на иѣкоя надзирателска служба, въ управляванитѣ отъ Министерството Вакуфы, тя не са възлага на чадата му или на другого, но пенсіитѣ и другитѣ приходы преминуватъ въ полза на Вакуфа; а въ надзированитѣ вакуфы, тѣзи службы, които не възлагатъ на притежателя обязанноститѣ на попечителя, ако не сѫ опредѣлены въ завѣщаніето, или ако сѫ са изгубили лицата за които са били опредѣлены, не ще са предлагатъ; сѫщо, за да са замѣстїятъ други на тѣхъ, но пенсіитѣ и приходытѣ, що сѫ опредѣлены за тѣхъ ще са забѣлѣжватъ въ испроважданитѣ ведињъ презъ сѣко тримѣсечие таблицы, и испроваждатъ на Кассата, като изложи Съвѣтъ особно и подробно изысканитѣ за тѣхъ.

Чл. 29.) Дължимытѣ пенсіи на самолично и точно служащти въ благодѣтелиятѣ заведенія, що са нахождатъ въ добро състояніе, ще са раздаватъ и плащатъ безъ никоя мѫчнотія, съ знаніето на Съвѣта, отъ вакуфскитѣ събирки, като са зематъ отъ имъющытѣ право квитанційтѣ, и сравнижтѣ съ бератытѣ що сѫ на рѣцѣтъ имъ, та са намѣрѣтъ съгласни съ тѣхъ; заплатытѣ за които е речъта ще са забѣлѣжватъ въ дневната книга. Въ случай, когато безъ позволеніе стане помѣстно нѣкоя притурка на числото на отреденитѣ пенсіи, или на притежателя на нѣкоя вакуфска служба са даде нѣщо по вече отъ опредѣленитѣ въ берата му, тѣ като са неодобри отъ Началството ще са смѣтне по времето на словодаяніето, въ тяжесть на Вакуфския управителъ.

Чл. 30.) Когато са касае да са възложи на чуждо лице останжлата безъ притежатель Вакуфска служба, събранитѣ изъ помежду туй време отъ села, нивы и прч. количества, т. е. приходѣтъ ѹ, презъ днитѣ които по естественна причина са изминуватъ до опредѣленіето на намѣстника, не ще са задържи въ вакуфскитѣ ковчезы, но ще са прилага на зависящитѣ отъ Кассата приходы, и като са забѣлѣжи въ испроважданитѣ презъ сѣко тримѣсечie тѣфтери, ще са проваща на Кассата, на която ще са поднася и особно подробно за туй изложеніе отъ Съвѣта.

Чл. 31.) Като умре нѣкой, който притежава служба на проповѣдникъ, и остави несъвршеннолѣтни и съвршеннолѣтни синове, службата му са възлага на оногози отъ съвршеннолѣтнитѣ, който са укажи по испытаніето по вреденъ; ако ли съвршеннолѣтнитѣ сѫ невредни за исполненіето на обязанноститѣ на речената служба, опредѣлява са онзи изъ помежду несъвршеннолѣтнитѣ, който покаже по голѣма способность и вредность, подъ условіе да испълнява службата си чрезъ намѣстникъ (*наипинѣ*); ако умрѣлыйтѣ е притежавалъ една частъ отъ службата, а е оставилъ чада, понеже е неприлично нейното раздробленіе, чадата са изоставятъ, и като са зематъ въ вниманіе съпритежателитѣ, ако има таквици, и под-

можътъ подъ испытаніе, опредѣлява са онзи изъ помежду тѣхъ, който са види за по вреденъ; но като сѫ недостойни и тѣ, и са отеглятъ, а въ случай на противостоеніе, отблъснаватъ са исканіята имъ, и са възстановява вмѣсто сичкытъ другъ ивѣкъ, който има изыскванытъ познанія и способности, и който е преминжъ годинътъ на военната служба. А службытъ на *Иламинъ*, и на други притежатели на Вакуфскж служби, които сѫ оставили подъръ смыръта си несъвършеннолѣтни сынове вредни и достойни, са отстъпватъ на сичкытъ изравно, подъ условіе щото несъвършеннолѣтнытъ да испълняватъ изыскванытъ по службата си чрезъ намѣстници. На конецъ, онѣзи които не сѫ оставили сынове службытъ имъ са даватъ сѫщо на други, които могътъ да извръшватъ относителнытъ до тѣхъ обязанности. Като е таквози постановленіето за този предметъ, трѣба да са полага приличното стараніе и попеченіе за испълненіе на изыскванытъ, щото, чрезъ предложеніе на безчинни и противозаконни опредѣлени по таквизи служби, да не става нужда за повторителни взаимноисанія и за по подробни свѣдѣнія, нито отъ туй да са излагатъ имѣющытъ право на дѣлго чаканье и беспокойствіе.

Чл. 32.) Когато умре притежателъ на ивѣкъ Вакуфска служба, на която слугуваньето е вѣче станило безполезно и излишно, била сѫ тя управлявалъ отъ Министерството, или са само просто надзирвалъ Вакуфътъ ѝ, надлежнытъ мѣстни Началства не ще предлагатъ (*чрезъ иламъ и изложение*) замѣстяваньето на живитъ му чада, или на други, но ще съобщаватъ работата на Кассата съ прилична точностъ, щото за нея служба опредѣлениятъ ползы да са приложжъ на приходытъ на Вакуфа.

Чл. 33.) Като наблюдаватъ Вакуфскытъ управители не-прерывно работянието на занимающытъ са по различнитъ службы на *джаміїтъ*, на мѣстата за поклоненіе и на други тѣ душеполезни заведенія, що са въ добро състояніе съхраняватъ, и що принадлежатъ на управляванытъ отъ Кассата Вакуфи, ще са стараѣтъ да ги правїжъ внимателни въ испълненіето съ точность на възложенытъ на тѣхъ работи, и ще

съобщаватъ съ *Иламъ* и изложеніе на Кассата за онѣзи, които съ са показали небрежливи или невредни, за да са даджътъ службътъ имъ на други, които като даджътъ испытаніе предъ Съвѣта, быхъ са одобрили за вредни и способни.

Чл. 34.) Понеже преди опредѣленіето на служба на попечитель, на игуменъ, на управителъ на стежанія приходни, и на други таквици, са изысква познаніето на экономическото състояніе на вакуфътъ имъ, поради туй, за да не произлѣзе нужда на пытаія и разъясненія, не ще са проважда *иламъ* и то изложеніе отъ Съвѣта, касающе са до таквози опредѣленіе, доро са не разглеждатъ перазгледанытъ еще смѣтки на относителни вакуфъ за презъ преминѫлътъ години.

Чл. 35.) Въ случай, когато са касае до съставенъето на новъ вакуфъ, и до въздиганьето на общеполезни заведенія, по напредъ ще са испытва и издирва ако ще съ тѣ полезни и потребни за мѣстото, и ако завѣщательтъ е отъ благостоятелнытъ, и ако приходитъ и лихвятъ отъ стежаніята и отъ парытъ, които ще са завѣщаїтъ доволствуватъ за съразмѣрио даванье на пенсіи и заплаты къмъ онѣзи на които ще са допростѣ да са наредїтъ на благотворнѣтъ отъ него службы, за приготвяне на изыскванытъ за вакуфа, и за потребното поправяне когато трѣба; послѣ ще са съчинява завѣщаніето съгласно съ означената отъ свещенныя Законъ формалностъ, и послѣдствіе на Императорскій указъ ще са извръшва вмѣстявањето му въ тифтиритъ на относителното писалище, и опредѣленіето на лицата, които ще бѫдѫтъ въ службата на вакуфа, като са съхраняватъ постановленіята на надлежащи тъ на военната служба и на законътъ за данока. Еще же, ако нѣкой, като е въздигнѫлъ мѣсто за поклоненіе въ нѣкое село у Османската Имперія, поискъ позволеніе да въздиgne и амвонъ въ него, тогази, ако въ туй село, или въ околностите му, не са намѣрва свещенна *джамія*, дѣто са извръшва богомоленіе въ петачень день и въ двата велики празници, а селото е пространно и населено доволно, допрощаava са въздиганьето на амвонъ и опредѣленіето на проповѣдникъ;

а друго яче не; забранява са да са предлагатъ за таквызи службы лица, които, като са испытать въ Санджакскытъ съвѣты, предъ вакуфскытъ управители, отъ *кадиитѣ*, не са намѣрѣнъ свѣдущи отъ *Корана*, и които не сѫ прекарали военныятъ години. Точното испълненіе на горнитѣ са препоръчава на надлежнитѣ Началства.

Чл. 36.) Даванитѣ пенсіи на молителитѣ (*доагюкѣ*) отъ управляванытѣ отъ Министерството вакуфи и отъ наблюдаванытѣ, подыръ умираньето имъ, ще са отстѣживатъ на мажкытѣ имъ и женски чада изравно на сѣко; но пенсіите на онѣзи които не сѫ оставили чада ще оставатъ въ полза на вакуфытѣ. Щото, когато умиратъ безъ чада онѣзи мажъе и жены, които получаватъ подобни пенсіи, трѣба да не са предлагатъ за въ бѫдущее противозаконни предложенія за отстѣживаньето имъ на други, но да са съобщава работата на Кассата, за да са прихващатъ на вакуфскытѣ приходы.

Чл. 37.) Право за сѣко предложение за опредѣлеше на каква да е вакуфска служба ще получаватъ вакуфскытѣ управители, отъ годишнитѣ приходы на онѣзи служба само десетъка, а повече не могатъ да поискатъ.

ГЛАВА ШЕСТА.

За просто и дѣлго даванье подъ наимъ, и за размѣняванье на стежсанія.

Чл. 38.) Промѣняваньето въ двойно на простото даванье подъ наимъ на лозя, на градини, на покръти стежанія и прочіи, безъ сѫдебно пъзволеніе, и безъ висока заповѣдь, съвѣршенно са възбранява. Слѣдователно, ако са случи нѣкое таквози промѣняванье, което не е основано върху Императорско утвърженіе, или ако нѣкое вакуфско стежаніе, което са притежава като *мукатѣ*, да са отстѣни съ двоенъ наимъ самопроизвѣдно, който и да е онзи, който е направилъ туй, и отстѣпителниятъ документъ подпечаталъ, Кассата не ще одобри дѣлото, а дѣницътъ ще са накаже на затворъ отъ три

мѣсеса до двѣ години най много, или на заточеніе отъ шесть мѣсеса до три години.

Чл. 39.) Пѣ приходоноснѣтъ отъ покрытыѣ и прочіи стежанія, които принадлежатъ на вакуфи управляваны отъ Министерството, а съ просто даванье подъ наимъ, са изваждать на публично наддаванье какъто десетъцятъ, и са отстѣпватъ на наддавача или сичкытъ изъедно, или особно сѣко, какъто бы было по-полезно на Кассата, като той даде предъ мѣстнаго Съвѣтъ достопочтенъ порождителъ за исплащаньето на наима на падежя му. А по истечението на годината напомнатъ ще са сѣбираятъ напълно, и ще са забѣлѣжватъ въ надлежната книга, безъ да остане несъбрана нито една аспра. Даваньето подъ наимъ задълго време не са допрощава освѣнъ тамъ, дѣто отъ напрѣдъ владѣе такъвзи обычай, въ другъ случай продълженіето му ще трае най много до три години.

Чл. 40.) Ако са счете за нужно промѣненіето на иѣкое мѣсто, което са намѣрва въ Вакуфъ, съ друго мѣсто на собственно стежаніе, предварително като са докаже сѫдебно че условіята на промѣняваньето сѫ съхранили за предлежащето, чрезъ илямъ и чрезъ изложеніе отъ Съвѣта ще са иска позволеніето за туй, и послѣдствіе на Императорскій Указъ ще са извръшва промѣната за която е речта. Туй като е тѣй, и промѣната като не са е допостила отъ Императорскія Указъ, и като е противозаконна и погрѣшена, ако са иѣкоя такви извѣрши противъ наредѣтъ, какъто и да е, ще са счете че иѣма никоя важность, и ще са уничтожи, а нейнѣтъ дѣйци, които и да сѫ тѣ, ще са накажатъ на затворъ отъ три мѣсеса до двѣ години, или на заточеніе отъ шесть мѣсеса до три години най много.

ГЛАВА СЕДМА.

За продаванье и прехвърлянѣе на покрытыѣ и прочи стежанія, и за тѣхнѣтъ актове.

Чл. 41.) Когато ще са издаде актъ послѣдствіе на

продажанье, прехвърлянъе, или на преминуванъе въ владѣнietо на Вакуфа на покрито или на какво да е друго стежаніе, зависяще отъ свещеннитѣ вакуфи, каквто на управляванытѣ отъ Кассата, тѣй и на простонаблюдаванытѣ отъ нея, или послѣдствіе на лошото състояніе, до което сѫ достигнали ветхытѣ актове, като сѫ са исхабили отъ времето или друго яче като не могжть вече да са употребляватъ, или, на конецъ, поради случайното имъ изгубянье, въ такъвъзъ случай трѣба предварително да са напише на испроводенытѣ отъ Кассата трилични или хаберы (записки), спорѣдъ напечатенытѣ изъяснителни постановленія и образци, името и прѣкорътъ на оногози, въ владѣнietо на когото ще бѫде стежаніето, като са зема за туй предъ видъ Материкътъ (иуфусъ джесидесъ), Вакуфътъ на който принадлежи, мѣстото въ което са намѣрва, синоритѣ му, количеството на аршинитѣ, стойността, направената предплата и наимытѣ, даждіето което ще са заплати, петата частъ която ще са задържи помѣстно отъ туй даждіе, и опредѣленытѣ дялъ за пребывающытѣ въ службата на Вакуфа; еще же, ако са касае до стежаніе, на което актоветѣ като сѫ на лице но сѫ станжли неупотребителни, трѣба да са забѣлѣжи че сѫ са проводили на Кассата, за да са пазїятъ въ нея; ако ли е за стежаніе, на което сѫ са изгубили актоветѣ, предварително като са издыри отъ свещенното сѫдилище, отъ мѣстнаго съѣѣтъ и отъ Вакуфскаго управителъ кои сѫ истинитѣ му притежатели, че като сѫ са были изгубили сѫществующытѣ актове, сѫ са поискали новы, или каквото и да е друго, което са отнася до него и което е нужно. Послѣ, една отъ реченытѣ трилични записки, като са подпечатана отъ вакуфскаго управителъ, и отъ попечителя на вакуфа, отъ който зависи стежаніето, ако е тамъ, че са даде на притежателя, за да му послужи привременно като актъ, до престигваньето на главния актъ отъ Кассата; а друга трилична записка, сѫщо като са подпечатана отъ иститѣ лица, че са проводи на Кассата за да са напише изыскванытѣ актъ, заедно съ ветхытѣ актове, и съ таблицата, що е съчинена спорѣдъ

проводенитѣ образцы. Третята, на конецъ, трилична записка, която остава на кочана, не ще са отрѣзва, но сѫщо ще са подпечатва какътѣ и другытѣ дѣ, и заедно съ кочана ще са пази отъ вакуфскыя управителъ на здраво мѣсто, подъ надзираніето на Съвѣта. А освѣнь туй, за сѣкой вакуфъ ще са държи особенъ течтерь, съставляющъ особенъ томъ, за неговытѣ покрыти стежанія, и прочіи отъ земята приходы. Но нито въ реченитѣ трилични записки, нито въ иѣкоя таблица, са допрощаava да стане иѣкое заличаванье, обаче ако съ погрѣшка са е пропустило иѣщо, или притурило, щото са изысква да са поправи, заличава са до толкози, за да може да са прочита написаното, и отъ горѣ са забѣлѣжва правото писанье. Освѣнь онѣзи върху тѣзи трилични записки, забранява са съвѣршенно да са издаватъ, като привременни актове, записки и забѣлѣжки написани на друга хартія. Ако ли са даджатъ таквызи, или за продаванье, за прехвърлянѣ и за преминуванье на стежаніята въ владѣніето на Вакуфа, са забѣлѣжи въ реченитѣ трилични записки съ знаніе, като стойностъ, или предплатенъ наимъ, количество по малко отъ истинното и дѣйствителното, или са отстѣпѣтъ помѣстно на вакуфскытѣ чиновници дялове по голѣмы отъ принадлежащи имъ, или на конецъ ако таквызи дялове са даджатъ на реченитѣ чиновници, безъ да сѫществува *berat* който опредѣлява туй даванье, въ сичкытѣ речены обстоятелства престѣпникътъ вакуфскыя управителъ ще са запрѣ отъ три мѣсeca до двѣ години, или ще са заточи за отъ шесть мѣсeca най малко, до трѣ години най много. Ако ли са докаже че са е случило въ туй обстоятелство и подкупуванье, или кражба отъ вакуфскытѣ пары, ще са приспособява законното наказаніе, което са възлага за подкупуванье, или похищеніе (кражба) отъ Дѣржавното имущество.

Чл. 42.) Даждіето, за продаванье, за прехвърлянѣ, или за залаганье що ще са зема отъ покрытитѣ и прочіи стежанія на сичкытѣ свещенны вакуфи, които са управляватъ и наблюдаватъ отъ Кассата, са опредѣлява какъто слѣдува:

Даждіе на хы-
лядата

	за продаванье.	за прехвър- ление.	за залагане или разбръши- на залога.
Отъ предплатата на вакуфа и отъ стойността на притежаванытъ съ двоенъ наимъ покрыти стежанія, отъ съкрай видъ гедици и прочіи.	30	15	15
Отъ цѣлата стойность на стежаніята, които плащатъ десетъкъ, а отъ самата стойность на земитѣ, които са даватъ подъ наимъ по отсъченіе	50	50	25

т. е. за продаванье и прехвърлянъе, ще са присмѣтне и издыри количеството, за което са е купило стежаніето, и което праведно може да е предплатата за него на вакуфа, а даждіето за продаваньето и прехвърлянъето ще са зема по основаніе на туй присмѣтванъе. Половината отъ тѣзи даждія, ако има вакуфътъ попечителъ, или писарь, или бирникъ, опредѣленъ съ бератъ, принадлежи на тѣзи чиновници, спорѣдъ прѣтътъ начала, а другата половина на Кассата. Слѣдователно, дяловѣтъ които са падатъ на чиновницитъ що са намѣрватъ тамъ ще са отдѣлятъ и ще имъ са даватъ, а на онѣзи що ги пѣма, заедно съ забѣлѣжката на опредѣленытъ имъ посвещенія, ще са прилагатъ на дяла на Кассата, и вмѣстява съ исправажданытъ презъ съко тримѣсечие тефтери, и заедно съ тѣхъ ще са проваждатъ на Кассата на Императорскытъ Вакуфи.

Чл. 43.) Когато са касае да са проводѣятъ, спорѣдъ 41-мы членъ, на Кассата триличнытъ листове за съчиняванье на по-требнытъ актове, отъ които листове други са даватъ като временни актове, когато са случватъ продажби, прехвърлянія, или когато умре притежателътъ на стежаніето безъ да е оставилъ наследникъ, на когото преминува спорѣдъ Закона владѣніето на стежаніето, даждіята за означенытъ въ триличнытъ

листове законоизъеснителни дѣла ще са проваждатъ преди тѣхъ, а нѣ послѣ, а триличнитѣ листове, ще са придружаватъ съ каталога, който са веднѣжъ презъ сѣко тримѣсечие поднася, и ще са проваждатъ заедно съ касателнитѣ до тѣхъ подробны тѣфтери.

ГЛАВА ОСМА.

За повръщанитѣ покриты и прочи стежанія въ владѣнieto на Вакуфа.

Чл. 44.) Съ исключениe на посветенитѣ земи, когато отъ покритытѣ и прочи стежанія, които принадлежатъ на кой да е Вакуфъ, нѣкоя кѫща, или дюгенъ, или ханъ, или хамамъ, или гендикъ и пр., са върни въ владѣнieto на вакуфа, послѣдствiе на умираньето на притежателя, безъ да е оставилъ наследникъ, на когото преминува владѣтелното право на реченото стежанiе, тогази, ако туй стежанiе е важно, отхожда, дѣто тѣ лежи, Вакуфскитѣ управител заедно съ единого или двамина отъ членовете на Съвѣта, ако ли е маловажно, проваждатъ са на мѣстото почтени и достовѣри хора, и като са прицѣни стежанiето за което е речъта, изважда са на публично наддаванье предъ Съвѣта. И като са отстѫпи на нѣкого, съчинява са документъ, въ който са забѣлѣжва количеството на аршинитѣ, синоритѣ му, образътъ на зданiето и отъ долу подъ името, количеството което ще са предплатятъ, ако ли е отъ даванитѣ подъ наимъ наимътъ, а надъ него, името и прѣкорътъ на наддавача. Този документъ, който са окончава на изложение отъ Съвѣта, проваждатъ са на Кассата на Императорскитѣ вакуфи, дѣто спорѣдъ наредбите стежанiето са изважда на публично наддаванье отъ ново, послѣ, ако са представи тамъ нѣкой да принесе по вече отъ бногози който е наддалъ на мѣстото, Кассата са споразумѣва за туй съ надлежнитѣ Началства на мѣстото, дѣто лежи стежанiето, и послѣ са извръшватъ изыскванитѣ; друго яче, ако не са поеви нѣкой да наддаде, подъ извѣстiето за туй слѣдствiе, стежанiето са дава подъ наимъ на помѣстныя наддавачъ, спорѣдъ проведената таблица. При тѣмъ, за да са

не случватъ отлаганія и закъсняванія въ даваньето отъ страна на вакуфа подъ наимъ на важнытъ стежанія, подобнытъ не ще са наимѣсватъ въ другытъ, които иматъ по малка стойностъ, но позволеніето за тѣхъ отъ Кассата ще са иска безъ отлаганье, чрезъ особно изложеніе отъ Съвѣта.

Чл. 45.) Отъ заплащанытъ наведицъ наимы за преми-
иалытъ въ владѣніето на Вакуфа стежанія ще са земать, спо-
рѣдъ дѣйствующытъ Уставы, слѣдующытъ даждія :

Даждіе на стотъ

за обыкно- вен. даждіе.	за посредство.	за играга на открытие.	за изъръш- ваніе.
10	2	1	0
10	2	1	5

Отъ наимытъ на подобнытъ стежанія,
които зависіятъ отъ Вакуфи, упра-
влявани отъ Кассата.

Отъ наимытъ на подобнытъ стежанія,
които зависіятъ отъ Вакуфи, наблю-
давани отъ Кассата.

Подыръ земаньето на тѣзи даждія, които ще сѫ нито
по вече нито по малко отъ горѣопредѣленытъ количества, оста-
тъкътъ отъ наимытъ, които происхождатъ отъ управляванытъ отъ
Кассата Вакуфи, ще са събира, и вмѣстява презъ сѣко тримѣ-
сечіе въ испроважданытъ таблицы, и ще са проважда на Кас-
сата заедно съ изыскваната подробна забѣлѣжка; а остатокътъ
отъ наимытъ, които происхождатъ отъ наблюдаванытъ вакуфи,
ще са забѣлѣжва въ относителнытъ смѣтки, и смѣта спорѣдъреда
като приходъ на тѣзи вакуфи. А обыкновенното даждіе и по-
средството, ще са събиратъ сѫщо, отъ които половината имъ
принадлежи на Кассата, какъто и за стежаніята въ Цариградъ; но
на обыкновенното даждіе другата половина са опредѣли за
попечителя, за писаря или за бирника, а отъ посредството
половината за прогласителя (*теллалина*), а цѣлосто даждіе отъ

наградата за открытието, за открывача; и на конецъ, половината отъ даждіето за избръшваньето ще са расположи за иѣстныя Кѫдія, а другата половина ще са даде на Кассата на Императорскытъ вакуфи. Но ако слугытъ на вакуфа, на който са отнася стежаніето за което е речта, са намѣрватъ на мѣстото, ще са даджъ за да имъ са подѣлѣтъ принадлежащи тѣялове; ако ли сѫ въ Цариградъ, ще са проводїятъ на Кассата, като са забѣлѣжжъ и тѣялове въ реченытъ таблицы, заедно съ принадлежащи имъ количества.

ГЛАВА ДЕВЕТА.

За пощенскытъ разноски, за принадлѣжащата пета часть на управителитѣ, за опредѣленіето на тѣхнитѣ наимѣстници, и за нѣкои предметы отъ таквози свойство.

Чл. 46.) Документытѣ и парытѣ, които ще са проваждатъ отъ управителитѣ на вакуфытѣ изъ областитѣ, и отъ други Началства до Министерството, какъто и счетнытѣ таблицы и актоветѣ, и каквото дабы было друго нѣщо, относяще са до Кассата на Императорскытъ Вакуфи, не ще са проважда предавано на кого да е, но ще са съчинява каталогъ за количеството, за вида, за нумеритѣ и тежината имъ, и подпечатва, дѣто има пощенский управител, отъ него и отъ вакуфския управител, а дѣто нѣма, съмъ отъ вакуфския управител, ще са забѣлѣжва въ него по първото обстоятелство и количеството на пощенскытъ разноски, а по второто нищо не ще са забѣлѣжва за таквизи разноски, но испроважданытѣ документы ще са турѣйтѣ въ пакетъ, и надписвать, каквito и да сѫ, направо до Министерството, като са запечататъ съ печата на управленіето; послѣ, ще са прилага и таблицата за която е речта, и ще са турѣйтѣ наедно въ другъ пакетъ, и пакъ катоса запечатать и надпишатъ до главното пощенско управление, ще са предаватъ на пощата за проважданье; но защото потрѣбнытѣ разноски ще са платѣйтѣ на тукашната

поща отъ Касата, за туй реченытъ управители нищо не ще иждивѣятъ помѣстно за пощенски разноски и прочій. При тѣмъ пѣкои документы, какъто предложеніята за опредѣленіе на вакуфски служби, и други таквици ще са даватъ на онѣзи, до които са касаѣтъ, и които ще ги проваждатъ на Кассата, като заплащатъ пощенскытъ имъ разноски.

Чл. 47.) Определената пета часть за управителитъ на вакуфытъ не са образува отъ наимы на стежаніята на свещеннытъ вакуфи въобще, или отъ редовни приходы, т. е. отъ определенитъ чрезъ Императорски Указы, или отъ записанытъ количества и дялове въ бератытъ на попечители и игумены, или отъ приходы които ще са даватъ помѣстно на вакуфски попечители, или игумены, или на други отъ тамъ прихранвани, или отъ предпращаны наимы, или отъ даждя за продадени или и прехврляни стежанія, или отъ заплаты и пенсіи на исполнители на общеполезни вакуфски служби, или отъ десетъци и просты наимы, на които количествата, чрезъ стойност и порѣчителство като сѫ обезпечени въ Цариградъ, ще са събиратъ отъ Кассата, или отъ приходы на подлежащытъ на двата свещенни града вакуфи. Отъ сичкытъ тѣзи нищо не ще получаватъ управителитъ; но само ще получаватъ петата часть отъ събранитъ наимы, които веднъжъ ще са платятъ (за отстѣпванье на стежанія, които сѫ преминѣли въ владѣніето на вакуфа), а принадлежащи на Кассата, и сполучени чрезъ публично наддаванье; отъ принадлежащата на Кассата часть на обыкновението даждя и отъ даждята за продажбы и прехврлянія отъ възмездіето къмъ писаря, и отъ счетисто даждя, отъ събранитъ наимы, заплаты и приходы на отстѣпнитъ помѣстно стежанія, отъ избытъка на вакуфытъ, и отъ даждята, отъ извѣнреднитъ и други какви да сѫ приходы, било са касаело тѣзи количества да са проводятъ на Кассата, било са касаело да са дадатъ на друго място по нейна Заповѣдь. Исключва са само вакуфското управление въ Багдатъ, което, какъто са е опредѣлило отъ напредъ чрезъ Императорска заповѣдь, ще са зема десетъци.

Чл. 48.) Като са опредѣлихъ въ предидущія членъ приходитъ, отъ които Вакуфскытъ управители ще получаватъ петата часть, туй право са счита сѫществувающе колкото за количествата, които сѫ събрали презъ продълженietо на службата и чрезъ тѣхно средство. А отъ приходитъ, които сѫ били за събиранье, но не сѫ събрали въ времето на управлението и на дѣйствието имъ, тѣ не ще получаватъ петата часть, но на мѣстниците имъ, които сѫ събрали приходитъ за които е думата.

Въ заключеніе, вакуфскытъ управители и отъ приходитъ, които сѫ проистекли въ тѣхнитъ дни, и отъ несъбраниятъ вѣресіи въ времето на тѣхнитъ предшественници, ще получаватъ петата часть отъ количеството, което сѫ могли да събератъ тѣ самички; но не ще зематъ пета часть отъ приходитъ, които не сѫ могли да събератъ, ако и тѣ да принадлежатъ на времето на службата имъ.

Чл. 49.) Вакуфскытъ управители не могатъ, възнамѣряющы земаньето на по голѣма пета часть презъ времето на службата си, да отстѫпятъ или даджатъ подъ наимъ вакуфски стежанія преди истеченietо на наемваньето имъ, или, ако владѣнietо имъ е преминжало на Вакуфа, да гы продаджатъ или даджатъ подъ наимъ доро не гы извадижтъ на публично наддаванье, спорѣдъ реда, и предизвикътъ высочайшето утвържденіе за отстѫпваньето имъ. Ако ли извършатъ тѣзи, Кассата не ще одобри дѣлото имъ; и проистеклата отъ туй тщета ще са счете въ тяжесть на вакуфския управителъ, който е престѫпилъ своята обязанностъ.

Чл. 50.) Разглежданьето на управлението на подлежащти презъ сѣка година подъ словодаяніе вакуфи са забранява да са прави преди исполненietо на годината, за да са зема отъ опредѣленытъ количества пета часть, но туй разглежданье трѣба да го извршива онзи управителъ, който са намѣрва при окончанietо на годината, и въ времето на когото проистеклиятъ приходы са намѣрѣни предадени на Вакуфа, на който принадлежатъ; и той да зема опредѣленана отъ него пета часть. Слѣдователно, ако разглежданьето и да е направилъ преждебившійтъ управителъ, а приходитъ на вакуфа сѫ са събрали

въ времето на настоящия управител, петата част отъ тѣхъ принадлежи на послѣднія.

Чл. 51.) Нѣкои свещенни вакуфи нѣ само въ мястото, дѣто сѫ въздинжты, иматъ покръти и землены стежанія и други приходы, но и по други области притежаватъ села, нивы и земи; отъ които на помѣстнитѣ приходы смѣтката като разглежда надлежиыйтъ управителъ, явно е че той ще получи, спорѣдъ Закона, петата част на опредѣленитѣ за Кассата количества; а приходытѣ отъ лежащиytѣ по други страни стежанія като събира вакуфскитѣ управителъ въ онѣзи областъ, той като земе петата част отъ опредѣленото количество, остатока ще проважда, заедно съ потрѣбния каталогъ, до вакуфския управителъ на мястото, дѣто лежи собственийтъ вакуфъ, щото той като приложи на принадлежащето на Кассата отъ помѣстнитѣ приходы на вакуфа, и съ сичкитѣ други като гы придружи, да гы проводи прилично на него; слѣдователно не ще са зема и повторително пета част за онѣзи приходы.

Чл. 52.) Ако по времето на словодаваньето са докаже чо вакуфскитѣ управителъ не е съдружилъ заедно съ проводенитѣ до Кассата таблицы на тримѣсечното количество, събрани презъ онуй време, но гы дължише, като не гы е проводилъ на Кассата, възлага му са наказанието, което са спорѣдъ Закона възлага на онѣзи, които оставятъ себе си дължни на Държавната Кassa. А въ случай, когато са бы доказало че туй са е сторило съ намѣреніе на скрыванье и кражба, наказва са съ наказанието което са възлага на крадцитѣ на Държавни пари. Отъ дѣлговетѣ, които са быхъ послучай открыли какъто по горѣ, или отъ други скриты количества не са допроща да зематъ пета частъ. Ако ли са укажатъ дължници за количества, забѣлѣжени въ счетнитѣ таблицы, подобниятѣ количества ще са събержатъ отъ тѣхъ, като са прихваща и петата частъ.

Чл. 53.) Намѣстницитѣ на вакуфскитѣ управители изъ областитѣ и изъ различнитѣ отдѣленія ще дѣйствуватъ съгласно съ мястната Съвѣтъ спорѣдъ постановленіята на настоящія уставъ; но тѣ когато сѫ опредѣлены отъ вакуфскитѣ

управители, не ще са припознаватъ званично отъ Кассата, и тѣхното управление, было добро или лошо, ще принадлежи на тѣхните опредѣлители, които, когато ги опредѣляватъ, ще ги подлагатъ подъ поръчителство съ знанието на Съвѣта, и съ-
кога ще бдѣятъ въ издырваньето на поведението и работите имъ.

Чл. 54.) Понеже вакуфските управители са считатъ като подзаплатни чиновници, защото вместо службата която из-
връшватъ получаватъ петата част отъ приходите, спорѣдъ
Закона, за туй съвършенно имъ са запретява да ставатъ не-
посредствено или посредствено закупници на десетъци или
даждія (*руссуматы*) или да задържатъ вакуфските приходы,
и отъ тамъ да образуватъ сумми съ които да търгуватъ.
Ако ли направиѣтъ таквози нѣщо, и премине въ употребленіе-
то имъ голѣмо или малко Държавно имущество, ще са свалїтъ
отъ служба тутакси, и навѣро ще са наказватъ, съгласно съ
постановленіята на Императорския наказателенъ Законъ.

О СОБНО ПОСТАНОВЛЕНИЕ.

Чл. 55.) Колкото до земите на сичките свещеници вакуфи,
които са управляватъ отъ Кассата на двата свещенни града и
отъ онѣзи на Императорските вакуфи, и на пребывающите
подъ сѫщото надзораніе, ще са приспособиѣтъ, отъ 8 Дже-
мазі-уль-Сані, на 1,275 лѣто постановленіята на Закона за
земите, а за времето преди тъзи *даты*, Законътъ които сѫ въ
дѣйствіе преди него. При тѣмъ, понеже преди нѣкое време
земите и другите стежания на по вечето лежащи изъ областите
вакуфи са преобразиха какъто и да е на собствени сте-
жания, и са издадоха за тѣхъ *хюдэсёты* отъ сѫдилищата, или
други актове отъ закупниците, а еще и днесъ слѣдуватъ да
са издаватъ по нѣкогажъ *хюдэсёты*, *тапи* и за вакуфски
стежания актове, за вакуфски земи, за покрыти и земленни
вакуфи, отъ свещениките сѫдилища и отъ чиновниците на
Държавните земи, а за Царски земи и за собствени мѣста,
отъ вакуфските управители, поради туй нужно е да са рас-
познаютъ станжалитъ тѣи передовио чрезъ Съвѣты, и мнѣнietо

на съвѣдущытѣ отъ свещенныя Законъ, въ присѫтствіето по времето на туй испытанье на вакуфскытѣ управители и на чиновнициytѣ на земитѣ, и, като са зематъ *хюдэсётытѣ, тапиitѣ* и прочійтѣ актове, които сѫ са били издали отъ за-купници, отъ чиновници на земи и отъ сѫдилища за мѣста, посветени отъ древне време, да са даджътъ вмѣсто тѣхъ при-надлежащиytѣ актове, спорѣдъ реда, отъ надлежнытѣ вакуфи; сѫщо и да са замѣстїйтѣ прилично и ненадлежно издаденытѣ актове отъ чиновници на вакуфа за мѣста ступански или за-едио съ Царски земи съечитвани. За въ бѫдущее ще са положи успѣшно вниманіе за да не издаватъ, какъто са случ-ваніе до сега, *хюдэсёты, тапи* и пр., за вакуфски земи, за покрыти и прочіи вакуфски стежанія, сѫдилищата и чиновни-циytѣ на Държавныtѣ земи, а за Царски земи и ступански мѣста, вакуфскытѣ управители.

Послѣднѣй членъ.

Чл. 56.) Подырь проглашеніето на настоящія Уставъ уничтожава са ветхытѣ, що сѫ намѣрва въ рѣцѣтѣ на вакуф-скытѣ управители; какъто и повелѣніята, и каквото да бы было друго нѣщо, ветхо или ново, което распорежда дѣйствіето на онѣзи. А за въ бѫдущее, ако са извѣрши нѣщо противъ постановленіята на този Уставъ, или са случи нѣкой недостатокъ и принебреженіе въ неговото исполненіе, или ако, Съвѣтътѣ, или нѣкой отъ административнытѣ и финансовыхъ чиновници направи таквози нѣщо, или причини мѣчноти и отлаганія въ работытѣ на свещеннытѣ вакуфи, а тѣхнитѣ у-правители не извѣстїятѣ скоро работата на Кассата, но си замълчатъ, и са покажжатъ послѣдственни и съгласни съ тѣхъ, управителитѣ тутакси ще притеглядятъ върху си потрѣбнытѣ слѣдствія на таквози поведеніе, Съвѣтътѣ же, или администра-тивнытѣ и финансовыхъ чиновници, за които е думата, ще са тежко отвѣтственни за престъпленіето на тѣхната облзанностъ.

УСТАВЪ

ЗА ОПРЕДЪЛЯВАНЬЕ ПО РАЗЛИЧНЫТЪ ВАКУФСКЫ
СЛУЖБЫ.

(13 Зилкадѣ 1,286 — 2 Февруарій 1870.)

Членъ първый.) Като умре иѣкой отъ притежающытъ вакуфски служби при вакуфъ, бѣлъ управляванъ отъ Министерството, или просто надзираванъ (съ исключеніе на онѣзи служби, на които притежаваньето е опредѣлено чрезъ завѣщаніето), преждебывшата на него отредена служба са вѣзлага на сына му, ако са случи той да има изыскваната способность; ако ли сѫществуватъ много останали въ животъ сынове, службата са отстѫпва на способния; ако ли умрѣлътъ е оставилъ много съвършеннолѣтни сынове, и сичкытъ сѫ съ равна способность, тогази са опредѣлява по старѣйтъ отъ тѣхъ. А като не сѫществуватъ съвършеннолѣтни сынове, но само несъвършеннолѣтни, или като сѫществуватъ и съвършеннолѣтни и несъвършеннолѣтни, или пѣкъ само съвършеннолѣтни, а никой отъ тѣзи послѣднитѣ не е способенъ да испълнява обязанностите на службата за която е речта, тя па никого не са отстѫпва отъ тѣхъ, но само на лицѣ вѣнчно, което има доказано качеството на изыскваната способность.

Чл. 2.) Не са опредѣляватъ на вакуфски служби несъвършеннолѣтни сынове, или които не могжатъ да испълняватъ службата си самички.

Чл. 3.) Когато иѣкой притежателъ на различни вакуфски служби умре, и остави синъ съвършеннолѣтенъ, ако тѣзи служби сѫ отъ онѣзи, които може да притежава едното и исто лице, а синътъ на умрѣлъя има способността за испълненіето на различнытъ си обязанности, въ такъвзи случай реченытъ служби са вѣзлагатъ на този синъ. А въ случай, когато

способността му не е доволна за испълнението на сичките, но само на една част от тѣзи служби, тогава са възлагатъ на него службите, за които е способенъ, а другите са даватъ на външни лица способни. Но ако са касае до служби, за които не са допрощава натрупваньето имъ върху истото лице, синътъ що е въ животъ като е способенъ за сичките, на него са отстѫпва онъзи, която бы избрали по угодата си, а другите са отстѫпватъ на други лица способни. А когато е синътъ способенъ за нѣкои само отъ тѣзи служби, а неспособенъ за другите, дава му са службата, на която може да испълни обязанностите, а на другите са опредѣляватъ други лица, които не сѫ лишени отъ изыскваната способность.

Чл. 4.) Когато нѣкой притежателъ на различни служби, на които натрупваньето върху едно лице са допрощава, умре, и остави много съвършениолѣтни синове, ако сичките съвършениолѣтни синове сѫ способни за сичките овдовѣли служби, тѣзи служби са отстѫпватъ на съвършениолѣтните и са подѣливатъ чрезъ ждребосванье; ако ли единъ отъ съвършениолѣтните синове е способенъ само за една служба, а другъ за друга, опредѣлява са съкѣ на онъзи за която е способенъ; въ случай, когато сичките съвършениолѣтни сѫ способни за една само отъ овдовѣлите служби, а неспособни за другите, речената служба са отстѫпва на по стария отъ тѣхъ, а другите на други прилично съединены. Но въ случай, когато само единъ отъ съвършениолѣтните е способенъ, и то за сичките овдовѣли служби, а другите сѫ съвсѣмъ неспособни, тогава сичките служби са възлагатъ на него. Ако ли само единъ отъ съвършениолѣтните като е способенъ за нѣкои отъ овдовѣлите служби, са случи неспособенъ за другите, той са опредѣлява за която е способенъ, а на другите са опредѣляватъ лица външни, които могатъ да испълняватъ възложените служби.

Чл. 5.) Когато нѣкой, като е притежателъ на различни служби, на които натрупваньето върху едното и исто лице не са допрощава, умре, и остави много синове съвършено-

нолѣтны, приспособляватъ са напълно означенытъ въ предиду-
щия членъ, но, ако съмъ единъ отъ съвършеннолѣтнытъ е спо-
собенъ за сичкытъ овдовѣлы служби, или съмъ за иѣкои отъ
тѣхъ, а другытъ сѫ съвсѣмъ неспособни, тогази онѣзи служби
които могжатъ да са усредоточжатъ само въ едното и исто лице
са даватъ на способния сынъ на умрѣлая, а на другытъ са
опредѣляватъ отъ вѣнъ способнытъ лица.

Чл. 6.) Двѣ службы, независимы една отъ друга,
като възлагатъ обязанности за да са испълняватъ презъ ис-
то време, или като сѫ несъотвѣтственни една на друга, т. е.
такви, каквите, когато са точно испълняватъ, да възпиратъ
извръшваньето еднытъ на другытъ, такви служби не са
отстѣпватъ на едното и исто лице.

Чл. 7.) Службытъ, на които служаньето са е изоставило
и преминяло тѣй да са каже въ неупотребленіе, не са от-
стѣпватъ на никого.

Чл. 8.) Способностъта за иѣкоя служба, ако е тя отъ
теорическытъ и научнытъ, каквото предаваньето на уроци,
проповѣданьето на словото Божие и Имамството, са доказва
чрезъ испытъ; ако ли е пъкъ каквото онѣзи на прицѣнителъ,
или на попечителъ, зема са въ вниманіе тѣлесната способ-
ность, и даванытъ свѣдѣнія отъ свѣдущи лица.

Чл. 9.) Колкото са касає до службытъ, които са при-
тежаватъ спорѣдъ опредѣленытъ въ завѣщаніята, испълнява
са буквально което е за тѣхъ заповѣдалъ завѣщательтъ, или
което са е отъ древне време извръшивало.

Чл. 10.) Като умре иѣкой безъ чада, или безъ чада спо-
собни, и поискатъ мнозина овдовѣлата служба, опредѣлява са
на нея по способнитъ отъ просителитъ; ако ли тѣ иматъ
равна способность, предпочита са, първо, роднината на умрѣ-
лая; второ, онзи който по онуй време не притежава иѣкоя
служба; трето, онзи който е сиромахъ; ако ли иѣма никой
принадлежащъ на горнитъ три класса, предпочита са, четвърто,
онзи когото бы ждребието показало.

Чл. 11.) За въ бѫдущее вакуфска служба независима

отъ друга, била отъ напредъ, била отъ съмртвата на прите-
жателя овдовѣла, не ще са дава на много лица, и раз-
дѣлява на дялове.

Чл. 12.) Нѣкоя служба, като е вече тя раздѣлена на
много дялове отстѣпени, ако умре притежателъ на нѣкой
дялъ отъ тѣхъ, н. п. на половината, на третината, или на
четвъртината, овдовѣлый дялъ са отстѣпва на по способ-
ныя отъ имѣющыи другытѣ дялове; въ случай, когато ли-
цата, които иматъ дяловете сѫ съ равна способность, опре-
дѣлява са единъ отъ тѣхъ чрезъ ждребie; ако ли лицата, които
иматъ дяловете сѫ съвсѣмъ неспособни, а сѫществуватъ
сынове на умрѣлъ, отнематъ са дяловете отъ лицата, които ги
иматъ, и на които са по онуй време притежатели, и заедно
съ речеиия дялъ са даватъ на сына на умрѣлъ, спорѣдъ
опредѣленыи въ предидущыи членове, а когато нѣма съ-
нове на умрѣлъ, или като сѫ тѣ неспособни, тогази другъ
отъ вѣнъ са опредѣлява на нея.

Чл. 13.) Притежателъ на дялъ отъ нѣкоя служба може
да го отстѣпи само на способенъ стъ участникъ, а не на нѣ-
кое вѣннино лице.

Чл. 14.) Когато ще са опредѣляватъ за въ бѫдущее по
какви да е вакуфски служби, било чада, било вѣнни спомощни
лица, не са изысква отъ тѣхъ да сѫ прекарали години въ на воен-
ната служба; но ще са приспособи върху пребывающыи на
вакуфски служби въ послѣдне време измѣненый и по вы-
сочайше Императорско утвърженіе прогласеный Законъ за
описваньето.

Чл. 15.) Постановленіята на настоящія Уставъ ще са
положатъ въ пълно дѣйствиѣ отъ дня на проглашеніето му.

ПОСТАНОВЛЕНИЯ

ЗА ПРЕОБРАЗОВАНИЕТО НА УПРАВЛЕНИЕТО НА ВАКУФСКИТЪ ДѢЛА
ИЗЪ ОБЛАСТИТЕ.

Въ времето, по което подъ напредничевото Правителство на Н. И. Величество, са улчшаватъ ежедневно сичкытъ клонове на службата, чрезъ ввождането на сгодни законопостановления, зе са въ внимание и сѫществуващата нужда за по доброто уреждане на управлението на вакуфскитъ дѣла; за постиганье на учакваната отъ тамъ полза за свещеннытъ посвещения. Вакуфытъ понеже сѫ раздѣлены въобще, какъто отъ дѣйствието за тѣхъ, на два вида, т. е. *първо*, на вакуфы на двата свѣщени града, и на лежащи тѣ въ Столицата на Османската Държава и въ тритъй града, и на зависящи отъ тѣхъ благодѣтелни заведенія, и градски и землини стежанія; *второ*, на джаміїтѣ, училищата, гимназіитѣ, сиропитателищата, мостоветѣ и на подобнытъ що сѫ изъ областитѣ, и на опредѣленытѣ на тѣхъ заведенія по причина на обдѣранье (този втори видъ са подраздѣлява на четири), за туй са видя за нужно да са почене преобразованіето отъ този видъ, и обсѫданьето и разыскваньето въ отдѣленіето на финансовитъ дѣла въ Държавния съвѣтъ за иѣркытъ, конто трѣба да са зематъ са *заключи до одобрението и приеманьето на слѣдующи:*

Назоването обще управление на вакуфскитъ дѣла, т. е. по вечето за тѣхъ дѣйствія, които са отнасятъ до прозбы и изложенія на четири вида вакуфы отъ втория класъ, иматъ свръзка съ Централната касса на Министерството на финанситетъ. А доро вакуфскитъ управители бѣхъ длѣни да пазятъ въ добро състояніе общеполезните заведенія, за които сѫ опредѣлены вакуфскитъ приходы, и, като разглеждатъ съѣткытъ за събираньетъ и на иждивеніята на пребывающи подъ попечителни вакуфы, да предварватъ и тѣхното разореніе, разглежданьето става въобще отъ Вѣрозаконните сѫдилища, а вакуфскитъ управители, като получаватъ вѣзвездіе отъ вакуфскитъ приходы, които никадъ не са иждивяватъ, но са задържатъ при попечителитѣ, или предаватъ на Кассата, погрыжихъ са само за вѣзползваньето и събираньето на принадлежащата имъ отъ приходытъ

пета часть; а освѣнь туй, като получаватъ даждя и ползы доволны отъ предложеніята си за опредѣленіе на служби на първосвещенници, проповѣдници и други такви, по естественна причина никакъ не са погрыжихъ за доброто обдържанье на свещенитѣ посвещенія, и послѣдствіе, изъ по вечето мѣста, и най паче изъ сичкытѣ области сѫществующытѣ душеспасителни заведенія, и на тѣхъ привързанытѣ покрити стежанія достигнахъ до достоплачевно състояніе. Еще, колкото са касае до третія на вакуфытѣ класъ, посвеченитѣ земи, доро тѣхътѣ актове, като са оприличаватъ на Държавытѣ земи, трѣбаше да са издававть отъ опредѣленитѣ изъ сѣкой Вилаетъ чиновници надъ Императорскыя тефтерь (Правителственныятѣ тефтерь за стежаніята), какъто са издававти и тапійтѣ за Държавытѣ земи, а испълненіето изъ областитѣ на туй дѣло са възложи отъ Евкафската касса на вакуфскытѣ чиновници. Но защото иоради положеніето и тѣхътѣ обязанности станѣ мѣжно и трудно издырваньето на продажбытѣ, прехвърляніята, и на преминуваньето върху вакуфа на земитѣ за които е речта, какъто и непрерывното испълненіе на изыскванытѣ формалности, за туй не са направи участваното издание на актове за вакуфскытѣ земи, които останахъ въ което бѣхъ и отъ напредъ състояніе.

Туй като е тѣй доказано, и вакуфскытѣ изъ областитѣ дѣла отъ които и да сѫ видѣ като зависѣхъ по вечето отъ Централната касса, слѣдува че и исканото улучшеніе и урежданьето за тѣхното извръшванье сѫ предначертани и отредены отъ речената Касса; ако ли колкото до условіята на посвещеніето на вакуфытѣ, или до нужнитѣ за тѣхъ забѣлѣжки, особио же колкото до касающытѣ са до опредѣленія на служби на първосвещенници, проповѣдници и игумены става нужно прибѣгнованьето до Кассата на Императорскытѣ вакуфи, тѣзи предметы не даватъ причинѣ за преобразованіе подъ экономический изгледъ, доро сега са касае въобщѣ да са земе въ настоящето положеніе на работитѣ мѣрка здрава, сгодна и съвършенна за доброто обдържанье на благодѣтелнитѣ заведенія и за по доброто управление на вакуфскытѣ.

Слѣдователно речено то надъ финансовитѣ дѣла отдѣленіе размисли и одобри щото, за доброто распорежданье и улучшеніе на тѣзи дѣла, да са състави особио управление, което да са намѣрва въ заведеніето на Централната касса, и да зависи отъ Министерството

на финансътъ, при тѣмъ да са съчинѣтъ и потрѣбнытъ уставы, и положътъ въ дѣйствіе по высочайше утвърженіе; еще, понеже послѣдствіе на различietо какъто по горѣ на дѣлата на вакуфытъ изъ областитъ, не ще става нужда за толкози чиновници, колкото бѣхъ до сега въ тѣзи служба, да са прибержтъ чиновницитъ отъ тѣхъ въ управлението, което ще са състави сега. А Министерскытъ съвѣтъ като пріе и одобри тѣзи размыщенія, издаде са, на 11 Джемазі-ул-Ахжръ 1,285 л. Высочайшій Император. Указъ, който заповѣдва дѣйствието на изысканытъ за исполненіето на реченытъ мѣрки.

ОГЛАШЕНИЕ

ЗА АКТОВЕТЪ НА ВАКУФСКЫТЪ СТЕЖАНІЯ.

За да ступаисва нѣкой вакуфски стежанія, градски и землини, изыска са спорѣдъ свещенныя и гражданскій Законъ позволеніето на попечителя на наллежныя вакуфъ; слѣдователно ако нѣкой, по причина на продаванье, или на наслѣдіе, или по каквато и да е друга, като притежава зависящи отъ вакуфа стежанія, нѣма званичныя имъ владѣтелниятъ актъ, или ако нѣкой има въ рѫцѣте си *хюдэжѣтъ*, който показва владѣніето на зданія, лозы и дървета, лежащи въ мяста дадени подъ наимъ, а нѣма актъ за тѣзи вакуфски мяста, дъженъ е да земе изысканыя актъ; а и носящытъ други документы, и тѣхното владѣніе нѣ върху актове, отъ попечителя издадени, като основаватъ, дъжни сѫ да са снабдїжтъ съ опредѣленытъ отъ Закона актове.

Прочее, за олесненіе и обезпеченіе на различнытъ дѣйствія, запискытъ (*алмихаберитъ*), които ще са издаватъ, за да заслужватъ до испроважданьето на актоветъ отъ страна на Кассата на Императорскытъ вакуфы, ще са отрѣзвватъ отъ напечатенытъ книги, що сѫ испроводени въ послѣдне време до сичкытъ вакуфски управители,

и спорѣдъ пред назначенія редѣ като са допънѣхѣтъ, ще са предаватъ на които принадлежатъ; и послѣ, щомъ престигнатъ, относителнѣтъ актове ще са предаджатъ на имѣющытъ запискытъ, а тѣ ще са зематъ и проваждатъ на Кассата на Императорскытъ вакуфи.

Онѣзи, които ще зематъ за пръвъ пътъ какъто са по горѣ каза вакуфски актове, съразмѣрно съ вида и стойността на мястото, което притежаватъ, ще платятъ отреденото даждie, еще же, и три гроша за стойност на хартія, и единъ грошъ за писанье; а имѣющытъ дѣйствителни документы, т. е. актове, на които печатътъ е припознатъ, и като желаятъ да ги промѣниятъ съ новы, ще заплатятъ само три гроша за стойност на хартія, и единъ грошъ за писанье, и зематъ новы вакуфски актове; сѫщо и притежателите на актове, които сѫ на чело украсени съ Императорската *Tugra*, и издадени отъ Кассата на Императорскытъ вакуфи, като искатъ да зематъ други, защото първите сѫ достигнали за неупотребяванье, трѣба да заплатятъ три гроша за стойност на хартія, и единъ грошъ за писанье, за да си зематъ новы актове.

Къмъ извѣстителя владѣніето на вакуфски земи, притежавани съ незнаиньето на надлежния вакуфъ, ще са даватъ за извѣстяваньето по петь на 0/0-тѣ отъ продажбата чрезъ публично наддаванье на земитъ; еще же и на извѣстителя за градски стежанія, на които сѫ липцил притежателитъ, а владѣніето имъ принадлежи на вакуфа, ще са дава вѣзмездie по петь гроша на хылядата.

Земанитъ даждia, какъто и тритъ гроша, за стойност на хартія, и единътъ грошъ, за писанье, ще са забѣлѣжватъ въ издаваниетъ къмъ притежателите записи, и пито ботка друго иѣщо ще са зема. Ако ли иѣкой дързне да земе иѣщо побче отъ тѣзи отредени, ще са подлага на строго наказаніе.

Колкото сѫ са издали до сега изъ областитъ, като сѫ са зели даждията и замѣната, привременни записи, надпечатени съ вакуфския печатъ, за да послужатъ доро са испроводїтъ отъ страна на Кассата на Император. вакуфи актоветъ, които ще са издаджатъ за притежателитъ на градски и земленни стежанія отъ тука, не е нужно да са замѣстїтъ съ испроводенитъ въ послѣдне време напечатени записи, но да оставатъ у притежателитъ си, и да са считатъ какъто и до сега дѣйствителни, доро престигнатъ актоветъ, които ще са проводїтъ отъ Кассата на Император. вакуфи.

Като премине нѣкое стежаніе, было градско или земленно, отъ баща или отъ друга страна на чадо или на другъ нѣкой наследникъ, ако той не го завладѣе чрезъ надлежното Началство, щомъ премине стежаніето върху му, но по късно призове на помощь пеговото законно дѣйствіе, или когато ще го продаде, подлага са подъ глоба да плати двойно даждіе.

Отъ проглашеніето на настоящето оглашеніе, каквто са разтълкувателно вижда въ наставленіята къмъ вакуфскытъ управители, ако, като нѣма нѣкое отъ законнопрѣထъ препятствія, лишенытъ съвършено отъ актове не поискватъ таквызи, а притежающытъ съ сплата на документы неиздадени отъ попечителитъ не промѣнѣжъ тѣзи документы съ изыскванытъ отъ Закона, въ разстояніе на годишниятъ срокъ, които отъ тѣхъ трѣба да платятъ даждія, ще платятъ двойно, а притежателитъ на земи, за които са изысква съразмѣрна замѣна, земитъ ще са продаджъ чрезъ публично надаванье.

За туй стана и са обнародва настоящето оглашеніе, щото съкѣй да земе понятіе отъ горнитъ постановленія, и навреме да са съобрази еъ тѣхъ.

ИЗЪЯСНТЕЛНЫ ПОСТАНОВЛЕНИЯ

3 А.

СЪЧИНЯНИЕ НА ПЕЧАТЕНЫ ТАБЛИЦЫ ЗА ВАКУФЫТЪ.

(25 Рамазанъ 1,281.)

Основнитѣ узаконенія за посветенитѣ земи, спорѣдъ Императорското желаніе като са съгласяватъ съ прогласенія, въ началото на мѣсецъ Зилхидже 1,274 лѣто, Законъ за земитѣ, понеже сѫ въ дѣйствіе и до сега, а обязанноститѣ и сичкытѣ дѣйствія на чиновницитѣ надъ вакуфскытѣ земи колкото е възможно ще иматъ като основаніе началата за царскытѣ земи; а подырь написанія сега уставъ за записнитѣ таблицы, които ще са издаватъ изъ областитѣ за тапійтѣ, става нужда да са распоредїтъ съразмѣрно и изыскванитѣ за вакуфскытѣ актове, които ще са издаватъ за въ бѫдущее. Слѣдователно зе са мѣрка да са издаватъ отъ вакуфскытѣ управители напечатены таблицы, вмѣсто привременитѣ до сега записки (*ilmi-haberi*), къмъ притежателитѣ на покрыти и други стежанія, доро престигнатъ испроважданитѣ отъ Кассата на Императорскытѣ вакуфи принадлежащи актове. А за даденитѣ до сега привремени записи, като имъ са е зело опредѣленото даждіе и замѣната, никакъ не са ~~изисква~~ да са замѣстїтъ съ новитѣ печатены таблицы, но за тѣхъ, като са изысква за въ бѫдущее да са издаватъ нужнитѣ актове, за туй са написаха настоящитѣ постановленія, които по ясно опредѣляватъ дѣйствието за този предметъ на надлежнитѣ чиновници.

Членъ първый.) Записнитѣ таблицы, за които става думата, ще са подвържатъ и съставятъ книга; а сѣка отъ тѣзи книги, нумерувана особно за сѣкой вакуфскій управитель ще съдържа 200 записи, пъкъ сѣка записка три таблицы. Записнитѣ въ сѣка книга начинаятъ да са нумеруватъ на лѣва страна

отъ № 1 наредъ до 200. А за съвършено научванье на начина, спорѣдъ който трѣба да са употребѣхтъ тѣзи таблицы, проводихъ са до сѣкій вакуфскій управител по десетъ такъви, като образцы, различно съчинени, и подъ особни нумери; проводи са и образецъ на каталога, който ще са поднася на Кассата, и който трѣба да са окончава съ изложение на мѣстната Съвѣтъ.

Чл. 2.) Било са касаело до продаванье или до прехвърлянѣе на стежанія вакуфски, било са касаело до издаванье на актъ за оногози, който нѣма такъви, било въ случай до замѣстванье на ветхъ актъ съ новъ, съ една речь, спорѣдъ означеныя въ образците случаи, и въ тритѣ таблицы на записките, при речта «Санджакъ» ще са написва името на санджака, а при речта «Каза», името на казата, въ окрѫжietо на която са намѣрva мѣстото; ако ли тѣ зависи отъ *нахїя*, какъто въ първия, третия, четвъртия, петия, седмия, деветия и десетия образецъ, до речта «нахїя» ще са турѣкъ «около *нахїята*», или «*въ нахїята мѣстото, което са назовава той*» (името му); ако ли лежи въ предѣлътъ на пѣкое село, какъто са показва въ втория, шестия и осмия образецъ, при речта «село», името на селото; а отъ лѣва страна на туй мѣсто, тамъ дѣто въ образците е назначенъ пumerътъ за забѣлѣжването на ветхъ актъ, ако има актъ издаденъ спорѣдъ новия редъ, ще са назначава пumerътъ на забѣлѣжката, който носи онзи актъ. Послѣ, до речта «Надзирателство», ако вакуфътъ, отъ който зависи реченото стежаніе, като са намѣрva подъ надзирателството на двата свещенни града, принадлежи на категоріята на управляванытъ отъ тѣхъ, ще са написватъ, какъто въ втория, седмия и осмия образецъ, речитѣ «*управляванѣ отъ двата свещенни града*»; ако ли е той отъ просто наблюдаванытъ, ще са написватъ, какъто въ първия образецъ, речитѣ, «*наблюдаванѣ отъ двата свещенни града*»; но ако вакуфътъ, като са намѣрva подъ надзирателството на Императорските посвещенія, принадлежи на реда на управляванытъ отъ Министерството на Евкафа, какъто въ третия, четвъртия и

шестыя образецъ, ще са напишатъ речитѣ «управляванѣ отъ Министерството на Императорскытѣ посвѣщенія»; ако ли въ реда на наблюдаванытѣ, какъто въ петыя, деветыя и десетыя образецъ, ще са напишатъ речитѣ, «наблюдаванѣ отъ Министерството на Императорскытѣ посвѣщенія». При речьта «благотворни заведенія», ако има познаты заведенія на вакуфа, какъто са показва въ вторыя, третія, петыя, шестыя, деветыя и десетыя образецъ, ще са забѣлѣжи кои сѫ тѣ и дѣ лежжатъ; а при речьта «вакуфъ», какъто са вижда въ сичкытѣ образцы, името на вакуфа. Послѣ, до речьта «мѣсто» която е въ мѣстото на синорытѣ, какъто са вижда въ сичкытѣ образцы, ще са напишатъ настоящытѣ му истински синоры. На мѣстото «семе», ако са касае до земи, на които пространството са присмѣта чрезъ количеството на семето, какъто въ вторыя образецъ, до речьта «семе» ще са забѣлѣжи колко семе обнематъ земитѣ; ако ли до земи, за които са зема условието на дююмытѣ, какъто са вижда въ петыя, шестыя, осмия и деветыя образецъ, при речьта, «дююмы», ще са назначи количеството на дююмытѣ на земитѣ. Ако ли реченото стежаніе е отъ покрытѣтѣ, и е познато числото на аршинытѣ на мѣстото, т. е. въ означеный случай въ образцытѣ, първый, седмый и десетый, ще са напише, какъто въ тѣхъ, числото на аршинытѣ; ако ли, като е стежаніето отъ покрытѣтѣ, а не е познато количеството на аршинытѣ му, или ако са касае до гедикъ, какъто са показва въ образцытѣ, третій и четвъртий, мѣстото ще са остави празно. Послѣ, до туй мѣсто, отъ лѣва страна, на малката приградка що е отдѣлена съ чърта, ако реченото стежаніе е относително и до другъ вакуфъ, какъто въ първия и вторый образецъ, ще са забѣлѣжатъ речитѣ «относителенѣ на вакуфа назованѣалѣ», или «относителенѣ и на другъ вакуфъ». Послѣ, какъто въ образцытѣ, първый, третій, четвъртий, седмий и десетый, до речьта «сѣдържавющы» точно ще са означи що сѣдържаватъ. Послѣ ще са напълне надписаното мѣсто «видѣтѣ на мѣстото»; т. е., ако е мѣстото отъ десеткуванытѣ, какъто съ образцытѣ, вторый, петый и осмый, при речьта

«десеткувани» ще са напише «ниви» или «пáсища»; ако ли е отъ недесеткуванытъ, но по отсъченie, въ видъ на луката отстъпваны пáсища, или лозя, чифтелици, горы, мѣста на мѣлици, на гўмина (*арманы*), на кошары и на други таквызи, какъто въ 6-ия и 9-ия образецъ, при речта «отстъпваны по отсъченie» ще са забѣлжи речта «лозе» или «градина» или каквото и да е друго иѣщо; ако са касае до земи, или до мѣста зависящи отъ чифтелици, тогази, за показанie на зависимостта имъ отъ чифтелици, какъто въ образцытъ подъ № 2-ий и 6-ий, въ записнытъ таблицы на акта, въ малката отъ лѣва страна преградка ще са забѣлжи «зависящи отъ чифтелици . . . ». А въ записнытъ таблицы, които ще са съчинятъ за тѣзи мѣста на зданіята на чифтелици, като са напише, «место на чифтелици» при речта «отстъпваны по отсъченie» ако е чифтеликътъ отъ отстъпванытъ по отсъченie, или при речта «давани подъ наимъ», ако ли е той отъ даванытъ подъ наимъ, ще са забѣлжи еще въ речената преградка името на чифтелици. За стежанія, притежаваны съ двоенъ наимъ, какъто са показва въ 1-ия, 3-ия, 4-ия и 10-ия образецъ, като са напишатъ речитъ «кѫща» или «дюгень», ще са напише до тѣхъ и годишнійъ имъ наимъ. За ограды, хамамы, одаи въ ханове и за таквызи, вмѣсто кѫща или дюгень, ще са назначи «ограда, хамамъ, ханска одая». Послѣ предизложенытъ ще са напълне мѣстото, което е подъ надписа «причината за издалето на акта». Т. е., ако има ветхъ актъ, какъто въ образцытъ, 1-ый, 3-ий, 4-ий и 6-ий, ще са напише въ преградката за причината на изданието на акта речта «по замѣна»; ако ли са е пѣкъ изгубилъ актътъ, ще са напише, спорѣдъ 2-ия, 5-ия и 7-ия образецъ, речта «поради загубянието на акта»; ако ли е позната датата на изгубенъя актъ, какъто въ 7-ия образецъ, ще са назначи до речта «поради изгубянието на акта». Понеже са намѣрватъ въ владѣніето на вакуфыть много земи неразработени и неотстъпени, които са отъ време на време давать подъ наимъ чрезъ публично наддаванье, изыскванытъ за подобнытъ земи ще са назначатъ, какъто въ 8-ия образецъ, въ мѣстото

което е за причината на изданіето на акта, дѣто ще са напишатъ речитъ «за прѣвѣ пожъ сега». А въ случаѣ, когато нѣкой притежатель на покръти стежанія или земи, като е изгубилъ актоветъ имъ, бы поискалъ отъ вакуфа изданіето на новы актова, излага са тъзи случка какъто въ 9-ия образецъ, и са написва речита «зашото са е изгубилъ първиятъ актъ». На конецъ, въ записнитъ таблицы, които сѫ за промѣняванытъ актове, спорѣдъ 10-ия образецъ, ще са назначава туй обстоятелство въ мѣстото, което е за причината на изданіето на акта, като са напише речита «по промѣна».

Чл. 3.) Когато са касае до продаванье на земи, къщи и прочии, по напредъ ще са напълвѣтъ прилично мѣстата, за които означава 2-иятъ членъ, послѣ, какъто са вижда въ образеца подъ №. 1, при речита «продаванье» ще са написва името и прѣкорътъ на продавача и на баща му, и че продажбата е рѣшителна и неповратна; а дѣйствителната цѣна на реченото мѣсто ще са забѣлѣжва, спорѣдъ образеца подъ №. 1-ый, въ преградката, на която е надписано «замѣна на отстѣпваньето». За залаганье на нѣкое мѣсто, или за разрѣшеніе на залога, по-дьрь извръшваньето на сичкытъ, които са означихъ въ 2-ия членъ, послѣ, спорѣдъ 3-ия образецъ, ако са касае до залаганье, какъто въ този образецъ, ще са напише при надлежното мѣсто «продаде подъ условіе на (имерѣкъ), сынъ на (имерѣкъ)»; ако ли е за разрѣшеніе на залогъ, какъто въ 4-ия образецъ, ще са напише, сѫщо до мѣстото на продаваньето, «разрѣши залога на (имерѣкъ), ~~сынъ на (имерѣкъ)~~». А какъто са вижда въ тъзи два образца, въ двѣтѣ обстоятелства зетытъ пары ще са забѣлѣжатъ при речита «замѣна на продажбата», ако ли са е заложило стежаніето, чрезъ условіето «зетата замѣна», ако ли са е разрѣшилъ залогътъ, чрезъ условіето «зетата стойностъ». А въ случаѣ на прехвърлянѣе на владѣніето на нѣкое мѣсто по наследственна причина, сѫщо, като са нацѣлниятъ означенитъ въ 2-ия членъ, ако реченото мѣсто произхожда отъ баща, спорѣдъ 2-ия образецъ, ще са напише «като умрѣлъ бащата на (имерѣкъ), сынъ на (имерѣкъ)»;

ако ли отъ майка, или, касающе са до земи, които съ произлѣзли отъ сынъ или отъ дъщеря, тѣ ще са забѣлѣжва пакъ по сѫщія начинъ, а послѣ ще са назначава и *датата* на умираньето; прицѣнената стойност ще са написва до речта «*по прицѣнение стойностъ*».

Чл. 4.) И въ записнытѣ таблицы, ще са даджть на имѣющытѣ право за тапія, като са испълнѣйтѣ означенытѣ въ 2-ия членъ формалности, послѣ, съгласно съ 5-ия образецъ, ще са написватъ, тутакси при напечатената речь «*право за тапіята*» името на умрѣлъя, *датата* на смыртъта му, и степеньтъ на неговото родство къмъ имѣющія правото за тапіята; тѣзи като са напишатъ, ще са забѣлѣжва до мѣстото на съразмѣрната замѣна, опредѣлената отъ безпристрастни свѣдущи прицѣнители замѣна на тапіята.

Чл. 5.) Колкото за отстѣпванытѣ чрезъ публично наддаванье мѣста, които съ преминжли безъ никое ограниченіе въ владѣнietо на вакуфа, какъто са вижда въ 6-ия и 7-ия образецъ, ще са забѣлѣжва, при речта «*преминжли въ съвръшенното владѣніе на вакуфа*», какъ съ преминжли въ туй владѣніе, т. е., че иѣма имѣющы право за тапія, или че сѫществующытѣ таквици съ са оттеглили отъ тѣхното право, а въ мѣстото «*публично продаванье*», получената замѣна чрезъ публичното наддаванье. Ако са касае до неразработена и не-отстѣпена вакуфска земя, която чрезъ публично наддаванье са е дала подъ наимъ на наддавачя, съгласно съ 8-ия образецъ, полученыйтъ наимъ ще са забѣлѣжи въ мѣстото на публичното продаванье.

Чл. 6.) Въ мѣстото на което ще са напише името на бѫдущія притежатель ще са назначи името, прѣкорѣть, занятіето на лицето, което ще земе въ владѣнietо си каквото и да е стежаніе, покрито или нѣ, какъто и името и прѣкорѣть на баща му.

Чл. 7.) Даждіята, които ще са зематъ спорѣдъ подробнытѣ за туй наставленія, ще са написватъ въ мѣстото на даждіята, съгласно съ 1-ия, 2-ия, 3-ия и 4-ия образецъ, а отъ

лѣва страна на него място, въ мястото, което е подъ надписа «на хылдата», ще са прилага «по колко на хылдата» съ съкрайници полученытъ даждія. Земанытъ по три гроша за съкрай актъ ще са забѣлѣжватъ въ надписаното място «стойностъ на хартія». А сѫщо земанытъ гропъ за съкрай актъ ще са забѣлѣжва въ мястото, на което е напечатано «писалищно даеждіе». Ако ли отъ наимытъ, или отъ количеството което ще са плаща по отсъченіе има еще нещо несъбрано, по времето на продаваньето или на прехвърлянъето като са разглежда смѣтката, ще са зема, и, ако е отъ наимъ, ще са написана въ мястото на наима, ако ли е отъ по отсъченіе, въ мястото на определеното по отсъченіе количество. За стежаніята, на които владѣніето е преминжало на вакуфа, ще са забѣлѣжва само стойността на хартіята и писалищното даждіе. А спорѣдъ изложенія въ сичкытъ образци начинъ, даждіята, събираны прилично, ще са забѣлѣжватъ въ мястото на суммытъ; отъ лѣва страна на туй място, подъ речта «нумеръ на вмѣстяваньето въ тефтеря на приходытъ», ще са напишатъ нумерътъ, подъ който сѫ забѣлѣжени въ тефтеря, който ще са проводи заедно съ тѣзи таблицы на Кассата.

Чл. 8.) Подыръ извръзваньето на сичкытъ горѣозначени, като са допълніятъ, какъто видѣхъ и трите записни таблицы въ първото празно място между долпъти на дѣсната таблица чрты, спорѣдъ образеца, ще са забѣлѣжва видѣть на стежаніето до което са касае, и, ако то принадлежи на много лица, какъто въ Зелен образецъ, еще ще са забѣлѣжва и чилото на дяловетъ. А въ второто ще са написана името на бѫдущія притежатель, и на баща му. А подъ запиенътъ таблицы, какъто на онѣзи, която ще са проводи тѣй и на онѣзи която ще остане на кочана, въ лѣвата таблица ще са забѣлѣжатъ различнътъ количества, които ще са задържатъ по мястно. Тѣй, за продаванье, за прехвърлянъе, за залаганье, за разрѣшеніе на залога, отдѣляваната пета часть отъ принадлежащія на Кассата дялъ отъ даждіята, сирѣчъ отъ половината даждія, като са назначава въ 2-рата таблица на съкрай

образецъ съ речитѣ «*задържаваната помѣстно пета часть за управителя и пр.*», и чрезъ бераты опредѣленытѣ отъ древне време за настоящытѣ попечители, писари и бирницы дялове като имъ са предаватъ, съкѣй ще са забѣлѣжи на мѣстото си, спорѣдъ изложенытѣ въ образцытѣ; ако ли въ тақвази случаи, за продаванье и пр., стане нужно да са задържатъ и даджътъ помѣстно количества отъ наимы и мукаты получены, тѣ като са задържатъ ще са забѣлѣжжатъ въ мѣстата на наимытѣ и на количествата по отсѣченіе, а суммата имъ, спорѣдъ аритмитическытѣ правила като са съберес, ще са забѣлѣжи въ мѣстото на суммытѣ. А подырь написваньето и на датата, вакуфскытѣ управителъ ще ударїж печата си подъ мѣстото, дѣто е напечатано «*управителътъ на вакуфытъ*»; ако попечителътъ не е на лице, тѣ ще са забѣлѣжва. А за стежанія, на които владѣніето е преминжало на вакуфа, по-следствіе на смъртъта на притежателя имъ, безъ да е оставилъ наследникъ, който предобыва правото отъ прехвърлянѣ, задържанытѣ помѣстно за вакуфскытѣ служители дялове, като са забѣлѣжжатъ въ испроважданыя до Кассата каталогъ, никакъ не ще са забѣлѣжватъ въ таблицытѣ.

Чл. 9.) Подырь допълненіето на сичкытѣ горни забѣлѣжки, дѣсната таблица, т. е. онѣзи на която е написано «*Министерството на Императорскытѣ вакуфы*», ще са отрѣзва отъ опредѣленото въ образца мѣсто, и дава на бѫдущія притежатель на стежаніето, за което е речъта; послѣ, втората записна таблица, сѫщо ще са отрѣзва; и ако има ветхъ актъ за стежаніето, ще са зашива о него, ако ли нѣма, тя ще са запазва особно. А съ исключеніе на таблицытѣ за стежаніята, които ся преминжли въ владѣніето на вакуфа, сичкытѣ други въ разстояніе на единъ мѣсецъ съчинени записни таблицы, зашиты заедно съ ветхытѣ актове, ще са испроваждатъ направо до Кассата, съдружени съ каталога на приходитѣ, който са окончава на изложеніе отъ Съвѣта. И отъ този каталогъ са проводи образецъ, спорѣдъ който ще са съчинѣжтъ каталогозытѣ на приходитѣ, които (каталозы) ще са проваждатъ на Кассата.

Колкото са касае до записнитѣ таблицы за преминжлътѣ на вакуфа стежанія, тѣ ще са поднасятѣ презъ сѣко тримѣсечie заедно съ подробенъ тѣфтеръ.

Чл. 10.) Като са отрѣжжатѣ, какъто са қаза двѣтѣ записи таблицы, третята имъ таблица ще остава на кочана, и ще са пази помѣстно, за да послужи и да са зема въ вниманиe по времето на словодаваньето, за което вакуфскытѣ управители ще предаватъ сичкытѣ таквъзи таблицы на своите намѣстници. Ако по времето на прехврлянъето лицава нѣкой кочанъ, то не ще са пріема, но ще са поднася изложеніе на Кассата. Ако ли са не съобщи работата на Кассата, и лицаванъето като са е пріело, отвѣтствеността ще остава върху лицето, което е пріело. Вакуфскытѣ управители еще сѫ длѣжни да предаватъ на своите намѣстници напѣлно образцытѣ на записнитѣ таблицы, които ще са съчиняватъ, изъяснителнитѣ постановленія, наставленіята, какъто и образца на каталога за приходытѣ.

Подпечатано отъ *Н. П. Феридб паша,*
Министръ на Император. Вакуфи.

4

НАСТАВЛЕНИЯ

ЗА ПЕЧАТНЫЙ ЗАПИСКИ (ИЛМИ-ХАБЕРЫ).

(15 Рамазанъ 1,281.)

За олесненіе на различнытъ дѣйствія, които са изыскаватъ за продаванье, за прехврълянье, и за прочійтъ законоизяснителны дѣла, касающы са до покрытытъ и прочіи вакуфски стежанія лежащы изъ областитъ, са зе въ послѣдне време една редовна мѣрка за да са издаватъ за въ бѣдущее печатны записны таблицы, съгласно съ изъяснителнытъ за тѣхъ постановлени, отрѣзваны отъ испроводенытъ на съкадѣ напечатены тефтери. Настоящытъ наставления са касають до иѣкои иѣща, които са отнасятъ до този предметъ.

Членъ първый.) За въ бѣдущее на никого не ще са допости да притежава, подъ каквато и да е причина, вакуфски стежанія, покрыты и другы, безъ документъ, издаденъ отъ надлежния вакуфъ. Слѣдователно неимѣющытъ актове, или снабденытъ съ документы, издадены отъ друго мѣсто, а нѣ отъ вакуфа, ще са задължжть да зематъ отъ ново, които ще са надлежно издаджть. Колкото за туй ще ~~з~~полагжть приличното попеченіе сичкытъ чиновници.

Чл. 2.) Когато ще са даде иѣкому, по каквато и да е причина, актъ за покрыты и другы стежанія вакуфски, освѣнъ за даванытъ подъ наимъ противъ замѣна, ведиѣжъ за съкога предплащана, таблицытъ на относителнытъ записки ще са допълняватъ, какъто са показва въ прогласенытъ изъяснителни постановлени; а за колкото таквызи сѫ събрали въ разстояніе на единъ мѣсецъ ще са съчинява каталогъ спорѣдъ проводеныхъ образецъ, и проваждатъ на Кассата на Императорскытъ вакуфы, заедно съ потрѣбнытъ даждя и прочіи. Ако ли подобнытъ таблицы са задържжть по вече отъ единъ

мъсецъ и са не проводиътъ, вакуфскытъ управитель ще е отвѣтствененъ за туй.

Чл. 3.) Понеже получената сумма отъ наддаваньето, или съразмѣрната замѣна на даванытъ подъ наимъ покрыти стежанія и земи съ наимъ ведиъжъ за сѣкога плащанъ, е спорѣдъ прѣтъя редъ да са проважда на Кассата, но при сичко туй, спорѣдъ 45-ми членъ на Новия уставъ (*), събиранытъ отъ тамъ количества ще са забѣлѣжватъ въ тефтеря, който презъ сѣко тримѣсечie ще са проважда на Кассата, при тѣмъ за отстранение на сѣко случайно препятствіе въ кассиернытъ дѣла, освѣнь този тефтеръ ще са съчинява, спорѣдъ образеца, и единъ подробнъ за тѣхъ тефтеръ, допълненъ какъто и записнатъ таблицы, за когото означаватъ предидущытъ членове и заедно съ тѣхъ ще са проважда на Кассата на Императорскытъ вакуфи.

Чл. 4.) За продаванье или прехвърлянье ще са зема даждіе по петь на $0/0^{-\text{тб}}$, а за залаганье или за разрѣшеніе на залога, по два и половина на $0/0^{-\text{тб}}$; ако ли надлежащето стежаніе на тѣзи законоизѣяснителни дѣла са отиася до реда на десеткуванытъ, даждіето ще са присмѣтне върху цѣлата му стойност; ако ли до реда на даванытъ подъ наимы по отсѣченіе, сїмо върху стойността на земитъ. Когато ще са продаватъ мѣста, притежаваны съ двоенъ наимъ, даждіето което ще са зема ще е по три на $0/0^{-\text{тб}}$; а когато ще са прехвърлятъ, залагатъ или разрѣшаватъ залогътъ на такви и мѣста по единъ и половина на $0/0^{-\text{тб}}$.

Чл. 5.) Ако онзи, на когото по наследственна причина е преминжало владѣніето на стежанія покрыти и землини, не предизвика, щомъ са поеви правото му, исполненіето на означенытъ формалности, но по късно, или когато възнамѣрва да продаде реченытъ стежанія, ще са подлага подъ глоба да плати двойно даждіе.

Чл. 6.) Спорѣдъ прѣтъя въ послѣдне време, запретява са

(*) Глѣдай на страница 254-та.

за въ бѫдущее да са пише въ полытѣ на актоветѣ, но за сѣка работа трѣба да са издава новъ актъ. Даждјето, което ще са плаща за сѣкой актъ ще е по три гроша за стойностъ на хартія, а по единъ грошъ за писанье, и нищо по вече.

Чл. 7.) Като са изъеви и открые че, подырь смыртъта на нѣкого, който не е оставилъ наследникъ, унуждавањетѣ за тапія неговы земи сѫ са усвоили скрышомъ, спорѣдъ 77-на членъ на Императорскыя Законъ за земитѣ, ако тѣхнитѣ усвоитель има право за тапія, възлагатѣ му са земитѣ, противъ заплашанье на съразмѣрната замѣна по онуй време, т. е. когато са е открыло тѣхното усвоеніе. Въ случай когато са откаже, или ако усвоителътъ не е отъ имѣющытѣ право за тапія, реченытѣ земи са отстѣпватъ чрезъ публично наддаванье на наддавача. Но, спорѣдъ сѫществуващата сега система, отъ времето на испроважданьето по областитѣ на напечатенитѣ тѣфтери, до испълненіето на една година, ако безъ законно препятствіе, т. е. безъ да сѫществува достаточна и за одобряванье причина, която препятствува, какъто е причината на несъвършеннолѣтіето, на умоповреждањето, на обезумѣваньето, или причината на отсѫствието по чужды страни имѣющїйтѣ право за тапія не са представи предъ вакуфскыя управителъ за да поиска нужната записка за ~~изданіето~~ на акта, който ще са земе за земитѣ, които е скрышомъ притежавалъ, но са поеви по кѣсно, тогази са оставя на страна съразмѣрната замѣна, и земитѣ са изваждатѣ на публично наддаванье, и са принасятъ веднѣжъ на него противъ заплата на полученото отъ наддаваньето количество; и ако иска, давать му са, ако ли не ще, зема са отъ него записка че са е оттеглилъ отъ владѣніето имъ, и са отстѣпватъ да наддавача. Вакуфескытѣ управители сѫ длѣжни да обѣзвѣжтъ туй прилично, щото сѣкій да го научи.

Чл. 8.) Отдалеченитѣ необработени и каменливи мѣста отъ краишата на населенитѣ мѣста са отстѣпватъ даромъ, за да са обработїйтѣ и преобразїйтѣ на нивы, съ заплашанье само на три гроша, за стойностъ на хартія, и на единъ грошъ,

за написванье; но зауранытъ а останжли отъ послѣ необработени и безъ ступанинъ, не подлежжть на горията категорія, но са отстїпватъ чрезъ публично наддаванье на наддавача. Но защото и същытъ необработени каменливи мѣста за да са опытомїжъ и преобразїжъ на нивы, са изыскава да са издаде за туй позволеніе отъ надлежныя чиновникъ, спорѣдъ ясното опредѣленіе на 103-и членъ на Императорскія Законъ за земитъ, за туй отъ проглашеніето на настоящія Законъ, онѣзи които не сѫ зели отъ надлежныя чиновникъ позволеніе, но самопроизволно сѫ обработили и на нива преобразили мѣста, ще заплатїжъ съразмѣрната замѣна, която е была по времето на самопроизволното имъ завладѣніе и обработванье, за да имъ са отстїпїжъ земитъ за които е речта; но и туй постановленіе са приспособлява въ случаи когато, каквто са кѣза въ предидущія членъ, бы дошълъ презъ годината (когато не съществува законно препятствіе) притежательъ, и, като дадѣ горѣопредѣлената замѣна, поискъ принадлежаща актъ; въ противенъ случай, отстїпватъ му са земитъ противъ заплата на съразмѣрната замѣна въ настоящето време.

Чл. 9.) Чрезъ условіето «съразмѣрна замѣна», която ще са земе отъ имѣющытъ право за тапія за възложенитъ имъ земи, не разумѣвамъ приносваната чрезъ публично наддаванье, или даваното отъ нѣкого количество безъ наддаванье, но дѣйствителната имъ стойностъ, опредѣлена по прицѣненіето на безпристрастни свѣдущи прицѣнители, по сравненіе съ други таквызи земи; слѣдователно противозаконно е да са изваждатъ на публично наддаванье располагванытъ отъ вакуфа за проданъ земи, които ще са отстїпїжъ на имѣющытъ право за тапія, но отъ друга страна, понеже съразмѣрната имъ замѣна е имущество, принадлежаще законно на вакуфа, за туй свѣдущытъ прицѣнители, ако, като сѫ са подмамили съ пары, или по друга причина пристрастно принесли, та прицѣнїжъ по лицепріятіе (*за хатъръ*) а не спорѣдъ дѣйствителната имъ стойностъ, ще са накажжъ спорѣдъ постановленіята на Императорскія наказателенъ Законъ. И вакуфскытъ управители,

и административнѣтъ Началства ще са особно отвѣтственни за туй. Туй начало ще са сѫщо приспособлява и когато ще са прицѣнява стойността на нѣкое стежаніе за земанье на даждіята поради продаваньето или прехвърляньето.

Чл. 10.) Понеже не сѫществува право за тапія за покръти стежанія, притежаваны съ двоенъ наимъ, за туй онѣзи отъ тѣхъ, които изцѣло пременуватъ въ владѣніето на вакуфа ще са прицѣняватъ изважданы на публично наддаванье, какъто ставаше и до сега. Хановетъ, хамамытъ, дюгенитъ, оградытъ и подобнытъ стежанія, които не преминуватъ изведенѣжъ на вакуфа, когато нѣкоя тѣхна часть, голѣма или малка, става за продаванье, сѫщо ще са изважда за проданъ чрезъ публично наддаванье; но кѫщытъ са исключаватъ отъ туй правило, защото, като лицца притежателъ на нѣкоя тѣхна часть, тѣзи части не може да са продаде чрезъ публично наддаванье, но са дава подъ наимъ на другытъ съучастници, по предварително прицѣненіе на стойността й чрезъ свѣдущи прицѣнители.

Чл. 11.) На онѣзи, които доказано сѫ придобили владѣтелно право, спорѣдъ 78-ия членъ на Закона за земитъ, т. е. на притежающытъ нѣкое стежаніе до десетъ години, безъ испомежду да са е оспорило отъ нѣкого владѣніето, и на основаванытъ на законна владѣтелна причина, каквато ~~е~~ причината на прехвърляньето, на продаваньето отъ другого, или на онѣзи на отстѣпваньето отъ страна на отреденытъ за отстѣпваньето на земитъ, на подобнытъ, ако нѣматъ на рѣцѣ актъ, какъто и на притежателитъ на вакуфски земи, които сѫ зели хюдженетъ за лозитъ, за зданіята и за дърветата, които лежатъ въ тѣхъ, и зависїтъ отъ тѣхното ступанство, но нѣматъ актъ за земитъ, ще имъ са дадѣ такъвзи противъ заплатата на даждіето за продаваньето; но сѫщо и върху тѣхъ са приспособлява, което казахмы за годишния срокъ, т. е., ако оставїтъ безъ законно препятствie да истечѣ туй временно разстояніе безъ да поискѣтъ принадлежаща актъ, отъ послѣ ще са подложатъ подъ заплашанье на двойно даждіе.

Чл. 12.) Онѣзи, които иматъ дѣйствителенъ ветхъ актъ, подпечатанъ съ печата на вакуфскыя попечитель, а пѣкъ желаѧтъ да го промѣнѧтъ съ новъ, ще зематъ такъвзи за градскытъ и землены стежанія, които сѫ въ тѣхно владѣніе, като заплатятъ само три гроша за стойностъ на хартія, и единъ грошъ за написванье. Но неподпечатенътъ, или съ непознатъ печатъ подпечатенъ актовѣ, не са считатъ дѣйствителци и здравы, а притежаванытъ по основаніето на такви актове земи са о-приличаватъ на притежаванытъ безъ актове; щото, ако владѣтелното за тѣхъ право е дѣйствително и доказано, ще са издава принадлежащійтъ актъ, като са заплати законното даждіе, и стойността на хартіята, и за написваньето; но ако не е доказано придобытото владѣніе, тогазъ ще зематъ мѣсто постановленіята за скрышомъ притежаванытъ земи.

Чл. 13.) Онѣзи, които сѫ изгубили своите актове, а пѣкъ могжтъ да докажатъ изданіето имъ отъ архивытъ, дѣлжни сѫ въ разстояніе на една година да земятъ новы; ако ли незематъ въ разстояніето на годината, ще заплатятъ законното даждіе, и снабдятъ съ другы. Какъто отъ онѣзи, които на време сѫ поискали актоветъ за владѣніето си, тѣй и отъ онѣзи, които сѫ по случай оставили да промѣнѧтъ своите дѣйствителни, но ветхы документы, като са зематъ три гроша за стойностъ на хартія и единъ грошъ за написванье, ще са допълняватъ, спорѣдъ введенія въ послѣдне ~~време~~ редъ, нужнѣтъ напечатены записны таблицы, и ще са проваждатъ на Кассата на Императорскытъ вакуфи. Но промѣняваньето на ветхытъ актове съ новы зависи само отъ исканьето на тѣхнитъ притежатели.

Чл. 14.) Какъто за продаванье на неподѣляванъ дялъ отъ общепритежаваны земи трѣба да са забѣлѣжва, въ мѣстото на продаваньето на напечатенытъ таблицы, нанравеното предложение на съпритежателя за придобыванье на този дялъ, като са зема и записка, за случайното му отказванье, тѣй и въ случаѣ на подѣляванье на земи съдружественно притежаваны, за които 15-мѣтъ членъ на Импер. Законъ за земите опредѣлява, че ще са подѣляватъ праведно, трѣба да са показва, въ сѫщото

мѣсто на реченытъ таблицы че сѫ са подѣлили праведно и съгласно съ Закона. И посль ще са издаватъ новы актове за притежателитъ.

Чл. 15.) Ако отъ мѣста, притежаваны по основаніето на единъ или по вече актове, са отдѣлъ или продадѣ нѣкоя часть, ще са издаватъ, какъто за сѣко продаванье, записки (*илмакабери*) къмъ купувачя, а ще зематъ мѣсто и сичкытъ други дѣйствія. А когато отъ туй отдѣленіе на частъта са случи измененіе на синорытъ и на количеството на дююмытъ, които сѫ означени въ ветхытъ актове, и тѣ актове ще са промѣняватъ.

Чл. 16.) Онѣзи, които послѣдствіе на введенія сега редъ зематъ печатни таблицы, отрѣзаны отъ триличнытъ книги, ако възнамѣрватъ да продадѣтъ придобытытъ мѣста, доро не сѫ престигнжли тѣхнытъ актове, които сѫ са проводили отъ Кассата на Императорскытъ вакуфи, първомъ ще са зема законното даждіе за продаваньето, и послѣ ще са дава на новия купувачъ нова записка, а онѣзи що е у продавачя, ще са прилага въ втората таблица на дадената нова записка къмъ реченыя купувачъ, и проважда на Кассата на Императорскытъ вакуфи. А въ мѣстото, което е подъ надписа «причина за изданіето на акта», на новытъ печатни таблицы са ще забѣлѣжва че, «като не е еще престигнжлъ учакваныйтъ актъ отъ страна на Императорскытъ вакуфи, ветхата за него записка са проводи притворена». А въ случай, когато, доро не е престигнжла на Кассата новата таблица за която е речъта, са е проводилъ съчиненійтъ вече актъ спорѣдъ проведената преди него ветха записна таблица, този актъ ще са задържа помѣстно, и послѣ, като дѣде актътъ, който ще са съчини спорѣдъ новата таблица, той ще са дава на купувачъ, а задърженыйтъ какъто по горѣ, издаденъ отъ напредъ, ще са връща на Кассата на Императорскытъ вакуфи, съдруженъ съ зетата записка отъ купувачъ. Сѫщытъ формалности ще са приспособяватъ и когато притежателътъ на записката умре, доро не е престигнжъ на рѣцѣте му приналежащиитъ актъ.

ПОСЛѢДЕНЬ ЧЛЕНЪ.

Ако са породи нѣкое недоумѣніе за приспособляваньето
на тѣзи новы постановленія, нека са поискатъ нужнѣтъ наста-
вленія отъ Касата нѣ Императорскытъ вакуфы.

Подпечатано отъ *H. P. Феридз паша,*
Министръ на Император. вакуфы.

ОБРАЗЪ НА ХАТТИ-ХУМАЮНА.

«ДА БѢДЕ СПОРѢДЪ СЪДЪРЖАНІЕТО.»

УСТАВЪ

ЗА ОПРЕДѢЛЯВАНЬЕ НА СЪДЕБНЫ ДОСТОИНСТВА.

(16 Реджеб 1,271 — 29 Марта 1,855 л.)

Членъ първый.) Отъ древие време бѣ обычай да са събирать Казаскеритѣ (вѣрозаконитѣ върховни сѫдіи) Румелійски и Анадолски четири пѫти презъ годината на обще засѣданіе (*Дивап*), въ което да раздаватъ съдебни достоинства на просителитѣ по Іерархическій редъ. Обаче, поради възвышаванитѣ на таквызи службы за по скорото имъ установяванье, за въ бѫдущее реченытѣ засѣданія ще са събирать дважъ въ годината, т. е. въ началото на месецъ Мухаремъ и Реджебъ, и въ тѣзи засѣданія ще ставатъ опредѣляваніята спорѣдъ обычая, а другитѣ двѣ са изоставятъ доро доде възвицамѣрваното умаленіе на времето, подыръ ~~което~~ ще застѣпватъ службытѣ си, онѣзи що са опредѣляватъ. Просителитѣ на съдебни службы, когато са представятъ предъ засѣданіята дѣлъни сѫда представятъ документитѣ що дѣржатъ, за да са възложатъ на *Фетваханата*, и да са разгледа ако принадлежатъ или не на притежающа гы; а отдалеченитѣ около педнадесетъ години отъ съдебната служба вече не ще са връщатъ въ нея.

Чл. 2.) Какъто бѣ обычай до сега за възвицамѣрвающитѣ да постѣпѣтъ въ съдебното поприще помощници (*мюлезимы*) да даватъ испитаніе подыръ окончаніето на засѣданіята, и тѣй да получаватъ съдебна служба, и за въ бѫдущее, като са разиждатъ събирали съдебните дважъ прѣзъ годината засѣданія, ще

са подлагатъ подобнытъ подъ узаконенытъ испытанія, и на онѣзи изъ помежду тѣхъ, които покажутъ примѣрна способность ще са допрощаава да влѣзватъ въ сѫдебныя путь, и да имъ са отстѣпватъ сѫдебны служби.

Чл. 3.) Въ испытателната комиссія, която ще работи по-дьрь окончанието на засѣданіята ще зема участіе като *Надзоратель* единъ отъ имѣющытъ званиченъ степень, нарочно испроводенъ отъ Н. В. Шеих-ул-исляма.

Чл. 4.) Освѣнь службытъ, които ще са отстѣпятъ на помощницитъ поддьрь реченытъ двѣ испытанія, не са допрощаава да са отстѣпватъ отъ начало, было послѣдствіе на испытаніе, было безъ испытаніе, на способенъ или неспособенъ, службы отъ първая или вторый степень, или другы по высоки, или да са прибиратъ лица въ сѫдебния клонъ. Туй възбра-неніе ще бѫде за въ бѫдущее толкози строго, колкото е было и въ преминжалото време.

Чл. 5.) Забѣлѣженійтъ за да са нареди на нѣкоя сѫдебна служба, отъ който степень и да е, като му настане опредѣленото време, и я завземе, и употреби възложеното начало споредъ опредѣленіето му, той доро са не освободи отъ нея, не ще може да са примѣстява на друга по высока. Подобно примѣстяванье, понеже са възбрали въ послѣдното време чрезъ Императорска заповѣдь, затуй тѣ никакъ не ще са допрощаава за въ бѫдущее.

Чл. 6.) Името, прѣкорътъ и отечеството, и опредѣленото време за нарежданье на службытъ, що ще са отстѣпятъ на онѣзи помощници, които по испытаніето са покажутъ спо-собни, и които ще постѣпятъ съ сѫдебното поприще, ще са забѣлѣжватъ ясно въ два каталога, които ще подписватъ и подпечатватъ какъто Т. П. Казаскерытъ, тѣй и Надзоратель на испытателната комиссія който е присѫтствуvalъ при нея по особна заповѣдь. Тѣзи каталоги ще са предаватъ на Н. В. Шеих-ул-Ислама, отъ които единътъ ще са задържа, а други-тъ, като са одобри неговото исполненіе, ще са проважда до отдѣленіето на извръшваньето, и послѣ ще са начертаватъ съоб-щителниятъ записки (*тевджисѣ тескерлерій*) за опредѣленіята.

Чл. 7.) Опредѣленото време за притежаванье на отстѫпнътъ по засѣданіето службы, и името и прѣкорътъ на опредѣленытъ сѫдіи ще са забѣгъжватъ ясно въ два каталога, които като са подпишатъ и подпечататъ отъ Казаскерътъ, ще са поднасіжатъ на Шеих-ул-Ислама. Единътъ отъ тѣзи каталоги, подъръ одобреніето му за испълненіе, ще са проважда на отдѣленіето за извръшванье, и послѣ, като са съчини каталогътъ спорѣдъ дѣйствующія отъ древне време редъ, ще са поднасіж за да са украси съ образа на Хатти-хумаюна, и тогази ще са написватъ съобщителнътъ записки за назначеніята.

Чл. 8.) По нѣкога когато е нужно да са отстѫпятъ сѫдебни служби на онѣзи които слѣдуватъ сѫдебното поприще, и вънъ отъ събиранытъ какъто по горѣ засѣданія, тогази ще са написватъ два каталога за подобнытъ служби, които ще са отстѫпятъ отъ първия до послѣднія день на сѣкой мѣсецъ, съдържающы имената и времето за тѣхното притежаванье, какъто и имената и прѣкорытъ на онѣзи, що ще са опредѣлѣнътъ, и върху коя прозба са основаватъ опредѣленіята ; и като са подпишатъ и подпечататъ, какъто са къза въ предидущія членъ, и тѣ ще са поднасіжатъ на Н. В. Шеих-ул-Ислама, отъ които единътъ ще са задържа, а другытъ като са одобри и възложи отъ Н. В. Шеих-ул-Ислама на надлежното писалищце за испълненіе, слѣдователно ще са написватъ и съобщителнътъ записи.

Чл. 9.) Макаръ и да стана вече владѣюще начало да са дава продѣлженіе на по вечето отъ притежателитъ на сѫдебни служби, и на онѣзи които ще ги застѫпятъ послѣ опредѣлено време, но защото и тѣ става причина за увеличеніето на времето, което трѣба да премине за дѣйствителната служба на сѫдебнътъ чиновници, за туй за въ бѫдущее са допроща, въ случай когато става нужда за продѣлженіе, да са отстѫпва тѣ на притежателитъ на службите, и на онѣзи, на които е приближено времето на притежаваньето, когато е тѣ кратко ; но строго са забранява да са отстѫпва продѣлженіе къмъ онѣзи, на които времето на притежаваньето не е наближило да истечѣ.

Чл. 10.) За да са даде продължение на онѣзи, които притежаватъ или които ще застѫпятъ сѫдебни служби отъ горнитъ три степени (спорѣдъ сѫществуващето степенословие въ Румелското и Анадолското писалище), когато опредѣленытъ имъ срокъ е кратъкъ, допроцдава са да са продължи той до 16 мѣсеки най много; а къмъ имѣющытъ по долни степени, до испълнението на 12 мѣсека, но по дълъгъ срокъ са забранява да са дава. Тъзи мѣрка, понеже са удтвърди въ последне време чрезъ Импер. Заповѣдь, за туй и за въ бѫдущее ще е въ иѣлна сила и дѣйствіе.

Чл. 11.) За продълженіята които ще са даджть съгласно съ постановленіята на 9 и 10-ия членъ, ще са съчиняватъ и поднасятъ презъ сѣкой мѣсецъ, спорѣдъ опредѣленія въ 8-ия членъ начинъ, два каталога, отъ които единътъ ще са задържа, а другыятъ връща одобренъ отъ Н. В. Шеих-ул-Ислама, и посль ще са написватъ съобщителнытъ записи за продълженіята.

Чл. 12.) Съобщителнытъ записи за опредѣленіята и продълженіята на сѫдебните служби, които са направени по засѣданіята и вѣнъ отъ тѣхъ, като са напишатъ и подпечататъ, ще са поднасятъ на Н. В. Шеих-ул-Ислама, послѣ, като са сравнятъ съ каталогътъ, и подпечататъ отъ Н. Высочество, ще са връщатъ и предаватъ на които принадлежатъ. Ако ли са поеви нѣкой съобщителенъ записъ, който има дата по последня отъ проглашеніето на настоящія Уставъ и неподпечатъ отъ Н. В. Шеих-ул-Ислама, той ще са счита за недѣйствителенъ.

Чл. 13.) На сѣко едно име отъ означенитъ въ каталогътъ, които сѫ написани отъ Румелскія и Анадолскій Казаскеринъ за направенитъ опредѣленія въ продълженіето на тѣхното началство, и въ една край на относителнытъ съобщителни записи ще са туркъти номери. Сѫщо и въ каталогътъ на продълженіята, които ще са съчинятъ отъ какъ са дадѣ първото продължение, и въ тѣхнътъ съобщителни записи трѣба да са туркъти особни номери.

Чл. 14.) Когато ще става опредѣленіе на съдебна служба, было въ засѣданіе, было по вѣнчно предложеніе, ще са по-
лага успѣшно вниманіе за да са неопредѣляватъ человѣци на-
клонни на военното или гражданско поприще, или такви
които имать степени и пенсіи.

Чл. 15.) А по времето на опредѣленіята, които ще ста-
ватъ дваждь презъ годината въ засѣданіята и вънъ отъ тѣхъ
ще са зема колкото е възможно въ вниманіе экономіята, и
сичкытъ чиновници ще са стараѣтъ щото отстѫпванытъ
срокове за притежаваньето на съдебнитъ службы да сѫ по
редки и по кратки.

Чл. 16.) Отъ древне време бѣ обычай, когато паближа-
ваше времето по което опредѣленытъ на нѣкая служба ще я
застѣпѣтъ, да са снабдяватъ съ доказателни записи за испъ-
леніето на опредѣленото условие, които документы сега са про-
важдатъ съ призователи; но благоустроиштво на този пред-
мѣтъ понеже са счете достойно да са земѣ въ вниманіе, за туй
за въ бѫдущее опредѣленытъ какъто по горѣ, когато пабликова
истеченіето на срока, предварително ще поднасїтъ на върхов-
ното свещениосъдебно Начадство прозба, съ която ще приду-
жаватъ съобщителната у тѣхъ записка, и искатъ установлението
на службата си; прозбата, като са одобри отъ И. В. Шеих-ул-
Ислама, който ще забѣлѣжва да са разгледа въ архивытъ на
предидущытъ, и да са издыри за по напатъкъ, тогази ще са
възлага на Фетфаханата, дѣто ще са испытва прилично и
доказва чрезъ достовѣрни и свѣдущи лица, кой е подноси-
тельтъ на прозбата, кое е отечеството му, и ако дѣйстви-
телно му са е отстѣпила службата, която ще застѣпи по-
дѣръ истеченіето на опредѣленото време; послѣ, послѣд-
ствието на направеното издырванье като са изложи въ рече-
ната прозба, И. В. Шеих-ул-Исламътъ ще забѣлѣжва на из-
ложеніето заповѣдъта «послѣдствіе на тѣзи пека застѣпи
означеныйтъ службата», и тогази надлежното писалище ще
издава принадлежащата съобщителна записка за неговото у-
становление.

Чл. 17.) Ако надежниятъ притежателъ на службата не са намѣрва въ Цариградъ, когато определеното време за застѫпваньето на службата приближава, не му са допрощава да поддѣствува чрезъ назначениe на подибръ; но доро, спорѣдъ постановленiето на предидущия членъ, добре той самичакъ да са представи предъ надлежното Началство, въ забѣлѣжките за него що сѫ въ архивъти ще са забѣлѣжва че е отсѫствующъ; а на оногози що є подыръ него спорѣдъ реда ще са дава съобщителната записка за установленiето.

Чл. 18.) Въ отсѫствiе на надежния притежателъ, имающiй подыръ него право като застѫпни службата, спорѣдъ реда, ако подыръ туй дѣде другiйтъ, не ще са зема прозбата иу въ вниманиe доро не приближи истеченiето на определеното време за владѣнiето на другия; а когато тo приближи, тогази ще са извршватъ потрѣбнитъ послѣдствiе на подадената прозба, и ще са испълнява установленiето на просителя на реченната служба.

Чл. 19.) Ако е пужда да преминѣтъ петь или шестъ мѣсeca за да са допълни времето, по истеченiето на което са опредѣлило владѣнiето на службата, прозбата на поменjтыя за нейното получванье не ще са приема; но като останютъ само три мѣсeca, прозбата ще са дѣйствува спорѣдъ владѣющiтъ формалности, и ще са свршила съобщителната записка за установленiето.

Чл. 20.) Като приближава да истече времето прѣзъ което иѣкой притежава сѫдебна служба, ако отъ онѣзи, които ще я застѫпїтъ отъ послѣ, сѫ отсѫствующи първыйтъ, и вторыйтъ, и третыйтъ, ще са одобрява установленiето на четвъртия. Ако ли са не представи никой отъ тѣхъ, не ще са допрощава да са отстѫпни владѣнiето на отсѫствующъ, но ще са опредѣлява на реченната служба отъ ново едно друго лице съ доказана способность, макаръ и да нѣма еще степенъ.

Чл. 21.) Не трѣба да са установяватъ по благоволенiе на сѫдебни служби отсѫствующи, когато определеното време за владѣнiето е на свршака си, било чрезъ прозби и

изложенија на областните Началства, было особио поддържани и препоръчвани, но са изысква безъ друго самоличното им появление предъ надлежните Началства.

Чл. 22.) Написанытъ и подпечатеніи съобщителни записи за установленіето, пъсъдствіе па одобреніето отъ Н. В. Шеих-ул-Ислама, спорѣдъ формалноститъ на 16-ия членъ, ще са придржаватъ съ направенытъ вече изложенија за лицата, които ще са установїхтъ, и ще са поднасяхтъ на реченото свещенносѫдебно Началство; а посмъ, като са сравняхтъ съ изложеніята, ще са подпечатватъ по заповѣдъ на туй Началство, какъто и съобщителните записи за продълженіята и опредѣленіята, и тѣй ще са давать на лицата, на които принадлежатъ. А съобщителната записка, която са случи, нѣдырь изданието на настоящія Уставъ, да не са е подпечатила отъ реченото Началство ще са счита за недѣйствителна.

Чл. 23.) Понеже най първото условие за сполучваніе на исканото владѣніе е да са придружи въ подносьваната отъ искателитъ му прозба съобщителната записка на опредѣленіето, въ противенъ случай происхожда пай голѣмо сумнѣніе когато изыскваната съобщителна записка не са намѣрва въ рѫцѣтъ на искателя. Слѣдователно, когато иѣкой бы писалъ въ прозбата си че речената съобщителна записка са е изгубила, като са възложи прозбата на *Фетфаханата* за да са извѣршатъ потрѣбните издирванія и като са изнамѣри забѣлѣжката ѝ, *Фетфаханата* не ще са ограничава само въ издирваніята, що прави за поменѫтытъ, които сѫ снабдены съ съобщителната записка на опредѣленіето си, по еще ще испытва и извѣнредно въ случаи на изгубваніето на речената записка, какъ са е тя загубила; ако ли е изгорѣла въ пожаръ, кога са се случилъ пожарътъ; съ една речъ, доро са образува убѣжденіе за предмета, ще зема сѣко свѣдѣніе, и пыта по-дробно пай напредъ сѫщія интересуемъ, а посмъ и опѣзи достовѣрни свидѣтели, които могатъ да иматъ попятіе и ще са старае сѣкой начинъ да издиратъ работата.

Чл. 24.) Ако онзи, който проси своето установление на

съдебна служба, като са е препратилъ спорѣдъ реда на *Фет-фаханата*, са докаже че не е служилъ въ този клонъ, но е служилъ въ граждански или военни служби, или че има степень или пенсия, върху представляемото изложение Н. В. Шеихул-Исламъ ще решава зачертяваньето на забѣлѣжката за него отъ тѣттеря на съдебнитъ чиновници, тѣ като стане ще получава владѣніето на речената служба, спорѣдъ реда, забѣлѣженыйтъ подыръ него.

Чл. 25.) Съхранява са и за въ бѫдуще въ дѣйствіе постановленіето, което са въ послѣдне време утвѣрди по Императорска Заповѣдь, спорѣдъ която отъ обыкновенныятъ установления по съдебни служби да получватъ надлежнитъ *Казаскеры*, въ времето на които сѫ са тѣ извѣрили, по една мѣсечна заплата, а отъ отстѫпваньтъ на лица незабѣлѣжени за владѣнія, по двѣ мѣсечни заплаты най много, за обдържанье на разноскытъ на писалището на съобщителнитъ записки.

Чл. 26.) Вмѣстенитъ постановленія въ настоящія Уставъ, са касающи до сичкытъ писалища на съдебния клонъ, т. е до Румелійското, до Анадолското, и до Египетското, и сѫ исполнителни напълно и въ тритъ тѣзи писалища; но зашото въ Египетъ общытъ засѣданія, за които е тута речта, са събиратъ отъ древие време веднѣжъ презъ двѣ години, за туй ще слѣдуватъ и за въ бѫдуще да са събиратъ какъто и до сега.

ОБРАЗЪ НА ХАТТИ-ХУМАЮНА.

УСТАВЪ

ЗА НАИПЫТЬ СЖДЕБНЫ НАМѢСТИЦЫ.

Членъ. Първый.) *Наипытъ*, които испълняватъ сѫдебны дѣлности, са раздѣляватъ на пять класса, колкото отъ къмъ способностъта, степения и качествата имъ, и за съкрай класъ ще сѫ опредѣлены съразмѣрно съдалицата на тѣзи сѫдебни чиновницы. За въ бѫдущее сичкытъ които зависиѣтъ отъ нѣкой класъ ще са опредѣлѣтъ по съразмѣрните служби, а не по други, за другъ класъ назначены. Слѣдователно, понеже *Наипинѣтъ* не ще има право да поискъ служба, назначена за класъ по голѣмъ отъ онзи, на който той принадлежи, за туй ради съхраненіе на Устава, никой не ще отправя умоленіе или препоръка противни на него, ако ли са случи да стане нещо са пріема.

Чл. 2.) Уважаванытъ отъ *Молмытъ* и отъ Учителитъ, които єж дали въ службата си знакъ на тѣхното благоразуміе и способность, ще съставиѣтъ първи ~~классъ~~ класъ, а онѣзи *Молмы* и Учители, които сѫ подыръ тѣхъ колкото отъ кадъ способностъта си, и които въ сѫдебната служба сѫ отлични и достойни, и исповѣдано притежатели на сѣка къмъ туй поприще способность, ще съставятъ вторыя; третійтъ класъ ще са обраzuва отъ *Молмытъ* и Учителитъ, които не сѫ били въ сѫдебни служби, но сѫ са показали по испытаніята способни и достойни, и отъ по-долнитъ, спорѣдъ способностъта, отъ съставляющытъ вторыя класъ отлични сѫдии. Онѣзи що оставатъ по-долни отъ тѣхъ спорѣдъ преимуществата си ще са счетжатъ отъ четвъртия класъ; а на петыя ще са положатъ

онѣзи отъ четвъртая класъ, които сѫ надарени съ по малки качества, и които подырь испытаніята, за които става речь въ по долниѧ 12-и членъ, сѫ наклонни на Наипското поприще.

Чл. 3.) Пречисляваныйтъ въ единъ отъ горнитъ четыри класса, като е ималъ повѣденіе непорочно и добро дѣто са е бывъ намѣрвалъ като сѫдебенъ чиновникъ, и приспособленіето на Правото и другата си служба внимателно и точно като е испълнявалъ, безъ да е сторилъ недравды и злоупотребленія, подобныйтъ быво послѣдствіе на оставка, было подырь ис- теченіето на опредѣленото време, като са е освободилъ отъ службата, която е притежавалъ, има право спорѣдъ Устава, т. е. по одобрѣнето и дѣйствіето на Съвѣта, който ще са състави съгласно съ 11-и членъ, да са възвиси на по высокия класъ отъ онзи, на който са намѣрва, съразмѣрно съ степения съ който ще са награди.

Чл. 4.) Отъ първый класъ *наиплици* ще са счетажъ онѣзи отъ градоветъ, дѣто са намѣрватъ Вали, и онѣзи които сѫ равни съ тѣхъ по голѣмина; отъ вторый класъ, мѣстата, които сѫ сѣдалища на Санджацы, и оприличаванытъ на тѣхъ; отъ третий, онѣзи които поради значителността си са приближителни на другытъ отъ вторыя, й сѣдалищата на Санджацы, които сѫ доста отстранены; по-долнитъ отъ тѣзи ще са възведжъ на четвъртая, а онѣзи що сѫ подырь тѣхъ на петыя класъ.

Чл. 5.) Когато ще са опредѣли другъ *Наипинъ* вмѣсто притежающія пѣкоя служба отъ относителнитъ на горнитъ петь класса, ако равностепенитъ му не прiemатъ благодарно службата, ще са опредѣлява единъ отъ отличнитъ на по долниѧ класъ. При тѣмъ неговото опредѣленіе на по горна служба отъ степения му не доставлява нужда да са положи между сѫдебнитъ чиновници на по высокия класъ, но възвышеніето зависи само отъ сѫществуваніето на сичкытъ условія, които сѫ означени въ 3-и членъ на настоящія Уставъ.

Чл. 6.) Когато нѣкой отъ сѫдійтъ иска да отиде са- мичкъ на службата си, като е опредѣленъ той на пѣкой отъ

съдебвътѣ класове, а службата, която притежава, са отнася на този класъ, или на непосредствено подъ високъ, въ тъкъвзи случаи находданыйтѣ тамъ *Наипинг* ще са освобождава отъ нея, и ще са допрощава на съдията да усвои самичакъ речеяня класъ. Но, ако и да са случи да не е нареденъ на нѣкой класъ, като са докаже способността му въ извръшванье на службата, пакъ ще му са допрощава самичъкъ да застѫпи службата.

Чл. 7.) За *Наипытъ* по градоветѣ и мѣстата, които не сѫ отстранени са опредѣлява продълженіе на службата имъ 18 мѣсeca; а за онѣзи които сѫ въ отстранени градове и мѣста, 24 мѣсeca; подъръ истеченіето на туй време, ще са замѣстяватъ съ други; но замѣстяваньето не са допрощава доро не са измине годината, освѣнь послѣдствіе на оставка, или на упакванія, които правїжтъ нужно отстраненіето отъ служба на лицето, което гы е извидало.

Чл. 8.) *Наипытъ* за които са издьри че сѫ издали рѣшеніе, противно на свещенныя Законъ, за сѫдба, поднесена на тѣхъ, или отстранили отъ правия путь, по престъпленіе на постановленіята на наказателныя Законъ, и сторили злоупотребленія или сѫ са подкупили и направили други безчинія, не само че са свалятъ отъ службътѣ имъ, но са и наказватъ на законнѣтѣ наказанія.

Чл. 9.) Упакваніята противъ съдебни чиновници, ако са одобрѣжтъ въ място управлявано отъ Каймакамъ, ще са испытватъ отъ Мютесарифина въ съвѣтъ заедно съ изыскваната подробность, и заключеніето ще са поднася на Главныя Управителъ чрезъ званично изложеніе; послѣ, съвѣтътъ въ съдалището на Главното Управление ще издърва и той работата, и, ако обвиненіята сѫ истинни, и съгласни съ дѣлата, ще поднася приличното изложеніе; ако ли са отправятъ противъ *Наипинг*, който са намѣрва въ Санджакъ пакъ истыйтъ въ съвѣта на Главното Управление ще испытва работата подробно, и послѣ ще са съобщаватъ изыскванытѣ чрезъ изложеніе. И на конецъ, ако *Наипингътъ* въ съдалището на Главното Упра-

вленіе е предизвикаль упакваніята за повинно дѣло, съвѣтъ на Главното Управление ще съобщава работата дѣто трѣба.

Чл. 10.) Какъто ще са наказватъ Главныятъ Управители и другытъ административни чиновници и членовете отъ съвѣта, ако примѣлчаватъ и покрываютъ направенитъ отъ страна на свещенныятъ сѫдіи незаконни дѣла и угнетенія, когато са улиправдаватъ и страдаїтъ гражданытъ и подданициятъ на В-Славното Императорско правителство, тѣй и въ случай, когато отдаванытъ на сѫдебныятъ чиновници неправды са докажжатъ неоснователни, ще притеглядятъ върху си възлагванытъ отъ наказателния Законъ наказанія за наклеветяванье онѣзи, които сѫ са опытали да ги повредїтъ чрезъ пристрастни и лъжливи укоры.

Чл. 11.) Комиссія отъ членове, които ще са избержть въ върховното на свещено-сѫдебныятъ дѣла управление, ще опредѣли степени на способността и достоинството на сѣкого отъ принадлежащиъ на сѫдебния клонъ, и който пребыва-
ватъ въ Цариградъ, съ исключеніе на онѣзи, които сѫ вече притежатели на степени и на исповѣдана способность, тя просто ще надзира подложенитъ на испытаніе, и ще испытва неиспытанытъ; и съразмѣро съ този степенъ ще са забѣлѣжи
классътъ, на който сѣкай ще са положи, въ дипломытъ (*тес-кертата*) що сѫ у тѣхъ, или въ онѣзи що ще имъ са да-
дѣтъ, които ще са подпечататъ отъ Комиссіята, и послѣ ще са забѣлѣжатъ имената имъ въ каталога, който ще са съчини.
Колкото за съдебныятъ чиновници изъ областите, когато са извадїтъ отъ служба и дадѣтъ въ Столицата, ще са приглеж-
датъ и тѣ отъ Комиссіята, и забѣлѣжватъ въ каталога, като са подпечатватъ и дипломытъ имъ, въ които ще са забѣлѣжва при-
надлежащиъ класъ на сѣкого. Ако ли са случи пѣкой да е зель какъто и да е диплома за опредѣленіе, а пѣкъ никакъ нѣма право да са положи въ нѣкой класъ отъ сѫдебныятъ дипломата, която има той, ще са счита за недѣйствителна.

Чл. 12.) Свещенныятъ сѫдилища въ Столицата са счи-
татъ като училища за преуотовляванытъ за сѫдебното попри-

ще; следователно, желающы да послужатъ въ този клонъ, като съ вече ѿоритическо приготвены, ще са упражняватъ, при нѣкое отъ реченытъ съдилища, за да станатъ свѣдущи въ опыта, и да са обучатъ въ приспособленіето на правото и въ съчиненіето на съдебнытъ документы; и като получатъ отъ надлежния съдя подпечатано доказателство за времето, презъ което сѫ били стоили при нѣкое съдилище, и за способността и доброто поведеніе и правдолюбіе, което сѫ показали презъ туй време, ще поднасятъ прозба на Н. В. Шеих-ул-Ислама, и тъй ще са приематъ на испитаніе предъ речената Комиссія; безъ доказателството, не ще имъ са допроща да да-дятъ испитаніе.

УСТАВЪ

ЗА РАХТѢМЪИТЪ, КОИТО ЩЕ СА ОТЪ НОВО ПОСТРОЯВАТЬ
ПО КРАЙМОРИЕТО НА БОСФОРА.

(9 Реди-ул-Ахърб, 1280 — 31 Август 1,864 г.).

Членъ първый.) Онѣзи, които искатъ да направятъ рахтѣми (¹) по крайбрѣжіята на лежащытъ стежанія, при крайморіята на Цариградъ и на тритѣ му града: т. е. въ Босфора по Анадолското и Румелійско крайбрѣжіе до Фенеритѣ, въ Юскюдаръ до мыса на Фенеръ бахчѣ, и въ собственныя Цариградъ до Светаго Стефана и отъ двѣтѣ крайбрѣжія на Златныя рогъ до Кеатханата, предварително ще даватъ прозба на Министерството на общытѣ построенія, и по нейното основаніе ще са испроважда отъ страна на управлението на зданіята нароченъ чиновникъ, който ще начертава хартата имъ съгласно съ постановленіята за туй.

Чл. 2.) Опредѣляваныйтъ отъ страна на Министерството на общытѣ построенія чиновникъ е длѣженъ, въ случай, когато са види че отъ рахтѣмътѣ, които ще са построїтъ може да са причини иѣкоя повреда на съсѣдътѣ отъ двѣтѣ страны, да поискъ земе отъ тѣхъ записка, означающа съизволеніето имъ колкото за съзижданьето на рахтѣма, и да представи на управлението на зданіята.

Чл. 3.) Ако рахтѣмътѣ, на които направата са е поискала, лежатъ до правителственни стежанія, или съсѣдствува на правителственни зданія или на благодѣтелни заведенія, нужно е да стане споразумѣніе съ Началствата отъ които

(¹) *Rahmekъ* или *rakhmikъ* е зидъ, който са изградява по крайморіята въ водата, и посъсъ са пасъни съ моловъ и земи доро са изравни съ сушата.

тѣ зависѣхтъ, и да са издыри ако чрезъ тѣхното построеніе ще произлѣзе или нѣ нѣкоя тщета.

Чл. 4.) Ако са направи прозба за построеніе на рахтѣмы върху мѣста лежащи въ пристанището, като са издыри че никаква тщета не са причинявя нито частно нито общо, нужно е да са издыри че нито и на Арсенала (*Терсаната*) са причинявя нѣкоя тщета, чрезъ споразумѣніе съ него.

Чл. 5.) Като са сполучи, съгласно съ 2-ия членъ, съзволеніето на съсѣдѣтѣ отъ двѣтѣ страни колкото за съзижданьето на рахтѣмытѣ, ще са зема отъ Іржавиата Касса право за позволеніето по 30 гроша за сѣкой квадратенъ аршинъ, а освѣнь туй ще са зема и едно количество съразмѣрно съ петата часть отъ правото имъ за рѣшеніето.

Чл. 6.) За сѣкой квадратенъ аршинъ на рахтѣмытѣ, които ще са построїтѣ при общественнытѣ пѫтища, що преминуватъ предъ крайбрѣжнытѣ кѫщи и други стежанія, безъ да са въздигне на тѣхъ нѣкое зданіе, и съ цѣль да са отстѫпѣтѣ на общественныя пѫть, и за сѣкой аршинъ на рахтѣмытѣ, които ще са построїтѣ предъ крайбрѣжны кѫщи и други стежанія, предъ които не минува никой общественъ пѫть, съ цѣль за да са разшири предната страна на кѫщата, на която тогази са угољмиява и важностъта, ще са зематъ за право на позволеніе само по десетъ гроша, като са земи особно и петата часть отъ горното право, какъто са къзатъ въ 5-ия членъ, за разноски на рѣшеніето.

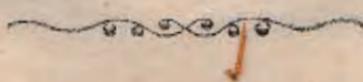
Чл. 7.) Когато, подъръ изминуванье на време, са рѣши да са съзида зданіе надъ рахтѣмытѣ, които сѫ са съзидали за горната цѣль, ще са зема останалото количество отъ 10 до 30 гроша, спорѣдъ 5-ия членъ.

Чл. 8.) Какъто за рахтѣмытѣ, които ще са построїтѣ съ цѣль да са оставятъ за пѫтя, що ще са образува или що са памѣрва между рахтѣмытѣ и задъ тѣхъ крайбрѣжни кѫщи и други стежанія, тѣй и отъ онѣзи, които ще са съзидали съ цѣль да са отвори пѫть само за обща полза, никакое право не ще са зема подъ никой начинъ.

Чл. 9.) Освѣнь правата за позволеніе и разносکытѣ за рѣшеніето, нищо друго не ще са зема отъ ступанина за го-дишнъ данокъ или за отсѣченъ (*мюеджелѣ-муаджелѣ*).

Чл. 10.) За рахтжмытѣ, които ще са съзидатъ предъ правителственнытѣ здания и свещеннытѣ благодѣтелни заве-денія само за благодѣтелна цѣль, не ще са зематъ подъ ни-кой начинъ нито правѣ разноски.

Чл. 11.) Рахтжмытѣ, които са правилятъ отъ ново, спо-рѣдъ 132-ия членъ на Закона за земитѣ, за да принадлежатъ на крайбрѣжнытѣ кѫщи, или на други стѣжанія, трѣба да са въобще стѣжанія на ступанытѣ имъ. Тѣзи рахтжмы като при-бавленія на съсѣднытѣ кѫщи и прочии стѣжанія, зависилютъ отъ тѣхъ като чисты собственны стѣжанія (*мюлкѣ*) или като посветены (*вакуфѣ*); т. е. ако лежащытѣ по тѣхъ крайбрѣжни кѫщи или други стѣжанія сѫ чисты собственни стѣжанія и рахтжмытѣ сѫщо ще са таквици, ако ли сѫ посветены, и рах-тжмытѣ са допрощаава да са съзидатъ за да са посветилятъ на този вакуфъ. Ако мѣстото което са напирва въ владѣнietо на ступанина е вакуфско, тогази числото на аршиниytъ на рах-тжма, спорѣдъ записката която ще са даде за туй отъ Ми-нистерството на общытѣ построенія, ще са запишѣ и приложи отъ Писалището на актоветѣ (*сенеджатѣ одасѣ*) въ документа (*темесюка*) на собственното му стѣжаніе, ако ли е мѣстото собственно стѣжаніе, ще са запишѣ въ *хюджестя* имъ отъ надлежното сѫдилище.

ПОСТАНОВЛЕНИЯ

ИЗДАДЕНЫ ПО ИМПЕРАТОРСКО ПОЗВОЛЕНИЕ ЗА ПРОДАВАНЬЕ НА ВОДЫТЬ,
КОИТО СА ПРЕВОЖДАТЬ СЪ КЮНКОВЕ ВЪ ЦАРИГРАДЪ И ТРИТЬ МУ
ГРАДА, И ЗА ЕДНА ПРИТУРКА НА ТѢХНЫЯ НАЙМЪ.

Забранява са съвършено за въ бѫдущее да са продава
отъ ново, подъ име «избытъкъ отъ щернитъ», вода, когато
тя не сѫществува.

Попеже текущыть воды въ хановетъ, въ кѫщицъ, въ ха-
мамытъ, и въ другытъ вакуфски зданія по нѣкога ставать рас-
полагваны за проданъ отъ Евкафа, когато мѣстата, които са
считатъ като прибавленія, оставатъ безъ притежатель, поради
туй са продаватъ сѫщо и даватъ подъ наимъ чрезъ публично
наддаванье заедно съ онѣзи мѣста, отъ които тѣ зависѣятъ;
а опредѣлената стойностъ на тѣзи воды като е какъто слѣ-
дува, сирѣчъ на текущыть въ Толханата и изъ окрѫжietо й,
за сѣкой масурѣ, 15,000 гроша, на четыридесетъ щерни
въ Царигръдъ, 12,000 гроша, на въ Халкалѣ, 15,000 гроша,
и на помѣстныты воды изъ Босфора, 10,000 гроша, стойността
на водата която ще са продадѣ, ще са опредѣля спорѣдъ гор-
нитъ, и забѣлѣжва като приходъ на относителния Вакуфъ.

Водытъ които текатъ въ мѣста, лежащи въ страни от-
странени и малолюдни, и върху които е имало отъ напредъ
кѫщи и други зданія, а сега скъ разиспали и останжли
мѣстата праздни, или сѫ са образували градини, какъто и онѣ-
зи воды, които са превождать съ кюнкове по ступански зда-
нія или праздни мѣста, когато останжатъ безъ притежатель, ще
са продаватъ отстѣпваны на особно. А въ случаѣ на тѣхното
продаванье или отстѣпванье, опредѣленытъ даждія ще са
зематъ върху горѣзначената стойностъ, събираваны сѫщо за
смѣтка на относителния Вакуфъ.

За сѣкой масурѣ вода въобще, отъ преди време даденъ подъ на-
имъ на цѣла умѣренна, ще са опредѣли годишенъ наимъ по 30 гр.

УСТАВЪ

ЗА НАПРАВЕНИЕ ВЪ ПОСЛѣДНЕ ВРЕМЕ ИЗМѢНЕНІЯ НА ЗЕМЛЕДЕЛЬЧЕСКИТЪ СНОШЕНІЯ, КОЙГО СЪЩЕСТВУВАТЬ МЕЖДУ ЗЕМЛЕПРИЕЖАТЕЛИТЪ И ЗАКУПНИЦЫТЪ НА ЧИФГАНІЦЫТЪ НА БОСНЕЙСКІЯ ЕЛЛЕТЬ И ГЕРЦЕГОВИНСКІЯ САНДЖАКЪ, ПО ОСНОВАНІЕ НА ДѢЙСТВУЮЩИТЪ ТАМЪ ОБЫЧАИ ДА СА ДАВАТЬ ПОДЪ НАИМЪ СЪ ИЗЯТИЕ НА ПОЛОВИНАТА, НА ТРЕТЬТА, НА ЧЕТВЪРТАТА, ИЛИ И НА ПЕГАТА ЧАСТЬ ОТЪ ПРОИЗВЕДЕНИЯ ИМЪ.

(14 Септѣбрь 1,276 — 30 Августъ 1,859 г.).

Членъ първый.) Въ по вечето зависящи страны отъ Сараевскія санджакъ владѣе системата да са дава подъ наимъ, за който да са зема третята, а по нѣгдѣ и половината часть отъ произведеніята. Прочее, като са запазватъ въ този санджакъ, какъто си сѫ, другытъ отъ древне време дѣйствующи условія между землепритежателитъ и закупницитъ, само дѣто са приспособлява системата на третята часть, вместо на половината, която принадлежеше до сега на землепритежателитъ, за въ бѫдущее ще имъ са дава третята часть отъ прихода на овошкытъ, а двѣтъ третини ще задържатъ закупницитъ. А съзижданьето отъ ново или поправенъето на жилищата, въ които живѣятъ закупницитъ, тѣй и прочійтъ зданія, ще става, какъто е ставало ~~и~~ сега, сичко съ иждивеніето на землепритежателитъ; обаче, ако съществуватъ жилища или други зданія, съзидани отъ закупницитъ, и принадлежащи на тѣхъ, подобнитъ зданія доро са онуждаѣтъ отъ подновяванье, тѣ ще са поправѣятъ, спорѣдъ нуждата, пакъ съ иждивеніето на закупницитъ. Но какъто са сега запретява, тѣй съвършенно са запретява и за въ бѫдущее, землепритежателитъ да употребляватъ бесплатно своитъ закупници по каква да е своя работа, малка или голѣма; колкото за условіята, приспособяваны върху

чифлицитъ, които са даватъ подъ наимъ спорѣдъ системата на ѹсполу подѣла, тѣ не прѣматъ никакво измѣненіе, колко кото са касае до прихода. Обаче, непромѣнявано земать мѣсто и върху тѣхъ горѣзложенытъ за системата на третината, сирѣчъ що са отнася до зданіята и до забраненіето на безплатното работяне.

Чл. 2.) Въ по вечето мѣста на Травнишки санджакъ, чифлицитъ са даватъ подъ наимъ спорѣдъ системата да са дава на землепритеjателитъ третата часть, а въ по малкото мѣста четвъртата или петата часть. Въ речеиия санджакъ, другытъ изномежду землепритеjателитъ и закупницитъ отъ древие време дѣйствующи условія за даваньето подъ наимъ ще са запазижтъ какъто си еж., но въ чифлицитъ, които са даватъ подъ наимъ спорѣдъ системата на третина, отъ прихода на овощитъ, на който половината принадлежеше до сега на землепритеjателитъ, на тѣзи послѣднитъ за въ бѫдущее ще са дава третята часть, а другытъ двѣ третины ще принадлежжтъ на закупницитъ. А чифлишкытъ зданія, на които съзижданьето и поправяиьето ставаше до сега по нѣкога отъ землепритеjателитъ, а по нѣкога отъ закупницитъ, за въ бѫдущее ще са въздвигватъ и поправижтъ само и сѣкога отъ землепритеjателитъ; само зданіята, които сѫ били направени отъ закупницитъ, и които зависижтъ отъ тѣхното ступанство, доро са онуждѣижтъ отъ подновяванье, ще са поправижтъ до колкото са изысква, пакъ отъ закупницитъ; но какъто отъ напредъ, тѣй и за въ бѫдущее, тѣ никакъ не могатъ да са задължжтъ да работижтъ бесплатно, было малко было много, на свойтъ землепритеjатели; условіята за чифлицитъ, върху които са приспособлява системата на четвърта или на пета часть не подлежжтъ на никое измѣненіе колкото са касае до прихода. При тѣмъ, отъ различнитъ службы, на които отстѣпаша къмъ землепритеjателитъ е опредѣлено и условено, закупницитъ, като са подлагатъ за въ бѫдущее само за превозваньето на дила отъ произведеніето на землепритеjателитъ, или до тѣхната кѫща, или до пазаря, а еще и за пѣкои земедѣлчески

работы по тѣхнитѣ нивья, лозы и градины, нищо друго не сжъ дѣлжны да направїјтъ бесплатно, было сжъ то условило или иѣ. Колкото за зданіята, и въ тѣзи чифлици неизмѣняемо ще са съхранивать горѣзложенитѣ постановленія за чифлицитѣ, що сжъ подъ системата на третината.

Чл. 3.) Въ санджацьтѣ Башъ-лука-и Бихчя, дѣто владѣе само системата да са дава подъ наимъ върху даванье на третята часть, другитѣ що са касаѣтъ до сношеніето между землепритеjателитѣ и закупницитѣ ще са съхранивать какъто си сжъ условени и опредѣлени, но четвъртата часть отъ прихода на сичкытѣ зелія ще земјтъ за въ бѫдущее землепритеjателитѣ, вмѣсто третята часть, която до сега земахъ, а тритѣ четвъртины ще зематъ закупницитѣ; а чифлишкытѣ зданія, които са до сега въздигахъ и правяхъ една часть отъ землепритеjателитѣ, а друга отъ закупницитѣ, за въ бѫдущее ще са въздигатъ и поправїјтъ само съ иждивеніето на землепритеjателитѣ, освѣнь зданіята, които съ направени отъ закупницитѣ, и които принадлежатъ на тѣхъ, и които, доро са онуждѣнитѣ отъ изцѣло подновяванье, ще ги поправїјтъ до колкото е нужно иестъ закупници. На конецъ пигдѣ и въ никой случай не са прощава на землепритеjателитѣ да употребїјтъ бесплатно своитѣ закупници въ собствениитѣ си работы.

Чл. 4.) Въ Зворникъ санджакъ, дѣто владѣе само система на третината, са съхранивать, какъто си сжъ, сичкытѣ условія, които сжъ отъ напредъ угговорени между землепритеjателитѣ и закупници~~тѣ~~ на чифлицитѣ, но отъ прихода на сѣното, отъ който до сега, въ четыри казы, са даваше едната третина на землепритеjателитѣ, и двѣтѣ третини на закупницитѣ, а въ други казы са правяние подѣлата изравно и за двѣтѣ страни, отъ този приходъ за въ бѫдущее ще са дава во сичкытѣ казы едната третина на землепритеjателитѣ, а двѣтѣ третини на закупницитѣ. А чифлишкытѣ зданія, за които бѣше обычай да са въздигатъ и поправїјтъ по иѣкога отъ землепритеjателитѣ, а по иѣкога отъ закупницитѣ, за въ бѫдущее ще са въздигатъ и поправїјтъ съ иждивеніето на

землепритецателитѣ, освѣнь онѣзи, които сѫ направени отъ закупницытѣ, и които сѫ тѣхно стежаніе, тѣ, доро са онуждѣнѣ отъ подновяванье, ще са поправѣнѣ до колкото е нужно отъ закупницытѣ; еще съвършено са запретявѣ бесплатно да са употребляватъ закупницытѣ отъ землепритецателитѣ по каква да е тѣхна работа.

Чл. 5.) На сѣкадѣ изъ Новопазарскаго санджака понеже владѣе системата на четвъртина, условіята за даванье подъ наимъ на тамшытѣ чифлици не приематъ никакое измѣненіе колкото са касае до произведеніята; но спорѣдъ тѣзи система отъ обыкновеннытѣ и различни служби на закупницытѣ къмъ землепритецателитѣ, само превозваньето до кѫщытѣ имъ или до пазара на дѣла имъ отъ произведеніята ще става бесплатно, и никакъ друга работа не ще са възлага бесплатно на закупницытѣ, била малка или голѣма; а чифлишкытѣ зданія, които са до сега правяхѫ и поправяхѫ по нѣкога отъ землепритецателитѣ, а по нѣкога отъ закупницытѣ, за въ бѫдущее ще бѫдѣтъ сѣкога въ тяжесть на землепритецателитѣ, тѣй и въздиганьето отъ ново и поправеньето, освѣнь онѣзи, които сѫ станѫли отъ закупницытѣ и които принадлежатъ на тѣхъ. Подобнытѣ зданія, доро са онуждѣнѣ отъ подновяванье, ще са поправѣнѣ отъ истытѣ закупницы, до колкото искатъ поправянье.

Чл. 6.) Въ Херцеговинскаго санджакъ, по негдѣ владѣе системата на третина, а по негдѣ на половина, или на четвъртина, или на нета часть. Въобщѣ, понеже другытѣ отъ начало положены условія между давателитѣ подъ наимъ и закупницытѣ оставатъ въ този санджакъ дѣйствующы какъто си бѣхѫ и до сега, но тамъ дѣто владѣе системата на третина, приходѣтъ отъ зеліята и овошкытѣ понеже принадлежеше до сега половината на давателитѣ подъ наимъ а другата половина на закупницытѣ, а по казытѣ, дѣто сѫ по изобилии зеліята, отъ тѣхъ сичкытѣ само едната третина, а въ казытѣ дѣто сѫ по изобилии овошкытѣ, отъ тѣхъ третината, ще са дава и за въ бѫдущее на землепритецателитѣ, а двѣтѣ третини ще получаватъ

закупницитъ; но туй правило ще са припособи въ казата или само върху овошкытъ или само върху зелята, на което отъ тъзи двѣтъ са приспособи, другото ще остане каквто си е било и до сега. А каквто въ чифтлицитъ, които са управляватъ подъ системата на третина, са запретявана землепри-
тежателитъ да употребляватъ закупницитъ безплатно по как-
вато и да е своя работа, тий и давателитъ на чифтлицитъ подъ
наимъ, които даватъ спорѣдъ системата на половенъ, при сичко
че тъзи система не приема никое измѣненіе колкото за про-
изведеніята, но пакъ са запретявана да употребляватъ по ра-
ботитъ си безплатно своите закупници; даваньето подъ на-
имъ съ условие на отстъживанье на четвъртата или пета част
нито тя има иѣщо, което може да са измѣни, освѣнъ услове-
нитъ службы подъ държавьето на тъзи система. Отъ тъзи
службы са допроцава само превозътъ отъ закупницитъ на
дяла на давателитъ подъ наимъ до къщытъ имъ или до пазаря,
и иѣкоя земедѣлческа служба въ нивытъ, градинитъ и ло-
зята имъ; запретявана са възлаганьето на друга иѣкоя безплатна
служба. Горѣозначенитъ за зданіята, които са приспособля-
ватъ и върху чифтлицитъ, що са даватъ подъ наимъ спорѣдъ
системата на третина, непромѣнявано земать място и тукъ.

*Измѣненія и постановленія, касающы са до чифтлицитъ
вгобще за които е думата.*

Чл. 7.) Каквто са ~~каза~~ въ предидущытъ членове за сѣкой
санджакъ особно, на чифтлицитъ зданія въ чифтлицитъ было
въздиганьето имъ отъ дѣло было поправяньето имъ ще става
за въ будущее сѣкога отъ землепритехателитъ. Но защото
сега сѫществуватъ много зданія направени отъ закупницитъ,
и тѣхъ ако поправятъ землепритехателитъ, послѣ, въ случай,
когато закупникътъ възмѣрва да напустне единъ чифтликъ
и да премине въ другъ, той ще иска парытъ за зданіето,
а землепритехателитъ иждивенитъ за поправенъето, а за

изминуваньето на времето ще стане невъзможно различието, и отъ тукъ навѣрно ще произлѣзътъ много пренирии, заради туй зданіята, на които ступанытъ сѫ закупнициятъ, ще са въз-
дигватъ изъ дѣно отъ землепритежателитъ, когато подновя-
ваньето става нужно, а испомежду туй време ще са попра-
вѣтъ, спорѣдъ нуждата, отъ закупнициятъ; щото когато ще
премине закупникътъ отъ единъ чифтликъ въ другъ, ступан-
ското му зданіе, което ще напусне, ще са прицѣнява отъ
Правителството чрезъ свѣдущи прицѣнители, и стойността
му ще са дава напълно отъ землепритежателя на закупника.
Туй же преглежданье (*кешфѣ*) и прицѣненіе за да става ре-
довно и праведно, какъто землепритежателъ тъй и закуп-
никътъ ще избиратъ по двама човѣцы на своето повѣреніе,
и тѣзи избрани четырма ще са събираятъ въ санджакскій Съ-
вѣтъ и ще показватъ стойността на зданіето, което ще на-
пусне закупникътъ, и по основанието на опредѣлената по този
начинъ стойност Съвѣтътъ ще распорежда работата спорѣдъ
мнѣнietо на вышегласието. Обаче, ако тѣзи четырмата не са
съгласиѣтъ, чито са състави вышегласие отъ тѣхъ, ще изби-
ратъ петътъ, помирителъ сѫдія, който има повѣренiето на
сичкытъ; и неговото мнѣніе, каквото и да бы било, ще е
задължително за сичкытъ.

Чл. 8.) Землепритежателитъ не ще могjtъ да исажждастъ
закупнициятъ отъ чифтициятъ си, когато имъ скимне; обаче,
ако закупникътъ, като не обработва земитъ на чифтика, и пре-
небрегава работата си безъ законна причина, та лишава зем-
лепритежателя отъ ползытъ на стежанiето му, или го уще-
тява друго яче, или като не му е далъ безъ основни причины
принадлежащiя му дялъ та го униправдава и притѣснява, съ
една речъ, ако върши противъ условенътъ чрезъ направеното
помежду имъ обезателство, тогази землепритежателъ при-
бѣгнава и са уплаква на Правителството, и предизвиква ис-
пытваньето на работата; и като са докаже званично и до-
статочно че сѫ са случили таквици, и поведенiето на закуп-
ника като не може да са поправи, той са изважда отъ чифт-

лика чрезъ Началството. А закупницитѣ, които самоволно напуштатъ чифлицитѣ да ѹжни сѫ да извѣстяватъ за туй землепритехателитѣ подъръ лѣтото и ако нѣкой безъ време остави пѣкъ чифликъ, безъ да извѣсти по опредѣленото време, ще са осужда отъ Началството да заплати обезщетяванье на землепритехателя, за тщетата която му е бѣлъ причинилъ отъ туй си дѣло.

Чл. 9.) Забраява са съвършенно и рѣшително да отстѫпватъ на *мюлтезиминъ* землепритехателитѣ принадлежащи си дялъ отъ прихода на чифлицитѣ си; онѣзи които са случи да направятъ туй ще са въбраяватъ и наказватъ отъ Началството.

Чл. 10.) Когато по нѣкога отхождатъ землепритехателитѣ на чифлицитѣ си, не е простено да изваждатъ закупницитѣ отъ жилищата имъ, и да обытаватъ тѣ, какъто ставаше до сега, нито да искуятъ и земать отъ тѣхъ даромъ храны за себе си и за животнитѣ си.

Чл. 11.) Нѣкой отъ землепритехателитѣ бѣ обычай да земать до сега дяла си отъ сливитѣ, подъръ изважданьето на ракіята назовавана *сливовица*. Но понеже направата на ракіята отъ сливи е нѣщо многоиждивително, а закупницитѣ мѣчино носијтѣ този уговоръ, макаръ и отъ начало да е условиѣ, заради туй за въ будущее землепритехателитѣ ще земать дяла си отъ сливитѣ доро сѫ тѣ прѣсни, или изсушенъ, а нѣ когато са извади ракіята.

Чл. 12.) Какъто казахъ въ върховныя Съвѣтѣ за улучшенията и преобразуваньета като са испытвали повѣренитѣ на закупницитѣ, че нѣкои отъ землепритехателитѣ, макаръ и да сѫ били дали подъ наимъ чифлицитѣ си съ опредѣлени условия, но отъ послѣ искали и възлагали нѣкои нѣща противъ условенитѣ; а пѣкъ закупницитѣ като непрѣемали подобнитѣ искания, тѣ гы притѣснявали и принуждавали, домогваны че са обнематъ въ направенитѣ условия, и еще заплашвали че ще испиждатъ закупницитѣ, ако не даджатъ исканитѣ. Сичкытѣ землепритехатели макаръ и да не сѫ таквызи, какъто е

изнато, но защото е възможно да са памѣрѣтъ испомежду тѣхъ нѣкои, отъ неисытностъ поущряваны въ таквици неправди, а спорѣдъ владѣющія по онѣзи страни обычай даваньето подъ наимъ на чифтицытъ става по основаніето на устни условія, безъ никакъ документъ, щото, въ случаи на распра и прибѣгванье до Началството, като не сѫществува никакъ документъ, точкытъ на направеното условие ще бѫдатъ неизвестни, и съдователно разрешиеніето на распра ще произлѣзе мажно, доро отъ друга страна ако точкытъ за които е речта са изложжатъ въ писмено обезателство, отъ него ще са олеснява поправянието на тѣзи работи, и уговоренътъ лица не ще могатъ тай да предлагатъ исканія освѣнъ определенътъ чрезъ обезателството, заради туй, помежду землепритехателитъ и фамилиста отъ закупиницътъ, т. е. между лицето което е зело подъ наимъ чифтика, което и да е то, чрезъ Началството и на езыкъ познать и на двѣтъ страни, ще са съчинява обезателенъ записъ, съдържающъ дѣйствующицътъ въ чифтицытъ на реченътъ санджаци точки за наемваньето, които ще са съхраняватъ и отъ двѣтъ страни, той ще са подписва или подпечатва отъ тѣхъ, и подтырдява отъ Началството; този записъ ще са написва на двѣ, и ще са задържа единътъ отъ землепритехателя, а другыятъ отъ закупника. Въ тѣзи обезателни записи, освѣнъ дѣйствующицътъ сега между землепритехателитъ и закупиницътъ условія, и освѣнъ направенътъ сега чрезъ настоящія Уставъ измѣненія нищо по вече не са допроща да са прилага, и подлежи на землепритехателя, ако по съисходженіе иска отъ самосебе си да умали и олекчи по иѣщо задълженіето на закупника. А доро остава истийтъ закупникъ на нѣкой чифтикъ, или доро не умре подписаній обезателенъ записъ фамилисть, той ще са счита дѣйствителенъ съкога; по когато нѣкой закупникъ вѣзвъ за пръвъ пътъ въ чифтика, или когато подписаній обезателенъ записъ начяникъ на обитающата въ чифтики фамилия умре, тогази, ветхыйтъ обезателенъ записъ понеже с вече недѣйствителенъ, за туй трѣба да са съчинява новъ. Хар-

тіята, на която ще са написватъ обезателнѣ записи, като са направи отъ тука, ще са проводи и раздаде по казытѣ и селата се даромъ, и не са допроща да са зема чито-ботка, за стойностъ на хартія, или за даждіе или разноски, было отъ землепритехателя, было отъ закупника. Съхраненіето на тѣзи постановленія са препоръчва на стараніето и вниманіето на сичкытѣ чиновници. Ако ли, было Правителственъ чиновникъ, или иѣкой селскій мухтаринъ или старѣйшина земе една ботка отъ иѣкого въ горнія случаи, ще са паказва спорѣдъ постановленіята на наказателныя Законъ.

Чл. 13.) Сичкытѣ административни началства, отъ Главния управитель доро до мюдюрина, ще полагатъ сѣко стараніе въ точното исполненіе на изложенытѣ въ настоящія Уставъ; ако ли за тѣзи рекътъ пѣщо или са оплачжъ землепритехателитѣ или закупницитѣ, ще ги слушжатъ съ вниманіе, и дѣйствовать изыскванытѣ, като въздаватъ правото. Пренебрегающій ще привлича върху си тежка отговорность.

НАЧЕРТАНИЕ НА УСТАВЪ

ЗА ТИМАРИТЪ И ЗАИМЛИЦЫТЪ (СПАХИИТЪ) ВЪ БОСНЕНСКИЯ
ВИЛАЕТЬ.

Членъ първый.) По основанието на дѣйствителнѣтъ приходы, които ще са зематъ отъ Императорската Касса за тимаритъ и заемлицитъ, що лежатъ въ санджацитъ Сараево, Бихчя, Новий-Пазарь, Изворникъ, Баня-лука, Херекъ и Травникъ въ Босна, спорѣдъ предложенитъ изложенія и спорѣдъ тифтеритъ съ изыскванитъ помѣстни издирванія, ще са опредѣлѣтъ по отсѣченіе тѣхнитъ замѣни и ще са даджть по опредѣлени времена напълно на господаритъ на тимаритъ и заемлицитъ отъ мѣстнитъ кассы.

Чл. 2.) Отъ замѣнитъ на реченитъ тимари и заемлици, които кассиерно ще са опредѣлѣтъ върху цѣлото количество отъ сѣбиркытъ, онѣзи замѣни, които сѫ по малко отъ 50 гроша ще са умножатъ до туй количество, а отъ онѣзи които надминуватъ 50-ти гроша ще са приснѣматъ назначенитъ количества въ отдѣленіето на десеткуваньето, и тѣй като са отдѣли принадлежащи тѣ дялъ отъ сѣка замѣна за самыя, или за господаря на тимаря или на заемлика, който е съ други, тогази ще са съчини точенъ и подробенъ каталогъ, и ще са проводи на главното Босненско Управление. Върху този каталогъ, и съгласно съ постановленіята на слѣдующитъ членове, Главното управление ще съчини и проводи на Императорската касса другъ истиненъ каталогъ, по основанието на който ще са издаджть даромъ бератитъ за сичкытъ.

Чл. 3.) Отъ господаритъ на тимаритъ и заемлицитъ за които става дума, онѣзи що сѫ живы до сега ще зематъ опредѣленитъ си замѣни, приснѣнитъ отъ който день сѫ тѣ премиѣли на Кассата, а сѫществуващи наследници на умрѣлите ще зематъ принадлежащи на наследствуванитѣ отъ тѣхъ.

до смъртъта имъ. А колкото сѫ са дали до сега противъ тѣхъ ще са присиѣматъ отъ количествата, за които иматъ право да земятъ.

Чл. 4.) Ако умрѣлътъ до истеченіето на 1,285 числително лѣто господари на *тимари* и *заемлици* иматъ единъ синъ, или той, като е умрѣлъ послѣ баща си, има синъ, *тимаритъ* или *заемликтъ* ще преминува на него, бълъ той съвършениолѣтенъ или не; ако ли има много мажки чада на умрѣлъя, или на умрѣлъя синъ подъръ него, ще преминува на по стария отъ тѣхъ. А когато нѣма никой отъ тѣхъ, стежаніята за които е речъта не ще преминуватъ на братя, или на други сродници, по на Императорската касса.

Чл. 5.) А за онѣзи, които ставатъ господари на *тимари* и *заемлици*, происходящи отъ баща имъ или отъ дѣда имъ, отъ дѣтата на настоящія Уставъ, тѣ като умиратъ, *тимаритъ* и *заемликтъ* ще преминуватъ на съвършениолѣтната имъ или не съвършениолѣтнъ синъ, ако само единъ такъвъ сѫществува, или на по старото отъ сѫществуващи имъ мажки чада; а тѣ когато несѫществуватъ, на еднокръвни или на по баща братя, ако ли сѫществуватъ много еднокръвни или по баща братя, на по стария отъ тѣхъ, и тѣй пататѣкъ; обаче, ако несѫществува никой отъ помянуваниетъ тукъ, не ще са даватъ на другого никого роднина, ио ще са завладѣватъ отъ Кассата.

Чл. 6.) Припадлежащи замъни на умирающиъ господари на *тимари* и *заемлици* до смъртъта имъ ще са земать отъ наследнициътъ имъ въобщѣ; но произлѣзлътъ отъ послѣ ще сѫ стежаніе само на онѣзи, които ще станатъ господари на *тимари* и *заемлици* спорѣдъ постановленіата на 4 и 5-ти членъ.

Чл. 7.) Не са допрошава да са раздѣлѣтъ на части реченытъ *тимари* и *заемлици* по времето на тѣхното подѣление, какъто нито отъ господаритъ каква да е тѣхна устника къмъ другого.

Чл. 8.) Изложеніето което ще са съчини и проводи отъ Главното управление за лицата, къмъ които спорѣдъ положеното правило въ горнитъ членове трѣба за въ бѫдущее да

са дадѣть *тимаритѣ* и *заемлицытѣ*, ще съдържава името, прѣкора, жилището, званіето на тѣзи лица, и замѣната на *тимарі* и *заемлика*, който ще са дадѣ, то ще са сравни съ забѣлѣжкитѣ при Кассата, и послѣ ще са издаде безъ отлаганье изыскванийтѣ бератѣ даромъ отъ Кассата, и ще са проводи на предназначеното си мѣсто.

Чл. 9.) Горнитѣ привилегии са касають само до имѣющытѣ *тимари* и *заемлици*, лежащи изъ реченіетъ Санджацы, когато тѣ истытѣ обитавать и когато сѫ установени въ онѣзи страны. До сего що сѫ отишли и заселили по други страны, вънъ отъ Главното управление на Босна, ако не сѫ са за върнѣли, ще са лишаватъ отъ тѣзи привилегии, и ще са оприличаватъ на *тимаритѣ* на Европейска Турція и на Мала Азія въобщѣ, и считать като лица, които получаватъ отъ Правителството пенсія, като са опредѣлива замѣната на *тимаритѣ* и *заемлицытѣ* имъ по основаніето на половината отъ приходытѣ. А подырь смъртъта имъ, реченіетъ стежанія ще преминуватъ на Кассата. Сѫщытѣ постановленія дѣйствуваютъ и за *тимаритѣ* и *заемлицытѣ*, на които господаритѣ обитаватъ вънъ отъ Санджака, а по главнитѣ мѣста, или другытѣ отдѣления, лежатъ въ него.

Чл. 10.) *Тимаритѣ* и *заемлицытѣ*, които са намѣрватъ въ Санджака не са прехврлятъ, подырь смъртъта имъ, въ владѣніе на обитающытѣ вънъ отъ мѣстото чада, или на други роднини. Ако ли са е случило да сѫ са прехврлили вече нѣкой до изданіето на настоящія Уставъ, замѣнитѣ имъ ще са спредѣяватъ върху половината отъ приходытѣ, и тѣй притежателитѣ ще са лишатъ отъ означенитѣ въ предидущытѣ членове привилегии.

Чл. 11.) Ако нѣкой отъ имѣющытѣ *тимари* и *заемлици*, на които замѣнитѣ сѫ са опредѣлили върху сичкитѣ приходы, като е напуснѣль отечеството си и заселилъ вънъ отъ мѣстото, ще са приснѣме половината отъ замѣната на притежаванія отъ него *тимаръ* или *заемликъ*, и подырь смъртъта му не ще премине на наследницитѣ му.

Чл. 12.) Онѣзи отъ туземцытѣ, които сѫ притежатели на тимари и заемлици ще са приематъ като допадне нужда, въ помѣстната служба; за туй особи наставлени ще распоредятъ начина на службата имъ.

Чл. 13.) Привързанытѣ тимари и заемлици на службите на Имамитѣ и на проповѣдницитѣ не подлежатъ подъ постановленіята на предидущытѣ членове. Тѣхнитѣ замѣни, опредѣлени върху сичкытѣ сѣбирки, не преминуватъ, подырь смыртъта или отдалеченіето на притежателитѣ, на Държавната касса, но са давать вмѣсто заплата на онѣзи, които ще намѣстятъ службите за които е речъта.

НАСТАВЛЕНИЯ,

КОИТО СА КАСАЮТЪ ДО СЛУЖБАТА И ОБЯЗАННОСТИТЕ НА УПРАВИТЕЛИТЕ НА ЗЕМЛЕДѢЛЕТО.

(17 Шабанъ 1,280 — 4 Януарій 1,865 л.).

Понеже Правителството е длѣжно да са грыжи за достигваньето на средствата, които спомагатъ въ развитието и распространеніето на земедѣліето, което е основата на благосъстояніето на Държавата, и понеже чиновницитѣ на земедѣліето сѫ обязани да подканюватъ въ туй земедѣлцитѣ, предлагающы предъ мѣстните ~~Началства~~ и нуждатъ имъ, за туй са съчинихъ за тѣхъ слѣдующытѣ постановленія.

Понеже управителите на земедѣліето, които ще са опредѣлятъ отъ Правителството ще са намѣрватъ въ сѣдалищата на Вилаетытѣ, на Санджацитетѣ и на Казитѣ, за туй трѣба спорѣдъ Закона да са опредѣляватъ и тѣхни намѣстници за

изъ по главнытѣ градовце и по голѣмы села, подъ название *чиновници на земедѣліето или намѣстници на управителите*, отъ туземцытѣ жители, и тѣ отъ онѣзи, които иматъ нужда да получаватъ заплата отъ Правителството, какъто първѣтъ, но които считатъ туй опредѣленіе честь за себе си, и желайтъ отъ сърдце увеличеніето на благосъстояніето на отечеството си. Подобнытѣ ще са избиратъ отъ мѣстнага съѣтъ и отъ населеніето изпомежу туземцытѣ было Турци или Христіи, подданици на Държавата, и ще са забѣлѣжва името и прѣкорътъ имъ щомъ са тѣ опредѣлѣтъ, въ книгата на местнага съѣтъ.

Управителите на земедѣліето и тѣхните намѣстници, като издирватъ и испытватъ подробно сичко което спомага за благосъстояніето и обогатяваніето на населеніето, за напредъка и развитіето съкога на земедѣліето изъ селата и казытѣ, въ които са тѣ намѣрватъ, дължни сѫ непрерывно да ги съобщаватъ намѣстницитѣ на управителите на земедѣліето, а тѣзи послѣднитѣ направо на мѣстното Началство.

Съкѣй, подканванѣ по този начинъ за развитіето на земедѣліето (като думамы земедѣліе не разумѣвамы само онуй на житото и ъчмика, но съразмѣрно съ времената и на съкѣй видъ сѣдбы въобще: т. е. на орыза, просото, броша, коприна, памука и пр.), трѣба да произвожда и други предметы, на които обработваніето са счита нужно и необходимо, спорѣдъ климата и сходността на земѣкта.

Памукътъ отъ начало колкото е билъ полезенъ, неговото обработванье относително не са е развило до толкози какъто трѣбаше, нито са е нѣкога испыталъ ~~родътъ и видътъ~~ на произвожданыя по другутѣ страни, но са е съкога ограничавало земедѣліето въ обработваніето на сѫществующа. Но защото родътъ и видътъ на произвожданыя памукъ въ Египетъ и Америка, освѣти дѣто има разлика отъ къмъ разноскытѣ, но е и отъ по добро качество, поради туй са цѣни и на по высока цѣна, който и да са бы посѣялъ и обработилъ отъ тѣзи два вида, за тѣзи причины са видя нужно и въ Османската

държава да са посъе и умножи семето на памука, който измъзва от Египетъ и Америка, съразмърно съ климата и сходността на съко място. Прочее за умножение на туй произведеніе, трѣба управителите на земедѣліето да полагатъ съко стараніе, и да даватъ на занимающы съ съянието на памука по единъ отпечатенъ листъ отъ наставленіята, които ще са напечататъ за туй, и които са занимаватъ за какъ трѣба да са съе, бере и обработва въобще памукътъ.

Зѣхъ са мѣрки, съобщени вече чрезъ Высочайши заповѣди, за да са забраняватъ принадлежащы на различни лица животни отъ да влѣзватъ въ нивьята и да причиняватъ тщеты и повреды на съдѣбътъ. Но за приспособление на тѣзи мѣрки, освѣнь старанието на Правителството, ще са попечаватъ и управителите на земедѣліето, известяющы тутъкъ мѣстните Началства за съко преступление и противодѣйствіе.

Понеже на никого не са допрощаща подъ никакъ начинъ да става причина за повредата на сѫдѣбътъ, отдалечающъ отъ работата имъ и измайвающъ земедѣлциятъ и тѣхните работници лѣтно време, сирѣчъ когато орятъ земѣжта, съектъ, живятъ и вършатъ, трѣба никадъ да са не притѣснява система на земедѣлциятъ, нито да са запиратъ за даноци, за глоби и за частни дѣлгове, доро са продължава тѣхното занимание съ таквици работи; въ противенъ случай, иматъ право интересуваніетъ да са отнасятъ до мѣстните Началства.

Въ случай, когато нѣкои отъ земедѣлциятъ и работнициятъ имъ сѫ длѣжни на Правителството или на частни лица, а освѣнь впрѣгнатыятъ имъ животни съ които работятъ и сѣчиватъ имъ за туй, нищо друго не притежаватъ щото чрезъ иродаваніето му да ~~издѣлжатъ~~ дѣлговетъ си, туй като са докажи въ мѣстния съвѣтъ че е наистина, реченитъ животни и сѣчива, които сѫ единственитъ средства за тѣхното обдържаніе и прехрана, никога не ще са продаватъ за исплащаніе на даноцъ или на дѣлгове, но ще имъ са отстѣпва продълженіе и съразмѣренъ срокъ, щото чрезъ управителите на земедѣліето по времето на пребирањето на плодоветъ на

дължника да са задържа една частъ, отъ която да са заплащатъ по съразмѣрностъ дѣлговетѣ доро са издѣлжатъ. Но пъкъ този случай не трѣба да става причина за възбраненіето на правителственнытѣ събирки, и слѣдователно никой не трѣба да направи таквази неправда.

Представляванытѣ распри и сѫдби между земедѣлциятѣ за земедѣліе и тщеты, причинени на посѣвнитѣ земи, и другутѣ отъ този видъ оплакванія, дѣто и да са разгледать, ще са сѫдїятѣ въ присъствието на управителитѣ на земедѣліето на онуй мѣсто.

Каквътѣ работающытѣ за благостостоянието и обогатяваньето на населеніето, което нѣщо е първыйтѣ и най потрѣбнѣйтѣ предметы, ще са въсхваляватъ и награждаватъ отъ Высокославното Правителство, сѫщо са и забранява да са иска отъ населеніето и сиромасытѣ нито ботка, было за подарокъ или за друго нѣщо, както и да са задължаватъ земедѣлциятѣ и населеніето да работятѣ безъ заплата въ нивия или въ други мѣста на управителитѣ на земедѣліето и на тѣхнитѣ настойници. Онѣзи, които вършатъ противното ще сѫ отвѣтственни и ще са наказватъ.

ОКРЖЖНА ВЕЗЫРСКА ЗАПОВЪДЬ,

СЪОБЩЕНА НА ВАЛИТЪ

ЗА ЗЕМЛЕДѢЛЦЫТЕ КОИТО СА ЗАНИМАВАТЬ И СЪ ДРУГА РАБОТА ЧЕ
НЕ ЩЕ ПЛАЩАТЬ ЕСНАФСКО ДАЖДIE.

(27 Реджисъ 1,287 — 10 Октомврий 1,870 г.)

Макартъ че въ богохранимата Османска Държава сичкытъ, които сѫ земедѣлци, а са занимаватъ и съ друго нѣкое званіе или занаятъ, т. е. съ кираджилжъ, бакалмажъ, ржкодѣліе, и затъргуванье които държатъ дюгенъ или канторъ, са подлагатъ подъ заплата на даждіе за занятіе, при тѣмъ, онѣзи които оржть и обработватъ земята, подыръ преставаньето на земедѣлческытъ си работы, ако быхъ почилъ за препичелванье на нѣщо и други освѣти земедѣлческытъ си работы, т. е. да превозваватъ и продаватъ изъ градоветъ, градовѣцъ и селата дърва, въглища, варъ, или да оржтъ съ заплата земитъ на другыго, или да даватъ подъ наимъ за превозванье животнытъ си, въ такъвъз случаи, тѣ за да не са считатъ като ржкодѣлци, и да не са подлагатъ подъ заплата на даждіе за занятіе, оприличаваны, на занимающытъ са съ горѣрченитъ занятія, по основаніе на поднесеното отъ Министерството на финансътъ предложеніе, Държавниятъ съвѣтъ рѣши да не са зема даждіе за занятіе отъ земедѣлци какъто са кѣза по горѣ.

Туй рѣшеніе понеже ~~са~~ обѣви испълнително и отъ Н. И. В. Султана, за туй съобщава и на Ваше Превѣходителство, което са призовава да са съобрази съ него.

ПОСТАНОВЛЕНИЯ,

КАСАЮЩИ СЛѢДОВЪ НАПРАВЕНЫ ТѢ И ВЕЧЕ ОБНАРОДВАНЫ ОТЪ ПРАВИТЕЛСТВОТО УСТАЖКИ ЗА УМНОЖЕНИЕТО НА ОБРАБОТВАНЬЕТО НА ПАМУКА.

(26 Реджесен 1,278 л.).

Членъ първый.) Макаръ че расположенытѣ за проданъ и не обработени земи са отстъпватъ даромъ на онѣзи, които ги обработватъ и преобразяватъ на нивы като платятъ само три гроша за хартията на актоветъ и на документытѣ на собствеността спорѣдъ Устава за тапитѣ, а освѣнь туй са освободяватъ и отъ сѣкотъ дапокъ произведеніята на тѣзи земи за една година, ако ли сѫ земитѣ каменливи, за двѣ, при тѣмъ, когато реченытѣ земи са свѣжѣ съ памукъ, не имъ са зема десетъкъ пять години на редъ. Туй петгодишно неплащанье на десетъка, лѣточисляемо отъ деня на проглашеніето на настоящія Уставъ, ще има сила до десетъ години.

Чл. 2.) Ако презъ туй десетъгодишно разстояніе гюмрюшкытѣ *тарифъ* са не измѣнѣтѣ, отъ колкото добро качество и да е памукътѣ, ще му са зема десетъкътѣ спорѣдъ едината и иста система.

Чл. 3.) Въ случай, когато пѣтищата на *Казымъ*, въ околностите отъ които са изважда памукътѣ, сѫ повредени, за по лесното на памука превозванье по скелитѣ на товариането, ще са поправятъ и уравнятъ спорѣдъ издаденія по преди за пѣтестроеніето Уставъ. А какъто са не зематъ гюмрюшки права за машинитѣ и прочитѣ потрѣбни сѣчива, които быхѫ провидѣли за туй жителитѣ изъ Европа за земедѣліето, очистваньето и отдѣляньето на семето отъ памука, тѣй и Правителството съ свои разноски ще донесе отъ Америка и отъ други гъти мѣста за мостра достаточно

число машини и съчива какъто и доволно количество семе отъ избрано качество памукъ и ще ги раздаде на населенietо за употребление и опитванье. Освѣнъ туй ще са испроводиътъ отъ него на съкадѣ дѣто еа обработва памукътъ наставления и брошурки, занимающы са съ начина на по лесното обработка, произвожданье и умножение на памука.

Чл. 4.) Ежегодно освѣнъ въ градоветѣ и градовцетѣ, въ околностите изъ които са произвожда памукътъ, ще ставатъ изложения отъ пострытѣ на произвожданыя памукъ, и онѣзи които сѫ обработили и произвели по доброто качество ще са похваляватъ и наградявать.

Чл. 5.) За въ бѫдущее трѣба да са полага сѣко стараніе за сполучваньето на леснотите, чрезъ които са произвожда най добриятъ памукъ.

УСТАВЪ

ЗА НЕПЛАЩАНЬЕ НА ДАЖДЕ ОТЪ НОВЫТЪ МАСЛИЧНЫ
ГРАДИНИ.

(29 Зилхиджѣ 1,278 л.).

Членъ първый.) Масличнитѣ градини, които са отъ ново образуватъ, за три наредъ години отъ какъ поченжтъ да даватъ плодъ ще сѫ освободени отъ сѣко даждие.

Чл. 2.) Туй тригодишно неплащанье на даждие са лѣточисли отъ годината на плодородието на масличнитѣ дървета; по защото тѣ ще бѫде ижчиоразмѣрвано поради разнытѣ видове и разностъта на посѣдбытѣ, за туй са опредѣлява по

долу до колко години не ще са зема десетъкъ отъ масличнитѣ дървета, начинающы отъ времето по което сѣкой видъ са е насадилъ или присадилъ.

Чл. 3.) Дивытѣ посѣдбы, коренитѣ и клонитѣ (*челікѣт*) които са сѣкжтѣ отъ дърветата и насаждатѣ отъ какъ са насадїтѣ за 13 години наредъ ще сѫ освободены отъ сѣко даждіе.

Чл. 4.) Които посѣдбы, като сѫ присадены преди 2 до 5 години, сѫ са присадили и на друго място, отъ какъ сѫ са присадили до 10 години ще сѫ освободены отъ сѣко даждіе.

Чл. 5.) Които пѣкъ, като сѫ присадены по рано отъ 5 години, сѫ са присадили и на друго място, отъ туй време до 7 години ще сѫ освободены отъ сѣко даждіе.

Чл. 6.) Които посѣдбы сѫ са присадили въ гора на дива маслична градина, отъ какъ сѫ са присадили до 10 години ще сѫ освободены отъ сѣко даждіе.

Чл. 7.) Желающытѣ какъто по горѣ да получатѣ привилегія за неплащанье на даждіе, сѫ длѣжни да подадѣтѣ на мѣстното Началство прозба, сѣдържающа пространството, името и сиорытѣ на мѣстото, какъто и количеството и вида на дърветата, които сѫ са насадили или присадили, и да получатѣ за туй *тескерѣ*, което ще показвать презъ годината на плодородието.

Чл. 8.) Даванытѣ какъто по горѣ *тескерѣта* за неплащанье на даждіе, трѣба да са забѣлѣжватѣ въ книгата на мѣстния сѣвѣтъ.

Чл. 9.) Онѣзи, които бы продали новообразуванытѣ си маслични градини, за които иматъ привилегія за неплащанье на даждіе, продаватъ гы заедно съ привилегіята.

Чл. 10.) Онѣзи, които сѫ насадили посѣдбы въ ветхы маслични градини за поправянье, или които сѫ закопали или повторително присадили клони, нѣматъ право спорѣдъ настоящія Уставъ да искажатъ привилегія за неплащанье на даждіе.

УСТАВЪ

ЗА НЕПЛАЩАНЬЕ НА ДАЖДЕ ОТЪ НОВЫТЪ ЧЪРНИЧЕНИ
ГРАДИНЫ.

(12 Мухарремъ 1,279 л.).

Членъ първый.) Новытъ чърничени посъдби, какъто са означава въ долинтѣ членове, сѫ освободены отъ сѣко даждіе за три години наредъ отъ какъ поченѫтъ да даватъ плодъ.

Чл. 2.) Четвъртата година отъ насадяваньето на чърнициятѣ понеже са счита за плодородна година, и листоветѣ на единъ тѣхенъ увратъ понеже са смиѣтатъ чѣ могѫтъ да извадїютъ 30 оки суровы пашкулы или 4 оки неопечена коприна, за туй онѣзи що сѫ са удостоили да не плащатъ даждіе чрезъ насадяванье на новы чърничени градини, за три наредъ години отъ наченваньето на плодородіето ще сѫ освободены отъ десетъка на 40 оки суровы пашкулы или на 4 оки неопечена коприна за сѣкой увратъ чърници.

Чл. 3.) Който отъ онѣзи, що са насадили въ собственитѣ си необработени земи новы чърници, поискъ да придоби привилегія за неплащанье на даждіе, какъто по горѣ, ще подава на мѣстнитѣ Началства прозба, която да показва че земитѣ, които е избралъ за насадяванье на чърници, еж били необработени, и да означава ~~свиоритѣ~~, името и количеството имъ. Тъзи прозба, подъръ издърваньето за туй на мѣстния съвѣтъ, като са памѣри съгласна съ постановлениета и точна, ще са дава записка (*илими-хаберъ*) на просителя, и ще са забѣлѣжва въ книгата на Съвѣта.

Чл. 4.) Израслътѣ въ новытѣ чърничени градини дървета, за които ще са поискъ неплащанье на даждіе, трѣба да сѫ насадени тѣй, щото разстояніето между тѣхъ да не е пошироко отъ два аршина, нито пъкъ по тѣсно отъ осемъ, да

получаватъ най добрата угода до годината на плодородието си, и отъ произвожданытъ презъ годинитъ на плодородието листове или отъ ступанытъ имъ дъ са храните бубы, или за тъзи цѣль да са продаватъ на други. Съобразяванытъ съ горнитъ узаконенія, като презъ годината на плодородието представяютъ на мѣстнитъ Началства притежаванытъ си записки (*илми-хаберы*), и докажатъ въ мѣстния съветъ че сѫ са напълно съобразили съ горнитъ постановленія, ще получаватъ *тескере* за неплащанье на даждіе за което количество пашкули или неопечена коприна са быхъ показали че иматъ право, съразмѣрио съ увратытъ, които сѫ означени въ 2-ия членъ.

Чл. 5.) *Тескеретата* за неплащанье на даждіе, понеже сѫ вмѣсто пары, ще са прихващатъ противъ даждіе за пашкули или коприна, произведена отъ стара чѣрничена градина, принадлежаща на притежателя на привилегіята за неземаньето на даждіе.

Чл. 6.) Притежателътъ на привилегіята за неплащаньето на даждіе за нѣкоя чѣрничена градина, когато са случи да я продаде на другого нѣкого, съвременно продава и привилегіята си.

Чл. 7.) Горѣзначеното неплащанье на даждіе ще са отстѣпва въобще за сичкытъ новы чѣрничены градини, съврѣменно ще са даватъ и медали, бакърени, на онѣзи които сѫ насадили чѣрници до 50 уврата въ необработенъ и незаураванъ земи, а сребрени, на онѣзи които сѫ насадили въ подобни земи до 100 уврата, златни ~~же~~, на онѣзи които сѫ насадили до 500 уврата.

Чл. 8.) На онѣзи, които насаждатъ чѣрници въ ветхи чѣрничены градини за поправяньето имъ, на онѣзи, които насаждатъ таквици около лозята и градинитъ си, какъто и на онѣзи, които сѫ отвѣдили нова чѣрничена градина, а не сѫ я обработили, какъто означава 4-йтъ членъ на настоящія Уставъ, не ще имъ са дава привилегія за неплащанье на даждіе.

СЪЩЕСТВЕННИ УСЛОВИЯ

ИЗЫСКАВАНИ ЗА СЪЧИНЯВАНЬЕТО НА КОНТРАКТЫ, КОИТО СА СКЛЮЧВАТЬ
МЕЖДУ ТЪРГОВЦЫ И ПРИТЕЖАТЕЛИ НА ХРАНЫ И НА ДРУГИ
ТАКВЫЗИ СТОКЫ.

Членъ първый.) Подобнитѣ контракты, спорѣдъ дѣйству-
ющія Уставъ, трѣба да са написватъ на гербова хартія отъ
классъ, а не на прости.

Чл. 2.) До каквѣтъ предметъ и да са касае, тѣзи кон-
тракти ще са съчиняватъ двойни, отъ които единътъ ще о-
става при продавача, а другытъ при купувача на стокытъ
за които е речъта; тѣ като са подпишатъ или подпечататъ
и отъ двѣтѣ страни, ще са представятъ, въ сѣка *Каза* предъ
Началството, дѣто, ако съдѣржаватъ слѣдующытъ означени
условія, ще са забѣлѣжватъ въ особна книга, която са държи
за таквызи контракты, и ще са подтвърдяватъ подпечатваны
съ печата на Началството.

Чл. 3.) Контрактътъ трѣба да означава стокытъ, за
които двѣтѣ страни са обязаватъ, рода, вида, количеството
и опредѣлената цѣна; еще же и мѣстото, дѣто ще са пре-
даджатъ, кога, и въ разстояніе на колко дни.

Чл. 4.) Ако предметътъ на контракта е храны, осѣнь
видътъ, трѣба да са означава и отъ коя *Каза*, село и година
сѫ произведеніе, а количеството да са смѣта на Цариградски
kyila, или на оки, а не да са условиша и съчинява контрактъ
до основаніе на друго kyilo или мѣрка.

Чл. 5.) Уговорванытѣ страни като пригледатъ мѣстрата
на стоката, за която са уговорїхътъ, тя ще са раздѣлява на
двѣ, и като са запечата отъ продавача и купувача, ще са
запазна и у двамината; но ако нѣкой отъ тѣхъ нѣма печатъ,
тогази ще са ударя печатътъ на Началството.

Чл. 6.) Ако са случи да нѣма мѣстра отъ продаваната стока, необходима нужда е да са направи изыскваното разясненіе, изложено ясно ако е тя отъ първо качество, отъ среднѣе, или отъ най просто, и отъ кое място или отъ коя е година произведеніе.

Чл. 7.) Не са допрощава подъ никое истѣлкуваніе или за каквато и да е причина, приеманьето и подтвърденіето на контрактъ за стока възбранена чрезъ званично проглашеніе отъ Правителството, или противоположна на Законътъ и Уставътъ на Държавата.

Чл. 8.) Понеже, когато са обязаватъ сичкытѣ жители на нѣкое село, или само една частъ отъ тѣхъ съ търговци или други купувачи, е невъзможно да подписватъ или да подпечатватъ сичкытѣ селени изведеніжъ контракта за хранытѣ и прочи, а заключеныйтъ и подпечатенъ отъ мухтарина или отъ другого нѣкого въ тѣхно име не е дѣйствителенъ колкото за третье лице, за туй подобнытѣ условія трѣба да са правижътъ съ одобреніето и знаиньето на селския старѣйшинин-ский Съвѣтъ; ако ли свръзванытѣ контракти въ името на селенитѣ не са направијтѣ съ знаиньето и искањето на старѣйшинския съвѣтъ, и ако нѣма пълно увѣреніе че сѫ станили тѣй, не е допростено да ги подтвърдява Началството. Сѫщо, за вещи и стоки на нѣкой еснафъ, не е дѣйствително свръзваньето на контрактъ само чрезъ началника (*оста-башілта*) на Еснафа, но са изысква да са подписва и подпечатва отъ сичкытѣ му членове, за доказателство че сѫ са продали съизведеніето имъ.

Тѣзи сѫ сѫщественниятѣ условія за контрактътѣ и обезателствата, и когато са съхранїйтѣ, тогази подтвърденіето и подпечатваньето отъ страна на Началствата са испълнява. А когато са направи тѣжба поради земанье-даванье, което са е случило по основаніе на подпечатенъ и подтвърденъ по този начинъ контрактъ, надлежныйтъ съвѣтъ, като разгледа сѫдбата, ще издава рѣшеніе съгласно съ Закона и съ сѫществующытѣ наредби. Ако ли са не съчинїйтѣ контрактътѣ

спорѣдъ горнитѣ формалности, нито са подтвърдїхтѣ послѣ отъ Началството, като са породи отъ послѣ сѫдба, ако прозилѣзъхтѣ мъчноти, не ще са допрощава да са уплаква никакъ за туй. Подобно трѣба сѣкій да знай, и най паче селенитѣ че, ако стоката, на която предаваньето са е условило чрезъ контрактъ подпечатенъ и подтвърденъ отъ Началството, не са предадѣ спорѣдъ условенъя начинъ, сирѣчъ, ако не прилича на мѣстрата, или не са е предала по опредѣленото време или ако са случи вѣщо друго противъ условенитѣ, търговицътъ или купувачътъ има право за тѣженѣе, което като са представи предъ Началството и като са докаже основно, продавачътъ ще са осужда на обезтщетяванье, и задължава да плати лихви и другы подобни; и на противъ, ако търговицътъ, като е съврзаль контрактъ съ селенитѣ, спорѣдъ горѣреченитѣ услови, противъ условието, ако не ще да земе предаваната стока, или принася цѣна по малка, или иска да дадѣ монета на по горня цѣна отъ опредѣлената, ощетающъ какъто и да е продавачъ, а този послѣднитѣ чрезъ писменна прозба изложи работата предъ Началството, сѫщо ще са испытва работата и като са докажи че продавачътъ има право, ониправдающій какъто и сѣкій другъ който са е задължилъ и условилъ ще са осужда на принадлежащи обезтщетяванія, и прилично ще са отдава правото.

НАСТАВЛЕНИЯ

ЗА УЛУЧШЕНИЕ И УСЪВЪРШЕНСТВУВАНЬЕ НА ПОРОДАТА НА КОНЬЕТЪ
И КОБИЛЫТЪ, ОДОБРЕНИ ДА СА ПОЛОЖЖЪ
ВЪ ДѢЙСТВИЕ.

(19 Мухарремъ 1,287 — 8 Априлъ 1,870 г.).

Съ цѣль за да могатъ ступанскытъ кобили на населеніето да са сберажтъ съ конье отъ добра порода, Высокославното Правителство ще испроводи таквъзи по Вилаетътъ които иматъ нужда, а отъ Вилаетътъ ще са испроводижтъ по Санджацътъ. Сичкытъ тѣзи *айгжри* (похотливи конье) ще са хранятъ, каквто и коньетъ наполицейскытъ стражари, ще имъ са дава редовната и опредѣлена храна, и опредѣлява за гледаньето имъ по единъ *сейзинъ* съ съразмѣрна заплата. Мютесарифътъ ще държатъ тѣзи *айгжри* въ сѣдалищата на Санджака си, и надзираватъ за доброто имъ *угажданье*. Когато са примѣстява или изважда отъ служба нѣкой Мютесарифънъ, преждебывштъ ще ги предава на новия, и, освѣнъ по времето на събираньето, никой другъ путь не ще дозволява да излѣзватъ отъ сѣдалището на Санджака, и испроваждатъ по далечни страни; но на Мютесарифътъ са допрощава да ги ъздѣйтъ изъ градовеи. Тѣзи *айгжри* ще са дамгосватъ съ особенъ знакъ, а са забранявя да са продаватъ или промѣняватъ тѣ други конье. Съко таквози злоупотребление прави причинителя му отвѣтственъ предъ Закона, и върху му ще са приспособляватъ сичкытъ му постановленія.

Освѣнъ по времето на събираньето, презъ други гти времена тѣзи *айгжри* ще стоятъ въ сѣдалищата на Санджацътъ; а по времето на събираньето, т. е. презъ Марта, Априла и Маія, находдатъ *айгжри* въ сѣдалището на Санджака ще са испроваждатъ на двѣ или три мѣста, дѣто е по лесно отиваньето на населеніето отъ градовете и селата, които зависятъ отъ онзи Санджакъ. Населеніето ще са предъизвѣстява чрезъ Старѣйшинския съѣтъ и чрезъ Вилаетския вѣстникъ за мѣстото дѣто ще са събиратъ коньетъ. Онѣзи, които закаратъ кобили за събиранье съ *айгжрите* трѣба да са снабдяватъ *قى* подпечатено *тескере* отъ мѣстнитъ муҳтары.

Щомъ са закаратъ кобилытъ отъ ступанитъ имъ на мѣстото дѣто ще са събирайтъ съ *айгжрятѣ*, опредѣленитъ тамъ служители и полицейски стражари ще зематъ отъ рѣцѣтъ имъ горѣреченитъ *тескераѣта* и ще дозволяватъ събираньето на кобилытъ съ *айгжрятѣ*. Докарванитъ какъто по горѣ кобили трѣба да не сѫ на възрастъ по млады отъ по 4 години, да сѫ са изминли баремъ 15 дни отъ послѣдното имъ укобчаванье (очищеніе отъ ражданьето), да не сѫ повредени или болни и на конецъ да сѫ на равна мѣрка съ Правителственитъ *айгжри*. Сѣкой *айгжръ* може по дважъ да са събере съ кобилата; ако ли тя въ първото си събиранье бы останала непразна, тогази по естественна причина отъ самосебе си ще отбѣгне второто събиранье. Нужно е добрѣ да са гледа туй и да не са оставиѣ въ такъвъ случаѣ близо до *айгжра*. Сѣкой отъ тѣзи *айгжри* може да са събере съ 25—30 най много кобили; но защото не е възможно безъ повреда да са събере съ по вече, за туй е нужно предварително да са издѣри колко кобили са намѣрватъ въ окрѫжietо, лѣто ще са закара *айгжрятѣ*.

Презъ цѣлото продълженіе на събираньето *айгжрятѣ* ще са намѣрватъ въ опредѣленитъ мѣста, и като са събераѣтъ съ докаранитъ за туй кобили, ще са закарватъ пакъ чрезъ служителите за туй въ Санджакскитъ сѣдалища.

Като останатъ непразни кобилытъ, трѣба да са запазватъ добре отъ голѣмата студъ, какъто и отъ чрезвичайната топлина. Еще е нужно да са извѣствяватъ жителите, че които отъ тѣхъ искатъ да скопѣятъ кончетата, които ще имъ са укончятъ, защо сѫ длѣжни да не сторѣятъ туй доро кончетата имъ не напълняватъ втората година на възрастъта си.

Трѣба да са издѣрва добре и съчинява статистическій каталогъ въ двоенъ образъ отъ сѣкой Вилаетъ, който да са проважда на Министерството на Вътрѣшнитѣ дѣла, съдържающъ числото на кобилытъ, съ които сѫ са събрали сѣка година *айгжрятѣ*, и числото на уконченитъ кончета.

ОКРЪЖНА ВЕЗЫРСКА ЗАПОВЪДЬ

ИСПРОВОДЕНА ДО ВАЛИТЪ

ЗА ИСТРЕБВАНЬЕТО НА СКАКАЛЦЫТЪ.

(28 Шевваль 1,286 — 19 Януарий 1,870 г.)

Познато е че злото отъ скакалцытъ, въ островъ Кыпръ, като възбрани за дълго време земедѣліето на страната, стана причина за умаленіето на богатството на населеніето и за иеражданьето на много пѣща, които поради естественната производностъ на земѣжта на острова можахѫ да принесѫтъ полза. А туй вредително състояніе на работытъ доведе населеніето до онѣзи точка щото да напускатъ и отечеството си; но благодареніе на зетытъ мѣрки и странія отъ мѣстнитъ Началства, какъто са вижда отъ полученитъ отъ острова изложенія, скакалцытъ въ речения островъ сѫ са истребили съвсѣмъ, и пай паче памукътъ, който никога не бѣ са посѣвалъ поради скакалцытъ, презъ настоящата година са посѣихъ въ приличното си време. Но понеже наставленіята които съдѣржаватъ тѣзи мѣрки за появленіето на скакалцытъ, сѫ доста съдѣржателни, и тѣ защото могѫтъ да са приспособиѣтъ по сичкытъ страни, за туй Императорското Правителство напечата доволно листове отъ тѣхъ. Ако, пе дай Боже! въ Виласта подъ Ваше вѣдомство са поевѣжъ негдѣ скакалцытъ, какъто и на другытъ Вали са испроводихѫ, тѣй и на Васъ са испроваждатъ двадесетъ листа, за да са земе попечениe за тѣхното истребванье, спорѣдъ означенытъ въ тѣзи наставления. Благоизволете прочее да гы приговорите и да дадете свѣдѣнія на Виластскытъ чиновници какъто са изыскава.

НАСТАВЛЕНИЯ

ЗА НАЧИНА НА ИСТРЕБВАНЬЕТО НА СКАКАЛЦЫТЪ ВЪ ОСТРОВЪ КЫПРЪ.

(29 Шеввамъ, 1,286 — 11 Януарий 1,871 г.).

Мѣркытъ и сѣчивата, които ще са употребѣйтъ за тѣзи цѣлъ за истребваньето на посевенитъ въ островъ Кыпръ скакалци, които благодареніе на употребенитъ мѣрки изчезнахѫ, по долу са излагатъ и извѣявватъ.

Понеже най главното средство за истребваньето на скакалци е събираньето на семето, което снасятъ въ земѣжта, и понеже е известно че този бичъ презъ м. Маій и Юній снася въ земѣжта непрестанно своето семе, за туй са опредѣлихѫ служители надъ скакалци за прогонваньето имъ, и мѣстото дѣто сѫ спесли семето са издыри и въ особна книга забѣлѣжи. Понеже на съкыго отъ задъженитъ жители са присмѣтна по едно къло семе отъ скакалци, за туй жителитъ почнахѫ презъ м. Юлій да събиратъ семето, и за да не произлѣзе нѣкая измама или злоупотребление, въ сѣдалището на острова са отвори нарочитъ трапъ, на който са опредѣлихѫ служители; тѣзи работи слѣдува чакъ до м. Декемврія, и тогази събрахното въ хамбаритъ семе отъ скакалци, въ присѫствието на членоветъ отъ Съѣѣта, са притегли, послѣ са зарови въ трапове дѣлбоки, въ които са нахвърля доста прѣсть.

Оживелитъ скакалци обыкновенно са посевяватъ когато почене дѣда са стоплѣва земята, и презъ преминѣлътъ година макаръ и да са посевявахѫ презъ мѣсецъ Февруарій, но защото презъ прошлата година времето бѣше хладно, за туй почнахѫ да са съживяватъ на 5-ти Марта. На време са бѣ зело попечение за приготвяньето на работници, зеты по единъ отъ 20 жители и тѣи са бѣхѫ приготвили около 1,800 работници, на които заплатитъ са бѣхѫ платили отъ населеніето; тѣзи работници са испроводихѫ дѣто са бѣхѫ поселили скакалци, съдружены съ избранитъ изъ помежду имъ достойни за вѣрване жители, десетоначалници и отъ надзирателитъ

и настойтелитѣ, които са избрахъ отъ първенцитѣ Турци и Христіани жители на острова; а разорителнитѣ съчива на време са бѣхъ испроводили и расподѣлили по потребнитѣ страни.

Разорителнитѣ съчива състоѣхъ въ платна и зиго донесени отъ Англія и въ колчета, брадви, лопаты, вѣжъ и кечета приготвени тук; платната сѫ дѣлги по петъдесетъ метра а широки по единъ метръ; на едната страна на тѣзи платна са бѣ пришила съ машина по една *мушама* широка шестъ пръста, а на двата края друга *мушама* широка единъ педъ, и пришити здраво една о друга, и са бѣхъ турили около мѣстата дѣто са бѣхъ поевили скакалцитѣ; за подпиранье на платната са приготвихъ 60,000 колчета два аршина дѣлги забиты задъ платната, а за съединеніе на платната съ колчетата на страната дѣто бѣше пришита *мушамата* са приши по една връвь.

Трѣба разстояніето между съко колче да е по единъ метръ френски; на мѣстото имъ което е възвишено надъ платното да сѫ завързаны едни о други съ връви, еще же посрѣдата на двѣтѣ колчета да са пришила по една връвь, които връви ще са завързватъ съ въжето което е завързано о колчетата; страната на платното, която има *мушамата*, да е отъ горѣ, и другата която нѣма *мушама* баремъ до шестъ пръста да са заравиж въ земѣжта.

Макаръ че платната са доволни, но пакъ трѣба мѣстото дѣто са намѣрватъ скакалцитѣ да са обгръща съ платна, нужно е платната да са заложатъ кадѣ страната на която ще са отправижтѣ скакалцитѣ, спорѣдъ изложенія начинъ, въ видъ на полугръгъ; и ако сѫ скакалцитѣ много, предъ съко платно да са отваряйтѣ по двѣ до три дупки на земѣжта, които ще са снабдїйтѣ съ зингото.

Щомъ са съживїйтѣ скакалцитѣ, тѣ не могатъ да хвъркатъ 10—12 дена, но са крѣпкъ подъ трѣвата и трѣнака; а работницитѣ като заложатъ платната, вместо да стойятъ празни, добре бы было да ги бийтѣ съ финиковы клопъ и да ги горїйтѣ съ дърва; а когато начепятъ да подхвърватъ отъ едно мѣсто на друго, понеже самичкы ще падатъ въ заложенитѣ мрежи, за туй трѣба да са внимава около заложенитѣ платна; ако ли сѫ скакалцитѣ много и са види че ще могатъ да прехвърнятъ надъ платната, тогази тутакси задъ платната на разстояніе 100 крака да са залагатъ други платна, какъто са кѣза по горѣ и потребнитѣ дупки да са отваряйтѣ предъ тѣхъ и приготвоватъ.

Горната страна на дупката ще са съединява съ края на платното и около устата ще са туріж зингото, и възбранива излъзванието на испадалытѣ въ нея скакалци; мястото около зингото щеса запушва добре, и дълбочината на дупките ще е баремъ до единъ метръ.

И зингото, което ще са туріж на устата на дупките, ще са заковава о една дъска, имеюща ширина отъ 4—5 пръста и видъ на трапчинка, на дължина два метра и на ширина единъ аршинъ.

Зингото, трѣба да са туріж на устата на дупките, и да е спорѣдъ повърхността на дупката, и като са задежжатъ платната и тури зингото, предъ полугрѣга на платната т. е. на мястото, дѣто ще наченятъ скакалците да са движжатъ, не ще стой никой; а задъ съко платно ще са опредѣлява по единъ работникъ за да пази платната. Скакалците като наскачатъ въ дупките, за да са избавянатъ тѣ са покачватъ по стѣните на дупките и стигатъ чакъ до зингото, и като стїпятъ на зингото, пакъ са хлѣзнаватъ и падатъ въ дупката; заради туй зингото трѣба да е чисто, и за да може по лесно да са хлѣзнаватъ скакалците, трѣба да са трѣ съкога джингото съ обыкновения прѣсть, и по тозъ начинъ като са напълниятъ дупките, 4—5-мина работници ще хвърлятъ съ лопатите прѣсть въ дупките, ще затрупватъ скакалците и съ крака ще ги стъпяватъ доро ги изморятъ, тогази ще изваждатъ зингото, и ще ископаватъ дѣто трѣба дупки на които ще го туріятъ, трѣба до края на платното да са намѣрватъ таквъзи дупки.

За съко платно трѣба да са опредѣлява по единъ работникъ, на съкы четырма работници да са дава по една брадва, и на други толко по една лопата, които ще са занимаватъ съ отварянето на дупките, съ копалнетьто и приготвянето на мястото, дѣто платното ще са засили съ прѣсть, а двамина ще са занимаватъ да залагатъ платната и да туріятъ зингото; на съкы десетъ работници ще са опредѣлява по единъ десетиникъ ~~на~~ съкы петъдесетъ по единъ достоенъ за вѣрванье, и дѣто са намѣрватъ скакалци по единъ настоящникъ, и на съкы четырма или петъмина настоящници по единъ надзиратель; а за живѣянье на работници ~~на~~ настоящици и на надзирателите за съкы десетъ работници трѣба да са даде по единъ *чаджъръ*.

Десетиниците ще отредени да завождатъ на работата работници, а настоящици да показватъ на работници мястата, дѣто има скакалци, и винаги да са намѣрватъ на глава на работници и да

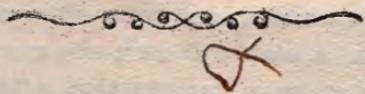
ты подканійтъ да работійтъ съкои день, и като разглеждатъ числото имъ и побѣгнѣйтъ, да гы извѣстяватъ на надзирателитъ, а тѣзи послѣднитѣ непрестанно ще забикалійтъ за да умножаватъ старанието и дѣрзновеніето на работницитѣ и да поправїйтъ недостатъците на работнинето, а надежнитѣ сѫ тѣй да са какже Кассиеритѣ на работницитѣ; понеже са доказа отъ опытъ че, заплатитѣ или сѫ быхж дали помѣстно или послѣ окончаніето на работата са быхж платили, и вѣ тѣзи двѣ обстоятелства ще са случатъ побѣгнованія, заради туй предварително трѣба да са присмѣта заплатата на днитѣ на работницитѣ и да са дава на повѣренитѣ за да я получаватъ вѣ мѣстата дѣто са намѣрватъ скакалцитѣ, а тамъ като работійтѣ работницитѣ заплатата на иѣколко депа да са задѣржа, а другата да са дава; а когато са свѣрши службата имъ и зематъ позволеніе да си отиджтѣ, тогази трѣба задѣржената заплата да имъ са доплаща.

Работницитѣ трѣба иощемъ да стойтѣ подъ чаджрытѣ си, сутринта да отхождатъ по работата си и вечерь пакъ да са завръщатъ подъ чаджрытѣ си; но защото не ще са намѣрва хлѣбъ пополето, а населеніята да слѣзватъ по селата понеже не ще са случва безъ зло, за туй *Кайкамытѣ* и *Мюдюрытѣ* по онѣзи мѣста и надзирателитѣ на работницитѣ ще са постараіятъ за направата по по-трѣбнитѣ мѣста на фурии за продаванье хлѣбъ на работницитѣ, еще же по тѣзи мѣста да са намѣрватъ и другитѣ потрѣбни храны. А на работницитѣ, които сѫ работили отъ какъ са сѫ поевили скакалцитѣ доро зематъ да подхвъркватъ, трѣба да имъ са дава позволеніе за отсѫствіе, еще же да имъ са даватъ и подпечатени записки, които ще послужатъ вѣ окончаніето на работата за разглежданье на смѣткитѣ имъ.

Скакалцитѣ, като наченійтѣ да хвъркатъ и нощъя, накацватъ по иѣкои посѣяны ливы и лывады, и понеже доро не изгрѣе сльницето це могатъ да хвъркатъ, и понеже е възможно много скакалци да са събержатъ съ кошница и да са насипѣйтъ вѣ човали, за туй е полезно да са разхвърлятъ на съкѣй работникъ по едно ~~ко~~ количество скакалци, които да са занасійтѣ отъ работницитѣ и да са заравїйтѣ вѣ мѣсто парично приготвено. А скакалцитѣ като си хвърлїтъ семето, тѣ ако и да са истреби, понеже никоя полза не ще са придобые, и понеже са доказва отъ опытъ че отъ какъ зематъ да хвъркатъ преди 15 депа не хвърлятъ семето си, за туй презъ туй време трѣба да са полага голъмо стараніе и да са събиратъ подхвъркачетата скакалци.

Ако истребваньето на скакалците са пренебрежи за нѣколко години, понеже отъ семето на единъ скакалецъ можтъ да са измѣтѣтъ 30—40 каквто е познато отъ опытъ, за туй трѣба да са неспира прогонваньето, макаръ и само единъ да е останжълъ, трѣба ежегодно да са полага стараніе най гольмо было за истребванье на живытъ скакалци, было за събаранье на семето, което снасятъ въ земѣжга.

Макаръ че образътъ и видътъ на разорителнытъ съчива са по горѣ описа, съвременно же и картата имъ са поднесе, по понеже са вижда мяично подробното имъ описание, за туй мыслимы че въ случай когато са быхъ поевили по другы страны изъ Имперіята скакалци, намѣреніето ще са испъли най добрѣ ако са повыка отъ туха единъ чиновникъ отъ онѣзи, които добрѣ познаватъ да залагатъ прѣреченътъ мрѣжи и да растѣлкуватъ другы подробности за прогонваньето, за съвършенно приспособленіе на тукашнытъ дѣйствія, и да са проводи въ мѣстата дѣто сѫ са поевили скакалците.

УСТАВЪ

з. 1.

РУДНИЦЫТЕ.

(3 Мухарремъ 1,286 — 3 Априлъ 1,869 г.).

ОТДѢЛЕНИЕ ПЪРВО.

ПОСТАНОВЛЕНИЯ ЗА РУДНЫТЪ ВЕЩЕСТВА.

Членъ първый.) Руднытъ вещества, които са обнематъ въ недрата на земјата или нахождатъ по нейната повърхност, колкото отъ кадъ правилата на експлоатираньето и на управлението на съко едно отъ тѣхъ, са раздѣляватъ на три класса, сирѣчъ на рудници, на рудни земи и на каменоломни. Настоящітъ Уставъ съдържава само двата първи класса, а пъкъ третійтъ не подлежи на него.

Чл. 2.) Рудници са считать сичкыгъ опъзи, които сѫ препознати че обнематъ въ своите жили, пластове, или на купове (грамады) нахожданытъ въ недрата на земјата руды отъ които са изважда златото, среброто, бѣлото злато (платината), живакътъ, оловото (корундътъ), желѣзото, мѣдъта (бакжрътъ), калайтъ, зингото (дуділ), бисмутътъ, кобалтътъ, никелътъ, кромътъ, арсеникътъ (мышаморътъ), манганизътъ, антимонътъ, алюминийтъ, тяфътъ (люкорътъ), съпциата, разновиднитъ камъни въглища, смолата (зифтътъ), пафтътъ, петрольтъ и тѣмъ подобниятъ вещества, и на конецъ разновиднитъ драгоценни камъни.

Чл. 3.) Руднытъ земи съдържаватъ желѣзната рудна пръстъ, която е неправилно распръсната тукъ-тамъ върху земната повърхност, огнесъдържащата (пиритическата) пръстъ, която може да са преобърне на сърено желѣзо (сачи-кабръсъ), рудо-

съдържащти пъсацы или пръсть, алюминийската пръсть, ветхитъ згори, тюроветъ (*түрфытъ*), и сичкитъ рудосъдържащи вещества, които са експлоатирватъ само по земната повърхност.

Чл. 4.) Настоящиятъ уставъ не съдържава мармаритъ, гранитъ, кремънитъ, гипса (*алчята*), камъните за постидане, за зидане и за горене на варъ (*киречъ*), бузоланиата, порселаната, пъстъка, глипата и грънчарската пръсть.

Чл. 5.) Управлението на рудниците ще са обяснява за съкрай предметъ, които са относя до тяхъ и до горизложениетъ рудни земи, какъто и за фабриките, за ливници (*кузинитъ*) и за тъхните прибавления.

ОТДѢЛЕНИЕ ВТОРО.

Рудници.

ГЛАВА ПЪРВА.

Общы постановленія.

Чл. 6.) Рудниците не са експлоатирватъ безъ Императорска заповѣдь (*Ирадѣ*) (*).

(*) Спорѣдъ Корана само Богъ е истинитъ и съвършенъ господарь на земята, а човѣците не сѫ друго нищо освѣнъ само лица, които я привременно притежаватъ и които са ползоватъ отъ нея. Миріата т. е. Господственниата касса, колко е получила отъ Бога; владѣе земята, а върховниятъ Имаминъ т. е. Султанъ е нейниятъ управителъ. Прочее, спорѣдъ Османския Законъ, основани на Корана, земята са счита че принадлежи на Държавата, а правото й са простира какъто въ нейните недра тѣй и върху нейната повърхност. Съдовително, Царското право, пай съвършенното, възвищено доро до въроисловѣдна докма, е на чалото и основашето на Турція и на цѣлото й законодателство за рудниците.

Държавата или подъ ясно да кажемъ Султанътъ, като е като представителъ на Бога върху земята, той е и ступанинъ на сичкитъ рудници въ Империята, прочеши право да ги експлоатирва непосредственно за собствената си смѣтка, или да ги располага какъто ше.

(Заб. на Изд.)

Чл. 7.) Императорската заповѣдь съдѣржава позволеніето на експлоатираньето съ срокъ на деветъдесет и деветъ години. Презъ туй же временно разстояніе устѣпката (*иматіязъ*) може да са расположи и прехвърли бѣло чрезъ наследіе, бѣло чрезъ продаванье, какъто и съко друго имущество. Обаче прехвърлянъето, или препродаванъето отдавно, или отъ наследіе устѣпката, не може да стане безъ предварително позоленіе отъ Правителството, което са дава по основаніето на званичнитѣ формалности, какъто и за Императорската заповѣдь (*Фирманъ*).

Чл. 8.) Подъръ истеченіето на отстѣпенія срокъ, първыйтъ привилегированъ, който бы направилъ прозба отъ ново за този предметъ, съкога ще са предпочита отъ другытъ представлявани, но подъ истиятъ условія на искателитъ на новата устѣпка.

Чл. 9.) Въздигнатытъ и направени за експлоатираньето на рудницитъ машины, зданія, кладѣнцы, галерии и другытъ опредѣлены дѣла, са считать като недвижими стежанія. Сѫщо са считать като таквици и употребляванытъ въ галеріите коне; машинитъ, сѣчивата и веществото, които служатъ за експлоатираньето, за превозваньето, и за пречистяваньето, какъто и провизията за една година:

Чл. 10.) А са считать като движими другытъ лесно-принесвани предметы, изважданытъ вещества, акціитъ за експлоатираньето на рудницитъ и печалбъ ~~на~~ на едно таквози дружество.

ГЛАВА ВТОРА.

За търсянѣе на рудници.

Чл. 11.) Сѣкій ступанинъ съ воленъ да прави въ собственито си стежаніе сѣкой видъ раскопаванія, относящи са само до търсянѣето на рудни вещества, които могатъ да са намѣрѣтъ въ него, безъ да е длѣженъ да иска позоленіе за туй отъ Правителството. Сѣкій сѫщо може, безъ да извѣсти на Началството, да търси рудници въ чуждо стежаніе, като земя

съзволеніе отъ ступанина иу. Ако ли ступанинътъ не съзволява, просительъ е длъженъ да са отправи до Началството, като са съобрази съ долуизложенитъ постановленія. А позволенietо за търсяніе на съществуващи рудници въ расположениетъ за проданъ земи (*хаміе*) са отстъпва чрезъ прозба за туй до надлежностъ Началства.

Чл. 12.) Позволенietо за търсяніе на рудници въ пâшица (*мери*), афове, пазари и пâяци (*мейданы*), принадлежащи на едно или на нѣ вече села, на единъ или на нѣ вече градове, са отстъпва посle предварително помѣстно издырванье и доказаванье, че работянietо за експлоатираньето имъ не ще да притисни или ограничи нуждата на населенietо на тѣзи градове или села.

Чл. 13.) Иной не може безъ съзволенietо на ступанина да предприма търсянія на рудници, да прави примѣрванье или раскопаванье, да копае кладбища, да отваря галерии, да прави влагалища за съчива въ ограды, нито въ мяста лежащи до къщата, нито въ дворове и градини, на разстояніе най малко отъ 150 аришина. За туй ще са иска съкога съзволенietо на ступанинътъ на речеицъ ограды, зидове, жилища, дворове и градини.

Чл. 14.) Понеже търсяніето въ мяста, за които ступанинътъ е отказалъ съзволенietо си, какъто и въ расположени за проданъ земи, са допрощава само съ позволеніе отъ Правителството, за туй съка прозба за позволеніе ще са отправя до Главния Вилаетскиy Управитель. Тъзи прозба трѣба да означава мястото, въ което ще са направи търсяніето, Санджака, или Казата, въ която са намѣрва, свойството на руднитъ вещества ио ще са търсѣтъ, имената и прѣкоритъ на ступанина на мястото и задълженietо на поръчителството за сачките тищети; и тогази са поднася на административния Съвѣтъ въ съдалището на Вилаета. И тя ако са земе въ внимавие отъ речения Съвѣтъ, който е длъженъ да обезпечи поръчителството на задълженіята, който пріема върху си искательть, тогази позволенietо за търсяніето ще са отстъпва отъ Главниятъ

Управитель за една година отъ деня на позволението за експлоатираньето. Главниятъ Управител е длъженъ да проводи преписъ отъ туй позволение до Министерството на Общественнытъ дѣла, което ще го съобщава на Управлението на рудниците.

Чл. 15.) По истечението на реченый срокъ, привилегированытъ можтъ да поискатъ продължението му еще за шесть мѣсeца, и туй продължение може да имъ са отстѫни, предварително като са подновѣятъ наложенитъ за този предиѣтъ условія.

Чл. 16.) Ако работитъ за търсянъето не поченятъ въ разстояніе на шестътъ задължителни мѣсeца отъ датата на позволението за разскопаваньето, какъто и въ случай, когато работитъ на разскопаваньето не слѣдуватъ непрестанно, ще са иска за туй слово отъ привилегированыя, и, въ лишеніе на благословна причина, отстѫпеното позволение ще са отнема; тѣ може да са отстѫни на други лица, безъ да има право прежнійтъ привилегированъ да направи иѣкое исканье за обезщетяванье или за връщанье надѣръ на иждивенитъ му пары, поради отнеманьето на даденото му позволение.

Чл. 17.) Привилегированытъ неможе да отстѫни или продадѣ своето позволеніе, безъ съзволението на Главния Вилаestский Управител. Еще неможе да расположи и рудни вещества, ископани отъ него преди присманьето на устѣпката, безъ предварително позволеніе отъ ~~Правителството~~. Даждіето върху ископанытъ рудни вещества, въ времето на работитъ за търсянъето, зависи отъ количеството на даждіята, които ще са опредѣлѣтъ по времето на изданіето на Фирманъ за устѣпката. А въ случай, когато, като е истекло времето на позволението за търсянъето, устѣпката за рудника, по каквато и да е причина, не са отстѫни на притежателя й, или найпаче, ако притежателъ на позволението са отегли отъ устѣпката и напусне рудника, тогази Управлението ще му позволява да продадѣ ископанытъ въ времето на търсянъето вещества, като земе за тѣхъ едно даждіе по 5 на 0/0^{тѣ}.

Чл. 18.) Неможе да са отстѫпи пъзволеніе за раскопаванье на иѣкое място, за което са е было предварително отстѫпило таквози за истото вещество.

Чл. 19.) Престѫпленіята отъ страна на привилегированиетѣ на предидущыть постановленія и особно на 17-ия членъ ще са наказватъ на глоба отъ 1—10 лиры Турски, и отстѫпенитѣ пъзволенія ще могатъ да са отнематъ; еще ще са зема особно и даждіето на продаденитѣ безъ пъзволеніе рудни вещества.

ГЛАВА ТРЕТЬЯ.

За устѫпкытѣ (имтиазъ).

Чл. 20.) Сѣкій Турски подданикъ, или сѣкій чуждиецъ, подданикъ на една отъ Силытѣ, които сѫ подписали обнародванія на 1,283 л. отъ Императорското Правителство Протоколъ за ступанисванье на мяста (*), който бы поискахъ експлоатираньето на иѣкой рудникъ частно или съдружески, може, въ сѣкой случай, да получи поисканата устѫпка, съ условіе да са съобрази съ сѫществуващи и бѫдущи Уставы на Дѣржавата.

Чл. 21.) Лицето или дружеството, което бы поискало иѣко устѫпка, е должно да докажи качествата, които са потребни за предпрѣманьето и управлението на работицето и за обезпечението на постоянното експлоатиранье, какъто и средствата, чрезъ които ще доволствува въ заплащаніята на обезщетяваніята, на даждіята и на прочійтѣ задълженія, които могатъ да му са възложатъ чрезъ Фирманя за устѫпката.

Чл. 22.) Сѣко пъзволеніе за експлоатиранье на рудници по устѫпка, ще сапредшествува и отъ едно издырванье подъ слѣдующи формалности: т. е.

I.) Да са докаже неоспорно че устѫпката на рудника е полезна;

(*) Въ замѣчаніето си на 121 страница назначихъ кон Дѣржави сѫ подписали горбономенувани Протоколъ, освѣти тѣхъ въ последне време одобри и подписа и Еленското Правителство за своите поизданици. (Заб. на Изд.).

II.) Да са испыта че експлоатираньето на рудника не ще забрани работянето на фабрикът или на рудниците, които са би по случай намерили изъ-околностите;

III.) Да са избере най добриятъ за експлоатираньето способъ, и

IV.) Да станжтъ познаты качествата и средствата на искателите.

Чл. 23.) Управлението на рудниците ще сѫди възпроизвѣдната, подъ които ще са направи устажката за различните искатели (или ступани на повърхността), изнамѣрителна на рудника послѣ допростено търсанія, или за други трети лица. А въ случай, когато открътелятъ на рудника не солучи да земе устажката й, той ще има право да са обезщети отъ страна на привилегированыя спорѣдъ условіята, които ще са опредѣлѣтъ и покажатъ въ Фирмания на устажката.

Чл. 24.) Прозбата или прошението за устажката, която са отправя до Управлението, трѣба да означава името, прѣкора, званіето и мѣстопребываніето на лицето или на съдружиниците на относителното дружество, мѣстото въ което са намѣрва рудникътъ, пространството и синорытъ на исканата устажка, свойството на рудното вещество, което ще са ископае, състояніето, въ което ще са предаджатъ на търговията произведеніята, мѣстата отъ които ще са изведѣдъ или покупкѣтъ дървата, въглицата и другиетъ потрѣбни горителни видове, приносаното въ случай обезщетяванье отъ искателя къмъ открътеля на рудника и къмъ ступанътъ на ~~иската~~, сичкытъ доказателства, чрезъ които са доказва че искателътъ испльнява означенитъ въ 22-ти членъ условія, и на конецъ задълженіето че ще са съобразява и подлага подъ опредѣления отъ Императорското Правителство начинъ за експлоатираньето.

Чл. 25.) Заедно съ прозбата ще са прилага въ троенъ преписъ и спорѣдъ лествицата 1: 5,000 редовно начертаніе (*планъ*), представляюще пространството на устажката и синорытъ, опредѣлени чрезъ колкото е възможно правы линии, водяни отъ една точка до друга, и отправлявани по предпо-

чтение върху точки неподвижни. Туй начертаніе трѣба да показва състояніето на рудното вещество, което ще са ископае.

Чл. 26.) Прозбата за устѫпката трѣба да са отправя до Управлението на рудницътѣ, което, като са отнесе до архивътѣ на Съвѣта, испытва дѣ ще са забѣлѣжѣтъ относителнитѣ помѣстни свѣдѣнія, които сѫ съобщили по времето на начинаваньето на работътѣ за издырваньето, и ако е прозбата съгласна съ условіята на предидущътѣ членове, тогази ще я забѣлѣжва въ дѣржението туй особенъ протоколъ; ако ли е прозбата несъгласна съ горѣозначенитѣ условия, или найлаче съ по главнитѣ имъ постановленія, тя ще са връща отъ Управлението на искателя за да са поправи и допълни; и само подъръ връщаньето ѝ ще са забѣлѣжва въ особния протоколъ.

Чл. 27.) Щомъ са забѣлѣжи прозбата въ протокола, Управлението на рудницътѣ, като земѣ мѣніето на Главный Управлятель на Виласта, въ който са намѣрва рудникътѣ, и са увѣри отъ него че раздѣленіето на рудника е полезно и че не ще принесе нѣкое лошо слѣдствie, ще престъпля, съ разисскътѣ на искателътѣ, въ проглашеніето на тъзя прозба чрезъ особни залѣпени по стѣнитѣ обявленія и чрезъ вѣстничътѣ. Туй проглашеніе трѣба да обѣвяза че єди кой рудникъ, който лежи на єди кое място, са отстъпъва за продълженіе на толкози години. Обявленіята ще са залѣпяватъ по стѣнитѣ два мѣсeца царедъ и отъ време на време въ сѣдалищата на Виласта или на Санџака, въ който са намѣрва рудникътѣ, и въ мястопребываеніето на Управлението, избрано отъ просителитѣ.

Чл. 28.) Когато са представятъ ими вѣ съпротивленія противъ тъзи прозба, въ продълженіето на срока на проглашеніето, Главнитѣ Вилаетскій Управлятель ще съобщава туй на Управлението на рудницътѣ, прилагающъ и собственитѣ си забѣлѣжки еще и колкото бѣ можътъ да събере.

Чл. 29.) Подъръ тѣзи формалности, сичкытѣ документы тогази ще са предаватъ на единого отъ инженерътѣ на У-

правленіето на рудницитъ, който е длъженъ тутакси да разгледа прозбата, да испыта или поправи забѣлѣжкытъ въ документытъ, да покаже по сгодния начинъ за експлоатираньето, и на конецъ, да даде оправдателно и своето собственно мнѣніе върху направенътъ по случай съпротивленія. Неговото изложение трѣба да съдържава и условіята на устѣлката какъто и забѣлѣжката на задълженіята, която, спорѣдъ административныя обычай, ще са прилага на Фирманя за устѣлката. Туй разглежданье ще са прави колкото е възможно по скоро, на начинъ щото Фирманътъ за устѣлката да са издадѣ, ако е възможно, шестъ мѣсесца подъръ забѣлѣжваньето на прозбата.

Чл. 30.) Сичкытъ прозбы за съдомогателство (надварванье—concurrence) ще са приематъ до края на втория мѣсецъ, който слѣдува подъръ опредѣленыя за залѣпяваньето по стѣнътъ и за проглашеніята срокъ, и ще са забѣлѣжватъ въ особната книга, като са дадѣ на искателя и расписка. А подъръ шестъ мѣсесца иай много, съразмѣрно съ отстояніето на рудника, ще са покаже отъ Съвѣта на рудницитъ, съгласно съ 27-и членъ, кой искателъ са е предпочелъ.

Чл. 31.) Искателитъ въ съдомогателство могжть да получаватъ отъ Управленіето на рудницитъ свѣдѣніята за рудника, който ще са отеткли.

Чл. 32.) Когато Съвѣтътъ на рудницитъ начертаетъ своето мнѣніе за условіята, спорѣдъ които ще са направи устѣлката, ще прилага на него едно начертаніе отъ забѣлѣжката на задълженіята, означающе сичкытъ потрѣбни условія и задълженія. И сичкытъ тѣзи, ще са испроваждатъ отъ послѣ на Высоката Порта отъ Министерството на Общественнытъ дѣла, и по подаденото мнѣніе отъ Дѣржавниятъ Съвѣтъ, трѣба да са подтвърдїтъ съ Императорска заповѣдъ, съгласно съ която ще са издава Фирманътъ за устѣлката.

Чл. 33.) Фирманътъ за устѣлката, по попеченіето на Управленіето и съ иждивеніето на лицето което го получава, ще са прогласява чрезъ вѣстницитъ на Столицата и залѣпявана съкадъ, дѣто са е била лѣпила прозбата.

Чл. 34.) Привилегированытъ не могътъ да съединяютъ своите устажки съ други единообразни, съружески или чрезъ другъ иѣкой способъ, безъ предварително позволеніе отъ Правителството, въ противенъ случаѣ ще са лишаватъ отъ сичкытъ съединени устажки.

Чл. 35.) Когато са случи да са открые въ предѣлъти на нравило отстаженъ рудникъ рудно вещество, друго отъ отстаженото, то неможе да са отстажпи освѣнъ чрезъ новъ Фирманъ, който са зема спорѣдъ предназначенытъ формалности. Привилегированытъ на първия рудникъ, ако направи прозба и върху сѫщытъ условія, сѣкога ще са предпочита отъ прочитѣ просители, колкото са касае до новото вещество.

Чл. 36.) Който и да бы пріель безъ Фирманъ за устажка, даденъ спорѣдъ предназначенытъ формалности, експлоатираньето на иѣкой рудникъ, ще са наказва на глоба отъ 4—40 лири Турски, ещо ще са конфискуватъ и ископанытъ вещества и обезщетяватъ имѣющытъ право.

Чл. 37.) Постановленіята, които са касаѣтъ до опредѣленіето на устажката, до обезщетяваньето и до правата на изнамѣрителитъ, до условіята за експлоатираньето и до другытъ съразмѣрни опредѣленія, ще сѫ задължителни и за самото Правителство, когато поиска Тѣ самичко да приеме върху си експлоатираньето на иѣкой рудникъ за своя сиѣтка.

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА.

За задолженіята и правата на привилегированыя.

Чл. 38.) Въ който день са издадѣ Фирманътъ за устажката, привилегированытъ ще заплаща веднѣжъ за сѣкога единаждie, съразмѣрно съ богатството на рудника, отъ 50—200 лири Турски.

Чл. 39.) Сѣкай привилегированъ на рудникъ ще заплаща ежегодно на Правителството два вида даждї, първыйтъ, опредѣленъ за сѣкай дююиъ място, което са обнена въ отстажне-

нытъ предѣлы, а другийтъ, съразмѣренъ съ произведеніята на рудника.

Чл. 40.) Определеното даждіе на рудникъ, отстїпенъ чрезъ Фирманъ за експлоатиранье състои отъ пять пары на дююмъ отъ повърхността върху отстїпеното чѣсто по оризондално начертаніе, дююмътъ пречисляванъ отъ 1,600 квадратни архитектонически аршина. Определеното даждіе ще са зема сѣкога ежегодно, еще и въ вѣспирањето на работитѣ, но само до дена на своееволното напуштанье или отнеманье на привилегията. Определеното даждіе върху собственитѣ мѣста (*мюлкѣ*) принадлежи на ступаница имъ, а онуй върху Държавнитѣ и Вакуфски мѣста на Правителството. Стойността на мѣстата, които са купуватъ за експлоатираньето на рудницытѣ какъто и обезщетяваніята на тщетитѣ ще са заплащатъ отъ привилегированыя, спорѣдъ особинитѣ постановленія за туй.

Чл. 41.) Съразмѣрното даждіе състои отъ единъ до пять на 0/0-тѣ върху неизработеното произведеніе на ежегодното експлоатиранье, безъ надминуванье по 5 на 0/0-тѣ върху неизработеното произведеніе. Неговото прицѣненіе ще са опредѣлява отъ Съвѣта на рудницытѣ, съразмѣрно съ богатството на рудното вещество, и ще са означава найначе въ Фирианя за устїпката. А колкото са касае до съразмѣрното даждіе върху разстопенитѣ и пречистени вещества, то ще са заплаща подырь изятіето на станжлътѣ разноски за рудодѣлното употребленіе. А даждіето на змырида (*наджакъ=земпара*) и на рудницытѣ на магнешската прѣстъ (*беззъ люлѣ ташъ*) ще са опредѣлява отъ Съвѣта на рудницытѣ, съразмѣрно съ значителността имъ.

Съвѣтъ на рудницытѣ е свободенъ сѣкога да зема съразмѣрното даждіе въ вещество или въ пары, спорѣдъ стойността и спорѣдъ текущитѣ цѣни въ иняцата.

Чл. 42.) Понеже земаньето на даждіето и другитѣ формалности върху отстїпенія рудникъ зависїжтъ отъ вѣдомството на Главния Управителъ на Виласта, дѣто са намѣрва рудникитѣ, за туй сѣкій привилегированъ е именно дъл-

женъ да забѣлѣжва въ единъ нароченъ тѣфтеръ количеството, качеството и стойноститѣ на ископаванытѣ отъ рудницытѣ вещества, или на употребляванитѣ въ принадлежащите преу-готовителни фабрики, и да проважда на Началството, презъ сѣко тримѣсечие, кратко изложеніе, съгласно съ формално-ститѣ които ще получи. Освѣнь туй, презъ вървия мѣсецъ на сѣка година привилегированытѣ ще сѫ дължни да проваж-датъ на Главния Видачески Управител извлѣченіе означа-юще количеството на произведеніята на преминжлата го-дина. Сѫщо сѫ дължни да съобщаватъ своитѣ тѣфтери, смѣтки и сичкытѣ си други дѣла, когато реченыйтѣ Управителъ бы поискалъ да ги разгледа.

Чл. 43.) Определеното даждіе върху мястото на руд-ника ще са зема презъ годината, но съразмѣрното даждіе върху необработеното произведеніе ще са събира идущата година и презъ определенитѣ времена.

Чл. 44.) Съразмѣрното даждіе може да са измѣни, за е-динъ срокъ отъ четири години най много, въ видъ на спомага-нѣ на определено годишно даждіе (*мактү*). Но туй става съмѣнъ когато чрезъ петъгодишно баремъ експлоатирванье са узнае точното количество на произведеніята на рудника. По подаденото миѣніе отъ Съвѣта на рудницытѣ и по одобреніето на привилегированыя, относителнитѣ до туй предложенія са подтвърждаватъ съ Императорска заповѣдь.

Чл. 45.) Въ истеченіето на срока на реченото спомага-нѣ Управленіето ~~за да~~ може да обсѫди праведно за новото спомаганѣе, което ~~са~~ бы поискало, и еще въ случай когато устѫпката чрезъ спомаганѣе не бы станжла, и за да може да узнае точното количество на произведеніята на предидущытѣ години, привилегированытѣ е съкога дълженъ, еще и въ времето на истото продълженіе на спомаганьето, презъ сѣко тримѣсечие да представѣтъ на Началството смѣтки си и по-трѣбнитѣ свѣдѣнія спорѣдъ 42-ия членъ.

Чл. 46.) Съкай привилегированъ, като не е представилъ тримѣсечнитѣ си изложенія и годишното си съобщеніе, които

са означаватъ въ 42-ия членъ по определеното време, ще са наказва на глоба отъ 1—5 лиры Турекы.

Чл. 47.) Въ случай на явна и самоволна измама въ съобщението, въ което привилегированый бы показалъ произведенія по малко отъ действителнѣтѣ, ще са наказва на глоба отъ двойно количество на даждіето, което принадлежи действително на Правителството.

Чл. 48.) Въ случай, когато привилегированый не заплатї, по определенитѣ времена, было възложената върху му глоба, было различнитѣ даждія, които му са би възложили, Главното Управление ще му проважда нова призовка, определяюща единъ срокъ, който да не надминува третъ мѣсeца, подъръ истечението на който, Управлението ще извѣстява туй на Министерството на Общественитѣ дѣла, което ще предлага другъ срокъ, подъръ истечението на който, ако привилегированый не е испълнилъ своите задълженія, ще са лишава отъ привилегията си.

Чл. 49.) Щомъ са рѣши въ Съвѣта на рудниците отнеманьето на привилегията, притежательъ ѝ ще са извѣстява званично за туй. И отъ датата на туй извѣстіе ще му са отстѫпва тримѣсеченъ срокъ, щото чрезъ особна прозба да отпраи своето възраженіе до Държавния Съвѣтъ и изложи причинитѣ за своето оправданіе. И ако тѣзи причины са прѣматъ, пакъ ще става притежатель на рудника; въ противенъ же случаѣ, ще са рѣшава окончателно отнеманьето на привилегията чрезъ Императорска запавѣдъ, която ще са издаде за туй.

Чл. 50.) Съкій привилегированъ е длѣженъ да начене работитѣ на експлоатираньето чрезъ годината отъ датата на Фирманя за устѫпката. Ако ~~и~~ не испълни туй задълженіе, освѣнько съществуватъ высши брични на които отнеменieto принадлежи на Управлението, устѫпката ще са унищожава въ пълно право, и туй унищоженіе ще са прогласява чрезъ вѣстници.

Чл. 51.) Привилегированый, който въ определенъ срокъ чрезъ члена за устѫпката не заплатї определеното обезщетя-

ванье за изобрѣтателя на рудника, ще са наказва спорѣдъ означенѣтѣ постановленіи въ 49-и членъ.

Чл. 52.) Сѣкай привилегированъ, было лице или дружество, е дѣлжено да опредѣлява единъ и надлеженъ управителъ, вредень за да пази работитѣ на експлоатирваньето въ правилно състояніе, съгласно съ техническытѣ условія. Управителъ на рудника съвременно ще са счита като повѣренъ на привилегированыя и натоваренъ да го представлява предъ Началството. Ако ли привилегированытѣ не испълни туй условіе въ времето на срока, който ще му са опредѣли отъ дена на устѣпката, зависи отъ решеніето на Съвѣта на рудницытѣ и отъ подаденото мнѣніе на Началството да са заповѣда цѣлото или отъ части въспираше на работянъето, или, ако го нуждата изыска, да са проводи едно лице, натоварено съ управленіето за сиѣтка и съ иждивеніето на привилегированыя.

Чл. 53.) Привилегированытѣ е дѣлжено да направи, спорѣдъ лѣствицата 1 : 500, два преписа отъ начертаніето (*планъ*) на извршванытѣ работи въ рудника и да даде едното на Управленіето на рудницытѣ. Освѣнь туй презъ първия мѣсецъ на сѣка година да промѣнява сѫществующа при него преписъ, като начертае сичкытѣ извършени презъ преминжлата година работи, съ преписа, който са намѣрва при Управленіето на рудницытѣ.

Чл. 54.) Въ случай, когато привилегированытѣ не предаде начертаніето по опредѣленото време, и въ случай, когато туй начертаніе не е точно и пълно, ще са подлага на глоба отъ 1—10 лири Турски, и Управленіето ще може отъ самосебе си да направи или поправи начертаніето, съ иждивеніето на реченыя привилегированъ.

Чл. 55.) Освѣнь тефтеритѣ и начертаніята, които сѫ означены въ 42 и 53-и членъ, привилегированытѣ сѫ дѣлжни да държатѣ редовно за сѣко отваряне на рудникъ:

I.) Начертаніята (*плановете*) и раскопаваніята на подземнытѣ работи, начертавани спорѣдъ лѣствицата 1 : 500;

II.) Тефтеръ (*Régitre*) показующъ ежедневния напредъкъ на

работытъ и подробноститъ на експлоатираньето: т. е. образа на пластоветъ, дебелината, качеството на изважданытъ вещества, свойството на покрыва и на стѣната на постелитъ, количеството на текущата вода въ рудника и на другытъ подобни, на които забѣлѣжваньето е полезно;

III.) Тефтеръ за ежедневното изважданье и продаванье.

Привилегированытъ ще съобщава тѣзи начертанія и тефтери на инженерытъ, които сѫ испроводены отъ Съвѣта на рудницитъ, когато сѫ тѣ поискаютъ. А когато тѣзи начертанія и тефтери не са държатъ редовно, привилегированытъ ще са подлага на глоба отъ 5—10 лиры Турски, и Управлението ще може, съ иждивеніето му, да опредѣли единъ чиновникъ да ги държи.

Чл. 56.) Привилегированытъ на рудници и управителитъ на експлоатираньето ще подлагатъ подъ расположението на инженерытъ сичкытъ потрѣбни средства за посѣщение на работянъето. Ще имъ показватъ тефтеритъ и начертаніята, за които са по горѣ поменува, и извѣстяватъ за сичкытъ нѣща, които са касаѣтъ до състояніето на експлоатираньето. Но въ случай на отрицаніе, ще са подлагатъ на глоба отъ 5—20 лиры Турски, а инженерытъ ще можтъ да поискаютъ помощта на мѣстното Началство; въ случай же на повторянье, глобата ще са одвоява, а въ потретянье, направената къмъ тѣхъ уступка ще може да са уничтожи.

Чл. 57.) Когато лишеніето на съединеніе въ системата на експлоатираньето на много рудници, съединени или съсѣдни, но принадлежащи на различни устѣлки, повреди сѫществуванието на тѣзи рудници или обезвеченіето на рударытъ и на лежащытъ изъ околноститъ заведенія, Съвѣтътъ на рудницитъ ще може да заповѣда щото туй експлоатиранье да са подложи, било изъ цѣло или частно, спорѣдъ обстоятелствата, сїамо подъ едно и редовно управление.

Чл. 58.) Когато, колкото отъ къмъ съсѣдството или отъ друга нѣкоя причина работытъ на експлоатираньето принесатъ тѣшета на работянъето на другъ нѣкой рудникъ; когато

отъ друга страна туй работяне е полезно на другия рудникъ, и особно за прохладяването (промъненіе на въздуха) на работянето и за теченіето на водите, тогази ще са обезщетяватъ единътъ привилегированъ отъ другия. Туй обезщетяване ще са опредѣлява отъ Съвѣта на рудницътъ, като са земать въ вниманіе изложеніята на интересуванытъ страни.

Чл. 59.) Когато работянето на експлоатираньето на нѣкой рудникъ е привременно, и ако земята, върху която е то станжало, може, въ края на годината да са предаде въ истото си състояніе, въ което са е намѣрвала и отъ напредъ, тогази обезщетяваньето ще са опредѣлява двойно отъ ползата, която са е очаквала да са извлѣче презъ годината, и ще ся заплаща отъ привилегированыя на ступаница на земѣкта.

Чл. 60.) Ако сѫ са били ископали кладѣници и галерии въ земи, или са е било слѣдувало постоянно работяне за експлоатираньето на рудницътъ, а привилегированытъ неможе да са споразумѣе за придобиваньето на тѣзи земи съ ступанытъ имъ, тогази е длѣженъ да купи тѣзи земи, като заплати двойно стойността имъ, спорѣдъ направеното приѣніе отъ Правителството.

ГЛАВА ПЕТА.

За надзорирането надъ рудницътъ.

Чл. 61.) Инженерътъ на рудницътъ, съгласно съ настапленіята, които ще имъ са длѣжть отъ Управлението на рудницътъ, ще бдѣйтъ за задаваньето на зданіята и обезпеченіето на земѣкта; сѫщо ще надзорираватъ заедно съ Виляетския Управителъ, щото работницитъ въ рудницътъ да работятъ по собственната си воля противъ една праведна заплата, и никой да са не ощетява или угнетава.

Чл. 62.) Инженерътъ на рудницътъ ще освѣтливавъ привилегированытъ за безчинията или за изыскванытъ улучшенія на експлоатираньето, и извѣстявавъ на мѣстното Началство недостатъцътъ, злоупотрѣблениета или бѣдствията му, еще сѫ

должни тутакси да съобщаватъ тѣзи работи и на Управлението на рудниците.

Чл. 63.) Ако е експлоатирането на пусните или въспрѣно на начинъ щото да не отговаря на индустріалните нужди за които са употребляватъ тѣзи рудни вещества, Вилаетскиятъ Управлятел и инженеринътъ на рудниците тутакси ще съобщаватъ своите забѣлѣжки върху този предметъ къмъ Управлението на рудниците.

Чл. 64.) Въ стучай на належаще бѣдствие, инженеринътъ на рудниците, за неговото предваряне, подъ собствената си отговорност ще прави нужните прозбы до мѣстните Началства, които сѫ должни тутъкси да подѣйствуваатъ съгласно съ одобренietо на инженерина.

Чл. 65.) Когато са случи нѣкое преключение въ нѣкой рудникъ, експлоататорътъ му сѫ должни тутакси да извѣстяватъ мѣстните агенти и инженерина, ако са намѣрва тамъ. И по туй извѣстие инженеринътъ, или, въ негово отсѫствие, чиновнициятъ на мѣстната Власть ще отхождатъ на мѣстото и като издырѣкатъ причините на преключението, ще земятъ безъ отлаганье на време за предваряне на слѣдствията потрѣбните мѣрки; тѣ ще могатъ да поискатъ за туй нужните сѣчива, животни и хора за смѣтка на привилегированытъ. Туй преключение трѣба да са съобщава на Управлението на рудниците. Експлоататорътъ, които бы пренебрежили туй нещо, ще са подлагатъ на глоба отъ 5—10 лири Турски.

Чл. 66.) Привилегированытъ сѫ должни да иматъ за рудниците си една лѣкарница и единъ временъ лѣкаръ.

Чл. 67.) Привилегированытъ сѫ должни не само да заплащатъ обезщетяваніята и помощитъ, които са бы опредѣли отъ гражданското сѫдилище за пострадалытъ въ рудниците или за тѣхните фамилии, но еще ще са подлагатъ и на глоба отъ 5—20 лири Турски, ако преключението са причини по слѣдствие на лошото управление на работянето въ рудника, или отъ лишението на изыскванытъ по техниката предметы.

ГЛАВА ШЕСТА.

За напушаньето на рудници.

Чл. 68.) Никое отдеъніе на подземни работи не може да са напусне безъ позволеніето на Управлението. Привилегированытѣ сѫ дѣлжни да извѣстїятъ напушаньето чрезъ прозба, отправена до Вилаетскаго управителъ, прибавляющы на нея и карта на работите, които ще напуснатъ. А Управителъ ще я възлага на инженерина или на Управлението на рудници, и тогази ще са решаватъ изыскванытѣ епистимонически мѣрки, спорѣдъ постановленіята на Устава.

Чл. 69.) Когато, поради высша сила, привилегированийтѣ на иѣкой рудникъ поискъ да напусне устѣлката преди истечението на опредѣленыя срокъ, той е дѣлженъ да извѣсти за туй на Управлението преди шесть мѣсeca, прибавляющъ въ изявленіето си и изложение за състояніето на рудника, за направенытѣ работи, какъто и за сѫществуващето количество отъ ископанытѣ вещества до дения на напушаньето. Никое условие не ще са вмѣстява въ туй изявленіе.

Чл. 70.) Когато са напуснатъ работите на експлоатираньето до една година и безъ иѣкой высша сила, Управлението на рудници като направи изыскванытѣ испыти, ще отстѣлва на привилегированытѣ единъ срокъ за подкачаньето имъ; подъръ истечението на този срокъ, Управлението ще решава за уничтожението на привилегіята.

Чл. 71.) Въ случаите на напушаньето или на уничтожението на Фирмания, които са предвиждатъ въ предидущите и въ прочимъ членове на настоящія Уставъ, какъто и въ истечението на срока на ~~устѣлката~~, собственнытѣ работи на експлоатираньето / т. е. галеріитѣ, кладбищата и други/тѣ по-требни за поддържаньето на рудника, ще преминуватъ въ владѣніето на Държавата, или на новия привилегированъ, безъ да са дава иѣкое обезщетяванье на преждѣбывшия. Но машинытѣ, животнытѣ, сѣчивата и ископанытѣ вещества ще оста-

вагъ собственность на преждебывшя привилегированъ, който има право да ги употреблява При тѣмъ Държавата или новыятъ привилегированъ ще иматъ право еѣкога да покупїтъ сичкытъ тѣзи иѣща или само една тѣхна часть, като са прицѣниятъ отъ свѣдущи прицѣнители.

Чл. 72.) Въ сичкытъ горбизложены случаи, привилегированытъ сѫ дѣлжны да заплащатъ даждята и другытъ обезтщетяванія до дена на отнеманьето или напуштањето на привилегията. Различнитъ предметы, които са означаватъ въ 71-и членъ, какъто и сѣчивата и другытъ имъ принадлежности, ще са задържатъ като залогъ за исплащаньето на даждята и на обезтщетявашията.

Чл. 73.) Рѣшеніето за отнеманьето или напуштањето на иѣкоя привилегия ще са прогласява чрезъ вѣстницытъ.

ГЛАВА СЕДМА.

За направенитъ устажки преди проглашеніето на настоящія Уставъ.

Чл. 74.) Привилегированытъ, които сѫ зели устажка преди изданіето на настоящія Уставъ, или тѣхнитъ поржчители, ако искатъ да са подтвърди върху имъ привилегията съгласно съ новия Уставъ, тѣ ще подлежатъ подъ различнитъ му постановленія и ще сѫ дѣлжни да даджатъ поржчителство за испълненіето на условията въ него. А които не щатъ да са съобразијатъ съ новия Уставъ, или не могатъ да представијатъ надежни поржчителства за обезпеченіе на изыскванытъ условия, тѣ ще подлежатъ, какъто и отъ напредъ, подъ постановленіята на Фирманя до истеченіето на устажката чрезъ него.

ОТДѢЛЕНИЕ ТРЕТЕ.

Рудни земи.

Чл. 75.) Сичкытъ обненаны вещества подъ наименование рудни земи могжть да са експлоатирвать за неопределено време отъ ступанитъ на мѣстата, но съкога съ силата на Фирмаши, който сѫ длъжни да земѣтъ за туй.

Чл. 76.) Ако ступанинътъ на мѣстото, въ което са на-
мѣрва рудната земя, не ще да я експлоатирва, или ако по-
дъръ дѣловременно експлоатиранье въспре работитъ, ек-
сплоатиравьето на рудната земя ще може да са отстѣни на
другыго, който го поиска, и който пріема отъ горѣ си да
плати, спорѣдъ направеното прицѣненіе, двойна стойност
за онуй мѣсто и точната стойност на зданіята и на другитъ
прибавленія, които лежатъ въ реченитъ мѣста. Сичкытъ тѣзи
платки ще са плащатъ направо на ступанитъ на мѣстата.

Чл. 77.) Понеже сичкытъ мѣста, въ които има, и въ които
са обработватъ рудни земи, зависїтъ отъ законитъ на прави-
телственнытъ мѣста, съ исключеніе на съразмѣрното даждie,
даждието на десетъка не ще са възлага на тѣзи мѣста, въ които
са експлоатирва рудната земя, или въ които са работи за
експлоатиранье.

Чл. 78.) Прозбата за позоленietо трѣба да означава
името, прѣкора, званіето и мѣстопребиванietо на искателя,
мѣстото дѣто лежи рудната земя, качеството и състоянietо й,
и способа на относителното експлоатиранье.

Чл. 79.) Въ позоленietо ще са опредѣляватъ предѣлътъ
и правилата на експлоатираньето подъ изглѣдъ на обществен-
ното обезпеченіе и здравїе, какъто и за запазваньето на зда-
ніята, на пътищата, на изворитъ и на водопроводитъ; и ако е
нужно, и обезщетяваньето за тищетитъ, които са би причинили.

Чл. 80.) За пречистяньето (омивањето) на рудосъдър-
жающытъ земи и пѣсъци позоленietо ще опредѣлява еще и
улавяньето, управяньето и течението на водитъ.

Чл. 81.) Експлоатираньето на руднитъ земи ще подлежи, какъто и онуй на рудницитъ, подъ надзираніето на инженерина на рудницитъ и на агентытъ, които са опредѣляватъ отъ Управлението, тѣ сѫ обязанни да бдѣятъ върху исполненіето на описаныетъ въ позволеніето разны условія.

Чл. 82.) Сѣка година онѣзи, които експлоатирватъ рудни земи сѫ длѣжни да отиравѣйтъ до Вилаетското Управление едно кратко изложение за състояніето на работътъ, за цѣлото произведеніе презъ годината и за сичкытъ подробности на експлоатираньето.

Чл. 83.) Въ случай, когато експлоатираньето на нѣкоя рудна земѣ са преобърне на собственно назовано експлоатиранье чрезъ редовни подземни работы, или чрезъ отварянье на кладбищи и галерии, привилегированиетъ не ще може да експлоатира доро не земе за туй устѫпката, съобразяванъ съ определенътъ отъ Закона формалности.

Чл. 84.) Които отъ онѣзи що сѫ получили позволеніе са уловимътъ че сѫ престажили горнитъ 82 и 83-и членъ, тѣ ще са подлагатъ на глоба отъ 5—20 лиры Турски.

ОТДѢЛЕНИЕ ЧЕТВЪРТО.

РУДОДѢЛНИЦЫ И ФАБРИКИ ЗА ОБРАБОТВАНЬЕ НА РУДНITЪ ВЕЩЕСТВА.

Чл. 85.) Въздиганьето на фабрика ~~и~~ на други прибавления, за обработванье на руднитъ вещества, не ще става безъ Императорскій Фирманъ, издаденъ спорѣдъ слѣдующытъ формалности.

Чл. 86.) Просяющій, като е притежатель вече на привилегията, или другъ, ще отправя прозбата си до Вилаетскаго Управителъ, въ която ще означава името, прѣкора, званіето и мѣстопребываніето си, свойството на фабриката, която ще

въздигне, вида на веществата, които ще са употребяватъ, способа на работянето, числото на пещите, които ще са направяватъ и на другите съчива, и времената на годината презъ които ще работятъ, мястото отъ което ще са извади рудната земя или рудното вещество, качеството, кодицеството и родна горителните вещества, мястото дъто ще са въздигни фабrikата съ своите прибавления, заедно съ притурката, ако е нужно, и на водата която ще са употреби. Прозбата на конецъ ще носи приложени и начертаниета (*плановете*) на пещите и на другите съчива, на зданията и на мястото дъто ще са въздигнатъ какъто и на водопровода, ако го нуждата изыска. Общиятъ начертаниета ще са излагатъ споредъ лествицата 1 : 500 а по частните споредъ лествицата 1 : 100.

Чл. 87.) Вилаетскитъ Управител тутъкси ще съобщава прозбата и приложените документи на Управлението на рудниците, което тогази ще испытва ако са тѣ съгласяватъ съ условията на предидущия членъ, и сичките ще ги възлага на Вилаетския Управител заедно съ начертаниета на нужните обявления.

Чл. 88.) Вилаетскитъ Управител тогази ще записва прозбата въ особенъ теттеръ и ще я прогласява чрезъ задължени по стените обявления въ съдалищата на Вилаета, въ мястопребиванието на искателя и въ Казата, дъто ще са въздигни фабриката. А Управлението на рудниците, щомъ са извести отъ Вилаетския Управител, сѫщо ще записва прозбата въ особенъ теттеръ и ще прогласява работата чрезъ вѣстниците.

Чл. 89.) Съпротивленіята ще сѫ прѣты при Вилаетския Управител и при Управлението на рудниците въ продълженietо на 90-ти дни отъ дения ~~на проглашенietо~~; и ще са съобщаватъ на искателя, на когото ще са отстѫпва и единъ срокъ, за да отговори.

Чл. 90.) Подъръ истечението на отстѫпения срокъ, Вилаетскитъ Управител ще съобщава сичките на инженерина на рудниците, който, ще отхожда въ нужда за да направи изыскванетъ издырванія, и ще съчинява подробно изложение,

въ което ще прилага собственнытъ си забѣлѣжки, и ище подава мнѣніе за прозбата и за съпротивленіята, за ползата на приятіето, за индустріалния способъ, който ще са иріеме, какъто и за задълженіята и условіята, които ще са възложътъ на искателя. Въ истото изложеніе е дълженъ да удостовѣрява и точността на изложеното начертаніе (*планъ*).

Чл. 91.) Инженеринътъ на рудницитъ ще възлага сичкытъ относителни документи на Вилаетския Управителъ, който ще прилага и собственнытъ си забѣлѣжки, и сичкытъ ще проважда на Управлението на рудницитъ.

Чл. 92.) Управлението на рудницитъ ще съчинява акта на позволеніето, като приложи сичкытъ членове и задълженіята, които му са виждатъ благословни, ще опредѣлява положително даждіето, което ще са заплати въ предаваньето на Фирмания, което даждіе ще са иромѣнява съразмѣрно съ важността на фабrikата отъ 10—50 лиры Турски, и на конецъ ще предлага предложеніята на В. Порта. И спорѣдъ подаденото мнѣніе отъ Държавния Съвѣтъ, Фирманитъ ще са издава чрезъ Императорско рѣшеніе.

Чл. 93.) Обиеманытъ задълженія и условія въ Фирмания на позволеніето ще са проглашаватъ съ иждивеніето на привилегированыя чрезъ вѣстницитъ и чрезъ обявленія.

Чл. 94.) Привилегированытъ, който иска да введе преобразованія въ фабrikата си предварително ще извѣстява за туй на Вилаетския Управителъ, прилагающъ начертаніе на измѣненіята, а Управителъ ще проважда сичкытъ на инженерина или на Управлението на рудницитъ.

Чл. 95.) Управлението, по изложеніето на инженерина на рудницитъ, съкога ще може, презъ което и да е време въ продълженіето на привилегията, да възложи на привилегированыя условіята, които бы видѣлъ нужни, за интереса на общото здравіе.

Чл. 96.) Прест҃жницитъ на горѣзложенытъ условія ще са наказватъ на глаба отъ 5—20 лиры Турски; а въ случай на повторяне, Съвѣтъ на рудницитъ ще може да въспре-

привременно работитъ на фабриката; ако ли престъпленіето са потрети, позволеніето ще са уничтожава.

Чл. 97.) Когато привилегированійтъ презъ годината ко-
ято ще измине послѣ изданіето на позволеніето не начене
направата на фабриката, или когато, като я е направилъ въ
определеніе отъ Съвѣта на рудницътъ срокъ, я оставя двѣ
години паредъ безъ да работи, ще са призовава да я направи
или положи въ дѣйствіе, получающъ еще единъ благословенъ
срокъ, подъръ истеченіето на който позволеніето ще са отнема.

Чл. 98.) Отнеманьето на позволеніето или самоволното
оттегляванье ще са прогласява.

УСТАВЪ

ЗА

СОЛЬТА.

(9 Рамазанъ 1,278 л.).

Подъ Императорската сънка, и по силата на подновенитѣ въ послѣдне време съ пріятелскытѣ Сили търговски договоры (*трактати*), понеже са съвършенно забрани внасянietо на солта отъ чуждытѣ страни, за туй са рѣши за въ бѫдуще да са не внасѣж въ Османската Държава нито най малко количество соль, а морскытѣ въ Османската Държава солници, солянитѣ рудници и солосъдържащи гирани, отъ и. Марта на 1,278 л. като сѫ подъ ограничение, да са положжть подъ надзиранietо и управлението на Главното Управление на Гюмрюцътѣ, и да са управляватъ непосредственно отъ Правителството.

Долуназначенитѣ наставления са касающти до обязанностите и до другытѣ потрѣбни дѣла на управителите и чиновниците, които ще са опредѣлѣни по тѣзи солници.

Членъ първый.) Реченытѣ морски солници, соляни рудници и солосъдържащи гирани, за да са управляватъ само отъ Правителството, са раздѣляватъ съразмѣрио съ положніята имъ на различни средоточия и прибавленія; а за управлението на съко средоточие, ще са опредѣляватъ спорѣдъ нуждата на мѣстото, единъ управителъ, единъ главенъ писарь и единъ кассиеръ. Управителите ще обитаватъ въ мѣстото, което сѫ одобрили за средоточие на окрѫжietо имъ, надзирающы надъ употребленietо и работянието на находданитѣ въ средоточията морски солници, соляни рудници и солосъдържащи гирани, чрезъ опредѣленитѣ за туй тѣхни чиновници,

и тѣ сѫщытѣ ще забикалятъ и нахожданытѣ въ прибавленіята морски солници, соляны рудницы и солосъдържащи гираны, спорѣдъ опредѣленытѣ въ 20-ия членъ.

Чл. 2.) Чиповнициятѣ, писаритѣ и кассиеритѣ, които ще са опредѣлѣнѣ подъ непосредственнытѣ заповѣди на Управителитѣ въ средоточието на морскытѣ солници, на солянытѣ рудницы и на солосъдържающытѣ гираны, ще са назначаватъ и испроваждатъ отъ Главното Управление; а другытѣ чиновници, писари и слуги ще са опредѣляватъ поради экономическачи причина отъ централнытѣ управители, и избиратъ изъ помежду послужившытѣ презъ времето по което са давахж подъ наймъ морскытѣ солници и пр., които сѫ придобили особни познанія и опыта, колкото до състояніето на мѣстата и отличили съ испытано правдолюбие и непороченъ характеръ, каквто и изъ помежду други способи лица съ доказана способност и опыта, противъ надежно поръжителство. Тѣхнитѣ имена, обязанности и мѣсечни заплаты, ще са назначаватъ отъ Управителитѣ подробно въ особенъ течтерь, подпечатванъ отъ Главнитѣ писари и касиери, и испроваждатъ чрезъ Управителитѣ до Главното Управление, и ще са извръшватъ изыскваниятѣ, спорѣдъ отговора, и подаденото миѣніе, които ще получатъ отъ Управленіето. Забранява са приеманьето на чиновници безъ поръжителство и на лица съ укоризнено поведение; въ противенъ случай, Управителитѣ заедно съ Главнитѣ писари и касиери ще сѫ отвѣтственни за колкото злоупотребенія сѫ бы случило да извръшатъ.

Чл. 3.) При сичко че за завладѣніето и за управленіето на нахожданытѣ въ Азія, Румели и Арабія морски солници, соляны рудницы и солосъдържащи гираны са бѣхж опредѣли като начало на годината мѣсецътѣ Марта и Юній, а за онѣзи въ Хеджазъ и Иракъ (Щастливата и Каменлива Арабія), мѣсецътѣ Мухарремъ и Септемврій, но защото подобната разность колкото за началото на годината ще произведе затрудненія и бѣркотіи, за туй въ тѣзи нова система са уничтожаватъ горнитѣ времена, и са опредѣлява за въ бѫдущее за сичкытѣ

страны началото на м. Марта като день, отъ който наченва управлението на сичкытѣ въ Османската Държава морски солници, соляны рудници и солосъдържающы гирами. При тѣмъ, които отъ находданытѣ въ служба подзаплатни писари и други чиновници по времето на направата и изважданьето на сольта, станатъ излишни подыръ истеченіето на туй време; подобнытѣ ще са изваждатъ отъ службата безъ забава, и зачертяватъ отъ тѣфтеря дѣто са забѣлѣжени, и нито за единъ день не ще са дозволява да слѣдуватъ службата си. А за когото отъ управителите или отъ чиновниците са би доказало че е прибрали въ служба работници по вече отъ колкото му сѫ били нужни, той, не само че ще са наказва спорѣдъ Закона, но ще обезщетява и Държавната касса чрезъ заплащаньето на по вечето дадены заплаты.

Чл. 4.) Понеже, какъто са помена, спорѣдъ новытѣ договоры че внасянъето на чуждата соль въ Османската Държава са е забранило отъ началото на м. Марта 1,278 л., а морскытѣ солници, соляны рудници и солосъдържающы гирами че ще са управляватъ непосредствено отъ Правителството, по слѣдствиѣ на туй ограниченіе никой другъ освѣнъ Правителството не ще има право да изважда и продава соль. Новытѣ надъ морскытѣ солници, соляны рудници и солосъдържающы гирами Управители, щомъ престигнатъ въ мястото на службата си, сѫ длѣжни заедно съ мястното Началство да земятъ въ владѣніето си, какъто е обычай, нѣ само нужнитѣ и трайни сѣчива за употребляванье, но и сѫществуещата соль, която, като са е извадила било отъ солницитѣ, които са направо управляватъ отъ Правителството, било отъ онѣзи, които сѫ дадены подъ наймъ отъ Министерствата на Финансите и на Евкафа, или отъ онѣзи, които са намѣрватъ въ владѣніето на землепритехателите, са е проводила за продаванье по различни пристанища, градове и села, или са е намѣрила въ мястата на морскытѣ солници, соляны рудници и солосъдържающы гирами. За туй приеманье ще са направѣж подробното изложеніе (*дѣфтерлу мазбатѣ*) въ три преписа, въ които ще са означава количеството

на солъта и числото на съчивата, и тѣ като са подпечататъ отъ Главнытѣ писари и кассиери, единътъ ще са дава на преждебывшти притежатели или практиори на морскытѣ солници, соляны рудници и солосъдържащи гирани, а другытъ на дѣйствующти управители и чиновници, третийтъ же ще са испроважда на Главното Управление.

Чл. 5.) Онѣзи отъ закупниците или отъ землепритежателитѣ които искатъ да получатъ въ брой стойността на морскытѣ въ владѣніето имъ солници, соляны рудници и солосъдържащи гирани какъто и на находданите въ тѣхъ съчива, що сѫ са отнеми отъ рѣцѣтѣ имъ за да са употребляватъ отъ Правителството, сѫ дължни да са отправятъ до Министерството на Финансите.

Чл. 6.) Какъто ще располага Правителството и управлява посветенитѣ и привързанитѣ на *текѣтата* (*) морски солници, соляны рудници и солосъдържащи гирани, безъ ни най малко да са докача владѣющата за тѣхъ отъ древне време система, като заплаща спорѣдъ 4-ия членъ стойността имъ въ опредѣлени парични количества, съгласно съ Высокытѣ за тѣхъ Заповѣди и прочи дѣйствителни и официални актове, тѣй сѫщо тѣ ще дава и посветената отъ древне време, чрезъ силата на званични актове и давана въ определено време соль на различни *текѣта* и прочи свещенни заведенія.

Понеже Главното Управление, за да са съобрази съгласно съ горнитѣ, има нужда да придири архивытѣ, за туй управителитѣ които сѫ тукъ-тамъ сѫ дължни да направятъ тѣфтеръ, въ който като запишатъ подробно количеството, качеството и имената на подобнитѣ морски солници, соляны рудници и солосъдържащи гирани, да испроводятъ до него точни преписъ отъ реченитѣ актове.

Чл. 7.) Какъто новытѣ управители и чиновници, щомъ

(*) Текѣта са именуватъ онѣзи духовни заведенія, въ които са събиратъ дервиши, които са подлагатъ подъ различни обученія за душевното си спасеніе, какъто наимѣтъ калугери,

(Заб. на Изд.).

престигнатъ въ мѣстото на службата си, иѣматъ право да са наимѣсїтъ въ доходътъ и разносътъ и въ смѣткытъ на прежнето Управление преди предаваньето на морскытъ солници, соляны рудници и солосѣдържащи гираны, тѣй сѫщо сѫдѣжни да не продаватъ тутакси и сольта, която ще имъ са предаде отъ него управление. Но защото за експлоатирваньето на морскытъ солници, соляны рудници и солосѣдържащи гираны ще земѣтъ нужда отъ пары за заплащанье на потрѣбностъ падници и прочіи разноски, като немогѫтъ тутакси да ги намѣрѣятъ, ще земѣтъ на зайнъ нужното количество сѫмъ за туй експлоатирванье на морскытъ солници и пр. отъ кассытъ на тамшнитъ гюмрюци, ако сѫществуватъ, или отъ Правителственнытъ кассы на мѣстнитъ Началства, ако не сѫществуватъ гюмрюци, противъ записка подпечатена отъ Главнитъ писари и отъ кассиеритъ. А заимодавецтъ на туй количества быль са случилъ Мѣстно Началство, или гюмрюшкій Управитель, подуправитель или чиновникъ, дѣжень е тутакси да извѣсти за туй на Главното Управление, ако получившій парытъ е Централенъ управитель (*меркѣзъ людирѣ*), или централнія управитель (а той Главното управление), ако получившій займа е чиновникъ на иѣкое прибавленіе. Реченытъ управители и чиновници сѫ дѣжни да иждивяватъ подобнытъ займы безъ никака повреда и тщета сѫмо за навременна направа и изважданье на сольта, полагающы вниманието си върху иждивенія, понеже экономіята е необходима, и получающы записка написана на гербова хартія, спорѣдъ обычая, подпечатена отъ работницытъ и отъ главатарытъ имъ, за заплащаньето на падницитъ имъ, щото чрезъ тѣхъ да са показва въобще видѣтъ и количеството на направенътъ иждивенія, малки или голѣмы, какъто и купенътъ потрѣбни сѣчива, безъ да имъ са допрощаща нито ботка да иждивява безъ записка. При тѣмъ реченытъ управители или чиновници сѫ дѣжни отъ първата проданъ на соль да заплатїтъ кодкото пары сѫ зели на зайнъ, и да освободїтъ дадената си за него записка; ако ли на противъ чрезъ пренебреженіето си закъснеятъ издѣл-

женіето на дѣлга си и освобождението на записката си, тѣхъ-
нитѣ заимодавци, было мѣстно Началство, былъ гюмрюшкыи
надзиратель, управитель и чиновникъ, тутакси ще извѣствуватъ
на Главното управление за туй закъсняваніе.

Чл. 8.) Възмѣздіето което са даваше на работниците и
на тѣхънитѣ главатари спорѣдъ ветхого употребленіе на мор-
скытѣ солници, соляны рудници и солосъдържающы гирані,
които не са отъ самосебе си съсырватъ, но които чрезъ обра-
ботванье произвождатъ соль, сѫ четыри вида :

I.) Даваше са половината отъ изважданата соль изъ мор-
скытѣ солници и пр. на островытѣ Лимно и Кю и на подоб-
нитѣ на тѣхъ мѣста, какъто и колкото количество отъ днев-
ното изважданье на соль можаше да иоси на грѣбъ до вечеръта
които е работилъ въ солница, които сѫ въ *Казата Айва-*
джикъ Бехръ Имсаҳъ ;

II.) Плащаше са въ брой на работника чрезъ благословна и
опредѣлена пайдница за работиятъ му ;

III.) Сѫщо са плащаше въ брой на работника едно опре-
дѣлено парично количество, съразмѣрио съ килата на солта,
която можаше да извади отъ солянитѣ рудници и солосъдър-
жающы гирані на Ангхіало и на подобнитѣ мѣста, и като
наймъ на находданытѣ въ земитѣ му солници и пр., и като
възмѣздіе за работиятъ му съ неговытѣ сѣчива ;

IV.) Даваше са като възмѣздіе на работниците, които ра-
ботихътъ въ морскытѣ солници, соляны рудници и солосъдър-
жающы гирані на Фокія и на назоваванытѣ чрезъ *гедикъ реиз-*
лици (*), съгласно съ высокытѣ Фирмани които притежаватъ,
едно опредѣлено количество отъ продаваната соль, подъръ
изятіето на гюмрюшкытѣ даждія.

На възмѣждиванытѣ до сега работници какъто по горѣ
съ соль, послѣдствіе на постановленіята на настоящія Уставъ,

(*). Рейзы, сирѣчъ главатари, са именувахъ онѣзи, които са удостоявахъ съ
привилегія на *гедикъ за* експлоатираніе на горнитѣ морски солници, соляни
рудници и солосъдържающы гирані. (Виждъ Уставъ за собственитетѣ стежанія и
за гедицитетѣ).

(Заб. на Изд.).

еа забранява за въ бѫдуще да имъ са дава соль вмѣсто възмездіе, но ще имъ са дава или едно опредѣлено и прилично възмездіе въ брой, или, спорѣдъ означенытѣ въ слѣдующія членѣ, една стойностъ по публично намаляванье (*менатъ*) опредѣлена ежъ въ брой за сѣка ока, която бы извадили върху работище направено по отсѣченіе. А възмездіето на онѣзи, които работѣтъ съ собственныгъ си сѣчила въ находанытѣ въ тѣхъ земи морски солници, соляны рудници и солосѣдържающы гирани и на онѣзи, които работѣятъ спорѣдъ начина на *реизлика* ще става въ брой, какъто и отъ напредъ, спорѣдъ высокытѣ у тѣхъ Фирмани, по като са присмѣта въ пары даванытъ на тѣхъ отъ напредъ дяль отъ сольта спорѣдъ ветхого прицѣненіе. Но защото по настояще са възвѣши цѣната на сольта, за туй трѣба да са положи успѣшно вниманіе, за да са неплаща на работниците по вече отъ опредѣленото. А за да са узнаютъ тука тѣзи предметы и съразмѣри да са извѣршитъ изыскванытѣ, трѣба да са проводїятъ тутакси преписы отъ горнитѣ высокы Фирмани до Главното Управлениe.

Чл. 9.) Реченытѣ управители и чиновници сѣкога ще полагатъ изыскваното попеченіе и стараніе за изважданіе и умложеніе на сольта отъ морскытѣ солници, соляны рудници и солосѣдържающы гирани, като са опредѣляватъ и заплащатъ благословиши заплаты на работниците и на главатаритѣ имъ за изважданьето ѝ. При тѣмъ, поиже възлаганьето по отсѣченіе на експлоатираньето на сольта върху работниците съ опредѣлена чрезъ публично намаляванье цѣна за сѣка ока са вижда по здраво на Управлението, за туй ако са представѣятъ было работници, было другы, които прѣематъ отъ горѣ си по този начинъ изважданьето и направата на сольта, ще са полага на публично намаляванье, и отъ онѣзи, на които сѫ бы отстѣпила, ще са зема записка и надежно порѫчителство. Които по този начинъ прѣематъ отъ горѣ си и като са задължатъ за експлоатираньето на сольта, най напредъ ще имъ са плаща въ края на сѣкой мѣсецъ стойността на сольта, която спорѣдъ обе-

щанието си съ извадили и предали на Управлението, но нѣматъ право да напуснатъ работата, която съ наели, доро не предадатъ напълно и точно на управлението солта за която съ са задължили да извадятъ; ако ли направятъ туй противъ задъженіята си, ще са наказватъ и осуждатъ на обезщетяванье. Тъзи условия на задъженіята ще са записватъ и въ порожителния записъ, който ще са даде отъ тѣхъ на Управлението. Еще, понеже не е възможно изважданата соль, като е мокра, да са притегли, за туй по напредъ трѣба да я исушаватъ, какъто е обычай, и послѣ като я притеглятъ да я предадатъ на Правителството, и да си земятъ заплатата съразмѣрино съ предаденото количество. Но тѣ за да могатъ да поченятъ работата си, ако стане нужда, ще получаватъ въ началото противъ сметката си едно парично количество, като са забѣлѣжи туй условіе и въ порожителния записъ, щото порожителитѣ имъ да съ отвѣтственни къмъ Правителството и за туй количество. Тъзи предплата ще са дава като чрезъ изложение (*мазбатѣ*) отъ мѣстния Съвѣтъ са подтвърди надежността на порожителитѣ по основанието на порожителни имъ записи. Въ края на съкой мѣсецъ ще са приглеждатъ сметките на работниците, и като са приснѣме отъ стойността на продадената соль колкото частъ отъ предплатата са би одобрила отъ двѣтѣ страни, остатъка на стойността имъ ще са заплаща.

Чл. 10.) Солта на съсырваныть отъ самосебе си морски солница, соляны рудници и солосъдържащи гиани ще са експлоатирва, какъто са кѣза по горѣ, или чрезъ прилично и опредѣлено възмездіе, или по отсъченіе чрезъ публично намаляванье, противъ опредѣлена цѣна за сѣка ока, между работниците и желающыть да приематъ върху си експлоатираньето ѝ.

Чл. 11.) На онѣзи, които по отсъченіе чрезъ публично намаляванье съразмѣрино съ окитѣ приематъ върху си експлоатираньето и изважданьето на солта и на онѣзи, които по опредѣлено и прилично възмездіе работїятъ за туй,

както са кáза по горѣ, управителитѣ и чиновниците ще даватъ подпечатенъ каталогъ (сергї), въ който са забѣлѣжватъ надницитѣ на работниците и на тѣхните главатари, и предадената отъ сѣкїй единого суха соль на Правителството на оки; а въ края на сѣкой мѣсецъ, като са пригледатъ сметките на предаваньето и заплащаньето по основаніето на този каталогъ, ще имъ заплащатъ остатъка, и като земѣтъ отъ тѣхъ подпечатени записките за платките, ще ги полагатъ въ архивытѣ. Спорѣдъ този начинъ като са причистяватъ сметките въ окончаніето на сѣкой мѣсецъ, трѣба да са полага успѣшно вниманіе щото нищо пѣ вече отъ праведното да са не дава на експлоататорытѣ, на работниците и на тѣхните главатари.

Чл. 12.) Сольта що са изважда отъ сичките морски солници, соляны рудници и солосъдържащи гираны ще са продава въ мѣстото дѣто са изважда, т. е. въ магазинѣ на морските солници, соляны рудници и солосъдържащи гираны на онѣзи които поискатъ и то нѣ на кило но па ока отъ 400 драма, по 20 пары сѣка, а разноските за преносяніето ї отъ магазинѣ до крайморіето, или до корабля, или до друго мѣсто са считать въ тежесть на купувача. Стойността на тѣзи соль ще са заплаща тутъки въ монета спорѣдъ тарифата на Държавната каса, и на никого, какъвъто и да бы билъ той, не ще са предава соль, ако не са заплати отъ него стойността ї, какъто и на никого безъ исключеніе не ще са продава соль по малко отъ 500 оки. При тѣмъ сѣкїй ще е свободенъ да препрдава купената си соль дѣто и да иска.

Но колкото са касае до морските солници, соляны рудници и солосъдържащи гираны въ Тараболусъ (Барбарія), въ Бенгáзъ и Фезанъ, понеже тѣ лежатъ въ мѣста доста отдалечени отъ Цариградъ и отъ другиетъ страни на Държавата, поради туй търговците и които други бы покупили соль отъ тѣзи морски солници, соляны рудници и солосъдържащи гирани, за превоза ї, понеже ще са подложатъ на голѣмы разноски, за туй са одобри щото изважданата отъ реченитѣ морски солници, соляны рудници и солосъдържащи гирани соль, когато са

касае да са продаде и проводи съ корабли въ Цариградъ или на друго място изъ Държавата, като са считатъ съкога разносъкътъ за превоза въ тежесть на купувачя, да са дава на купувачите оката, състояща отъ 400 драма, по 15 пары, т. е. по 5 пары по ефтьна отъ изважданата и продавана соль отъ другътъ морски солници, соляны рудници и солосъдържащи гирани на Държавата. Но когато тъзи соль са натоварва на корабъ за да послужи за мястно употребление, или да са проводи по сухо или по рѣка на вѣтрѣ, а не по море на друго място, тогази пакъ ще са цѣнни и продава по 20 пары оката, какъто и отъ другътъ морски солници, соляны рудници и солосъдържащи гирани. Спорѣдъ 27-ия членъ, произвожданата въ Княжествата камъкъ соль са превозва на мястото за туй и ся купува отъ Правителството, което чрезъ своите чиновници я продава какъто продава и изважданата отъ собственитѣ си рудници. Но защото речената соль, сравнявана съ гиранската и морската, е отъ по добро качество, за туй оката ѝ отъ 400 драма ще са продава по 30 пары, като разноскътъ за превоза ѝ са считать въ тежесть на купувачя, по продаваната въ Тараболусъ (Барбарія), какъто са номена по горѣ за да са проводи по море на друго място изъ Държавата, и която ще са продава въ такъвъзъ случай по 25 пары оката, а онѣзи за мястна потреба или за испроважданье на вѣтрѣ по сухо или по рѣка ще са продава по 30 пары оката. А защото теглянъето съ кантарь когато са продава на голѣмы сумми дава затрудненія, за туй, какъто е обычай въ Цариградъ и по другътъ мяста, ще са направїхъ отъ три дървета единъ триножникъ, назовавашъ *сехла*, какъто е чекіята за теглянѣе на държавата, и ще са закачкътъ на него два санджка равнотѣжни, отъ които въ едина ще са туркътъ теглилкытъ, подтвърдени съ Правителственния печатъ, които показватъ количеството на оките, а въ другия солта и тѣй ще са тегли. Управителите и чиновнициятъ сѫ длѣжни да приематъ сѣка прозба на купувачите за издирванье на теглилкытъ чрезъ сравниеніето имъ съ кантарите.

Чл. 13.) Понеже изваждатата соль отъ нахожданитѣ у

Държавата морски солници, соляни рудници и солосъдържащи гирани за въ будущее ще са прави, управлява и продава отъ Правителството, какъто са по горѣ къза, за туй купуваната отъ него соль, за дѣто и да са проводи, било по сухо, било по море, или по рѣка, отъ началото на м. Марта 1,278 л. ще е свободна отъ гюмрюшки даждя и други прави.

Чл. 14.) А по времето на изважданьето отъ морските солници, соляни рудници и солосъдържащи гирани на голема сумма соль и подыръ изважданьето, успѣшио трѣба да са полага вниманіе щото сольта, била натрупана или депозитирана, да са запазва отъ повреда и кражба; а въ случай, когато сѫ бы превезла сольта отъ грамады въ хамбари, или продала на ступаны на каици, на корабли, па коля и на животни или на други, продаваньето не трѣба да са прави на посоки (*тамъненъ*), или на другъ такъвъ начинъ, но съкога трѣба, тегляна на оки, да са депозитирва и продава, и тѣй да са забѣлѣжва въ тефтеритѣ.

Чл. 15.) Въ сѣко купуванье, имената на купувачите, числото на окитѣ, количеството на платената стойност, и мѣстото, за което ще са превезе продаваната соль отъ морските солници, соляни рудници и солосъдържащи гирани, трѣба да са забѣлѣжватъ подробно въ тефтеря, отъ който са даде образецъ, безъ да са допрощава въ никой отъ тѣзи тефтери заличаванье, или истъргаванье, или поправянье съ пѣро. Въ края на сѣкой мѣсецъ, или най късно до първата седмица на грядущія, трѣба да са направїхъ тефтеръ съгласно съ проведенія образецъ, въ който да са виѣствава отъ страна на чиновниците на морските солници, соляни рудници и солосъдържащи гирани вѣрно съдѣржаніе на продадената презъ мѣсецъ соль, на приходытѣ отъ продаваньето ѝ на направенитѣ разносъки, безъ да са наимѣсва земальедаваньето на едина ~~мѣсецъ~~ съ други; и тѣ като са подпечатана отъ Главныя писарь и отъ кассиера съвременно, ще са испроважда заедно съ парытѣ на него мѣсецъ до Централния управителъ, отъ когото зависи реченіетѣ чиновникъ, заедно съ кочана на двойнитѣ записки, отъ който

съ са отрѣзали даденytъ записки, и другытъ потрѣбни доку-
менты. Централнытъ управители презъ Главнытъ си писари
като разгледатъ и испытатъ вѣрността и дѣйствителността
на тѣфтеритъ на чиновницытъ, ще написватъ другъ тѣфтеръ,
спорѣдъ проводенія до тѣхъ образецъ, въ който ще забѣ-
лжватъ освѣнь вносяніето, износяніето и разноскытъ на
чиновницытъ подъ тѣхното управление еще и вносяніето, из-
носяніето и разноскытъ на тѣхното срѣдоточіе, и като го
подпечататъ заедно съ Главната писарь и кассіеръ, ще го
испроваждатъ най късно до 18-ма день на грядущія мѣсецъ
до Главното управление, придружающы испроважданьето съ
първообразнитъ тѣфтери на чиновницытъ, сѫщо и потрѣб-
нитъ документы, и събрани пары отъ продажбата на солта
отъ срѣдоточіето въ което са намѣрватъ. Заедно съ тѣзи
мѣсечни равносѣмѣтки ще испроваждатъ и издѣлженитъ за-
писки (*тескераѣта*), които имъ съ са испроводили презъ
първата седмица на рѣченый мѣсецъ, отъ другытъ морски
солници и пр. които зависѣжтъ било отъ чиновница было
отъ Управители.

Чл. 16.) Паричнитъ приходы на лежащитъ въ прибав-
леніята солници и пр., които, като са намѣрватъ много да-
лечь отъ срѣдоточията имъ, съ близо до Цариградъ за отда-
леченіе на суетни отлаганія и излишни разноски, са одо-
бри да са проваждатъ по параплувитъ и пощятъ направо до
Главното управление, придружаваны съ записка на чиновни-
цытъ, въ която тѣ ще забѣлжватъ мѣсечнитъ си сѣбирки
по видъ и количество. Реченитъ чиновници съ дѣлжни щото
квитанціята, която ще получатъ отъ Главното управление да
я проводїжтъ на управителитъ отъ които зависѣжтъ вмѣсто
готовы пары, за да са тя прикачи на главната мѣсечна рав-
носѣмѣтка. Централнитъ управители съ дѣлжни да испытатъ
кои прибавленія трѣба да са съобразїжтъ съ горното поста-
новленіе и да заповѣдѣтъ на чиновницытъ изыскваньтъ, еще
и да извѣстїжтъ на Главното управлениѣ потрѣбнитъ за туй,
за да е то увѣдомено.

Чл. 17.) Солта, която ще са продава отъ морскытъ солница, соляны рудници и солосъдържающы гирани, какъто са помена въ 15-ия членъ, ще са забѣлѣжва и вмѣстява въ нарочиния течтерь за туй, а двойната записка (*тескере*) ще са отрѣзва и дава на купувачитъ. Въ двойнитъ записки за заплащањето подробно ще са написватъ имената на купувачя, количеството на окытъ, стойността на купената соль и мястото за дѣто ще са проводи. Тѣзи подробности непромѣнявано трѣба да са забѣлѣжватъ и на кочана на двойната записка. Записките за заплащањето като са напишатъ тѣй, ще са подпечатватъ съ голѣмия печатъ, който поси името на морскытъ солница, соляны рудници и солосъдържающы гирани, а подъ него ще са подписанатъ Главниятъ писарь и кассиеръ, послѣ же ще са подпечатватъ и съ собственния печатъ на Управителя или на чиновника и като са забѣлѣжи какъто на тѣхъ тѣй и на двойнитъ *датата* на изданietо имъ, ще са предаватъ на купувачитъ. Съкій централенъ управителъ е длѣженъ да проводи на Главното управление забѣлѣжка за имената и за числото на морскытъ солница, соляны рудници и солосъдържающы гирани, на средоточията и прибавленіята, които зависѣятъ отъ неговото непосредственно или посредственно вѣдомство, непознаты по настояще, а открыти и усвоени подъ престиигването имъ тамъ (освѣпъ онѣзи, за които сѫ са отъ тука дали или проводили печаты), и да поиска поражчването и бързо испровождане чрезъ Главното Управление по единъ печатъ особено за сѣка една отъ тѣхъ. Еще, ако купена соль отъ морскытъ солница, соляны рудници и солосъдържающы гирани са бы пренесла отъ Управлението отъ мястото на предназначението й, което са е забѣлѣжило въ записката на плащањето, на друго място, находданитъ въ мястото на предназначението й управители или чиновници на солта, или въ тѣхно липцуванье, гюмрюшкътъ Управители или чиновници, а и въ тѣхно липцуванье, мястнътъ Съвѣтъ, ще забѣлѣжватъ ясно на гърба на тѣзи находдана записка въ рѣцѣтъ на купувача второто място, на което ще са про-

води солта, и като подпечатътъ тъзи забѣлѣжка съ голѣмия печатъ на солта, на гюмрюка или на Съвѣта, тогази ще са допрощава преносяніето на тъзи соль. Ако ли една частъ отъ купената соль са е продала въ пред назначеното си място, а друга частъ ще са проводи на друго място, ще са присъдима продаденото количество чрезъ забѣлѣжка на гърба на записката, и като са сѫщо разъеснява останалото количество въ записката, ще са удари отъ долу печатътъ, какъто са кѣза по горѣ. Ако ли пѣкъ купената соль отъ пред назначеното си място ще са отправи на различни части по много страни, тагази за да са не промѣни, спорѣдъ формалноститѣ, дадената записка отъ мястото на изважданіето, ще са даватъ новы записки отъ страна на находданіетѣ въ пред назначеното място на солта управители или чиновници, а въ тѣхно лицаванье, отъ страна на гюмрюшкытѣ управители или чиновници, а въ тѣхно лицаванье, отъ Съвѣта на онуй място, и ще са задържатъ отъ тѣхъ ветхътъ записки, на гърба на които като са забѣлѣжатъ даденитѣ по тѣхното основание новы, ще са връщатъ надѣрѣ съ писмо до находданіетѣ въ мястото на изважданіето управители или чиновници на морскытѣ солница, соляны рудници и солосъдържащи гиани. Ако ли пѣкъ стане нужда, речената соль, доро не е стигнала въ пред назначеното си място, въ пажя да са пренесе отъ едно място на друго, или, какъто са по горѣ помена, една пейна частъ да са продаде тамъ, а остатъкъ да са проводи за друго място, или отъ тамъ да са проводи на разни части по различни страни, тогази ще са извръшватъ изыскваніетѣ спорѣдъ опредѣленитѣ формалности. Но, ако въ нѣкое място не са намѣри нито управитель или чиновникъ на солта, или управитель или чиновникъ на гюмрюка, нито мястени Съвѣтъ, което ще рече че мястото за което става речь е село, тогази предпрѣтата работа трѣба точно да са извръши отъ селскыя муҳтарии, който ще забѣлѣжи показанытѣ забѣлѣжки въ запискытѣ или ще издаде новы, и подпечата съ дадения на него отъ Началството муҳтарски печатъ; но защото е нужно реченытѣ записки да сѫ дѣйстви-

челни и достоуважаемы, за туй са запретява съко заличаваньё или истиргаванье или съ пъро поправяне по тѣхъ; на никого никакъ не са допрощава да поправи погрѣшката си съ забѣлѣжка. Сѫщо и управителитѣ не трѣба да одобряватъ подобни поправени съ забѣлѣжка погрѣшки, въ противенъ же случай да изваждатъ отъ служба онѣзи, които сѫ направили погрѣшката, като съ забѣлѣжка я оправдаіятъ. Но този начинъ трѣба да са положи успѣшно вниманіе и попеченіе отъ страна на управителитѣ и на чиновниците, за да не са случватъ такви погрѣшки.

НОВЪ ЧЛЕНЪ ЗА ЗАМѢНЕНИЕ НА 18-и.

(27 Реби-ул-Ахжир 1,280 — 29 Септемврий 1,863 г.).

Запискитѣ (*тѣскерѣтата*), които сѫ въ рѣцѣтѣ на купувачите на сольта, която сѫ купили отъ морскитѣ солница, соляни рудници и солостържащи гирани за да я превезатъ по различни страни по сухо и по море, тѣ щомъ стигнатъ на предназначеното си място или другадѣ, ще са приглеждатъ и издирватъ отъ тамшнитѣ чиновници на сольта, ако сѫществуватъ, или въ тѣхно лицаванье, отъ нѣкой настоящий на управителитѣ и чиновници тѣ на гюмрюка и тютюна, а въ тѣхно лицаванье, отъ мѣстнаго Сѣвѣтѣ, и той ако лицава, отъ муҳтаритѣ. И ако са намѣри превезената соль равна съ описаното количество въ записката, ще са зема и задържа тя записка, и ще са дава разрешение за продаваньето; но ако превезената соль надминува 3 на 0/0-тѣ отъ забѣлѣженото количество въ записката, стойността на избытъка ще са заплаща спорѣдъ опредѣлената отъ Правителството тарифа; ако ли избытъкъ е по-вече отъ 3 на 0/0-тѣ, ще са плаща двойно стойността спорѣдъ опредѣлената отъ Правителството тарифа, и тъзи соль ще са оставиѣ на платеца, за която ще му са дава

нова записка спорѣдъ постановленіята. Ако въ двѣ записи на два корабля, принадлежащи на истыя ступанинъ и натоварени отъ една солница, а отъ тамъ съвременно отплавали и въ сѫщото време вилавали въ истото пристанище, са съгледа въ едната по малко, а въ другата на другия корабель по вече, ще са присмѣта отъ него произлѣзмитъ избытъкъ въ другия корабель, ако ли са би случило пакъ да са поѣви избытъкъ тогази ще са приепособлява горията мѣрка. Паричната стойностъ, която са зема отъ избытъци до 3 на 0/0-тѣ, какъто са каза по горѣ напълно ще са забѣлѣжва като приходъ на гюмрюка, а отъ двойнитѣ парични стойности, които ще са земѣтъ отъ избытъка що надминува 3-тѣ на 0/0, половината ще са счита като приходъ, а другата половина ще са дава като даръ за извѣстяваньето (*ихпариѣ*) на онѣзи, които сѫ открыли избытъка и извѣстили дѣто трѣба. Преносваната соль безъ записи, било по сухо, било по море, понеже са счита като крадена, за туй-за уцѣломѣдряванье и за наказаніе на притехателя й, и за примѣръ на другитѣ ще са конфискува, и съвременно ще са зема отъ препосача й, за негово наказаніе глоба етъ пары на двойна цѣна отъ конфискуваната соль. Тѣзи пары небутнѣты, като са разъеснява работата отъ управителъ на солта, ще са считатъ като приходъ, и ако туй парично земанье е станжало чрезъ гюмрюка, или чрезъ управлѣніето на тютюна, или съвѣта, или на муҳтарина, нито единъ частъ трѣба да са оставїхъ въ рѣцѣ имъ, но да са проважда на по ближнитѣ имъ нахожданы чановницы на солта, които сѫ дѣлжни да проводиѣтъ на първыйтъ квитанція, подпечатана отъ инссара и отъ кассиера, която тѣ трѣба да пазиѣтъ; но конфискуваната соль отъ подобнитѣ ще са оставїхъ на оногози, който я е открылъ и който е извѣстилъ за нея, на когото ще са дава позволеніе (*тескерѣ*) спорѣдъ формалноститѣ, опредѣляюще качеството и количеството на отстѫпената соль, за да може той ако желае да я продаде за своя сиѣтка. Но защото записиъ за солта са давать отворены въ рѣцѣ имъ на купувачитѣ, за туй и тѣ ще можатъ дори не сѫ превезли солта.

си на друго място като прочетятъ записката да издирятъ точността ѝ, ако въ мястото на престигваньето по ради уловения избытъкъ, поискатъ да са извинятъ думающы че написавшій я е направилъ погрѣшка, безъ да са слушатъ тѣхните извиненія, ще са извршватъ постановленіята на настоящія Законъ. При тѣмъ ако реченытъ, преди превозваньето на сольта имъ на друго място, като прочетятъ записката видѣятъ че тя действително са е написана по-грѣшено и я поднескатъ на чиновника, отъ когото сѫ купили сольта, писарътъ който е направилъ тѣзи погрѣшки тутъкши ще са изважда отъ службата си, а погрѣшенната записка ще ча поправї съ притурка за туй, която, какъто са паказа по горѣ, ще са подниска и подпечатва. По този начинъ земанитъ и задържани записи, за сравняванье съ кочанитъ, ще са испроваждатъ заедно съ мѣсечнитъ равносмѣтки, които ще са поднасятъ въ окончанието на сѣкой мѣсецъ отъ чиновниците на сольта въ срѣдоточието на управлението, отъ което зависятъ, а отъ гюмрюшките чиновници на управителите, отъ които зависятъ, а отъ тѣхъ на централното управление и отъ него до Главното, а отъ мястнитъ сѣвѣты на чиновниците на сольта на онуй място.

Чл. 19.) Оаѣзи, които купуватъ соль отъ морските солница, селяни рудници и солосъдѣржащи гирани сѫ длѣжни да показватъ записките (*тескнерѣтата*), които получаватъ за покупената соль, на находанитъ было по пътя, было въ предназначеното място на продаваньето ѝ чиновници на сольта, гюмрюкчи, гюмрюшки управители и чиновници, или на мястнитъ Сѣвѣты и на мухтаритъ; а доро речената записка, който и да бы билъ притежателъ ѝ, не я покажи, не ще му са допрощава на никое място да продаде нито прикара сольта си. Обаче, ако притежателъ на сольта са домогва и оспорява че е изгубилъ тѣзи записки, ще са зема отъ него тройна стойност на сольта спорѣдъ новата тарифа въ пары, които ще са пазятъ привременно въ видъ на залогъ, и ще му са допрощава да изнури и продаде сольта си, като му са отстѫна срокъ

опредѣленъ и съразмѣренъ съ отстояніето, за да може той да донесе свидѣтельство подтвърдено отъ управителя или чиновника на морскытъ солница, соляны рудници и солосъдържающы гирани, отъ които е излѣзла сольта за която е речта, и увѣряюще че реченыйтъ притежатель на сольта е бывъ зель отъ тѣхъ записка за покупката. Въ такъвъ случаѣ, понеже ще са докажи че дѣйствително е той изгубилъ записката си, за туй ще му са връщатъ надырѣ, какъто са кѣза, зетытъ и задържени въ видъ на залогъ пары. Обаче, ако презъ времето на отстѫпенія му срокъ не представи таквози свидѣтельство, понеже препесената соль ще са счита крадена, за туй дѣйтѣ третини отъ заложеныйтъ му пары, подыръ разъясненіето и издирваньето на работата, ще са считатъ като приходъ, а другата третина ще са дава на оногози, който е извѣстилъ работата дѣто трѣба или който я е открылъ. Ако ли са попраси щото вмѣсто парытъ, които ще са заложжатъ доро са представи свидѣтельството по опредѣленото време да дадѣ надежно порѫчителство, съ задълженіе че въ случаѣ като не представи горното свидѣтельство или той истыйтъ или порѫчинелитъ му ще заплатїжъ реченото количество, отъ подобнитъ вмѣсто пары ще са зема надежно порѫчителство и ще са извръшватъ изыскванытъ какъто са кѣза по горѣ.

Чл 20.) По времето на свалянѣето отъ служба на нѣкого отъ управителитъ или чиновнициятъ на морскытъ солница, соляны рудници и солосъдържающы гирани въобще, които сѫ са посветили като срѣдоточія, и подыръ престигваньето на намѣстника му въ мястото на службата му, чрезъ Главныя писарь, чрезъ кассиера, чрезъ предшественника (преждебывшия притежатель на стужбата) и чрезъ негова намѣстникъ ще са разглежда смутката отъ дня на опредѣленіето на сваленая чиновникъ до днитъ, презъ които ще престигне намѣстникътъ, и ще са испытва количеството на изведената соль презъ времето на службата му, или и изнуреното или продадено количество отъ опредѣленіето ~~му~~ до днитъ, презъ които сѫ са испънили формалноститъ на прѣманьето и предаваньето,

на които стойността са е забължила въ мъсечните равносметки и проводила на Главното управление, какъто и останалото и съществуващо количество. А рече нито като разгледатъ тетерите, ще испытватъ и разъясняватъ качеството и количеството на солта, и ще издирватъ действителността на направените иждивения, и като са извърши прехвърлянето на съществуващата соль отъ предшественика върху намѣстника, ще са направи съмѣтина книга въ три преписа подтвърдени и подпечатани съ печатите на предшественика, на намѣстника, на Главния писар и на касиера, отъ които единъ ще са проважда на Главното управление, за да извърши изыскванетъ спорѣдъ постановленіята, вториятъ ще са дава на предшественика а третиятъ ще остава при намѣстника му; въ тѣзи преписи ясно ще са забължва ако предшественикътъ е останалъ или не дълженъ на Главното управление. Но защото, който и да бы бълъ чиновникътъ, като са отдалечава отъ службата си было по причина на свалянъе, было на оставка, е дълженъ най напредъ, подъръ разглеждането на сметките какъто са къса по горѣ, да испълни формалностите на предаването, безъ да може отъ самосебе си да утиде на нѣкое място, ако са намѣрѣнъ чиновници които сѫ утишли далечъ или близо, ще са подърѣнъ дѣто и да сѫ и като са намѣрѣнъ, ще са връщатъ съдружени съ стражари. Поради туй никой сваленъ отъ служба чиновникъ не ще може да отиде на друго място, доро не са испълни горното постановление.

Чл. 21.) Управителите, чиновниците, писарите и прочи служители трѣба да са непринасиждъ хладнокрѣвно кѣмъ купувачите, които дохождатъ на тѣхните солница, соляни рудници и соло съдържащи гиани, но да имъ отдаватъ по завръщането имъ възможните лесноти чрезъ благородно проведение. Ако ли пъкъ напротивъ туй хладнокрѣвие са случи отъ страна на купувачите, понеже сичките сме ограничени въ края на обязанностите, подъ които ни подлага Законътъ, Управителите и чиновниците на солта ще извѣствяватъ за туй на Правителството, а Правителството на мястната Власть ще

са попечава да възбрани подобните преключенія и да поддържува спорѣдъ Закона противъ тѣзи виновници.

Чл. 22.) Отъ Правителството зависи продаването по опредѣлена цѣна на съсырваната отъ самосебе си или на произвожданата чрезъ изработване соль дѣто и да е изъ Държавата, какъто и изваждането на време и направицето ѹ спорѣдъ системата на ограничението на солта въ мястото на изваждането и въ други места, които ще са опредѣлѣни отъ послѣ дѣто сѫ потрѣбни. Но защото спорѣдъ договорътъ довъзваната чужда соль не ще са продава, за туй за въ бѫдущее ако бы са довезла соль отъ чужда земѣ, малко или много, по сухо, или по море и чрезъ каквото и да е средство, не ще са дава позволеніе отъ страна на чиновнициятъ на солта, на Гюмрюка, на Властьта, и на Карентината или на Пристанищното Началство за преминувањето и продаването ѹ, но ще са връща надырѣ какъто е довезана. И защото, ако безъ известіето на речепитъ чиновници са намѣри на нѣкоя скеля или на друго място извадена соль, тя отъ което чуждо място и да происходит и на когото и да принадлежи, ще са конфискува сичката безъ исклученіе, и ще са известява тутакси и Главното управление, за туй на никого нигдѣ изъ Държавата не са позволява да направи туй. Подобните ще са наказватъ и отъ Правителството.

Чл. 23.) Речепитъ управители и чиновници, щомъ престигнатъ въ мястото на службата си, понеже е нужно да опредѣлѣнатъ мястопребыващите за разглеждане на работите си, за туй ще обитаватъ въ общественни здания, ако сѫществуватъ, дѣто отъ напредъ сѫ обитавали закупнициятъ или чиновнициятъ на солта. Но ако таквъзи здания не сѫществуватъ, ще земѣтъ подъ наймъ едно згодно място съ умѣренъ наймъ, който, послѣ одобренето което ще са поисканы отъ Главното управление, ще заплащатъ отъ приходите на морскытъ солница, соляны рудници и солосъдържащи гирани, и ще го забѣльватъ като разносъ въ мясечните равносмѣтки, които ще са представицатъ. Разносътъ за ~~поправата~~ на подобните подъ наймъ

земаны обиталища ще са заплащать отъ тѣхнитѣ стушаны, и туй условиѣ ще са забѣлжва помежду другытѣ въ наимателниятъ контрактъ.

Чл. 24.) Понеже са видѣ за нужно да са даджатъ точни свѣдѣнія за принадлежащиѣ па Държавата хамбари и баракы, които са намѣрватъ въ градове, градовце и въ пристанища, лежащи же около или въ окрѣга на морскытѣ солници, соляни рудници и солосъдържающы гирани и подлежащи на Държавната касса, подобно и за мѣстата на хамбаритѣ и баракитѣ, които поради истеченіето на много време сѫ са разсипали, т. е. принадлежащиѣ па морскытѣ солници, соляни рудници и солосъдържающы гирани хамбари и баракы, които сѫ са зели подъ паймъ отъ Кассата на Финансытѣ или на Евкафа, и които до сега са намѣрватъ подъ владѣніето и вѣдомството на лицата, които сѫ ги дали подъ паймъ, и които съгласно съ системата на ограниченіето, която са приспособлява вече спорѣдъ горѣозначеніетѣ 4 и 5-ти членъ на Устава, ще са конфискуватъ и употребляватъ отъ Правителството, управителитѣ и чиновнициѣ на сольта сѫ длѣжни да издирѣятъ за тѣхъ, и като испытатъ състояніето на сичкитѣ, да са изъеснѣятъ кои отъ зависиците отъ вѣдомството на морскытѣ солници, соляни рудници и солосъдържающы гирани сѫ потрѣбни за съхраняванье и стоварянье на сольта, и които отъ потрѣбностѣ иматъ необходима нужда за поправка, и последствени па постановленіата за экономіята, като разгледятъ чрезъ свѣдущи прицѣнители и издирѣятъ количеството, което може да стигне за поправката имъ, да проводїятъ па Главното управление подробнѣ за тѣхъ тифтеръ, и да са съобразїятъ съ каквито наставления получатъ отъ него въ отговоръ.

Чл. 25.) Управителитѣ, подъуправителитѣ, писаритѣ, кассиеритѣ и другытѣ чиновници ще са прибиратъ въ службата противъ надежно порожчителство. Прочее, ако иѣкои отъ тѣхъ противъ постановленіята и правилата ~~заб~~потребијатъ правительственни пары, много или малко, тѣ като са тутъки съ-

бержть было отъ сѫщытъ, было отъ порожителитъ имъ, ще са подлагатъ онѣзи ѹо сѫ извършили злоупотребленіето и на наказаніе спорѣдъ Наказателныя Законъ. Щомъ са случи нѣкое таквози злоупотребленіе отъ нѣкого отъ подлежащаъ подъ тѣхното вѣдомство чиновница, тутъки трѣба да извѣстявать за него подъупрavitelitъ на управителитъ, а управителитъ на Главното управлеше; ако ли сичкытъ на време не испълнихъ тѣзи обязанностъ, ще са считать отвѣтственны и сѫщытъ, щото сѣкй трѣба да са обхожда съ изыскваната вѣроность и правдолюбие.

Чл. 26.) Управителитъ на сольта, какъто имъ са допрощава спорѣдъ 2-ия членъ, освѣнь чиновницытъ който ще са назначатъ и испроводїхъ отъ тука, като распоредїхъ ведиѣжъ чиновницитъ, писаритъ, кассиритъ и другытъ работници, които ще служатъ быво въ средоточията или прибавленіята, и като представїхъ на Главното управление тѣтиритъ, въ които са забѣлѣжватъ имепата, мѣсечнитъ заплаты и обязанноститъ имъ, въ случай, когато бы примиѣстили нѣкои отъ тѣхъ отъ едно мѣсто на друго, или отъ една работа на друга, или замѣстили въ нужда нѣкои съ други по причина на злоупотребленіе, дѣлжни сѫ да изложатъ работата подробно на Главното управление, и да подѣйствуваъ спорѣдъ повелѣніята, които ще имъ са проводїхъ отъ него въ отговоръ. И найпаче ако са извърши отъ нѣкои нѣкое безчиніе, което принася испѣжданьето и наказаніето имъ, да извѣстявать за туй безъ отлаганье Главното управление, защото въ противенъ случаѣ сѫ отвѣтственны сѫщытъ.

Чл. 27.) Сольта, която излѣзва отъ Египетъ и отъ Княжествата, и тѣ понеже съставлявать часть отъ Османската Държава и плащать данокъ на Господарствената Касса, за туй никъкъ не са забранява внасянѣето ѹо въ Държавата. Но защото внасянѣето и продаванѣето ѹо причинява препятствія на зетытъ спорѣдъ новата система на ограниченіето мѣрки колкото до управлението на сольта, за отстраненіе на тѣзи мѣрки са одобри да са земѣтъ долуизложенитъ мѣрки за

сольта, която ще са пренаси^ж за въ бѫдущее отъ тамъ. И тъй почеже спорѣдъ направенитѣ издирванія оката на Египетската соль са цѣни по една пара и половина, а когато е кътъ до петь пары, а сольта отъ Княжествата понеже е камъкъ оката ѝ са продаваше по петь пары, и когато е кътъ до двадесетъ пары, за туй отъ сега Египетската соль освѣнь въ Атталія, Алайя, Келендере на Санджака Иджели и въ града Берутъ, а сольта отъ Княжествата освѣнь въ Цариградъ и въ градоветѣ Варна, Русчукъ и Видинъ, на никое друго място изъ Държавата не ще са проважда. Онѣзи, които пренаси^жтъ соль отъ Княжествата и отъ Египетъ въ горѣопредѣленитѣ мяста, за отстраненіе на сѣкое сумнѣніе, трѣба да представи^жтъ свидѣтелство, получено отъ мястнитѣ Началства и означающе количеството на сольта и имената на лицата, които ще я довезатъ сѫщо и на корабленачалника, и тъй да предадатъ сольта си на нахожданитѣ тамъ управители на сольта, и да получатъ отъ тѣхъ за сѣка една ока соль Египетска по двѣ пары и половина, а за отъ Княжествата по шестъ пары. Обаче, ако освѣнь опредѣленитѣ мяста на което друго място и да са бѣ завезла соль по сухо или по море, малко или много, или като е довезена на реченитѣ мяста не са съдружава съ реченото свидѣтелство, не ще са пріема отъ управителите на сольта, на Гюмрюка, на мястното Началство, отъ чиновниците на Ка-рентиния и на пристанището, еще не са допроща и пренане-янитѣ ѝ на на никое място, но ще са връща надирѣ какъто е довезена. Ако ли са случи съ незнанитѣ на реченитѣ чиновници и Началства тѣзи соль да са намѣри извезена на пѣ-кое пристанище или на друго място превезена, спорѣдъ по-становленитѣ на 22-ия членъ, тя на когото и да принадлежи, ще са конфискува сичката, и ще са извѣствиа тутакси за туй Главното управление.

Чл. 28.) Ако въ кассата на управителите и на чиновни-ци на сольта са не намѣри достаточно парично количество за заплащанье на стойността на сольта, която, какъто са по-каза въ предидущія членъ, происходяща отъ Египетъ или отъ

Княжествата, е стигнала въ опредѣленытѣ мѣста и продала по отредената цѣна на Правителството, за да не произтекатъ упакванія поради отлаганьето на плащањето, чиновниците на солта заедно съ писаритѣ и кассиеритѣ, ще подпечатватъ съвременно записка, и ще зематъ на заемъ съ ней потрѣбното количество отъ приходитѣ гюмрюшки, или отъ Държавнитѣ мѣстни касси, ако нѣма гюмрюци. Давателитѣ на туй количества, били мѣстното Началство или управители и чиновници гюмрюшки, тутакси ще извѣстятъ за този предметъ Главното управление. Но защото реченытѣ чиновници, какъто са каза по горѣ, сѫ дѣлжни да иждивѣятъ количеството, което сѫ зели на заемъ само за заплащањето на покупената соль а нѣ за друго нѣщо, а отъ продажбата й спорѣдъ новата *тарифа* да заплатятъ най напредъ на заимодавците си реченото количество, и да освободятъ по този начинъ дадената си за туй записка, ако тѣ накреме не заплатятъ реченытѣ займи, като ставатъ причина и на най малко отлаганье, онѣзи които сѫ дали тѣзи пары били мѣстното Началство, или Управители и чиновници гюмрюшки, трѣба да извѣстватъ тутакси за туй Главното Управление.

Чл. 29.) Управителитѣ на находданытѣ въ средоточіята морски солници, соляни рудници и солосъдържащи гирані сѫ дѣлжни да отхождатъ на често и наглеждатъ управлението и доброто работанье на находданытѣ въ окрїжкето на средоточіето морски солници, соляни рудници и солосъдържащи гирані; да съглеждатъ поведеніето на чиновниците, и испытватъ ако са държатъ смѣтките благочинно и ако иждивеніата са правѣтъ законно; еще и ако отъ страна на нѣкой чиновникъ сѫществува или нѣ расточителностъ, или повреда, или злоупотребленіе, тѣзи сичките да ги изслѣдватъ. И най паче презъ тѣзи година, която е първата на новото съставленіе на управлението, управителитѣ, презъ времето на забикалянето си да оставятъ памѣстници на службата си Главни писарь, и да отхождатъ на прибавленіята що сѫ подъ тѣхъ, и, спорѣдъ обязанностите подъ които са подлагатъ, да земятъ нужните

и Ѹрки за управлението и доброто употребление на сичкытъ морски солници, соляны рудници и солосъдържащи гирани, и като даватъ изыскванытъ съвѣты и наставления, да извѣстватъ на Главното управление, доро не сѫ трѣгнажли отъ тамъ, доброто или лошо състояніе, за които трѣба да държатъ забѣлѣжки. Разноскытъ за туй обхожданье па управителите, понеже сѫ тѣ подзаплатни, ще сѫ въ тѣхна тажестъ, освѣнъ само разноскытъ за коньетъ имъ еще и за два коня на слугытъ имъ, за които са допрощаща отъ Закона да са плащатъ отъ Правителството, спорѣдъ опредѣлената отъ Правителството заплата на отстояніята (*мензилѣ-юдэсеретѣ*), и които когато отхождатъ да заобикалятъ и когато са връщатъ, ще ги поискатъ отъ Главното Управление, съ силата на изложение (*мазбата*), което трѣба да земѣтъ отъ мѣстнитъ по онѣзи страни Съвѣты, които подтвърдаватъ отстояністо на мѣстата по *мензилѣсийски* чассве. Сѫщо и подъуправителите на находданитъ по различнитъ страни морски солници, соляны рудници и солосъдържащи гирани, въ случай на обхожданье и извръшванье на горнитъ постановленія, ще са искатъ отъ главното Управление, какъто по горѣ, разноскытъ за коньетъ, съ силата на подтвърдены изложения, съдържащи дневнитъ забѣлѣжки и отстояніята на мѣстата; тѣзи изложения ще ги проваждатъ на управлението отъ който зависятъ, а тѣ, като ги разгледатъ, ще ги проваждатъ заедно съ свонитъ мнѣнія за туй на Главното управление.

Чл. 30.) Управителите и подъуправителите заедно съ *люфтѣтиштѣ* (испытателитѣ), които ще са опредѣлѣтъ отъ Главното управление за издырванье и испытванье на състояніята и за испытненіе и добро извръшванье на касателнитъ до слугуваньето, въ случаѣ, когато посрещнатъ мащоти или противостоянія и земѣтъ нужда отъ помощта на Властьта, ще призоваватъ Началствата, които тутъки сѫ длѣжни да послушаютъ законнитъ имъ исканія и забѣлѣжки и да даджатъ възможната лесница и помощь. Ако ~~са~~ случи закъсняванье отъ страна на иѣкое Началство и отлаганье въ испытнен-

ніето на изыскванытъ, подъупривителитъ ище са отправијатъ за туй тутъкси до управителитъ, а тѣзи послѣдниятъ заедно съ мюфеттишитъ до Главното управление, което като са занимава съ отговорността на Началегвата, която произхожда отъ за-
късняващето или пебреженіето, ище са отнаеа до В. Порта, и ище счита отвѣтственъ чиновника който е причина на тѣзи. Обаче, ако гражданскытъ чиновници видѣјатъ че са върши нѣщо противъ правилата и Закона отъ управителитъ, подъуприви-
телитъ, мюфеттишитъ, писаритъ и отъ чиновницитъ, ище са отнасятъ до Главното управление за изыскванытъ.

Чл. 31.) Понеже иѣкои отъ морскытъ солници, соляны рудници и солосъдържащи гирани, които са намѣрватъ въ Санджака Иракъ (Въ Багдатския Вилааетъ,) Хиджазъ (въ Меккенския и Мединский Вилааетъ), и въ околностите на Кюристанъ и Арабія, като са намѣрватъ въ рѣцѣтъ на иѣкои кату-
пары (кочующи номады) и на други, отъ древне време не зависиахъ отъ експлоатираньето чрезъ служители или закупи-
ници, а отъ иѣное време насамъ са извръшвахъ чрезъ насилѣ
грабежи на соль, поради туй управителитъ, подъупривителитъ и мюфеттишитъ на тѣзи морски солници, соляны рудници, и солосъдържащи гирани като са споразумѣјатъ съ мѣст-
нитъ Началства и съчинїјатъ изложеніе подтвърдяюще туй състояниe, ще опредѣляватъ достаточно число полицейски стражари, за отблъсзванье и противополаганье противъ ре-
ченытъ дерзатели, които като са уловијатъ ище са наказватъ спорѣдъ Закона; и тѣй като надзираратъ върху реченытъ морски солници, соляны рудници и солосъдържащи гирани, и като ги вардїјатъ и еще като възбраняватъ да са не граби и краде отъ Правителственитъ стежанія, трѣба да полагатъ и успѣшно внимание за да са запазијатъ формалностите на ограничението.

Чл. 32.) Управителитъ и подъупривителитъ, съкога ще обхождатъ нахожданытъ въ крѣга на иѣхното вѣдомство мор-
ски солници, соляны рудници и солосъдържащи гирани какъто и оиѣзи въ тѣхните прибавления, и издирватъ и

открывать явныятъ или тайни недостатки колкото до тѣхното управление, до старателнаго работяне, до продаваньето на произведеніята и до другыятъ предметы, и испльняватъ изысканыятъ спорѣдъ Закона, извѣстяющы при сичко Главното управление. Реченытъ управители и подъуправители, писаритъ, кассиеритъ и другыятъ чиновници, въ случаѣ, когато ще испытатъ иѣкое извѣршено безчиніе, като направїжъ испытатъ спорѣдъ формалноститъ на испыта, ще испроваждатъ испыта тука.

Понеже въ Анадолѣ, въ Румели, и въ Арабія спорѣдъ обстоятелствата отъ тука ще са опредѣляватъ назначеныятъ чиновници и достопочтены *мюфеттиши*, сичкытъ тѣзи сѫ дѣлжни да са научватъ сичко що са случва отъ сега, и да внимаватъ за да са принасѣйтъ съ правдолюбие и привязанностъ.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ.

Подъуправителитъ на управителитъ а тѣзи послѣднитъ на Главното управление сѫ дѣлжни да излагатъ мыслитъ и забѣлѣжкитъ си за да са земѣтъ и други съхранителни и за поправление на недостатоците помагателни мѣрки, за които опытътъ бы показалъ нуждата освѣнъ означеныятъ въ настоящите наставленія, за добрата направа и изважданье на солта и послѣдствіе за умноженіе на произведеніята и на приходытъ и за умененіе на разноскитъ; сѫщо да излагатъ и свойтъ мнѣнія ради измѣнепіето и преобразуваніето на иѣкои отъ написаныятъ, които быха видѣли за нужны и полезни въ работянето, за да са извѣршатъ изысканыятъ върху тѣхъ.

ЗВАНИЧНО СЪОБЩЕНИЕ

ЗА СОЛТА.

(25 Зилкаде 4, 286 — 15 Февруарий 1870 л.)

Высоката Порта съ свое окръжно писмо отъ 10 Джемази-
ел-Ахръ 1,285—1867 л.) бѣ прогласила къмъ сичкытѣ На-
чалства на Държавата че, понеже продавачитѣ на солта изъ
областитѣ, която купуватъ отъ търговцы, искажтъ высоки
цѣни, Императорското Правителство бѣ заповѣдало да са по-
тырсятъ и памѣрятъ мѣстата, въ които е възможно да са о-
твори нова солоправница, и съдователно въ одобрениетѣ за
таквици мѣста да са въздигнатъ отъ ново хамбарѣ за соль;
но защото изъ сичкытѣ градовце не са памѣрватъ таквици,
които принадлежатъ на Правителството, и поради тъзи при-
чиши е мячило да са възбрани монополътъ, за туй отъ онуй
време са одобри търговиците които купуватъ соль отъ Пра-
вителството и я продаватъ на цѣло на солопродавци да са
считатъ исклучени и земаньедаваньето имъ да е свободно, а
солта, която солопродавци са купуватъ отъ търговцы, като
са издирли стойността на покупката ѝ отъ административ-
нитѣ Съвѣти и отъ управлениета на гюмрюцитетѣ, и като са
приложи наймътѣ, лихвата на парите и съразмѣрната печала,
спорѣдъ заключението на туй присмѣтванье да са опредѣли
оконачително цѣната ѝ и да са продава надребно изъ градо-
ветѣ и селата, та спорѣдъ този начинъ да са купува отъ на-
селенietо; а съкѣй който продава на по высока цѣна отъ
определената да са наказва спорѣдъ 263-ия членъ на Нак-
азателния Законъ.

Сега же Държавниятъ съ свое изложение пред-
стави щото речената горна заповѣдъ да са повтори иакъ.

А защото туй рѣшеніе съдържава въ себе си полезното
следствие, чрезъ което са възбранява не само монополътъ, но

съвременно и населеніето са олеснява и ползува много, за туй
като съобщихмы изыскванытѣ за този предметъ къмъ Главното
управление на Гюнрюцътѣ на Държавата и на прочитѣ Главны
управления, напомнявамы да са положи внимание и да са из-
вършътъ горнитѣ изъ сичката Държава еще и да са за-
брани повтаряньето на такви злouпотребленія, които ста-
ватъ въ вреда на населеніето.

ЗАКОНЪ

ЗА ТУРСКОТО ПОДДАННИЧЕСТВО.

(14 Шевваль 1,285 — 15 Януарий 1,869 л.)

Членъ първый.) Чадата, които са раждатъ отъ родители, или само отъ баща, Турски подданици, считатъ са като Турски подданици.

Чл. 2.) Когато родителите принадлежатъ на чуждо подданичество, чадата имъ, които са раждатъ въ Османската Държава, отъ начинанието на юношеската си возрастъ до три години, иматъ право да попросиѣтъ Турското подданичество.

Чл. 3.) Който отъ онѣзи, които сѫ отъ чуждо подданичество и отъ юношеската си возрастъ обитава въ Турція пять години наредъ, може да придобие Турското подданичество, като са отнесѣ съ прозба самолично или чрезъ другъ го да Министерството на външнитѣ дѣла,

Чл. 4.) Императорското Правителство, щомъ са убѣди че чужденцытѣ, които не сѫ съобразили съ постановленіята на З-ия членъ сѫ достойни за исклучително благоволеніе, приема ги и полага подъ подданичеството извѣнредно.

Чл. 5.) Онѣзи, които съ позволеніето на Държавата са оттегляватъ отъ Турското подданичество и приематъ чуждо, отъ който денъ сѫ са положили подъ чуждо подданичество отъ него са считать като чужденци, и са испълняватъ за тѣхъ узаконенитѣ за туй. Но, ако безъ позволеніе на Императорското правителство приематъ чуждо подданичество, то са счита като нестанжало, и тѣ какъто и отъ напредъ са считать за Турски подданици, като са испълняватъ за въ сѣкой случай върху имъ напълно узаконенитѣ за Турскитѣ подданици; щото за да напусни иѣкой Турското подданичество, то може само като получи документъ, издаденъ по съдованіето на Императорска заповѣдь.

Чл. 6.) Оногози, който въ чуждина безъ позволенietо на Императорското правителство е станжалъ чуждъ подданикъ, или постажилъ въ военна служба на въкоя чужда Държава, Императорското Правителство може, ако ище, да го зачертас отъ подданичеството му; забранява са завръщането въ Държавата на зачертания по тозъ начинъ отъ подданичеството му.

Чл. 7.) Жена, която е била подъ Турско подданичество, а са е въкъ уженила съ чужденецъ, може презъ третята година подъръ съмртвата на мажка си да са завърни на прежнietо си подданичество, като даде за туй прозба. Този членъ има сила само за лицата, а изыскванытъ за придобиванье на стежания и земи подлежатъ на общытъ за тѣхъ Законы и Уставы.

Чл. 8.) Чадата на онѣзи, които сѫ напуснали Турското подданичество или линили отъ него, и несъвършеннолѣтни ако и да сѫ, не подлежатъ подъ категорията на баща си, но си оставатъ Турски подданици. Сѫщо и чадата на чужденцытъ, които сѫ прѣли Турското подданичество, и несъвършеннолѣтни ако и да сѫ, не подлежатъ подъ категорията на баща си, но са считатъ за чужденци.

Чл. 9.) Сѣкій, който обитава въ Императорската Османска Държава са счита като Турски подданикъ, и са извръшиватъ върху му узаконенытъ за Турскытъ подданици. Чуждыйтъ подданикъ нужно е да докаже подданичеството си спорѣдъ формалноститъ.

ОБРЪЖНА ВЕЗЫРОСКА ЗАПОВѢДЬ

СЪВЩЕНА НА ВАЛІТЪ,

ЗА ЗАКОНА НА ПОДДАННИЧЕСТВОТО.

(4 Септър 1,286 — 4 Маи 1869 г.)

Предварително ви испроводихъ Закона за Турското подданичество, издаденъ на 14 Шевваль 1,285 — 15 Януарий 1,869 лѣто. Макаръ че въ състава си този Законъ не може да даде причина за претълкувателни истълкувания, но пакъ са интересувамъ да ви разъясня духъ, който предизвика по важните постановления.

Първо, никоя причина не съществува да ви кажж че този Законъ какъто и съкой другъ, нѣма противодействуваща сила. Сичкытъ прѣты като Турски подданици, какъто и сичкытъ, които сѫ отъ происходеніе на турски подданици, но силата на договоры или на частни споразумѣнія, които сѫ са случили между Высоката Портѣ и чуждытъ Носолества при нея, като сѫ са препознали отъ Императорското Правителство че са положени подъ чуждо подданичество, оставатъ си Турски подданици или чужди какъто и отъ напредъ.

Означенитѣ въ 1, 2, 3 и 4-ти членъ постановления сѫ най ясни и не изискватъ разъясненія. Само ви напомнявамъ, че, понеже законътъ за личността на съкого, сирѣчъ законътъ за мястото на происходеніето, е който опредѣлява времето на съвършеннолѣтіето, реченийтъ законъ различава спорѣдъ мястата, като съвършениолѣтіето въ нѣкои отъ тѣхъ са опредѣлява на 25-ата година, и по горѣ или по долу отъ тѣзи възрастъ на други, съкой чуждъ подданикъ, който бы поискалъ Турското подданичество, нужно е да докажи че е съвършеноолѣтенъ, согласно съ Закона на мястото, отъ което произхожда.

Петъятъ членъ опредѣлява че Турскытъ подданикъ, който желае да придобие чуждо подданичество, дълженъ е да земе по напредъ пъзволеніе, което му са дава по основаніето на Императорска заповѣдъ, и безъ която промѣненіето на подданичеството му ще са счита съвсомъ като недѣйствително и несъществуващо, Императорското Правителство (Чл. 6-ти) като може да рѣши противъ него залишеніето на Турското му подданичество и за забраненіето да са завърши въ Османската Държава. Съюз на Императорското правителство принадлежи приспособленіето на наказавието, което са заповѣдва въ 6-ия членъ. Императорскытъ Началства ще са ограничътъ да считатъ като недѣйствително и несъществуващо чуждото подданичество, което е придобилъ безъ изыскваното пъзволеніе онзи, който е отъ происхожденіе на Турско подданичество, и не ще престанатъ до мърката на изгонваньето, доро не поискатъ по напредъ непосредственниятъ заповѣди отъ В. Порта.

Но защото жената отъ Турско подданичество, която е уженена за чужденецъ, пристава да е Турски подданикъ, за туй 7-иятъ членъ ѝ отстѫпва правото да придобива, ако желае, подданичеството на происхожденіето си, обявляюща туй въ разстояние на три години отъ смъртта на сѫпруга си.

Осмийтъ членъ опредѣлява че подданичеството на бащата не вліяе върху онуй на чадата, и когато еще сѫ несъвършеннолѣтни. Привилегията на подданичеството, която са отстѫпа на бащата не са простира върху чадата освѣнъ само по тѣхно искаанье. Ако сѫ съвършеннолѣтни, тѣ сѫ свободни да послѣдуватъ подданичеството на баща си, като направятъ прощеніе за туй; въ противенъ случай, могатъ да сторятъ туй щомъ станатъ съвършеннолѣтни. Лесно са разумѣва че туй постановленіе, съгласно съ онѣзи на Европейскытъ законо-постановленія, са изыска поради самия интересъ на чадата, на които подданичеството на баща имъ бы възможно да не износя, а понѣкогаж и да е вредително. Но туй постановленіе не е дѣйствително и за чадата, които сѫ са родили

послѣ придобиваньето отъ бащата на подданичеството. Чадата за които е думата слѣдуватъ подданичеството на баща си и съставляватъ частъ отъ подданичеството, отъ което зависи по силата на иманьето на подданичеството.

Послѣдното постановление на Закона са отнася само до онѣзи лица, които са считатъ, поради причина, отъ Турско подданичество, и които са домогватъ че принадлежатъ на чуждо подданичество безъ ни най малко да могатъ да оправдаштъ домогваньето си. Явно е че, въ случаи на оспорение, доказателството на чуждото подданичество принадлежи на оногози, който са домогва за него и той доро представи доказателството, Императорскытъ началства, доро са намѣрва въ Османската Държава, сѫ длѣжни да го считатъ като Турски подданикъ. Напразно бы било да са приложи че 8 членъ никакъ недокачя придобыты съ силата на договорытъ правдини отъ чуждытъ подданици и никакъ не дава властъ на Императорскытъ началства да престижватъ правилата, които произтичатъ отъ реченытъ договоры, въ сношениета имъ съ чуждытъ. Като свършавамъ, забѣлѣжвамъ ви, Г-не Главный Управителю, че иманьето на подданичеството подъ никой начинъ не ще избавя лицето, което има подданичеството отъ гражданскытъ или наказателни преслѣдванія, които бы станжли противъ него преди придобиваньето на подданичеството му, предъ Властита отъ която е зависялъ до онуй време.

Благоизволете Г-не Главный Управителю, да са съобразите строго съ тѣзи наставления въ приспособленіето на постановленіята на новия Законъ. За олесненіе на вашето дѣло, ще са съобщи туй проглашеніе и на чуждытъ при В. Порта Представители, за да увѣдомѣятъ своите агенты изъ областите.

УСТАВЪ

ЗА КОММИССИЯТА, КОЯТО Е НАТОВАРЕНА СЪ ДѢЛАТА НА
ПОДДАНИЧЕСТВОТО.

(19 Реби-ул-Ахър 1,286 — 17 Юлій 1,869 л.).

Членъ първый.) Съставя са въ Министерството на външните дѣла нарочна комиссия, която е натоварена да увърява чрезъ испыти, като са основава върху съществуващи договоры, условия, закони и уставы, истинното подданичество на лицата, които, предполагвани като Турски подданици, быхъ оспорявали че притежаватъ чуждо подданичество или покровителство.

Чл. 2.) Тъзи комиссия са съставлява отъ единъ предсѣдатель и четири членове, тя е продължителна и ще засѣдава баремъ веднъжъ въ седмицата.

Чл. 3.) Комиссията е длъжна да земе като основание на своите рѣшенія върху подданичество постановленіята на Закона за Турското подданичество, обнародванъ на 14 Шеввалъ 1,285 — 15 Януарий 1,869 л., и общътъ наставления, които сѫ са испроводили до Императорскытъ началства съ дѣла 4 Софера 1,286 — 4 Май 1,869 л., за да опредѣли негова смисъль и намѣреніе.

Чл. 4.) Дѣлата, които са касаѣтъ до тъзи комиссия ще ѝ са възлагатъ по заповѣдъ на Министерството на външните дѣла. А тя ще поднася на Министерството изложение заедно съ причините и обстоятелствата за сѫко представено предъ нея дѣло.

Чл. 5.) Изложеніята на комиссията, като са подтвърдїтъ отъ Министерството на външните дѣла, ще бѫдатъ испълнителни за сичкытъ управление на Имперіята.

Чл. 6.) Комиссията събира въ испълненіето на своето

посланіе сичкытъ свѣдѣнія, които бы видѣла за потрѣбны.

Чл. 7.) Сѣкога, когато комиссіята ще почене нѣкое испытванье, Посолството или Консулатото, на които са покровителството оспорява, има право, ако желає, да проводи свой повѣренъ, за да присѫтствува на испытваньето.

Чл. 8.) Припознатытъ по слѣдствіе на испытваньето на тъзи комиссія че принадлежтъ дѣйствително на чуждо подданичество, снабдяватъ съ напечатено свидѣтелство, на което е цѣльта да увѣри заключеніето на туй испытванье и да покажи припознатото му подданичество. Тѣзи свидѣтелства иматъ сила предъ сичкытъ сѫдилища и съвѣты на Имперіята.

Чл. 9.) Комиссія, облѣчена съ сѫщата власть и съ истицъ правдини, ще са състави въ сѣко Вилаетско сѣдалище. Тѣзи комиссія зависи непосредствено отъ Валіята, на когото ще отпрвѣх изложеніята си, а той пъкъ ще ги препраща на Министерството на вѣншнѣтъ дѣла, което ще рѣшава за вѣпроса.

VICTIMS

ЗА ПИСАЩАТА НАДЪ ПАСПОРТЪТ ВЪ ИМПЕРИЯТА.

(19 Ребі-юл-Ахжрб 1,286 — 17 Юлій 1,869.)

Членъ първый.) Въ съдалището на съкрай Виластъ са съставя писалище надъ пашпортытѣ, какъто онуй що са вече наимърва въ Цариградъ. Тѣзи писалища са натоварватъ съ исполнението на правилнытѣ постановленія, които управляватъ службата на пашпортытѣ въ Империята. Писалището надъ пашпортытѣ зависи въ Цариградъ отъ Министерството на полиціята, а вънъ изъ областите непосредственно отъ Валіята.

Чл. 2.) Тъзи писалища издаватъ пашпорты за навън и пътните пъзволения (*тескере́та*) за изъ Империята. А когато са недовърятъ да дадутъ таквъзи на представляемытъ лица, искатъ свидѣтелството на двѣ лица познати и които са достойни за довѣрietо на натоварената комиссия съ дѣлата на подданичеството.

Чл. 3.) Не са давать пашпорты и п'ятны позволенія (*тес-кера́тъ*)

I.) На несъвършениолѣтните, безъ съзволеніето на лицата, подъ властта на които са намѣрватъ, и

II.) На онѣзи, противъ които сѫществува сѫдебно преслѣданье или осужденіе, за които Писалищата ще са предъизвѣстяватъ званично.

Чл. 4.) Писалищата надъ пашпортытъ зематъ отъ Ка-
рентинията пашпортытъ които, по силата на 4-ти членъ на У-
става за пашпортытъ, са предаватъ на Карентинията отъ ко-
рабленачалниците на кораблитъ.

Чл. 5.) Писалището испраща послѣ 24 часа най късно до различните чужди Консулата пасажерътъ на пасаджерътъ, които зависи отъ тѣхъ. При тѣмъ должно е да задържа пасажерътъ, които са издаватъ отъ иское чуждо Началство,

когато съществуватъ причини, които удостовъряватъ, че притежателите на тъзи пашпорти сѫ Турски подданици. Въ този случай притежателите на тъзи пашпорти са призоваватъ да са поевѣжтъ самолично предъ Писалището надъ пашпорты и да представятъ изыскваныть доказателства и документи, върху които основаватъ чуждото си подданичество, което оспоряватъ. Ако не са поевѣжтъ въ разстояниe на осемъ дни послѣ призоваването, или като са поевѣжтъ а немогатъ да докажатъ своето право върху подданичеството което оспоряватъ, Писалището предава пашпорты имъ съ изложение на натоварената комиссия съ дѣлата на подданичеството.

Чл. 6.) Главното управление надъ пашпорты въ Империята зависи отъ Министерството на Полиціята. При тѣмъ туй Министерство съкога са отнася до Министерството на външнинътъ дѣла, когато са касае да опредѣли или свали чиновнициятъ, които сѫ натоварени съ тъзи служба, и са съобразява колкото за туй съ рѣшеніето на туй Министерство.

УСТАВЪ

ЗА ПАШПОРТЫТЪ И ПЪТНЫТЪ ПОЗВОЛЕНИЯ (ТЕСКЕРЕТА) НА ЧУЖДЫТЪ ПОДДАННИЦЫ ВЪ ИМПЕРИЯТА.

(11 Дюсемазі-ел-Еввел 1,286 — 7 Августъ 1,869 г.).

Членъ первый.) Сичкытъ, които дохождатъ въ Империята трѣба да сѫ снабдены съ пашпорть, пригледанъ отъ Турското посолство или консулато въ противенъ случаѣ ще са зема глоба три лиры турски.

Чл. 2.) Освѣнь заплащаньето на означената глоба въ предидущія членъ, мѣстныятъ Началства сѫ дѣлжни сѫщо да искажтъ и порожителство отъ неснѣбенитъ съ пашпорты, за да имъ ся допростѣ пребываніето въ Имперіата. Порожителството на консулътъ, отъ които тѣ зависѣжтъ, ще е доволно за туй. Колкото же за онѣзи, които не быхъ могли да даджтъ порожителство, мѣстныятъ Началства сѫ дѣлжни да ги връщатъ надырѣ, когато быхъ видѣли туй нужно поради общественная порядокъ и безопасность. При тѣмъ тѣзи Началства ще издаватъ пашпорты за чужденцытъ, които быхъ дошли въ Имперіата отъ страны, далеколежащи отъ нѣкое Турско посолство или консулато. Горѣречениятъ наказателни постановленія сѫщо са приспособляватъ и върху тѣзи посѣднитъ, когато като преминуватъ по времето на тѣхното пѫтешествие презъ мѣсто, въ което са намѣрва нѣкой агентинъ или консулъ отъ Высоката Порта, быхъ пренебрегли да даджтъ пашпортытъ си които ще иносїжтъ, за да са пригледатъ.

Чл. 3.) Пашпортытъ иматъ сила за една година. За сѣкок пашпорть са зема право по $2\frac{1}{2}$ бѣлы меджидіеста по 20 гроша сѣко, а за сѣко пригледванье по едно бѣло меджидіе.

Чл. 4.) Корабленачалницитъ на чуждытъ параплуви и

вътрешни корабли съ дължи, щомъ престигнатъ въ иѣкое на Империята пристанище, да предаватъ пашпорты на своите пассажери на мѣстната Карентиня. Еще корабленачалниците, които като прекриватъ пассаджерите що сѫ безъ пашпартъ, гы быхъ извадили на сухо заедно съ други пассаджери, подлежатъ на глоба отъ десетъ лири турски. При тѣмъ избавятъ са отъ наказанието, което възбраява свободното съобщение, онѣзи корабленачалници, които быхъ предали на полиціята пассаджерите, що сѫ безъ пашпорти.

Чл. 5.) Съкѣй, който принадлежи на екипажа (*тайфата*) на иѣкой чуждъ парапувъ или вътрешенъ корабъ и иска да обходи изъ Империята, дълженъ е да са снабдяватъ съ документъ отъ корабелната книга на своя парапувъ или вътрешенъ корабъ, удостовѣренъ отъ корабленачалника, или подтвърденъ отъ консулата на Държавата, отъ която зависи. По основаніето на този документъ ще са издадѣ за него пашпартъ или пътно *тескерѣ* съгласно съ постановленіята на настоящія Уставъ. Означеното постановление въ 2-и членъ за изыскваното порожителство ради позволеніето на пребываніето въ Империята, сѫщо са приспособлява и за онѣзи моряци, които сѫщо излѣзватъ на сухо.

Чл. 6.) Съкѣй, който обхожда изъ Империята дълженъ е да е снабденъ съ по едно пътно *тескерѣ*. Онѣзи, които са уловѣни безъ пътно *тескерѣ* ще са наказватъ на глоба отъ двѣ лири Турски.

Чл. 7.) За сѣко пътно *тескерѣ* са зема по два сребърни петака. Пътното *тескерѣ* има сила за една година, за да обходи иѣкой сичкытъ страни на Империята.

Чл. 8.) Постановленіята на настоящія Уставъ са полагатъ въ иѣло дѣйствіе послѣ три мѣсеца отъ *датата* на неговото проглашеніе.

ОКРЖНА ВЕЗЫРСКА ЗАПОВЪДЬ

СЪОЩЕНА НА ВАНИТЕ,

ЗА КОИ ОТЪ ОНЪЗИ ЩО ОТХОДАТЬ ЗА ФРАНЦА ТРЪБА
ДА СА ДАВАТЬ ПАШПОРТЫ.

(1,288 — 1,871 л.).

Императорското Посолство въ Парижъ чрезъ свое писмо до В. Порта съобщава че нѣкои подданици на Императорското Правителство като отхождали въ Парижъ и по другите страни на Франца за обхожданье, не сѫ били снабдявали съ пашпорти когато излѣзвали отъ отечеството си, тъй сѫщо и въ мѣстата дѣто сѫ намѣрвали не си земали свидѣтелства за пребываніе, поради туй Францушкото Правителство му напомнило за тѣзи безчинія на пашпортытѣ, по причина на които било посрѣщало голѣмы затруденія. Но поради липшнѣето на званични документи Императорското Посолство и Консулата въ Франца посрѣщашъ голѣмы мѫжності за отстраненіето на тѣзи безредици, понеже вѣкои отъ тѣзи отсѫствующы като нѣматъ средства за поминъкъ въ отечеството си зематъ пашпорти за чуждина и отхождатъ въ Франца, по зашото са протакали тамъ безъ никака цѣль, полиціата гы задържала; проче за отмахванье на туй беспокойствie, Императорското Посолство напомнява че за въ бѫдущее мѣстнытѣ Началства трѣба да внимаватъ, че доро са недокаже че опзи който ще отиде въ Франца, било за обхожданье, било по търговія ако нѣма изыскванытѣ за туй разноски, да не му са дава позволеніе да напушта отечеството си; а на онѣзи, които докажжатъ че иматъ средствата да имъ са дава редовенъ пашпортъ, и когато стигнатъ на мѣстото дѣто отхождатъ, тутаки да са представѣнъ на писалището на Императорското Посолство или на Консулатата, ако сѫ изъ областитѣ, за да са забѣлѣжватъ имената имъ въ книгытѣ за туй.

Тъзи мѣрка понеже са вижда че ще възбрани тѣзи безчинія, за туй са писа за този предметъ сѫщото писмо и до другытѣ Вилаеты на Държавата какъто и на Васъ, благоизволете прочее да са приспособи горната мѣрка и въ мѣстата подъ Вашето вѣдомство. Особно же призовавамъ Вашето вниманіе за въ бѫдущее да са не дава позволеніе на никого, който е лишенъ отъ препытаніе, да отхожда въ чуждина, и да са протакж тѣй въ страннитѣ мѣста на свѣта като нехрани-майка (човекъ който са скита по свѣта да търси кѣсметъ) и безъ препытаніе човекъ и който поради поведеніето си привлича вниманието на сѣкыго.

ПОСТАНОВЛЕНИЯ,

КОИТО ЩЕ СА ЗАБѢЛѢЖВАТЬ НА ГЪРБА НА ЛИЧНЫТЪ ТЕСКЕРЕТА (НУФУСЪ ТЕСКЕРЕСИ) ОТЪ УПРАВЛЕНИЯТА НА ОПИСВАНЬЕТО СЪГЛАСНО СЪ ИМПЕРАТЪРСКАТА ЗА ТУЙ ВЫСОКА ЗАПОВЪДЬ.

При сичко че по времето на описваньето на населеніето, което са испълнява чрезъ военниятѣ Началства, ще са даватъ на сичкытѣ Турски подданици, мажье и жени *тескерѣта* подъ наименование «*Турски тескерѣта*», въ мѣстата обаче които лежатъ въ новытѣ законопостаповленія на описваньето сичкытѣ, които плащатъ данъ сѫмъ дѣлжни да иматъ туй *тескерѣ*. А имѣющійтѣ *тескерѣто*, доро го не покаже предъ вѣрозаконниятѣ и гражданска сѫдилища, която сѫдба и да има отъ вѣрозаконниятѣ или гражданска права, не ще са зема въ вниманіе; а когато поискано да отиде на друго мѣсто за да са забави по вече отъ шесть мѣсеца, и тогази доро предварително не съобщи работата на комиссията на стежаніята и доро не покаже *тескерѣто* и му са направи на гърба забѣлѣжка че

е заплатилъ даждіето за стежаніята или приходытъ си, лишава са отъ правото да получи пашпортъ. А онзи, на когото на гърба на пашпорта му нѣма подтвърденіето и забѣлжката на комиссіята на стежаніята спорѣдъ речения начинъ, дѣто и да отиде изъ Виласта, испроважда са надыря отъ мѣстното Началство на отечеството му, или са полага подъ здраво поръчителство за да са испълнѣятъ изыскванытѣ съгласно съ отговора, който ще са земе отъ Началството, отъ което той зависи.

Особенъ членъ.

На лицата, които сѫ са били осаждими за голѣмы обвиненія, на примѣръ за разбѣрканье на вѣтрѣшното и външно безпокойствіе въ Държавата, като си искаратъ опредѣленото наказаніе и освободїйтъ отъ затвора полагатъ са подъ полицейско наблюдаванье спорѣдъ различните и познаты членове на Закона. Тѣ доро са намѣрватъ подъ таквози наблюдаваніе, за различие отъ другытѣ хора дава имъ са тескере на синя хартія, което са промѣнява когато са дигне отъ тѣхъ полицейското наблюдаванье.

УСТАВЪ

ЗА ПОРЖЧИТЕЛСТВО-ДАВАНЬЕ ОТЪ СТРАНА НА ЧИНОВНИЦЫТЪ.

Членъ първый.) Освѣнь Валитѣ (Главниятѣ управители), сичкытѣ други административни и финансовы чиновници, които са отредены да зематъ и употребляватъ Държавны пары, т. е. Мютесарифитѣ, Каймакамытѣ, Дефтердарытѣ, Кассиеритѣ и прочи, подлагатъ са подъ поржчителство-даванье.

Чл. 2.) Не са изыскава поржчителство-даванье отъ онѣзи що са намѣрватъ въ писалищна служба, т. е. въ служба на корреспонденціята (преписката), на съчиняваньето на течетеритѣ за стежаніята и за описванье на населеніето и на други документы, еще и въ други службы, въ които нѣматъ никакъ обязанностъ за употребление на Държавны пары.

Чл. 3.) Подлагванытѣ подъ поржчителство-даванье чиновници извръшватъ туй условіе, когато сѫ въ Цариградъ, при Централната Държавна касса, а когато сѫ вънъ изъ областитѣ, при Вилаетскытѣ административни съвѣты.

Чл. 4.) Какъто чиновницитѣ, на които назначеніето на служба са извръшва въ Цариградъ, и които са подлагатъ на поржчителство-даванье, трѣба да сѫ въ положеніе да дадѫтъ поржчителство въ областъта, дѣто ще служатъ, тѣй и онѣзи, на които назначеніето на служба са извръшва отъ Началствата изъ областитѣ, са изыскава да могѫтъ да дадѫтъ поржчителство въ Цариградъ.

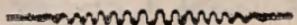
Чл. 5.) Чиновницитѣ, които получаватъ назначеніето на службата си отъ Правителството въ Цариградъ, ако не носїтъ званични актове, свидѣтелствующи че са е зело изыскваното поржчителство отъ Централната Държавна касса, не трѣба да са установяватъ на службите си изъ областитѣ, доро не дадѫтъ поржчителство тамъ. Сѫщо и на онѣзи, които получаватъ

назначеніе на службата си отъ Началствата изъ областитѣ, понеже тѣ сѫ длѣжни да дадѣтъ поржчителство въ Цариградъ, не трѣба да са допрощаца да наченватъ службата си, доро Императорското Министерство на финанцита не извѣсти че са е дало на Кассата изыскваното поржчителство.

Чл. 6.) Въ случай, когато иѣкой чиновникъ отъ подлагаванытѣ подъ поржчителство-даванье са премѣсти на друга служба (която изыскава поржчителство-даванье), или когато, въ продълженietо на службата, умрѣ поржчителътъ му, или какъто и да е стане несъстоятеленъ за поржчителството, или са оттегли отъ поржчителството, въ такъвъз случаѣ е длѣженъ да дадѣ другъ поржчитель вмѣсто първия. Ако ли лишившій са по този начинъ отъ изыскваното поржчителство не дадѣ друго въ разстояніе на два мѣсяца, отъ какъ е лицемъ първыйтъ, счита са като сваленъ отъ службата си.

Чл. 7.) Освобождающій са отъ иѣкой служба не са назначава на друга, доро не дадѣ смѣтка за своятѣ дѣла, и получи отъ Административныя съвѣтъ изложеніе, означающе че нищо не длѣжи на Държавната касса, и по туй изложеніе доро са не върне записътъ на поржчителя.

Чл. 8.) Ако иѣкой, пребывающъ въ финансова служба безъ поржчителство, стане колкото отъ туй причина на тщета на Държавната касса, тя ще са обезтѣти отъ надлежното Началство, което е допуснило да са даде служба на реченыя чиновникъ.

УСТАВЪ

ЗА ВВОЖДАНЬЕ ПОДЪ СЪДЪ НА ЧИНОВНИЦЫТЪ.

(26 Рамазанъ 1,285 — 28 Декемврий 1,868 л.)

Членъ първый.) Въ случаѣ, когато нѣкое дѣло на нѣкой чиновникъ принася и наказаніе, този чиновникъ са предварително испытва отъ Министерството или отъ Управителя, [отъ когото зависи, и направеното испытаніе като са подпишо и подпечата отъ испытания, забѣлежва са въ полътъ му въ кратцѣ извлѣченото заключеніе отъ испыта и издирваньето на извършенитѣ, а подъ тѣхъ са ударятъ печатъ на испытателитѣ за подтвърденіе.

Чл. 2.) Горнето испытаніе, което са е направило отъ Министерството и отъ Управленіето отъ което зависи^{по-}виннитѣ чиновникъ, са счита просто като начално испытаніе, и следователно не принася непосредственното му осужданье, но само просто ввожданьето му подъ съдъ.

Чл. 3.) Документътѣ, който ще са съчини послѣдствіе на начаднитѣ испытанія, съгласно съ формалноститѣ, които ще са изложжатъ по долу, са възлага на съвѣта, който ще извърши съдопроизводството на чиновника, въ продълженіето на което засъдава и отъ страна на Министерството или на Управленіето, отъ което той зависи, единъ чиновникъ като тѣжителъ.

Чл. 4.) Въ случаѣ, когато съдбата на полицейскитѣ стражари (*заптиета*), на вардачите, на гюмрюшкитѣ вардачи и на тѣмъ подобнитѣ принася повинностъ на затворъ отъ единъ мѣсецъ, или глоба до двѣ лиры, или изъ цѣло обезщетяванье, подобнитѣ случаѣ са сѫди въ Административния съвѣтъ на Казата, отъ дѣто са издава и испълнява рѣшеніето; ако ли обвиненіето принася затворъ отъ единъ мѣсецъ до една година, или глоба до петь лиры и обезщетяванье, тогази съдопроизводството, което е станжало въ сѫдилищата на Казата,

са подтвърдява и отъ Административните съвѣты на Санджака и са испълнява отъ тѣхъ; ако ли обвиненіето принася затворъ отъ една до три години, или глоба по вече отъ петъ лири и обезщетяванье, съдопроизводството са извръшва въ съвѣтыта на Санджака, но рѣшеніето са подтвърдява и испълнява отъ Административните съвѣты въ Вилаетытъ; а съдба която принася по голѣмо наказаніе отъ изложенитѣ, разглежда са въ Административните Вилаетски съвѣты, но рѣшеніята имъ са поднасятъ, подтвърдяватъ и испълняватъ отъ Высоката Порта.

Чл. 5.) Съдбата на онѣзи, които сѫ на по высокъ чинъ освѣнъ означенытѣ въ 4-ия членъ, чиновници, сирѣчъ на стотициците на тефтишътѣ, подлежи подъ вѣдомството на Мютесарифина; а съдбата на онѣзи, които сѫ на по высокъ чинъ отъ тѣхъ подлежи подъ вѣдомството на Валіята, и са разглежда въ Административните съвѣты на Санджака и Вилаета; а издаващото рѣшеніе въ Административните съвѣты са подтвърдява отъ Вилаетския съвѣтъ. Рѣшеніето, което принася наказаніе на затворъ отъ една година, са испълнява отъ Валіята, но са поднася за одобреніето на Высоката Порта. Съдба на чиновници, имѣющы чинъ по высокъ отъ горѣзложенитѣ, са извръшва въ Вилаетытъ, но рѣшеніето ѝ са испълнява отъ Държавния Съвѣтъ. Ввожданьето обаче подъ съдъ на чиновници имѣющы нѣкоя особна служба, т. е. които сѫ Мютесарифы, Миофеттиши-хюоккямы, Дефтердари, Муавини, Главни писари и Духовни началици, че са извръшва освѣнъ чрезъ предварителното одобреніе отъ Высоката Порта.

Чл. 6.) Ако нѣкой чиновникъ отъ онѣзи що сѫ въ Цариградъ са улови че е извршилъ нѣкое достонақазателно дѣло или са наковлади за таквози отъ вѣнъ, той ако е опредѣленъ съ Императорска заповѣдь, съдбата му са извръшва въ Държавния Съвѣтъ, ако ли не е, тогази са сѫди въ Цариградския административенъ съвѣтъ; чрезъ този съвѣтъ са извръшватъ наказаніята, които сѫ на затворъ до три години и на глоба до петъ лири и на обезщетяванье, а наказаніята които сѫ за по вече отъ означенытѣ, какъто и рѣшеніята, които са каса-

йтъ до чиновници на по высокъ чинъ, са извръшватъ по утвърденіе на Държавния съвѣтъ.

Чл. 7.) Административнитъ Съвѣтъ въ сѫдопроизводството какъто по горѣ, като рѣши за осужданьето на повинния, пыта повинния съгласно съ формалноститъ, ако има нещо да възражи; и като му са земе послѣднитъ отговоръ прочита са предъ повинния членътъ па Устава, по основаніе на който са е издало рѣшеніето, като му са разяснява подробно наказанието, и туй дѣло са излага, какъто си е, въ просевербала на рѣшеніето.

Чл. 8.) Ако наковладеното противъ чиновника обвинение са докаже чрезъ испытътъ неосновно и чиста клевета, Министерството или Управлението, отъ което той завиши, дава прозба противъ клеветника, който са усъжда и наказва спорѣдъ означенитъ постановления въ предидущитъ членове.

Чл. 9.) Чиновнициятъ, на които сѫдбата са сѫди въ Казацкытъ Съвѣты, а рѣшеніето са испълнява въ Казата, иматъ право да апеллиратъ предъ Санджакскытъ съвѣты, а които са сѫдѣйтъ и осудѣйтъ въ Санджацкытъ, тѣ предъ Вилаетытъ; а които са осуждатъ въ съвѣта що е въ съдалището на Вилаета, и въ Административния съвѣтъ у Цариградъ, чрезъ своя прозба до Высоката Порта апеллиратъ издаденитъ рѣшения противъ тѣхъ предъ Държавния съвѣтъ. Иждивенитъ разноски по апеллираньето, било поради исправажданье на нароченъ чиновникъ, било за довожданье на свидѣтели, са замащатъ отъ страна на лицето, което са бы осудило отъ Апеллятивното сѫдилище.

ОКРЖНА ВЕЗЫРСКА ЗАПОВЪДЬ

Съобщена на Валите.

ЗА ВВОЖДАНЬЕТО ПОДЪ СЪДЪ НА ПРАВИТЕЛСТВЕННЫТЕ
ЧИНОВНИЦЫ.

(23 Шевваль 1,288 — 23 Декемврий 1,871 г.).

Нѣкои дѣла и преключенія, които послужихъ за доказателство, че съдържанието на обнародваныя въ послѣдне време Уставъ за сѫдяньето на чиновнициятъ, не са е объяснило лично изъ областитъ, понеже характеризуватъ служебныятъ обязанности на наказателното отдѣленіе при Държавния Съвѣтъ, въй по рѣшеніето, на реченото отдѣленіе спѣшилъ да ви съобщимъ нѣкои напомняванія и разъясненія въ този случай.

Излишно е да са рассказва, че като са прѣ началото за отдѣленietо на административныятъ дѣла отъ сѫдебныятъ, съставихъ са: Държавныйтъ Съвѣтъ и Върховныйтъ Съвѣтъ на правосѫдіето. Тѣжбытъ, които са поевявватъ за обыкновенни права между Правителството и частни лица, какъто и наказателныятъ тѣжбы, които са отправятъ противъ Правителственни чиновници и които происхождатъ отъ обвиненія въ званіето имъ като чиновници, макаръ и да сѫ отъ сѫдебныятъ дѣла, но защото спорѣдъ прѣтата система са считать отъ административныятъ дѣла на сѣкой клонъ, за туй Държавныйтъ Съвѣтъ бѣше надлежното отдѣленіе да сѫдопроизвожда поменѧтътъ два вида тѣжбы.

Спорѣдъ общото правило, когато са поеви въ нѣкоя тѣжба прекотажене (*ийтирадзъ*) или повторително разглежданье (*иядѣй мухакемѣ*), сѫдилището, което е издало рѣшеніето, макаръ и да разглежда таквъзи прозбы но когато сѫдбата, въ крѣга на своитѣ условия са апеллира, или са изыскава изслѣдваньето ѝ, или уничтоженіето на нѣкое рѣшеніе,

и са възложи на първосъдно съдилище, лесно може да са по-мысли, че туй съдилище, ако са е случило да е пропустило нѣкоя погрешка, ще са старае да подтвърди напрѣшнето си рѣшеніе, и послѣдствиѣ на туй да стане причина да са изгуби правото. Поради тѣзи причины, видя са за нужно да са введѣ една система, спорѣдъ която апеллираньето и изслѣданьето на подобни тѣжбѣ да са възлага на особни съдилища, и спорѣдъ туй правило силата на разглежданьето на тѣжбите е основана на тѣзи деликатна точка.

Същественната обязанностъ на Държавния Съвѣтъ е ограничена върху тѣжбѣ, които по своята важностъ са възлагатъ направо, и съдбите, за които нѣма място за първостепенното имъ разглежданье; а рѣшеніето и разглежданьето на други тѣжбѣ, които са отнасятъ до административни дѣла, принадлежи на административните Съвѣти, които са считатъ като неговы клонове, т. е. за обикновенны тѣжбѣ Казалійските съдебни (*дави-меджислеръ*) съвѣти сѫ като първостепени съдилища, Санџакските *темизъ* и Вилаетските *дивани темизъ* сѫ като апеллативни, Върховниятъ же съвѣтъ на правосъдіето е надлеженъ да разглежда и въ нужда да уничтожава първосъдните и апеллативни рѣшенія, издадени отъ означените съдилища. Колкото за съденьето на чиновници, то са извръшва въ Казалійските, Санџакските и Вилаетски административни съвѣти, какъто и въ Държавния съвѣтъ, и тѣ постепенно като са направи първоначално апеллативно и изслѣдователно.

Какъто са заключава отъ горѣзложениетъ, съдебната длѣжностъ на административните съвѣти и начинътъ на съдопроизводството въ обикновенны граждански съдилища, трѣба да бѫдатъ еднообразни, и на отредените обязанности гражданските съдилища понеже сѫ спорѣдъ вида на тѣжбата и спорѣдъ званіето на чиновника, който трѣба да са сѫди въ Административните съвѣти, до колкото сѫ тѣ надлежни за съдение, Административните съвѣти трѣбаше да са отдалѣтъ отъ Гражданските съдилища само въ последния случай, сирѣчъ

спорѣдъ начина, показанъ въ Устава за ввожданье подъ съдъ на чиновницытѣ, за съдбы, върху които Казалійскытѣ съвѣты не сѫ надлежны да гы разглеждатъ, първостепеннытѣ съдилища трѣбаше да бѫдѣтъ Санджакскытѣ административни съвѣты, а за онѣзи съдбы, за които послѣднитѣ не сѫ надлежны да гы разглеждатъ Вилаетскытѣ административни съвѣты трѣбаше да сѫ първостепенны, и ако първосѫденытѣ рѣшенія въ този случай сѫ издадени отъ Санджакскытѣ съвѣты, изслѣданьето имъ трѣбаше да става въ Вилаетскытѣ, ако ли сѫ гы издали тѣзи послѣднитѣ, трѣбаше да са прави въ Дѣржавныя съвѣты, обаче сѫденьето на чиновницытѣ направо въ Вилаетскытѣ административни съвѣты, или безъ да са сѫдїтъ въ тѣхъ, чи- проважданьето имъ въ Цариградъ сѫмо съ изложенія, които не съдѣржаватъ силата на испытѣтъ имъ, или са едно съобщеніе отъ страна на Главното вилаетско управлѣніе, произвож- датъ разны затрудненія и мѣчнотіи.

Сичкытѣ видове и разности на общытѣ права, понеже сѫ разны предъ провосѫдіето, поради туй за подобны тѣжбы макаръ и да неможе да са каже нѣщо за разглежданьето имъ въ съвѣтытѣ у съдалището на Вилаетытѣ или направо въ Дѣржавныя съвѣты, но взаимното намѣсванье въ обязанноститѣ на съвѣтытѣ е съвсѣмъ противно на поставенитѣ наредби, т. е. единъ съвѣтъ, който е надлеженъ да разгеда нѣкоя тѣжба апел- лативно, когато я разгледа първосѫдно, и послѣ осѫденитѣ подадѣ прозба, ако са не намѣри нѣкое сѫдилище по горне отъ онуй, което е издало първосѫденото рѣшеніе, за да раз- гледа тѣжбата апеллативно, и отъ друга страна, осѫденитѣ като са основаватъ на дѣйствующытѣ законы, искажтъ да са разгледа съдбата имъ, която не приема апеллация и прекотъ- женіе, а отъ туй са пораждатъ голѣмы затрудненія и оплак- канія. Слѣдователно, за въ бѫдущее, спорѣдъ Устава за ввож- данье подъ съдъ на чиновницытѣ, първосѫдното разглежда- ние на нѣкоя тѣжба трѣба да става въ Административнытѣ съвѣты на Казытѣ, Санджацьтѣ и на Вилаетытѣ, сир. въ единъ който и да е отъ тѣзи съвѣты и тамъ да са рѣшава;

II.) За дѣлата, означени въ 4-ия членъ на Устава за ввожданье подъ сѫдъ на чиновницътѣ, понеже вилаетытѣ сѫ надлежни да испълняватъ наказаніето на затворъ до три години, а за чиновницътѣ спорѣдъ означеніето въ първия параграфъ на 5-ия членъ у истия Уставъ, за една година, поради туй Валитѣ, Мютесарифытѣ и Каймакамытѣ нужно е да наченятъ да испълняватъ наказаніята въ означенитѣ предѣлы, какъто и за паричнитѣ обезщетяванія, за които сѫ сѫщо надлежни спорѣдъ означенитѣ правила и предѣлы въ Закона;

III.) Когато за едно първо сѫдно рѣшеніе, положено въ дѣйствие спорѣдъ горѣпоказанія начинъ, или до свѣршака на срока за апелляціята, са поеви прозба отъ страна на осужденія, таквози рѣшеніе са апеллирва въ административныя Съвѣтѣ, на който принадлежи спорѣдъ Закона и въ разстояніе на опредѣленото време, документытѣ на туй рѣшеніе, по прозбата на осужденія, или въ лишеніе на прозба, въ името на Закона нужно е да са проваждатъ на Държавния Съвѣтъ за да са пригледатъ изслѣдователно, и додѣто не са направїхѣтъ изысканитѣ постѣжки за апеллиранье въ разстояніе на узаконеното време, документытѣ за таквози рѣшеніе да са не поднасятъ на В. Порта; като стане апелляціята на първо сѫддены рѣшенія, съгласно съ степенитѣ означени въ 9-ия членъ на Закона, дѣлата които ще прави апелляція Санджакскытѣ съвѣтѣ, не ще ги разглежда Административныятѣ съвѣтѣ въ съдалището на Виласта, какъто и първыйтѣ не ще разглежда апеллативнитѣ дѣла на послѣднія, или пъкъ да са не испроправаждатъ на Высоката Порта онѣзи документы, които трѣба да са разгледятъ апеллативно на мѣстото си.

IV.) Дѣла, които бы изыскали по голѣмо наказаніе на затворъ отъ три години и сѫ отъ свойство за престрѣленія, или онѣзи дѣла, които не са считать отъ вида на престрѣленіята, и за които спорѣдъ 5-ия членъ, и спорѣдъ чина на чиновника, не сѫ въ вѣдомството на първостепенно сѫденіе въ Казалійскытѣ и Санджакскы съвѣты, могжть да са разглеждать направо въ Административныя съвѣтѣ у съдалището на Виласта,

а документътъ на онѣзи, които сѫ отъ вида на престъпленията или винътъ, макаръ и да трѣба да са испроводѣнъ на Высоката Порта, за да са разгледатъ изслѣдователно или апеллативно, но тѣ не трѣба да съдържаватъ само вината или съобщението, че са испроваждатъ испытътъ имъ, но трѣба да съдържаватъ и рѣшеніето. Туй ще става спорѣдъ доляната система.

V.) Съгласно съ означенитѣ въ 7-ия членъ на Устава за ввожданье подъ съдъ на чиновниците, въ пресъдстviето на осъдения трѣба да са прочита и съобщава рѣшеніето и членътъ, спорѣдъ който е тѣ приспособено; а защото въ по вечето испроважданы документы не са споменува нищо за съобщението на рѣшеніето, за въ бѫдущее и въ този случай трѣба да са заназва отъ нарушеніе Законътъ, и да са означава въ изложеніята, че рѣшеніето са е съобщило на осъдения; и съ туй заедно, ако поиска осъденыйтъ, да му са дава единъ преписъ отъ изложеніето, съгласно съ обнародваната прѣзъ послѣднитѣ дни заповѣдь, щото да може да пренесе съдбата си за изслѣданье или за апеллиранье. Системата за съдѣнietо въ отдѣленіята на наказателнытѣ съдилища, съгласно съ вѣтрѣшия Уставъ на Държавния съвѣтъ, е подчинена на общата съдебна система; отъ друга страна, когато са види, че едно рѣшеніе нѣма причина за уничтожение, и са подадѣ прошеніе, подобното рѣшеніе спорѣдъ общытѣ правила, които са слѣдуватъ въ Върховния съвѣтъ на Правосъдіето, са разгледва изслѣдователно, а ако стане нужда, уничтожава са, и въ такъвъ случаи, като са направи изслѣданьето, не могѫтъ да са въсползвуватъ и двѣтѣ страни отъ даденото рѣшеніе, и когато са издадѣ нѣкое рѣшеніе за изслѣданьето, а отъ послѣ са поеви прекотѣженѣе противъ него, понеже не са приема, нужно е, щото въ изложеніето за рѣшеніята, за които сѫ надлежни вилаетытъ да ги положятъ въ дѣйствiе, какъто и въ онѣзи, които ще испроваждатъ на Държавния съвѣтъ за подтвърденіе, да забѣлѣжватъ ако осъденыйтъ иска или не изслѣданьето на рѣшеніето. Този предметъ ви са препоръчава особно, щото изложеніята да обнематъ изыскванытѣ разъяс-

ненія, еще да излагатъ и възраженіята на онѣзи, които искахатъ да апеллирватъ;

VI.) Какъто е означено въ поменжтыя Уставъ, по времето на сѫденіето на чиновника, който е введенъ подъ сѫдъ, на което Административно отдѣленіе принадлежи, едно лице отъ него отдѣленіе трѣба да пресътствува въ видъ на тѣжителъ; защо едно сѫдилище ако бѣди и тѣжителъ и сѫдникъ, понеже законно и естествено ще са наруши теченіето на сѫдопроизводството, туй правило трѣба да са слѣдува точно и положително,щото да могатъ да са пресичатъ прекотаженіята, происходящи отъ неутралността на членовете въ сѫдилището, и съ време да ставатъ нужниятъ испытанія противъ неправедниятъ прекотаженія на виновника. Слѣдователно, въ времето на тѣзи сѫдба ако не пресътствува нѣкое лице отъ отдѣленіето на виновныя чиновники, за туй посланіе са опредѣлява друго нѣкое лице отъ другиетъ Вилаетски отдѣленія. При тѣзи препоръжи има и другъ единъ важенъ предметъ, който е начинъ за съчиненіето на сѫдебните документы. Доброто съчинение и написване на тѣзи документы трѣба да става спорѣдъ правилата на сѫдопроизводството, защото много пакъ отъ невниманіе са поевяватъ таквици дѣла, които причиняватъ унищоженіето на рѣшеніята. Таквици неточни документы, които не съдържаватъ достаточни разъясненія за дѣлото, когато са разглеждатъ въ Държавния съвѣтъ, макаръ че са връщатъ надира и поправятъ, но сѫдилищата и другиетъ отдѣленія, които иматъ подобно качество, като не сѫ равни съ Административните отдѣленія, тѣхните обязанности до какъвъто степень и да са облегчжатъ, ще са рече, че имъ са допушта време за да ставатъ бѣркоти въ серіозните испытанія и въ изнамѣрваньето на правото. Прочее, освѣнь дѣто не е благословно да са занимаватъ сѫдебните отдѣленія съ испытаньето и връшаньето на подобни неточни документы, но споразумѣніята, които ще са правїжтъ въ този случай, подаватъ причина да са измайватъ тѣжбопритежателитъ, и нѣкои даже отъ тѣхъ да стоятъ дълго време въ затвора. Поради туй

писмата, които ще ставатъ за съдбытъ, тръба да са написани внимателно, щото изложенътъ испыти да бѫдѫтъ точни, какъто въ въпросътъ тъй и въ отговорътъ на виновника, а съдебнътъ имъ изложенія тръба да съдържаватъ начина на послѣданата съдба. По обычай, макаръ че са тури *dâta* на изложеніята, но тя са тури когато са написватъ, а защото началото на съденьето на нѣкой чиновникъ по нѣкогажъ быва начало и на наказаніето му, разумѣва са, че въ изложеніята тръба да са са забѣлѣжва денътъ, въ който са е зель подъ съдъ, и за въ бѫдущее Административнѣтъ съвѣтъ, който издава туй рѣшеніе, въ първия параграфъ на изложеніето ще забѣлѣжва деня, въ който са е поченъло съденьето, името, възрастъта и отечеството на съденъя; въ втория ще описва съ каква вина е обвиненъ виновникътъ, и обясненіето на вината му; въ третия ще описва доказателствата и възраженіята, които представя тѣжителътъ, за да докаже вината; въ четвъртия ще описва свидѣтелствата (ако съществуватъ) противъ обвиненъ; въ петия ще забѣлѣжва отговорътъ на съденъя съ които са е той бранилъ и опровергавалъ свидѣтелствата на противнитъ му свидѣтели; въ шестия ще означава отговорътъ на свидѣтелитъ, които бы представилъ обвиняванъ; въ седмия ще са описва рѣшеніето, което издава Административнѣтъ съвѣтъ за обвиненіето или оправданіето на съденъя, като ще забѣлѣжва ако е то издано по вышегласіе или нѣ, и на конецъ въ осмия параграфъ ще са приложи въ сѫщностъ членътъ на Закона, спорѣдъ който са приспособлява рѣшеніето. Освѣнь туй, въ една особна притурка ще са забѣлѣжи, че са е съобщило рѣшеніето на осъденъя. По този истия начинъ ще са нареджатъ и апеллативнѣтъ изложенія. Когато са правъкъ рѣшителнитъ изложенія, тѣ тръба да отхождатъ по едно направление, безъ да са употребляватъ въ тѣхъ излишни думы и неумѣстни израженія.

Като земите тѣзи въ вниманіе, съобразете са съ означенътъ въ него наставленія, и внимавайте да са испълняватъ на пълно въ вѣвѣренъ подъ управлението ви Вилаетъ.

ПИСМО

ОТЪ МИНИСТЕРСТВОТО НА ФИНАНСЫТЪ,
свобично на Главния Управител на Дунавската
Областъ.

(2 Зим-хилдже 1,285 — 2 Мартъ 1,869 г.).

Прочетохмы вашето писмо отъ 23 Реджебъ — 27 Октомврий 1,868 л. подъ брой 272-и, въ което пи казвате, че за едно олесненіе на отстѣпителитѣ къмъ другого на сехимытѣ изъ областитѣ, ако и да са е обнародвало чрезъ вѣстника *Таквими-векай* рѣшеніето за да са отстѣпва съобразно съ Устава, който е съставенъ за сехимытѣ, които са отстѣпватъ на притежатели на земѣжта назовавана «Господарлѫкъ» въ Видинския санджакъ, но въ туй рѣшеніе е казано, че отъ какъ са отегли отстѣпителитѣ отъ сехима си, до 40 дни ако са случи да умрѣтъ, да са не зема въ вниманіе направената устѣлка, но спорѣдъ ветхытѣ постановленія да са усвояватъ сехимытѣ въ полза на Държавната касса безъ да са припознава купуванье-продаваньето, сѫщо и ако бы умрѣлъ купувачъ че пакъ ще са присвояватъ въ полза на речената Касса; обаче въ тѣзи ветхы постановленія понеже е нѣмало нѣкое разѧспеніе за усвояваньето и въ случай на умираньето на купувачъ, отъ туй са пораждало едно недоумѣніе върху този предметъ и че въ *Таквими-векай* было писано че разносътѣ, които ще са зематъ вѣобщѣ за прехвърлянъето, ще сѫ за една и половина година, — нѣщо за което казвате че было противно на съдѣржаніето на нашата депеша, отправена до васъ въ отговоръ на пытаньето ви въ този случай, и сега ни пытате за подробноститѣ на туй купуванье-продаванье на сехимытѣ за подобни земи.

Спорѣдъ проглашеніето въ речения вѣст. *Таквими-векай*,

издада са е Императорска заповѣдь за полаганьето въ дѣйствіе на Закона, който са отнася до сехимытѣ, които са даватъ на притежатели на земѣ «Господарлѫкъ», т. е. когато притежателътъ на подобни земи е изъ областите та са случи да продадѣ и да са оттегли отъ земѣта съ исключение на гюмрюшкытѣ привилегированы сехими, за дѣлата, за които са по преди съобщи единъ особенъ Уставъ, за сичкытѣ други сехими, мукаты и чалтицы когато са поеви отстѣпванье и за притежателя, сир. за отстѣпителя, трѣба предварително да са издыри чрезъ Главныя административенъ съвѣтъ ако е притежателъ истинскій и живъ, спорѣдъ ветхия Законъ, ако бы умрѣлъ въ разстояніе на 40 дни, не ще са зема въ вниманіе нито отстѣпваньето нито купуваньето, но ще са усвояватъ въ полза на Дѣржавната касса. А подыръ отстѣпваньето ако са случи да умрѣ купувачъ, въ такъвзи случай за да са усвоїтѣ отъ Дѣржавната касса, трѣба да са направи изложение, въ което да са объясни подробно *датата* на смъртта му. А лихвата на една и половина година, която ще са зема като даждѣ за оттегляваньето му, ще са предава на Областната касса, и ще са дава една привременна записка въ името на умрѣлый че сѫ са били възложили върху му; тѣзи записи ще са подпечатва съ печата на Административный съвѣтъ, а послѣ направеното какъто по горѣ изложеніе, ще са проводи на Министерството на финансите, което ще разгледа архивытѣ и послѣ извръшваньето на другытѣ формалности, ще са забѣлежи *датата* на смъртта му и на мястото, и въ името му ще са издаде Царскытѣ *Бератъ*, който ще са проводи за дѣто трѣба.

Наистина че въ ветхия Законъ, ако и да не е разяснено за усвоеніето на продаденъ *сехимъ* въ времето на умираньето на купувачъ, какъто е разтѣлкувано за продавачъ, но считамы за излишно да са казва, че слѣдъ отстѣпваньето, на отстѣпителя не остава никое право и намѣса въ *сехимытѣ*, поради туй Законътѣ за опредѣленытѣ 40 дни е съставенъ нарочно за запазванье на работата отъ злоупотребенія, за да не става

проданъ въ времето на умираньето. А защото продаденыйтъ *сехимъ* послѣ прехвърлянъето става достояніе на купувачъ, и ступанисваньето на таквъзи *сехими* условно быва до животъ на притежателя, заради туй послѣ отстѫпваньето ако бы умрѣлъ купувачътъ сихимътъ му самъ по себе си ще са усвоява отъ Държавната касса. Също и притежателитъ на *сехими*, които обитаватъ въ Цариградъ, ако бы умрѣли въ разстояніе на 40 дни отъ какъ са напише *тескере́то* отъ Държавната касса за изданіето на *Бератъ*, а вънъ изъ областитъ, отъ какъ сѫ гы отстѫпили, продаваньето имъ какъто и отъ на-
прѣдъ не ще са счита законно, но ще са испълнява законътъ за усвоеніето имъ било отъ умираньето на продавачъ, или на купувачъ. Послѣ отстѫпваньето колкото време и да са е изминѫло, въ случай когато умрѣ купувачътъ *сехимътъ* му трѣба да са усвоява, а колкото са касае до даждіето ще са зема, въ извѣстията са означава само количеството, което са зема за прехвърлянъето на прости *сехими*, обаче когато става прехвърлянъе на прости *сехими*, *мукаты* и *чалтицы*, ще са зема като даждіе лихва за една и половина година; а когато става прехвърлянъе върху чадата, ще са зема лихва за двѣ години; а когато прехвърленытъ върху чада прости *сехими* са прехвърлятъ и възлагатъ на другого, тогази ще са зема лихва за една и половина година какъто и за прости *сехими*. Обаче, когато са възлагатъ върху чадо, ако притежателъ на *сехима* има само едно чадо, ще са зематъ гроша 526 отъ онѣзи на които годишната лихва е 1,000 гроша; а когато са чадата му по вече, отъ тѣхъ подъ име друго даждіе ще са зематъ отъ сѣко едно еще по 20 гроша по вече. А когато са прехвърля единъ отъ споменутытъ привилегированы на чада *сехими*, спорѣдъ какъто е описано въ испроводенъ въ по-
слѣдне време особенъ Уставъ, ще са зема даждіе половината отъ годишната лихва, а когато са прехвърля направо на чада, ще са зема четвъртата часть отъ речената лихва.

Прочее за да има сѣкїй понятіе отъ начина, спорѣдъ който ще са извръшва прехвърлянъето на подобни *сехими*, *мукаты*

и чалтицы съчини са долуизложенійтъ четверочлененъ Уставъ, който са отпечата и испроводи по сичкытъ Вилаетски управлениѣ за проглашеніе изъ Казытѣ. Отъ този Уставъ са испроважда и до Васъ единъ екземпляръ съ който да са съобразите и въ Вилаета подъ Вашето вѣдомство:

УСТАВЪ

з д.

ОБЫКНОВЕННЫЙ СЕХИМЫ, МУКАТЫ И ЧАЛТИЦЫ.

Членъ първый.) Прехвърляніето на разновиднитъ обыкновенни сехимы, мукаты и чалтицы на които притежателитъ са намѣрватъ вънъ изъ областитъ, зависи отъ доказваньето на ступанина имъ въ своето мѣстопребываніе предъ Санджакскія административенъ съвѣтъ че е истиненъ притежатель и че е сѫщійтъ живъ:

Чл. 2.) Сѫществуваніето въ животъ на отстѫпителя и дѣйствителното му притежаванье на сехимытѣ и мукатымъ, които ще прехвърля върху другого, като са докаже какъто са означи въ предидущія членъ, тогази ще са извръшва прехвърляніето. Обаче, ако лицето което ги прехвърля, умрѣ въ разстояніе на 40 дни отъ какъ са е оттеглилъ отъ сехимытѣ, прехвърляніето му не ще са зема въ вниманіе, но сехимытѣ ще са усвояватъ отъ Държавната касса въ продаваніето и купуваніето имъ, което са е извършило презъ горното време, сѫщо ще са отнематъ и отъ купувача, въ случай когато умрѣ и той въ разстояніе на опредѣленытѣ 40 дни. Слѣдователно, когато въ реченытѣ опредѣлени дни умрѣ било купувачъ или

продавачътъ, въ такъвъз случаѣ за да стане дѣйствително оттегляваньето му отъ сехимытѣ, и за да са извршатъ потрѣбнѣ постѣжки, ще са съчини въ Санджакскія административни съвѣтъ изложеніе, въ което ще са забѣлѣжи деньтъ на оттегляваньето му, и количеството на даждіето което ще са земе, ще са предаде на Държавната касса, противъ което ще са дава привременна записка въ името на купувача, подтвърдена съ печата на съвѣта.

Чл. 3.) Въ прехвърлянѣто на горѣозначенѣтѣ обыкновенни сехими, мукаты и чалтици, ще са зема даждіе за една и половина година лихва, а въ прехвърлянѣто на сехими припадлежащи на чада върху другого, ще са зема даждіе за двѣ години лихва, а въ прехвърлянѣ на право върху чада на сехими, които сѫ станали като обыкновенни, ще са зема даждіе за една и половина година лихва, обаче въ прехвърлянѣ на сехими върху чада, ако притежателътъ имъ има само едно чадо, ще са зема даждіе 526 гроша, отъ онѣзи, на които годишната лихва е 1,000 гроша, а когато сѫ чадата му по вече, тогази освѣнь туй даждіе, отъ сѣко чадо ще са зема даждіе еще по 20 гроша. Въ преписваньето же на единъ отъ горнитѣ привилегированы сехими, съобразно съ испроводенъя предишнїй Уставъ, ще са зема даждіе половината отъ годишната лихва, а когато са преписватъ направо върху чадата, ще са зема даждіе само четвъртата часть отъ реченната лихва.

Чл. 4.) Изложеніето, което ще са съчини за прехвърляніята, ще са испроважда до Държавната касса, дѣто подъръ извршваньето на преглежданіята въ архивытѣ, ще са забѣлѣжи мѣстната дѣта на оттегляваньето на сехимытѣ, и тогази ще са издава Императорскитѣ *Бератѣ*, който ще са проважда на притежателя му.

ДЪРЖИНА ВЕЗЫРСКА ЗАПОВЪДЬ

СЪОБЩЕНА НА ВАЛЕНТЪ,

ЗА ПРИСПОСОБЛЕНИЕТО НА УСТАВА ЗА СЕХИМЪТЪ И
МУКАТЪТЪ.

Понеже са преправихъ въ Финанцова диванъ за съвѣтъ 5-и и 6-и членъ на Устава за касателните до преписваньето върху другого и до отстѫпваньето на сехимътъ и мукатътъ, а послѣ като са разгледахъ въ Държавния Съвѣтъ, издаде са Императорска заповѣдь за приспособленіето имъ и изъ областитъ, поради туй са испроваждатъ чрезъ Ваша Капу-кехая нѣколко печатни екземпляра, за да благоволите да са положи въ дѣйствие исполненіето имъ.

УСТАВЪ

ЗА ПРЕПИСВАНЬЕТО ВЪРХУ ДРУГЫГО И ОТСТѢПВАНЬЕТО
НА СЕХИМЫ И МУКАТЫ.

(3 Джемази-ул-Асжръ 1,288 — 7 Августъ 1,871 г.).

Членъ първий.) Сехимътъ и мукатътъ, които ще са преписватъ въ Цариградъ, най напредъ притежателите имъ ще ги поднасятъ заедно съ бератътъ си, придужени и съ прошеніе, подпечатано съ собствените имъ печати, и послѣ извѣщеніето на забѣлѣжките имъ отъ архивътъ и заплачаніето на даждіето имъ на Държавната касса, работата ще са

възлага на Дивана на съмѣткытѣ. Въ речения Диванъ като са издьри точно и истинно притежанието на преписвача, и са докаже че е той дѣйствителниятъ ступанинъ на *сехимытѣ* и *мукатытѣ*, или ако не са е представилъ той самолично, но неговытѣ упълномощенъ, ще са издьрва сѫщо дѣйствителността на пълномощното му писмо, и послѣ ще му са приема изявленietо за преписваньето, въ отдеleнието на *Бейт-ул-малския Касамъ*.

Чл. 2.) Подыръ приемацьето на изявленietо предъ *Бейт-ул-малския Касамъ*, ще са дава кочаилія записка на преписвача, за даваньето на неговото изявленie. Тъзи записка ще му са връща надыръ когато са предаде издаденитѣ Бератъ въ името на лицето, връхъ което е станжало преписваньето. Подыръ извръшваньето на изявленietо, тѣ ще са забѣлѣжда на гърба на Берата заедно съ *датата*, и подъ забѣлѣжката ще удари печата си *Бейт-ул-малскиятъ Касамъ*, който ще земе даждіето, и ще го предаде тамъ дѣто трѣба. Туй даждіе ще бѫде въ тяжесть на прѣписвача.

Чл. 3.) Спорѣдъ означенietо въ предидущія 2-ти членъ, *сехимытѣ* и *мукатытѣ*, за които са е прѣло изявленietо и направилъ *илямътѣ* имъ, ще са забѣлѣжватъ въ единъ особенъ тифтеръ при Дивана на съмѣткытѣ, и подыръ съчиненietо на изложенietо имъ ще са забѣлѣжва въ него *датата* на изявленietо и уничтоженietо на ветхия Бератъ. Реченото изложение ще са подпечатва съ печата на Дивана, и съгласно съ него изложение като са извръшатъ изыскванытѣ постѣжки, ще са дава приличныятъ Бератъ.

Чл. 4.) Предуготовителното време за преписваньето на *сехимытѣ* и *мукатытѣ*, какъто въ Цариградъ тѣй и изъ областитѣ ще бѫде 20 дни. Началото на туй време ще са съмѣта отъ дня, въ който са е зело изявленietо за преписваньето.

Чл. 5.) Обыкновенытѣ *сехими* и *мукаты*, които сѫ бы преписали или отстѣжили въ Цариградъ и изъ областитѣ, ще припадлежатъ на Държавната касса (*Махлюла*) въ случай, когато преписвачътъ умрѣ преди окончанietо на горното два-

десетъдневно време; ако ли са презъ туй време случи да умрѣ лицето, върху което сѫ са били преписали, ще са връщатъ на притежателя имъ, а парытѣ, които е зелъ ще са земать отъ него и ще са даватъ на наследниците на умрѣлъя.

Чл. 6.) Обыкновенныятѣ сехими и мукаты, когато са измѣніятѣ на привилегированы сехими, ако е въ Цариградъ ще иматъ сила на званиченъ сехимъ отъ какъ са подтвърдѣдѣтъ отъ *Дивана* на съмѣтките, ако ли е вънъ изъ областите — отъ какъ са е издало изложеніето, съчинено отъ Административната съвѣтъ. Преди окончаніето на законното време за преписваньето и отстъпваньето на привилегированы сехими, ако са случи да умрѣ лицето, върху което сѫ са били преписали, въ такъвъ случаѣ ще са постъпва спорѣдъ предидущія 5-ти членъ, ако ли пъкъ умрѣ преписвачътъ, тогази спорѣдъ особнаго Уставъ за подобните привилегированы сехими, половината ще остава въ полза на Държавната касса (*Махлюла*), а другата половина ще са предава на чадата на умрѣлъя.

ПРОГЛАШЕНИЕ

ЗА НОВЫТЪ СЕХИМЪ, КОИТО СЖ ЗА ИЖДИВЕННИЯТА НА ПОСТРОЕНИЕТО
НА ЖЕЛЪЗНЫЯ ПЪТЬ ОТЪ ЮСКЮДАРЪ ДО
ЕСКИ-ШЕХИРЪ.

Съгласно съ системата, която Н. И. В. Султанътъ, благодетелийшайтъ нашъ царь и господаръ, е узаконилъ въ Высокия си фирмансъ и заповѣдалъ да са испълнява, общытъ разносъ на финансыта са правъкъ срѣщу съотвѣстниятъ приходы, и по този начинъ сичкытъ въ финансово отношение дѣла са поставятъ въ обществено довѣрие и обезпеченіе.

Святытъ намѣренія, които Н. И. В. Султанътъ има за развитието и разцвѣтаньето на Държавата, ежедневно показватъ своите славни плодове, единъ отъ които е и построението на Измитския и Ески-шехирския желѣзенъ путь, който ще бѫде като источникъ и начало на обогатяваньето и пълното блаженство на Мала-Азія. Понеже са изыскава щото разносътъ за построението на този желѣзенъ путь да са посрѣдникътъ отъ единъ капиталъ, за туй той ще събере спорѣдъ долгите постановленія.

Преди да са говори за сѫщността на предмета нужно е да са знае и туй: Единствената свята цѣль, която Н. И. В. Султанътъ има за умноженіето на желѣзнытъ пътища изъ Държавата, е основана върху пламенното му желание за развитието на богатството, благодеинствето и разцвѣтаньето на Държавата въобще и на подданицитъ му. Въ туй отношение, Н. И. Величество какъто не престава да подава различни олесненія и устѣжки, тъй сѫщо и сега иска да са намѣри единъ лесенъ способъ, чрезъ който сичкытъ класове на подданицитъ, които сж задължени да даватъ данъ и други даждя, да сж обезпечени въ материалното си състояніе, и безъ затрудненія и притѣсненія да си плащатъ дълговетъ на Прави-

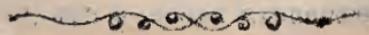
тъството. За тъзи цѣль, какъто и за посрещаньето на разносът за построеніето на горѣрченныя желѣзенъ путь, ще са издаджъ новы сехимы, отъ които ще са ползува сѣкій, и за тѣхъ ще са употребѣјъ слѣдующытѣ мѣрки:

Лихвите, които происхождатъ отъ обыкновеннытѣ сехими, са вмѣстяватъ въ бюджета на общытѣ разноски на финансытѣ, а при тѣхъ понеже са сабиратъ и доста *махмюлы* отъ тѣзи сехими, приложи имъ са и една часть отъ приходытѣ на новытѣ преобразованія, и суммата са въскачи на 20,000 кессіи (500 гроша е сѣка кессія), послѣдствіе на които, ще са издаджъ новы сехимы, за да са продаватъ за по десетъ години.

Тѣзи новы сехими ще оставатъ наследие на чада и внуци, ако ли нѣма такви, — на сѫпругъ или сѫпруга, ако нѣма и тѣхъ — на родителитѣ, а когато не сѫществува никой отъ горнитѣ лица, тогази ще оставатъ на Държавната касса (*Махмюла*). Годишнитѣ имъ лихви са увръзватъ на четири плащанія, и на сѣкы три мѣсeca като настане времето на плащаньето, ще са исплащать отъ едно опредѣлено мѣсто, като на примѣръ отъ Главното управление на гюмрюцътѣ, въ бѣлы меджидіета по 20 гроша сѣко. Тѣзи сехими не ще сѫ само за въ Цариградъ, но и за изъ областитѣ, прочее който иска, ще може да си земе, и по истеченіето на срока за плащаньето на лихвата, ще може да я получава отъ мѣстната Държавна касса или въ брой, или ще си я прихваша противъ дълговетъ си на Правителството за данока или за друго даждіе. Когато стане вънъ изъ областитѣ оттегляванье отъ сихимѣ, за да са не посрещатъ мѫчиноти и затрудненія и да са не дохожда въ Цариградъ, ще са опредѣлѣйтѣ въ съчиненія сега Уставъ за тѣзи сехими изыскванытѣ въ този случай за изъ областитѣ олесненія. За подобнитѣ сехими ще са дава, какъто и отнапредъ, Императорскій Бератъ, украсенъ съ *Туграта*. Когато са случи оттегляванье отъ обыкновенни сехими и мукаты, ако отъ дня на оттегляваньето до 40 дни умръ прода вачть на сехима, спорѣдъ ветхия редъ, този сехимѣ, ще ос тава въ полза на Държавната касса, а отъ друга страна послѣ

извръшваньето на работытѣ на протоколираньето, додгдѣ са не изминѣтъ 40 дни, купувачъ ще отбѣгнава да брои стойността му, щото отъ туй поведеніе, продавачитѣ на *сехими* и *мукаты* губѣтъ доста време доро видѣйтъ пары на ржѣтъ си, еще и подпадатъ въ голѣмы мѣчноти и затрудненія. Туй като е тѣй съ обыкновеннытѣ *сехими* и *мукаты*, настоящитѣ новы *сехими* не ще посрещатъ такви затрудненія. Нѣкои отъ притежателитѣ на обыкновенни *сехими*, ако поискатъ да ги променѣятъ съ новы, ще са свалїжтъ по 20 на 0/0-тѣ, отъ лихвите имъ и ще имъ са дозволява промѣняваньето.

Прочее, безъ да са докачижтъ отъ нигдѣ парытѣ, които ще произлѣзжтъ отъ новоиздаваемытѣ *сехими*, отредены сѫда са употребѣжтъ само за иждивеніята на поменжтъя желѣзенъ путь. Реченийтѣ путь като са продължи и свърши до Ески-Шехиръ, понеже ще донесе голѣма полза, тя не ще са иждивява за други работи, но спорѣдъ издаденяя Императорскій фирмансъ це са пази за по нататашното ипродълженіе на линіята. Съ една речь, подъ блѣстящата сѣнка на Н. И. В. Султана, спорѣдъ този начинъ, нѣ само че ще са направи единъ желѣзенъ путь, който ще олесни превозваньето на земниятѣ произведения до пристанищата и до прочитѣ тѣрговскы градове, но сѫщевременно ще даде и единъ новъ животъ на Мала-Азія, и остатъкътъ отъ печалата на населеніето ще са обезпечи чрезъ новытѣ *сехими*, които ще са издаджтъ. Въ този случай ный не намѣрвамъ що друго да кажимъ, освѣнъ да повторимъ съ признателность своитѣ молитви къмъ небеснаго Създателъ, за благоденствието на нашія любезенъ Царь и Господарь.

ОБРАЖНО ПОСЛА

ОТЪ МИНИСТЕРСТВОТО НА ФИНАНСЫТЕ, ИСПРОВОДЕНО ДО ВАЛЮТЪ ЗА
УСТАВА НА НОВЫТЕ СЕХИМЫ ВЪ ПОЛЗА НА ЖЕЛЪЗНЫЯ ПЪТЬ ОТЪ
ЮСКЮДАРЪ ДО ЕСКИ-ШЕХИРЪ.

(4 Зил-кадѣ 1,288 — 3 Януарій 1,872 г.).

Въ особенъ Министерскъ съвѣтъ са рѣши и съ Импера-
торска заповѣдь подтвърди изданіето на *ноеви сехимы*, които са считатъ като спестено количество отъ *сехимытѣ*, които сѫ до сега преминѣли въ наследството на Правителството и на които наследственното право ще са простира само до чадата, внукуйтѣ, сѫпругуйтѣ и родителитѣ. Тѣзи *нови сехимы*, когато нѣма наследникъ, не ще послужватъ, какъто другъ имотъ, за погасяванье на дѣлгове.

За лихвите имъ са опредѣлихъ тримѣсечни срокове, по-
дъръ истеченіето на които притежателитѣ имъ ще могатъ да получаватъ редовно и безъ отлаганье на време лихвите имъ въ бѣлы меджидиета по 20 гроша сѣко, отъ пѣкое за туй опредѣлено писалище, като и. п. отъ Управленіето на гюм-
рюцитетѣ. Лихвите имъ, на които сроковете сѫ истекли, ще са приематъ противъ смѣтка на общественини даноци. Върху тѣзи *сехимы* нѣма сила мѣчноприспособляемата система на *обыкновенныте сехимы*, спорѣдъ която Държавната касса усвоя-
ваше като свое наследствие *сехимытѣ* когато са случваше втор-
ыйтъ имъ купувачъ да умрѣ въ единъ опредѣленъ срокъ. Прите-
жателитѣ на *новите сехимы* ще са снабдяватъ какъто и отъ напредъ съ Бератъ, украсенъ съ Императорската тугра,
безъ да са плаща нѣщо за даждіе. Лихвата на тѣзи *сехимы*,
която за сега са въскачва на 20,000 кесии или 10 miliona гро-
ша, ще са покрыва отъ лихвите на забѣлжениетѣ еще въ бю-
джета *обыкновенни сехимы*, които сѫ останали *маклюл* на Държавната касса, а остатокътѣ ще са допълнява отъ Държав-

нытъ приходы. Онѣзи, които притежаватъ ветхи сехимъ ще могжтъ да гы измѣнѣтъ на новы съ намаленіе по 20 на 0/0^{тъ} отъ лихвата. Новытъ сехимъ ще иматъ сила за десетъ години, а суммата имъ, която съразмѣрно съ лихвата възлѣзва на 200 хыяды кесси или на 100 милиона гроша ще послужи за разносътъ на желѣзныя путь, който са построява между Юскюдаръ, Изникъ и Ески-Шехиръ и който послѣ свършаньето му до Ески-Шехиръ, обѣщава значителни ползы, но тѣ не ще са иждивяватъ за друго, освѣнь за продълженіето на тъзи линія и за по нататъкъ. Понеже отъ продълженіето на речеяния желѣзенъ путь ще са въсползвуватъ по вече населеніата на онѣзи страни, презъ които ще премине, за туй продаваньето на сехимытъ не са ограничи само за въ Цариградъ но и за изъ областитъ на Държавата, а лихвятъ имъ ще са прихващатъ и противъ даждята и другытъ даноцы, когато притежателитъ имъ поискжтъ туй. А защото Министерството на финансътъ е извършило изыскванытъ спорѣдъ писменното призованіе отъ страна на Великыя Везиръ, за туй са проважда и на Ваше Превъходителство преписъ отъ нарочно за туй съчиненія и подтвърденъ Уставъ.

УСТАВЪ

ЗА НОВОИЗДАЕНЫТЪ 4,000 СЕХИМА ЗА 200 ХЫЛДЫ КЕССИИ,
СЪ СРОКЪ ДЕСЕТЬГОДИШЕНЬ, КОИТО ЩЕ ПРИНАСѢТЬ
ЛИХВА 20 ХЫЛДЫ КЕССИИ.

Членъ първый.) Новытъ сехими ще бѫдатъ на напечатенни листове за по 100 до 5,000 гроша съкой, и на чело ще имѣтъ забѣлѣжены относителнитъ привилегии и условія.

Чл. 2.) Тѣзи сехими не сѫ само за въ Цариградъ, но ще са распредѣлени и изъ областите на Държавата. Желающытъ въ Цариградъ, да си купїтъ таквыи сехими ще са отнасятъ до Министерството на финанситетъ, а вънъ изъ областите ще предаватъ стойността имъ на мѣстната Държавна касса противъ квитанція, следователно мѣстнитъ съвѣтъ ще направи званично изложение и проважда на Валіята, който ще го съобщава на Министерството на финанситетъ, отъ дѣто безъ отлаганье ще са проважда приличныи Берать. Лихвата ще са сътва отъ дения когато са наброїтъ парытъ.

Чл. 3.) Имѣющытъ обыкновени сехими и мукаты, като отстѫпѣтъ по 20 на 0/0-тѣ отъ лихвата имъ ще иматъ право да ги замѣнѣтъ съ новы.

Чл. 4.) Въ полытъ на бератытъ ще има напечатени купони тѣ за десетъгодишната лихва на сехимытъ, които купоны въ окончанието на съкой срокъ ще са отрѣзватъ и като са подпечататъ отъ притежателите имъ, ще имъ получаватъ лихвата. Въ разстояніе на тѣзи десетъ години бератытъ ще са промѣняватъ даромъ.

Чл. 5.) Лихвите на тѣзи сехими ще са заплащатъ въ бѣлы меджидіета по 20 гроша съко презъ съко тримѣсечие, т. е. въ окончанието на Марта, Юнія, Септември и Декември. Също и покупката на сехимытъ отъ Държавната касса ще става въ бѣлы меджидіета по 20 гроша съко.

Чл. 6.) Който купи сехамы въ началото на едно тримѣсечие, ще получи лихвата имъ въ окончанието на него тримѣсечие; а който купи презъ днитѣ на тримѣсечието, той въ окончанието на тримѣсечието ще получи лихва само за изминналите дни, т. е. отъ какъ гы е купилъ до края на тримѣсечието.

Чл. 7.) Изработенитѣ лихви на сехимытѣ въ истеченіето на сроковетѣ имъ ще са плащатъ въ Цариградъ отъ едно опредѣлено писалище, като на примеръ отъ главното управление на гюмрюцитетѣ, а вънъ изъ областитѣ отъ Държавната касса въ сѣдалищата на вилаеститѣ. Подпечатанитѣ купоны ще са приематъ било противъ данокъ било противъ каквъ да е другъ дългъ на Държавната касса. Какъто жителитѣ изъ областитѣ ще могатъ да получаватъ лихвите си отъ Държавнитѣ каси въ сѣдалищата на вилаеститѣ, тай сѫщо ще става и за Царигражданитѣ или и въ други области пребывающитѣ притежатели на сехими, като представятъ бератитѣ си и доказватъ правдинитѣ си.

Чл. 8.) За заплащаньето на лихвите не ще са зематъ никакви писалищи разноски; но за издаваньето и предаваньето на сѣкой бератѣ ще са зематъ по двѣ бѣлы меджидиета подъ име Каидѣ; а въ случай когато нѣкой продадѣ сехимытѣ си на другого, тогази ще са зема за каидѣ тройно даждѣ.

Чл. 9.) Когато са продаватъ сехимытѣ на друго лице, ако сѫ притежателитѣ имъ въ Цариградъ, ще са отнасятъ до Дивана на смѣтките (*Дивани мухасебатѣ*), ако ли сѫ вънъ изъ областитѣ, до вилаеските и санджакските административни съвѣти, предъ които като изъвѣжтѣ продаваньето, послѣ ще са съчиняватъ званичнитѣ изложенія, които ще са проваждатъ до Министерството на Финансите, и издаваньето на бератитѣ ще става отъ датата на реченитѣ изложенія. Тѣзи сехими са исключаватъ отъ постановленіята, които са приспособяватъ върху обикновенниятѣ сехими, и за които е отредено почакъ отъ 40 дни.

Чл. 10.) Когато умрѣ нѣкой притежателъ на тѣзи сехими, тѣ не са поделяватъ какъто другите имущества но

са подѣляватъ на равна часть между чадата, ако ли нѣма чада, между внуците отъ мажки чада, ако ли нѣма и таквици, между родителите му, ако ли нѣма и таквици, между супруга и супругата, ако ли на конецъ не сѫществува никой отъ горѣреченыть наследницы, тогази *сехимытѣ* са наследуватъ отъ Дѣржавната Касса. Сѫщото постановленіе ще са приспособлява и въ случай когато умирѣ нѣкой отъ означеныть наследницы. За наследственныть подраздѣленія, които сѫ по долу отъ сто гроша не ще са издава особенъ *бератѣ*, но на сѣкого единого отъ наследниците ще са дава общійтѣ, въ който ще са означаватъ имената на притежателите и цѣлото количество, та когато са земе лихвата ще са сподѣля помежду имъ съразмѣрно съ дяла на сѣкого. Повеже, когато са прехвърлятъ *сехимытѣ* на наследницы или продаватъ на другого, расподѣленіето на лихвите като спадне на 50 гроша, ще причинява затрудненія за издаваніето на *бератытѣ* и за реда на лихвеныть купоны, заради туй онѣзи *сехими* на които са намали лихвата до горѣозначеното количество 50 гроша, ще са купуватъ отъ Дѣржавната касса и заплаща стойността имъ.

ЗА МЪРКИТЪ,

КОИТО СА ОДОБРИХЪ ДЛ СА ЗЕМАТЬ И ИСПЪЛНИВАТЬ ЗА ВЪЗ-
БРАНЕНИЕ НА КРАЖБАТА НА ВОЛОВЕТЪ, БИВОЛИТЪ, ОСЛЫТЪ
И ПРОЧИТИТЕ СТАДОСЪБИРАЕМЫ ЖИВОТНЫ.

Членъ първый) Пò преди са рѣши да са дава отъ Начал-
ството тескерè (позволеніе) за животнитѣ, които са купуватъ
и продаватъ по панаиритѣ, паланкитѣ и другадѣ, поради туй
са проводихъ потрѣбниятѣ напечатани за туй тескерета на
съка паланка и село. Съкїй прочее, който и да бы бълъ той,
когато иска да извади животното си на пазаря, дълженъ е да
извѣсти за туй Мухтарина на махалата или селото, въ което
обитава, и като обѣви рода, възрастъта и различителнитѣ
знакове на животното си което изважда на пазаря, да земе
отъ него позволеніе за съко отъ тѣзи категорія животно като
заплати за съко тескерè по 20 пары, като възмездіе на подоб-
ната му служба.

Чл. 2.) Понеже туй тескерè ще послужи като записка на
стуپаство върху животното, за туй купувачъ му, доро не е
платилъ стойностъта му, е дълженъ да го поискъ и земе и за-
пази ; а изъ пазаритѣ, когато закупникътъ са представи за да
събере по една пара на гроша, представя са тескерето и са
подпечатва подъ дѣтата му.

Чл. 3.) Отъ сега нататъкъ животнитѣ, които са опредѣлени
за продаванье като са намѣрѣтѣ безъ тескерè, ще са счи-
татъ като крадени, и ще са задържатъ и издирва за тѣхъ отъ
Началството ; т. е. които отъ продаванитѣ вѣтрѣ или вѣнѣ отъ
мѣстото или за продаванье изваденитѣ, или закарванитѣ на
салханитѣ и мѣсопродавницитѣ животни, като са издирѣтъ
чрезъ каймакамитѣ и тефтишкитѣ полицейски стражари та са
намѣрѣтѣ безъ тескерè, ще са предаватъ на Началството.

Чл. 4.) Тѣзи животни, като са предадѣтъ на Начал-

ството, ако чрезъ издирваньето и испытваньето са докаже при-
надлежността на ступанина имъ, предаватъ му са, но защото е
былъ постъпилъ противъ настоящето постановление, зема са стъ
него глоба петъ петака. Когато безъ тескере нѣкое животно
са намѣри въ рѫцѣта на купуачя, той като покаже лицето
отъ което то е купилъ и ако са докаже че е животното на
продавача, тѣ имъ са предава, но и отъ купувача и отъ про-
давача са зема глоба по петъ петака. А въ случаи, когато са
докаже животното що е безъ тескере че е крадено, крадецътъ
са наказва на опредѣленото отъ Закона наказаніе, а купу-
вачътъ на краденото животно са наказва като съучастникъ на
кражбата (*лтакъ*), като е купилъ животното, когато е билъ
знаилъ че е тѣ крадено.

Чл. 5.) Въ съко място, единъ отъ тѣтишътѣ или отъ поли-
цейскытѣ стражари и дѣто са намѣрва муниципалитетъ, единъ
чиновникъ отъ муниципалния съвѣтъ, ежедневно ще забикаля
салханытѣ и мѣсопродавницътѣ, и ще испытва числото на за-
карванытѣ въ тѣхъ животни, и като събира тескерѣтата на за-
колванитѣ, ще ги предава на Началството, което като ги съвса
ще ги изгаря.

Чл. 6.) Мухтаринътѣ, когато дава тескерѣта, е длъженъ
да знае ако лицето, което е поискано тескере е сѫщійтѣ сту-
панинъ на животното; ако ли не знае туй, да исдирва и послѣ
да дава тескерѣто. Ако са докаже че животното, за което
са е дало тескере не принадлежи на лицето, което е поискано
тескерѣто, но е крадено, мухтаринътѣ ще са наказва на нака-
заніе, което са възлага на съдѣйцитѣ на кражба. Мухтарытѣ
не ще зематъ нито искатъ по вече отъ двадесетъ пары, които
са опредѣлены за тѣхно възмездие, въ другъ же случаи ще са
наказватъ ярилично.

ОКРЖНА ВЕЗЫРСКА ЗАПОВЪДЬ

ЗА МЪРКИТЬ, КОИО ЩЕ СА ЗЕМАТЬ ЗА НАЕМВАНЬЕ НА ЖИВОТИНЫ
ЗА ПРЕВОЗВАНЬЕ НА ВОЕННЫ ПРИПАСЫ И ПР. ИЗЪ
ОБЛАСТИТЕ.

(29 Джесмазі-ул-Ахиръ 1,286 — 23 7/врій 1,869 л.)

Познато е че, кога дотрѣба да са превозватъ припасы и военни запасы, какъто и конье за ъздянье на нѣкои военни и гражданска чиновници, мѣстното Началство събира потрѣбнѣ животни отъ кираджитѣ, а когато нѣма кираджии, отъ земледѣлците и отъ другитѣ жители; послѣдствіе же ступанѣнѣ на уловенитѣ животни дохожда до нужда да си напушта работата, за да съдружи животното си, или нарочно да хване съ заплата нѣкого за да го придружи.

Понеже заплатата по 60 пары на часъ, която са бѣ опредѣлила отъ напредъ да са дава по прицѣненіе и единнообразно за животнитѣ, които пренасятъ военни припасы на сѣка страна изъ Държавата, не стигаше за надницата било на ступанина на животното, било на човѣка, когото бы той проводилъ вмѣсто себе си, и защото въ случай, когато не са би проводили човѣкъ, са случваше да са загуби и животното, и защото, поради лапущањето на животното тукъ тамъ и притоварвањето му вънъ изъ мѣрката, нито кираджитѣ, нито другитѣ ступани на животни отстѫпвахѫ съ благодареніе своитѣ животни.

Слѣдователно, понеже Правителственитѣ чиновници улавяха насилствено животнитѣ и ги испроваждаха за насякадѣ, поради туй не сїмо че ступанитѣ имъ са повреждаха много, но съвременно са поевявахѫ и различни затрудненія, и, на конецъ при сичко че системата да са зематъ отъ населеніето животни чрѣзъ опредѣлена заплата са е зела съ цѣль да са олесни чрезъ начинъ ъфтенъ за препасяњето на военниятѣ при-

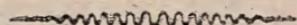
пасы, но отпослѣ тѣзи добрица като са прострѣ и до граждансъкъ чиновници и до прочійтѣ, несправедливо са уцѣни начината ѹ цѣль, понеже отъ свѣдѣніята, които получихмы, разбрахмы че системата за която е речта, освѣти че дѣто не принася желаемытѣ олесненія, по напротивъ са изоставятъ военнытѣ припасы по пажти, отъ което са представляятъ различни затрудненія еще и на ступанытѣ на животнытѣ са причиняватъ страданія и мѣчнотіи.

Поинеже тѣзи иѣща не отговарятъ на правдолюбивытѣ расположения на Императорското правителство, за туй са рѣши въ Държавныя съвѣтъ и въ особныя нашъ Съвѣтъ, за въ бѫдущее презъ сѣко шестъмѣсечие да са испытва въ сѣдалището на сѣкой Виластъ и на сѣкой Санджакъ за киріята, която плащатъ търговцытѣ на кираджитѣ и на коларытѣ за превозванье на стокытѣ си, за да са изнамѣри по тозъ начинъ съразмѣриостъта на заплатата за сѣкой часъ отъ Димитровъ день до Гергювденъ; и ако по тѣзи съразмѣриости са бы заплатили и кириитѣ за военнытѣ припасы и запасы, не само че населенietо са освободяватъ такви насилиственни страданія и ползува отъ Императорското правосаждіе, което са помянува въ тѣзи мѣрка, но еще и населенietо, не ще отбѣгнава какъто до сега този видъ служба, по ще отстѫпва съ благодареніе животнытѣ и колъята си, и по тозъ начинъ пренасянието на военнытѣ припасы ще става леено и на време, колкото же отъ туй съществующата до сега система въ сѣко мѣсто за превозваньето са уничтожава съвѣршенно, и като са започене отъ началото на идущи Димитровъ день, Административнитѣ съвѣтъ на сѣкой санджакъ презъ сѣко шестъмѣсечие, като зема за основание киріята, която принасятъ търговцытѣ за превозванье на стокытѣ си, ще опредѣлѣ заплатата за наймытѣ, на животнытѣ и колъята за превозванье на военнытѣ припасы и запасы, и ще я възлага на Вилаята чрезъ Мазбата, а той ще съобщава тѣзи цѣни на В. Порта, на Министерството на Войната и на Артиллеріята и на Военачалниците на Императорскитѣ ордии (лагери), при тѣмъ, ако съществуватъ дѣй-

ствителна нужда за провиденіе на животни и колья, когато до трѣба да са проводи на бързо за нѣкоя страна войска отъ гражданската стража, да са даватъ за нея животни и колья съ същата заплата, и въ нужда да са намѣрватъ кираджии, които като са условѣхътъ съ праведно взмездіе, и промѣнихътъ условни писма, да превозватъ военниятъ припасы.

А колкото са касае до чиновниците, които до сега земахъ животни кираджийски чрезъ Началството, при сичко че е познато защо когато са проводихътъ на нѣкое място, при нуждаватъ са да провиждатъ животни, но защото подобните получаватъ разносътъ за пътуваньето си отъ Правителството за кадѣто и да отидатъ, и защото подзаплатниятъ чиновници, които не получаватъ пътни разноски, нѣматъ право да са ползватъ отъ опредѣлената система за Императорската войска, за туй чиновниците, които иматъ нужда да си провидихътъ животни отъ населенietо, трѣба да ги наемватъ непосредственно отъ ступанитъ имъ, като имъ заплащатъ по желанието имъ.

Понеже са издаде Императорска Заповѣдъ заради туй са написа и съчини тъзи мѣрка, която са отправя до сичките Виластъ и до Министерствата на Войната, на Финансите и на Артилеріата, прочес искамы да са приспособи изъ сичките Виластъ.

ОБРАЖНА ВЕЗЫРСКА ЗАПОВЪДЬ

СЪОБЩЕНА НА ВАЛИТЬ,

ЗА БЪРЗОТО ИЗВРШВАНЬЕ НА ПРАВИТЕЛСТВЕННЫТЪ ЗАПОВЪДИ ИЗЪ ОБЛАСТИТЬ.

(29 Реби-ул-Езвел 1,287 — 7 Юлий 1870 г.)

Много пъти са случващо се испроважданьтѣ до областнитѣ Началства заповѣди да не са извршватъ съ сичката си изысквана бѣрзина, и слѣдователно исканьтѣ отъ тѣзи Началства свѣдѣнія, было за иѣкоя работа, която са отнася до частни лица, было за работа, която са касае до Правителството, достигаща въ Цариградъ подъръ дѣлго време.

Туй закъсняванье, което по иѣкожъ причинява, какъто е познато, голѣма тщета на Императорската касса и принася разни бѣркотии и затрудненія, не може вече да слѣдува безъ причина, защото въ сѣкой Вила есть има доволно количество пи-салища и чиновници за различнитѣ нужды на службата.

Длѣжни сте проче Г-не Управителю, да бдите съкова въ точното и бѣрзо исполненіе на сичкытѣ отъ Правителството происходящи рѣшенія, — освѣнь ако важни препятствія съ-ществуватъ въ непосредственното имъ исполненіе, което трѣба пѣкъ да го съобщавате дѣто трѣба, — и въ колкото е по вече възможно бѣрзото съобщеніе на свѣдѣніята, които са быхъ поискани, на начинъ щото да не дохожда Императорското Правителство до нужда да подгърдява свои заповѣди или да повтарѣтъ своето исканье.

Длѣжни сте при тѣмъ, Г-не Валию, да съобщите на сичкытѣ, че тщетата, която са би причинила на иѣкое частно лице поради небреженіето или измайваньето на чиновника, който и да би бѣлъ степенътъ и чинътъ му, ще е въ тяжесть на чиновника.

ОКРУЖНА ВЕЗЫРСКА ЗАПОВЪДЬ

ДО НАЧАЛСТВАТА,

ЗА ЗАПЛАЩАНЬЕ НА ДАЖДИЯТА ЗА СЪДОПРОИЗВОДСТВОТО.

(9 Шеввалъ 1,286 — 31 Декемврий 1,869 г.).

Излишно считамъ да ви напомињамъ че поевляемытъ между Правителството и частните лица съдьбы са възлагатъ за съдопроизвожданье на Административнытъ съвѣты (*Меджлиши идарѣ*), а гражданскытъ съдьбы само между частни лица са възлагатъ на гражданскытъ и апеллативни съдилища (*Меджлиши Темизи хукӯкъ и Дивани Темизи хукӯкъ*). Макаръ че расправытъ между частни лица са съдъкътъ въ гражданскытъ съдилища, и по пресѫжданьето на рѣшеніето са осъжда побѣдената страна да заплати съдебнитъ разноски; обаче когато са разглежда нѣкоя съдба между Правителството и частни лица и като са издадѣ рѣшеніе отъ Административнытъ съвѣты, за което до сега не са земахъ съдебни разноски върху пресѫдепото количество, понеже подобнитъ съдьбы никакъ не различаватъ отъ частнитъ отъ къмъ съдебнитъ дѣла, за туй са зе обще правило щото, когато има нѣкоя съдба между Императорската касса отъ една страна, и подмюлтезимытъ на Държавнитъ приходы и на тѣхнитъ поръчители отъ друга, или между поръчителитъ отъ една страна, и подмюлтезимытъ отъ друга, и като происходит отъ подзакупуванье на Държавни приходы и като са пресѫди въ върховния съдебенъ съвѣтъ на Министерството на финансътъ (*Дивани Мухакимати Малие*), когато са предава рѣшеніето, да са зема по 2 0/0 за съдебнитъ разноски отъ побѣдената страна.

А въ послѣдне време и Държавнитъ съвѣтъ въ обще заѣданіе одобри и за съдьбытъ за пары, който са пресѫждатъ

въ съдебното отдѣленіе на истия съвѣтъ, какъто и за съд-
бытъ между частнѣ лица и Правителството, които админи-
стративнытъ съвѣты сѫ надлежни да ги разглеждатъ, ако по-
бѣдената страна бы била частно лице, да са земать съдеб-
нытъ разносъ, какъто еа къза, по 2 0/0.

Понеже изыскваната за туй Императорска заповѣдь са
издаде, прочее благоизволете и В. Превъсходителство, да об-
народвате горнитъ и да подействувате потрѣбнитъ спорѣдъ
Императорската заповѣдь.

ОКРЖИНА ВЕЗЫРСКА ЗАПОВЪДЬ

ИСПРОВОДЕНА ДО НАЧАЛСТВАТА,

ЗА ВЪЗМЕЗДЯВАНЬЕ НА СВИДѢТЕИ;

(1,870 л.).

Съобщи ни са че изъ Вилаетытѣ, по испытваньето и съ-
допроизвожданьето на нѣкой злодѣецъ, на често са призо-
раватъ отъ Казытѣ предъ гражданскытѣ наказателни сѫдилища
въ Санджацьтѣ или и въ сѫдилището на Вилаета нѣкои сви-
дѣтели и свѣдѣнія-даватели, които, като виждатъ че са при-
нуждаватъ да чакатъ тамъ цѣкое време отдалечени отъ ра-
ботытѣ си и интересытѣ си, и че никой не заплаща разнос-
кытѣ имъ, отказватъ са да засвидѣтелствуватъ или да даджатъ
свѣдѣнія, прочее чрезъ настоящето си проглашеніе са повы-
кахмы да са постараемы за изыскваньтѣ по този предметъ.
Макаръ че свидѣтелството е нѣщо, което са прави даромъ, но
защото е съсѣмъ противоположно на правосѫдіето като не
са заплащатъ разноскытѣ на свидѣтелитѣ и на свѣденія-да-
вателитѣ, които са призоваватъ званично отъ гражданскытѣ
наказателни сѫдилища, ради точното приспособленіе на За-
кона, като са възбраниватъ и отъ работытѣ си, и като са при-
нуждаватъ да отхождатъ отъ едно място на друго, за туй са
съчинява и законъ за тѣкви разноски. Като са разыска въ
Държавный съвѣтъ този предметъ, рѣши са щото до обна-
родваньето на речения законъ да са положжъ привременно
въ дѣйствие слѣдующытѣ постановленія, които са съобщих-
и на Валитѣ.

Гражданско-наказателното сѫдилище, което е зело да
рѣдупроизвежда подсѫдимата работа ще опредѣлява въ пре-
дѣлътѣ на възможностъта разноскытѣ, които е възможно да
са иждивили подобнътѣ свидѣтели или свѣдѣнія-даватели за

животни, за жалъвницата, или за паралува какъто и за други си лични разноски и денното имъ възмездие: сичките тъзи ще имъ са заплащатъ отъ Държавната касса, съ запазванье щото отъ постъ да са зематъ отъ лицето, Всегда са би осъдило. А защото въ съдбите за убийство, на които съдопроизводството са окончава въ заплащаньето на стойността на кръвта, когато Правителството, като гледа спорѣдъ закона че по правителственна или мѣстна нужда са изыскава осъжданьето на смърть на повинния, престъпца до него, и спорѣдъ Вѣрозакона длѣжимата стойност за кръвта на убития са заплаща на наследниците отъ Правителството спорѣдъ дѣйствуващата система, заради туй и пътните и прочи разноски, които сѫ иждивили свидѣтелите и свѣдѣнія-давателите, що сѫ са довели по съдопроизводството на нѣкой убиецъ, на когото осъжданьето на смърть са заповѣдва отъ Закона или са налага отъ политическа нужда, ще са заплащатъ напълно отъ Правителството, безъ запазванье да са зематъ отъ другого. А за да са не плащатъ суетни разноски за тъзи свидѣтели и свѣдѣнія-даватели, было отъ Държавната касса, было отъ лицето което ще са осъди, и за да не са случватъ злоупотребления по този предметъ, гражданско-наказателното съдилище ще опредѣлява предварително единъ срокъ за окончанието на съдбата, и ще са старае да я свирше въ този срокъ и колкото е възможно по папредъ; и по окончанието на съдбата ще съчинява изложение, означающе денната заплата, която трѣба да са дадѣ на свидѣтелите и свѣдѣнія-давателите. А чиновниците, които ги задържатъ по вече отъ колкото трѣба, ще са осъждатъ съгласно съ 102-ти членъ на Наказателния Законъ да заплатятъ глоба, равна съ мѣсечната си заплата.

Тъзи постановления сѫ дѣйствителни и за свидѣтелите и за свѣдѣнія-давателите, които са биха довели предъ Административните съдѣти и предъ съдилищата, по съдопроизвожданьето на нѣкой чиновникъ, или по разглежданьето на други работи.

СКРЖЖНА ВЕЗЫРСКА ЗАПОВѢДЬ

СЪВЩЕНА НА ВАЛИТЪ,

ЗА ПРИЗОВАВАНЬЕ НА НАСЛѢДНИЦЫТЪ НА УБИТЫЯ.

(8 Зилхиджес 1,289 — 22 Януарий 1,873 л.).

За съдопроизводството изъ областитѣ спорѣдъ Вѣрозакона (*шеріята*) на тѣжбы, които са повдигатѣ за престрѣпленія на убийство става нужда да са призоваватъ наследицытѣ на убитыя, но мнозина отъ тѣхъ нито самолично можтѣ да отиджатъ въ Сѣдалището на Санджака поради старостъта си или малолѣтіето си, нито свои повѣренни да настанїятъ поради сиромашіята си. Но защото отъ друга стvana законѣтъ не до-прошава да са съдопроизвождатъ подобнытѣ работы въ казытѣ, заради туй са поискахъ свѣдѣнія що трѣба да са прави въ подобни обстоятелства. Дѣржавныйтѣ съвѣтъ като разгледа този предметъ и като зе въ вниманіе че съдопроизводството на происходящытѣ отъ престрѣпленія гражданска сѫдьби трѣба да са извръшва спорѣдъ издадената за туй Императорска заповѣдь въ сѣдалището на Санджака и че са исклучватъ Наипытѣ, що сѫ въ казытѣ, отъ съко намѣсванье въ подобни сѫдьби, рѣши слѣдующытѣ:

Отъ сега нататъкъ когато между призоваванытѣ въ сѣдалището на Санджака за подобни сѫдьби са намѣрватъ лица, които не можтѣ да посрѣдниятъ раноскытѣ за пажтуваньето си, като саувѣри Началството, за туй послѣдствie на издирванія отъ страна на Административна съвѣтъ, ще са опредѣлява и испроважда въ сѣдалището на Санджака единъ повѣренъ, на когото разноскутѣ ще са заплатїятъ привременно отъ Дѣржавната Касса подъ условie че ще са задържатъ послѣ отъ парытѣ, които ще получи имѣющийтѣ право отъ стойностъ на кръвата, или за други причини. Но когато представляемыйтѣ не получи пары отъ нея сѫдба за да заплати

иждивешитъ разноски, тогази полученитъ пары отъ Държавната Касса ище са препознаватъ и забѣлѣжватъ като редовни разноски на Правителството.

Понеже тъзи мѣрка са съобщи до спѣкты Вилаеты и до другытъ Началства на Държавата, и понеже са извѣри изыскваното споразумѣніе съ Министерствата на Правосѫдіето и на Финансите, заради туй са призовавате и В. Превъходителство да подѣйствувате потрѣбнитъ щото тъзи рѣшена мѣрка да са приспособлява за въ будущее и изъ страшнѣ, що са подъ Ваше вѣдомство.

ОКРЪЖНА ВЕЗЫРСКА ЗАПОВѢДЬ

СЪОБЩЕНА НА ВАДИТИ,

ЗА ЗАПАЗВАНЬЕ НА ДРЕВНОСТИТЕ.

18 Джемази-ул-Езвел 1,287 — 3 Августъ 1,870 г.

Извѣстихмы са и издырихмы че отъ изнамѣрванитъ тукъ тамъ изъ Имперіята древности, нѣкои отъ тѣхъ, които могатъ да са пренасѣкти, по старанието на различни лица са земали и продавали самопроизволно, нѣкои же, като домозданія, мостове и тѣмъ подобни са разсипвали и употреблявали като вещества за съзижданьето на зданія, и други таквици.

Излишно е да кажимъ че древностите понеже сѫ памятници отъ исторіята на древните народы, сѫ и доста важни и полезни за развитието на благоденствието на Държавата; поради туй са състави въ столицата на Османската Държава нарочно единъ Музей, въ който распръснатытъ тукъ тамъ древносни като са пренасятъ отъ сега да са полагатъ на здраво място, а онѣзи нѣща които сѫ отъ архитектониката да са

запазватъ тѣй щото никой да не може да гы повреди. Като препоръчвамы горнитѣ на непрерывнаго попечение и наблюденіе на Административнѣтъ началства, писахмы на сѣкадѣ изыскванытѣ, за туй проваждаме и на ваше Превъходителство настоящето си пріятелско писмо, за да земите потрѣбнытѣ мѣрки ради исполненіето на туй постановленіе.

УСТАВЪ

ЗА МѢНИТЕЛИЦЫТЪ, КОИТО СА ТЕГЛѢТЬ ОТЪ ЦАРИГРАДСКАТА КРЕДИТНА БАНКА (ЕМНІЕТЬ САНДЖГ҃) ДО ОБЛАСТНЫТЪ КАССЫ.

(28 Рамазанъ 1,285 — 30 Декемврий 1,868 л.).

Членъ първый.) За да са олесни испроважданьето на пары до фамилійтѣ на воискарѣтѣ, стражарѣтѣ, рѣкодѣлциятѣ, работнициятѣ, ренджиперѣтѣ, слугытѣ и прочи, ще са издававть отъ Цариградската кредитна банка върху областнытѣ кассы мѣнителници за стойностъ отъ 100 до 5,000 гроша.

Чл. 2.) Количество, което ще истегли нѣкой отъ областнытѣ кассы, трѣба да не надминува петътѣ хыляды гроша, какъто и количеството на истеглявацитетъ мѣнителници отъ кредитната банка върху областнытѣ кассы не може да надмине презъ годината стотѣ хыляды гроша.

Чл. 3.) Мѣнителнициятѣ, които ще издававатъ отъ кредитната банка ще са написватъ на особна надпечатена хартія, въ която ще са забѣлѣжва името и прѣкорѣтъ на лицето, което я получава, името на отечеството му и името на мѣстопребываніето на лицето, което ще събере парытѣ.

Чл. 4.) Кредитната банка за издаванытѣ мѣнителници ще зема прѣво по 20 пары на 0/0-тѣ гроша.

Чл. 5.) Предаванытѣ на кредитната банка пары, каквто и заеманытѣ отъ нея трѣба да сѫ въ петацы.

Чл. 6.) Мѣнителницата, която са тегли върху иѣкоя областна касса, щомъ стигне на мѣстото си, тутакси ще са представя на областния мухасебеджія (финансовъ чиновникъ), който ще забѣлѣжва на гърба ѹ че е пріета, а стойността ѹ ще са плаща послѣ три дена, безъ друго възмездие по никоя причина; мухасебеджійтѣ които правїятъ противното ще са считатъ отвѣтственни.

Чл. 7.) Мѣнителницытѣ не ще са исплащатъ на много пажти, но изведенѣжъ, и тѣ въ брой. Не са допрощава да са прихващатъ противъ дѣлгове и възлаганія (*хавалѣта*), а времето на заплащаньето имъ трѣба да са не продължава по вече отъ три дена.

Чл. 8.) Понеже ще са проводїятъ на областнитѣ кассы образцытѣ (*мострѣтѣ*) на мѣнителницытѣ, които ще са издаватъ, за туй нужда става да са сравнява съ тѣхъ печата, който ще са ударя на мѣнителницытѣ, каквто и дѣйствителността и единообразіето на собственныя печатъ на управителитѣ на банката; а щомъ ся види представляемата мѣнителница несъгласна съ образа и печата, да са отхвърля.

Чл. 9.) Щомъ са заплати мѣнителницата отъ кассата, ще са забѣлѣжва на гърба ѹ пріеманьето на количеството, и приемателть ще подписва подъ количеството и подтвърдява съ печата си. А въ случай, когато който получава парытѣ е безкиженъ, или иѣма печать, парытѣ му ще са предаватъ предъ двама свидѣтели, отъ които и ще са подписва направената забѣлѣжка на гърба на мѣнителницата.

Чл. 10.) Въ случай, когато поради иѣкоя погрѣшка или невниманіе са върне надарѣ отъ кассата мѣнителница издадена вчѣ, тутакси ще са заплаща стойността ѹ отъ кредитната банка на даятеля ѹ, като са заплати и лихвата по 9 на 0/0-тѣ на годината за колкото дена е държано количеството въ банката.

Чл. 11.) Мѣнителницаятъ, на които са е платила стойността отъ областната касса, ще са зашиватъ един подърь друга въ теттеря на равносмѣткытъ, и ще са проваждатъ вмѣсто пары на Министерството на финансътъ.

Чл. 12.) Стойността на мѣнителницаятъ, ще са смѣта вмѣсто пары отъ областната касса, и ще са заплащатъ отъ кредитната банка на кассата на Министерството на финансътъ.

Чл. 13.) Равносмѣтката на издаванытъ отъ кредитната банка мѣнителница сѣка седмица ще са испроважда на Министерството на финансътъ.

Чл. 14.) Равносмѣтката на издаванытъ отъ кредитната банка мѣнителница ще са записва въ особна книга, безъ да са намѣсва съ други дѣла.

ПРИТУРКА
НА УСТАВА ЗА САРРАФЫТЪ.
(24 Септъбр 1,276 г.).

Членъ първый.) Отъ съдбытъ и распиритъ за земанъедаванье между саррафытъ и тѣхнитъ мюшеріи, между закупници (мюлтезими), търговцы и прочіи, само касающытъ са до търгуванье са разглеждатъ предъ търговското съдилище. А отъ другытъ, спорѣдъ дѣйствующытъ за тѣхъ Уставы, онѣзи що происхождатъ отъ даванье подъ наймъ на приходы са съдѣжтъ само отъ централната касса на финансътъ, а онѣзи които сѫ за обыкновени саррафски дѣла, въ особната Императорска касса.

Чл. 2.) Съко законно пресѫдено или исповѣдано исканіе на саррафинъ противъ закупникъ или другъ неговъ мюшерія, пенеже са счита като главы отъ *датата* на издаденото за него рѣшеніе, или изложеніе отъ съвѣта, и на подобни званични актове, ще са земе отъ нея *дата* заедно съ лихвътъ.

Чл. 3.) Презъ продълженіето на распиритъ между саррафытъ и тѣхнитъ мюшеріи за подобни пресѫдени и на званични актове основаемы исканія, какъто и презъ времето на случайнага затворъ на дължника, не са пресича лихвата, но са зема напълно заедно съ главытъ, присмѣтвана спорѣдъ обычая до издълженіето на дълга.

Чл. 4.) Сѫщо като умрѣ нѣкой саррафски мюшерія, който е дължень на нѣкой саррафинъ, дълга са събира заедно съ лихвата до когато е умрѣлъ. А работытъ и съдбытъ имъ, на които изравненіето е станжало невъзможно вѣ съвѣтытъ и съдилищата, за които са помяна по горѣ, са възлагатъ на Върховния съвѣтъ и са разглеждатъ и окончаватъ тамъ.

ЗА УПРАВЛЕНИЕТО НА ГЕРБОВЫТЪ ХАРТИИ.

(28 Ребі-юлѣ—Есвейл 1,278 — 18 Септемврий 1,862 л.).

Членъ първый.) Управленіето въобще за изыскванытъ на гербовытъ хартіи (*) са възлага на нароченъ чиновникъ подъ наименование «Управителъ надъ гербовытъ хартіи» който съвършенно ще са намѣрва подъ заповѣдитъ и надзираніето на Министерството на финансътъ, какъто и другытъ финансовы Началства, и еще ще е отговоренъ предъ туй Министерство за съко дѣло. Тозъ управителъ ще пребывава, заедно съ онѣзи, които сѫ подъ него, въ опредѣлени стаи.

Чл. 2.) Обязанноститѣ на управителя сѫ, да напечатва и надпечатва гербовытъ хартіи, да гы изнурява и на време испраща по областитѣ, да са попечава щото да са намѣрватъ по разнытъ страни изъ Цариградъ и у сѣкой градъ и градецъ изъ областитѣ, и да държи смѣтни книги (*тегфери*) спорѣдъ Устава и *Тарифата* и спорѣдъ долуназначеныя начинъ.

Чл. 3.) Какъто са вижда въ Устава и *Тарифата*, гербовытъ хартіи, понеже са дѣлкѣ на разны видове и классове, когато стане нужда да са купїхѣтъ хартіи за туй, отъ рече-ния управителъ ще са поднасїхъ изложеніе (*макрирѣ*) на Министерството на финансътъ за вида и количеството на по-трѣбнытъ хартіи, а Министерството ще възлага туй изложение на съвѣта надъ смѣткытъ (*меджлиши-мухасебѣ*), който ще са попечава за купуваньето на тѣзи хартіи тамъ, чрезъ нама-ляванье на цѣната (*мезатѣ*) и по опредѣлени *мостры*; и като саувѣри дѣлбата на управителя за тѣхъ по видъ, противъ кви-танція ще са оставятъ въ смѣтното писалище. А съвѣтътъ надъ смѣткытъ сѣкога ще написва изложение за хартіитъ, които

(*) Уставътъ за Гербовытъ хартіи е изложенъ на Стр. 442 въ Първия томъ.
(Заб. на Изд.)

ще са купијќтъ, и ще вмѣстява въ него този видъ хартии, за които ще са купијќтъ, сїкотъ вързопъ отъ колко листа състои, и отъ сїкотъ листъ колко гербови хартии ще излѣзатъ; Министерството щомъ подтверди изложенietо, хартиите ще са купуватъ и прематъ, а изложенietо ще са испраќатъ въ биржата на писалище за да са задържи при него, и да послужи като основание на смѣтката на управителя надъ гербовытъ хартии, която по естественна причина ще са разгледа въ края на годината. Този редъ ще са държи привременно доро са свърши зидаемата сега фабрика за хартии, и доро са захвани въ нея правяњето на определенитъ нужни хартии, та тогази ще са земе друга мѣрка.

Чл. 4.) При управителя надъ гербовытъ хартии са състави писалище за смѣткытъ, въ което да са записва редовно и точно сїко дѣйствиe, което са касае до гербовытъ хартии, да са забѣлѣжва изнуряваньето и приходитъ отъ тѣхъ, и да са държатъ сиѣткытъ; при него са опредѣли и кассиеринъ, който ще пази какъто ненадпечатенитъ хартии, които ще са предаватъ на управителя съ увѣреніе на дѣлбата му, тѣй и гербовытъ хартии, които са правијќтъ тука, и ще према събирамитъ пары отъ тѣхъ въ Цариградъ.

Чл. 5.) Съ исключение на гербовытъ хартии, които ся за арзухалы, такрїры и тескерета, други го гербови хартии първо ще са надпечатватъ съ печати, които иматъ издѣлана на тѣхъ си Императорската тугрж, а гербовытъ хартии, които сѫ за арзухалы, такрїры и тескерета, ще са надпечатватъ съ определення за тѣхъ печатъ, и именуемъ сухъ (соукъ); послѣ сиѣкътъ ще са надпечатватъ и съ печата називаемъ Министерски.

Чл. 6.) Първото надпечатванье на гербовытъ хартии, съ печатитъ, на които е издѣлана Императорската тугрж, какъто и онуй на тарифитъ и тескеретата съ сухимъ печати, ще става въ печатницата. Тѣзи печати ще са турѣтъ въ нарочна котия, у реченото зеведеніе, и нѣйнитъ ключ и печатитъ ще ги пази подъ негова отговорност чиновникътъ, който е надъ печатницата.

Чл. 7.) Министерскйтъ печатъ, съ който са надпечатватъ, каквъто по-горѣ, горбовитъ хартіи ще са пази при *Мухасебеджіята* надъ доходытъ, подъ собственната му отговорност. А макината за надпечатваньето ще е положена въ опредѣлена стая при управителя на гербовитъ хартіи.

Чл. 8.) Когато ще са надпечатватъ гербови хартіи, управителътъ заедно съ кассіерина ще опредѣлява потребните хартіи, и предава на чиновника който е надъ печатницата, съ забѣлѣжка на вида, качеството и стойността за която ще са надпечататъ; той, като получи хартіите, ще дава записка само за тѣхното число, която ще са пази въ кассата; а речитъ, които ще са напечататъ на гербовитъ хартіи, спорѣдъ образците, които сѫ за тѣхъ, ще са напечатватъ въ опредѣленото място преди надпечатваньето, по попечението на речения управителъ.

Чл. 9.) Чиновникътъ надъ печатницата ще изважда изъ контята нужните печати, за които е зелъ хартіи, и първо като ги надпечататъ съ тѣхъ, ако по надпечатваньето са скъса или повреди иѣкоя хартія, ще прилага и нея при надпечатенитъ, и изедно ще ги предава на управителя безъ да липдава нѣщо отъ колкото предварително е получилъ отъ него, и ще зема отъ мухасебеджіята записка за количеството, за вида и за стойността на хартіите, които е предалъ. Тъзи записка ще записва въ книга (*тефтеръ*), а първообразната ще пази, за да са предаде на Министерството на финансите, когато са поиска.

Чл. 10.) Като са върнатъ гербовитъ хартіи, надпечатени съ първите печати въ печатницата, за да са надпечатана и Министерскйтъ печатъ, управителътъ ще извѣстява мухасебеджіята надъ приходытъ, а той ще праща Министирския печатъ, който е при него, като го предаде на иѣкого отъ достовѣрните писари на това писалище надъ смѣтките, на когото възлага посланието. И като ся положи печатътъ на макината, която е при управителя надъ гербовитъ хартіи, въ присутствието и на речения испроводенъ, ще са надпечатватъ гербовитъ хартіи; на гербовитъ хартіи, които съкога са надпечатватъ чисто, видѣтъ и стойността сѫщійтъ денъ този чиновникъ ще

забълѣжва, и като напише леноиѣсечіето и подпечата съ собственния си печатъ забълѣжката, ще предава на управителя, за да докаже пріеманьето на гербовытъ хартіи, и да удари той своя печатъ на документа; послѣ надпечатванытъ гербовы хартіи ще ги връчава на управителя, и зема документа и печата, и като са върне ще ги предава на реченыя мухасебеджія.

Чл. 11.) Мухасебеджіятъ надъ приходитъ, като получи какъто са къза въ предидущія членъ забълѣжкытъ на надпечатванытъ съкога гербовы хартіи, ще са попечава щото въ надлежашето място да са забълѣжватъ и да са пазятъ, за да послужатъ послѣ, като основаніе на преглежданьето на смѣткытъ.

Чл. 12.) Министерството на финансътъ, понеже е длъжно особно да са попечава и да наблюдава, за да не са случва нито най малка измама или безредностъ было въ надпечатваньето, было въ другото управление на гербовытъ хартіи, ще е длъжно еще да зема съка мѣрка, която, поради временниятъ или мястни обстоятелства, бы намѣрило за нуждна заради распространеніе на попечението и на реда върху този предметъ, еще и да направи спорѣдъ нуждада, за по сгодното промѣненіе и преобразуваніе на нѣкои отъ горнитъ постановленія.

Чл. 13.) Въ писалището надъ смѣткытъ ще са държи книга (*тефтеръ*) въ видъ на таблица, въ която (книгѣ) съкой день ще са ясно записва на напечатванытъ и надпечатваны гербовы хартіи видътъ, класътъ и стойностъта, а еще и числото и количеството на надпечатванытъ отъ съкой видъ. Сѫщо ще са държи и за изнуряваньето подобна книга (*тефтеръ*), а когато гербовытъ хартіи са давать тукъ за продаванье, на опредѣленытъ за туй какъто ще са каже по долу, или когато са испрашатъ по вѣнъ за областитъ, ще са приснѣматъ отъ записанытъ видове въ писалището надъ смѣткытъ, и тѣй ще става равносмѣтката за изнуренытъ и за сѫществующи на лице.

Чл. 14.) Управительтъ надъ гербовытъ хартіи понеже е длъженъ какъто са къза въ 2-ия членъ да са попечава какъто за изнуряваньето на гербовытъ хартіи въ Цариградъ, тѣй и за намѣрваньето имъ на съкадъ изъ Държавата, ще избере какъто

въ Цариградъ тъй и въ трите градове сходни дюгени и магазии, отворени по разни места, край които минуват много хора, по друга търговия, и ще дава на господарите имъ достаточно вземедие по десетъ гроша на 0/0-тъ отъ колкото пары бы събрали, та като зема достаточнно поръчителство, ще имъ дава доволно количество гербови хартии за продаванье. Ако ли са изыскава да има нарочно заведение, за продаваше, и туй са допрощава да стане, по одобренietо на Съвета надъ смѣтките. Но тѣзи места за да ги познава сѣкій, съ попечението на речения управител ще са обнародватъ презъ вѣстника *Джесеридей хавадисъ*, и презъ другите Цариградски вѣстници. Надъ дюгенитъ и магазинтъ, въ които са продаватъ гербови хартии, ще са закачя дъска, на която ще има надписано ясно «*Гербови хартии*». Колкото гербови хартии са продаватъ по този начинъ, ще са записва ясно точниятъ видъ, класъ и стойностъ въ каталогъ като таблица, а като са прибератъ събираментъ количества, презъ сѣка седница, ще са даватъ заедно съ каталогъ на финансата касса, противъ квитанция, спорѣдъ кассиерния редъ, която ще са пази у писалището надъ смѣтките. Управлението надъ гербовите хартии ще наблюдава, щото отреденитъ лица за тѣхното продаваше, да не продаватъ по скъпо отъ определенитъ цѣни, а които са случе да направятъ туй ще са наказватъ спорѣдъ закона, подъръ изыскваното испытанье.

Чл. 15.) За да са намѣрва потрѣбното провидение на гербовите хартии отъ сѣкой видъ и класъ у сѣкой градъ и градецъ изъ Имперіята, за пръвъ пътъ ~~Гербовите~~ хартии, които ще са испратятъ повѣнъ ще са забѣлѣжатъ по видъ, че ги дължнѣятъ финансите Началства, които са намѣрватъ въ сѣдалищата на Областите и Санџаките. А когато са намѣрва тукъ управителъ на подлозите до когото ще са пратятъ гербовите хартии, или *кану-чохадаринътъ* му, които са намѣрва на Выс. порта, тѣ ще са прочитатъ и свиватъ на вѣрзопъ, на когото ясно ще са надписано името, прѣкорътъ и службата на речения чиновникъ, като са удари и печатъ на управителя

надъ гербовытъ хартіи, ежшо и на лицето, което управява подлозытъ и до което са пращатъ гербовытъ хартіи, или на капу-чохадарина му, който са намѣрва на Выс. порта. А при- временно ще са зема отъ лицето, което управява подлозытъ или отъ капу-чахадарина му записка за вида, класса, количеството и стойността на испращанытъ гербовы хартіи, които е получилъ, която записка ще са върпе подъръ испращаньето на записката отъ финансова чиновникъ. А послѣ приеманьето на тъзи записка, ще са дава отъ управленіето, което е на отдѣленіето надъ корреспонденціята на финансовыхъ дѣла забѣлѣжка подпечатена за вида, класса, числото и стойността на гербовытъ хартіи, които ще са испратїхтъ, за да са напише писмoto за туй отъ Министерството на финансътъ спорѣдъ реда. Съгласно съ тъзи забѣлѣжка като са напише изыскваното писмо безъ забава отъ реченото писалище, и като са подпечатата отъ Министерството, тогази какъто тѣ, тѣ и гербовытъ хартіи ще са испращатъ за предизначеното си място, по попеченіето и стараніето на управителя. Гербовытъ хартіи, които са испращатъ по Санджацъ, ясно ще са забѣлѣжватъ по видъ, класъ, число и стойность, въ книги (*телефтери*), които са държатъ въ писалището надъ смѣткитъ, особено за сѣкой Санджакъ.

Чл. 16.) За да са не възбраниватъ по пътя гербовытъ хартіи, които са испращатъ до финансовыхъ по вѣнъ Началства, тѣзи, които са испращатъ за по крайморскытъ санджацы ще са испращатъ тутъksi, като са предаватъ за туй отъ управителя надъ гербовытъ хартіи на пощянскытъ параплуви; а онѣзи, които ще са испратїхтъ за средиземнитъ Санджацы, лежащи до дванадесетъ или тринадесетъ часа далечь отъ морето, отъ дѣто са намѣрва егоденъ пътъ и леснина за превозъ на стоки за тамъ, ще са испращатъ до Правителственното началство у реченитъ по ближни мяста или по сгодни скелы. Туй Началство е длѣжно, най кѣсно въ единъ или два дена, да испроводи гербовытъ хартіи, по нарочни и достовѣрни *кираджсї*, до надлежнага финансова чиновникъ, и е отговорио за най-

малкото си небрежение. А даваемото възмездие на кираджисите ще го забълдъжа въ разносната книга. Колкото са касае до гербовытъ хартии, които ще са испратени до Санджацы, които сѫ отстранени още по вече отъ крайморията, и които лежжъ далечъ, тѣ ще са пращатъ по пощата.

Чл. 17.) Управителъ надъ гербовытъ хартии, съкой мѣсецъ ще написва каталогъ за истинските иждивенія, които са по-нужда случватъ тута за изнуряването и испрашането на гербовытъ хартии, какъто за вързопытъ и за навлото на паралу-вътъ, когото ще праща до Министерството на Финансите. Този каталогъ, като са разгледа кассиерски ще са излага дѣйстви-телното и страдателно количество спорѣдъ събраниятъ пари отъ гербовытъ хартии.

Чл. 19.) Финансовытъ по вѣнъ чиновници, на които сѫ са увѣрили дѣлбътъ, щомъ получатъ пратенитъ до тѣхъ гербови хартии, какъто по горѣ, ще написватъ и подпечатватъ глав-ната записка, въ която ясно ще са показва видътъ, класътъ и стойността имъ, и като отговорятъ на писмото, което е отъ Министерството на Финансите, и за което са помяна, ще я пра-щатъ до туй Министерство. А отговора и пратената записка Ми-нистерството ще ги препраща до управителя надъ гербовытъ хартии, да са пазятъ въ писалището надъ смѣтките, и да са върни на лицето, кое то управлява подлозытъ или на *кану-чо-хадарина* му първопрѣтата записка; послѣ, като станатъ по-трѣбнитъ забѣлѣжки, тѣзи записи ще са връща.

Чл. 19.) Преди да са изнурѣятъ сичките по вѣнъ гербови хартии, административните чиновници сѫ длѣжни да искатъ таквызи, а провиденietо на време за исканитъ гербови хартии е обязанностъ на отреденитъ за управленietо. За туй адми-нистративните чиновници, по основанietо на продаденитъ и изнурени гербови хартии въ отделенietо, което е подъ тѣхното управление, съкой мѣсецъ, отъ съка тѣхна катигория, видъ и класъ, и на онѣзи, които еще сѫществуватъ, ще пресиѣтатъ до кое количество сѫ потрѣбни, и особено ще писуватъ за туй до Министерството на Финансите, доро не сѫ са довър-

шил гербовытъ хартіи, и ясно ще излагжть колко имъ сѫ потрѣбны отъ сѣка катигорія, видъ и классъ. А Министерството ище възлага писмoto на управителя на гербовытъ хартіи, който е дѣженъ незабавно да испраща спорѣдъ реда исканытъ гербовы хърти, и е отговоренъ ако пренебрежи или закъснѣ.

Чл. 20.) За олесненіе на дѣлата и за наблюденіе на постановленіята, нужно е сѣкога да са намѣрва достаточно количество гербовы хартіи отъ сѣкой видъ и классъ, съразмѣрино съ изнурияваньето, което става, по разнытъ страны на голѣмытъ градове, въ сѣдалищата на казытѣ и въ градовцетѣ. За туй финансовыхъ чиновници, които сѫ по вѣнъ, ще са попечаватъ, щото въ отдѣленіето, което е подъ тѣхното вѣдомство въ сѣкой градъ, или градецъ, или село, и въ сѣко мѣсто, дѣто быхъ намѣрили за нужно да ся продаватъ гербовытъ хартіи, да ся избиратъ лица здравы и достовѣрни, които като даджтъ дѣйствително и достаточно порожителство, еще и като са задължжтъ писменио, тогази да имъ са предаватъ потрѣбнытъ гербовы хартіи, за да гы продаватъ по сгодни мѣста, каквito сѫ дюгенытъ и магазійтъ, отъ дѣто заминува и вижда сѣкой, за което ще получватъ десеть на 0/0^{-тѣ} за възмездіе отъ парытѣ, които бы събрали отъ продажбата.

Чл. 21.) А гербовытъ хартіи, които ще са продаватъ по отдѣленіята, що сѫ превързаны на окружіето на иѣкое финансово Началство, туй Началство, което са намѣрва въ сѣдалището на Областьта или на Санджака, ще гы минува въ дѣлгъ у дѣлбата на казалійскытъ управители на реченытъ отдѣленія, и ще имъ гы испраща противъ квитанція; а тѣ ще са попечаватъ за расправяньето имъ въ тѣхното сѣдалище и по другы що годъ голѣмы градовце, по мѣста, които давать леснина сѣкому, чрезъ сгодни хора, спорѣдъ показаныя способъ въ предидущія членъ. А въ окончанието на сѣкой мѣсецъ, подырь изятіето на даваемото възмездіе за продаваньето, остатъкътъ отъ събраннытъ пары ще испращатъ до Санджака, съ изложеніе написано отъ казалійския съвѣтъ, въ което ще са намѣрва пре-

дружена сътката на продаденитѣ презъ мѣсѣца и на сѫществуващи на лице еще гербови хартии.

Чл. 22.) Разглежданьето на съткытѣ на изнуряванитѣ гербови хартии въ реченитѣ отдѣленія трѣба да става по-мѣстно, а когато са случи да са опредѣли новъ каймакаминъ, тогази ще са разглеждатъ предъ съвѣта, и сѫществуващи на лице гербови хартии, като преминуватъ отъ предшественика на намѣстника му, ще са задължава дѣлбата на каймакамина, който е въ дѣйствіе спорѣдъ реченая редъ. На туй по длѣжностъ ще наблюдаватъ финансовытѣ Началства, които сѫ въ Областите и въ Санджацътѣ. А кассата, безъ да са отнася до каймакамытѣ и прочи, кассиерно ще иска сътка за гербовытѣ хартии отъ финансовытѣ Началства на областите и санджацътѣ, които сѫ са забѣлѣжили за длѣжници, и отъ тѣхъ ще са обезтѣтвява за случайната загуба или убытокъ; отъ друга страна тѣзи Началства ще са отправятъ до онѣзи на които са предали гербовытѣ хартии и до каймакамытѣ и ще искатъ отъ тѣхъ сътка и отъ тѣхъ ще са обезтѣтватъ за загубата или убытока, който са съ случилъ; прочее, отъ събиркытѣ на изнуряемытѣ и продаваемы по вѣнъ гербови хартии, ще са приснѣматъ по 10 на 0/0-тѣ, за вѣзмездіе на отреденитѣ за тѣхното продаванье лица, какъто са каза, а други сътка ще са заминуватъ въ таблицытѣ на приходытѣ, и съкой мѣсецъ ще са испращатъ на финансата кassa отъ санджацътѣ, като са забѣлѣже и задърженото вѣзмездіе за продаваньето. Освѣнь туй, ще са написва, спорѣдъ пратенния образецъ отъ кассата, таблица съдѣржаща видътѣ, класътѣ, и количеството на продаденитѣ въ разстояніето на единъ мѣсецъ у съкой санджакъ, какъто и на непродаденитѣ и слѣдователно на расположенытѣ за проданъ гербови хартии, и като са подпечатана отъ финансово то Началство ще са праща на Министерството на финансите. Тѣзи таблицы ще са предаватъ на управителя надъ гербовытѣ хартии, и ще са съхраняватъ въ писалището надъ съткытѣ.

Чл. 23.) Въ съкой санджакъ финансово то Началство ще написва, презъ Марта на съка година, обща таблица, въ която ще

забѣлѣжва, по видъ, класъ и количество, останѧтыѣ на лице гербовы хартіи отъ по замината година, проводенитѣ презъ преминѫлата година до Санджака, и отъ тѣхъ, колко презъ тѣзи година сѫ са продали, и колко сѫ останѧли непродадени, и като я подпечатана ще я праща до Министерството на финансътѣ. Тѣзи таблицы, ще са възлагатъ отъ Министерството на управителя надъ гербовытъ хартіи, който ще ги сравнява съ забѣлѣжкытѣ, които са камърватъ въ писалището му, и точно като са испытани и докажаны иждивенитѣ гербовы хартіи, ще са присъмани отъ единъ образинитѣ Главы, които са забѣлѣжени въ опредѣленитѣ книгы за областитѣ и санджацитетѣ, и тѣй като са нарѣдѣнѣ смѣткытѣ спорѣдъ прѣстя редъ отъ кассата, управителъ ще издава подпечатена записка, по основаніето на която Министерството ще написва и исираща изыскванитѣ писма. Таблицытѣ, за които е речта тута, ако не са испратиѣни по ореченото време, най напрѣдъ управителъ надъ гербовытъ хартіи, ще пише отъ самосебе си направо до реченитѣ Началства, и ще ускорява испрашаньето на таблицытѣ. Ако ли не доджтѣ; и тозъ пакъ, тогази по нужда ще са отнася до Министерството, и по неговото изложеніе (*мюзекерѣ*) ще са издаватъ отъ Министерството ускорителни писма за до онѣзи, които не сѫ, испроводили таблицытѣ, които въ другъ случай ще сѫ отговорни за туй тѣхно пренебреженіе.

{*Н. 24}*} Спорѣдъ постановленіето на 19-ия членъ, предизнуяваньето въ иѣкоя область на опредѣленитѣ за продаваные гербовы хартіи Административното началство е должно да извѣстява съ свое изложеніе (*инхѣ*) за нуждата на испрашаньето на такви, и да поднасї на Министерството на финансътѣ и забѣлѣжка за вида, класса и стойността на гербовытъ хартіи, които ще са испратиѣни. Обаче въ онуй време управителъ надъ гербовытъ хартіи, не ще чака само и звѣстите отъ тамъ, но съгласно съ мѣсечнитѣ таблицы ще присъмна изнуренитѣ отъ испратенитѣ гербовы хартіи, и до колкото са умалява тѣхното число, не ще пропуска времето, и още преискава презъ свои писма свѣдѣнія отъ областитѣ за

нужнотѣ хартіи, ще може, подобно отъ своя страна да иска и съко друго разясненіе, безъ тѣзи неговы писма да преминуватъ презъ Министерството на Финансътѣ.

Чл. 25.) Когато са опредѣли нови финансови чиновници (*мѣль-мюдюринг*), той щомъ престигне въ областъта, предшественикътъ му ще дава смѣтка за своето управление предъ съвѣта, и по този начинъ като са докако колко гербови хартіи сѫ записаны въ името на преждебымшія чиновници, колко сѫ са продали отъ тѣхъ, на които стойностъта са е забѣлѣжила въ таблиците и испратила на кассата, и колко са еще намѣрватъ въ сѣдалището на Областъта, на Санджака, и въ Казътѣ, и отъ кои сѫ видове и класове, и като са пречетѣтъ сѫществуващи на лице гербови хартіи, и са направи редовното имъ прехвърляніе отъ предшествениника на намѣстника, тогази ще са написва отъ совѣта смѣтка таблица окончаема на изложеніе, и ще са праша на Министерството на Финансътѣ, съ квитанція за реченотѣ гербови хартіи (назначаемы по видъ и класъ) отъ новия служителъ. А Министерството ще възлага на управителя надъ гербовите хартіи какъто таблицата тѣй и приключената квитанція, и ще предизвика точното за тѣхъ разглежданіе, подъръ което, ако са докаже че сваленыйтъ чиновникъ не остава нѣщо длѣженъ, тогази на предъ ще му са повърне зетата отъ него записка, и ще са задължава дѣлбата на новия чиновникъ за новытѣ гербови хартіи, и тѣй ще са дѣйствуващи по слѣдствіе изискванытѣ. Ако ли сваленыйтъ остане длѣженъ за нѣкое количество, което ясно ще са забѣлѣжи въ реченото изложеніе, длѣжното количество ще са събира, спорѣдъ постановленето за туй, направо отъ него или отъ негова поръжчитель, и послѣ пакъ ще са дѣйствуващи изискванытѣ.

Чл. 26.) Съвѣтътъ надъ смѣткытѣ ще опредѣлява вида и образа на хартіитѣ, които ще са опредѣлѣти за съка катиория гербови хартіи. Потрѣбнытѣ за туй хартіи, сѫщо ще са купуватъ по попеченіето на този съвѣтъ, и ще са заминуватъ въ тяжесть на дѣлбата на управителя

надъ гербовытъ хартии, който спорѣдъ Устава, ще извирша по-трѣбытъ за тѣхното надпечатаванье и издаванье и ще е длѣженъ въ окончанието на сѣка година, да дава смѣтка спорѣдъ дѣйствующія кассиерския редъ. Слѣдователно, отъ който денъ начене да са приспособлява тѣзи нова система доро са испълни една година, сирѣчъ презъ сѣка година отъ първый Марта до край Февруарія, отъ хартіитъ, които сѫ са покутили отъ кассата на вѣрзопы и на листове и които сѫ са заминѣли въ тяжесть на дѣлбата на управителя колкото гербовы хартии сѫ са надпечатали *отъ стойностъ и класъ*, ясно ще са забѣлѣжватъ по видъ, по класъ и по стойностъ, въ таблица която ще са написва отъ управителя надъ гербовытъ хартии, отъ тѣзи таблица пъвообразната ще са запазва въ писалището надъ смѣткытъ, а преписътъ ѝ ще са поднася на Министерството на Финансытъ. Министерството же ще възлага тѣзи таблица, да са сравни съ сѫществующытъ забѣлѣжки и да са очисти смѣтката, на отдѣленіето което е за смѣткытъ на разносокътъ, гдѣто като са издыри количеството и видътъ на гербовытъ хартии, които сѫ са надпечатали презъ годината отъ хартіитъ, които сѫ записани въ тяжесть у дѣлбата на реченыя управителъ, ще са поправя забѣлѣжката за туй, и ще са присѣмътъ испечатанытъ гербовы хартии отъ забѣлѣженъя дѣлгъ на реченыя чиновникъ, а другытъ, по колко видове и по колко вѣрзопа отъ всѣкой видъ хартии, ако са намѣрватъ при управителѧ надъ гербовытъ хартии, ще са пакъ присѣмътъ повреденытъ въ надпечатаваньето или напечатаваньето, и ще са забѣлѣжватъ за другата идуща година че дѣйствително са длѣжжатъ отъ този чиновникъ, и на конецъ ще са зема отъ него нова записка.

Чл. 27.) Управленietо надъ гербовытъ хартии сѣка година ще поднася на Министерството на Финансытъ съдържателна обща смѣтка, която ще съдържава ясно, колко отъ сѣка катигорія, видъ и класъ, спорѣдъ прицѣненіето, гербовы хартии сѫ са испечатали въ разстояніе на една година, отъ тѣхъ колко сѫ са изнурили, и распродали въ Цариградъ, и тѣхната стойностъ, която са е дала на кассата, колко сѫ са дали

съ достаточно поръчателство на човѣци отредены за тѣхната продань, и колко еще непродадены са намѣрватъ при тѣхъ, колко, спорѣдъ горѣ показанныя начинъ, сѫ са пратили по вѣнь, и колко сѫ са продали помѣстно, на които са е замѣнила стойността имъ въ таблицытъ и са е испратила на кассата, или като не сѫ са продали помѣстно та сѫ останжли располагаемы за продань, и записаны за таквизи въ смѣткытъ на идущата година, и колко трѣба слѣдователно да са намѣрватъ дѣйствителни въ кассата на управлението, сичкытъ тѣзи по видъ, класъ и число, колко сѫ доказанытъ събирки, и колко сѫ са дали за възмездие по 10 на 0/0-тѣ отъ събъркытъ на тукашнытъ и по вѣнъ опредѣлены лица за разпродаваньето на гербовытъ хартіи. А Министерството ще възлага туй общо изложеніе, каквто и онѣзи отъ другытъ Началства на Съвѣта надъ смѣткытъ, и като са сравнятъ съ означенытъ испечатени гербови хартіи по видъ, класъ и стойностъ, съ онѣзи, които са намѣрватъ въ писалището надъ смѣткытъ, и количеството което са е събрали въ Цариградъ и по вѣнъ и което са е предало на кассата и забѣлѣжило въ таблицытъ съ сѫществующытъ забѣлѣжки въ писалището надъ смѣткытъ за *sergiutъ* и за приходитъ и като са разгледа въ съвѣтъ смѣтката, която послѣдствіе на туй е ставяла, тогази ще са извръшватъ за по нататъкъ кассиернитъ формалности съгласно съ издаденя Императорскій указъ за туй. За точното испълненіе на горнитъ ще са попечава реченыйтъ чиновникъ, като внимава ныкога да са не случи нѣщо противно на тѣзи.

Чл. 28.) Понеже, спорѣдъ 7-ия членъ на Устава, нѣкои банкери и търговци зада могутъ да употребляватъ свои хартіи за мѣнителница и бонове, сѫ длѣжни да ги надпечатватъ, преди да напишатъ нѣщо на тѣхъ, и да плащатъ даждіе съразмѣрно съ количествата, които ще са напишатъ на тѣхъ, спорѣдъ постановленіето и *Тарифата* на гербовытъ хартіи, а спорѣдъ 21-ия членъ, мѣнителница, или бонъ, въ Османската Държава като сѫ написаны на обыкновенна (нѣ-гербова) хартія и пуснаты въ прѣбоображеніе, ако сѫ поднесатъ на печат-

ницата, преди истечението на срока имъ и преди да съ са джиросали, ще са надпечатватъ, и ще са зема тройно даждие отъ съразмърното, заради туй ще са приготви за олесненіе на онѣзи, които искатъ да надпечатватъ подобни документы, въ главното отдѣление на Цариградския гюмрюкъ, нарочно писалище, което ще са снабди съ потрѣбните печаты, макини и прочіи. Надзираніето на туй писалище ще са възложи на реченото отдѣление, тѣ ще съчини и даде на Министерството на финансите едно начертаніе за пъкоки формалности, които са по случай изыскаватъ поради мястото и положеніето, за да не са случва измама и злоупотребленіе въ надпечатваньето, или въ събираньето на даждята. Слѣдователно, когато отъ речните банкери, търговци и прочіи са донася тѣхни хартіи, мѣнителници, бонове и записки на заповѣдъ, които, какъто по горѣ, съ отъ напредъ написани на обыкновения хартія, а преди окончаніето на срока имъ и безъ джирѣ, които са представятъ сѫщо да са надпечатватъ, съгласно съ положеніетъ формалности, за които вече са рече, ще са подлагатъ подъ горното надпечатванье, спорѣдъ постановленіята и *Тарифата*, и ще са зема опредѣленото даждие. За тѣхъ ще са държи книга, раздѣлена като таблица, въ която ще са ясно и откровено записватъ, спорѣдъ реченая редъ, за презъ сѣкой день колкото са надпечатватъ тамъ, видътъ, класътъ, количеството на даждято, което са зема, името на лицето, което е поискало надпечатваньето, какъто и званіето и подданичеството му. Събирамитъ пары, сѣка седмица ще са испращатъ на кассата на управлението, отъ което ще са предаватъ на финансовата кassa заедно съ другытъ, приходы, противъ квитанція.

УСТАВЪ

ЗА ПОРЖЧИТЕЛСТВО.

(21 Шабанъ 1,286 — 14 Ноемврий 1,869 л.).

Членъ първый.) Не са допрощава привременното чрезъ поржчителство пущанье на онѣзи, които сѫ осаждены на оковы, или на съмъртно наказание.

Чл. 2.) Поржчителството, което са дава за обезщетяване е два вида:

I.) Парично, което са дава за заплащањето на дължимытъ отъ тѣжимыя, сирѣчъ, той като не е въ състояніе да плати въ единъ опредѣленъ срокъ сичкыя си дѣлгъ или една часть отъ него, че вмѣсто него са задължава да плати поржчителътъ, който веднѣжъ като дадѣ поржчителството си не може послѣ по никакъ причина да го иска надыръ и да отстѣши отъ задълженіята, които е пріель върху си.

Чл. 3.) Второто т. е. личното задължава давателя му да представя тѣжимыя когато са бы той поискжалъ. Отъ каквото свойство и да бы было личното поржчителство, който го е далъ, щомъ като не може да представи тѣжимыя на време, задължава са да плати неговытъ задълженія т. е. за оногози, за когото е бѣль далъ поржчителството.

Чл. 4.) Който е поржчителствуvalъ за личность, щомъ като дигне своето повѣреніе за състояніето или за лицето за което е поржчителствуvalъ, може като го заведе или предаде на надлежното началство да са освободи отъ даденото си поржчителство и земе даденая си за пержчителството писменъ записъ.

Чл. 5.) Какъто за едното тѣй и за другото отъ горнитъ поржчителства, сирѣчъ, и за парично и за личното представляющїй са като поржчитель, трѣба да бѫди познато неговото жилище и званіе, еще же трѣба да си отъ почтеннытъ граждани

■ Турский подданикъ, и имущество то му да е двойно отъ дълговетъ на тѣжимъя и за когото е той порѣчителствуваъ. На надлежнѣтъ начаства припадающи издырваньето на горнитѣ.

Чл. 6.) За единъ тѣжимъ могътъ да порѣчителствуваъ и по вече отъ единъ порѣчитель, а даваемото въ такъвъзъ случай порѣчителство е или взаимно или просто; взаимно са казва онуй, което задължава сѣкого отъ порѣчителитѣ особно да заплати цѣлото количество, спорѣдъ което може тѣжителъ да поискъ по предпочтанье отъ когото ще отъ тѣхъ заплащањето на цѣлото количество, за което сѫ тѣ взаимнопорѣчителствуали; а просто, което задължава сѣкого да заплати съразмѣриата си частъ.

Чл. 7.) Тѣжимъйтъ може да порѣчителствува за себе си щомътъ може да даде като залогъ драгоценни вещи, пары, или актове отъ стойностъ на една и половина частъ въ сравненіе съ своите задълженія; въ такъвъзъ же случаѣ са заповѣдва времененното му освобожденіе отъ затвора.

Чл. 8.) Въ случай, когато нѣкой порѣчитель бы извѣршилъ на време задълженіята, които е зелъ чрезъ порѣчителството върху си, а онзи за когото е бывъ даль порѣчителство стане длѣженъ да даде пакъ порѣчителство за истата или за друга причина, прежнійтъ порѣчитель ще са пыта ако пріема да порѣчителствува изново; и върху одобрителныя му отговоръ пакъ ще са пріема порѣчителството му.

СОДАВЛЕНИЕ

Н В

ВТОРЫЯ ТОМЪ.

	Членове.	Стра- ница.
ЗАКОНЪ за земите.		5
<i>Введение.</i>	1— 7	»
Отдѣление 1.		10
<i>Глава I. За начина спорѣдъ който са владѣѧтъ Правителственныятъ (<i>Мирійскыятъ</i>) земи.</i>	8— 35	»
<i>Глава II. За начина спорѣдъ който са отстѫп- ватъ Правителственныятъ (<i>Мирійскы</i>) земи</i>	36— 53	18
<i>Глава III. За наследственното прехвърлянье (интикалѣ) на Правителственныятъ (<i>ми- рійскыятъ</i>) земи</i>	54— 58	23
<i>Глава IV. За безступанскыятъ (<i>махлюлѣ</i>) Пра- вителственни (<i>Мирійскы</i>) земи.</i>	59— 90	24
Отдѣление 2. За мрътвите земи и за онѣзи, които сѫ оставени за обща потрѣба		36
<i>Глава I. За оставенитъ за обща потрѣба земи.</i>	91—102	»
<i>Глава II. За мрътвите земи (<i>леватъ</i>).</i>	103—105	40
Отдѣленіе 3. За различни предмети.		41
УСТАВЪ За тапійтъ		50
<i>Глава I.</i>	1— 24	»
<i>Глава II. За отстѫпваньето подъ условие на Правителственныятъ земи, отъ страна на притежателитъ имъ, противъ дългъ.</i>	25— 30	56
<i>Глава III. За чифтициятъ на несъвършенно- лѣтнитъ.</i>	31— 33	59
<i>Дополнение съ дата отъ 26 Септер 1,278 л.</i>		60
НАСТАВЛЕНИЯ, които са касаѣтъ до тапій- скыятъ записи за ступачисваньето на Цар- скыятъ земи		61
ПРЕДИСЛОВІЕ.	1— 17	»
ИЗЪЯСНИТЕЛНЫ постановления за съчиня- ванье на печатнитъ тапійски таблицы.		70
ПРЕДИСЛОВІЕ.	1— 14	»
Осм. Зак. Том. II.		30

	Членове.	Стра- ница.
НАСТАВЛЕНИЯ за дѣлата, които са касаіжтъ до тапітѣ	1—15	79
УСТАВЪ за наследственното право върху Пра- вителственнытѣ (<i>Емиріѣ</i>) и посветени (<i>Мев- куфѣ</i>) земи	1— 6	91
НАСТАВЛЕНИЯ за приспособляванье на преди- дущія Законъ		93
ЗАКОНЪ за прехвърлянъе на недвижимытѣ градски (<i>мюшаккафатѣ</i>) и землены (<i>мю- стегиллатѣ</i>) вакуфски стежанія.	1— 9	95
УСТАВЪ , който са касае до исполненіето на За- кона отъ 17 Мухарремъ 1,284 л., обнарод- ванъ по Императорска заповѣдъ за разшире- нietо на наследственното право върху вакуф- скытѣ стежанія, лежащи въ посвещеніята на Императорытѣ, и на онѣзи що сѫ около тѣхъ, или въ управляемытѣ отъ Министер- ството на Евкафа	1—13	99
НАСТАВЛЕНИЯ , които опредѣляватъ дѣйствiето на Кассата въ Цариградъ и въ тритѣ му града и онуй изъ областитѣ за подносьванѣ прозбы поради разширенiето на наследственното пра- во съгласно съ новия законъ	1—34	103
УСТАВЪ за залаганье на стежанія	1—23	106
НАСТАВЛЕНИЯ одобрены по Императорска за- повѣдъ за продаваньето или не на земи, при- надлежащи на дѣлъници, за исплащанье на дѣлговетѣ имъ		107
УСТАВЪ за продаваньето на недвижими стежа- нія противъ дѣлъ	1—15	108
УСТАВЪ , който опредѣлява въ кои случаи са продаватъ за исплащанье на дѣлгъ, подъръ у- мираньето на дѣлъника, Царскытѣ или посве- тены земи, и покрытѣ и прочии като при- ходы на вакуфытѣ привързани собственини стежанія.		111
<i>Введенie.</i>	1— 5	
УСТАВЪ , който отетажпа право на чуждытѣ подъ- данници за ступаницванье на недвижими сте- жанія.	1— 5	113

ПРОТОКОЛЪ, съдържающъ условиата, чрезъ които Высоката Порта отстѫпа на чуждытъ подданици право за ступанисванье на недвижими стежания въ Османската Държава	116
ОКРѢЖНА Везирска заповѣдь, съобщена на духовнѣтъ подданици Началства, която са отнася до Устава отъ 13 Септѣмври 1,284 — 23 Маѣ 1,869 г., който отстѫпа право на чуждытъ подданици за ступанисванье на недвижими стежания въ Османската Държава	120
ОКРѢЖНО писмо до повѣреннытъ на силытъ при Высоката Порта за отстѫпеното право на чуждытъ подданици за ступанисванье на недвижими стежания въ Османската Имперія.	122
ОКРѢЖНА Везирска заповѣдь, съобщена до Валийтъ за събираньето на даждіето върху стежанията.	123
ОКРѢЖНА Везирска заповѣдь, испроводена до Валийтъ за испълненіе на решеніята и изложеніята, които са издававатъ отъ вѣрозаконнытъ сѫдилища и които оставатъ неиспълнены подъръ смъртъта на дължниците имъ.	126
ЗАКОНЪ за испълненіе на решеніята (илиятѣ) и изложеніята (мазбатѣ), които са издававатъ отъ вѣрозаконнытъ сѫдилища и които оставатъ неисплатени подъръ смъртъта на дължниците имъ.	127
ИЗЛОЖЕНИЕ на отдѣленіето надъ общественниятъ дѣла при Държавния съвѣтъ, поднесено на общето му засѣданіе и което са занимава съ горытъ на Османската Държава	128
ПРИТУРКА отъ общето засѣданіе на Държавния съвѣтъ.	138
УСТАВЪ за горытъ	139
Часть I. за раздѣланіето на горытъ. Чл. . . . 1	
Категорія I. за общественниятъ горы. » 2—18	
Категор. II. За подлежащытъ горы на Вакуф. » 19—20	142
Категорія III. За балталжытъ въ градо- ветъ и селата.	21—26
	143

	Членове.	Стра- ница.
ЧАСТЬ 2. за съдопроизводство и наказанія.		144
<i>Глава I. За съдопроизводство.</i>	27—32	»
<i>Глава II. За наказанія.</i>	33—53	145
УСТАВЪ за дръвътъ, които ще са зематъ отъ Терсантата и Топхантата.		149
ЧАСТЬ 1. За начина на съчаньето и предаваньето на дръвы (<i>керестѣ</i>) отъ общественнытъ горы.	1—10	»
ЧАСТЬ 2. За купуванытъ дръвы отъ Вакуфскытъ и частны горы.	11—17	151
НАСТАВЛЕНИЯ къмъ горскытъ чиновници за начина на изважданьето на рецина (<i>чамъ- санжъзъ</i>) отъ чамоветъ въ горытъ на Държавата.		153
<i>Глава I. За изважданьето на рецина отъ продава- нанытъ дървета.</i>	1	»
<i>Глава II. За изважданье на рецина отъ чамо- ветъ, които не съ означены въ контракта на покупката.</i>	2—8	»
<i>Глава III. За мъркытъ, които ще са земятъ въ случай, когато ще са отстѫпи съвременни и изважданьето на рецина и на дърва отъ ча- моветъ</i>	9	155
УСТАВЪ За училището на лѣсовъдството (го- рытъ)	1—13	156
НОВЪ УСТАВЪ за съдилищата, които съдѣятъ спорѣдъ свещенныя Законъ въобще.		160
<i>Введение</i>		»
ЧАСТЬ 1.		»
<i>Глава I. За купуваньепродаванія и за касател- нитъ до тѣхъ</i>	1—14	»
<i>Глава II. За подтвърдителнитъ актове на про- даваніе, и за записи на повъренность (<i>ве- клѣтѣ</i>) и завѣщанія.</i>	15—20	164
<i>Глава III. За описание на наследія и за изыс- кванытъ по него.</i>	21—26	166
ЧАСТЬ 2.		167
<i>Глава I. За даждіята, които ще са зематъ за рѣ- шеніята и за съдебнитъ изложенія.</i>	27—53	»
<i>Глава II. За даждіята, които ще са зематъ за о- писваніе на наследія и за нѣкои относи- телни до тѣхъ дѣла.</i>	54—59	173

	Членове.	Стра- ница.
<i>Глава III. За възмездията, които ще са даватъ на съдебните чиновници, когато отъ въро- конашъ съдилища са проваждатъ за извръш- ване на различни служби.</i>	60—70	174
<i>ОКРЪЖНА Везирска заповѣдь съобщена до На- чалствата, за описание на наследдя, съ ис- ключение на острова Гиритъ.</i>		177
<i>НОВЪ ЗАКОНЪ за иѣкой видъ гедици, прите- жаваны като собственность.</i>		181
<i>Введение.</i>	1—21	>
<i>УСТАВЪ за раздаваньето на тайниятъ и за эко- номіята на сиропитателныятъ домове.</i>	1—9	189
<i>ОКРЪЖНО Везирско писмо съобщено до Ва- лійтъ, за опредѣленіе на имамы изъ областитъ.</i>		191
<i>ОКРЪЖНА Везирска заповѣдь, съобщена до Валійтъ, за притурка на Устава, който опре- дѣлява въ кои случаи са продаватъ за испла- щанье на дѣлгъ, подъръ умиранието на дѣлж- ника, царскытъ или посвeteны земи, и по- крытытъ и прочіи като приходы на вакуфытъ привързаны собственны стежанія</i>		193
<i>УСТАВЪ, относящій са до дѣйствието на по- крытытъ и землены вакуфски стежанія.</i>		195
<i>Глава I. Видоветъ на свещенинытъ вакуфи, и притежателнытъ права.</i>	1—6	>
<i>Глава II. За съставянието на управлението на вакуфскытъ актове и за държанието на ар- хивытъ.</i>	7—14	200
<i>Глава III. Формалности за продаванье и пре- хвърлянъе по наследственна причина.</i>	15—24	204
<i>Глава IV. За съчиняванъе на вакуфскытъ актове.</i>	25—32	207
<i>Глава V. Писалищна служба, и онъзи, която са касае до събираньето на приходытъ.</i>	33—35	209
<i>УСТАВЪ, касающій са до описание, отъ страна на кассата (Бейтъ-ул-маала) надъ Императорскытъ вакуфи, съ съдѣйствието на съдилището Тефтишъ, на оставенытъ иму- щества (наследдя) и до относящытъ са до тѣхъ.</i>		210
<i>Введение.</i>		>

	Членове.	Стра- ница.	
<i>Глава I.</i>	1—17	210	
<i>Глава II.</i>	18—31	216	
УСТАВЪ означающъ начина, спорѣдъ който единъ чиновникъ, който занимава служба кай- макамска, и носи наименованіето «Управи- тель надъ документитѣ», и двами при него опредѣлены помощници (<i>муавины</i>), ще из- връшватъ изыскващъ за продаванье, пре- хвърляніе по наслѣдствѣнно право, и подоб- ныгъ касающы са до покрытытѣ зданія и прочіи стежанія и до земитѣ на сичкытѣ въоб- ще посвешенія, които са управляватъ или надзирватъ отъ Министерството на Импер. Вакуфи, въ опредѣленото за туй мѣсто на кассата на реченытѣ посвешенія, дѣто ще са пренесжтѣ тѣхнитѣ архивы отъ статѣ на посвешеніята на Императоритѣ, въ които са до сега разглеждахъ тѣзи дѣла чрезъ кай- макамии..	1—23	223	
НОВЪ УСТАВЪ , състоящъ отъ деветъ главы и отъ 56 члена, опредѣлява обязанностите на управителитѣ на сичкытѣ изъ областитѣ вакуфи, и нарежда що да са върши за служ- бите, които са държатъ чрезъ посвешенія (<i>джихѣтъ</i>), а уничтожава ветхия за тѣзи Уставъ.		229	
<i>Глава I.</i> За нуждата на споразумѣваньето на Вакуфскитѣ управители съ областнитѣ съ- вѣты, за началата, които ще слѣдуватъ, и за тефтеритѣ, които ще държатъ	1—7		
<i>Глава II.</i> За словодаваньето на преждебывшія управителъ, въ случай на замѣстяваньето му.	8—10	233	
<i>Глава III.</i> За словодаваньето на попечителитѣ на наблюдаванытѣ Вакуфи	11—19	234	
<i>Глава IV.</i> За поправки и покупки		20—25	239
<i>Глава V.</i> За приходъ на Вакуфитѣ, за които не сѫществуватъ завѣщанія нито благодѣ- телни заведенія, или които не сѫ назначени за иѣщо, нито привързани, и за опредѣле-			

	Членове.	Стра- ница.
ніето на Вакуфски службы, и за съединенітъ съ тѣхъ приходы.	26—37	243
Глава VI. За просто и дѣло даванье подъ наймъ, и за размѣняванье на стежанія	38—40	248
Глава VII. За продаванье и прехвирляніе на по- крытытъ и прочіи стежанія, и затѣхнытъ ак- тове	41—43	249
Глава VIII. За повръщанытъ покрыты и прочіи стежанія въ владѣніето на Вакуфа.	44—45	253
Глава IX. За пощенскытъ разносцы, за прина- длежащата пета часть на управляителитъ, за опредѣленіето на тѣхнытъ намѣстницы, и за иѣкои предметы отъ таквози свойство	46—54	255
Особно постановление.	55—56	259
УСТАВЪ за опредѣляванье по различнытъ вакуфски службы	1—15	261
ПОСТАНОВЛЕНИЯ за преобразованіето на у- правленіето на вакуфскытъ дѣла изъ обла- стытъ		265
ОГЛАШЕНИЕ за актоветъ на вакуфскытъ сте- жанія		267
ИЗЪЯСНИТЕЛНЫ постановленія за съчинява- ніе на печатны таблицы за вакуфытъ	1—10	270
НАСТАВЛЕНИЯ за печатнытъ записки (<i>илими- хаберы</i>)	1—17	279
УСТАВЪ за опредѣл. на сѫдебны достоинства. .	1—26	287
УСТАВЪ за Наипытъ (сѫдебны намѣстницы). .	1—12	295
УСТАВЪ за рахтажытъ, които ще са отъ ново построяватъ по крайморието на Босфора. .	1—11	300
ПОСТАНОВЛЕНИЯ издадены по Императорско позволеніе за продаванье на водытъ, които са превождатъ съ конкове въ Цариградъ и тритъ му града, и за една притурка на тѣхныя наймъ.		303
УСТАВЪ за направенытъ въ послѣдне време измѣненія на земледѣлческытъ спошения, които сѫществуватъ между земеприте- телитъ и закупницитъ на чифтицытъ на Бос- ненскыя Еялеть и Херцеговинскыя Санджакъ, по основаніе на дѣйствующытъ тамъ обы- чаи да са даватъ подъ наймъ съ изятіе на		

	Членове.	Стра- нича.
половината, на третята, на четвъртата, или на петата часть отъ произведеніята имъ	1—13	304
НАЧЕРТАНИЕ на Уставъ за тимарытѣ и за заем- лицытѣ (<i>спахіумъ</i>) въ Босненскыя Вилаетъ.	1—13	313
НАСТАВЛЕНИЯ , които са касающи до службата и обязанностите на управителите на зем- ледѣліето.		316
ОКРЪЖНА Везирска заповѣдь съобщена на Валиїтѣ за земледѣлцитѣ, които са зани- маватъ и съ друга работа че не ще пла- щатъ еснафско даждіе.		320
НАСТАВЛЕНИЯ , касающи са до направеніето и вече обнародваны отъ Правителството у- стажки за умноженіето на обработваньето на памука.	1— 5	321
УСТАВЪ за неплащанье на даждіе отъ новытѣ маслични градины	1—10	322
УСТАВЪ за неплащанье на даждіе отъ новытѣ чърничени градины.	1— 8	324
СЪЩЕСТВЕННЫ УСЛОВІЯ изыскваны за съ- чиняваньето на контракты, които са сключ- ватъ между търговци и притежатели на хра- ны и на други такви стоки.	1— 8	326
НАСТАВЛЕНИЯ за улучшеніе и усъвършенству- ваніе на породата на коньетѣ и кобилытѣ, одобрены да са положжатъ въ дѣйствіе.		329
ОКРЪЖНА Везирска заповѣдь испроводена до Валиїтѣ, за истребваньето на скакалцитѣ		331
НАСТАВЛЕНИЯ за начина на истребваньето на скакалцитѣ въ островъ Кипръ.		332
УСТАВЪ за рудницытѣ.		337
Отдѣление 1.		•
ПОСТАНОВЛЕНІЯ за руднитѣ вещества.	1— 5	•
Отдѣление 2. рудницы.		338
<i>Глава I.</i> Общи постановленія.	6—10	•
<i>Глава II.</i> За търсяніе на рудницы.	11—19	339
<i>Глава III.</i> За устажкитѣ (<i>имтиазъ</i>).	20—37	342
<i>Глава IV.</i> За задълженіята и правата на приви- легированія	38—60	346
<i>Глава V.</i> За надзирашето надъ рудницытѣ.	61—67	352

Членове.	Стра- ници.	
<i>Глава VI. За напушаньето на рудници</i> тъ.	68—73	354
<i>Глава VII. За направениетѣ устѫпки преди про-</i>		
глашеніето на настоящія Уставъ.	74	355
<i>Отдѣление 3. Рудны земи.</i>	75—84	356
<i>Отдѣление 4. Рудодѣлници и фабрики за обра-</i>		
ботваше на руднытѣ вещества.	85—98	357
<i>УСТАВЪ за солта.</i>	1—32	361
<i>ЗВАНИЧНО съобщеніе за солта.</i>		388
<i>ЗАКОНЪ за Турското подданичество.</i>	1— 9	390
<i>ОКРѢЖНА Везирска заповѣдь съобщена на</i>		
Валітѣ, за закона на подданичеството.		392
<i>УСТАВЪ за комиссията, която е натоварена</i>		
съ дѣлата на подданичеството.	1— 9	395
<i>УСТАВЪ за писалищата надъ пашпортытѣ</i>		
въ Империята.	1— 6	397
<i>УСТАВЪ за пашпортытѣ и пѣтнитѣ позволенія</i>		
(тескерѣта) на чуждытѣ подданици въ		
Империята.	1—8	399
<i>ОКРѢЖНА Везирска заповѣдь съобщена на</i>		
Валітѣ, за кои отъ онѣзи що отхождатъ		
за Франца трѣба да са даватъ пашпорти.		401
<i>ПОСТАНОВЛЕНИЯ, които ще са забѣлѣжватъ</i>		
на гърба на личнитѣ тескерета <i>куфїзә</i> (тес-		
кесереси) отъ управлението па уписваньето		
съгласно съ Импер. за туй высока заповѣдь.		402
<i>УСТАВЪ за порожителство—даванье отъ страна</i>		
на чиновнициytъ.	1— 8	404
<i>УСТАВЪ за ввожд. подъ сѫдъ на чиновнициytъ.</i>	1— 9	406
<i>ОКРѢЖНА Везирска заповѣдь съобщена на</i>		
Валітѣ, за ввожданьето подъ сѫдъ на		
Правителствениытѣ чиновници.		409
<i>ПИСМО отъ Министерството на Финанситѣ, съ-</i>		
общено на Главния Управител на Дунав- ската Область		416
<i>УСТАВЪ за обыкновенниytъ сехими, мукаты и</i>		
чалтици	1— 4	419
<i>ОКРѢЖНА Везирка Заковѣдь съобщена на</i>		
Валітѣ, за приспособленіето на Устава		
за сехимиytъ и мукатытъ		421

	Членове.	Стра- ница.
УСТАВЪ за преписването върху другого и оставяне на сехими и мукаты.	1— 6	421
ПРОГЛАШЕНИЕ за новытъ сехими, които сж за иждивеніята на построеніето на желѣзны путь отъ Юскюдаръ до Ески-Шехиръ. . . .		424
ОКРУЖНО ПИСМО отъ Министерството на Фи нансътъ, испроводено до Валийтъ за Устава на новытъ сехими въ полза на желѣзны путь отъ Юскюдаръ до Ески-Шехиръ. . . .		427
УСТАВЪ за новоиздаденъt 4,000 сехима за 200 хыляды кессии, съ срокъ десетъгодишнъ, които ще принасятъ лихва 20 хыляды кессии.	1—10	429
МѢРКЫ, които са одобрихж да са зематъ и ис пълняватъ за възбраненіе на кражбата на оловетъ, биволятъ, осълътъ и прочійтъ ста досъбирамъ животны.	1— 6	432
ОКРѢЖНА Везирска заповѣдъ за мѣрките, ко ито ще са зематъ за наемванье на животны за превозванье на военини припасы и пр. изъ областитъ.		434
ОКРѢЖНА Везирска заповѣдъ съобщена на Ва лийтъ, за бѣрзото извръшванье па Правител ственниятъ заповѣди изъ областитъ. . . .		437
ОКРѢЖНА Везирска заповѣдъ до Началствата, за заплащанье на даждята за сѫдопроиз водството.		438
ОКРѢЖНА Везирска заповѣдъ испроводена до Началствата, за възмездяванье на свидѣтели.		440
ОКРѢЖНА Везирска заповѣдъ съобщена на Валийтъ, за призоваванье на наследницитъ на убития.		442
ОКРѢЖНА Везирска заповѣдъ съобщена на Ва лийтъ, за запазванье на древноститъ. . . .		443
УСТАВЪ за мѣнителницацътъ, които са теглїйтъ отъ Цариградската кредитна банка (<i>емпіетъ</i> <i>санджж</i>) до областнитъ кассы.	1—14	444
ПРИТУРКА на устава за саррафитъ.	1— 4	447
УПРАВЛЕНИЕТО на Гербовитъ хартіи. . . .	1—28	448
УСТАВЪ за поръчителство.	1— 8	462

$$\begin{array}{r} 2166 \\ 429 \\ \hline 18 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} |2 \\ 4 \end{array}$$

уфна из Барка Романъ X 8 зп.

10 пач. 18 зп = 80

за мотобройку = 15

95 зп. 5. мд. 20 зп.

